

III. Uluslararası Şiddeti Anlamak Kongresi

III. International Understanding Violence Congress

22-24 EKİM 2021 / 22-24 OCTOBER 2021

TAM METİN KİTABI / FULL TEXT BOOK

İstanbul, 2021

III. ULUSLARARASI ŞİDDETİ ANLAMAK KONGRESİ

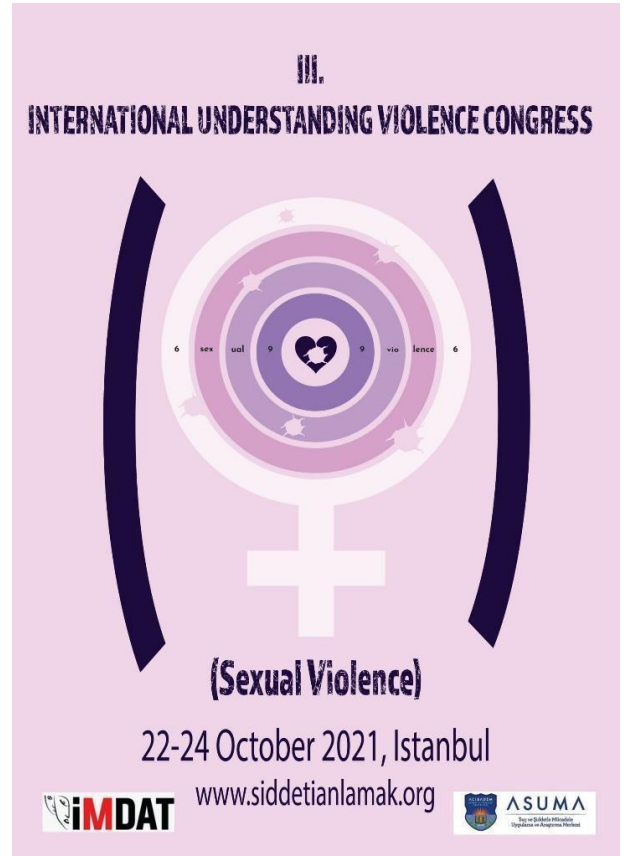
TAM METİN KİTABI

22-24 Ekim 2021, İSTANBUL

III. INTERNATIONAL UNDERSTANDING VIOLENCE

FULL TEXT BOOK

22-24 October 2021, İSTANBUL

İçindekiler

Kurullar.....	6
Kongre Davet Metni	9
Bilimsel Program.....	11
Sözlü ve Poster Bildiri Tam Metinleri.....	15
(1) Sokak Hayvanlarına Yönelik Algı Çalışması <i>Buse Akça, Irmak Gürses</i>	16
(2) Ülkeler Arası Karşılaştırmalı Siber Şiddet Durum Tespiti <i>Buse Akça.....</i>	30
(3) Osmanlı'nın Son Döneminde Bir Şiddet unsuru Olarak; Kabadayılar ve Külhanbeyleri <i>Rezzan Akçatepe, Berkay Koçak.....</i>	45
(4) News Ethics On Sexual Crimes Committed Against Women <i>Ayşe Akpınar</i>	59
(5) Sosyal Medya Aracılığıyla Yapılan Cinsel Taciz ve İstismar Suçu <i>Fadime Akturfan, Esin Akgül Kalkan, Semih Petekkaya</i>	71
(6) Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalında Eşe Yönelik Cinsel Şiddet Olgularının Değerlendirilmesi <i>Gökhan Aktürk,Halis Dokgöz ,Nursel Gamsız Bilgin,Hakan Kar</i>	82
(7) Mersin'de Yaşayan Yetişkinleri Kadına Yönelik Şiddet Algıları <i>Hatice Arslan.....</i>	92
(8) İktidar, Medya ve Toplumsal Cinsiyet ilişkisi: Yazılı Basında Kadına Şiddetin Cinsiyetçi Haber Dili Üzerine Bir Analiz <i>Ahu Selin Ay</i>	104
(9) Cinsel Saldırı Şüphesiyle Adli Bildirim Yapılan Olgulara Adli Tıbbi Yaklaşım: 2 Olgu Sunumu <i>Mehmet Emin Aytuğ,Gökhan Aktürk,Hakan Kar,Halis Dokgöz,Nursel Gamsız Bilgin.....</i>	117
(10) Çocuk ve Ergen Cinsel İstismarına Bağlı Oluşan Psikopatolojiler <i>Burak Bulut, Ebru Yaşat Aksay,Nursel Gamsız Bilgin,Halis Dokgöz,Hakan Kar.....</i>	131
(11) Mobil Multispectral Adli Görüntüleme Cihazının Cinsel Saldırı Olgularında Kullanımı <i>Burcu Olacak , Ayşe Aybike Güngör,Hakan Kar.....</i>	143
(12) Flört Şiddeti ve Medyadan Bir Olgu Örneği: "Psikoloji Baskı Uygulayıp, Tehdit Etii, İntihara Sürükledi." <i>Handegül Çalışkan,Esın Akgül Kalkan,Semih Petekkaya.....</i>	162
(13) Erzurum'da Kadına Yönelik Şiddet Konusundaki Düşüncelerin Değerlendirilmesi <i>Meltem Çelenk.....</i>	172
(14) The Period of Covid-19 Pandemic and Violence Against Women <i>Sevgi Çiğdem Çelik Elif Ayık,Sevgi Çiğdem Çelik,Bahar Taluy.....</i>	181
(15) Aile İçi Şiddetin Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarılarına Etkisinin Araştırılması <i>Baran Çelik, Zeynep Cesur, Bilgenur Eren.....</i>	195

(16) Cinsel İstismar İçeren Bir Derleme: Mikrobiyom Tuba Türk Çınar.....	210
(17) İstemli Düşük- Partner ve Eş Rızası Püren Doğanay,Hakan Kar.....	222
(18) The Role of Non-Govermental Organizations in Assistance To Victims of Human Trafficking Berna Eren,Özge Kovan.....	236
(19) Onflict-Related Sexual Violence: A Global Analysis Berna Eren,Özge Kovan.....	248
(20) Cinsel Şiddet Mağduru Olmak ile Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlar ve Tecavüz Mitleri Kabülü Arasındaki İlişki Dila Ergül,. Güliz Kolburan.....	260
(21) Kadına Yönelik Şiddetin Farkındalığı Gürcan Ertop.....	272
(22) Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Polikliniğine Başvuran Partner Şiddetine Uğrayan Kadınların Medikolegal Değerlendirilmesi HAMMET IŞIK,Nursel GAMSIZ BİLGİN,Hakan KAR, Halis DOKGÖZ.....	280
(23) Türkiye’de Yaşlıya Yönelik Cinsel Şiddet İçerikli İnternet Haberlerinin Adli Tıp Açısından Analizi, Esin Akgül Kalkan.....	293
(24) Türkiye’de Yaşayan Mültecilerin İş Kazaları ve Medyaya Yansıması İlayda Hanım Kılıç, Melike Özcan.....	303
(25) The Concept Of Rape in Different Historical Contexts: The Ancient Greek World and Mytlogies, Medievel Discourses, Western Historical Ideas of Sexual Assault Before 1960 and Feminist Approaches Since The 60's Güneş Koç.....	315
(26) Karşılaştırmalı Hukukta Çocuğun Cinsel İstismarı Suçunun Yaptırımına İlişkin Yasal Düzenlemeler, Mısra Köse	331
(27) Kadına Yönelik Cinsel Şiddete Adli Bilimlerin Yaklaşımı Gözde Masatcioğlu	343
(28) Çocuk İstismarı, İhmal ve Kaçırılan Çocuklar Hususunda İzlenen Politikalar: İtalya, Kanada ve Türkiye, Damla Memişoğlu.....	355
(29) Aile İçi Cinsel Şiddet: Ensest Olgu Sunumu Said Meke,Hakan Kar,Nursel Gamsız Bilgin,Halis Dokgöz.....	365
(30) Adli Bilimlerde Bir Adli Tahkikat Yöntemi Olarak Sosyal Medya Taraması Umut Oktay,Esin Akgül Kalkan,Semih Petekkaya.....	375
(31) Türkiye’de Taygeldi Evlilikleri Nursima Ortakçı.....	384
(32) 2019 -2021 Yılları Arasında Karara Bağlanan Fiili Livata Konulu Yargıtay Kararlarının Retroperspektif Değerlendirilmesi Zeynep Reva.....	393
(33) Yakın Partner İlişkileri Bağlamında Covid-19 Dönemindeki Kadına Yönelik Cinsel ve Fiziksel Şiddet Melike Özcan.....	404
(34) Cinsel İstismarın Fiziksel Bulgularının Adli Tıp Açısından Değerlendirilmesi: Fizik Bulgu Şart Mıdır? Nagihan Öztürk,Esin Akgül Kalkan,Semih Petekkaya.....	413
(35) Lise Düzeyindeki Öğrenciler Arasında Grooming Araştırması Büşra Sarıyar.....	426
(36) Çocuk Pornografisi Materyali: Hentai Büşra Sarıyar.....	439

(37) Sesini Duyamadıklarımız: Çocuk Evlilikleri Nevşehir İli İncelemesi <i>Büşra Tulumbacı</i>	448
(38) Engelli Bireylerin Maruz Kaldıkları Şiddet ve Şiddet Sonrasında Spor ve Rehabilitasyon <i>Deniz Tunalı</i>	463
(39) Cinsel Şiddet Vakalarında Str Genlerinin Kullanımının Adli Tıp Açısından Önemi <i>Eren Tuzci Esin Akgül Kalkan Semih Petekkaya</i>	474
(40) Ataerkil Aile Yapısının Kadına Uygulanan Duygusal Şiddet Üzerindeki Etkisi <i>Elif Türkoğlu,Elifsu Çakır, Pınar Cön</i>	484
(41) Türkiye’de Kadın Cinayetlerinde Kullanılan Yöntemler ve Bu Yöntemlerin Detayları Üzerine Bir İnceleme: Kullanılan Yöntemlerin Cinayet Çözümlemedeki Önemi <i>Burçak Ünal</i>	507
(42) Çocuk Cinsel İstismarında Mağdur Sosyodemografik Özellikleri Risk Faktörleri , <i>Zehra Vangölü</i>	516
(43) Suç Sonucu Oluşan Gebeliğin Sonlandırılması Hakkında Bir Anayasa Mahkemesi Kararının Anayasal ve Medeni Haklar Işığında İncelenmesi <i>SenaVural,Seden Dürüstkan,Simge Doğan</i>	526
(44) Psikolojik İlk Yardım ve Cinsel Şiddet <i>Esra Güzgezoğlu Yapar</i>	543
(45) Kadına Yönelik Cinsel Şiddet ve Cinayet Olaylarının Kadınlar Üzerindeki Etkileri <i>Esra Güzgezoğlu Yapar, Esra Berberoğlu</i>	548
(46) Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Suçunun İşlenmesinde Algılanan Adalet ve Algılanan Denetimin Rolü <i>Hasibe Canan Yılmaz, Emre Kuluş</i>	566
(47) Çocuk Askerlerin Medyadaki Değerlendirmesiyle İlgili Haberler Üzerinden Kesitsel Bir Çalışma <i>Özlem Yiğitoğlu</i>	580

Contents

Committees.....	6
Invitation Letter of Congress.....	9
Scientific Program.....	11
Full Texts Of Oral And Poster Presentations.....	15

KURULLAR / COMITTEES

KONGRE BAŞKANI / HEAD OF CONGRESS

Prof. Dr. Oğuz POLAT

DÜZENLEME KURULU / ORGANIZING COMMITTEE

Prof. Dr. İrfan GÜNEY
Prof. Dr. İnci USER
Prof. Dr. Işıl PAKİŞ
Prof. Dr. Can PELİN
Doç. Dr. Fatih ARTVİNLİ
Av. Kaan Apak ALTINTOP
Apak Kerem ALTINTOP
Av. Zeynep REVA
Cem TURHAN
Psk. Betül Sümeyye KAYICI
Psk. Buket ZENGİN

KONGRE SEKRETERYASI / CONGRESS SECRETERIAT

Nilüfer ŞENGÜL
İrem Nur KESKİN
Merve Umay AKSU
Hilal KARAYAZI
Ece ÇELİK
Mahi ASLAN
Gülfem HARAÇCI

BİLİMSEL KURUL / SCIENTIFIC COMMITTEE

Prof. Dr. Abdullah DİNÇKOL- Doğu Üniversitesi
Prof. Dr. Ali Kemal YILDIZ- Türk Alman Üniversitesi
Prof. Dr. Akile Reşide GÜRSOY, Beykent Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşe Rodopman ARMAN, Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Bihterin DİNÇKOL- Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Bojan MATEJIC- Belgrad Üniversitesi
Prof. Dr. David BALL, Middlesex University
Prof. Dr. Ersi ABACI KALFOĞLU- İstanbul Yeniüzyıl Üniversitesi
Prof. Dr. Gökhan ORAL- İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Hakan KAR- Mersin Üniversitesi
Prof. Dr. Halis DOKGÖZ- Mersin Üniversitesi
Prof. Dr. Işıl BAŞ- Boğaziçi Üniversitesi
Prof. Dr. Işıl PAKİŞ- Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi
Prof. Dr. İnci USER- Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi
Prof. Dr. İrfan GÜNEY- Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi
Prof. Dr. Kerem DOKSAT- Beykent Üniversitesi
Prof. Dr. Latif ABBASOĞLU- Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi
Prof. Dr. Levent AVTAN- İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Murat YAYLA- Dicle Üniversitesi
Prof. Dr. Nadi BAKIRCI- Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi
Prof. Dr. Nurcan ÖZGÜR BAKLACIOĞLU- İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Nur CENTEL- Koç Üniversitesi
Prof. Dr. Oğuz POLAT- Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi
Prof. Dr. Özkan PEKTAŞ- Haliç Üniversitesi
Prof. Dr. Özlem YENERER ÇAKMUT- Özyeğin Üniversitesi
Prof. Dr. Serhat GÜRPINAR- Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr. Şanda ÇALI- Kıbrıs Doğu Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Şeyda AKSEL- Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Ümran TÜZÜN- İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Yasemin ALANAY- Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi
Prof. Dr. Yener ÜNVER- Özyeğin Üniversitesi
Prof. Dr. Ebru ŞALCIOĞLU-Beykoz Üniversitesi
Prof. Dr. Vesna NIKOLOVIĆ, Belgrad University,
Prof. Dr. Vasiliki ARTINOPOULOU, Panteion University,
Prof. Dr. Virginia MORROW, University of Oxford
Prof. Dr. Miranda Horvath, Suffolk University,
Doç. Dr. Bosiljka DJIKANOVIC- Belgrad Üniversitesi
Doç. Dr. Fatih ARTVİNLİ- Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi
Doç. Dr. Figen DEMİR- Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi
Doç. Dr. Lale ORTA- İstanbul Okan Üniversitesi
Doç. Dr. Levent ALTINTAŞ- Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi
Doç. Dr. Melike ŞAHİNER, Acıbadem Üniversitesi

Doç. Dr. Şeyda DÜLGERLER- Ege Üniversitesi
Doç. Dr. Üyesi Neslim GÜVENDEĞER DOKSAT- Beykent Üniversitesi
Doç. Dr. Şahide Güliz KOLBURAN- İstanbul Aydın Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Asiye Selcan ATAÇ- Maltepe Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Bülent İLİK- Başkent Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Federica BIASSONI- Catholic University of the Sacred Heart
Dr. Öğr. Üyesi Paola TODONI- E-Campus University
Dr. Öğr. Üyesi Yanko G. KOLEV- Pleven Medical University
Dr. Öğr. Üyesi Monica MORARU, Romania Bucharest University

Kongre Web Sitesi / Web Site of Congress: www.siddetianlamak.org

İMDAT | Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği: www.imdat.org

Acıbadem Üniversitesi: www.acibadem.edu.tr

Değerli Katılımcılar,

Bu yılki kongremiz 2015 yılından başlayarak yapılan 6. Ulusal ve 2019 dan beri yapılan 3. Uluslararası kongremizdir.

Bu yılın ana teması “Cinsel Şiddet “ olup konuyla ilgili 5 konferans, 3 panel ve sözlü bildiriler ile posterler olacaktır.

Konferansların ana konusu kadında cinsel şiddet, cinsel suç mağduruna yaklaşım, cinsel şiddetin psikolojisi, çocuğu istismardan korumada iyi uygulama örnekleri, cinsel şiddete toplumsal cinsiyet perspektifinden bakış olacaktır. Paneller ise cinsel sömürü, çocuğa yönelik cinsel suçlar, cinsel suçlara multidisipliner yaklaşım başlıklarını taşımaktadır.

Cinsel Şiddet ulusal ve uluslararası boyutta konunun uzmanları ile tartışılacaktır. Aynı zamanda kongrede bildiri ve poster sunumları yapılacaktır. Geçtiğimiz yıl kongrede 100 ü geçkin bildiri ve poster sunulmuştur. Bu sunumlar paralel oturumlar şeklinde gerçekleşecektir.

Bu yıl da başarılı bir kongre yapmayı umuyor ve konuyla ilgili güncel bilgiyi tüm katılımcılarla paylaşmayı umuyoruz.

22-24 Ekim 2021 tarihlerinde görüşmek dileğiyle...

Prof. Dr. Oğuz POLAT
Kongre Başkanı

Dear Participants,

This is the 6th congress which has been held since 2015 as national and 3rd international congress since 2019.

This year, the main theme is “ Sexual Violence “ and there will 5 conferences and 3 panels at the congress including verbal presentations and posters.

The conferences are titled as sexual violence against women sex, approach to the victim of sexual offences, the psychology of sexual violence the psychology of sexual violence, best practices on child protection and gender perspective on sexual violence. This year’s titles for panels are; sexual exploitation, sexual offenses against children and multidisciplinary approach to sexual offences.

Sexual Violence will be discussed with national and international academics and experts of the subject. Also verbal presentations and posters will be available. Last year there were 100 presentations and posters related to the subject. There will be parallel sessions for these presentations.

We hope that we will have a successful congress this year and sharing updated knowledge about the subject with all attendees.

Hope to see you on October 22-24, 2021.

Prof. Dr. Oğuz POLAT M.D.
President of the Congress

BİLİMSEL PROGRAM:

22 EKİM 2021 CUMA / 22 OCTOBER 2021 FRIDAY					
Saat / Time (Turkey local Time : GMT +2)	1. SALON / 1st HALL	2. SALON / 2nd HALL	3. SALON / 3rd HALL	4 SALON / 4th HALL	5. SALON / 5th HALL
10:00-11:00	Açılış Konuşması / Opening Speech Prof.Dr. Oğuz Polat				
11:00-12:00	Konferans 1 / Conference 1 "Çeşitli Yönleriyle Şiddet ve Şiddet Gösteren Ya da Şiddete Maruz Kalanların Ortak Özellikleri" "Violence in Various Aspects and Common Characteristics of Those Who Use Violence or Are Exposed to Violence" Prof. Dr. Mehmet Zihni Sungur				
12:00-12:30	ÖĞLE ARASI / LUNCH BREAK				
12:30-14:00	Panel 1 "Cinsel Sömürü" / "Sexual Exploitation" Moderator: Prof. Dr. İrfan Güney Prof. Dr. Carmen Meneses Falcón Doç. Dr. Ayselin Yıldız Av.Şahin Antakyaloğlu				
14:00-15:00	Konferans 2 / Conference 2 "Cinsel Suç Mağduruna Yaklaşım" / "Approach to the Victim of Sexual Offense" Prof. Dr. Cem Kaptanoğlu				
15:00-16:00	Konferans 3 / Conference 3 "Cinsel Şiddet Mağduru ile Çalışmanın Etkileri / The Impacts of Working with Victims of Sexual Violence" Prof. Dr. Miranda Horvath				
16:00-18:00	SÖZLÜ BİLDİRİ OTURUMU-1 ORAL PRESENTATION-1	SÖZLÜ BİLDİRİ OTURUMU-2 ORAL PRESENTATION-2	SÖZLÜ BİLDİRİ OTURUMU-3 ORAL PRESENTATION-3	SÖZLÜ BİLDİRİ OTURUMU-4 ORAL PRESENTATION-4	SÖZLÜ BİLDİRİ OTURUMU-5 ORAL PRESENTATION-5

23 EKİM 2021 CUMARTESİ / 23 OCTOBER 2021 SATURDAY					
Saat / Time (Turkey local Time : GMT +2)	1. SALON / 1st HALL	2. SALON / 2nd HALL	3. SALON / 3rd HALL	4 SALON / 4th HALL	5. SALON / 5th HALL
10:00-11:00	Konferans 4 / Conference 4 "Cinsel Saldırganlığın Sosyal Boyutu / Social Dimension of Sexual Aggression" Prof. Dr. Barbara Crahé				
11:00-12:30	Panel 2 "Çocuğa Yönelik Cinsel Suçlar" / Sexual Offenses Against Children Moderator: Prof. Dr. Latif Abbasoğlu Prof. Dr. Clare McGlynn Prof. Dr. Ayten Erdoğan Prof. Dr. Füsun Sokullu Akıncı				
12:30-13:00	ÖĞLE ARASI / LUNCH BREAK				
13:00-14:00	Konferans 5 / Conference 5 "Cinsel Şiddete Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Bakış" / "Gender Perspective on Sexual Violence" Prof. Dr. Serpil Sancar				
14:00-15:30	Panel 3 "Cinsel Suçlara Multidisipliner Yaklaşım" / "Multidisciplinary Approach to Sexual Offenses" Moderator: Prof. Dr. Oğuz Polat Prof. Dr. Vasiliki Artinopoulou Prof. Dr. Hakan Kar Dr. Monica Moraru Dr.ssa Tiziana Colasanti				
15:30-18:30	SÖZLÜ BİLDİRİ OTURUMU-6 ORAL PRESENTATION-6	SÖZLÜ BİLDİRİ OTURUMU-7 ORAL PRESENTATION-7	SÖZLÜ BİLDİRİ OTURUMU-8 ORAL PRESENTATION-8	SÖZLÜ BİLDİRİ OTURUMU-9 ORAL PRESENTATION-9	SÖZLÜ BİLDİRİ OTURUMU-10 ORAL PRESENTATION-10

(*)23 Ekim 2021 Cumartesi günü saat: 15:30-18:30 aralığında poster oturumları gerçekleştirilecektir.
Poster sessions will be held on Saturday, October 23, 2021 between 15:30 and 18:30.

SÖZLÜ BİLDİRİ OTURUM PROGRAMI

SÖZLÜ OTURUMLAR 22 EKİM 2021 CUMA SAAT: 16:00 - 18:00		
22 Ekim 2021 Cuma 1 No.lu Salon Prof. Dr. Halis Dokgöz	Güliz Kolburan , Dila Ergül	Cinsel Şiddet Mağduru Olmak ile Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlar ve Tecavüz Mitleri Kabulü Arasındaki İlişki
	Mahi Aslan	Adolesan Döneminde Deneyimlenen Akran Zorbalığının Yetişkinlik Dönemine Etkileri
	Kübra Ayşe Küçük	İstanbul'da Yaşayan Kadınların Suç Korkusu Üzerine
	Hatice Arslan	Mersin'de Yaşayan Yetişkinlerin Kadına Yönelik Şiddet Algıları
	Merve Umay Aksu	İstanbul'da Yaşayan Üniversite Öğrencilerinin Cinsel Saldırı Mağdurlarına Karşı Tutumları
	Buse Akça	Ülkeler Arası Karşılaştırmalı Siber Şiddet Durum Tespiti
	Melisa Gölemen	Engelli Birey ve Ailelerine Yönelik Şiddetin Derinlemesine Görüşülerek İncelenmesi
22 Ekim 2021 Cuma 2 No.lu Salon Prof. Dr. Işıl Pakiç	Esin Akgül Kalkan	Türkiye'de Yaşlıya Yönelik Cinsel Şiddet İçerikli İnternet Haberlerinin Adli Tıp Açısından Analizi
	Büşra Sarıyar	İstanbul'da Lise Düzeyindeki Öğrencilerde Grooming Aşamalarının Tanımlanması
	Hilal Karayazı	Çocuğa Yönelik Cinsel Şiddette: Ebeveyn Bilgilendirme Yetersizliği
	Elif Ebrar Bilen	Ocak 2008-Eylül 2021 Tarihleri Arasında Gerçekleşen Ve Medyaya Yansıyan Yabancı Uyruklu Kadın Cinayetlerinin İncelenmesi
	Burak Bulut , Ebru Yaşat Aksay, Nursel Gamsız Bilgin, Halis Dokgöz, Hakan Kar	Çocuk ve Ergen Cinsel İstismarı ile ilişkili Psikopatolojiler
	Büşra Tulumbacı	Sesini Duyamadıklarımız: Çocuk Evlilikleri Nevşehir İli İncelemesi
22 Ekim 2021 Cuma 3 No.lu Salon Doç. Dr. Melike Şahiner	Zeynep Reva	2019 -2021 Yılları Arasında Karara Bağlanan Fiili Livata Suçu Konulu Yargıtay Kararlarının Retrospektif Değerlendirilmesi
	Melike İncesu	Gençlerin İyi Olma Halleri Üzerine : Hakkari İli Örneği
	Özlem Yigitoğlu	Çocuk Askerlerin Medyadaki Değerlendirilmeleriyle İlgili Haberler Üzerinden Kesitsel Bir Çalışma
	Gülfem Haraçcı	Türk Toplumunun Çete ve Sokak Çocukları Hakkında Bilgi ve Yaklaşımı
	Buket Zengin	Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklar Ve Şiddet: Şiddetin Sessiz/ Gizli Mağdurları
	Sevgi Çiğdem Çelik	Covid-19 Dönemi Ve Aile İçi Kadına Yönelik Şiddet
	Pınar Demir , Şeref Yetişgin, Hakan Kar	Flört Şiddetine Karşın İlişkiyi Sürdürmede Temel Motivasyonu Etkileyen Faktörler Ve Farklı Sosyodemografik Özelliklere Sahip Kadınlar Bağlamında İncelenmesi
22 Ekim 2021 Cuma 4 No.lu Salon Doç. Dr. Fiğen Demir	Eyüp Kahveci , Zeynep Reva	İnsan Ticaretinin Bir Türü Olarak Organ Ticareti
	Berna Eren , Özge Kovan	İnsan Ticareti Mağdurlarına Destek Sağlanmasında Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü
	Nilüfer Şengül	Yaşlı Bireylerin İyi Olma Hallerinin Belirlenmesi
	Özge Kovan, Berna Eren	Çatışma Ortamlarında Cinsel Şiddet: Küresel Bir Analiz
	Belkis Boydağ	Kadınlara Yönelik Cinsel Şiddetin Algılanan Sosyal Destek Ve Depresyona Etkisi
	İrem Nur Keskin	Cinsel Şiddet Olgularında Mağdura Yönelik Hizmetler: Belçika ve Türkiye Karşılaştırması
	Göze Nalbantoğlu	Türkiye'deki Ve Avrupa Birliği Ülkelerindeki Israrlı Takibe (Stalking) İlişkin Ceza Hukuku Düzenlemelerinin Karşılaştırılması
22 Ekim 2021 Cuma 5 No.lu Salon Doç. Dr. Neslim Doksat	Ayhan Erbay	Çocukların Cinsel İstismarı ve Sömürsünde Adli Uygulamalar: Avrupa Ülkelerinde Son Durum
	Gürcan Ertop	Kadına Yönelik Şiddetin Farkındalığı
	Rezzan Akçatepe , Berkay Koçak	Osmanlı'nın Son Döneminde Bir Şiddet Ve Suç Unsuru Olarak; Kabadayılar Ve Külhanbeyleri
	Ahu Selin Ay	İktidar, Medya Ve Toplumsal Cinsiyet İlişkisi: Yazılı Basında Kadına Şiddetin Cinsiyetçi Haber Dili Üzerine Bir Analiz
	Nur Nalbantoğlu	Yaşlı Bireylere Yönelik Yaş Ayrımcılığı
	Ayşe Akpınar	Kadına Yönelik İşlenen Cinsel Suçlarda Haber Etiği

SÖZLÜ BİLDİRİ OTURUM PROGRAMI

SÖZLÜ OTURUMLAR 23 EKİM 2021 CUMARTESİ SAAT: 15:30 - 18:30		
23 Ekim 2021 Cumartesi 1 No.lu Salon Prof. Dr. Can Pelin	Nil Polat	Travma'ya Alternatif Bir Bakış Açısı: Bilinçli Farkındalık (Mindfulness)
	Melek Ecem Dinç	Kadına Yönelik Cinsel Şiddet, Ekonomik Şiddet Ve Ekonomik Güvensizlik İlişkisi Üzerine Bir Literatür Derlemesi
	Esra Gürgezoğlu Yapar, Esra Berberoğlu	Kadına Yönelik Cinsel Şiddet Ve Cinayet Olaylarının Kadınlar Üzerindeki Etkileri
	Eylül Elif Gergin	Çocuğun Korunmasına Yönelik Kurumsal Farklılıklar: İtalya ve Türkiye Örnekleri
	Meltem Çelenk	Erzurum'da Kadına Yönelik Şiddet Konusundaki Düşüncelerin Değerlendirilmesi İle İlgili Ön Çalışma
	Nevin Uslu, Merve Çamlıbel	Hemşirelik Öğrencilerinin Çocuğun Cinsel İstismarına Ve Hemşirenin Rolüne Bakışı
	Melike Özcan	Intimate İlişkiler Bağlamında Covid-19 Dönemindeki Kadına Yönelik Cinsel ve Fiziksel Şiddet
23 Ekim 2021 Cumartesi 2 No.lu Salon Doç. Dr. Cem Uysal	Egemen Tepeli, Berfin Yılmaz	Acil Servis Sağlık Profesyonellerinin Çocuk Cinsel İstismar Olgularına Yaklaşımları ve Bu Olgularda Doğru Biyolojik Materyalin Toplanmasına Yönelik Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi
	Hasibe Canan Yılmaz, Emre Kuluş	Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Suçunun İşlenmesinde Algılanan Adalet ve Algılanan Denetimin Rolü
	İlayda Hanım Kılıç, Melike Özcan	Türkiye'de Yaşayan Mültecilerin İş Kazaları Ve Medyaya Yansıması
	Burcu Olacak, Ayşe Aybike Güngör, Hakan Kar	Mobil Multispectral Adli Görüntüleme Cihazının Cinsel Saldırı Olgularında Kullanımı
	Tayfun Çelik	Dişi Partnerden, Kendisine Yönelik Anal Penetrasyon Talep Eden Erkek Partner İstismarı
	Demay Nazlı Gümüş, Ayşe Zeynep Eroğlu	Üniversite Öğrencilerinin Siber Zorbalığa Karşı Tutumu ve Ceza Hukuku'nun Bu Alandaki Gelişimi
	Damla Memişoğlu	Çocuk İstismarı, İhmali Ve Kaçırılan Çocuklar Hususunda İzlenen Politikalar: İtalya, Kanada Ve Türkiye
23 Ekim 2021 Cumartesi 3 No.lu Salon Doç. Dr. Ş. Güliz Kolburan	Zehra Vançölü, Hakan Kar, Halis Dokgöz, Nursel Gamsız Bilgin	Çocuk Cinsel İstismarında Mağdur Sosyodemografik Özellikleri Risk Faktörleri
	Hümeysra Aslan, Gürhan Kollu, Ramazan Buğdaycı, Cem Uysal	Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı Tarafından Değerlendirilen Ensest Olgularının Retrospektif İncelenmesi
	Alize Saraçoğlu, İrem Berçem Arıkan	Engelli Kadınların Uğradığı Şiddet İle İlgili Vaka Analizi Ön Çalışması
	Gürhan Kollu, Hümeysra Aslan, Cem Uysal	Çocuklarda Cinsel İstismarın Anal Bulguları: Bir Olgu Sunumu
	Umut Oktay, Esin Akgül Kalkan, Semih Petekkaya	Adli Bilimlerde Bir Adli Tahkikat Yöntemi Olarak Sosyal Medya Taraması
	Elif Sude Türkoğlu, Elifsu Çakır, Pınar Cön	Ataerkil Aile Yapısının Kadına Uygulanan Duygusal Şiddet Üzerindeki Etkisi.
	Burçin Eren, Özlem Yiğitoğlu	Yaşlı İstismar Ve İhmalinin, Çeşitli Yaş Gruplarında Oluşturduğu Algının Saptanmasına Yönelik Bir Araştırma
23 Ekim 2021 Cumartesi 4 No.lu Salon Doç. Dr. Ayfer Ekim	Ada Olgaç	LGBTQI+ Bireylerin Durumu: Türkiye Ve Hollanda Karşılaştırmalı Durum Analizi
	Dilan Orak, Kaan Apak Altıntop	Cinsel Şiddet Mağdurunun Mahremiyeti Ve Unutulma Hakkı
	İrem Süksen Uçar	Kadına Yönelik Cinsel Şiddetle İlgili Yapılan Kesitsel Bilgi, Tutum Ve Davranış Çalışmasının Analizi
	Gökhan Aktürk, Hakan Kar, Halis Dokgöz, Nursel Gamsız Bilgin	Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı'nda Eşe Yönelik Cinsel Şiddet Olgularının Değerlendirilmesi
	Baran Çelik, Zeynep Cesur, Bilgenur Eren	Aile İçi Şiddetin Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarılarına Etkisinin Araştırılması
	Eren Tuzci, Esin Akgül Kalkan, Semih Petekkaya	Cinsel Şiddet Vakalarında STR Genlerinin Kullanımının Adli Tıp Açısından Önemi
	Ayten Püren Doğanay, Hakan Kar	İstemli Düşük- Partner Ve Eş Rızası
23 Ekim 2021 Cumartesi 5 No.lu Salon Doç. Dr. Esin Akgül Kalkan	Sevda Akan, Apak Kerem Altıntop	Göçmen Ve Mülteci Karşıtı Söylemlerin Afganistan – Avrupa Arasında Sıkışmış Afgan Göçü Üzerinden İncelenmesi: Euronews Türkçe Örneği
	Betül Sümeyye Kayıcı	Cinsel İstismar Olgularında Etik Sınırların Önemi: Elmalı Davası
	Ece Çelik	Evlilik İçerisindeki Cinsel Şiddetin Yargıtay Kararları Işığında Değerlendirilmesi
	İrem Berçem Arıkan	Çocuk Ve Gençlerin Maruz Kaldığı Akran Cinsel Şiddetinin İncelenmesi İle İlgili Ön Çalışma
	Sena Vural, Seden Dürüstkan, Simge Doğan	Suç Sonucu Oluşan Gebeliğin Sonlandırılması Hakkında Bir Anayasa Mahkemesi Kararının Anayasal Ve Medeni Haklar Işığında İncelenmesi
	Hammet Işık, Nursel Gamsız Bilgin, Hakan Kar, Halis Dokgöz	Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Polikliniğine Başvuran Partner Şiddetine Uğrayan Kadınların Medikolegal Değerlendirilmesi

POSTER BİLDİRİ OTURUM PROGRAMI

POSTER BİLDİRİLER 23 EKİM 2021 CUMARTESİ SAAT: 15:30 - 18:30		
6 NO.LU SALON Poster Oturumu Oturum Başkanı : Prof. Dr. Hakan Kar	Zeynep Reva	İnternet Seks Avcılarının Yeni Taktiği: Kendi Kendine Oluşturulmuş (Self-Generated) Çocuk Cinsel İstismar Görüntüleri
	Ahu Selin Ay, Rezzan Akçatepe	1930-1970 Yılları Arasındaki Bazı Türk Filmlerinden Örneklerle Kadına Şiddet İmgesinin İncelenmesi
	Alize Saraçoğlu	Gençlerde Siber Zorbalığın İncelenmesi Ön Çalışması
	Dila Ergül	Cinsel Şiddet Ve Bir Dayanışma Platformu Olarak Sosyal Medya
	Arzu Hazer Güngör	Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargılarının Cinsel Şiddetle İlişkisi (BM CEDAW Komitesi Kararı Işığında Bir Değerlendirme)
	Ada Olgaç	Türkiye'de Hayvana Yönelik Şiddetin Boyutu
	Gülfem Haraçcı	Amerika'daki Çetelerin İncelenmesi
	Handegül Çalışkan, Esin Akgül Kalkan, Semih Petekkaya	Flört Şiddeti Ve Medyadan Bir Olgu Örneği : "Psikolojik Baskı Uygulayıp, Tehdit Etti, İntihara Sürükledi"
	Mehmet Emin Aytuğ, Gökhan Aktürk, Hakan Kar, Nursel Gamsız Bilgin, Halis Dokgöz	Cinsel Saldırı Şüphesiyle Adli Bildirim Yapılan Olgulara Adli Tıbbi Yaklaşım: 2 Olgu Sunumu
7 NO.LU SALON Poster Oturumu Oturum Başkanı : Doç. Dr. Celal Bütün	Hilal Karayazı, Betül Sümeyye Kayıcı	Çocuk İstismarı Ve İhmali Perspektifinden Influencer Anneler
	Betül Sümeyye Kayıcı, Hilal Karayazı	Üstün Yetenekli Çocukların Eğitim Alanında Karşılaştığı Şiddet
	Burçak Ünal	Türkiye'de Kadın Cinayetlerinde Kullanılan Yöntemler Ve Bu Yöntemlerin Detayları Üzerine Bir İnceleme
	İrmak Gürses, Buse Akça	Sokak Hayvanlarına Yönelik Algı Çalışması
	Buse Akça	Sanal Şiddet Döngüsü Ve Aktörleri
	Büşra Sarıyar	Çocuk Pornografisi Materyali : Hentai
	Damla Memişoğlu	Cinsel İstismarı Açıklayan Önkoşul Teori Modeli Kapsamında Suç Soruşturması Sürecinde Profil Analizi
	Melis Ruzin Tezel	Savaş Ve Tecavüz Suçu: Bosna Savaşı Örneği
	Mahi Aslan	Akran Zorbalığı Ve Akran Çatışması Aynı Tip Eylem Midir?
8 NO.LU SALON Poster Oturumu Oturum Başkanı : Doç. Dr. Sinan Bayındır	Günes Koç	Cinsel Şiddetin Tanımlanması Ve Cinsel Şiddet Üzerine Söylemler
	Ece Çelik	Zoraki Evliliklerin Başlıca Tiplerinden; Levirat Ve Sorarat
	Esra Gürgezoğlu Yapar	Psikolojik İlk Yardım Ve Cinsel Şiddet
	Fikriye Şenocak	Bir Olgu Üzerinden Çoklu Enseste Dair İnceleme
	Gözde Masatcioğlu	Kadına Yönelik Cinsel Şiddet Adli Bilimlerin Yaklaşımı
	Hazal Yılmaz	Uyuşturucu Bağımlılarında Kendine Zarar Verme Davranışı
	İrem Nur Keskin	Namus Kültürleri Ve Şiddet Davranışları Arasındaki İlişki
	Deniz Tunalı	Engelli Bireylerin Maruz Kaldıkları Şiddet Ve Şiddet Sonrasında Spor Ve Rehabilitasyon
	Mısra Köse	Karşılaştırmalı Hukukta Çocuğun Cinsel İstismarı Suçunun Yaptırımına İlişkin Yasal Düzenlemeler
9 NO.LU SALON Poster Oturumu Oturum Başkanı : Dr. Öğr. Üyesi Asiye Selcan Ataç	İrem Senanur Altekin	Çocuk İhmal Ve İstismarında Sosyal Hizmet Uzmanlarının Yaklaşımı
	Kübra Ayşe Küçük	Nekrofil
	M. Gürcan Ertop	Kendine Zarar Verme Davranışı
	Nursima Ortakçı	Türkiye'de Taygeldi Evlilikleri
	Rukiye Yılmaz	Pozitif Disiplinin Şiddet Üzerinde Etkisi
	Seden Dürüstkan	Sağlıkta Şiddet
	Selmin Cansu Demir	Cinsel Suç Yargılamasında Suça Sürüklenen Çocuk Olmak
	Muhammed Said Meke, Hakan Kar, Nursel Gamsız Bilgin, Halis Dokgöz	Aile İçi Cinsel Şiddet : Ensest Olgu Sunumu
	Sena Özge Koç, Halis Dokgöz, Hakan Kar, Nursel Gamsız Bilgin	Bipolar Bozukluk Hastasında Cinsel İstismara Yaklaşım
10 NO.LU SALON Poster Oturumu Oturum Başkanı : Dr. Öğr. Üyesi Ayhan Erbay	Simge Doğan	Evlilik İçi Cinsel Şiddet
	Şueda Bayrakçı, Ebru Yaşat, Halis Dokgöz, Hakan kar, Nursel Gamsız Bilgin	Cinsel İstismar Mağdurlarına Yönelik Siber Zorbalık Ve Toplumsal Baskı, Olgu Sunumu Arş
	Tuba Türk Çınar	Cinsel İstismar Sonrasını İçeren Bir Derleme: Mikrobiyom
	Yaren Aray	Adli Psikolojide Yetişkinler Arasında Suçlu Davranış Gelişimi Ve Agresyon
	Zekiye Tuğçe Karahan	LGBTIQ+ Bireylere Yönelik Şiddetin Türkiye'deki Durumu
	Buse Yıldırım	Adölesan Ve Genç Erişkinlerde Uyuşturucu Madde Kullanımının Önlenmesi İçin Dünya Ve Türkiye Geneline Alınmış Tedbirler
	Fadime Akturfan, Esin Akgül Kalkan, Semih Petekkaya	Sosyal Medya Aracılığıyla Yapılan Cinsel Taciz Ve İstismar Suçu
	Nagihan Öztürk, Esin Akgül Kalkan, Semih Petekkaya	Cinsel İstismarın Fiziksel Bulgularının Adli Tıp Açısından Değerlendirilmesi: Fizik Bulgu Şart Mıdır?

SÖZLÜ VE POSTER BİLDİRİ

TAM METİNLERİ

(Bildiri sahibinin soyadına göre alfabetik sıradadır)

1-SOKAK HAYVANLARINA YÖNELİK ALGI ÇALIŞMASI

Buse AKÇA, Stj. Av., İMDAT Derneği Üyesi, ORCID ID: 0000-0003-2799-3009
akcabuse09@gmail.com

Irmak GÜRSES, İMDAT Derneği Üyesi, MEF Üniversitesi, gurses@mef.edu.tr

ÖZET

İnsanlarla hayvanların aynı dünyayı paylaşma zorunluluğuna dayanmakta olan insan-hayvan ilişkisi geçmişten günümüze çok farklı boyutlarda meydana gelmiştir. Söz konusu ilişki başlarda daha çok 'hayvandan yararlanma' üzerine kurulmuş olmasına rağmen modernleşen dünyayla beraber **hayvan hakları**, **hayvan refahı** gibi düşünceler ortaya çıkmıştır. Gündemde sık sık rastladığımız bu temel kavramların oluşum ve gelişim süreçlerinin incelenmesi de araştırmamızın yola çıktığı noktalardan biridir. Yola çıktığımız bir diğer ana kaynak noktası ise, sokak hayvanlarının yasal haklarını teslim etme konusundaki toplumsal sorumluluk bilincimiz olmuştur. Çalışmamızın temel amacı, sokak hayvanlarına yönelik algının empati ve sosyal beceriler açısından ilişkisini değerlendirmektir. Aynı zamanda insanların sokak hayvanlarına yönelik sorumluluk ve bilinç düzeylerinin artırılması da çalışmamızın temel amaçları arasında yer almaktadır.

Hayvanların, ne uğruna olursa olsun, insan yararına kullanılamayacağını ileri süren hayvan hakkı savunucuları ile; hayvanların acı ve eziyetten korunduğu ve ideal şartlar sağlandığı sürece hayvanlardan yararlanılabileceğini ileri süren hayvan refahı savunucuları ele aldığımız bu konunun ana aktörleridir.

Anahtar Kelimeler: Sokak Hayvanları, Hayvan Hakkı, Hayvan Refahı, Farkındalık

ABSTRACT

The human-animal relationship, which is based on the obligation of humans and animals to share the same world, has occurred in very different dimensions from the past to the present. Although the aforementioned relationship was initially based on 'making use of animals', ideas such as animal rights and animal welfare emerged with the modernizing world. Examining the formation and development processes of these basic concepts, which we frequently encounter on the agenda, is one of the starting points of our research. Another main source from which we set out was our sense of social responsibility in surrendering the legal rights of stray animals. The main purpose of our study is to evaluate the relationship between the perception of stray animals in terms of empathy and social skills. At the same time, increasing the level of responsibility and awareness of people towards stray animals is among the main objectives of our study.

With animal rights defenders, who argue that animals cannot be used for human benefit, no matter what; Animal welfare advocates, who argue that animals can be benefited from as long as animals are protected from pain and suffering and provided ideal conditions are provided, are the main actors of this issue.

Key Words: Stray Animals, Animal Rights, Animal Welfare, Awareness

1. GİRİŞ ve TANIMLAR

Gerçekleştirmiş olduğumuz *sokak hayvanlarına yönelik algı çalışmasıyla* birlikte yetişkinlerin sokak hayvanlarına karşı algı ve tutumlarını ölçmek ve bu algının empati ve sosyal beceri açısından ilişkisini gözler önüne sermek istedik. Aynı zamanda katılımcılarımızın hayvan hakları ve hayvan refahı kavramlarına yönelik farkındalık seviyeleri de incelenmiş ve çalışmada göz önünde bulundurulmuştur.

Hayvanlara yönelik tutum söz konusu olduğu ülkeye, toplum yapısına, kültüre başta olmak üzere pek çok değişkene bağlı olarak farklılıklar göstermektedir. Gelişmiş ülke toplumları diğer ülkelere göre ekonomik güçlerinden ve yüksek refah sistemlerini destekleme kapasitelerinden dolayı hayvanlara karşı daha duyarlı bir tutum sergilemektedirler. (İzmirli ve Phillips, 2012) Cinsiyet de hayvanlara yönelik tutumu belirlemede önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınların bu konuda erkeklere kıyasla daha duyarlı ve hassas oldukları yönünde pek çok araştırma yapılmış ve makale yayınlanmıştır. Buna göre, güçlü kadınların hayvan refahını desteklemek amacıyla bağımsız kararlar aldıkları ortadadır. (İzmirli ve Phillips, 2012)

TDK'ye baktığımızda **hayvan**, duygu ve hareket yeteneği olan, iç güdülerıyla hareket eden canlı yaratık şeklinde tanımlanmıştır. Daha özel bir kavram olan **evcil hayvan**, insan tarafından kültüre alınmış ve eğitilmiş hayvanları kapsayacak şekilde tanımlanmıştır. (5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu) Bizim çalışmamızın temelini oluşturan **sokak hayvanı** kavramıyla kastedilen ise sokakta yaşamını sürdüren sahipsiz hayvanlardır. **Sahipsiz hayvan**, barınacak yeri olmayan veya sahibinin ya da koruyucusunun ev ve arazisinin sınırları dışında bulunan ve herhangi bir sahip veya koruyucunun kontrolü ya da doğrudan denetimi altında bulunmayan evcil hayvanlar olarak tanımlanmaktadır. (5199 Sayılı HKK) Bu doğrultuda karşımıza hayvan hakları ve hayvan refahı gibi düşünceler çıkmaktadır. **Hayvan hakları** savunuculuğu, hayvanları birer hak öznesi olarak tanımlar ve onlara dokunulmaz haklar tanır. Hayvan hakları savunucularının en temel eleştirileri, *insan merkezciliğe* yöneliktir. "İnsan-merkezci görüş insanların sahip olduğu bazı özelliklerden dolayı insanların değerli bir varlık olduğunu dolayısıyla da ahlaki ilgiye yalnızca onların mazhar olması gerektiğini düşünür." (Aşar, 2018) **Hayvan refahı** düşüncesine göre ise hayvanlar menfaat sahibi canlılar olarak konumlandırılır ve hayvanların acı ve eziyetten korunması amaçlanır. Hayvan refahı disiplini kaynağını hayvan hakları ve hayvan koruma felsefesinden almaktadır. (Savaş vd., 2009) 1965 yılında İngiltere'de Profesör Rogers Brambell başkanlığında toplanan Brambell Komitesi, raporlarında (Command Paper2836, 1965) şunları söylemiştir: "Refah terimi, hayvanların hem fiziksel hem de zihinsel iyiliğini

kapsayan geniş bir terimdir. Bu nedenle refahı değerlendirmeye yönelik herhangi bir girişim; hayvanların yapı, işlev ve hatta davranışlarından elde edilebilecek duygularına ilişkin mevcut bilimsel kanıtları dikkate almalıdır.” (Duncan, 1980) Hayvan gönenci (refahı) sorunu, 1960’lı yılların başından beri tartışılmış, bu tartışmaların olumlu etkisiyle “Hayvan Hakları Evrensel Bildirgesi” kabul edilmiştir. (Uyumaz, 2016)

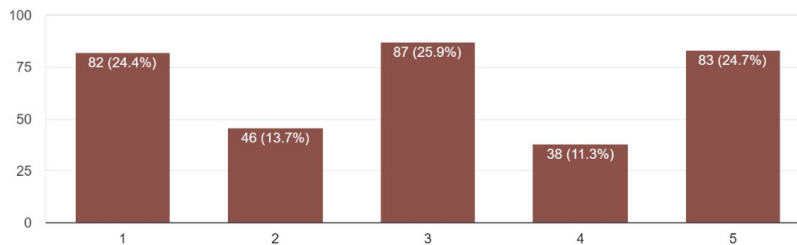
2. METODOLOJİ

Çalışmamız, anketin en uygun koşullarda dolaşıma açılmasını sağlamak amacıyla online (çevrimiçi) şekilde ve Google Forms aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın hedef kitlesi olarak Türkiye’de yaşaya 18 yaş ve üzeri bireyler belirlenmiştir. Katılımcıların profilini daha detaylı şekilde elde etmek amacıyla da anketin başına 5 adet demografik soru eklenmiştir. Anketin devam eden kısmında yetişkinler için sosyal beceri ölçeğini oluşturan 80 adet soru yer almaktadır. Bu soruların temel amacı, çalışmanın ana konusu olan *sokak hayvanlarına yönelik algı ve tutumun*, yetişkin bireylerin sosyal beceri düzeyleriyle ilişkilendirilerek açıklanmasıdır. Çalışmamızın asıl bölümünü oluşturan sokak hayvanlarına yönelik algı ve tutuma ilişkin 26 adet soru ise anketimizin en son kısmını oluşturmaktadır. Çalışmanın sonucunda 336 kişiye ulaşılmış ve katılımcıların verileri SPSS programı ile analiz edilerek yorumlanmıştır.

3. BULGULAR

- a. Hayvan hakları ve hayvan refahı savunuculuğu arasındaki en önemli farklardan biri beslenme şekillerinde karşımıza çıkmaktadır. Hayvan hakları savunucuları, hayvanların her türlü kullanımının hayvan hakkı ihlali doğurduğunu ileri sürer ve bu kullanımın önüne geçilebilmesi için vegan/vejetaryen yaşam biçimlerinin seçilebileceğini desteklerler. (Şenpolat, 2018) Buna karşın hayvan refahı savunucularının temel amacı insan yararına kullanılan hayvanların fiziksel ve psikolojik açıdan hiçbir zarar görmemesidir. Bu konuya ilişkin “Hayvanların insan yararına kullanılmasının önüne geçilmesi için vejetaryen/vegan yaşam biçimleri seçilebilir.” sorumuza katılımcıların verdiği cevapların grafiği aşağıda verilmiştir:

Hayvanların insan yararına kullanılmasının önüne geçilmesi için vejetaryen/vegan yaşam biçimleri seçilebilir.
336 responses

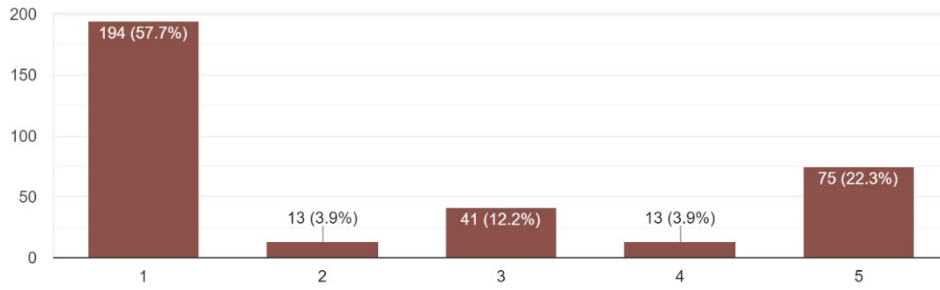

Grafik 1

Katılımcıların cevaplarının çok yakın oranlarda olduğu görülmektedir. Tamamen katıldığını belirten %24,7, hiç katılmadığını belirten %24,4, kararsız kaldığını belirten ise %25,9 oranındadır. Hiç katılmadığını söyleyen %24,4 oranındaki katılımcının hayvan haklarını veya hayvan refahını öncelik olarak benimsemediğini söylemek mümkündür.

- b. Sokak hayvanlarına yönelik algıyı, **evcil hayvan/sokak hayvanı** ayrımı üzerinden ölçmeyi amaçladığımız “Sahipli hayvanlara şiddet uygulayanların cezası, sahipsiz sokak hayvanlarına şiddet uygulayanlara göre daha ağır olmalıdır.” Sorusuna verilen cevaplar aşağıdaki gibidir:

Sahipli hayvanlara şiddet uygulayanların cezası, sahipsiz sokak hayvanlarına şiddet uygulayanlara göre daha ağır olmalıdır.
336 responses

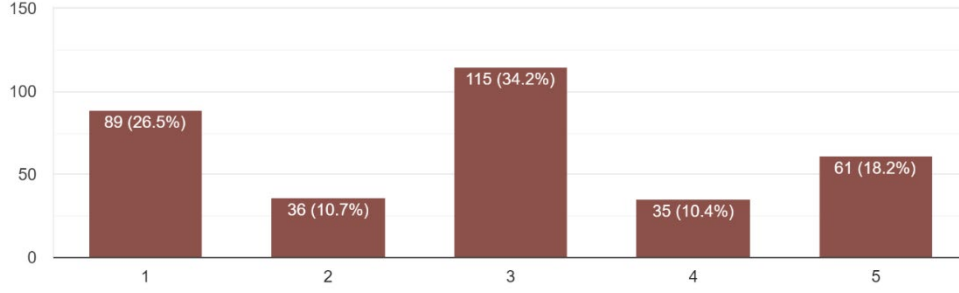

Grafik 2

Yürürlükte olan 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu, sahipli hayvanları ‘mal’ olarak kabul ettiği için, evcil hayvanlara verilen zararlara karşın çeşitli yaptırımlar ön görülmüştür. Ancak sahipsiz hayvanların hukuki bir statüsü bulunmadığı için, sokak hayvanlarına verilen herhangi bir zararın hukuken bir yaptırımı bulunmamaktadır. Katılımcılarımızın %57,7’lik kısmı mevzuatın aksi yönünde cevap vermiştir. Buna göre, sahipli/sahipsiz hayvanlara şiddet uygulanması durumunda ortaya çıkan ayrımcı düzenlemeye katılmadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların %22,3’ü ise kesinlikle katıldıklarını belirterek, evcil hayvanların sahipsiz hayvanlara göre daha üst konumda bulunduklarını desteklemişlerdir. %22,3 oranındaki katılımcıyla mevzuattaki düzenleme aynı doğrultudadır.

- c. Hayvan hakları disiplini, radikal bir şekilde *insan yararına hayvanların kullanılamayacağını* benimser. Hayvan refahı disiplinine ise *hayvanların insanlara hizmet etmesinin doğal olduğu* düşüncesi hakimdir. Hayvanların insan yararına kullanılması konusunda katılımcıların fikirlerini ölçmeyi amaçladığımız soru “Sokaktan sahiplenilen köpeklerin bekçi olarak kullanılmaları fikrine katılıyorum.” şeklindedir.

Sokaktan sahiplenilen köpeklerin bekçi olarak kullanılmaları fikrine katılıyorum.
336 responses

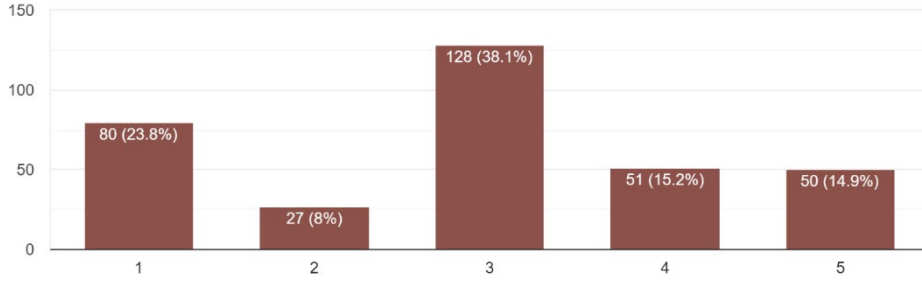

Grafik 3

Sorumuza hiç katılmadığını belirten %26,5’lik kısmın hayvanların insan yararına kullanılabileceği düşüncesinde olduğunu söylemek mümkündür. Hayvanların fiziksel ve psikolojik acıdan korunması amaçlandığı sürece bu düşüncedeki katılımcıların hayvan refahını benimsediği yorumu yapılabilir. Bu düşünceye kesinlikle katıldığını belirten %18,2’lik katılımcı ise hayvan kullanımına karşı çıkmaları sebebiyle hayvan hakları savunuculuğuna daha yakın konumdadır. Ancak çoğunluğun (%34,2) kararsız kaldığı görülmektedir.

- d. Veteriner hekimliğinde ötanazi; özel eğitilmiş personel tarafından, hayatından ümit kesilen veya tedavisi imkânsız bir hastalığa yakalanmış hayvanların ağrı ve acı duymaksızın, ilaçla veya başka yöntemlerle hızlı bilinçsizliğin ardından kalbin ya da solunum sisteminin durdurulması ve sonuçta beyin fonksiyonlarının kaybı ile sonuçlanmasıdır. (Yaşar, 1997) Hayvanların acı çekmesini engellemenin asıl amaç olduğu hayvan refahı düşüncesine göre ötanazi kabul edilebilir bir durum olarak görülmektedir. Hayvan hakları düşüncesine göre ise ötanazi, hayvanlara yöneltilen insan kaynaklı bir istismardır. Hayvanın doğada kendi türü nedeniyle var olma hakkı ön plandadır ve insan kaynaklı her türlü istismar reddedilmektedir. (Şenpolat, 2018) Katılımcıların bu yöndeki görüşlerine ulaşmayı amaçladığımız “Acı çeken bir hayvanı kurtarmak için başvurulacak uyutma (ötanazi) doğru/gerekli bir yoldur.” sorusuna verilen yanıtlar aşağıdaki gibidir:

Acı çeken bir hayvanı kurtarmak için başvurulun uyutma (ötanazi), doğru/gerekli bir yoldur.
336 responses

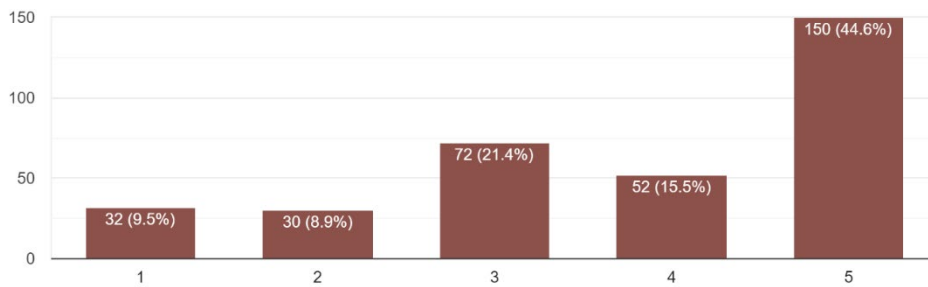

Grafik 4

Bir üst paragrafta yaptığımız açıklama göz önünde tutularak yorum yapıldığında; hiç katılmadığını belirten %23,8 oranındaki katılımcının hayvan haklarına, kesinlikle katıldığını belirten %14,9 oranındaki katılımcının ise hayvan refahı düşüncesine daha yakın olduğu söylenebilir. Yine ciddi miktarda katılımcının (%38,1) kararsız kaldığı görülmektedir.

- e. Daha önce de bahsettiğimiz gibi hayvan hakları/hayvan refahı düşünceleri arasındaki temel fark, hayvanların kullanılması noktasındadır. Bu konuda katılımcılara net bir şekilde yönelttiğimiz “İnsanların yararına dahi olsa hayvanlar kullanılamaz.” önermesine verilen yanıtlara bakıldığında katılımcıların büyük çoğunluğunun hayvan hakları savunuculuğuna dönük bir tavır benimsediği görülmektedir.

İnsanların yararına dahi olsa hayvanlar kullanılamaz.
336 responses

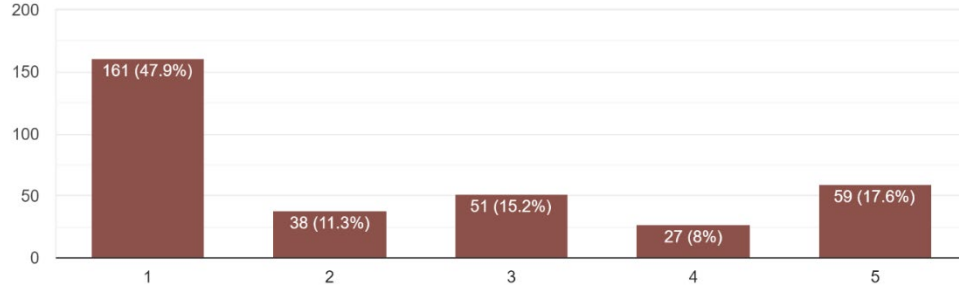
Grafik 5

Hayvanların insan yararına kullanılmasının ahlaken yanlış olmadığını düşünülmesi, hayvan refahı prensibine yönelik bir düşüncedir. Ancak hayvan hakları prensibi bu konuda oldukça radikal bir tavır benimsemektedir. Hayvanların

kullanımının hayvan hakkı ihlali olduğunu ileri sürer ve her türlü kullanımı reddederler. Sorumuza kesinlikle katıldığını belirten %44,6'lık kısmın düşüncesi de bu yöndedir.

- f. Katılımcıların sahipsiz hayvanlara yönelik yakınlığını ölçmek amacıyla hazırlanan soru “Bir sokak hayvanının kucağıma çıkmasını, bana sokulmasını istemem.” Şeklinde olmuştur. Verilen cevapların oranları aşağıdaki gibidir.

Bir sokak hayvanının kucağıma çıkmasını, bana sokulmasını istemem.
336 responses

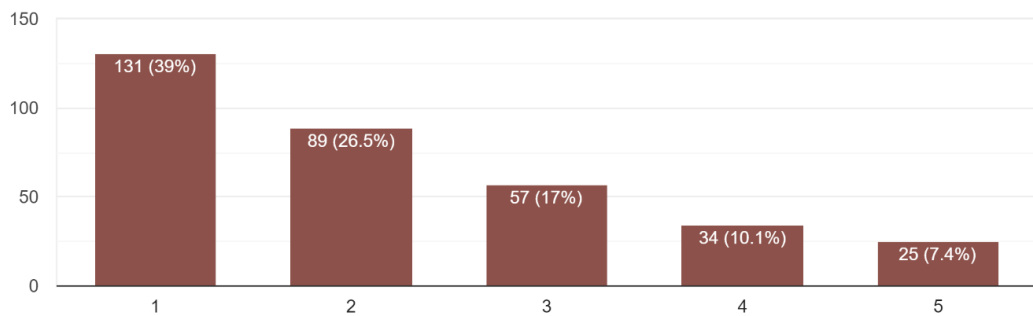

Grafik 6

Oranlara bakıldığında katılımcıların %47.9'u hiç katılmıyorum cevabını vererek sokak hayvanlarıyla fiziksel temastan kaçınmadıklarını belirtmişlerdir. Bunun dışında kalan %50 civarında katılımcı ise sokak hayvanlarını uzaktan sevmeye taraftarıdır şeklinde yorum yapmak mümkündür. Bu katılımcıların sokak hayvanlarına yönelik çekincelerinin olduğu/ tedirginlik duydukları sonucuna varılabilir.

- g. Yine benzer bir şekilde katılımcıların sokak hayvanlarına olan bakış açılarını değerlendirmek amacıyla “Yolda rastladığım sokak köpekleri beni tedirgin eder.” Şeklinde bir soru yöneltilmiştir.

Yolda rastladığım sokak köpekleri beni tedirgin eder.
336 responses

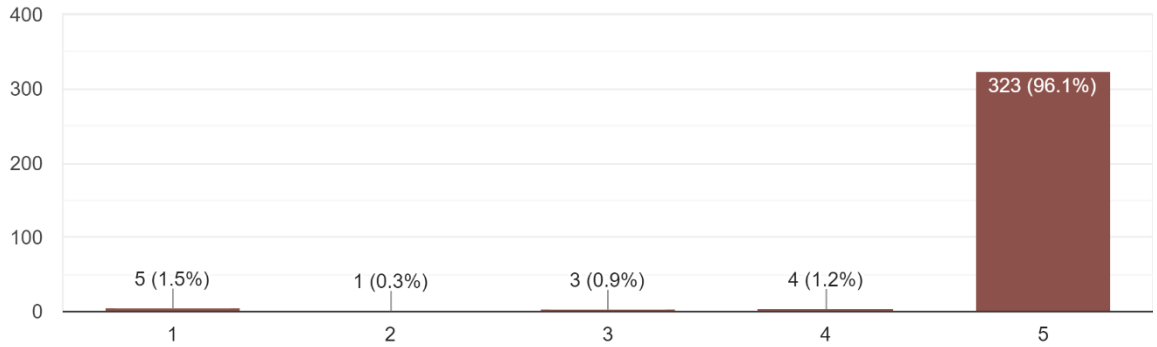
Grafik 7

Katılımcıların %39'u hiç katılmıyorum cevabı vererek sokak köpeklerinden tedirginlik duymadıklarını belirtmişlerdir. Geriye kalan katılımcıların (%50'den fazla) ise kısmen veya tamamen sokak köpeklerinden tedirgin olduğu anlaşılmaktadır.

- h. Bir üstteki soruyla bağlantılı olarak yorumlanabilecek bir diğer sorumuz "Sokak hayvanlarına şiddet uygulayanlar cezalandırılmalıdır." Şeklinde olmuştur.

Sokak hayvanlarına şiddet uygulayanlar cezalandırılmalıdır.

336 responses

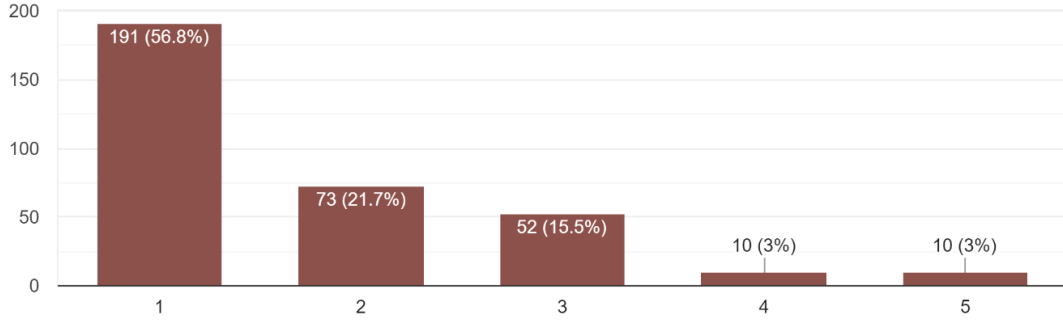
Grafik 8

Oranlara bakıldığında katılımcıların neredeyse tamamı (96.1) kesinlikle katılıyorum cevabı vererek sahipsiz hayvanlara yönelik şiddete karşı olduklarını ve faillerin cezalandırılması gerektiğini savunmuşlardır. Katılımcıların azımsanamayacak bir kısmının sokak köpeklerinden tedirgin olduklarını belirttikleri halde bu yönde cevap vermeleri de dikkat çekmektedir. Aynı şekilde sahipsiz hayvanlara şiddet uygulayan kişilerin ceza alması gerektiğini kabul eden katılımcıların hayvan refahındansa, hayvan hakkı kavramı üzerinden hayvanların korunması düşüncesinde olduğu sonucu çıkarılabilir. Mevcut hukuki düzende ise sahipsiz hayvanlara yönelik şiddete karşı herhangi bir yaptırım bulunmamaktadır. Bu yasal düzenleme ve katılımcıların verdiği cevaplar göz önünde bulundurularak değerlendirme yapıldığında, %96.1 oranındaki katılımcının TCK'de sahipsiz hayvanlara yönelik şiddete ilişkin ceza öngörülmemiş olmasından rahatsız oldukları gibi bir yorum yapmak mümkündür.

- i. Aşağıda yer alan tablolar söz konusu çalışmaya katılanların sokak hayvanlarına yönelik farkındalık seviyeleriyle ilişkilidir.

İnsanlar hayvanlara yemek vermese bile çöpten bulup karınlarını doyurabilirler.

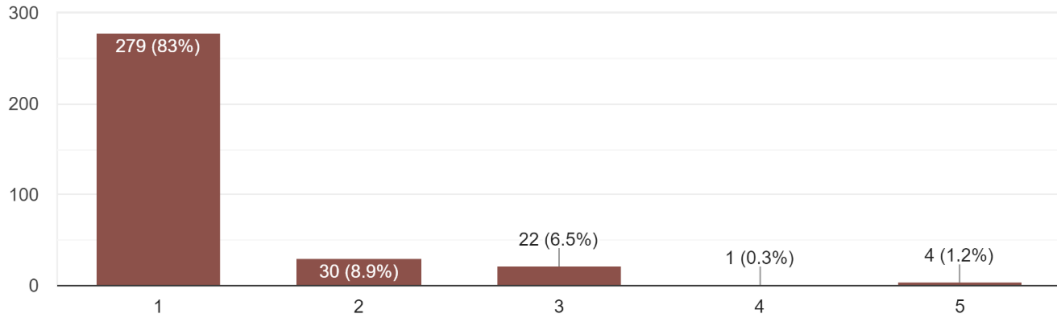
336 responses

Grafik 9

Hayvanlar doğaları gereği üşümezler, karton ev vs. yapmaya gerek yoktur.

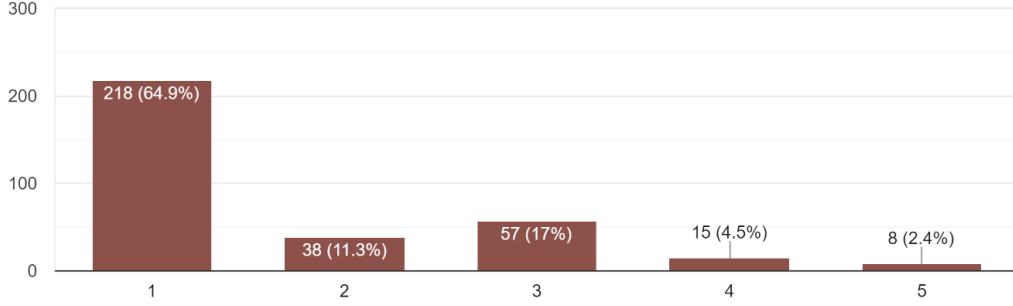
336 responses

Grafik 10

Sokakta yaşayan insanlar varken önceliği hayvanlara vermek gereksizdir.

336 responses

Grafik 11

İlk grafiğe baktığımızda “İnsanlar hayvanlara yemek vermese bile çöpten bulup karınlarını doyurabilirler.” Sorusu bulunmaktadır. Hiç katılmadığını belirten katılımcı oranı %56.8 olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu %56.8’lik katılımcının hayvanları besleme konusunda daha duyarlı oldukları sonucuna varılabilir. Katılımcıların azımsanamayacak bir kısmında ise, hayvanların insanlar tarafından beslenmeseler bile yemek bulup karınlarını doyurabilecekleri yönünde bir algı bulunduğu görülmektedir. Yine de sonuca baktığımızda katılımcıların çocuğunun olumlu yönde bir farkındalığı olduğunu söylemek mümkündür.

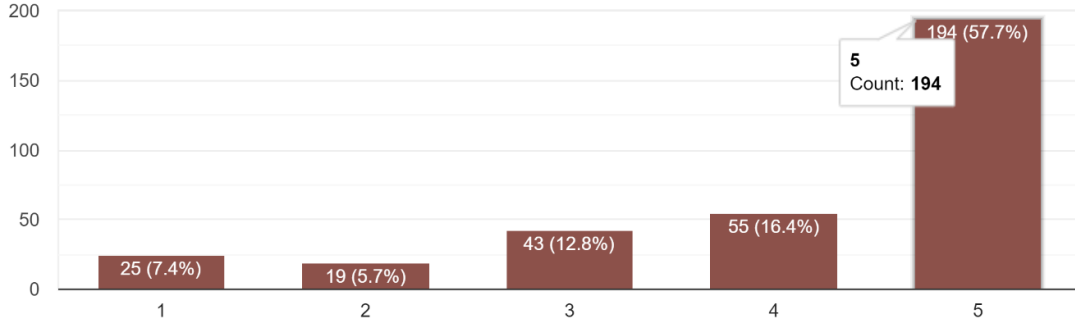
İkinci grafikteki soru sokak hayvanlarının barınma ihtiyacına yönelik olup “Hayvanlar doğaları gereği üşümezler, karton ev vs. yapmaya gerek yoktur.” Şeklinde. Katılımcıların oldukça yüksek bir bölümü (%83 oranındaki katılımcı) bu soruya kesinlikle katılıyorum şeklinde cevap vermiştir. Bu oran da katılımcıların bu konudaki farkındalık ve hassasiyet seviyesinin olumlu yönde yüksek olduğunu göstermektedir. Hiç katılmıyorum cevabı vererek sokaktaki hayvanların insan desteğine ihtiyaç duymadan da barınabileceklerini savunan katılımcı sayısı oldukça az olup %1.2 oranında karşımıza çıkmaktadır. %6.5 oranındaki katılımcı ise ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabı vererek kararsız kaldıklarını belirtmişlerdir.

Üçüncü grafikte ise yine sahipsiz hayvanlara yönelik algıyı ölçmeyi amaçlayan “Sokakta yaşayan insanlar varken önceliği hayvanlara vermek gereksizdir.” Sorusu bulunmaktadır. Kesinlikle katılıyorum cevabı veren katılımcı oranı %64.9; hiç katılmıyorum cevabı veren katılımcı oranı %2.4 olurken %17 oranındaki katılımcı ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabı vererek arada kaldığını belirtmişlerdir.

Anket soruları sosyal beceri ölçeği bazında da değerlendirilmiştir.

Çocukluğumda ebeveynlerim bana hayvanları sevmeyi öğretti.

336 responses

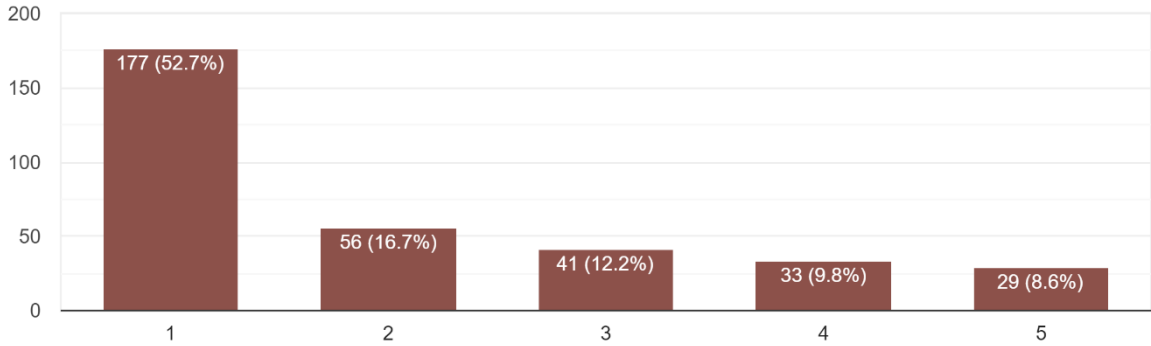

Grafik 12

Yukarıdaki tutuma tamamen katılıyorum cevabını veren %57.7 oranındaki katılımcının sosyal becerileri diğer yanıtları veren yetişkinlere göre anlamlı şekilde daha yüksektir.

Çocukluğumda ebeveynlerim hayvanlara yaklaşmamamı tembihledi.

336 responses

Grafik 13

Bir üstteki tutumun tersi olarak karşımıza çıkan “Çocukluğumda ebeveynlerim hayvanlara yaklaşmamamı tembihledi.” Şeklindeki tutuma %52.7 oranında hiç katılmıyorum yanıtı veren yetişkinlerin sosyal becerileri diğer yanıtı veren katılımcılara göre anlamlı şekilde daha yüksektir.

Yukarıda farkındalık bakımından değerlendirilen “İnsanlar hayvanlara yemek vermese bile çöpten bulup karınlarını doyurabilirler.” Tutumu yetişkinlere yönelik sosyal beceri ölçeği bazında da değerlendirildiğinde şu sonuçlara ulaşılmaktadır: Bu ifadeye hiç

katılmıyorum şeklinde cevap veren %56.8 oranındaki yetişkinin sosyal becerileri katılmıyorum şeklinde cevap veren %21.7 oranındaki yetişkine göre anlamlı şekilde daha yüksektir.

Anket sorularının en sonuna yerleştirilen “eklemek istedikleriniz” bölümüne verilen yanıtların bir kısmı aşağıdaki gibidir. Bu yanıtların seçilmesindeki sebep çoğunluktaki görüşün bu yönde olmasıdır. Cümleler katılımcıların direkt cümleleridir.

- “Hayvan hakları ve yaptırımları çok önemlidir. Bu herkesin sorumluluğundadır.”
- “#HayvanHaklarıYasasıÇıksın” • “#GoVegan”
- “Sahipli hayvanlara da sahipsiz hayvanlara da şiddet uygulayanlar çok ağır cezalara çarptırılmalıdır”
- “Sokak hayvanlarını koruma yasasında cezaların caydırıcı olmasını, barınakların daha hijyen, veterinerlik hizmetlerinin de daha hızlı ve yaygın olmasını beklemekteyim.”

“Hayvancılık yasası hemen çıkmalı ve cezaları ağır olmalı”

- “Sahipli ya da sokak hayvani olsun, şiddet ve istismara maruz kalan hayvanlar için suçlulara ciddi yaptırımlar, yüksek cezalar uygulanmalıdır.”

“Hayvan hakları yasası çıkmalı Kendini ifade edemeyen konuşamayan canlıların herkesten çok korunmaya yaşatılmaya hakkı vardır. Sahipli veya sahipsiz hiçbir hayvan eziyet görmeyi hak etmez tek ihtiyaçları saf sevgi. Umarım artık bir şeyler değişir.”

Bu yanıtlara bakıldığında çalışmamıza yorum yapan katılımcıların ciddi bir kısmının hayvan hakları yasasıyla ilgili talepleri göze çarpmaktadır. Bunlar dışında vegan olduğunu belirten, vegan olmaya teşvik eden cümleler de bulunmaktadır. Yapılan tüm yorumlar katılımcıların sahipsiz hayvanlar da dahil olmak üzere hayvanlar konusundaki farkındalıklarının yüksek seviyede olduğunu ve algının olumlu yönde şekillendiğini ortaya koymaktadır. Hayvan hakları yasasına ve hayvanlara şiddet uygulayanların kesinlikle ceza alması gerektiğine vurgu yapan katılımcıların mevcut yasal düzenlemelerin yetersiz olduğu düşüncesini savundukları sonucuna varılmaktadır. Katılımcıların yasal boyuttaki talepleri de bu konudaki farkındalıklarının yüksek olduğuna işaret etmektedir.

- “Sokak hayvanları konusundaki sorularda net yanıtlarım olduğu gibi henüz karar veremediğim ve belki de veremeyeceğim soru(n)lar da var. Ancak toplumsal(?) herhangi bir sorun gibi sokak hayvanları ya da bütünüyle insan-doğa ilişkisi sorununu içinde bulunduğumuz toplumsal formasyondan (geç kapitalizm) ayrı değerlendirilebilir olduğunu düşünmüyorum.”
- “Sokak hayvanlarını beslemek için konulan mama kapları çevre kirliliğine yol açar.” önergesinde çok arada kaldım çünkü genellikle -haklı olarak- plastik kap kullanıyoruz ve daha sonrasında bu kaplar uçup gidiyor (eğer içine ağırlık olması için taş vb.

konmadıysa) ve bu da çevre kirliliğine yol açıyor gerçekten. “Sokaktan sahiplenilen hayvanlar bekçi olarak kullanılabilir.” önergesinde de arada kaldım. Köpeğin doğasına uygunsa, karakteri buna yatkınsa zaten sahiplenilen kişinin bir çaba sarf etmesine gerek kalmadan ‘bekçi’ olacaktır. Kafamda oturtamadığım için nötr kalmak amacıyla 3 verdim. “Geceleri havlayan köpekler rahatsız edicidir.” önergesi de beni zorda bıraktı. Sadece köpekler değil, geceleyin bağırarak sokaktan geçen insanlar da bana göre rahatsız edici. Ama bu köpeklerin sokaklardan toplatılıp barınaklara gönderilmesi veya şiddet görmesi/öldürülmesi gerektiğini düşündüğüm anlamına da gelmiyor. Rahatsız oluyorum fakat varlıklarından değil, seslerinden. Bu konuda onlara zarar verilecek hiçbir uygulamayı kabul edecek değilim, istedikleri kadar havlasınlar kulağımı tıkayıp uyumaya çalışırım. Önergeyi puanlarken yanlış anlaşılmaktan korktuğum için nötr olması amacıyla 3 verdim. Aynı şekilde -normalde ürkmem, korkmam ama ola ki ürktüm- bir hayvan yanıma gelmesin istiyorsam ayağımı yere vurup onun gelmesini engellemeye çalışabilirim. Canını yakacak bir şey asla yapmam, ses çıkartarak uzaklaştırmaya çalışırım. “Sokak hayvanları hastalık taşır.” önergesinde de arada kaldım. Ben her sokak hayvanını sevdikten sonra ellerimi yüzüme/gözüme götürmemeye veya hemen sonrasında temizlemeye özen gösteriyorum çünkü ne yazık ki onların yaşadığı koşullar sağlıklı koşullar olmuyor her zaman. İç veya dış parazitleri olabiliyor, başka mikroorganizmaların taşıyıcılığını yapabiliyorlar. Fakat bu onları sevmeme engel değil. Bu önergeye de nötr olmak adına 3 verdim. Emeğinize sağlık, çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim.”

Yukarıda bulunan iki yanıt ve benzerleri, göz önünde bulundurulduğunda katılımcıların bir kısmının bazı sorulara cevap verirken arada kaldığını belirttiğini görmekteyiz. Katılımcıların cevap verirken zorlanmalarının sebebinin hayvan hakları ve hayvan refahı kavramlarına tam anlamıyla hâkim olmadıkları olduğu söylenebilir.

4. SONUÇ

Çalışmamızın temel amacı hayvan hakları ve hayvan refahı kavramları üzerine kurulmuştur. Bu bağlamda yapılan yorum, değerlendirme ve analizler sonucunda katılımcıların hayvan hakları ve hayvan refahı kavramlarını tam anlamıyla bilmediklerine ulaşılmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu hayvanları koruma ve şiddete karşı tepki gösterme yönünde tavır göstermiştir. Ancak bu tavrılarını hayvan hakları veya hayvan refahı disiplinleri temeline dayandırmadan ortaya koymaktadırlar. Bu düşüncelerden herhangi birinin benimsenmemesindeki sebep kavramlar arasındaki farkın tam olarak bilinmemesi kaynaklı olabilmektedir. Katılımcılar genel olarak hayvanları koruma yönünde bir tavır benimserken hayvanların insan yararına kullanılmasına karşı çıkmamaktadırlar. Bu sonuca varılmasındaki en önemli kaynak ise katılımcıların hayvanların insan yararına kullanımının önüne geçilmesi için vegan/vegetaryen yaşam tarzlarına tam anlamıyla sıcak bakmamaları olmuştur.

Aynı zamanda insan yararı düşüncesinin sahihsiz hayvanlar bakımından daha net ortaya çıktığı görülmektedir. Sahipli hayvanlara ise daha hassas ve duygusal

yaklaşılmaktadır. Bu da toplumda sahipli/sahipsiz hayvan ayrımının varlığının ciddi bir seviyede olduğuna işaret etmektedir. Hem toplumdaki bu algı hem de mevcut yasal düzenlemeler sahipli/sahipsiz hayvan ayrımını daha da derinleştirmektedir. Bu açıdan değerlendirme yapıldığında sahipsiz hayvanlara yönelik korumanın artırılması gerektiği gözler önüne serilmektedir. Toplumdaki algının olumlu şekilde gelişebilmesini sağlamak için en başta gelen adım eğitim alanında olacaktır. Bu konudaki farkındalığın artırılması için sosyal beceri eğitimlerine önem verilmelidir. Yine çalışmamızın ana konusunu oluşturan hayvan hakları ve hayvan refahı düşüncelerinin birlikte ele alınmaları hem toplumsal bakış açısında olumlu yönde değişiklik yaratma hem de çözüm üretme adımlarında oldukça etkili olacaktır.

Çalışmamızın sonucunda elde ettiğimiz tüm veriler ışığında değerlendirme yapıldığında bazı alanlarda değişikliğe gidilmesinin kaçınılmaz olduğu görülmektedir. Bunların başında; sahipli sahipsiz hayvan ayrımının kalkması, hayvanların yaşam haklarının anayasal güvence altına alınması, belediyelerin cezai sorumluluk kapsamına alınması, hayvanların acımasız bir şekilde kullanıldığı hayvan deneylerinin yasaklanması ve sıkı denetimlerin yapılması, cins hayvan üretimi ve satışına ilişkin yasakların getirilmesi konuları gelmektedir. Gereken tüm alanlarda iyileştirmelerin yapılmasıyla birlikte dünyanın hayvanlar için daha yaşanılabilir bir hale gelmesi mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

1. Arıkan E., Hayvan Refahi, Hayvan Hakları, Hayvan Hukuku Yüksek Lisans Tezi, T.C. Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, 2014
2. Aşar, Haluk. (2018). Hayvan Haklarına Yönelik Temel Görüşler ve Yanılgıları. Kaygı 30/2018: 239-251.
3. DeGrazia, D., (2006). Hayvan Hakları. (Çev: Hakan Gür), Ankara, Dost Kitabevi
4. Duncan, Ian. (1981). Animal Rights - Animal Welfare: A Scientist's Assessment. 1981 Poultry Science 60: 489-499.
5. İzmirli, S. Ve Phillips C. (2012). Attitudes to animal welfare and rights throughout the world in the modern era: A review. Eurasian J Vet Sci, 2012, 28, 2, 65- 68.
6. Regan, T. (1986). "A case for animal rights", M. W. Fox ve L.D. Mickley (Eds.), Advances in Animal Welfare Science 1986/87. Washington, DC: The Humane Society of the United States, 179-189
7. Savaş, T. Yurtman, İ. Ve Tölü, C. (2009). Hayvan Hakları ve Hayvan Refahı: Felsefi Bakış- Nesnel Arayışlar. Hayvansal Üretim 50(1): 54-61.
8. Şenpolat A. K., 111 Soruda Hayvan Hakları, Okyanus Yayınları Kasım 2018.
9. T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, Avrupa Birliğinde Hayvanların Korunması ve Hayvan Refahı, 2011, Ankara.

10. Uyumaz, Alper. (2018). Bir Hukuk Sorunsalı Olarak Güncel Gelişmeler Işığında Türkiye’de Hayvan Hakları. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XX, Y. 2016, Sa. 3
11. Yaşar, Aşkın. Veteriner Hekimliğinde Ötazani (Euthanasia). Vet Bil. Derg. (1997), 13,2: 11-16.

2-ÜLKELER ARASI KARŞILAŞTIRMALI SİBER ŞİDDET DURUM TESPİTİ

Buse AKÇA, Stj. Av., İMDAT Derneği Üyesi, ORCID ID: 0000-0003-2799-3009
akcabuse09@gmail.com

ÖZET

Siber şiddet; yer ve zaman fark etmeksizin kişilerin birbirleri ile etkileşimini kolayca sağlayan sanal ortamda gerçekleşen global bir sorundur. Ancak dünya ülkelerinin kültürel ve toplumsal farklılıkları ile hukuki düzenlemelerinin ayrışması sebebiyle bu sorun kimi ülkelerde daha az kimi ülkelerde daha fazla görülmektedir. Bu çalışmanın amacı; siber şiddet sorununun Türkiye, ABD, İsviçre, Avustralya, Madagaskar, Almanya, Birleşik Krallık ülkelerindeki oranlarını tespit etmek ve bu sorunu çözmek için ülkeler arası farklılaşan durumların değerlendirilmesidir.

Anket analiz sonuçları doğrultusunda belirtmek gerekir ki, elde edilen veriler katılımcıların yaşadığı ülke bağlamında kültürel farklılıklar ve hukuki düzenlemeler sebebiyle değişiklik göstermiştir. Örnek vermek gerekirse; Türkiye’de hukuki düzenlemelerde yer almayan ısrarlı takip davranışları siber şiddet anlamında daha çok görülürken, ABD’deki mevcut yasal düzenlemeler sayesinde ısrarlı takip davranışları daha az görülmektedir.

Yapılan saha çalışması, ülkeler arası farkındalık oranlarının ve siber şiddetten anlaşılan davranışların farklı olduğunu tespit etmek amacıyla faydalı olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Siber Şiddet, Sanal Ortam, İnternet.

ABSTRACT

Cyber violence; It is a global problem that takes place in the virtual environment that allows people to interact with each other easily regardless of place and time. However, due to the cultural and social differences of the countries of the world and the divergence of their legal regulations, this problem is seen less in some countries and more in some countries. The aim of this study; It is the evaluation of the differing situations between countries to determine the rates of cyber violence problem in Turkey, USA, Switzerland, Australia, Madagascar, Germany, United Kingdom and to solve this problem.

In line with the results of the survey analysis, it should be noted that the data obtained have changed in the context of the country where the participants live, due to cultural differences and legal regulations. For example; While stalking behaviors that are not included in the legal regulations in Turkey are more common in terms of cyber violence,

stalking behaviors are seen less frequently due to the current legal regulations in the USA.

The field study was useful in order to determine that the awareness rates between countries and the behaviors understood from cyber violence are different.

Keywords: *Cyber Violence, Virtual Platform, Internet.*

1. Giriş

Gün geçtikçe ilerleyen teknoloji, kişilerin günlük hayatındaki faaliyetleri ile birbirleri arasındaki iletişimi de etkilemiştir. Öyle ki, geçmişten günümüze kişiler, iletişim kurma amaçlarını mevcut teknoloji ile paralel bir şekilde sağlamışlardır. Bugünün sanal dünyasında, iletişim kurmakta aktif rol oynayan dijital araçlar, faydaları ile birlikte olumsuzlukları da içerisinde barındırmaktadır. Anonimlik ve yüz yüze olmama durumunun vermiş olduğu rahatlık ile kişiler interneti anti-sosyal amaçlarla kullanmaya başlamış ve sanal ortamda yapılan saldırgan davranışlar küresel bir sorun haline gelmiştir.

Bu makalede, etik olmayan sanal ortamda gerçekleştirilen şiddet içerikli davranışlara yer verilerek Türkiye, ABD, İsviçre, Avustralya, Madagaskar, Almanya, Birleşik Krallık ülkeleri arasında karşılaştırmalı olarak mevcut durum tespiti amacıyla yapılan saha çalışması sonucunda elde edilen bulguların değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Bu doğrultuda öncelikle siber şiddet ve ilgili kavramlar açıklanarak kavramın anlaşılabilirliği sağlanacaktır.

2. Kavramsal Çerçeve

a. Siber Şiddet

Siber şiddet; basit anlamda sanal ortamda bir kişi veya gruba karşı rahatsız edici davranışların tümü olarak tanımlanabilir. Bir diğer anlatımla, siber kelimesi; bilgisayar kültürü, bilgi teknolojileri, internete ait olan ve sanal gerçeklik anlamlarını taşımaktadır. (Sır A., 2017) Şiddet ise, Dünya Sağlık Örgütü'nün 2002 yılında Şiddet ve Sağlık Raporu'nda yer aldığı üzere "Fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda, maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması" olarak tanımlanmaktadır. (W.H.O., 2002) "Şiddet" tanımı ile "siber" sözcüğünün tanımı birleştirildiğinde "siber şiddet", bir bireyin veya grubun bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak her türlü şiddet uygulaması olarak ifade edilebilir. (Aslan A., Doğan B., 2017)

Siber şiddet; sanal ortamda yer ve zaman fark etmeksizin gerçekleşmekte ve mahiyeti gereği anlık ve anonimlik faktörünü içinde barındırmaktadır. Bu sebeple siber şiddet, sebep ve sonuçlar bakımından fiziksel şiddetten farklıdır. Zira, siber şiddet sonucunda genellikle psikolojik ve duygusal yıpranmalar ortaya çıkmaktadır. Ancak bu yıpranmalar en az fiziksel şiddet sonucu oluşan zarar kadar yıkıcıdır. Bu yıkıcı sonucu

oluşturan fiziksel bileşenlere bakıldığında; telefon, internet gibi bileşenler ve bu bileşenler vasıtasıyla mesaj, arama, sosyal medya mecraları, internet siteleri ve mail ortamları karşımıza çıkmaktadır. Ağırlıklı olarak Facebook, Instagram, Twitter gibi sosyal medya mecralarından gerçekleştirilen siber şiddet, internetin kötüye kullanımının açık bir örneğidir.

b. Siber Şiddet Türleri

Siber şiddet, literatürde birçok farklı tür ile tanımlanmaktadır. Bu sebeple siber şiddet türleri sınırlı sayıda değildir.

Ancak en çok; şiddet eylemini ölçüt alan Willard (2007) 'ın kategorileştirdiği parlama, taciz, karalama, başkasının kimliğine bürünme, ifşa ve düzenbazlık, dışlama ve ısrarlı siber takip ayrımı karşımıza çıkmaktadır.

Parlama (Flaming)	Kişiler arasında kısa süreli, kırıncı, saldırgan bir tavır ile tehdit ve hakaret içeren tartışmalardır. Genellikle sohbet odaları, oyunlar gibi herkese açık iletişim ortamlarında görülmektedir.
Taciz (Harassment)	Parlamanın daha uzun süreye yayılmış hali olup, sürekli olarak elektronik posta, kısa mesaj gibi iletişim kaynakları ile kırıncı, saldırgan nitelikli mesajlar gönderilmesidir.
Karalama (Denigration)	Mağdur hakkında doğru olmayan, zarar verici mesajlar paylaşılmasıdır. En çok karşılaşılan örneği ise; mağdurun bir fotoğrafının cinsel içerikli başka bir fotoğraf ile dijital ortamda birleştirip yayınlanmasıdır.
Başkasının kimliğine bürünme (Impersonation)	Kişinin sanal ortamda karşısındakinin kimliğine bürünerek web sayfasında, hesap profilinde veyahut başka bir platformda ona zarar verici paylaşımlarda bulunmak ve/veya onun adına diğer kişilerle iletişime geçmektir.
Ifşa ve Düzenbazlık (Disclosure and Trickery)	Ifşa, bir kişiye ait özel bilgilerin çevrim içi ortamda paylaşılmasıdır. Düzenbazlık ise kişiyi kandırarak bilgilerini alıp kullanmak olarak karşımıza çıkabilir.

Dışlama (Exclusion)	Hedef seçilen kişiyi kasten herhangi bir çevirim içi gruptan çıkarmak ya da dahil etmemek anlamına gelmektedir.
İsrarlı Siber Takip (Cyberstalking)	Mağdura zarar vermek kastıyla sürekli olarak tehditkar, rahatsız edici içerikli saldırgan mesajlar gönderilmesidir. Hedef mağdurun itibarını zedelemek ve çevresi ile ilişkisini bozmak olabilir.

Tablo 1: Siber şiddet türleri (Akça vd., 2017)

Bir başka siber şiddet sınıflandırılması olarak; şiddet, taciz, siber gözdağı, iftira, kimlik değiştirme, açığa vurma, komplo, dışlama türleri karşımıza çıkmaktadır. (Polat O., 2020)

Şiddet	Kaba bir dil ile elektronik mesaj gönderme
Taciz	Sürekli olarak kaba ve rahatsız edici mesajlar gönderme
Siber Gözdağı	Sürekli bir şekilde zarar verme tehdidi veya onur kırıcı mesajlara maruz bırakılma
İftira	Bir kişinin saygınlığını zedeleyebilecek asılsız dedikodu ve söylentiler çıkarmak, yaymak.
Kimlik Değiştirme	Başka biri gibi davranarak kişiyi kötü gösteren, saygınlığını zedeleyen içerikler gönderme, yayınlama.
Açığa Vurma	Kişinin özelini kişiden izinsizce paylaşma.
Komplo	Bir kişi hakkında başkasının görmesini istemeyeceği bilgileri hile yoluyla elde etme.
Dışlama	Kişiyi kasıtlı olarak çevrim içi bir grup dışına itme.

Tablo 2: Siber Şiddet Sınıflandırılması (Polat O., 2020)

Burada belirtmek gerekir ki, siber şiddet türleri bu türlerle sınırlı sayıda değildir. Esas olarak dijital platformlar aracılığıyla bir kişinin veya grubun refahına yönelik olumsuz davranışların tümü siber şiddet kapsamındadır.

c. Şiddet Uygulayan Kişi ve Şiddete Uğrayan Kişi Açısından Siber Şiddet

Siber şiddet uygulayan kişi yönünden; belirli bir zaman, mekan veya durum, fiziksel bir güç gerektirmemektedir. Hızlı ve kolay şekilde gerçekleştirilebilen siber şiddet davranışları özellikle dijital mecralardaki anonimlik unsuru ile birlikte faili fiziksel ortamda şiddet uygulamaktansa sanal ortamda şiddet uygulamaya çeken bir sebeptir. (Abınık N., 2021)

Temelinde öfke duygusu ve önyargıyla hareket etme, korkutma, aşağılama, utandırma ve/veya intikam alma isteği, manipülatif olma, empati eksikliği, dürtüsellik, “karanlık üçlü” olarak anılan makyavelizm, psikopati ve narsizm de şiddet uygulamayla ilişkili kişilik özellikleridir. (Abınık N., 2021)

Siber şiddet mağduru yönünden ise, mağdur bir çocuk olabileceği gibi bir yetişkin de olabilir. Buna karşılık çocuklara ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığı sebebiyle kadınlara yönelik siber şiddet vakaları daha fazla görülmektedir. (Şener G., 2021) Ancak siber şiddet, gerek yetişkinlerde gerek çocuklarda fiziksel şiddetin getirdiği yıkımlardan daha az yıkıcı değildir. Siber şiddetin mağdur üzerindeki etkilerinden psikolojik ve sosyal etkiler olarak iki başlık altında bahsedilebilir. Mağdur üzerindeki psikolojik etkiler; üzüntü, yoğun stres, kendini değersiz hissetme, kendisi hakkındaki bilgilerin öğrenilmesinden utanma, kendini sevmeme olarak görülmektedir. (Korkmaz A., 2016) Ancak bu etkiler de sınırlı sayıda değildir. Mağdur üzerindeki sosyal etkilerde ise; özsaygının düşmesi, başkalarına güvenmeme, anti-sosyal olma, arkadaşlık ilişkisi kurmakta güçlük yaşama, arkadaşlık ilişkilerinde çatışma görülmektedir. (Korkmaz A., 2016)

Teknolojinin günlük yaşamımızın ayrılmaz bir parçası olması ile paralel olarak siber şiddet vaka sayısında eksponansiyel artış görülmektedir. Buna karşılık, toplumsal farkındalık bu artışla paralel olarak seyretmemektedir. Tüm bu sebeplerle küresel bir sorun olarak gündeme gelen bu olgunun, farklı ülkeler bazında karşılaştırma yaparak sorunun küresel boyutunu ve farklılıklarını irdelemek amacıyla saha çalışması yapılmıştır.

3. Metodoloji

Çalışma, anket yöntemi ile online olarak gerçekleştirilmiştir ve nitel araştırma yöntemi belirlenmiştir. Google form aracılığıyla İngilizce ve Türkçe versiyonu olmak üzere iki anket hazırlanmıştır. Hedef kitle olarak 18 yaş üzerindeki kişiler belirlenmiştir. Türkiye, ABD, İsviçre, Avustralya, Madagaskar, Almanya, Birleşik Krallık ülkelerinden veri elde edilmiştir.

Ankette 5 adet demografik, 23 adet çoktan seçmeli ve 3 adet açıklamalı soru sorulmuştur. Sorular siber şiddet uygulama, siber şiddete maruz kalma ve siber şiddet farkındalığı oranlarını karşılaştırmak amacıyla üç aşamalı oluşturulmuştur.

Yapılmış olan saha çalışmasına ilişkin veriler Google forms grafikleri aracılığıyla analiz edilmiştir. Sorular; demografik, internet kullanım alışkanlığı, siber şiddet uygulama, siber şiddete maruz kalma, siber şiddet farkındalığı, siber şiddet karşısında gerçekleştirilen eylemler kapsamında hazırlanmıştır.

4. Katılımcı Profili

Yürütülen saha çalışmasındaki katılımcıların %53'ü kadın iken %47'u erkektir; 18 yaş üstü katılımcıların yaş ortalaması ise %29'dur. Katılımcıların yaşadığı ülkeler; ABD, Birleşik Krallık, Almanya, Avustralya, İsviçre, Türkiye, Madagaskar'dır.

5. Bulgular

Teknolojinin ilerlemesi ile internet kullanımı da paralel olarak artış göstermiştir. Bunu destekler derecede, katılımcıların tümü interneti her gün kullanmaktadır. Bu doğrultuda, siber şiddet olaylarının yaşanması bakımından uygun ortamın mevcut olduğu söylemek mümkündür.

Yapılan saha çalışmasında kullanıcıların tamamının sosyal medya hesabının olduğu tespit edilmiştir. Ancak, ülkeler arasında sosyal medya hesaplarının herkese açık kullanımı farklılık arz etmektedir. Bununla birlikte Türkiye'den katılan katılımcılar sosyal medya hesabını kendi adıyla kullandığını belirtirken diğer ülkelere katılanların %11.1'lik kısmı sahte isim kullandığını ifade etmiştir. "Daha önce sosyal medya hesabını kullanırken takma ad ya da sahte profil kullandınız mı?" sorusuna verilen cevaplar irdelendiğinde, Türkiye'den %34,5'lik kesim daha önce "takma ad veya sahte hesap kullandım" cevabını vermiştir. Bu kapsamda daha önce sahte profil/takma ad kullanan kişilerin güncel durumda kullanım oranlarının azaldığı tespit edilmiştir. Böylelikle, sahte hesap konusundaki farkındalığın artışı sonucu çıkarılabilir.

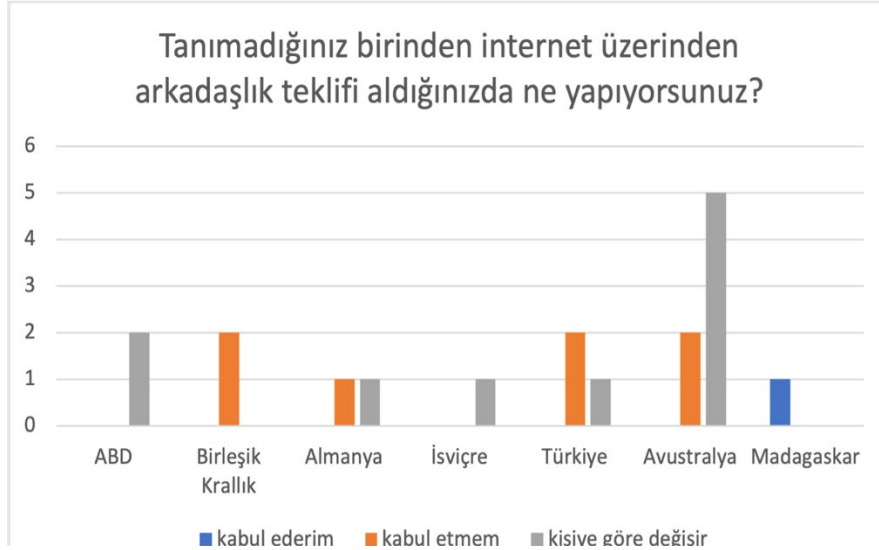
Sahte hesap kullanımında, katılımcılardan Türk olup diğer ülkelere katılanların farkındalıklarının, Türkiye'den katılan kişilerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Ancak bu tespitinin tam farkındalık anlamına gelmediğinin belirtilmesi gerekmektedir.

Tablo 3: Sosyal medya hesapların takma ad/sahte hesap

Katılımcılara sosyal medya hesapları vasıtasıyla tanımadığı kişilerle tanışmak ve arkadaşlık istekleri konusunda yöneltilen soruda "kişiye göre değişir" seçeneği her iki ankette de oldukça fazla işaretlenmiştir. ABD ve Avustralya da kişiye göre değişir cevabı diğer ülkelere göre fazla iken, Türkiye'de ise katılımcıların yarısı kişiye göre değişir seçeneğini işaretlemiştir. Bu durum potansiyel siber şiddet mağduru olma oranını göstermektedir.

ABD, Avustralya ve Türkiye'deki 2021 siber şiddet vakalarına bakıldığında bu sonuç anlamlı olmaktadır.

Tablo 4: Arkadaşlık Teklifi

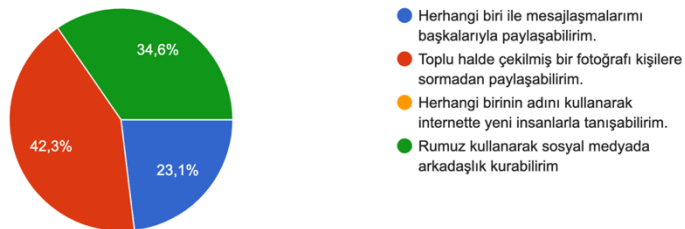
a. Siber Şiddet Uygulama

Siber şiddet dijital platformlar aracılığıyla çevrim içi bir biçimde bir kişinin veya bir grubun refahına yönelik her türlü rahatsız edici davranış olarak sınırlı sayıda değildir. Siber şiddet olarak tanımlanan bazı davranışlar uygulayan kişi bakımından kimi zaman normal bir davranış olarak algılanabilir. Örneğin, Türkiye’den katılan kişilerin %44,4’ü toplu halde çekilmiş bir fotoğrafı kişilere sormaksızın paylaşmış ve/veya paylaşmayı zararsız görmektedir. Rumuz ile arkadaşlık kurma eylemi ise Almanya’da daha fazla görülmektedirken Avustralya ve ABD’de fotoğraf paylaşımı daha makul görülmektedir.

Which of the followings you have done before or you might do in the future?(without your friends knowing)
18 yanıt

Aşağıdakilerden hangisini daha önce yaptınız veya yapardınız? (Arkadaşınızın haberi olmaksızın)
26 yanıt

Tablo 5: Siber Şiddet Uygulama

b. Siber Şiddete Maruz Kalma

Son yıllarda kişilerin sanal ortamda sürekli olarak etkileşimi sebebiyle siber şiddet eylemlerine uygun ortam çok daha genişlemiştir. Twitter, Facebook, Snapchat, Instagram vb. sosyal medya platformları, online oyunlar, whatsapp, telegram vb. iletişim programları gibi birçok dijital platformların, kişiler üzerinde olumlu etkisi olduğu gibi olumsuz etkileri de mevcuttur. Siber mağduriyet, kimi zaman farkında olmadan uğranılan, kimi zaman da bunun bir şiddet davranışı olduğunu farkında olarak yaşanılan ve her iki kurguda da kişi üzerinde yıkıcı etkileri olan bir olgudur. Siber şiddete maruz kalmayanların sayısı diğer ülkelerde %44.4' iken, Türkiye'de %36,5'dir. Siber şiddete uğradığından emin olmayanların oranı ise Türkiye ve diğer ülkelerde benzer oranlar barındırmaktadır. Bu kapsamda belirli bazı siber şiddet davranışlarına maruz kalınıp kalınmadığını tespit etmek amacıyla katılımcılara sorulan soruda, Türkiye'de sürekli olarak bir kişi tarafından ısrarla takip isteği ve mesaj gönderilmesi seçeneği %46,2 oranda işaretlenmiştir. Bu kapsamda, Türkiye'de ısrarlı takip oranının çok daha fazla olduğu görülmektedir. Bunun sebebi olarak gerek ABD, gerek AB ülkelerinde ısrarlı takip eyleminin suç olarak düzenlenmiş olması fakat Türkiye'de ısrarlı takip adı altında bir suç düzenlenmesinin mevcut olmaması düşünülebilir. Diğer ülkelere bakıldığında ise şifre ele geçirilmesi oranı Türkiye'den çok daha fazladır. Daha önce siber şiddet ile karşılaşmadım seçeneğini işaretleyenlerin %33.3 ü ise yurt dışında yaşamaktadır. Bu orandan yurtdışında farkındalık oranının daha yüksek olduğu sonucu çıkarılabilir.

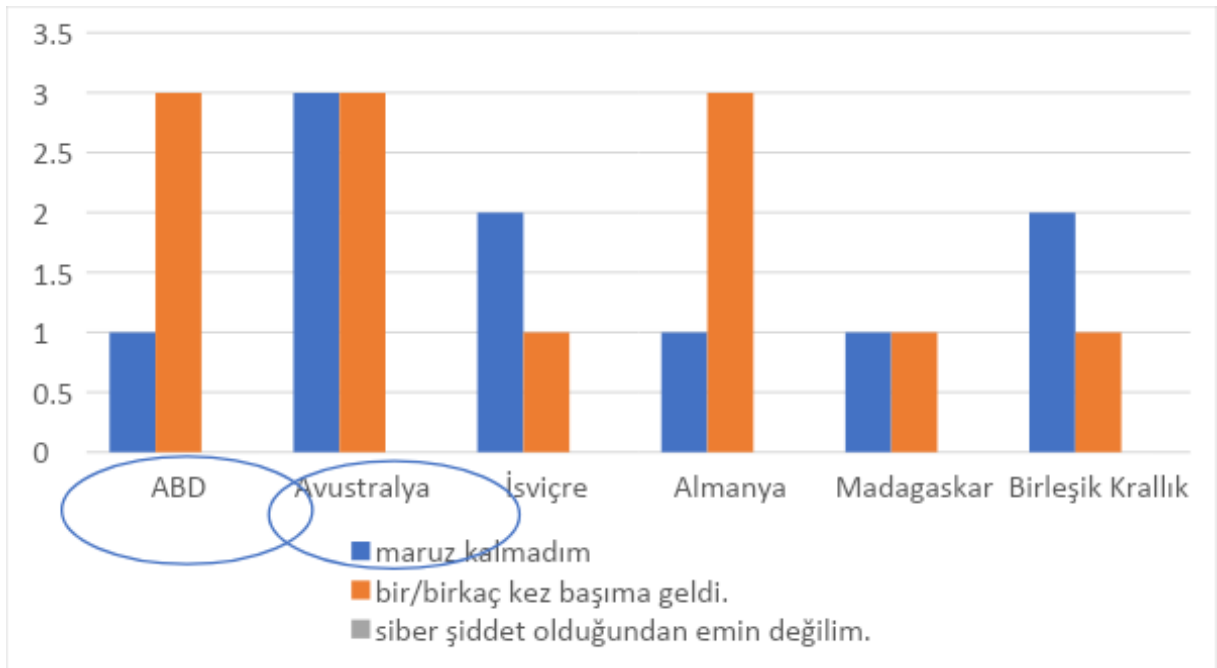
What would bother you the most on the Internet?
18 yanıt

Tablo 6: Siber Şiddete maruz kalma

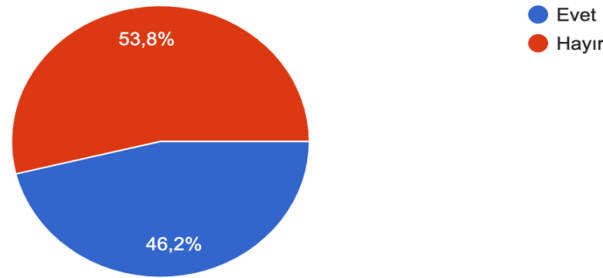
Avustralya'da başka bir kişinin şifresinin ele geçirilmesi oranı oldukça yüksektir. Bu kapsamda 2021 yılında Avustralya'daki artan siber saldırıların etkisi yadsınmaz. Israrlı takip oranı ABD'de düşükken Türkiye'de yüksek orandadır. Özellikle ABD'ndeki çoğu eyalette ısrarlı takip suçunun düzenlenmiş olması ve federal yasada da bu olguya yer verilmesinde ısrarlı takip oranlarının Türkiye'den düşük olmasını etkiler niteliktedir. Türkiye ve diğer ülkelerden katılan kişilerin; daha önce birisi tarafından istenmeyen bir fotoğraf ve/veya mesajların ekran görüntüsü başkasına iletildiğine dair oranları yakındır. Ancak diğer ülkeler bazında bu oranlar farklılaşmaktadır.

Tablo7: Siber Mağduriyet Tespiti

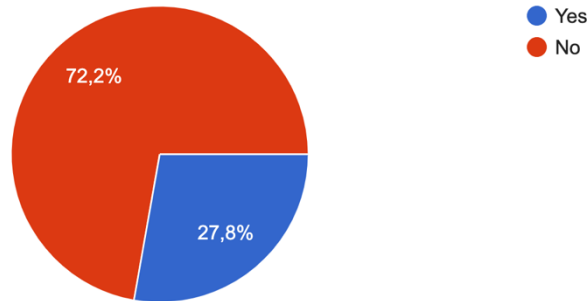
Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere özellikle ABD, Avustralya ve Almanya da katılımcılar bir/birkaç kez bu durumla karşılaşmıştır. Ancak Avustralya'da siber şiddete maruz kalmayanlar ile maruz kalanlar arasındaki oran eşittir. Türkiye'de ise bir/birkaç kez maruz kalanların oranı %50'den fazladır.

Daha önce birisi tarafından istemediğim bir fotoğrafım ve/veya mesajlarımın ekran görüntüsü başkasına iletildi.
26 yanıt

Tablo 8: Fotoğraf/mesaj paylaşımı (Türkiye)

A screenshot of a photo or message that I do not want to be shared was forwarded to someone else via internet/message.
18 yanıt

Tablo 9: Fotoğraf/mesaj paylaşımı (Diğer ülkeler)

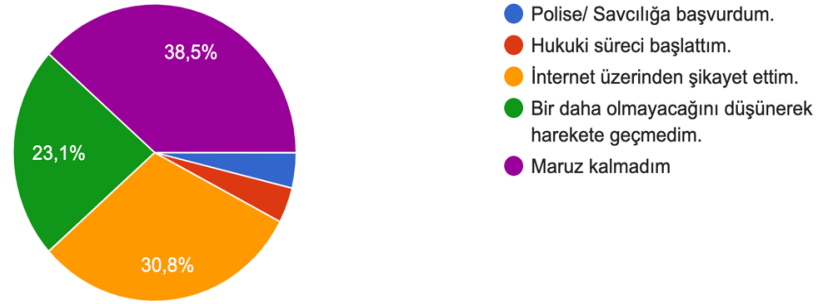
c. Siber Şiddete Maruz Kalındıktan Sonraki Eylemler

Türkiye'deki katılımcıların %38,5'u siber şiddete maruz kalmamış olmakla birlikte %61,5'u siber şiddete maruz kalmış ve bu kesimin büyük bir kısmı internet üzerinden şikayet etmiş veya bir daha olmayacağını düşünerek harekete geçmemiştir. Hukuki süreci başlatan kişilerin sayısı ise oldukça azdır. Bunun altında yatan sebebi tespit etmek adına katılımcılara sorulan hukuka güven başlıklı soruda alınan cevaplar incelendiğinde; Türkiye'deki katılımcıların %88,5'u hukuki sürecin oldukça yavaş ilerlediğini ve bu sebeple siber şiddet sorununda çözüme ulaşmanın zor olduğunu ifade etmişlerdir. Kişiler bu sebeple bir daha tekrarlanmayacağı düşüncesi ile hareket

ederek, veya internet üzerinden şikayet yöntemini seçerek siber şiddet davranışlarından korunma odaklı ilerlemektedirler. Zira, Türkiye’deki katılımcılar hukuki sürecin yavaşlığını düşünerek siber şiddetle mücadele amacıyla hukuki yolları tercih etmemektedir.

Daha önce siber şiddete maruz kaldıysanız ne yaptınız?

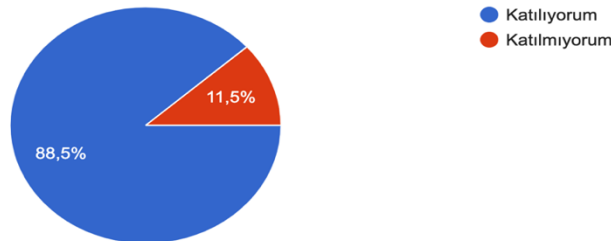
26 yanıt

Tablo 10: Siber şiddetten sonraki eylemler

Siber şiddet olaylarında hukuki süreç oldukça yavaş ilerlemekte bu sebeple çözüme ulaşmak zorlaşmaktadır.

26 yanıt

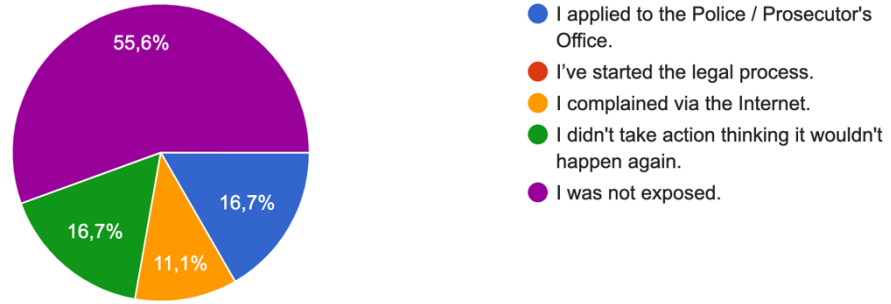

Tablo 11: Hukuki sürece güven

Bu doğrultuda yurtdışından elde edilen verilere bakıldığında; özellikle Avustralya ve Türkiye’de maruz kalınan siber şiddet olayının bir daha gerçekleşmeyeceği düşünülerek herhangi bir karşı eyleme geçilmediği tespit edilmiştir. Türkiye dışındaki ülkelerde ise siber şiddete maruz kalmayan kişilerin sayısı Türkiye’den %10 daha fazladır.

What would you do if you were exposed to cyber violence?

18 yanıt

Tablo 12: Siber şiddetten sonraki eylemler (Diğer Ülkeler)

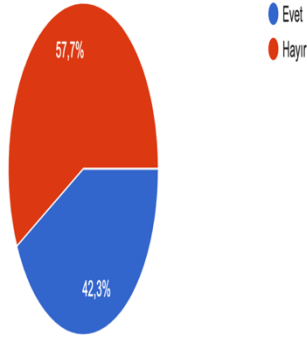
Hukuki sürece güven tespiti amacıyla hazırlanan soruya karşılık diğer ülkelerin %66.7 si hukuki sürecin yavaş ilerlemekte olduğu ve bu sebeple siber şiddet olaylarında çözüme ulaşmanın zor olduğu düşüncesinde oldukları görülmüştür. Ülkeler arasında değerlendirilme yapıldığında ise; Almanya ve ABD'de yaşayan katılımcıların hukuki sürecin yavaş ilerlediğini düşünmediği tespit edilmiştir. Bu kapsamda ABD'deki federal ve eyalet yasalarında siber şiddete yönelik önleyici ve caydırıcı hukuki düzenlemelerin mevcudiyeti ile işlerliği, Almanya'daki Sosyal Medya Platformlarında Hukuki Uygulamanın İyileştirilmesi Yasası düzenlemesi etkili olabilmektedir.

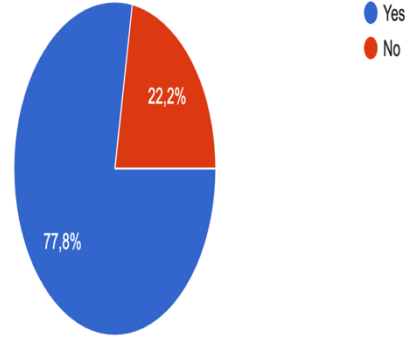
Tablo 13: Hukuki sürece güven (Diğer Ülkeler)

Siber şiddete karşı potansiyel mağdur olmamak adına alınabilecek güvenlik tedbirlerinin bilinirliği değerlendirilmesinde Türkiye'de siber şiddete karşı güvenlik önlemlerinden haberdar olma oranı diğer ülkelere göre daha az olduğu tespit edilmiştir.

Siber şiddete karşı güvenlik önlemlerinden haberdarım
26 yanıt

I am aware of security measures against cyber violence
18 yanıt

Tablo 14: Güvenlik önlemlerinden haberdar olma

Bu kapsamda Türkiye'deki temel eğitimin ve medya okur yazarlığının düzenlenerek kişilerde bilinç oluşturmakta fayda görülmektedir. Siber şiddete ilişkin farkındalık tespitine yönelik değerlendirmede; katılımcılara yüksek takipçi sayısına sahip kişilerin siber şiddete maruz kalması hakkındaki yorumları sorulmuştur. Türkiye'de %50 oranda yüksek takipçi sayısına sahip kişilerin siber şiddete maruz kalması doğal görülmekteyken, diğer ülkelerden katılanların %77,8'i yüksek takipçi sayısına sahip kişilerin siber şiddete uğramalarını doğal görmemektedir. Bu noktada kültürel ve toplumsal farklılıkların etkilerinin yansımaları görülmektedir.

Katılımcılara "siber şiddet denildiğinde aklınız ilk gelen şey nedir?" şeklinde sorulan açık uçlu soruların değerlendirilmesinde; Türkiye'deki katılımcılar; siber şiddeti; istenmeyen hareketlerin tekrarlanması, insanları engelleyemeyen insanların verdiği tepki, ısrarlı takip, taciz yorumları olarak tanımlamıştır. Bulgularda da görüldüğü üzere Türkiye'de karşılaşılan ısrarlı takip ve taciz olayları siber şiddet türlerinden en çok karşılaşılan siber şiddet türüdür.

Diğer ülkelere bakıldığında ise; ABD'nde polis, Birleşik Krallık'ta şikayet ve yasal olmayan yollar ile kişisel fotoğrafların paylaşılması cevapları gelmiştir. Avustralya'da gönderileri engelleme, finansal dolandırıcılık ve cinsel taciz, hesapların çalınması, internetin kesilmesi gibi daha çok bilişim sistemlerindeki saldırılar üzerine cevaplar gelmiştir.

Saha çalışması kapsamında katılımcılara " Sizce siber şiddeti önlemek adına atılacak adımlar nelerdir?" şeklinde açık uçlu soru yöneltilmiştir. Türkiye'den katılanların verdiği cevaplar; "hukuki açıdan daha fazla önemsenebilir", "polise ulaşabilmek", "yasa teşkilat eğitimi geliştirmek", "sosyal medya şirketlerinin mahkemelerin emir ve talimatlarına uyması", "kanunları değiştirmek", "maalesef işe

yarayacağını düşünmüyorum”, “gerekli hukuki yaptırımları uygulamak”, “bilinçlendirmek” şeklinde cevaplar verilmiştir. Bu kapsamda Türkiye’deki katılımcıların çoğu hukuki sürece güvenmemekte ve hukuki düzenlemeleri yetersiz bulmaktadır.

Diğer ülkeler bakıldığında ise; Madagaskar’dan “hiçbir şekilde sosyal medya gönderi göndermemek”, Avusturalya’dan “önlenebileceğini düşünmüyorum ancak sadece kişilerin siber güvenlik bakımından eğitimi ve ağır cezaların düzenlenmesi ile çözüme gidilebilir”, ABD’den “daha güçlü siber güvenlik önlemleri oluşturulmalı, bir polise ulaşabilmem gerekmekte” cevapları, İsviçre’den ise “antivirüs programlarının yüklenmesi” şeklinde cevaplar alınmıştır.

6. Sonuç ve Çözüm Önerileri

Siber şiddete uygun ortam anlamında katılımcıların tamamının sosyal medya hesabı bulunduğu ve hesaplarını herkese açık olarak kullanılmakta olduğu tespit edilmiştir. Tanımadığı kişilerden gelen arkadaşlık isteklerini kabul etmem diyenlerin çoğunluğunun zaten sosyal medya hesabının herkese açık olduğu görülmektedir. Bu anlamda tanımadığı kişilerden arkadaşlık teklifini kabul etme konusunda ülkeler arasında büyük bir farklılık görülmemektedir. Aynı zamanda ülke bazında sosyal medya kullanım amacı ve gündemi takip etme amaçlarında değişiklik mevcut olmamakla birlikte siber şiddete maruz kalınan ortam ülkelere göre değişkenlik göstermemektedir. İzinsizce mesajlaşmayı paylaşmak eyleminde Türkiye’de farkındalık düzeyinin daha az olduğu tespit edilmiştir. Bunun sebebinin kültürel değişikliklerin olabileceği düşünülmektedir. Siber şiddet türlerinin ülkeler arasındaki görülme oranlarına bakıldığında; Türkiye’de özellikle ısrarlı takibe maruz kalma oranının ön plana çıktığı gözlemlenmiştir. Bu hususta Türkiye’de ısrarlı takip davranışlarının suç olarak düzenlenmemesinin etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Zira, ısrarlı takibin suç olarak düzenlenmiş olduğu ABD’de ısrarlı takip oranları Türkiye’den çok daha azdır. Diğer ülkelerde ise kişinin şifresinin ele geçirilmesi ve fotoğraf/mesaj paylaşımı oranının Türkiye’den çok daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Özellikle Avustralya ve ABD’de şifre ele geçirilmesi en rahatsız edici ve maruz kalınan eylem olarak belirlenmiştir. Ancak siber şiddetle karşılaşmama durumu yurt dışında daha fazla olmaktadır. Almanya’da rumuz kullanarak arkadaşlık kurma oranı yüksekken diğer eylemlerin oranı oldukça az gözükmemektedir.

Siber şiddete maruz kaldıktan sonra yapılan eylemlere bakıldığında ise Türkiye’de genellikle internet üzerinden şikayet ve bir daha aynı eylemin olmayacağını düşünme oranları yüksek iken, yurt dışında polis/savcılık gibi makamlara başvurma oranı Türkiye’den çok daha fazladır. Almanya ve ABD’de hukuki sürecin yavaşlığının siber şiddet sorunun çözümüne etkili olacağı düşünülmüyorken Türkiye’de bu duruma katılanların sayısı oldukça fazladır. Türkiye ve ABD’de tanımadığı kişiden arkadaşlık teklifini kabul eder misiniz sorusuna kişiye göre değişir cevabı oldukça fazladır. Bu durum potansiyel siber şiddet mağduru olma oranını göstermektedir. ABD, Avusturalya ve Türkiye’deki 2021 siber şiddet vakalarına bakıldığında bu sonuç anlamlı olmaktadır.

Bu kapsamda ülkelerin kültürel, sosyolojik farklılıkları ile hukuki düzenlemelerinin ayrıştığı noktalarda siber şiddet oranları ve siber şiddet türlerinin görülme oranları

farklılık arz etmektedir. Ancak bu durum siber şiddetin küresel bir sorun olduğu gerçeğini bertaraf etmemektedir.

Tüm bu veriler ışığında, bu küresel soruna çözüm üretmek amacıyla; uluslararası düzeyde ülke ve birliklerle iş birliği oluşturulup, Türkiye ve diğer ülkeler için kamu politikalarının geliştirip, siber şiddetler mücadele için birlik halinde adım atılmalıdır. Temel eğitimden başlayarak, STK ve diğer kuruluşlar tarafından siber şiddet farkındalığı ve sosyal medya kullanımı hususunda eğitimler planlanmalıdır. Sosyal medya kanalıyla paylaşımlar, kamu spotları, bloglar oluşturularak siber şiddet farkındalığına yönelik yayınlar yapılarak internet servis sağlayıcıları ile işbirliği kurulmalıdır. Böylelikle küresel bir sorun olan siber şiddete karşı tüm dünya olarak işbirliği ile önleyici adımlarla mücadele edilecektir.

Kaynakça

1. Abınık Nilay, Bir Psikolog Gözünden Siber Şiddet, 2021, Retrieved from <https://dijitalsiddet.org/bir-psikolog-gozunden-siber-siddet/>
2. Akça Emel Baştürk, Sayımer İdil, Siber Zorbalık Kavramı, Türleri ve İlişkili Olduğu Faktörler: Mevcut Araştırmalar Üzerinden Bir Değerlendirme 2017, AJIT-e: Online Academic Journal of Information Technology 2017-Special Issue/Özel Sayı–Cilt/Vol:8
3. Ali, K. (2016). SİBER ZORBALIK: FİZİKSELDEN SANALA YENİ ŞİDDET . Kurgu , 24 (2) , 74-85 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kurgu/issue/59643/859551>
4. Beyhan Akarsu Dr. Bayram Akarsu BİLİMSEL ARAŞTIRMA TASARIMI Nicel, Nitel ve Karma Araştırma Yaklaşımları, Nisan, 2019
5. Aslan Alev, Doğan Betül Ö. ,Şiddet: Bir Siber Zorbalık Alanı Olarak “Potinss” Örneği, Alev Marmara İletişim Dergisi / Marmara Journal of Communication, 2017 27. Sayı.
6. Oğuz Polat,. (2014) Klinik Adli Tıp, 7. baskı, Seçkin yayınları, pp.112-117
7. Oğuz Polat., (2020) Viktimoloji, 1. Baskı, Seçkin Yayınları, ss.320.
8. Sır Ali Sabri, Siber Güvenlik Nedir? İnternette ne kadar güvenliyiz?, Ekim 2017.
9. WHO @ (Çevrimiçi Suistimali Durdurmak için Çalışmak). 2002. <http://www.haltabuse.org/>
10. <https://www.cybermagonline.com/turkiyede-dijital-siddet-arastirmasi>

3- OSMANLI'NIN SON DÖNEMİNDE BİR ŞİDDET VE SUÇ UNSURU OLARAK; KABADAYILAR VE KÜLHANBEYLERİ

Rezzan Akçatepe, Öğretim Görevlisi, Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü, 0000-0003-2285-8449, akrezzan@gmail.com.

Berkay Koçak, Doktora Öğrencisi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Anabilim Dalı, 0000-0002-8817-7884, b.kocak92@gmail.com

ÖZET

Osmanlı tarihinin özellikle son döneminde yeniçeriler güçlü bir toplumsal kuvvet olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeniçerilerin bu gücünden etkilenecek, toplumsal geleneğin bir parçası olarak özellikle 19.yy dan sonra mahalle kültürü temalarında Kabadayılar ve Külhanbeyleri ile Batı Anadolu kırsalında Zeybekler çok dikkat çekmektedir. Dönemin çoğu kaynakları incelendiğinde toplumsal tarihin ve kültürün bir parçası olarak Kabadayı ve Külhanbeylerinin varlığı bilinmekte bazı kaynaklar bunları Zeybekler ile bağdaştırmakta, lakin bir şiddet ve suç unsuru olarak değerlendirilmemektedir. Biz bu çalışmamızda 19.yy sonrası yani Osmanlının son döneminde ki Kabadayı ve Külhanbeylerin karıştıkları olayları arşiv belgelerine dayanarak inceleyerek, bunların şiddet ve suç unsuru içinde ki yerini ve Zeybekler ile bağdaştırıldığı noktaları ortaya koymaya çalışacağız. Bunun için döneme ait Başbakanlık Osmanlı Arşivi Zaptiye Nezareti Belgeleri, Yıldız Adliye ve Mezahib Nezareti maruzat kayıtları, dönemin gazete arşivleri, araştırma kitap ve makalelerden faydalanıp az incelenip yazılmış bu konuyu, literatüre kazandırmayı hedeflemekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Suç, Kabadayı, Külhanbeyi, Argo, Racon, Zeybek

ABSTRACT

Especially in the last period of Ottoman history, the Janissaries emerge as a powerful social force. Influenced by this power of the Janissaries, as part of the social tradition, Kabadayıs and Külhanbeys in the themes of folk culture, especially after the 19th century, and Zeybeks in the Western Anatolian countryside attract a lot of attention. When most of the sources of the period are examined, the existence of Kabadayıs and Külhanbeys is known as a part of social history and culture, some sources associate them with Zeybeks, but they are not considered as an element of violence and crime.

In this study, we will examine the events involving Kabadayıs and Külhanbeyıs after the 19th century, that is, in the last period of the Ottoman Empire, based on archival documents, and try to reveal their place in violence and crime and the points they are associated with Zeybeks. For this purpose, we will try to examine all archival sources of the period. By making use of the newspaper archives of the period, research books and articles, we aim to bring this subject, which has been poorly studied and written, to the literature.

Keywords: Violence, Crime, Kabadayı, Külhanbeyi, Slang, Racon, Zeybek

GİRİŞ

Şiddet türleri ve bunların halkın içindeki tespiti ve düzeylerinin belirlenmesi Osmanlı Devleti içerisinde de 19.yy boyunca konuşulmaya ve devlet tarafından tanımlanarak meşrulaştırılmaya başlanmıştır. Özellikle 2.Abdulhamid döneminde ceza sisteminde yapılan değişikliklerle devlet, şiddet içerikli olayları kendi sistemi içinde cezalandırma usulüne göre düzenlemeye çalışsa da halkın içinde ve kişiler arasında yaşanan şiddet olaylarında bu çok da öyle olamıyordu. Osmanlının örf, adet, gelenek ve göreneklerinden gelen yapılar her ne kadar 19.yy. da değişime uğramaya başladıysa da ‘mahalle kültürü’ temasından beslenen şiddet vukuatları bitmediği gibi bunlara bakışta çok değişmemekteydi. Osmanlının geleneksel unsurlarının parçası olmuş bazı gruplar, neredeyse Yeniçerilik kurumunun bozulmaya/çözölmeye başladığı 17.yy. dan beri şiddet unsuru eğilimler barındırarak kendilerine has bir üslup ile bir cezalandırma düzeni uyguluyorlardı. Bu 19.yy. değişen ve modernleşen yapısında da ufak değişimlere uğrayarak devam etti hatta Kurtuluş Savaşı ve Milli Mücadele döneminde de özellikle Anadolu kırsalında kendini gösterdi. Osmanlı döneminde kendilerine Kabadayı ve Külhanbeyi denen bu grupların Anadolu kırsalında Efelik ismi ile bu tarzı devam ettirdiklerini Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar görüyoruz. Bu gruplar 19.yy. ikinci yarısından itibaren bazı düzenlemelerle bir düzene sokulmaya çalışılsa da Cumhuriyet dönemine kadar halk arasındaki şiddet barındıran vukuatların önemli bir parçası olmuşlardır. Önce bu grupların kökenlerine ve oluşumlarına bakalım.

1-KABADAYI, KÜLHANBEYİ VE EFELİK KÜLTÜRÜNÜN KÖKENLERİ VE OLUŞUMU

Kabadayların kökenleri, tulumbacılar ve yeniçerilere kadar uzanıyordu. Tulumbacılar 1826'da kapatılana kadar zaten yeniçeri birliğine bağlıydı. Bu yüzden kökenlerindeki yeniçeri ocağında da haraç toplama, kahvehane işletme gibi işlere bakıp bir nevi mahalle zorbalığı ile hüküm sürüyorlardı. Bu işlerin çoğu sonradan Kabadayılık kültürünün parçası haline gelmişti. Kabadayılar bu kültürün seçkinleriydi, Külhanbeyi ise, çoğunlukla kültürün alt basamağından biri olarak gözüktüyordu. Kabadayılar toplumun her kesiminden gelen kişilerden seçilebilmekte fakat Külhanbeyleri çoğunlukla işsiz güçsüz fakir kesimden gelmekteydi hatta aralarına katılanların yetim olması gerekiyordu. Külhanbeylerinin kökleri bir olasılıkla 17.yy ortalarında ortaya çıkan ve 1846'ya kadar süren evsiz-barksız erkekler teşkilatına dayanmaktaydı. Külhanbeyleri adlarını barındıkları hamam külhanından alan ufak bir lonca gibiydi. Bu lonca benzeri yapıya katılarak aile edinebiliyorlardı. 1856'da bunların hepsi toplandı yaşı uygun olanlar askere alındı diğerleri de devlet fabrikalarında istihdam edilmeye çalışıldı.(Koçu,1958-1973)

Abdülhamid döneminin sonlarına doğru devlet içindeki asayiş ve adalet işleri daha düzenli bir şekil almaya başlamış ve kent dışına da nüfus etmeye çalışılmıştı. Lakin bu dönemden önce bu olaylar daha çok toplumsal denetimlere örf/adet ve geleneksel üsluplara tabiydi. Mahalle kabadayıları, mahallede olan anlaşmazlıklarda sadece olaylara müdahale etmiyor ayrıca çözüm için gerekirse zorlayıcı, şiddet içerebilen, yaptırımcı yöntemler uyguluyordu. Şiddet bir Kabadayı için yaşamının kaçınılmaz parçasıydı. İstanbul Kabadayıları halk arasında ve kendi aralarındaki anlaşmazlıkları çözmek için devletin adalet ve ceza sistemine başvurmadan önce kendi aralarında bunları çözebilecekleri bir sistem kurmuşlardı. Bu sistem Racon olarak adlandırılmaktaydı.

Zeybekler, 18. Yüzyıl sonlarından 20. Yüzyılın ilk çeyreğine kadar Batı Anadolu'da ve ekseriyetle Aydın yöresindeki dağlık bölgelerde faaliyet gösteren, kendi gelenekleri, kuralları ve teşkilatları bulunan eşkıyalardır. "Zeybek" grubun genel ismi olup liderlerine "efe" ve çete mensuplarına ise "kızan" denilmektedir. Lakin zeybekleri sadece birer eşkıya olarak tanımlamak yetersiz kalır. Zeybekler; var oldukları zaman diliminde kıyafetleri, gelenekleri ve hikâyeleriyle içerisinde yaşadıkları toplum üzerinde bir algı yaratmışlardır. Bu da onları türkû ve destanlara konu yapmış ve onları folklorik bir olguya dönüştürmüştür. (Koçak, 2019) Buna göre "zeybekler ve zeybeklik" geniş kavramsal bir ifadeyle tarihimiz içerisinde var olan toplumsal bir yapılanma ve alt kültür grubudur. (Avcı, 2004)

Zeybeklerin ve dahi “zeybek” ve “efe” kelimelerinin kökenleri hakkında pek çok farklı görüş vardır. Lehçe-i Osmanî ve Kâmûs-ı Türkî’de “zeybek” kelimesi Selçuklular zamanından kalma bir askeri teşkilatın ismi olarak açıklanır. Pek çok görüş Selçuklu dönemine işaret ederken, zeybeklerin kökenini İslam öncesi Türk kültürüne hatta eski Anadolu medeniyetine kadar götüren görüşlerde mevcuttur. Sonuç itibarıyla zeybeklerin kökenini kesin olarak belirleyebilecek yeterli deliller maalesef henüz bulunamamıştır. Fakat 18. Yy da Anadolu’da etkin olan ve 1775’de kaldırılan “Kara Leventleri” teşkilatının bir devamı olabileceği kuvvetle muhtemeldir. (Koçak, 2019)

Zeybekler, “Kapıaltı Zeybeği” namıyla paşa kapılarında paralı askerlik yapıyorlardı. Kapısız kaldıklarında ise yeni bir kapı bulana kadar eşkıyalık yaptıkları görülmüştür. (Yetkin, 1996) 18. yüzyılda ayanlığın yükselmesiyle Zeybekler kapısız kalmış, derbentçilik ve kır bekçiliği yaparak son olarak da ticaret yolları üzerinde açtıkları kahveleri işleterek geçimlerini sağlamışlardır. Zeybekler, açtıkları bu kahvelerde, yol üzerinden geçen tüccarlardan, onları eşkıyalardan korumanın karşılığı olarak ücret almaktaydılar. Aldıkları bu gayri kanuni para tüccarlar tarafından şikâyet edilince Sultan II. Mahmud 31 Ekim-8 Kasım 1828 tarihinde çıkardığı iki fermanla “Zeybek haşeratının” usulsüz aldığı paranın men edilmesi gerekçesiyle zeybek kahvehanelerini kapattı. (Uluçay,1955) Bu hadiseden sonra geçim kaynaklarını kaybeden Zeybekler kitlesel olarak eşkıyalığa başladılar.

2-KABADAYILAR,KÜLHANBEYLERİ VE EFELERİN KENDİLERİNE HAS ÖZELLİKLERİ NELERDİR?

Kabadayı ve Külhanbeylerine resmi devlet belgelerinde tanımsal olarak hemen hemen hiç rastlanmamaktadır. Bunun nedeni biraz siyasi biraz da devletin mutlak iradesini gözetmek amaçlı olduğu düşünülmektedir. Karıştıkları olaylarda mahalle eşrafı tarafından etkileri aleni olarak bilinse de olayların dönem gazetelerine yansımada yine direkt olarak Kabadayı ya da Külhanbeyi tanımlaması yapılmamaktadır. Bura da devletin basın üzerindeki etkisinden söz edebiliriz. Biz vuku bulan çoğu olayı gazetelerden anlatım şekillerindeki ifadelere dayanarak ve şahitlerin kayda geçen aktarımlarını okuyarak yaptığımız çıkarımlarla yorumlamakta ve bahsi geçen kişilerin kabadayı, külhanbeyi ya da yöre efesi olduğunu anlamaktayız. Bu boşluğa rağmen hatıratlar ve bazı ana kaynak belgeler incelendiğinde Kabadayı, Külhanbeyi ve Efelerin kendine has özellikleri, davranış biçimleri ve giyiniş tarzları olduğu tasvir edilmiştir. Birinci,İ.(1966) ve Hiçyılmaz,E.(1996)kitaplarından

aktarımlarıyla çoğu yazar, bol paçalı mor kadife kaplı pantolon, topuklarına basılmış yüksek ökçeli ayakkabı, omuza atılmış ceket, kuşak ve benzeri şeylerden söz eder. Bazıları bunların Külhanbeyi giysisi olduğunu, kendisine saygısı olan hiç bir kabadayının böyle giyinmeyeceğini, bazıları da kabadayılardan da böyle giyindiklerini aktarırlar. R.E.Koçu 'Türk giyim kuşam ve süsleme sözlüğünde' Kabadayılara özgü giyim tarzlarından birinin, ceketin omuza atılmasının, her an patlak verecek bir şiddet olayına hazırlıklı olmasını sağlamak amaçlı olduğunu, 'kartal kanadı' denen bu duruş stilinin ani bir saldırı karşısında ceketini kolayca çıkartmak için yapıldığını söyler.

Roger A.Deal kitabında, C.Ulunay'ın(1994) eserlerindeki Kabadayılar ve külhanbeylerinin işlevleri hakkında şöyle bahseder. Mahallenin kabadayısı anlaşmazlıkları gidermek için yalnızca öneride bulunmakla kalmıyor, çözümü de kabul ettirebiliyordu. İnsanların sorunları oldukları zaman başvurdıkları biriydi ve soruna bir çözüm öneriyorsa yerine getirilmesini de sağlayabiliyordu. Kabadayı mahallenin zorbasıydı hem mahallenin hem de mahalle onurunun koruyucusu işlevi görüyordu. Böyle olunca kendi onuru da mahallenin onuruna bağlıydı. Dolayısıyla mahallede olmasına izin vereceği şeylerde çok dikkatli davranıyordu. Mahallenin onuru söz konusu olduğunda insanlar imamın yanı sıra ona da başvuruyordu. Kabadayı ayrıca mahalleyi hizaya sokan kişiydi. Yörede yaşayan gençlerin çığırından çıkmasını engelliyordu. Kabadayı'nın mutlak otoritesi, yumruklarının ustalığı ve gücüyle ya da aşırı durumlarda bıçağı ya da tabancasıyla istediğini kabul ettirme becerisine dayanmaktaydı. Kullanacağı şiddet yöntemlerinin bile bir hiyerarşisi vardı. Sık sık kullanılmasına karşın gerçek bir kabadayının silaha ihtiyacı olmamalıydı. Bir kabadayı bir Osmanlı tokadı ile bile hasmını yere serebilmeliydi lakin sadece çok zorlu birine karşı yumruklarını kullanma ihtiyacı hissetmeliydi. Bir bıçak yada iskemle gibi doğaçlama bir alet kullanması bir sonraki aşama olmalıydı, hele ki silah kullanmak külhanbeylerine bırakılmalıydı. Tokat ve bıçak bir öldürme simgesi yada aracı olarak değil, göz dağı verme ve aşağılama simgesiydi. Özellikle bıçaklamada tercih edilen kaba et, hem bıçaklayanın ustalığını gösteriyor hem de aşağılama olarak kullanılıyordu. Kabadayı ile mahalle arasında sıkı bir bağ vardı. Bu bağ hem toplumsal hem kültürel bir bağdı. Örneğin birinin yaptığı, mahallede rahatsızlık yaratmak, geçen bir kadına laf atmak, dükkân sahiplerini haraca bağlamak gibi davranışlar sadece kuru gürültü çıkartmak yada kargaşa yaratmak anlamına gelmiyordu, bunlar direkt olarak mahallenin kabadayısına meydan okumak olarak algılanıyordu. Bu da kendi aralarında kurdukları RACON prensibine ters düşmekteydi. (Deal,2017). Zeybekler de

Külhanbeyler gibi kendilerine has özellikleriyle öne çıkarlar. Özellikle kendilerine has kıyafetleriyle Zeybekler yurt içinde olduğu gibi yurt dışında da ilgi görmüşlerdir. Osman Hamdi Bey tarafından Viyana Uluslararası Fuarı için hazırlanan “Elbise-i Osmaniyye” eserinde Zeybek kıyafetine de yer verilmiştir. 18.yy. başlarından 19.yy. in ilk çeyreğine kadar ki süreçte zaman içinde Zeybek kıyafetleri değişime uğrasa da ana hatlarıyla devam etmiştir. İlk zamanlar başlıkları şalla sarılı uzun eğik bir börk iken zamanla çiçek desenleriyle çevrilmiş bir fes giymeye başlanmıştır. Kabaca belirtirsek, üzerlerinde yeniçerilerinkine benzer bir cepken ve kolsuz üstlük camedan(camadan), gövdelerinde uzun uzadıya sarılı Trablus kuşağı, altlarında “don” dedikleri kısa çakşır, diz altında tozluklar ve ayakta çizme. Efeler çizme giyerken kızanlar da pabuç yahut çarık giyerlerdi. Kıyafetler bölgelerin iklim şartlarına göre bazı farklılıklar gösterip zaman içinde de çeşitlenmiştir. Kıyafetlerin tasarımında ana düşünce dağdaki yaşama elverişli olmasıdır. (Türkoğlu, 1987) 1838’de yayınlanan bir fermanla Osmanlı Hükümeti Zeybek kıyafetini yasaklamıştır. Bu yasağı uygulamakla görevli Aydın Valisi Çengeloğlu Tahir Paşa’nın sert uygulamaları nedeniyle Zeybekler isyan etmişler ve isyan kanlı bir şekilde bastırılmış birçok Zeybek öldürülmüştür. Buna rağmen Zeybekler kıyafet geleneklerini korumayı başarmıştır. (Baykara, 1969)

Zeybeklerin kendi teşkilat ve kuralları vardır. Çeteyi efe yönetir ve ona itaat etmek esastır. Efe kişiliği ile kendisini çetesinde daima sağlam göstermelidir, karizmatik bir kişilik olmalıdır. Bir kişi efe oldu mu, çetesi dağılıp tek başına kalsa ve başka bir çeteye girse dahi efe olarak anılır ve hürmet görür. Zeybek çetesinin üyelerine kızan denir. Kızanlardan mutlak itaat beklenir. Sözünden dönmek, verilen görevi yerine getirememiş olmak, korkaklık, itaatsizlik, izinsiz para almak, kendi payına itiraz etmek, yalan söylemek, ırza namusa dokunmak kesinlikle yasaktır. Bu gibi durumlar efe tarafından keskin biçimde cezalandırılır. Ölüm cezası verilebilmektedir. Buna zeybeklik töresi denir. Efelerin en önemli dayanakları “yataklar”dır. Yatak efeyi destekleyen kimseye denir. Barınma istihbarat işi gibi pek çok ihtiyaç yataklar tarafından karşılanır. Bu karşılık efe yatakların koruyucusu ve kollayıcısıdır. Kızanlar tarafından yataklara yapılacak herhangi bir kötülük ölümle cezalandırılır. Yataklar efe tarafından genellikle gizli tutulur. Zeybekler, hayatları gereği aşırı tedbirli olmaya alışmışlardır. Nöbette uyuyanlar, efeden gizli haberleşenler ölüm cezasına çarptırılır. Ayrıca kırsaldaki çarpışmalar için kendilerine has taktikler geliştirmişlerdir. Silkme (şaşırtma-kaçma taktiği), yığdırma (oyalama ateşi), dikleme (havaya yapılan atış) ve

çalımı (toplu ve seri atışlar) bu taktiklere verilen isimlerdir. Ayrıca kuyruk savurma ve üçleme de bunlardandır. (Koçak, 2019)

3- KABADAYI VE KÜLHANBEYLERİNİN ÖRNEK VAKALARLA ŞİDDET EYLEMLERİNDE Kİ YERİ

A- PANGALTI CİNAYETLERİ VAKASI

31 Ocak 1895 günü akşamı Penaltıda bir adam, elinde bıçak sokaklarda koşarak önüne gelene saldırmıştı. Saldırgan, kovalanıp kaçana kadar bir kişiyi öldürmüş, en azından bir düzine insanı da yaralamıştı. Olay nedeniyle Safranbolulu Mustafa adında bir çavuş ve marangoz ve suçlu bulunmuştu. Tutuklandığı sırada cinayeti işlediğini itiraf etmiş olan Mustafa, duruşmada o sırada sarhoş olduğunu ve olayla ilgili hiç bir şey hatırlamadığını söylemişti. Esas kavga Mustafa ile arkadaşı İsmail'in içki içtikleri meyhaneden çıkmalarıyla başlamıştı. Mustafa'nın çıkarken kamasını tezgâha saplaması ve dışarı çıktıktan sonra bir arabacıya saldırarak onu kendi kırbacıyla dövmesi şiddete eğilimi olduğunu gösteriyordu. Bu noktada İsmail araya girmiş ve Mustafa'yı durdurmuştu, ama yollarına devam ederlerken Mustafa İsmail'i bacağından bıçaklamıştı. Mustafa bu olaydan sonra köşeye sıkıştığını anlamış ve saklanacak yer ararken zorla bir eve girmişti. Evin erkeği dışardaydı ve karısı da hemen oracıkta bayılmıştı. Ancak orada bulunan komşuları Emine Hanım, Mustafa'yla boğuşmaya başlamış ve onu yere yıkarak, kendine gelmeye çalışan evin hanımı ile çocuklarının saklandığı arka odaya geçmesini engellemişti. Bir süre (yarım saat belki de bir saat sürdüğü tahmin ediliyordu) Emine Hanımla boğuşan Mustafa, başa çıkamayacağını anlayarak sokağa fırlamış ve kamasıyla önüne gelen herkese saldırmaya başlamıştı. Mustafa'nın ilk karşısına çıkan, olayda hayatını kaybeden tek kişi olan Tünel Şirketi çalışanı Amerikalı Andrews Stuppe'ydi. Çeşitli derecelerde yaraladığı mağdurlar devlet arşivlerinde görevli memur Mazhar Bey; 13 yaşındaki marul satıcısı Arnavut İbrahim; Loksandra adıyla tanınan terzi Alexandra: İstavri; Anastaş adıyla tanınan şarap tüccarı Dimo; manav Nikoli; Paul Şişmanyar; Manik adıyla tanınan Marie; Bay Arabyan'nın kızı Eugenie; Sofia; Agop adlı bir dilenci ve Dimitri adında bir çocuktu, İlk bakışta bu saldırıların tamamen amaçsızca dengesiz biri tarafından yapıldığı izlenimi uyanmaktadır. Ancak Mustafa'nın bu davranışını, o dönemde İstanbul'da ve Osmanlı İmparatorluğu'nun başka bölgelerinde yaygın olan kabadayı/külhanbeyi kültürü bağlamında ele alırsak kısmen daha anlaşılabilir hale gelir. Pangaltı Cinayetleri aynı zamanda bu kültürün bir çok özelliğini de ortaya koyar.

Savcının iddianamesinde Mustafa Paulina adlı bir fahişeye aşık olduğu ve onu metres tutmak istediği belirtiliyordu. Fakat Paulina onu metres tutacak adamın cesur, güçlü ve kendini ispatlamış olması gerektiğini söylemişti. Yani Mustafa kendini ispat edebilmek için bir öldürme ve yaralama çılgınlığına kapılmıştı.

Kabadayı/külhanbeyi kültürünün burada gördüğümüz önemli bir özelliği kişisel cesaretin ve kavga etme becerisinin öne çıkartılmasıydı. Mustafa kavga ederek cesaretini kanıtlamak istemişti. Bu, belgelere bakarak tanımlanması kolay olmayan bir kavramdır, çünkü son derece yaygın olan kavgaların nedeninin herhangi bir kültürel etmene bağlı olup olmadığını gösterebilmek zordur. Gene de kişiler arasında çeşitli biçimler alan şiddetin çoğunlukla eşitler arasında kavga şeklinde ortaya çıktığı açıktır. Bu, toplumun her katmanında ortaya çıkabilir, erkekler kadar kadınları ya da çocukları da kapsayabilirdi, fakat bu olaylara karışanların büyük bölümü, ameleler ya da işsizler gibi alt sosyoekonomik sınıflardan gelen erkeklerdi. (Deal,2017)

B- ARAB ABDULLAH VE ŞEHZADEBAŞI CİNAYETİ

Burada değinmek istediğimiz diğer bir örnek vukuatta İkdam Gazetesinin 5 Mart 1899'da yer alan Arab Abdullah ve Şehzadebaşı cinayetidir.

“Meşhur ayyaşından” olarak tanımlanan Mehmet adında biri, Şehzadebaşı'ndaki bir çayhanede oturan Arab Abdullah'a kamayla saldırmış, fakat orada bulunan Arif Bey tarafından bir zarar vermeden dışarı atılmıştı. Tam o sırada oradan geçen atlı polis devriyesi kendisini, gözaltına almaya çalışırken Mehmet usturayla polislerden birine saldırmış, ama polis kimseye zarar verme fırsatı vermeden Mehmet'i zapt etmeyi başarmıştı. Gazete haberleri Mehmet'in Abdullah'a neden saldırdığını belirtmiyordu, ama kimi hedef seçtiğine bakılırsa çok fazla neden aramaya gerek yoktu. Arab Abdullah, Abdülhamid döneminin en tanınmış kabadayılarından. Üç yıl önce bir adamı öldürmüş, mahkeme bunun nefsi müdafaa olduğuna karar vermişti. Abdullah'ın ünü ve olay sırasında kendi “çöplüğünde” bulunması yani bulunduğu yerini bilinmesi göz önüne alındığında, Mehmet'in saldırısının bir rastlantı olma ihtimali ortadan kalkıyordu. Mehmet'in Abdullah'la arasında kişisel bir anlaşmazlık olabilirdi. Veya meşhur Aksaraylı Arab Abdullah'ı yaralamanın yada öldürmenin, kendisine güçlü bir şöhret ve yaygın bir itibar sağlayacağını bildiği için böyle bir eyleme girişmiş olabilirdi. (Deal,2017)

C- KASTİ İLE POLİS KOMSERİ MEHMET ALİ EFENDİ OLAYI

Örnek verilebilecek başka bir vukuatta yine İkdam Gazetesi'nin 2 Temmuz 1898 tarihli sayısında yer alan olaydır. Gazete de saldırganın “kahramanca” davranışını ima

eden, polis memuruna yapılmış bir başka saldırı da, Beyoğlu'nda bir meyhaneye giren Polis Komiseri Mehmet Ali Efendi'ye, o sırada orada bulunan Kasti adında bir adamın ateş açmasıydı. Kasti üç el ateş etmiş, hepsini ıskalamış ve komiser' de "itidal-i demini asla kayyıp etmeksizin" Kasti'yi kelepçeleyerek karakola götürmüştü." Böyle durumlarda kişisel anlaşmazlıklar göz ardı edilemezse de, büyük olasılıkla Kasti komiser, polis olduğu için ateş etmişti. Eldeki bilgilerle bunun bir cesaret gösterisi mi, yoksa hemen tutuklanacağını bilindiğinden bir kaçma girişimi mi olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu olayın emsalsiz bir örnek olmaması, benzer şiddet olaylarının toplumun belli bir kesiminde beklenen ve kabul edilebilen bir şey olduğunu göstermektedir. Hikâyenin gazetelerde yansıtıldığı biçimine bakarsak, bu olayda belirtmeye değer şeyin Kasti'nin polise saldırması değil, komiserin ona yaklaşırken gösterdiği serinkanlı cesaret olduğu anlaşılır. (Deal,2017)

Abdülhamid dönemi İstanbul'undaki saldırıların dikkat çeken bir özelliği de pek çoğunun sarhoşlar tarafından yapılmış olmasıydı. Elbette ki dönemin tüm buna benzer olaylarını kabadayı/külhanbeyi kültürüne mal edemeyiz ama sarhoşluk genel toplumsal kanı olarak kabadayılara olmasa da külhanbeyleri ile yakından ilişkiliydi. Sarhoşluk, nara atıp mahallede olay çıkartma külhanbeyi kültürünün en yaygın özelliklerden biriydi. Popüler kültür bağlamında ortaya çıkan bu manzarada sarhoş bir adamın yada grubun tabancalarını sallayarak, naralar atarak sokaklarda dolaşması ve her köşe başında kavga çıkartması bir çok toplumsal tarih belgelerinde kabadayı/külhanbeyi imgesiyle sıkı sıkıya bağlı olduğunu göstermektedir. Bu örnekleri çoğaltabiliriz.

İkdam 17 ağustos 1894- 'Ayasofya civarında araba içinde naralar atarak dolaşan ziyadesiyle sarhoş üç dört derbeder tutuklandı'

İkdam 2 şubat 1895-'Karahisarlı Sarkiz Galata'da elinde bir bıçak olduğu ve nihayet derecede sarhoş bulunduğu halde dolaşırken tutuklandı'

İkdam 11 ocak 1909- 'Tersanede sarhoş naraları atan ve iki el ateş eden silahlı iki çırak yakalandı'. (Deal,2017).

Bu haberler döneme göre sıra dışı haberler değildi. Gazetelerde hiç biri kabadayı veya külhanbeyleri ile ilişkilendirilmemekte lakin bazı tutanaklar detaylı incelendiğinde ve toplumsal tarihin parçası olan kaynaklar ve hatıratlarda bu kişilerin çoğunun dönemin külhanbeyi veyahut kabadayısı olduğu anlaşılmaktadır. Kabadayılarının ve külhanbeylerinin dönemin fahişeleriyle olan ilişkileri, onların haraca kesilmesi olayı da çoğu zaman bu kavga ve şiddet vukuatlarının ve güç göstergelerinin odağında bulunmaktaydı. Pangaltı cinayetleri davasında da olduğu gibi metres olmaya

ve güç ispatına dayanan bir olgu bu kültür içinde dikkat çekmekteydi. Birçok genel evin ve fahişenin kabadayı ve külhanbeylerinin kapatması oldukları yani onların himayesinde sayılıp korundukları ve bunlardan kaynaklı olaylarda vuku buluyordu. Tabi bu dost ilişkisini reddetmekte şiddet içeren olayları beraberinde getirmekteydi.

İkdam 2 Mayıs 1899- 'Azmi Efendi dostu Marika'yı çalıştığı genelevde epeyce içirdikten sonra çakıyla kolundan yaralamış tutuklandığında böyle bir şey yaptığını hatırlamadığını söylemiştir' bu olaylarda mağdur her zaman kadın olmuyordur.

İkdam 21 Haziran 1896- Parviz'in Galata'daki genelevinde çalışan Olga, bir barda çalışan Yorgi adındaki dostunu yaralamış' Bunların en yaygın görünen örnekleri ise iki hatta daha fazla erkeğin bir kadın için ettikleri kavga ve şiddet olaylarıdır.

4- ZEYBEKLERİN VAKALARLA ŞİDDET EYLEMLERİNDEKİ YERİ

A- ÇAKIRCALI (ÇAKICI) MEHMET EFE'NİN ORTAYA ÇIKIŞI

93 Harbi sonrası Batı Anadolu bölgesinde Rum çetelerin faaliyetleri artmaya başlamıştır. Hükümet Zeybeklerle anlaşarak onları "kır serdarı" olarak bölgede asayişe memur etmiş ve özellikle Rum çetelere karşı öne sürmüşlerdir. Fakat bu esnada zeybeklerin fazla güçlenmesinden endişelenen hükümet Vali Hacı Naşit Paşa'ya zeybeklerin bertaraf edilmesi emrini verir. 1883 Ekim ayında Hacı Naşit Paşa önde gelen efeleri oyuna getirerek infaz ettirmiştir. Bu olaydan sonra zeybeklerin merkezi hükümetle olan güven bağları oldukça zedelenmiştir. Cumhuriyet'e kadar Osmanlı Hükümetine karşı asi tavırlarını devam ettirmişlerdir. Bu olayda öldürülen zeybeklerden Çakırcalı Ahmet Efe'nin oğlu olan Çakırcalı Mehmet Efe, babasının dostu ve yatağı "Hacı Eşkîya" tarafından intikam ve Zeybeklik telkinleriyle yetiştirilmiştir. Çakırcalı'nın ilk vakası da baba bildiği Hacı Eşkîya'yı aldatan eski karısı ve onun yeni kocasını namus uğruna öldürmek olmuştur. Babasını öldüren Boşnak Hasan Çavuş tarafından yakalan Çakırcalı, delil yetersizliğinden beraat edince Hasan Çavuş bir bahane ile Çakırcalıya bir suç uydurarak peşine düşmüş ve onu bulamayınca annesine bazı cinsel içerikli hakaretlerde bulunmuştur. Nihayetinde Çakırcalı dağa çıktıktan sonra Boşnak Hasan Çavuş'u öldürmüştür. Daha sonra 13 yıl boyunca Ege'de asayiş denen bir şey bırakmayan Çakırcalı Mehmet'in dağa çıkış süreci bir nevi şiddetin şiddeti doğurmasının sonucudur. (Yetkin, 1996; Y.Kemal, 1975)

B- DEMİRCİ MEHMET EFE VE DENİZLİ VAKASI

Haziran 1920 Yunan genel taarruzunda düşman işgal sahasının Denizli yakınlarına gelmesiyle şehirde huzursuzluk hâkim olmaya başlamıştır. Şehirde artan gayrimüslim nüfus bir tehdit olarak görüldüğünden bunların tehciri gündeme gelmiş, Denizli Heyet-i Milliye başkanı müftü Ahmet Hulusi Efendi Goncalı'da bulunan Demirci Mehmet Efe'de yardım istemiştir. Demirci Efe'nin Denizli'ye gönderdiği Sökeli Ali Efe ile adamları 6-7 Temmuz'da bu işle meşgul olurken çıkan bazı hadiseler nedeniyle Demirci Efe'ye kızanlarının taşkınlık yaptıklarında dair haber yollanmıştır. Demirci Efe, kızanlarını Gocalı'ya geri çağırması ama 8 Temmuz günü şehirdeki manda yanlıları ve Kuva-yi Milliye karşıtları tarafından körüklenen olaylarda Demircinin adamları trene giderken saldırıya uğramış Sökeli Ali Efe ve birkaç kızanı öldürülmüştür. Bunu öğrenen ve adamlarının suçsuz olduğu yönünde bilgi alan Demirci Efe hemen Denizli'ye gelerek intikam hisseyle yargısız şekilde suçlu bulduğu 68 kişiyi idam etti. Hatırlı dostlarından araya giren bazı kimseler sayesinde Efe Denizli'yi yakmaktan da son anda vazgeçirilebildi. Yaşanan üzücü hadise Kuva-yi Milliye ile halkın arasına açabilecek bir mahiyete sahipti. Konu ile alakalı yapılan tahkikat savsaklanmış olsa da bu olay düzenli orduya geçiş sürecini hızlandırmış ve Demirci Efe'nin daha sonrasında bir şekilde saf dışı bırakılmasına neden olmuştur. (Örgeevren, 1955; Köstüklü, 1999; Akcan, 2014)

5-KABADAYILAR, KÜLHANBEYLERİ VE ZEYBEKLERİN OSMANLI KÜLTÜRÜNDE VE TOPLUMSAL BELLEKTEKİ YERİ

20. yüzyılın ilk çeyreği itibariyle faal yaşamı sona eren zeybekliğin kültürel etkileri günümüzde de devam etmektedir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi Zeybekler kendilerine has özellikleriyle halk kültüründe bir sembol haline gelmişlerdir. İlk zamanlar köylü halk için geçerli olan bu algı özellikle Millî Mücadele'den sonra ülke çapında da etki göstermiştir. Hatta daha mütareke döneminde Zeybekleri eşkıyalıktan menetmek amacıyla İzmir'de "Zeybek" gazetesi çıkmış ve Zeybekler lehinde yayınlar yapmaya başlamıştır. Gazetenin kurucusu Kantarağasızade Ömer Salahattin Bey, Zeybek Gazetesi'nin 23 Kasım 1918 tarihli sayısında bir yazı kaleme almış, zeybeklerle alakalı kötü algıları yok etmeye çalışmıştır. Yazısında Zeybekler için: *"...Padişah müstesna olmak üzere, bu ana değin en çoğu halis Türk olmayan Osmanlıların her çeşit hükümetleri esnasında zeybekler, efeler; hakka taptıkları ve haksızlığa isyan ettikleri için müstebid, zalim, rüşvetçi memurlar tarafından âleme sırf bir hırsız, bir şaki olarak tanıtılmış idi. Ne yalan, ne iftira! Fakat hakikat artık anlaşılmalı. Zeybek, efe*

deyince gözler önüne eli silahlı bir şaki değil, yukarıdaki meziyetlerin küllisini de nefsinde toplamış bir insan oğlu insan gelmelidir.” ifadelerini kullanmıştır. Milli Mücadele’deki yararlılıkları sayesinde de hem göz önüne çıkmışlar hem de takdir görerek eşkıyalıktan milli kahramanlığa kesin bir geçiş yapmışlardır. Bu durumu en açık şekilde hatıralardan gözlemleyebilmekteyiz. Özellikle Kuva-yi Milliye döneminde Zeybeklerle beraber çalışmış asker ve sivil kişilerin hatıraları önem arz etmektedir. Millî Mücadele dönemi Aydın’da 57. Tümen kumandanı olarak görev yapan ve Kuva-yi Milliye’nin kurucularından birisi olan Miralay Şefik (Aker) Bey bölgede zeybeklerle beraber çalışmıştır. Şefik Bey kaleme aldığı hatıralarında Zeybekler içinde milli ve manevi değerleri koruyanların çoğunlukta olduğunu, ibadetlerini yerine getirip çeşitli hayır ve yardımlarda bulunduklarını, zalimlere karşı mazlumlara koruduklarını ve hatta anlaşmazlıkları çözdüklerini ifade etmektedir. (Aker, 2006) Bunun yanında yine o dönem Kuva-yi Milliye’de görev yapan Süvari Yüzbaşı Ahmed Bey de Zeybeklerin çevre köylerdeki halkı koruyup kolladıklarını ve özellikle kadınlara kötü gözle bakmadıklarını hatıralarında kaydeder. (Ahmed, 1928)

O dönem Kuva-yi Milliye’nin sivil liderlerinden olan 3. Cumhurbaşkanımız Celal Bayar beraber mesai yaptığı Zeybeklerin yüzyıllardan beri aktarılan gelenekleri ve efsaneleriyle göçebe aşiret ve köylü çocukları için birer idol olduğunu belirtir. Çünkü Bayar’a göre o çocukların popüler olmak için başka seçenekleri mevcut değildir. Köy kahvelerinde süslü tüfekleriyle oturup maceralarını anlatan Zeybekler, köylü gençler nezdinde birer kahramana dönüşüyorlardı. (Bayar, 1997)

Aydın’ın sivil Kuva-yi Milliyecilerinden Asaf Gökbel yörede doğmuş büyümüş bir insan olarak bu konuda daha derinlikli bir tahlil yapmış, Osmanlı’da giderek bozulan sosyo-ekonomik dengeler, adaletsizlik ve bunun sonucunda köylülerde oluşan bakış açısının Zeybekliğin popülerliğini arttırdığını ifade etmiştir. Yine Gökbel’e göre köylerde Zeybeklik kahramanlık yiğitlik sembolü olup kahvelerinde başlıca sohbet konuları Zeybek hikayeleridir. Bu da köydeki çocuk ve gençlerin hafızalarında Zeybekliği idealize etmektedir. Köylüler yaşadıkları zorluk ve anlaşmazlıklarda Zeybekleri bir kurtarıcı olarak görmektedir. (Gökbel, 1964)

Son olarak, Halide Edip Adıvar da “Türkün Ateşle İmtihanı” adlı eserinde Zeybeklere yer vermiş onların fakir köylülere yardım ettiğini belirtmiştir. Ayrıca Zeybekler için *“İzmir dağlarında daima Robin Hood esatirini hatırlatan bir hareket”* tanımlamasını kullanmıştır. (Adıvar, 1962) . Kabadayılar ve Külhanbeyleri ise Osmanlı kültüründe bir simge olarak yüz yıllarca yaşamıştır. Yöresel manilerde Kabadayı

manileri olarak kendine yer bulmuştur. Hatta R.E. Koçu'nun İstanbul Ansiklopedisinde Külhanbeyi raconunun bir parçası olarak Lehçe-i Külhani adıyla bir lügat sıralanmıştır. Bunların yanı sıra Osmanlı Kültürünün bir parçası olan Ortaoyunu ve Gölge Oyunu gibi unsurlarda da birer tiplendirme olarak yerini almıştır. Kabadayı ve Külhanbeyine özgü halk içinde oturmuş racon ve özellikler genellikle Ortaoyunu ve Gölge Oyununda Tuzsuz Deli Bekir karakteri ile yansıtılmıştır. Halk Edebiyatı'nın manilerinde yerini alması, Osmanlı Tiyatrosunun en temel unsurlarından olan Ortaoyunu ve Gölge Oyununda bir karakter olarak ruh bulması dahi bu Kabadayılık/Külhanbeylik kültürünün toplumun tarihi hafızasında önemli yer edindiğinin ve bunu uzun süre koruduğunun en açık göstergesidir. Milli mücadelenin başlaması ile Zeybek ve Efelerde benzeşip vücut bulan bu kültür, Cumhuriyetin ilanı ile birlikte tarihe karışmış gibi gözükse de Kabadayılık bundan farklı olarak mahalle arası kültürlerde farklı amaç ve mahiyete bürünerek yıllarca devamlılığını sürdürmüştür.

5-SONUÇ

Kabadayılar ve Külhanbeyleri resmi kayıtlarda isim olarak zikredilmeseler de Cumhuriyete kadar mahalle kültürü içinde gelenekselleşmiş bir yapının parçası olmuşlardır. Zeybekler de daha çok katil, şâkî ve haşerat ifadesiyle resmi kayıtlarda yer almışlardır fakat Batı Anadolu kültürünün değişmez bir parçasıdır. Karıştıkları tüm olaylar içinde şiddet barındırsa da kendi içlerinde uyguladıkları Racon ve töre ile mahalle ve Batı Anadolu yerel kültürünün bir unsuru olarak barınmışlardır. Zeybeklik ve Külhanbeyliği kavramları özellikle Cumhuriyet dönemi sonrası yapılanma içinde yok olmuş ve mahiyet değiştirmiş olmasına rağmen Kabadayılık uzun yıllar mahalle kültürünün bir parçası olarak yaşamış ve toplumsal bellekteki yerini hala günümüzde bile yaşatılarak korumaktadır.

KAYNAKÇA

1. Adivar, H.E.(1962) Türkün Ateşle İmtihanı. İstanbul: Çan Yayınları
2. Ahmed, Süvari Yüzbaşı(1928) Türk İstiklal Harbinin Başında Milli Mücadele. Ankara: Erkan-ı Harbiye Reisliği Ankara Matbaası
3. Akcan, E.(2014) Milli Mücadele'de Demirci Mehmet Efe (1919-1920). Ankara: ATAM
4. Aker, Ş.(2006) 57. Tümen ve Aydın Millî Mücadelesi. Ankara: Genelkurmay Basımevi
5. Alangu,T.(1943)Çalgılı Kahvelerdeki Külhanbey Edebiyatı ve Numuneleri.

İstanbul: İstanbul yazıları no10

6. Avcı, A.H.(2004) Zeybekler ve Zeybeklik Tarihi. İstanbul: E Yayınları
7. Bayar, C.(1997) Ben de Yazdım c.6. İstanbul: Sabah Yayıncılık
8. Baykara, T.(1969) Zeybekler (Zeybek Elbisesi Giyme Yasağı). İstanbul: Belgelerle Türk Tarihi Dergisi
9. Birinci,İ.(1966) Eski İstanbul'da Kabadayılar. Hayat Tarih Mecmuası
10. Deal,R.A.(2017) Namus Cinayetleri Sarhoş Kavgaaları. İstanbul: Kitap Yayınevi
11. Deal,R.A.(2000) The Kabadayıs of İstanbul. Utah Universty: Yayınlanmamış doktora tezi
12. Dural,H.(1999) Bize Derler Çakırca:19. Ve 20. Yüzyılda Ege'de Efeler. İstanbul:Tarih Vakfı Yurt Yayınları
13. Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi(1994).İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı,8cilt
14. Gökbel, A.(1964) Milli Mücadelede Aydın. Aydın: Coşkun Matbaası
15. Hiçyılmaz,E.(1996) Eski İstanbul Hayatı;Yosmalar ve Kabadayılar.İstanbul:Pera Orient Yayıncılık
16. İkdam Gazetesi Arşivi-1890-1910
17. Koçak, B.(2019) Milli Mücadele'de Zeybekler. Marmara Üniversitesi: Yüksek Lisans Tezi
18. Koçu,R.E(1958-1973) İstanbul Ansiklopedisi. İstanbul: Koçu Yayınları
19. Koçu,R.E(2015)Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü. İstanbul: Doğan Kitap
20. Köstüklü, N.(1999) Milli Mücadele'de Denizli, Isparta ve Burdur Sancakları. Ankara: ATAM
21. Örgueevren, S.(1955) Denizli Vak'ası ve Demirci Mehmet Efe. İstanbul: Sel Yayınevi
22. Türkoğlu, S.(1987) Tarih İçinde Zeybek Kıyafeti. Ankara: III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, Başbakanlık Basımevi
23. Uluçay, Ç.(1955) XVIII. ve XIX. Yüzyıllarda Saruhan'da Eşkıyalık ve Halk Hareketleri. İstanbul: Berksoy Basımevi
24. Ulunay,R.C(1994)Sayılı Fırtınalar. İstanbul: Arba Yayınları
25. Y. Kemal(1975) Çakırcalı Efe. İstanbul: Cem Yayınevi
26. Yetkin,S.(1996) Ege'de Eşkıyalar. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları
27. Zeybek Gazetesi 23 Teşrinisani 1334

4- NEWS ETHICS ON SEXUAL CRIMES COMMITTED AGAINST WOMEN

Ayşe AKPINAR Lecturer School of Foreign Languages Marmara University
ORCID ID: 0000-0001-6190-3308 ayse.akpinar@yahoo.com

Abstract

The initial aim of this article is to investigate how the news of sexual crimes against women featured in the Turkish media is presented, and whether the language used in the presentation of the news is presented in a way that may harm the victim and the victim's family/relative relationships in society or not is searched. The methodology of the study comprises comparative presentation of total of three news articles between 2009 and 2020 with respect to their wording, what phrases selected in presenting the news related to the crime(s), whether or not the individual rights and freedoms of the victims are damaged and if news leading to public indignation due to the preference of language and/or phrases delivered by the prominent news portals such as Milliyet, Hürriyet, Habertürk and Sözcü from Turkey. In this study, the following results have been achieved; disclosure of the identity of the victim and/or perpetrator, mailing address sharing, names of victim's/perpetrator's close friends, information of their relatives, presenting news with the goal of raising the rate to be used is read clearly against the ethics of presentation and must be within the scope of constitutional rights and freedoms and must not offend the person, the victim blaming must be avoided and the victim's identity should be kept confidential because it could risk the life of the person to be clearly expressed, the language including triggering factor for the trauma experienced by the victim must be avoided.

Keywords: media ethics, news, sexual crimes, victim, perpetrator

KADINA YÖNELİK İŞLENEN CİNSEL SUÇLARDA HABER ETİĞİ

Özet

Bu makalenin temel amacı; Türk medyasında öne çıkan kadına yönelik cinsel suç haberlerinin nasıl sunulduğu, haberlerin sunumunda kullanılan dilin mağdura ve mağdurun aile/akraba ilişkilerine yönelik toplum nezdinde zarar verebilecek şekilde sunulup sunulmadığını araştırmaktır. Çalışmanın metodolojisini 2009-2020 yıllarını kapsayan ve Türkiye'den önde gelen Milliyet, Hürriyet, Habertürk ve Sözcü gibi haber portallarında yayınlanmış, okunma oranı yüksek, kadına karşı işlenen cinsel suçları kapsayan toplam üç haberin sunum dili, ne gibi ifadeler kullanılarak sunulduğu, kurbanın kişilik hak ve özgürlüklerine zarar verici, kamuoyunda infiale sebep olabilecek ifade ve/veya dil kullanılıp kullanılmadığının karşılaştırmalı sunumu oluşturmaktadır. Bu çalışmada; mağdurun ve/veya suç failinin kimliğinin ifşası, açık adresinin paylaşılması, yakın arkadaş, akrabalarının isimleri gibi bilgilerin haberin okunma

oranını yükseltme amacı ile açıkça kullanılması uluslararası haber sunum etiğine karşı olmamalı, anayasal hak ve özgürlükler kapsamında kişiyi rencide etmemeli, kurbanı yargılayıcı bir dil kullanılmamalı, kurbanın kimliğinin açıkça ifade edilmesi kişinin hayatını riske atacağından gizli tutulmalı, kullanılan dilin kurbanın yaşadığı travmayı tetikleyici unsurlar içermekten uzak olmalı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: medya etiği, haber, cinsel suçlar, kurban, fail

1. INTRODUCTION

In this study, the sexual crime against women cases from Turkey were investigated in the light of international and Turkish news ethics with respect to the protection of the privacy of the victim and the relatives, close friends of victims.

From the social perspective, women are always put in a “box” such as either being a “good wife material”, “good mother” or “femme fatale”. Yet, these tags are not enough to define a ‘woman’. A woman is more than a ‘mother’ or a ‘daughter’, first and foremost, she is a ‘human’ and as a matter of fact, she must be respected and treated as such.

In the recent years, several violence and sexual harassment against women news are published on the media. “#MeToo” movement organized by women for standing up for victims of sexual violence on the social media is stood out which spread around the world because every woman- at least once in their lifetime- is sexually harassed. According to statistics determined by United Nations, “*Globally, an estimated 736 million women—almost one in three—have been subjected to intimate partner violence, non-partner sexual violence, or both at least once in their life (30 per cent of women aged 15 and older)*” (UNWomen, 2021). As it can be seen from the statistics, the ratio of sexually violated women is considerable amount all around the world. When the sexual violence against women cases are inspected, very similar picture comes forward in Turkey as well.

In the light of the law, everyone is equal as it is stated in the Constitutional Law of Turkish Republic:

“Women and men have equal rights. The state is in charge of enforcing these laws. The precautions with this intention cannot be interpreted against the law of equality.” (Turkish Constitutional Law, I.10)

(Paragraph added on May 7, 2004; Act No. 5170) “Men and women have equal rights. The State has the obligation to ensure that this equality exists in practice. (Sentence added on September 12, 2010; Act No. 5982) Measures taken for this purpose shall not be interpreted as contrary to the principle of equality.”

According to “Eliminating Violence against Women Declaration” by the UN¹ (1993), Item 18 declares that *“The human rights of women and of the girl-child are an inalienable, integral and indivisible part of universal human rights. The full and equal participation of women in political, civil, economic, social and cultural life, at the national, regional and international levels, and the eradication of all forms of discrimination on grounds of sex are priority objectives of the international community.”*

In order not to fantasize the rape or other forms of sexual violence or crimes against women by the potential perpetrators, the identity of the victims must be censored to protect the victims’ participation in everyday life. Besides that, in the light of protection of the privacy of the individual who is protected with the Turkish Constitutional Law (see below Article 20):

(Paragraph added on September 12, 2010; Act No. 5982) “Everyone has the right to request the protection of his/her personal data. This right includes being informed of, having access to and requesting the correction and deletion of his/her personal data, and to be informed whether these are used in consistency with envisaged objectives. Personal data can be processed only in cases envisaged by law or by the person’s explicit consent. The principles and procedures regarding the protection of personal data shall be laid down in law.”

As it is explicitly expressed in the Turkish Constitutional Law, the identity and the personal data of the victims cannot publicly be shared unless the explicit consent of the victim exists.

According to “Violence Against Women Prevalence Estimates Report (2018)” prepared by WHO (World Health Organization), violence against women is separated into two main categories as follows: ‘intimate partner violence’ and ‘non-partner sexual violence’. ‘Intimate Partner Violence’ is defined as *“Violence by a husband or male intimate partner (physical, sexual or psychological) is the most widespread form of violence against women globally”* and ‘Non-partner Sexual Violence’ is elaborated as *“Sexual violence by perpetrators other than a current or former husband or partner – including male relatives, friends, acquaintances or strangers – referred to as non-partner sexual violence is another globally common form of violence against women.”*

Physical and psychological violence against women has psychological and physiological consequences such as PTSD (Post-traumatic Stress Disorder), short-term or long-term memory loss or panic attack disorders. As DSM-V (2013) states that *“Psychological distress following exposure to a traumatic or stressful event is quite variable. In some cases, symptoms can be well understood within an anxiety- or fear-based context.”*

“Violence against women has been internationally recognized as a serious and pervasive phenomenon affecting women’s lives and health, and a violation of their rights, for almost three decades. Calls for its elimination have been led by women’s

¹ UN Vienna Declaration and Programme of Action: <https://undocs.org/en/A/CONF.157/23>

health and rights organizations for decades. At the global level, these calls most notably date back to the 1993 United Nations Declaration on the Elimination of Violence against Women and the 1995 Beijing Platform for Action, as well as various other global and regional conventions and consensus documents” (WHO, 2018)

The need of being protected and live safely is the fundamental right of women and as it is mentioned above the fundamental rights of women are being protected with several laws yet in real life a lot of news presenting the sexual crimes against women are delivered to people’s doors by igniting fear and feeling of insecurity in women. In this respect, the language used and the way the news including sexual crimes against women need care and they must be delivered in the framework of the ethical code of journalism.

2. METHODOLOGY

In this article, the sexual crimes against women cases are investigated in the light of international and national ethical codes of journalism. Over 100 news articles from prominent newspapers such as Hürriyet, Milliyet and Habertürk have been searched and three cases have been selected to be analysed and discussed with respect to protection of the identity, detailed address of the victim and the details of the sexual crime committed against her, in general, the protection of the fundamental human rights of the victim after the sexual crime committed against her. As a survivor of a sexual crime, sustaining a normal everyday life might be challenging for the victim as being sexually and physically assaulted has a traumatic impact on the person and in this respect, the aim of the article is to prioritize and highlight the significance of the protection of women’s rights after the sexual crime committed against the victim women.

3. THE CASES

Receiving news is the right of every human being yet the initial point the news agents, newspapers or any news channels must be cautious about the way the sensitive contented news such as rape, harassment and sexual abuse delivered. In this sense, the ethical perspective should be gained by the press members and journalists as already abused victims must be protected against the secondary abuse by the media. With the development of the social media channels and the common use of the news portals, the speed of the receiving news is so fast that the ethical check of the delivery of the news needs extra care in this respect.

According to Altun; “With the emergence of the newspaper as a mass media and the birth of the press, moral codes that are formed on the axis of values such as accuracy, honesty, autonomy, independence, objectivity, impartiality are raised as the main standards of media ethics. In this process, the owners and employees of the media personally contributed to the formation and establishment of these moral codes. In the long term, media professionals have kept the issue of media ethics on their

agenda and have tried to create credibility with the state and the market by drawing attention to the moral codes that should regulate media activities.” (Altun, 2011:12).

Besides that the presentation of the news containing sensitive content such as sexual violence against women handled without presenting over emotional way of presenting it or giving too much graphic details of the violence. As stated in the Reuters Bulletin of 1921, being “free from emotions” and being in the position of “impartial recorders of facts and events” has been put forward as the most basic professional tradition (Hampton, 2008: 478, Altun, 2011:14).

In this respect, three news articles including sexual and physical violence have been selected and discussed in the framework of how the news delivered, how much detail has been shared about the victim’s identity or the way of crime being committed.

Case 1: The news titled as “The Verdict In The Case Of the Death of Ebru Erdem! 8 Years In Prison For 'Child Sexual Abuse' Of The Accused (2019) has been selected from Hürriyet Newspaper and the details of the news as follows:

“In 2019, Ebru Erdem aged 17 who lost her life by falling from the balcony of the 9th floor of the building in Küçükçekmece(a province in Istanbul). In the case of the defendant Serdar Taş, his acquittal was decided because it was not fixed that he had committed the crime of "intentionally killing the child". The accused Taş was sentenced to 8 years in prison for the crime of "Sexual abuse of a child". (Citation : Hürriyet, 2021)

The indictment was also presented in the news as follows: “The indictment prepared by the Bakırköy Public Prosecutor's Office said that on March 20, 2019, police teams went to the crime scene of Küçükçekmece after receiving a report that a person had been thrown out of the building or committed suicide. The indictment stated that 17-year-old Ebru Erdem died by falling from the 9th floor of a building to the terrace floor, while Serdar Taş, who was next to the victim, got into a taxi after the incident and drove away quickly. It was also stated that multiple stimulant substances were detected in the blood of the victim Ebru Erdem, the indictment stated that the defendant Serdar Taş was also found to have marijuana in his blood. The indictment called for a life sentence of 2 times aggravated for the crimes of "Intentional murder of a child" and "Sexual abuse of a child due to death as a result of a crime" against the defendant Serdar Taş. In addition, the accused Stone was requested to be sentenced to 23 years and 6 months in prison for the crimes of "Keeping the child who left the house, his family or the competent authorities with him without informing about the situation" and "Trafficking or providing drugs". The indictment called for a prison sentence of 3 months to 1 year for the crime of "keeping the child who left the house, his family or the competent authorities with him without notifying them of the situation" of the other defendant Kemal Sönmez.” (Citation : Hürriyet, 2021).

Case 2: The news titled as “Newsbreak! Horror in Istanbul! Gang Rape and Torture of College Student Woman” and the details are presented as follows:

“According to the latest breaking news; a young woman who came to Istanbul from Egypt to study was subjected to rape and extortion by a friend she met at an educational center. The Egyptian teenager, who was angry when the victim complained to the woman, this time together with 4 friends kidnapped and gang-raped the young woman to dissuade her from her complaint. A young woman who came to Istanbul from Egypt to study was subjected to rape and extortion by a friend she met at an educational center. The incident occurred in Beyoglu, Istanbul, in recent years. 28-year-old R., who came to Turkey from Egypt to study. D., a 29-year-old girl from Egypt, like herself at the Turkish Language Teaching Center of the university where she enrolled. I. M., with whom he met. The duo soon became lovers.” (Citation: Milliyet, 2021)

I.M., the one who kidnapped his ex-girlfriend, told the young girl to withdraw her complaint or he would be tortured and gang-raped. Although the frightened young woman said that she would do what her ex-boyfriend said, the group of 4 repeatedly abused and tortured the young woman they detained. R., who forcibly signed a paper stating that he had given up his complaint after the torture. D., after his release, he filed a criminal complaint with the Istanbul Public Prosecutor's Office.

Case 3: The Lawsuit of Ayşe Paşalı

“I LOVED MY WIFE, I REGRET IT”

Asked about his defense, defendant Istikbal Yetkin said, "I love my wife very much. I regret it," he said. At the end of the hearing, the defendant Yetkin, who was asked for the last word, once again said that " he loves his wife very much".

Burcu and Busegul Yetkin, they react to their father by saying, "He is still threatening us. How does the bastard threaten us if he regrets it?"they shouted.

THE PHOTO OF HABERTÜRK BECAME A SYMBOL

Turkey recognized Ayşe Paşalı with the photo of HABERTÜRK, which has now become a symbol of violence against women. Pashali was waiting in the hallway of the Ankara Adliye with her black eyes caused by her divorced husband. Besides her, her husband begging her “Please forgive me.”

AGGRAVATED LIFE IMPRISONMENT

The President of the Court, Tekman Savaş, stated that Yetkin had violated Article 82/1 of the Turkish Penal Code. He explained that, in accordance with paragraph (a) of the article, it had been decided that he should be sentenced to life imprisonment with an aggravated charge of "premeditated murder by design".

According to him, it was decided that there was no place for the application of the reasons for the reduction of the defendant's discretion, and one of the members of the court's delegation opposed this, and the decision was taken by a majority vote.

After the court announced its decision, those in the audience applauded the decision.

PAŞALI'S DAUGHTER: "I AM VERY HAPPY ABOUT THE DECISION" Ayşe Paşalı's elder daughter, Burcu Yetkin evaluated the decision to the members of the press after the court.

Stating that they were glad of the aggravated punishment given to her father, Yetkin said, "Of course I lost my mother, this is the biggest pain for me. It was very important for the safety of me and my family that he received the maximum punishment he could have received in the face of this incident. I am very happy because of the verdict," she said. As for the words of Yetkin, which his father said at the hearing, "I love my wife, I regret it," he said: "The guy is playing, pretending. A man who loves his wife doesn't know if he will hurt his wife. This should not be taken into account. The trial was very tense. The audience, me and my sister were very reactive. But the victory is ours." (Citation: HaberTürk, 2011)

4. DISCUSSION

In this section, the presented cases on the sexual and physical violence against women will be discussed with respect to their presentation on the newspapers according to the ethical code of journalism and in the framework of protection of the human rights.

Initially, it had better to define the sexual violence against women. According to Polat (2015); "Violence against women mainly occurs in four forms: physical, emotional, sexual and economic violence. Physical violence is a violation of the integrity of the body of the person who has been harmed. Violence caused by the use of physical force causes temporary or permanent damage to a person's body and can sometimes lead to their death. The practice of sexual violence also includes physical violence. However, in order to call it sexual violence, the act must be the size of an attack on a person's sexual integrity. This attack does not always have to be of a physical nature. For example, verbally abusive behavior is also sexual violence." (Polat, 2015). In addition to that, rape is also defined as the most condescending form of violence against women by traumatizing the victim for the rest of her life. In the past, rape committed by someone the victim knows is not documented as 'sexual assault' but in recent years, as a domestic violence form, marital rape is documented as physical violence against women and the perpetrator is punished.

To begin with, taking a closer look at the human rights declarations is essential. According to Vienna Declaration and Programme of Action Article 18 (1993): "The human rights of women and of the girl-child are an inalienable, integral and indivisible part of universal human rights. The full and equal participation of women in political,

civil, economic, social and cultural life, at the national, regional and international levels, and the eradication of all forms of discrimination on grounds of sex are priority objectives of the international community. Gender-based violence and all forms of sexual harassment and exploitation, including those resulting from cultural prejudice and international trafficking, are incompatible with the dignity and worth of the human person, and must be eliminated. This can be achieved by legal measures and through national action and international cooperation in such fields as economic and social development, education, safe maternity and health care, and social support. The human rights of women should form an integral part of the United Nations human rights activities, including the promotion of all human rights instruments relating to women. The World Conference on Human Rights urges Governments, institutions, intergovernmental and non-governmental organizations to intensify their efforts for the protection and promotion of human rights of women and the girl-child.” (Vienna Declaration and Programme of Action, 1993)

The first and foremost enforced law numbered 4320 to protect women’s rights in Turkey is not effective and sufficient to prevent and stop the violence against women. In this sense, Law numbered 6284 on “the Protection of the Family and the Prevention of Violence against Women” has been adopted. Law No. 6284, unlike the old law, also covered people who were threatened with violence. Violence against women is a violation of the “Body Integrity Inviolability” and the “Right to Life” guaranteed by the Constitution. That is why these fundamental rights must be protected before violence occurs again. (Tuna, 2021)

When focusing on the consequences that violence against women can have, in addition to causing injuries, the violence suffered by a woman causes a woman long-term chronic pain, depression, physical disability and there may be a risk that she will have other problems and bad habits such as drugs, alcohol, etc. (Polat, 2016)

In Case 1, both of the victim’s and the perpetrator’s names are revealed. This is not recommended from the ethics of journalism’s point of view. The initials of the named persons ought to be written rather than publishing the full names of them. Revealing the names of the persons involved in the crime might trigger indignation among the community that the perpetrator lives. For the protection of the privacy of the life, it is recommended to keep the names of the victim and perpetrator confidential and just releasing the initials of them is advisable.

In Case 2, the initials of the victim are used so as to keep the real name of the victim from going public which is the ideal act to protect the identity of the victim not to traumatize her twice and aid her to go back to her normal daily life after the traumatic experience. Although the aftermath trauma might be persistent for the rest of her life, it is advisable to keep the identity and the mailing address of the victim confidential.

In Case 3, Habertürk Newspaper shared a graphic photo of the victim Ayşe Paşalı with black eyes and the perpetrator ex-husband is standing next to her with victorious attitude as if he has done something to be proud of even though he claims

that he is regretful of his violent act, the photo of the violence reveals the contrary facts. He should be kept away from the victim of all times. From ethical point of view, it can be discussed that despite the fact that Habertürk Newspaper serviced the photo of Ayşe Paşalı with the claim that it became the symbol of violence against women yet the photo of Ayşe Paşalı might be trauma triggering factor for other victims of physical and sexual violence and might encourage other perpetrators who plan to victimize women. Thus, while delivering the news including violence against women, the full name of the victim ought to be concealed and only initials of her name should be revealed. In this article, the photo of Ayşe Paşalı has not been shared in order not to contribute to the process of sharing the photo of the victim despite its accessibility via the internet.

From two of the cases, it is clear that the revelation of the names of the victims and the perpetrators is inappropriate when the laws are considered. In this respect, it is crucial and necessary to mention that 13th Article of the Constitution when making regulations that limit the freedom of information and the press. it is necessary not to lose sight of the criteria of “prohibition of touching the subject” and “the principle of moderation” and “the requirements of the democratic order of society”, which are expressed in the article, in any way. (Baştürk, 2009)

It is significant to discuss about the responsibilities of the journalists and people working in journalism. According to Turkish Society of Journalists, the responsibilities of journalists as follows:

- In accordance with the right of the public to information, a journalist must convey the facts without distorting them, regardless of the consequences for him, while using the freedom to receive news, comment and criticize, in accordance with his right to information.
- Journalist; without discrimination to all nations, peoples' nationality, race, ethnicity, gender, sexual identity, sexual orientation, language, religion, sect, belief, disbelief, class, worldview and recognizes and respects the rights of individuals.
- The journalist avoids publication that decimates hatred and hostility between people, nations and communities.
- A journalist cannot make the cultural values, beliefs or non-beliefs of individuals, communities and nations the subject of attack, belittle, ridicule.
- A journalist cannot publish a publication that justifies violence, encourages and provokes war.
- A journalist cannot violate the privacy of anyone's private life unless he is allowed to do so for a purpose that is not directly related to the right of the public to receive news.
- The journalist must respect the right of reply, provided that it is not abused and is done in an acceptable way.

- When publishing about national and international policies, the journalist first of all takes into account the right of the public to receive news, the basic principles of the profession and the criteria of libertarian democracy.
- The journalist is obliged to be the voice of the victim, the powerless, the poor, the marginalized and those who cannot “make their voice heard”.

When it comes to the presentation of the news including the sexual violence against women, the Turkish Journalists' Association lists the duties of journalists as follows:

Woman:

There should be no news that will cause discrimination against women, alienate or offend a woman from a spiritual and physical point of view. The reasons that will legitimize and encourage violence against women should not be produced in the news, the details of the violence should not be conveyed, the identity of the woman should be protected in the news about the harassment and rape suffered by women, photographs and visual elements should not be included.

Sexual assaults:

Photos, images or identification information of victims of sexual assault should definitely not be published. Animation and animated videos should also not be used in this news.

Sexual orientation, gender identity:

No one can be identified by their gender identity, sexual orientation, unless it is an element of direct news, and in cases where it is necessary to be identified, it cannot be underestimated and humiliated.

Overall, it can be stated that the sensitive topics such as sexual violence against women needs extra care and attention by the presenter or the journalists presenting the news so as not to violate the fundamental rights of the victim(s) of the crime.

5. CONCLUSION

In conclusion, according to the statistics of the United Nations; “One in three women worldwide experience physical or sexual violence, mostly by an intimate partner. Violence against women and girls is a human rights violation, and the immediate and long-term physical, sexual, and mental consequences for women and girls can be devastating, including death.” (United Nations, 2021). Physical, sexual and psychological violence against women and girls cause a life-long trauma and adaptation hardships to the society. Thus, the deterrent laws and regulations must be put in force and any forms of violence against women must be prevented before occurred.

In the presentation of news about sexual crimes and violence against women in the written and visual media, care should be taken not to give the victim's open

address, not to share the information of the victim's relatives, not to provide the suspect's information in detail so as not to bring the public to the gallery.

As final remark, initial goal of governments and lawmakers is to be providing violence-free social and cultural environments for women where they feel themselves safe and free. If they cannot provide such environment then at least deterrent and preventive laws are to be enforced to stop or punish the perpetrators who violate and victimize women. Finally, the presentation of news including physical and sexual violence against women is to be sensitively delivered by the journalists so as not to violate the fundamental human rights of the victims.

References:

1. Altun, F., (2011). "Medya Etiği ve Tarafsızlık Söylemi". Turkish Journal of Business Ethics, Volume 4, Issue 8, s. pp. 9-24
2. Baştürk, İ. (2009). "Basın Kanunu'nda Kimlik Açıklama Yasağına Aykırılık Suçu". TBB Dergisi, Sayı 86, s.121-167
3. Ceyhan, S. (2014). "Yazılı Medyada Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinde Kullanılan Dilin ve Görsellerin İncelenmesi". Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. *Yüksek Lisans Tezi*. s. 1-101.
4. Deniz, Ş. & Özel, K. E. (2015). "Tecavüzün Haberleştirilmesinde Etik Sorunlar: "5 N 1 K Yetmez, Bir de Vicdan Gerek". Gaziantep University Journal of Social Sciences (<http://jss.gantep.edu.tr>). 14(4):721-759 ISSN: 2149-5459
5. Erdem, H. (2019). "Kadına Yönelik Şiddetin Basında Sunumu". Selçuk Üniversitesi. *Yüksek Lisans Tezi*. 1-158.
6. Habertürk Newspaper Case 3 (2011): <https://www.haberturk.com/yasam/haber/629864-sembol-dava-sonuclandi>
7. Heisecke, K. (2014). "Raising Awareness Of Violence Against Women: Article 13 of The Istanbul Convention: A Collection Of Papers On The Council Of Europe Convention On Preventing And Combating Violence Against Women And Domestic Violence". The Council of Europe. (Retrieved: 20.08.2021)
8. Hürriyet Newspaper Case 1 (2021): <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/ebru-erdem-in-olumu-davasinda-karar-saniga-cocugun-cinsel-istismari-sucundan-8-yil-hapis-41899541> (Retrieved: 31.08.2021)
9. "Kadına Yönelik Aile içi Şiddetin Önlenmesinde Jandarmanın Rolü ve Prosedürler." https://vatandas.jandarma.gov.tr/KYSOP/uzaktan_egitim/Documents/4%20Jandarma.pdf (Retrieved: 20.08.2021)
10. Milliyet Newspaper Case 2 (2021) <https://www.milliyet.com.tr/gundem/son-dakika-istanbulda-dehset-universite-ogrencisi-kadina-toplu-tecavuz-ve-iskence-6441387> (Retrieved: 31.08.2021)
11. POLAT, O., (2016). "Şiddet", MÜHF Hukuk Araştırmaları Dergisi, Y., C. 22, S. 1, s. 15-34, İstanbul.

12. POLAT, O., (2015). "Şiddet". Seçkin Yayıncılık. s. 27-29.
13. Sutherland, G. et al. (2015). "Media representations of violence against women and their children: State of knowledge paper". Sydney: ANROWS. 1-64.
14. Tekeli, E. S. (2016). "Kadın cinayetlerinin haberleştirilmesi bağlamında medya etiğini yeniden tartışmak: Habertürk gazetesi örneği". Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi (AKAR), Cilt 1, Sayı 1, 129- 142
15. The Social Movement of #MeToo. <https://www.bbc.com/news/newsbeat-53269751> (Retrieved: 29.08.2021)
16. Tuna, O., (2021). "Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Kapsamı ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar". Yüksek Lisans Tezi, Ankara. <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/72946/658909.pdf?sequence=1> . pp. 1-211
17. Turkish Constitutional Law. https://global.tbmm.gov.tr/docs/constitution_en.pdf (Retrieved: 26.08.2021)
18. Türk Ceza Kanunu (2004). 5237 no'lu Kanun. Tarih : 12/10/2004 Sayı :25611.
19. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (2021). Gazetecilik Hak ve Sorumluluklar Bildirgesi. <https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/t%C3%BCrkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi.html>. (Retrieved: 26.08.2021)
20. UNICEF (N/A). *Reporting guidelines to protect at-risk children*, (http://www.unicef.org/media/media_tools_guidelines.html) and *IFJ Guidelines for Reporting on Violence Against Women*, Ethical Journalism Initiative (<http://ethicaljournalisminitiative.org/en/contents/ifj-guidelines-for-reporting-on-violence-against-women>). (Retrieved: 26.08.2021)
21. United Nations (1993)., "Eliminating Violence Against Women Vienna Declaration" <https://undocs.org/en/A/CONF.157/23> (Retrieved: 26.08.2021)
22. United Nations Women (2018). Violence against Women in Politics. Expert Group Meeting Report and Recommendations. <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2018/9/egm-report-violence-against-women-in-politics>. (Retrieved: 26.08.2021)
23. United Nations (2021). "What we do: Ending violence against women". <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women>. (Retrieved: 19.09.2021)
24. World Health Organization (2018). Violence against Women Prevalence Estimates Report <https://www.who.int/publications/i/item/9789240022256> (Retrieved: 31.08.2021)

5- SOSYAL MEDYA ARACILIĞIYLA YAPILAN CİNSEL TACİZ VE İSTİSMAR SUÇU

Fadime Akturfan, Araştırma Görevlisi Doktor, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Orcid ID: 0000-0002-1219-731X, fadime.akturfan@outlook.com

Esin Akgül Kalkan, Doçent Doktor, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Orcid ID: 0000-0002-7045-5401, dr.esin.akgul@gmail.com

Semih Petekkaya, Doktor Öğretim Üyesi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Orcid ID: 0000-0003-3851-6953, semihpetekkaya@gmail.com

ÖZET

Amaç: Modern dünyada, teknoloji ve dijitalleşmenin etkisi ile “siber taciz” kavramı ortaya çıkmıştır. Sosyal medyada gizli bilgi, fotoğraf, video ve görsellerin cinsel istismar amacıyla paylaşılması siber tacizin zeminini oluşturmaktadır. Bu çalışmanın amacı, sosyal medya kullanıcısı olan 13-17 yaş grubunun maruz kaldığı cinsel taciz suçunu adli tıp açısından incelemektir.

Yöntem: Ulusal ve uluslararası yayınlar “cyber bullying”, “sexual harassment”, “sexual abuse”, “social media” ve “forensic medicine” anahtar kelimeleri kullanılarak google akademik ve pubmed arama motorlarından tarandı. Sosyal medya aracılığıyla yapılan cinsel taciz ve istismar suçları ile ilgili veriler derlenerek sunuldu.

Bulgular: Dünya çapında 4,2 milyar sosyal medya kullanıcısının %6,7'si 13-17 yaş aralığındadır. 2020 yılında 13-17 yaş aralığında sosyal medya üzerinden reklam erişimi istatistiklerine göre instagram kullanımı %6,1, twitter kullanımı %9,6, snapchat kullanımı %18,7 oranındadır. Türkiye'de, 2016-2019 yılları arasında Yargıtay tarafından karara bağlanan Facebook, Twitter veya Instagram aracılığı ile cinsel taciz suçu oranı %1,8 olarak bildirilmektedir.

Sonuç: Sosyal medya kullanımı çocuk yaş grubu oldukça yaygındır. “Siber zorbalık” ve “siber taciz” kavramları ile ilişkili problemler sosyal medyayı aktif olarak kullanan 13-17 yaş grubu arasında yaygındır. Teknolojiyle kolaylaştırılmış cinsel taciz suçları, psikolojik ve cinsel şiddet içermektedir. Bu olgular, özellikle adli psikiyatrik açıdan cinsel ve duygusal istismar bulguları yönünden değerlendirilmelidir. Sosyal medya aracılığıyla gerçekleşen online taciz, tehdit ve istismar olayları neticesinde, mahkemeler tarafından istenilecek bilirkişi raporu sürecinde, pediatri, çocuk psikiyatrisi ve adli tıp tarafından multidisipliner bir değerlendirme yapılması gerekmektedir. Bu uzmanlık alanları; mağdurun duygusal, davranışsal, gelişimsel ve sosyal bozukluklarının ortaya konmasında, takip ve tedavisinin yapılmasında ve bilirkişi raporunun hazırlanmasında bir ekip olarak çalışmalıdır.

Anahtar Kelimeler: siber zorbalık, cinsel taciz, cinsel istismar, sosyal medya, adli tıp

Sexual harassment anda buse crime via social media

ABSTRACT

Objective: In the modern world, the concept of "cyber harassment" has emerged with the effect of technology and digitalization. Sharing confidential information, photos, videos and visual content on social media for sexual exploitation forms the basis of cyber harassment. The aim of this study is to examine the sexual harassment crime of the 13-17 age group, who are social media users, in terms of forensic medicine.

Method: National and international publications were searched from google academic and pubmed search engines using the keywords "cyber bullying", "sexual harassment", "sexual abuse", "social media" and "forensic medicine". Data on sexual harassment and abuse crimes made through social media were compiled and presented.

Findings: 6.7% of the 4.2 billion social media users worldwide are between the ages of 13-17. According to the statistics of advertising access on social media for the 13-17 age group in 2020, the use of Instagram is 6.1%, the use of Twitter is 9.6%, and the use of snapchat is 18.7%. In Turkey, sexual harassment crime rate is reported as 1.8% through Facebook, Twitter or Instagram, which was decided by the Supreme Court between 2016-2019.

Conclusion: Social media usage is quite common in the child age group. Problems associated with the concepts of "cyberbullying" and "cyber harassment" are common among the 13-17 age group who actively use social media. Technology facilitated sexual harassment crimes include psychological and sexual violence. These cases should be evaluated in terms of sexual and emotional abuse findings, especially in terms of forensic psychiatry. As a result of online harassment, threats and abuse incidents through social media, a multidisciplinary evaluation should be made by pediatrics, child psychiatry and forensic medicine during the expert report process to be requested by the courts. These areas of expertise are; should work as a team in revealing the emotional, behavioral, developmental and social disorders of the victim, in the follow-up and treatment, and in the preparation of the expert report.

Keywords: cyberbullying, sexual harassment, sexual abuse, social media, forensic medicine

GİRİŞ

Modern dünyada, teknoloji ve dijitalleşmenin etkisi ile "siber taciz" kavramı ortaya çıkmıştır. Sosyal medya platformlarının denetimsiz ve kontrolsüz kullanımı toplum yaşamının her alanında etki etmektedir. Günümüzde teknolojinin hızla gelişmesi ile birlikte cinsel taciz ve istismar kavramları farklı bir boyut kazanmış olup sanal ortamda işlenen siber zorbalık suçları ile iç içe geçmiştir. Sosyal medya, insanların düşüncelerini ve eserlerini paylaşabildikleri, kitleleri bir araya getiren ve aralarındaki etkileşimi arttıran internet üzerinde birbirleriyle diyaloglar, içerik, bilgi ve görüntü paylaşımlarını yaptığı internet siteleri ve uygulamalar bütünüdür (Vural ve Bat, 2010). Sosyal medyanın başlıca bileşenleri ve uygulama mecraları; sosyal ağlar (facebook, myspace, google plus, linkedIn), fotoğraf, ses ve video paylaşım siteleri (youtube, flickr,

instagram, twitter), bloglar (blogspot/blogger, wordpress, tumblr), mikrobloglar, wikiler (wikipedia), sanal oyun–sanal gerçeklik (yaşam simülasyon) platformları (world of warcraft, steam) olarak sıralanabilir (Akkurt, 2017). Kasıtlı olarak kişisel web sitesi çökertme, isimsiz çağrılar, gizli kimlikle gönderilen spamlar, mağdurun özel sohbet odalarına girmesini engelleme, e-posta, cep telefonu, çevrimiçi oylama kabinleri ve anlık yazılı mesajla karşı tarafa zarar verme şeklinde olan bu davranışlar, siber zorbalık olarak değerlendirilmektedir (Timmons-Mitchell ve Flannery, 2020). Siber zorbalığın amaçları; saldırganlığın hedefi olan bireye zarar verme, aşağılama, acı çekme, korku ve umutsuzluğa yol açma niyetiyle elektronik ortamların kullanılmasını içerir (Bottino ve ark., 2015).

Siber taciz, saldırganın hedefi olan bireye, telefon görüşmeleri, e-postalar ve sosyal medya platformları aracılığıyla dijital ortamda yazılı-sesli mesaj gönderme, utanç verici görüntüler veya resimler gönderme, mağdurun kişisel bilgilerini ve fotoğraf/videolarını açığa çıkarma gibi eylemler ile rahatsızlık verme olarak açıklanabilir. Sosyal medyada gizli bilgi, fotoğraf, video ve görsellerin cinsel istismar amacıyla paylaşılması siber tacizin zeminini oluşturmaktadır. Siber mağduriyet terimi, sosyal medya üzerinden müstehcen görüntüler, taciz ve cinsel teşvik almayı ifade eder (Timmons-Mitchell ve Flannery, 2020). Sosyal medya aracılığıyla gerçekleşen kişilik hakkı ihlalleri de genel olarak taciz kapsamına girmektedir. Sosyal medya üzerinden yapılan bu kişilik hakkı ihlalleri, sosyal medya hizmeti sağlayanlar, bu hizmetten yararlanan kullanıcılar veya sisteme bir şekilde dahil olan üçüncü kişiler tarafından gerçekleştirilebilmektedir. Dijital ortamda erişimin sağlanabildiği her türlü düşünce, duygu, kişisel hâl ve durum, siyasî eğilim, fotoğraf, video, yazı ve yazışmalar, fikir ve sanat eserleri, kimi zaman ticarî ve meslekî faaliyetler gibi paylaşımlar kişilik hakkı ihlaline açıktır (Akkurt, 2017). Sosyal Medya Aracılığıyla İşlenen Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar kapsamında olmamakla birlikte Sosyal medya platformunda gerçekleşen en sık gerçekleşen suçun gelen suçun hakaret suçu olduğu belirtilmektedir (Acay, 2021).

Şiddet, kasıtlı olarak tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması” durumu olarak tanımlanmaktadır (Polat, 2016). Bu nedenle siber zorbalık şiddetin bir türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Şiddet türlerini genel olarak ele aldığımızda; fiziksel şiddet (doğrudan veya dolaylı olarak zarar vermek için gerçek teması içeren), sözlü şiddet (sözlü dilin kurbanı yönelik saldırgan bir şekilde, doğrudan doğruya veya gizli olarak), sosyal dışlanma (ayrımcılık ve reddedilme eylemleri), sınıfta aksama (öğretmenlerin ders vermesini zorlaştıran davranışlar) ve yeni teknolojiler yoluyla şiddet (diğerlerinin yanı sıra siber zorbalık) olarak sıralayabiliriz (Méndez ve ark., 2019). Çocuk yaş grubunda denetimsiz sosyal medya kullanımı cinsel saldırı, taciz ve istismar suçlarını kolaylaştırmış ve yaygınlaştırmıştır. Cinsel içerikli bir eylemin taciz sayılmasında, eylemin tekrarı aranmamaktadır fakat sanal ortamda gerçekleştirilen siber zorbalığın sosyal medya ile hızlı yayılımı ve geniş kitlelere ulaşabilmesi gibi kriterler göz önünde bulundurulduğunda tekrar unsurunu kendi içinde barındırmaktadır (Doğan ve ark., 2018).

Şiddetin önlenmesine yönelik çalışmaları ile dikkat çeken bir sivil toplum kuruluşu olan Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği-İMDAT, çocuk cinsel istismarı ile siber suçlar arasındaki bağlantıları gösteren çalışmalar ile literatüre önemli katkılar yapmaktadır. Bu çalışmalardan biri de, Grooming (Siber uşaklaştırma) konusundadır.; Son yıllarda tanımlanan ve dilimize siber uşaklaştırma olarak da çevrilen 'grooming' olgusu, mağdur çocuğu dijital ortam dışında gerçekleşecek cinsel istismara hazırlama süreci olarak açıklanmakta olup;,, genellikle, savunmasız, öz güveni düşük ve ebeveyn denetimi az olan çocukların hedef alınarak; kendini olduğundan daha farklı biri olarak tanıtan failin, kurbanın güvenliğini kazanarak, mağdurun ihtiyaçları ve bunların nasıl doldurulacağını öğrendiğini, sadece maddi değil dikkat ve sevgi göstererek, hediyeler göndererek manevi ihtiyaçlarını da karşılamasıyla, çocuğun hayatına girerek onu cinsel amaçlarla kandırması ve kullanması durumu Grooming olarak tanımlanmaktadır (Grooming, İmdat, 2021). Mağdur ile sosyal medya üzerinden gerçekleşen iletişimde kurulan güven ortamından sonra konuşmalar cinsellik içermeye başlamaktadır ve failin, mağdurdan fotoğraf, video vb. materyal elde etme ile sonuçlanmaktadır (Grooming, İmdat, 2021) Saldırgan elde ettiği video ve görüntüler sayesinde ve genellikle kullandığı tehdit yöntemleri sonucunda, çocuğun eylemlerinin sürekliliğini ve sessizliğini korunmasını sağlamaktadır (Grooming, İmdat, 2021)

Günümüzde sosyal medya araçları, çok küçük yaştaki çocuklardan ileri yaş yetişkinlere kadar oldukça yaş grupları kişiler tarafından kullanılabilir. Sosyal medyada kişilerin hareket kabiliyetlerinin daha fazla ve daha kolaydır. Bu nedenle yetişkinlerin küçük çocukları hedef alan cinsel amaçlı ve cinsel tatmin sağlamaya yönelik davranışları oldukça yaygınlaşmıştır (Aydın, 2016). Çocuk yaş grubundaki mağdurlar tarafından bilinçsiz ve denetimsiz sosyal medya kullanımı onların kolaylıkla suça sürüklenmesine neden olmaktadır. Mağdur, yapılan siber zorbalığın cinsel taciz ve şiddet boyutunu anlama yetisinde olmayabilir veya aileler tarafından fark edilmesi gecikebilir. Sanal olarak uygulanmış olan cinsel şiddetin boyutu çok daha uzun süreli ve büyük etkilere yol açabilmektedir. Bu çalışmanın amacı, sosyal medya kullanıcısı olan 13-17 yaş grubunun maruz kaldığı cinsel taciz suçunu adli tıp açısından incelemektir.

YÖNTEM

Ulusal ve uluslararası yayınlar "cyber bullying", "sexual harassment", "sexual abuse", "social media" ve "forensic medicine" anahtar kelimeleri kullanılarak google akademik ve pubmed arama motorlarından tarandı. Sosyal medya aracılığıyla yapılan cinsel taciz ve istismar suçları ile ilgili veriler derlenerek sunuldu.

BULGULAR

Sosyal medya kullanımı çocuk yaş grubuna kadar inmektedir. Dünya çapında 4,2 milyar sosyal medya kullanıcısının %6,7'si 13-17 yaş aralığındadır). 2020 yılında 13-

17 yaş aralığında sosyal medya üzerinden reklam erişimi istatistiklerine göre instagram kullanımı %6,1, twitter kullanımı %9,6, snapchat kullanımı %18,7 oranındadır (Digital: 2021 Global Overview Report, 2021). Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) 2018 yılında yayımladığı bildiride tüm dünyada her gün 175 binden fazla çocuğun dijital ortama katılım sağladığını belirtmiştir. Bununla beraber cinsel istismar, siber zorbalık, zararlı içeriğe ulaşma ve çocuk yaştaki bireylere ait özel bilgilerin kötüye kullanımı beraberinde getirdiğini de açıklamıştır. Sosyal paylaşım siteleri üzerinden izinsiz fotoğraf ve görüntü paylaşımı, karşılaşılan en önemli problemi oluşturmaktadır (Serin, 2019). Türkiye’de; 9-16 yaş arasındaki çocukların %12’si cinsel içerikli mesajlar almaktadır (Grooming, İmdat, 2021). 9-16 yaş arasındaki çocukların %14’ü yüz yüze tanışmadığı kişilerle internette görüşmekte, %2’si internet dışında da buluşmaktadır (Grooming, İmdat, 2021). Dünyada ise; 10-17 yaş arasındaki çocukların %13 ila %19’u internet üzerinden cinsel taleple karşılaşmaktadır (Grooming, İmdat, 2021). Sosyal medya aracılığıyla işlenen suçlar arasında en çok özel hayatın gizliliğini ihlal, verileri hukuka aykırı olarak ele geçirme ve tehdit suçları yer almaktadır (Cihan, Yıldız, 2020). Paylaşımların, ebeveyn veya öğretmenleri tarafından yapılmış olması, çocuk hukuku bağlamında çocukların korunması gereken haklarının ihlal edildiği gerçeğini değiştirmemektedir (Serin, 2019).

Ülkemizde yaklaşık son yıllarda, sosyal medya üzerinden cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar kapsamında ele alınabilecek küçük yaştaki çocukların cinsel taciz suçuna maruz kaldığı iddia edilen ve basına yansıyan pek çok olay bulunmaktadır. Bu tür olaylardaki mağdurların çoğunlukla küçük kız çocukları olduğu belirtilmekte olup, sosyal medya üzerinden gerçekleşen cinsel taciz iddiası bulunan 2014-2016 yıllarında meydana gelmiş yedi olayın ikisinde failin çoklu cinsel taciz davranışında bulunduğu, bunlardan birinde beş mağdur diğerinde ise üç yüz mağdur olduğundan bahsedilmektedir (Aydın, 2016). Türkiye’de, 2016-2019 yılları arasında Yargıtay tarafından karara bağlanan Facebook, Twitter veya Instagram aracılığı ile işlenen suçlar incelendiğinde; 953 dosyada toplam 1139 suç işlendiğinin tespit edildiği ve bunların 21’inin (%1,8) cinsel taciz suçu olduğu; 1139 olayın 13’ünde çocuk yaştaki kullanıcıların sosyal medya aracılığıyla tanıştıkları kişiler tarafından buluştıkları yerlerde cinsel istismara uğramışlardır (Cihan ve Yıldız, 2020). Cinsel istismar ve taciz ardından değerlendirilen çocukların yaklaşık %80’inde aktif psikiyatrik bozukluk geliştiği ve en sık saptanan bozukluğun travma sonrası stres bozukluğu olduğu bulunmuştur (Köse ve ark. (2011). Saptanan diğer diğer psikiyatrik tanılar ise; uyum bozuklukları (%20), akut stres bozukluğu (%16,9), depresif bozukluklar (%13,8), anksiyete bozukluğu (%6,2) ve dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğudur (%4,6) (Köse ve ark., 2011).

TARTIŞMA

Bu derleme çalışması, çocuklara yönelik sosyal medya üzerinden işlenen cinsel taciz suçlarının son yıllarda giderek daha fazla karşılaşılan önemli bir sorun haline geldiğini ortaya koymaktadır. Özellikle adolesan yaş gurubundaki çocuklar tarafından sosyal medya ağlarının yaygın kullanılması, 9-16 yaşlarındaki çocukların yüzde onikisinin cinsel içerikli mesajlar alması ve 2016-2019 yılları arasında Yargıtay’da karara

bağlanmış cinsel taciz suçları arasında sosyal medyanın araç olarak kullanıldığı çocuk cinsel istismarı olgularının bulunması, dikkat çekici sonuçlardandır.

Çevrimiçi iletişim, psikososyal gelişim ve yakın ilişkilerin inşası gibi birçok fırsat sunan, ergenlerin hayatında bir merkez haline gelmiş dijital dünyanın getirilerinden biridir. Ancak bu bağlamda siber zorbalık gibi şiddet içeren etkileşimler ortaya çıkabilmektedir (Bottino ve ark., 2015).

İlk olarak ilkokul yıllarında görülmeye başlanan sözlü taciz, alay, hakaret ve tehdit gibi geleneksel zorbalık davranışları; vurma, tekmeleme, yumruklama ve başkalarının eşyalarına zarar verme gibi fiziksel saldırganlıklara dönüşmektedir. Bu tür davranışların, zorbalık olarak tanımlanabilmesi için, başarısız olan veya kendini savunamayan bir kişiye karşı tekrar tekrar ve sistematik olarak gerçekleşmesi gerekir. Benzer biçimde siber zorbalık da içinde bu tür saldırgan alt yapısı olan bir kavramdır. Mağdur bireye, dijital ortamda çevrimiçi ağlar aracılığıyla daha çok ruhsal hasara neden olabilecek rahatsızlık verme biçimidir.

Siber zorbalık araştırmacılar için endişe uyandıran yeni bir şiddet biçimidir. (Bottino ve ark., 2015). "Siber zorbalık" ve "siber taciz" kavramları ile ilişkili problemler sosyal medyayı aktif olarak kullanan 13-17 yaş grubu arasında çok yaygındır. Çoğu gencin kişisel bir bilgisayar veya cep telefonu vardır. Bu yaş grubundaki bireyler her gün, aynı anda, birçok kişiyle iletişim kurabilmekte ve yine her gün internetin zararlı olabilecek yansımalarına maruz kalabilmektedir.

Bir grup öğrenci ile yapılan bir anket sonucunda siber zorbalığın geleneksel zorbalıktan daha az sıklıkta olduğu, ancak siber zorbalığın daha az rapor edildiği görülmüştür. Telefon görüşmesi ve kısa mesaj zorbalığının en yaygın olduğu ve ikinci olarak anlık mesajlaşmanın yer aldığı belirtilmiştir. Cep telefonu/video klip zorbalığı, daha nadir olmakla birlikte, daha olumsuz bir etkiye sahip olarak bulunmuştur. Bu çalışmalarda, çoğu siber zorbalığın, genellikle aynı yıl grubundan, bir veya birkaç öğrenci tarafından yapıldığı, genellikle sadece bir hafta süre ile ancak bazen çok daha uzun süre ile taciz olayı gerçekleştiği saptanmıştır. Birçok siber kurbanın geleneksel "zorba kurbanları" olduğu saptanmıştır. Öğrenciler, mesajları engelleyerek ve başka birilerine söyleyerek başa çıkma stratejileri geliştirmişlerdir. Ama birçok siber kurban bundan kimseye bahsetmemeyi tercih ettiği saptanmıştır (Smith ve ark., 2008).

Yapılan bir diğer çalışmada, düşük gelirli bir Brezilya şehrinde, ergenler arasında siber zorbalık mağduriyetinin diğer şiddete maruz kalma biçimleriyle birlikte meydana gelip gelmediğine bakılmış ve son altı ayda, ergenlerin %1,9'u siber zorbalığın kurbanı olmuş ve %21,9'u akranları tarafından fiziksel saldırganlık, sözlü taciz ve/veya sosyal manipülasyonun kurbanı olmuştur. Ancak ergenlerin sadece %5,5'i kendilerini zorbalık mağduru olarak görmektedir. Bu düşük gelirli çocuklar arasında internet erişimi, özellikle cep telefonlarının artan kullanımıyla hızla arttığından, bu ergenler arasında topluluk şiddeti ve siber zorbalık arasında bir ilişkinin varlığı doğrulanmıştır. Bu çalışma ile, kötü muamele ve topluluk şiddeti kavramları ele alındığında, çalışma yapılan bu

ergenler arasında siber zorbalık ve geleneksel zorbalık mağduriyeti arasında bir ilişki olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. (Smith ve ark., 2008).

Teknolojiyle kolaylaştırılmış cinsel taciz suçları, psikolojik ve cinsel şiddet içermektedir. Bir davranışın cinsel taciz suçu olarak değerlendirilmesi Türk Ceza Kanunu (TCK) 105. maddeye göre, herhangi bir yaş grubunda mağdur ile fail arasında bedensel bir temas olmadan rahatsızlık verme olarak düzenlenmiştir. Bir davranışın cinsel istismar olarak değerlendirilmesi ise TCK 103. maddeye göre 15 yaş altındaki veya 15-18 yaş aralığında olup işlenen suçun hukuku boyutunu anlama yeteneğini olmayan çocuklara karşı bedensel temasta bulunmak suretiyle cinsel amaçla işlenen fiiller olarak düzenlenmiştir (5237 sayılı TCK., 2004).

Birçok suç doğrudan sosyal medya ortamında işlenmese dahi, mağdurları kandırma platformu olarak kullanılmaktadır. Cinsel suç faileri, sosyal medya platformlarını, mağdurlar ile iletişim kurma, tanışma, görüntülerini izleme ve bunları paylaşma gibi amaçları doğrultusunda araç olarak kullanılmaktadır. Sosyal medya aracılığıyla tanışıp daha sonrasında yüz yüze gerçekleştirilen buluşmalar neticesinde içlerinde çocukların da olduğu bazı kişiler kaçırılmakta, cinsel saldırıya uğramakta veya öldürülmektedirler.

İnternet ve sosyal medya kullanımının artması, pedofili davranışlarının artmasına, değişim göstermesine ve yeni kavramların ortaya çıkarmasına zemin hazırlamıştır. Fotoğraf ve video gibi görsel imajlar üzerinden de istismar gerçekleştirerek yapılan bu eylemler sonucunda; sosyal medya araçları, pedofililer için, çocukları kolaylaştırılmış yoldan istismar edebilecekleri bir ortam sağlamıştır (Serin, 2019). Çocuğun saygınlığı ve onuru; küçük düşürücü eylemlerle, karalayıcı, aşağılayıcı ve horlayıcı görüntü, ses ve resimlerinin başkaları tarafından kullanılıp, paylaşılması ve istismar edilmesiyle ihlal edilmektedir. Onur ve saygınlığının bu hareketlerle çiğnenmesi, çocuğun özel yaşamının gizliliğinin yok sayılmasına sebep olmaktadır. Sosyal medya üzerinden kolay bir şekilde yapılabilen paylaşımlar çocuk istismarının artmasına ve daha kolay bir şekilde gerçekleşmesine neden olmaktadır. Sosyal medyanın bu tür kolaylaştırıcı faktörleri, çocuk haklarının daha fazla ihmal edilebileceğini göstermektedir (Serin, 2019).

Sosyal medyanın ve anlık mesajlaşmanın kötüye kullanılması, mobil cihazlarda siber suçluların bu hizmetleri, ulaştıkları kodları yayma, gizli bilgileri elde etme ve yayma vb. gibi amaçlarla kullanması ile ortaya çıkmaktadır. Kullanıcıların özel bilgilerini kaydetmeleri nedeniyle durumu daha da kötüleştiren durum, mobil platformlarda ek olarak telif hakkı ihlali, siber takip, siber zorbalık, iftiranın yayılması ve cinsel taciz, sosyal medya ve anlık mesajlaşma mobil kullanıcıları için ciddi tehditler haline gelmektedir (Yusoff ve ark., 2017). Mobil cihazlar artık kullanıcıların sosyal medya ve anlık mesajlaşma faaliyetleriyle ilgili önemli bir adli kalıntı kaynakları olmaktadır. Mağdurun uğramış olduğu, dijital ortamdaki cinsel tacizin kanıtlarına kolay bir şekilde ulaşılabilir. Android ve iOS işletim sistemleri; Facebook, Twitter, LinkedIn ve instagram gibi sosyal ağlar, kişilerin kullanıcı adı, iletişim bilgileri, konumu, arkadaş listesi, sosyal medya gönderisi, mesajları, yorumları ve IP adresleri gibi birçok bilgi ve

belgeye ulaşabilmektedir. Özellikle Facebook ve Twitter hizmetlerinde, sosyal medya hesabı kimlik bilgilerini kurtarmayı ve izlemeyi başarmıştır. Aksine, Google+'daki profil adı ve Telegram ve Line'a kayıt sırasında kullanılan telefon numarası gibi telefon görüntülerinde takip edilmeyen tüm bilgiler, bellek görüntülerinde izlenebilmektedir (Yusoff ve ark., 2017). Dijital ortamda arşivlenmiş bu kayıtlar siber saldırılara oldukça açıktır. İnternet belleğinde yer edinmiş olan mağdurun belge, görüntü vb. her türlü özel bilgileri sosyal ve akademik hayatında gelecekte de karşısına çıkabilmektedir. Mağdurun hayatı boyunca, tahmin edilenden çok daha büyük psikolojik etkilere neden olabilmektedir.

Sosyal medya üzerinden gerçekleştirilen bu eylemler cinsel taciz ve istismar mağduru çocukların çok büyük çoğunluğunda aktif psikiyatrik bozukluğa neden olmaktadır. Bu psikiyatrik bozukluklar arasında en sık travma sonrası stres bozukluğuna rastlanmaktadır. Siber zorbalık kurbanları, hem kendine zarar verme hem de intihar davranışları açısından kurban olmayanlara göre daha büyük risk altındadır. İnternet ortamında gerçekleştirilen bu siber zorbalık kavramı, kurbanlar üzerinde büyük yıkıcı etkilere sahiptir. Siber zorbalık, duygusal stres, özgüven eksikliği, sosyal kaygı, madde kullanımı, depresif belirtiler, intihar düşüncesi ve intihar girişimleri ile ilişkilidir (Bottino ve ark., 2015). Tek başına siber zorbalığın intihara neden olma olasılığının düşük olduğu fakat siber zorbalıkla birlikte, saldırganlık gibi olumsuz duyguları ortaya çıkaran etkenlerin arasında alkol ve diğer uyuşturucuların etkisinin büyük olduğu saptanmıştır (Bottino ve ark., 2015). Bu olgular, özellikle adli psikiyatrik açıdan cinsel ve duygusal istismar bulguları yönünden değerlendirilmelidir.

SONUÇ

Sonuç olarak, zorbalık ve siber zorbalığın ruh sağlığı, yaşam kalitesi ve riskli davranışlar üzerinde önemli bir etkisi vardır. Bu nedenle, zorbalık ve siber zorbalık kurbanlar üzerinde çok büyük yıkıcı etkilere sahiptir (Méndez ve ark., 2019). Akademik ve psikososyal sorunlar, depresyon, düşük benlik saygısı ve diğer birçok sorunu beraberinde getirmektedir.

Tüm bu durumlar nedeniyle bilinçsiz sosyal medya kullanımı önemli bir halk sağlığı sorunudur. Çocukların sosyal medya platformlarında yer alabileceği, aktif paylaşım yapabileceği ve çok sık kullanımı olduğu gerçeği ebeveynleri veya eğitimciler tarafından ihmal edilmekte, çocukların psiko-sosyal, bilişsel, cinsel ve bedensel gelişimlerini olumsuz yönde etkilenmesine neden olmaktadır. Aynı zamanda toplumun genel ahlak kurallarıyla bağdaşmayan paylaşımların sosyal medya araçları üzerinden yapılması önemli hukuki, ahlaki ve etik ihlallerin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Serin, 2019). Siber şiddet, tüm özellikleriyle çocuk ve ergenlerin eğitim, sağlık, sosyal ve esenlik alanındaki haklarının ihlalidir. Bu koşullar altında, koruyucu ve bilinçlendirici bir etkiye ulaşmak için okulda şiddet ve zorbalığın ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır

Teknolojide şiddete yönelik müdahalelerin bilgi ve anlayışla başladığı gerçeği göz önüne alındığında, aile-okul iş birlikleri ve toplumsal farkındalık ile internetin güvenli ve sorumlu kullanımı konusunda eğitimin en önemli etmen olduğu bilinmektedir. Eğitim kapsamında sosyallik ve toplum yanlısı davranışları teşvik etmek ve akran ilişkilerini geliştirmek esastır. Zorbalığa ve siber zorbalığa karşı koruyucu faktörlerle ilgili olarak; kişisel yeterlilikler, düşük teknoloji kullanım sıklığı, iyi akademik performans ve başkalarına yönelik sosyal beceriler ile ilgilidir (Méndez ve ark., 2019). Doğru internet kullanımı, çocuk ve ergenlerin eğitimleri kapsamına girmelidir. Ebeveynler ve eğitimciler, çevrimiçi iletişimin risklerini bilmeli ve konuyla ilgili diyalogu teşvik etmeli, ergenlerin bu tür olaylarla başa çıkmanın etkili yollarını bulmalarına yardımcı olmalıdır. Çocuklarda, uğradıkları siber zorbalığı bildirmeleri gerektiği öğretilmeli ve yardım alabileceği bilinci oluşturulmalıdır.

Sağlık alanında ise çocuk ve ergen psikiyatrisi ve pediatri gibi çalışma alanı çocuk yaş grubu olan sağlık profesyonelleri, siber zorbalığın ortaya çıkışından, mağdur üzerinde akıl ve ruh sağlığı sorunlarına varana kadar ne tür etkileri olduğunun farkında olmalı ve bu kapsamda eğitim ve bilgi donanımına sahip olmalıdırlar (Bottino ve ark., 2015). Sosyal medya aracılığıyla gerçekleşen online taciz, tehdit ve istismar olayları neticesinde, mahkemeler tarafından istenilecek bilirkişi raporu sürecinde, pediatri, çocuk psikiyatrisi ve adli tıp tarafından multidisipliner bir değerlendirme yapılması gerekmektedir. Bu uzmanlık alanları; mağdurun duygusal, davranışsal, gelişimsel ve sosyal bozukluklarının ortaya konmasında, takip ve tedavisinin yapılmasında ve bilirkişi raporunun hazırlanmasında bir ekip olarak çalışmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Vural, Z., & Bat, M. (2010). Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma. *Journal of Yasar University*, 5(20).
2. Akkurt, S. S. (2017). Kişilik hakkının sosyal medya kullanıcıları tarafından ihlali halinde ortaya çıkacak cezai sorumluluğa medeni hukuk bağlamında bir bakış. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 25(2), 329-373.
3. Timmons-Mitchell, J., & Flannery, D. J. (2020). What Pediatricians Should Know and Do about Cyberbullying. *Pediatrics in Review*, 41(7), 373-375.
4. Bottino, S.M.B., Bottino, C., Regina, C.G., Correia, A.V.L., Ribeiro, W.S.(2015). Cyberbullying and adolescent mental health: systematic review. *Cad Saude Publica* 31(3)
5. Acay, F. (2021). Sosyal Medya Aracılığıyla Hakaret Suçu ve Suçun Tespitine İlişkin Uygulamalar. *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(1), 71-140.

6. Polat, O. (2016). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 15-34.
7. Méndez, I., Jorquera, A. B., Ruiz-Esteban, C., Martínez-Ramón, J. P., & Fernández-Sogorb, A. (2019). Emotional intelligence, bullying, and cyberbullying in adolescents. *International journal of environmental research and public health*, 16(23), 4837.
8. Doğan, B. Ö., Ertürk, Y. D., & Aslan, P. (2018). Facebook kullanıcısı kız çocuklarına yönelik zorbalık odaklı siber tacizin Cinsel Tacize Dönüşümü: Gazete Haberleri Üzerinden Betimsel Bir Değerlendirme. *Üsküdar Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi Etkileşim*, (2), 36-55.
9. www.imdat.org, (Grooming Broşürü, İmdat, 2021) ET: 15.09.2021
10. Aydın, A. (2016) Sosyal Medya Aracılığıyla İşlenen Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar. Umud Vakfı Araştırma Merkezi 7. Hukukun Gençleri Sempozyumları Dizisi: "Sosyal Medya ve Gündelik Hayata Etkisi"
11. <https://datareportal.com/reports/digital-2021-global-overview-report>, (Digital 2021: Global Overview Report, 2021) ET:10.09.2021
12. Serin, H. (2019). Sosyal Medyada Çocuk Hakları İhlalleri: Ebeveynler ve Öğretmenler Farkında mı? *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 1005-1031.
13. Cihan, M., & Yıldız, S. Sosyal Medya Aracılığı ile İşlenen Suçlar: Facebook, Twitter ve Instagram Örnekleri. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 135-150.
14. Köse, S., Aslan, Z., Başgöl, Ş. S., Şahin, S., Yılmaz, Ş., Çıtak, S., & Tezcan, E. (2011). Bir eğitim ve araştırma hastanesi çocuk psikiyatrisi polikliniğine yönlendirilen adli olgular. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12, 221-5.
15. Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S., & Tippett, N. (2008). Cyberbullying: Its nature and impact in secondary school pupils. *Journal of child psychology and psychiatry*, 49(4), 376-385.
16. 5237 sayılı TCK. (2004). Mevzuat Bilgi Sistemi, ET:10.09.2021
17. Yusoff, M. N., Dehghantanha, A., & Mahmod, R. (2017). Forensic investigation of social media and instant messaging services in Firefox OS: Facebook, Twitter, Google+, Telegram, OpenWapp, and Line as case studies. In *Contemporary digital forensic investigations of cloud and mobile applications* (pp. 41-62).
18. John, A., Glendenning, A. C., Marchant, A., Montgomery, P., Stewart, A., Wood, S., ... & Hawton, K. (2018). Self-harm, suicidal behaviours, and cyberbullying in children and young people: systematic review. *Journal of medical internet research*, 20(4), e9044.
19. Vieira, M. A., Rønning, J. A., Mari, J. D. J., & Bordin, I. A. (2019). Does cyberbullying occur simultaneously with other types of violence exposure?. *Brazilian Journal of Psychiatry*, 41, 234-237.
20. McGarh, M. G., & Casey, E. (2002). Forensic psychiatry and the Internet: Practical perspectives on sexual predators and obsessional harassers in cyberspace. *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 30.

- 21.Yazar, M. E., & Boz, B. (2019). 2010-2016 Yılları arasında Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne başvuran cinsel istismar ve cinsel saldırı olgularının değerlendirilmesi. *Adli Tıp Bülteni*, 24
- 22.Dikmen, M., & Tuncer, M. (2017). Akademisyenlerin siber zorbalığa yönelik algıları ve mücadele etme yöntemleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (31), 675-686.

6-MERSİN ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ADLİ TIP ANABİLİM DALINDA EŞE YÖNELİK CİNSEL ŞİDDET OLGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Gökhan AKTÜRK, Arş. Gör. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı, Mersin/TÜRKİYE, ORCID ID: 0000-0002-0945-8195, gokhanakturk92@gmail.com

Halis DOKGÖZ, Prof. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Mersin/TÜRKİYE, ORCID ID: 0000-0003-4946-3826 halisdokgoz@mersin.edu.tr

Nursel GAMSIZ BİLGİN, Prof. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı, Mersin/TÜRKİYE, ORCID ID: 0000-0002-7590-0017, nurselbilgin@mersin.edu.tr

Hakan KAR, Prof. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı, Mersin/TÜRKİYE, ORCID ID: 0000-0002-8790-6563, hakankar@mersin.edu.tr

Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı'nda Eşe Yönelik Cinsel Şiddet Olgularının Değerlendirilmesi

Gökhan AKTÜRK, Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı
Halis DOKGÖZ, Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı
Nursel GAMSIZ BİLGİN, Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı
Hakan KAR, Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı

Özet

Birey, aile ve toplum üzerindeki olumsuz etkileri açısından, cinsel şiddetin önemli bir grubunu da “eşe yönelik cinsel şiddet” oluşturmaktadır. Çalışmamızda Mersin Üniversitesi Adli Tıp Anabilim Dalı'na gönderilen eşi tarafından cinsel şiddete uğrayan mağdurların sosyodemografik ve medikolegal özelliklerinin değerlendirilerek, alınabilecek tedbirlerin tartışılması ve çözüm önerileri geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalına 01.01.2014 - 31.12.2020 tarihleri arasında cinsel saldırı iddiasıyla adli rapor düzenlenmek üzere gönderilen, mağdurun saldırganı “eşi” olarak ifade ettiği, 18 yaş üstü olguların sosyodemografik özellikleri, olaya ilişkin verileri ve medikolegal bulguları retrospektif olarak incelendi. **Bulgular:** Çalışmamızda 35 olgu incelendi. Olguların tamamı kadın cinsiyette olup ortalama yaş 30,1 idi. Olguların %80'inin (n=28) resmi nikahlı, %20'sinin (n=7) dini nikahlı eşi tarafından cinsel şiddete maruz kaldığı, mağdurların eğitim durumunun en sık ilkökul mezunu düzeyinde (%40, n:14) olduğu, yüksek öğretim düzeyinde eğitim almış hiçbir mağdur olmadığı, olguların %60'ında (n=21) mağdurun tekrarlayan cinsel şiddete maruz kaldığı, olguların %94,2'sinde (n=33) mağdurun tekrarlayan fiziksel şiddete uğradığı, olgularda cinsel şiddetin en sık anal penetrasyon (%68,5, n=24) şeklinde gerçekleştiği, olguların %54,2'sinde (n=19) fiziksel şiddet ile uyumlu muayene bulgusu, %20'sinde (n=7) cinsel şiddet ile uyumlu anogenital muayene bulgusu olduğu, %17,1'inde (n=6) laboratuvar bulgusu olarak spermatozoa tespit edildiği saptandı. Psikiyatrik takiplerine devam eden (%62,8, n=22)

olguların %77,2'sinde (n=17) psikopatoloji saptandığı, en sık gelişen psikopatolojinin “travma sonrası stres bozukluğu” (%40,9, n=9) olduğu saptanmıştır. **Sonuç:** Cinsel şiddetin diğer aile içi şiddet türleriyle yüksek oranda birliktelik gösterdiği göz önüne alınarak evlilik kaynaklı problemlerle sağlık kuruluşlarına veya sosyal hizmet kurumlarına başvuran olgularda cinsel şiddet de sorgulanmalıdır. Sağlık ve/veya sosyal hizmet sunucuları tarafından şiddetin bu en ağır türüne karşı mağdur koruma tedbirleri ve yasal hakları konusunda bilgilendirilmelidir. Ayrıca düşük eğitim düzeyinin bütün şiddet türleri için bir risk faktörü olduğu unutulmamalı, özellikle şiddetin en sık mağduru olan kadınların hangi yaşta olursa olsun eğitimleri desteklenerek bu yöndeki eksiklikleri giderilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Adli Tıp; Cinsel Şiddet; Eşe Karşı Cinsel Saldırı; Aile İçi Şiddet

Evaluation of Marital Rape Cases in Mersin University Faculty of Medicine, Department of Forensic Medicine

Gökhan AKTÜRK, Res. Asst. Mersin University, Department of Forensic Medicine

Halis DOKGÖZ, Prof. Dr. Mersin University, Department of Forensic Medicine

Nursel GAMSIZ BİLGİN, Prof. Dr. Mersin University, Department of Forensic Medicine

Hakan KAR, Prof. Dr. Mersin University, Department of Forensic Medicine

Abstract

An important group of sexual violence in terms of its negative effects on the individual, family and society is marital rape. In our study, it was aimed to evaluate the sociodemographic and medicolegal characteristics of the victims of sexual violence who were sent to Mersin University Forensic Medicine Department, to discuss the measures that can be taken and to develop solutions. **Materials and Methods:** Sociodemographic characteristics, data about the event and medicolegal findings of cases of marital rapes over the age of 18 who were sent to Mersin University Faculty of Medicine, Department of Forensic Medicine between 01.01.2014 and 31.12.2020 with the allegation of sexual assault were analyzed retrospectively. **Results:** In our study, 35 cases were examined. All of the cases were female and the mean age was 30.1 years. It was observed that 80%(n=28) of the cases were exposed to sexual violence by their spouses, with whom they had a civil marriage and 20%(n=7) had a religious marriage. It was observed that the education level of the victims was mostly at the level of primary school graduates (40%, n:14), and there were no victims who received education at the higher education level. It was found that in 60%(n=21) of the cases, the victim was exposed to repetitive sexual violence, and in 94.2%(n=33) of the cases, the victim was exposed to repetitive physical violence. It was found that sexual violence occurred most frequently in the form of anal penetration(68.5%, n=24). It was determined that 54.2%(n=19) of the cases had examination findings compatible with physical violence, and 20%(n=7) had anogenital examination findings compatible with sexual violence. It was found that spermatozoa were detected in 17.1%(n=6) of the

cases as a laboratory finding. Psychopathology was observed in 77.2%(n=17) of the cases who continued their psychiatric follow-up(62,8%, n=22). It has been determined that the most frequently developing psychopathology is “post-traumatic stress disorder” (40,9%, n=9). **Conclusion:** Considering that sexual violence is highly associated with other types of domestic violence, sexual violence should also be questioned in cases who apply to health institutions or social service institutions with marital problems. Victims should be informed about protection measures and their legal rights against this most severe form of violence by health and/or social service providers. In addition, it should not be forgotten that low education level is a risk factor for all types of violence. In particular, the education of women who are the most frequent victims of violence, regardless of their age, should be supported and their deficiencies in this direction should be eliminated.

Keywords: Forensic Medicine; Sexual Violence; Marital Rape; Domestic Violence

GİRİŞ ve AMAÇ

Tüm dünyada önemini koruyan kadına yönelik şiddet, ülkemizde de önemli halk sağlığı sorunlarından biridir. Dünya üzerinde tüm kadınlar ülke, etnik köken, sınıf, din, ekonomik ve sosyal statü gözetmeksizin, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalma riski ile karşı karşıyadır (1-3). Dünya Sağlık Örgütü’nün 2013 yılında yayımladığı rapora göre yaklaşık her üç kadından biri fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmaktadır (4). Gelişmekte olan ülkelerde kadınların yarısından fazlasının eşi/partneri tarafından şiddete uğradıkları belirtilmiştir (1,5,6). Kadına yönelik şiddetin ülkemizdeki durumuna yönelik 2008 yılında yapılan “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması”nın sonuçları incelendiğinde her on kadından dördünün fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kaldığı ortaya çıkmıştır (7). Benzer şekilde yapılan bir diğer çalışmada Türkiye genelinde evlenmiş kadınların yüzde 38’inin yaşamlarının herhangi bir döneminde fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kaldığı bulunmuştur (3).

Kadına yönelik şiddet sıklıkla aile içi şiddet olarak görülmekte ve en sık eşi veya partneri tarafından gerçekleşmektedir (1,3,7,8). Bu şiddet türlerinden biri de cinsel şiddet olup, insanın temel haklarına, bireysel özgürlüğüne ve bütünlüğüne yönelmiş en ağır şiddet türü olarak evrensel bir sorun oluşturmaktadır. Türkiye genelinde yapılan geniş katılımlı bir çalışmada evlenmiş kadınların yüzde 12’sinin yaşamın herhangi bir döneminde, yüzde 5’inin ise son 12 ay içinde cinsel şiddete maruz kaldığı bulunmuştur. Yine bu çalışmada cinsel şiddet içeren davranışlar arasında “kadının istemediği halde korktuğu için cinsel ilişkiye girmesi” en sık ifade edilen cinsel şiddet davranışı olduğu belirtilmiştir (3). Ülkemizde yapılan bir diğer çalışmada aile içinde fiziksel şiddete uğrayan kadınların %61,7’si eşinin cinsel yönden zor kullandığını, istemediği halde cinsel ilişkiye zorlandığını ifade etmiştir (8). Dünya genelinde yapılan çalışmalarda şiddete maruz kalan kadınların üçte biri ila yarısının aynı zamanda evlilik içi cinsel şiddete uğradığı tahmin edilmektedir (5,6,9,10). Birçok toplumda ve kültürel yapıda yer bulan, cinsel saldırının yabancı biri tarafından gerçekleşeceği düşüncesine rağmen,

evlilik içi cinsel şiddetin aslında en yaygın cinsel şiddet türü olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (11,12).

Toplumun ve bireylerin kültürel değerleri şiddetin algılanması ve tanımlanması üzerinde etkili olmaktadır. Örneğin şiddet kullanımı toplumun benimsediği ve meşru gördüğü bir amaç için gündeme geldiğinde, o davranışın şiddet olarak algılanması ve tanımlanması da güç olmaktadır (13,14). Birçok toplumda yaygın kültürel klişelerden biri de evlilik içinde erkeğin cinsel eylemlerinin cinsel saldırı olarak nitelenemeyeceği yönündedir (15). Nitekim bu durum hukuk sistemlerine de benzer şekilde yansımış, gelişmiş ülkelerde dahi evlilik içi cinsel şiddet ancak yakın tarihte yasal kapsamda suç olarak nitelenmiştir (13,15). Yapılan birçok araştırmada kadınlara karşı gerçekleştirilen cinsel şiddet olgularının %90'dan fazlasının bildirilmediği belirtilmiştir (16-18). Cinsel şiddet olaylarının adli makamlara çok düşük oranda bildirilmesindeki nedenler arasında özellikle ülkemizde aile yapısının kapalılığı, aile içi geçimsizliklerin dışa yansıtılmaması gerektiği önyargısı ve kadınların şiddet olaylarını dışa yansıtmayı alçaltıcı bir durum olarak kabul etmeleri gösterilmektedir (19). Ayrıca bazı evlilik içi cinsel şiddet mağdurları, maruz kaldıkları durumun cinsel saldırı niteliğinde olup olmadığı veya kendisine adli destek için “yeterince ciddi” olup olmadığı konusundaki tereddütleri nedeniyle bildirim yapmaktan çekinmektedir (13).

Ülkemizde evlilik içi cinsel şiddet ‘eşe karşı cinsel saldırı’ suçu kapsamında hukuki olarak 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK) ile düzenleme altına alınmıştır (20). Kelime anlamı olarak “eş” Türk Dil Kurumu’nca, “karı kocadan her biri” şeklinde tanımlanmaktadır (21). Ancak TCK’da “eş” kavramı açıklanmamıştır. Türk Medeni Kanunu’ndaki (TMK) eş kavramının ceza hukukunda da esas alınması gerektiği belirtilmektedir. Buna göre eş kavramı dar anlamda değerlendirilmekte, kültürel veya dini açıdan toplumsal kabul görse de ‘fiili birliktelikler’ bu kapsamda değerlendirilmemektedir (19).

Çalışmamızda Mersin Üniversitesi Adli Tıp Anabilim Dalı’na başvuran eş tarafından cinsel şiddete uğrayan mağdurların sosyodemografik ve medikolegal özelliklerinin değerlendirilerek, alınabilecek tedbirlerin tartışılması ve çözüm önerileri geliştirilmesi amaçlanmıştır.

METODOLOJİ

Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalına 01.01.2014 - 31.12.2020 tarihleri arasında cinsel saldırı iddiasıyla adli rapor düzenlenmek üzere gönderilen, mağdurun saldırganı “eşi” olarak ifade ettiği, 18 yaş üstü olguların sosyodemografik özellikleri, olaya ilişkin verileri ve medikolegal bulguları retrospektif olarak incelendi.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışmamız kapsamında 35 olgu incelenmiş olup, tüm olgularımızda mağdurun kadın cinsiyet olduğu saptanmıştır. Bu durum literatürde de görüldüğü üzere eşe

yönelik cinsel şiddetin aslında kadına yönelik cinsel şiddet olarak karşımıza çıktığını göstermektedir. Bu durum literatürde 'Evlilik içi cinsel şiddetin cinsiyetçi ve ataerkil doğası' olarak ifade edilmiştir (22).

Çalışmamızda yer alan olgularımızın yaş ortalaması 30,1 (en yüksek yaş: 56, en düşük yaş: 18) olarak bulunmuştur. Bu bulgu; eşe yönelik cinsel şiddetin tekrarlayıcı nitelikte olduğunu ve çoğunlukla geç bildirildiğini gösteren çalışmalar göz önüne alınarak değerlendirilmelidir. Buna göre eşi tarafından kadınlara yönelik cinsel şiddetin başlama yaşı daha düşük olduğu tahmin edilmektedir (13). Ülkemizde yapılan bir çalışmada evlilik yaşı ile şiddet düzeyi arasında belirgin bir ilişki olduğu, özellikle cinsel şiddete maruz kalan kadınlar için evlilik yaşı düştükçe daha sık cinsel şiddete maruz kaldıkları saptanmıştır (3).

Çalışmamızda yer alan mağdurların ifade etmiş oldukları saldırganla evlilik şekline göre %80'inin resmi nikahlı eşi (n=28), %20'sinin ise dini nikahlı eşi (n=7) olduğu saptanmıştır. Ülkemizde 2011 yılında gerçekleştirildiği belirtilen evliliklere ait Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) verilerine göre sadece dini nikaha sahip evliliklerin %3 olduğu, bu şekildeki evliliklerin en sık olduğu Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bu oranın %8,3 olduğu belirtilmiştir (23). Bir diğer çalışmada sadece dini nikahla gerçekleşen evliliklerin %3,6 olduğu belirtilmektedir (3). Görüldüğü üzere çalışmamız popülasyonunda saptanan dini nikahlı evlilik oranı, genel nüfusta yapılan araştırmalardaki sadece dini nikahla gerçekleşen evliliklere oranla daha yüksek bulunmuştur. Bunun nedeni dini nikahlı kadınların aile içi şiddet ve cinsel şiddet açısından daha yüksek risk altında olması nedeniyle olabileceği gibi resmi nikahlı kadınların hukuki haklarını bilmemeleri, yasal süreçte yeterli ekonomik ve sosyal destek alamama korkusu ve yakın çevresinden gelecek baskıdan çekinmesi nedeniyle daha düşük oranda adli bildirim yapması olabileceği de düşünülmektedir.

Çalışmamızda yer alan olgularda mağdurların başvuru sırasındaki evlilik sürelerinin %25,7'sinin 1 yıldan az (n:9), %22,8'inin 1-5 yıl arası evli (n:8), %22,8'inin 5-10 yıl arası evli (n:8), %28,5'inin 10 yıl ve daha uzun süredir evli olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlar evlilik içi cinsel şiddetin evlilik sürecinin herhangi bir aşamasında görülebileceğini göstermektedir (24).

Çalışmamızda yer alan olgularda mağdurlar eğitim düzeylerine göre değerlendirildiğinde en sık ilkokul mezunu (%40, n:14) düzeyinde eğitim aldıkları görülmüş, çalışmamızda yükseköğretim düzeyinde eğitim alan mağdur saptanmamıştır. Çalışmalar mağdurun eğitim düzeyi azaldıkça eşinden şiddet görme oranının arttığını göstermektedir (3,7,8,13,15). Ülkemizde kadına yönelik aile içi şiddet üzerine yapılan bir çalışmada eğitim düzeyi arttıkça kadınların maruz kaldığı fiziksel ve/veya cinsel şiddetin azaldığı, bu azalmaya rağmen, lise düzeyinde eğitimi olan kadınların dörtte birinden fazlasının; üniversite ve üzeri eğitimi olan kadınların ise beşte birinin fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kaldıklarını ifade ettikleri belirtilmiştir (3). Olgularımız arasında da mağdurların eğitim düzeyi düşük olmakla birlikte

yükseköğretim seviyesinde eğitim alan olgu olmaması bu mağdurların sosyal kaygılarla daha düşük oranda bildirim yapmış olabileceğini düşündürmektedir.

Çalışmamızda yer alan olgularda mağdurların %60 (n:21) oranında tekrarlayan cinsel şiddete maruz kaldıkları bulunmuştur. Evlilik içi cinsel şiddet olgularında diğer saldırganlar tarafından gerçekleştirilen cinsel şiddet olgularına göre daha sık oranda tekrarlayan cinsel şiddet görüldüğü ve bu durumun özellikle; mevcut güven ilişkisi ve yakınlık nedeniyle saldırganın mağdura kolay erişimi sonucu meydana geldiği yapılan çalışmalarda belirtilmektedir (25,26).

Çalışmamızda yer alan olgularda mağdurların %94,2'sinin (n=33) tekrarlayan fiziksel şiddete maruz kaldığı saptanmıştır. Bulgularımız; evlilik içi cinsel şiddete uğrayan kadınların en sık fiziksel olmak üzere diğer şiddet türlerinden en az birine daha maruz kaldığını gösteren çalışmalarla uyumludur (8,13).

Cinsel şiddetin gerçekleşme şekline göre çalışma kapsamındaki olgular incelendiğinde tüm mağdurların penetrasyon içeren cinsel şiddete maruz kaldıklarını ifade ettiği, en sık tariflenen penetrasyonun anal penetrasyon (%68,5, n=24) şeklinde olduğu saptanmıştır. Ülkemizde yapılan bir çalışmada cinsel şiddetin %32,4 vajinal penetrasyon, %39,7 anal penetrasyon şeklinde gerçekleştiği, bir başka çalışmada ise bu oranların %49,4 vajinal, %36,1 anal penetrasyon şeklinde olduğu bulunmuştur (27,28). Çalışmamızda eşe yönelik gerçekleşen cinsel şiddetin diğer saldırganlar tarafından gerçekleştirilen cinsel şiddet olgularına göre daha yüksek oranda anal penetrasyon şeklinde gerçekleştiği görülmüştür. Bu durumun toplumsal değer yargıları, kültürel ve dini inançların evlilik içi cinsel eylemlerin sınırlarını belirlemesi nedeniyle ortaya çıktığı, bu geleneksel düşünceler ve inançların tarihsel gelişiminden bir örnek olarak, Avrupa'da engizisyon mahkemeleri döneminde eşiyile anal ilişkiye giren erkeklere yakılma veya kölelik gibi cezalar verildiği belirtilmektedir (29). Ülkemiz yakın tarihine baktığımızda, eski TCK döneminde 'Gayri tabii yoldan cinsi temasa mecbur eden kocanın', 'Karısını manevi cebir kullanarak anal(ters) ilişkiye zorlayan sanığın', 'fena muamele' suçunu işledikleri, 'Evli olduğu mağdurenin iradesine karşın zorla ters(anal) ilişkide bulunan sanığın' 'aile bireylerine kötü muamele suçunu' işlediğini belirten kararlar kültürel, dini ve toplumsal inançların hukuk sistemlerine de yansıdığını göstermektedir (30). Ayrıca ülkemizde yapılan bir çalışmada anal penetrasyona maruz kalan mağdurların %82,6 oranında cinsel saldırı sonrası boşanma sürecine girdiği tespit edilmiştir (31). Toplumsal değer yargılarının doğal sonucu olarak bazı evlilik içi cinsel şiddet mağdurları, maruz kaldıkları durumun evliliğin kendisine yüklediği bir görev olduğunu düşünebilmektedir. (22,32).

Çalışmamızda yer alan olgularda mağdurların %25,7'sinde anogenital muayene bulgusu saptanmış olup tamamı anal muayene bulgusu şeklindeydi. Yapılan bir meta-analiz çalışmasında cinsel saldırılarda anogenital bulgu saptanma sıklığının %5 ila % 87 arasında değiştiği, çalışmalar arasındaki bu büyük dağılım farkının çalışmaların metodoloji farklılığından kaynaklandığı belirtilmesine rağmen, cinsel saldırılarda genital yaralanma tespit edilmesinin şart olmadığı sonucuna varılmıştır (33). Cinsel

saldırıya maruz kalan kişilerde ano-genital bölgede meydana gelen lezyonların ağırlığını, travmanın şiddeti, mağdurun yaşı, fiziksel gelişimi ve rıza ya da gösterilen direnç ile orantılı olarak değiştiği bilinmektedir (34). Evlilik içi cinsel şiddet mağdurları maruz kaldığı cinsel eyleme rıza göstermese de aile bütünlüğünü koruma, olası fiziksel şiddetten kaçınma, kocasına karşı cinsel yükümlülüğü olduğu inancı gibi çeşitli nedenlerle bu eyleme karşı direnci kırılmakta, ayrıca doğum yapma öyküsü, aktif cinsel yaşantı, geç bildirim yapma gibi nedenlerle de anogenital muayene bulgularının sıklığı azalmaktadır (31).

Çalışmamızda yer alan olgularda mağdurların %54,2'sinde (n:19) ekstragenital muayene bulgusu saptanmıştır. Literatürde cinsel saldırı mağdurlarında ekstragenital bulgular %44-77 oranında saptandığı belirtilmektedir (35,36). Evlilik içi cinsel şiddet olgularında mağdurun sıklıkla tekrarlayan fiziksel şiddete maruz kalması, anogenital muayene bulgusu saptanamayabileceği de göz önüne alınarak mağdurun tüm ekstragenital yaralanmalarının doğru bir şekilde tanımlanması büyük önem taşımaktadır. Bu yaralanmaların neden olduğu ya da nasıl meydana geldiğinin yorumlanması, mağdurun olayla ilgili öyküsünü desteklemede ya da saldırganın yaptığı bir iddiayı reddetmede işe yarayabilmektedir (34,37).

Çalışmamızda yer alan olgularda mağdurların %17,1'inde (n:6) (vajinal örnekte: (n:5), anal örnekte: (n:1)) spermatozoa tespit edilmiştir. Farklı çalışmaların meta analizinde sperm saptanma oranı % 13 ile % 63 arasında değişmektedir (38). Bu oranlar, cinsel saldırı eylemi ile örnekleme arasında geçen süreye, örnekleme lokalizasyonuna ve kullanılan inceleme yöntemine göre değişiklik gösterebilmektedir(34). Cinsel saldırı nedeniyle değerlendirilen 2410 olguluk bir çalışmada cinsel ilişki sonrası sperm tespit edilen en uzun süre; vajinal örnekler için 120 saat, rektal örnekler için 65 saat, anal örnekler için 46 saat ve oral örnekler için 6 saat olarak bildirilmiştir (39). Evlilik içi cinsel şiddet mağdurlarının sıklıkla tekrarlayan cinsel şiddet eylemlerine maruz kalması ve adli bildirim yapmakta gecikmesi muayene ve laboratuvar bulgularında kayıplara yol açmaktadır (13,31).

Çalışmamızda yer alan olgularda mağdurlardan %62,8'inin (n=22) Psikiyatrik takiplerine devam ettiği, bu olguların %77,2'sinde (n:17) psikopatoloji saptandığı görülmüştür. En sık psikopatoloji "Travma Sonrası Stres Bozukluğu" (%40,9, n:9) olarak bulunmuştur. Cinsel saldırı mağdurları üzerine yapılan bir çalışmada olguların medeni durumları çerçevesinde bakıldığında psikiyatrik rahatsızlığın en yüksek oranda %73,9 ile evli olgularda olduğu saptanmıştır (31). Uluslararası yapılan çalışmalarda bulgular, evlilik içi cinsel şiddetin en az yabancı ve diğer tanıdık saldırganlar tarafından gerçekleştirilen cinsel saldırılar kadar ciddi bir sorun olduğunu göstermektedir (12,13,32). Ayrıca yapılan araştırmalar, fiziksel ve cinsel şiddete maruz kalmış kadınlarda, sadece fiziksel şiddete uğrayan kadınlara göre daha yüksek TSSB, depresyon, anksiyete, korku ve cinsel işlev bozukluğu geliştiği ve daha düşük benlik saygısına sahip olduklarını bulmuştur (10,40).

Evlilik içi cinsel şiddete uğrayan kadınların ilişkiyi terk edemediğini hissetmesi, gelecekte cinsel şiddetin tekrarlayacağı düşüncesi, öte yandan ayrılmayı düşünse bile ekonomik, barınma veya çocuğuyla ilgili kaygılarının olması mağdur üzerinde daha ciddi ruhsal etkilere neden olduğu yapılan çalışmalarca belirtilmiştir (32, 41).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Cinsel şiddetin diğer aile içi şiddet türleriyle yüksek oranda birliktelik gösterdiği göz önüne alınarak evlilik kaynaklı problemlerle sağlık kuruluşlarına, adli mercilere veya sosyal hizmet kurumlarına başvuran olgularda cinsel şiddet de sorgulanmalıdır.

Bu alanlarda çalışan profesyoneller mağdurları daha iyi tanımlayabilmeleri ve eğitebilmeleri için, evlilik içi cinsel şiddetin yaygınlığı, suç sayılması ve travma sonrası sonuçları hakkında daha fazla eğitim almalıdır.

Sağlık, hukuk ve sosyal hizmet sunucuları tarafından mağdurlar koruma tedbirleri ve yasal hakları konusunda bilgilendirilmeli, mağdurlara multidisipliner yaklaşım sağlanarak desteklenmelidir.

Ayrıca düşük eğitim düzeyinin bütün şiddet türleri için bir risk faktörü olduğu unutulmamalı, özellikle şiddetin en sık mağduru olan kadınların hangi yaşta olursa olsun eğitimleri desteklenerek bu yöndeki eksiklikleri giderilmelidir.

KAYNAKLAR

- 1- Heise, L. (2018). Violence against women: the missing agenda. In *The health of women* (pp. 171-196). Routledge
- 2- Domestic Violence Coordinating Committee. Domestic Violence Information Kit Perth, The office of the Family, November, 1989.
- 3- Enstitüsü, H. Ü. N. E. (2014). Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması (Özet Rapor 2014).
- 4- Pallitto, C. C., Garcia-Moreno, C., Jansen, H. A.F.M, Ellsberg, M., Heise, L. ve Watts, C. (2013). Intimate partner violence, abortion, and unintended pregnancy: Results from the WHO multi-country study on women's health and domestic violence. *International Journal of Gynecology & Obstetrics*, 120(1), 3-9.
- 5- Frieze, I. H. (1983). Investigating the causes and consequences of marital rape. *Signs*, 8(31), 532-553.
- 6- Walker, L. E. (1984). *The battered woman syndrome*. New York: Springer.
- 7- T.C. Başbakanlık, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2009). Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları.
- 8- Günay, Y., Sözen, Ş., Yavuz, F., & Ramadanoğlu, E. (1996). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Olguları, Adli Tıp Uygulaması Çerçevesinde Bir Değerlendirme. *Adli Tıp Dergisi*, 12(1-4), 69-79.

- 9- Pagelow, M. D. (1981). Woman-battering: Victims and their experiences. Beverly Hills, CA: Sage
- 10-Shields, N., & Hanneke, C. (1983). Battered wives' reactions to marital rape. In D. Finkelhor, R. J. Gelles, G. T. Hotaling, & M. A. Straus (Eds.), *The dark side of families: Current family violence research*. Beverly Hills, CA: Sage.);
- 11-Finkelhor, D., & Yllö, K. (1985). License to rape: Sexual abuse of wives. New York: Free Press.
- 12-Russell, D. E. H. (1990). Rape in marriage (expanded and rev ed.). Bloomington: Indiana University Press
- 13-Bennice, J. A., & Resick, P. A. (2003). Marital rape: History, research, and practice. *Trauma, Violence, & Abuse*, 4(3), 228-246.
- 14-Gülseren, Ü. N. A. L. (2005). Aile içi şiddet. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 8(8).
- 15-Snow, N. M., & Radatz, D. L. (2019). Marital rape laws. *The Encyclopedia of Women and Crime*, 1-2.
- 16-Jones JS, Alexander C, Wynn BN, et al. Why women don't report sexual assault to the police: the influence of psychosocial variables and traumatic injury. *J Emerg Med* 2009; 36:417.
- 17-Jewkes R, Abrahams N. The epidemiology of rape and sexual coercion in South Africa: an overview. *Social Science and Medicine* (in press).
- 18-The international crime victim survey in countries in transition: national reports. Rome, United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute, 1998.).
- 19-Salman, E. (2009). Eşe Karşı Cinsel Saldırı Suçu (Doctoral dissertation, Sosyal Bilimler Enstitüsü) Erler, Kadın Eşe Karşı Yapılan Cinsel Saldırı Suçu, s.34-35.
- 20-5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK), 2004.
- 21-<https://sozluk.gov.tr/>
- 22-Koshan, J. (2017). The judicial treatment of marital rape in Canada: A post-criminalisation case study.
- 23-<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Aile-2012-13662>.
- 24-Güven, T. (2010). Eşler arası şiddete yönelik nedensellik-sorumluluk yüklemeleri ve evlilik doyumu. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- 25-Mahoney, P. (1999). High rape chronicity and low rates of help-seeking among wife rape survivors in a nonclinical sample: Implications for research and practice *Violence Against Women*, 5(9), 993 1016
- 26-Weingourt, R. (1990). Wife rape in a sample of psychiatric patients. *Image: Journal of Nursing Scholarship*, 22(3), 144- 147.
- 27-Kandemir F. 2005-2012 Yılları Arasında Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı'na Başvuran Vakalarda Cinsel Saldırı Olgularının İlk ve İkinci Gelişlerinde Ruh Sağlığı Açısından Değerlendirilmesi ve Mahkeme Kararları 2013.
- 28-Karanfil R, Keten A, Zeren C, Arslan MM, Eren A. Evaluation of sexual assaults in Turkey. *Journal of forensic and legal medicine*. 2013;20(5):404-7.

- 29-Berkowitz, Eric. Seks ve Ceza, Arzuyu Yargılamanın Dört Bin Yıllık Tarihi. 6. Baskı. İstanbul: Kolektif Yayınları, 2017, Çev.: Orhan Düz.
- 30-Ardıç, E. (2019). *Eşe karşı Cinsel saldırı suçu* (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)
- 31-Kırcı E.A. Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanelerine Başvuran Cinsel Saldırı Olgularının Değerlendirilmesi, Uzmanlık Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri, 2018.
- 32-Bennice, J. A., Resick, P. A., Mechanic, M., & Astin, M. (2003). The relative effects of intimate partner physical and sexual violence on post-traumatic stress disorder symptomatology. *Violence and victims*, 18(1), 87-94.
- 33-Kennedy K. Heterogeneity of existing research relating to sexual violence, sexual assault and rape precludes meta-analysis of injury data. *J Forensic Leg Med*. 2013;20:447-59.
- 34-Kar, H., Özdemir, Ç. (2019), Cinsel Şiddet, Dokgöz, H., Adli Tıp ve Adli Bilimler (ss: 433). Ankara, Akademisyen Kitabevi.
- 35-Jänisch S, Meyer H, Germerott T, Schulz Y, Albrecht U-v, Schmidt A, et al. Analysis of clinical forensic examination reports on sexually abused children. *Archiv fur Kriminologie*. 2010;225(1-2):18-27.
- 36-Alempijevic D, Savic S, Pavlekic S, Jecmenica D. Severity of injuries among sexual assault victims. *Journal of forensic and legal medicine*. 2007;14(5):266-9.
- 37-Crane J. Interpretation of non-genital injuries in sexual assault. *Best Practice & Research Clinical Obstetrics and Gynaecology*,2003,27:103–111.)
- 38-Ole IH, Ole B, Svend S, Villy S. Legal aspects of sexual violence—Does forensic evidence make a difference? *Forensic science international*, Bind 180, Nr. 2-3, 2008:98-104.
- 39-Annie VC, Willott GM, Allard JE. Spermatozoa —their persistence after sexual intercourse. *For. Sci. Int*, 1982. 19:135-154.
- 40-Campbell, J. C.,&Soeken, K. L. (1999). Forced sex and intimate partner violence: Effects on women's risk and women's health. *Violence Against Women*, 5(9), 1017-1035.
- 41-Campbell, J. C.,&Alford, P. (1989). The dark consequences of marital rape. *American Journal of Nursing*, 89(7), 946- 949.

7-MERSİN'DE YAŞAYAN YETİŞKİNLERİN KADINA YÖNELİK ŞİDDET ALGILARI

Hatice Arslan Uzman Psikolojik Danışman Millî Eğitim Bakanlığı ORCHID ID 0000-0002-9890-1282 haticeaslanarslan@gmail.com

ÖZET

Kadına yönelik şiddet, farklı coğrafya ve kültürlerde birçok bireyi etkileyen küresel çok alanlı bir sorundur. Mevcut literatür incelendiğinde, il veya ilçeler bazında kadına yönelik şiddet algısını belirlemeye yönelik araştırmalar yapıldığı, Mersin il özelinde güncel bir araştırmanın olmadığı görülmüştür. Buradan hareketle, bu çalışmayla, Mersin il merkezi ve ilçelerinde ikamet eden 18 yaş üstü bireylerin kadına yönelik şiddet ile ilgili tutum ve algılarının incelemesi amaçlanmaktadır.

Kadına yönelik şiddet algısının ölçülmesi ile gerçekleştirilen bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Mersin ilinde yaşayan 18 yaş üstü 408 birey oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında, araştırmaya katılmaya istekli bireylerin oluşturduğu örneklem grubuna kolaylıkla bulunabileni (uygunluk) örnekleme yöntemi kullanılarak ulaşılmıştır. Çalışmaya katılmaya gönüllü olan bireyler araştırmacı tarafından hazırlanan 11 sorudan oluşan demografik bilgi formu ve Kanbay ve arkadaşları tarafından (2017) hazırlanan 30 sorudan oluşan 5'li Likert ölçeğinin kullanıldığı İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeğini çevrimiçi olarak yanıtlamışlardır.

Araştırmada, kadınların erkeklere göre ve çocukluğunda babasının annesine şiddet uyguladığına tanık olan bireylerin tanık olmayanlara göre İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği puanlarının daha yüksek bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kadına Yönelik Şiddet, Algı, Kadına Yönelik Şiddet Algısı

Abstract

Violence against women is a global multi-dimensional problem that affects many individuals in different geographies and cultures. When the existing literature is examined, it is seen that there are studies to determine the perception of violence against women on the basis of provinces or districts, and there is no current study specific to Mersin. From this point of view, this study aims to examine the attitudes and perceptions of individuals over the age of 18 residing in Mersin city center and its districts regarding violence against women.

In this study, which was carried out by measuring the perception of violence against women, descriptive survey method, which is one of the quantitative research methods, was used. The population of the research consists of 408 individuals over the age of 18 living in Mersin. Within the scope of the research, the sample group consisting of individuals willing to participate in the research was reached by using the easily available (convenience) sampling method. Individuals who volunteered to participate in the study answered the İSKEBE Attitude towards Women Attitude Scale online,

which used a demographic information form consisting of 11 questions prepared by the researcher and a 5-point Likert scale consisting of 30 questions prepared by Kanbay et al. (2017).

In the study, it was found that the İSKEBE Violence Against Women Attitude Scale scores were higher for women than men and for individuals who witnessed their father's violence against their mother in their childhood compared to those who did not.

Keywords: Violence Against Women, Perception, Perception of Violence Against Women

GİRİŞ

Tarihin ilk çağlarından beri var olan şiddet, başta kadınlar olmak üzere toplumların birçok kesiminde görülebilmektedir. Kadına yönelik şiddet sosyal, hukuksal ve bir halk sağlığı sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır ve aynı zaman da insan hakları ihlalidir. Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi'nde, "kadınlara yönelik, şiddet ister kamusal ister özel yaşamda meydana gelmiş olsun, bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya özgürlükten keyfi olarak yoksun bırakma dahil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya acı verme sonucu doğuran veya bu sonucu doğurması muhtemel olan cinsiyete dayalı her türlü şiddet eylemi" olarak tanımlanmaktadır (1993).

Kadına yönelik şiddet, cinsiyete dayanmaktadır ve onu inciten, ona zarar veren fiziksel, ruhsal, cinsel olarak hasar bırakma potansiyeli olan, bireyin özgürlüğünü keyfi olarak kısıtlanmasına yol açabilecek her türlü davranış olduğu kabul edilmektedir (BM, 1993).

Kadına yönelik şiddetin farklı biçimlerde ortaya çıkabilmektedir. Uygulanış biçimine göre; fiziksel, cinsel, ekonomik, psikolojik-duygusal şiddet başta olmak üzere literatürde birçok ayrımın olduğu görülmektedir.

Kadına Yönelik Şiddet Türleri

Fiziksel Şiddet: Fiziksel şiddet en çok görülen şiddet biçimlerinden birisidir. Öldürme ve bedensel bütünlüğe, sağlığa saldırı oluşturan etkili eylemlerdir. Sarsma, hırpalama, yumruk, tokat, tekme atma, kesici ve delici aletlerle yaralama, ateşli silahlar kullanma, sağlık hizmetlerinden yararlanmayı önleme gibi çok geniş bir kapsama alanı bulunmaktadır. Fiziksel şiddet, eşin aniden öfkelenmesi veya kasıtlı olarak gerçekleştirmesi şeklinde ortaya çıkabilmektedir.

Cinsel Şiddet: Kadına istemi dışında yöneltilen her türlü cinsel amaçlı söz veya eylem olarak tanımlanabilir. Cinsel şiddet terimi, taciz, tecavüz, erken ve zorla evlendirme, kürtaja zorlama, seks işçiliği vb alanları belirtmek için de kullanılmaktadır. Ayrıca, beşik kurtması, berdel, zorla evliliklerin tamamı cinsel şiddet içerisinde yer almaktadır.

Ekonomik Şiddet: Çoğunlukla fiziksel veya cinsel istismara eşlik eden bir şiddet türü olarak karşılaşılmaktadır. Kadının mallarını ya da gelirlerini elinden almak, ailenin ekonomik birikimine ilişkin bilgi vermemek, çalışmasına izin vermemek, istemediği işte zorla çalıştırmak, iş hayatını sürdürmesine engel olacak kısıtlamalar getirmek gibi birçok şekilde karşılaşılmaktadır. Bunların yanı sıra, aile geliri hakkında bilgi vermemek, evin masraflarını ödememek gibi davranışlar da ekonomik şiddet içerisinde yer almaktadır.

Duygusal/Psikolojik Şiddet: Birçok farklı şekilde karşılaşılan duygusal/psikolojik şiddet; tehdit, hakaret, özgürlükten yoksun bırakma, eve ya da odaya kilitleme, dışarıya çıkmasına izin vermemek, başkaları yanında küçük düşürme, başka kadınlarla kıyaslama vb ortaya çıkmaktadır. Duygusal ve psikolojik şiddete fiziksel bir baskı olmaksızın kadının ruh sağlığını bozma potansiyeli olan eylemlerin tümü girmektedir (Polat ve Yıldız, 2019).

Aile içi şiddet özelinde kadına yönelik şiddet, tüm dinamikleri ve risk faktörleri açısından ele alındığında, diğer birçok suç davranışından ayrılmaktadır. İlk şiddet davranışından sonra ilişkiyi sonlandıran kadın, sürekli tehlike içinde olduğunu hissetmektedir. Israrlı takip (stalking), suçlarının çoğu partnerlerinden ayrılan kadınlara eski partnerleri tarafından uygulanmaktadır. Takip davranışını gerçekleştiren erkek, terk edilmiş olmaya tahammül gösterememekte ve intikam almayı tercih etmektedir. Terk eden eşe yönelik zarar verme davranışları içerisinde girebilmektedir (Polat, 2013; Akt: Polat, 2013).

Dünya Sağlık Örgütü tarafından 2021 yılında yayınlanan “Kadına Yönelik Şiddet Yaygınlık Tahminleri” raporunda karşılaştırılabilir veriye sahip 161 ülke ve bölge üzerinden 2018 yılı küresel tahminleri hesaplanmıştır. Rapora göre dünya çapında eşi veya birlikte olduğu kişi, tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalan kadın oranları şu şekildedir:

15 yaş üzerinde yaşamın herhangi bir dönemi için %26,

15 yaş üzerinde son 12 aylık dönem için %10,

15-49 yaş arasında yaşamın herhangi bir dönemi için %27,

15-49 yaş arasında 12 aylık dönem için %13’tür.

Ülkemizde 2014 ve 2008 yıllarında yaşamın herhangi bir döneminde eşi veya birlikte olduğu erkeklerin fiziksel ve/veya cinsel şiddetine maruz kalmış kadınların bölgelere göre yüzdelik oranları belirlenmiştir. Buna göre 2008 yılında yapılan araştırma sonucuna göre bu oranlar sırasıyla %42 ve %14’tür. 2014 Araştırması’na göre ülke genelinde hayatının herhangi bir döneminde fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kaldığını belirten kadınların oranı %38, son 12 ayda ise %11’dir.

Kadına yönelik şiddet oranları dünyanın birçok coğrafyasında sorun olarak öne çıkmaktadır. Şiddet davranışlarının büyük bir çoğunluğu birden ortaya çıkmamaktadır. Toplumu oluşturan bireylerde şiddetin davranışları ve özellikle kadına yönelik şiddetle

ilgili tutum ve algıların, kadına yönelik şiddet ile ilgili tavırların, tanıklık konumundan çıkıp savunuculuk boyutuna ulaşmasına kadar birçok konuda etkin rol almaktadır.

Toplumların kadına yönelik şiddete yönelik tutumları son derece önemlidir. Bu tarz davranışları reddeden, hoş gören veya teşvik eden algılar, kadına yönelik şiddetin gerçekleştiği çevreyi biçimlendirme yeteneğine sahip hoşgörü veya reddedici ortam oluşturmaya katkıda bulunan en önemli sosyal etkenlerdendir. Araştırmalar, kadına yönelik şiddete dair birçok faktörün etkileşimine dayanan karmaşık bir etiyolojiye yönelik bulgulara rastlamaktadırlar (Ferrer-Perez ve ark., 2020).

Kadına yönelik şiddete yönelik inan ve tutumların önemi, araştırma ve müdahale amaçları için güvenilir ve geçerli ölçümlere sahip olmayı zorunlu kılmaktadır. Ülkemizde de özellikle son yıllarda kadına yönelik şiddet algısı ilgili yapılan araştırmalar dikkat çekmektedir. Uçtu ve Karahan'ın (2016) Karabük Üniversitesi öğrencileri ile yaptığı çalışmada geleneksel toplumsal cinsiyet algısına sahip bireylerin şiddete eğiliminin daha fazla olduğu bildirilmiştir.

Akan ve Kıran'ın (2017) ve Altıparmak'ın (2018) araştırmalarına göre yetiştiği ailede şiddete maruz kalan erkeklerin kadına yönelik şiddete karşı olmadıkları bulunmuştur.

Kılıç Candan (2021) bekar ve evli kadınlarla yaptığı araştırmasında bekâr kadınların kimliğe ve bedene yönelik tutumlarının evli kadınlara göre daha yüksek olduğunu belirtmiştir.

Polat ve arkadaşları (2020) iki farklı ilde 138 erkek ile yaptıkları araştırmalarında, katılımcıların %32.6'sının kadına yönelik şiddete olumlu, %67.4'ünün kadına yönelik şiddete olumsuz tutum sergilediklerini belirtmiştir.

Rende (2020) Mersin ilinde evli erkeklerle yaptığı araştırmasında, kadına yönelik şiddet tutumu arttıkça toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumun da arttığını bulmuştur.

Mevcut literatür incelendiğinde, il veya ilçeler bazında kadına yönelik şiddet algısını belirlemeye yönelik araştırmalar yapıldığı, Mersin il özelinde hem kadın hem de erkeklerin katılımcı olduğu güncel bir araştırmanın olmadığı görülmüştür.

Buradan hareketle, bu çalışmayla, Mersin il merkezi ve ilçelerinde ikamet eden 18 yaş üstü bireylerin kadına yönelik şiddet ile ilgili tutum ve algılarının incelemesi amaçlanmaktadır. Araştırmada;

1. Mersin'de yaşayan yetişkinlerin Kadın Destek Uygulaması KADES uygulaması hakkında bilgi düzeyi nedir?
2. Mersin'de yaşayan yetişkinlerin Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM) hakkında bilgi düzeyi nedir?
3. Mersin'de yaşayan yetişkinlerin kadına yönelik şiddet algıları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

4. Mersin’de yaşayan yetişkinlerin kadına yönelik şiddet algıları çocukluklarında babalarının annelerine şiddet uygulamasına tanık olma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
sorularına yanıt aranmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın asıl amacı, Mersin’de yaşayan yetişkinlerin kadına yönelik şiddet algılarını tespit etmektir. Araştırma deseni betimsel tarama modeli olarak belirlenmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Mersin ilinde yaşayan 18 yaş üstü yetişkin bireyler oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında, araştırmaya katılmaya istekli olan bireylerin oluşturduğu örneklem grubuna, kolaylıkla bulunabileni (uygunluk) örnekleme (convenience sampling) yöntemi kullanılarak ulaşılmıştır.

Araştırma kapsamında 252 kadın (%61.8) ve 156 erkek (%38.2) olmak üzere toplam 408 yetişkin birey iki farklı ölçme aracına online olarak yanıt vermişlerdir.

Araştırmaya dâhil edilen bireylere ait tanımlayıcı bulgular tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1 Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerinin Dağılımı

		Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	252	61.8%
	Erkek	156	38.2%
	Toplam	408	100%
Yaş	18-30 Yaş arası	94	23.0%
	31- 40 Yaş arası	137	33.6%
	41-50 Yaş arası	128	31.4%
	51-60 Yaş arası	40	9.8%
	61 Yaş ve üstü	8	2.0%
	Kayıp veri	1	0.2%
	Toplam	408	100%
Medeni Durum	Evli	289	70.8%
	Bekar	77	18.9%
	Eşim vefat etti	4	1.0%
	Boşanmış	38	9.3%
	Toplam	408	100%
Eğitim Durumu	Okuryazar	1	0.2%
	İlkokul mezunu	15	3.7%
	Ortaokul mezunu	21	5.1%
	Lise mezunu	71	17.4%
	Önlisans öğrencisi	14	3.4%
	Önlisans mezunu	29	7.1%
	Lisans öğrencisi	22	5.4%
	Lisans mezunu	175	42.9%
	Lisansüstü öğrencisi	18	4.4%
	Lisansüstü mezunu	42	10.3%
	Toplam	408	100%

Tablo 1’e göre, araştırmadaki katılımcıların %61.8’i (n=252) kadın, %38.2’i (n=156) erkek olmak üzere toplam 408 kişidir. Yaş değişkeni incelendiğinde, 18-30 yaş arası bireylerin oranı %23.0 (n=94), 31-40 yaş arası bireyler %33.6 (n=137), 41-50 yaş arası bireyler %31.4 (n=128), 51-60 yaş arası bireyler %9.8 (n=40), 61 yaş üstü bireyler, %2.0 (n=8) ve kayıp veri %0.2’dir (n=1). Katılımcıların medeni durumu incelendiğinde, evli bireyler %70.8 (n=289), bekar bireyler %18.9 (n=77), eşi vefat eden bireyler %1.0 (n=4), boşanmış olan bireyler %9.3 (n=38). Eğitim durumlarına bakıldığında, okuryazar olan bireylerin oranı %0.1 (n=1), ilkokul mezunu %3.7 (n=15), ortaokul mezunu %5

(n=21), lise mezunu %17.4 (n=71), ön lisans programları öğrencisi %3.4 (n=14), ön lisans programları mezunu %7.1 (n=29), lisans programları öğrencisi %5.4 (n=22), lisans programları mezunu %42.9 (n=175), lisansüstü programları öğrencisi %4.4 (n=18), lisansüstü programları mezunu %10.3 (n=42) olarak bulunmuştur.

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formunda, katılımcıların demografik bilgileri ile çocukluğunda babasının annesine şiddet uygulayıp uygulamadığı, KADES uygulaması ve ŞÖNİM hakkında bilgi sahibi olup olmadığını araştıran 11 soru yer almaktadır.

İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği

(İSKEBE Tutum Ölçeği)

Kanbay, Aslan, Işık ve Tektaş tarafından (2017)'de geliştirilen İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği (İSKEBE Tutum Ölçeği), 30 sorudan oluşmakta, 5'li likert tipinde derecelendirilen ölçeğin bedene yönelik tutumlar ve kimliğe yönelik tutumlar olmak üzere iki altölçeği bulunmaktadır. Ölçekten alınan en az 30 en yüksek 150 toplam puan alınmaktadır. 5 ve 24. maddeler ters puanlanmaktadır. Ölçeği geliştirenler, ölçeğin geçerliliği ve güvenirliliği yüksek olan bir ölçek olduğunu belirtmişlerdir. İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği bu araştırma için Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı .95 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

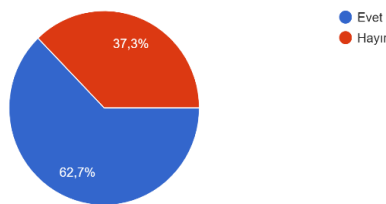
Araştırmanın kapsamında online ortamda toplanan veriler gerekli sayısal kodlamalar yapılarak istatistik paket programına (SPSS 25.0) aktarılmıştır. Veriler üzerinde yapılan kayıp veri analizinde, yaş değişkeninde 1 kayıp veri olduğu tespit edilmiştir. İki grup arasındaki farkların tespitine dayalı hipotezlerin sınanması esnasında Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Aşağıda bu araştırmadan elde edilen bulgular yer almaktadır.

Grafik 1 KADES Uygulaması Farkındalığına Yönelik Grafik

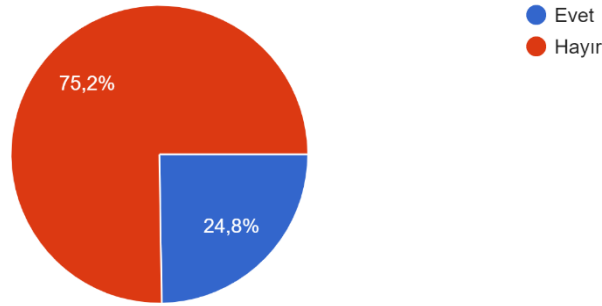
10. KADES uygulaması hakkında bilginiz var mı?
408 yanıt

Grafik 1’de KADES hakkında farkındalık ile ilgili sonuçlar yer almaktadır. Grafik 1’e göre, İç İşleri Bakanlığı tarafından geliştirilen acil yardım uygulaması KADES hakkında bilgi sahibi olan bireylerin oranı %62.7 iken bilgi sahibi olmadığını belirten bireylerin oranı %37.3 olarak tespit edilmiştir.

Grafik 2 ŞÖNİM (Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi) ile İlgili Grafik

11. ŞÖNİM hakkında bilgim var.
408 yanıt

Grafik 2’de ŞÖNİM hakkında farkındalık ile ilgili sonuçlar yer almaktadır. Grafik 2’ye göre, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na bağlı olan Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) hakkında bilgi sahibi olan bireylerin oranı %24.8 iken bilgi sahibi olmadığını belirten bireylerin oranı %75.2 olarak bulunmuştur.

Tablo 2 Kadına Yönelik Şiddet Algısının Cinsiyete Göre Mann-Whitney U-Testi Sonucu

Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kadın	252	244.6	61528.00	9662.000	< .0001
Erkek	156	140.44	21908.00		
Toplam	408				

Cinsiyete göre İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği puanları Mann-Whitney U Testi sonuçları Tablo 2’de verilmiştir. Araştırmanın bu bulgusuna göre, cinsiyete yönelik İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği puanları kadınların lehinde anlamlı olarak yüksek bulunmuştur: $U = 9662.00, < .05$.

Tablo 3 Kadına Yönelik Şiddet Algısının Çocukluğunda Babasının Annesine Uyguladığı Şiddete Tanık Olmaya Göre Mann-Whitney U-Testi Sonucu

Şiddete
Tanık

Olmak	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Evet	135	234.46	31652.00	14383.00	< .0001
Hayır	273	139.68	51784.00		
Toplam	408				

Çocukluğunda babasının annesine uyguladığı şiddete tanık olmaya göre İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği puanları Mann-Whitney U Testi sonuçları Tablo 3'te verilmiştir. Araştırmanın bu bulgusuna göre, çocukluğunda babasının annesine uyguladığı şiddete tanık olmaya yönelik İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği puanları çocukluğunda babasının annesine uyguladığı şiddete tanık olanların lehinde anlamlı olarak yüksek bulunmuştur: $U = 14383.00, < .05$.

TARTIŞMA YORUM ve ÖNERİLER

Bu araştırmada Mersin'de yaşayan on sekiz yaş üstü bireylerin kadına yönelik şiddet algıları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada katılımcılara Kişisel Bilgi Formunda Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından geliştirilen acil yardım uygulaması Kadın Destek Uygulaması (KADES) ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM) hakkında bilgi sahibi olma durumları da sorulmuştur. Hem KADES'in hem de Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi'nin özellikle şiddete uğrama veya uğrama tehlikesi durumunda can güvenliğinin sağlanması açısından son derece önemli iki unsur olduğu düşünülmektedir. Araştırmanın bulgularına göre, KADES hakkında bilgi sahibi olan katılımcıların oranı %62.7 iken ŞÖNİM hakkında bilgi sahibi olanların oranı sadece %24.8'dir. KADES hakkında yapılan kamu spotları, billboard reklamları, resmi kurumların personellerine uygulama hakkında bilgilendirme yapmalarının uygulama hakkında farkındalığı arttırdığı düşünülebilir. ŞÖNİM ve özellikle Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın acil yardım hattı ALO 183 hattı ile ilgili daha fazla bilgilendirme çalışmaları yapılması birçok kadının ve hatta çocuğun güvenliği konusunda katkı sağlayacaktır.

Araştırmanın diğer bulgularına göre, kadınların ve çocukluğunda babasının annesine şiddet uyguladığına tanıklık eden bireylerin İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği puanları diğerlerine daha yüksek çıkmıştır. Kadınların, kadına yönelik şiddet şiddete yönelik daha duyarlı oldukları araştırmada beklenen bir sonuç olarak karşımıza çıkmıştır. Literatür incelendiğinde; kadınların puanlarının yüksek olduğu bulgusu ile Hançer Tok ve Mayda (2021), Dursun (2020), Tektaş ve ark. (2020), Demir (2019), Bucheli ve Rossi (2019), Ferer-Perez ve arkadaşlarının (2020) araştırmaları ile uyumlu olarak görülmektedir. Gracia ve arkadaşları (2020) Avrupa ülkelerinde yaptıkları araştırmalarında yaşı büyük ve az eğitilmiş erkeklerin kadına yönelik şiddete daha olumlu baktıklarını bulmuşlardır. Genel olarak kadınların, kadına yönelik şiddete karşı oldukları düşünülebilir. Bazı araştırma sonuçları ise araştırmanın bu bulgusu ile

çelişmektedir. Düşük ve orta sosyoekonomik düzeye sahip otuz dokuz ülkede yapılan bir araştırmada (Tran ve ark., 2016) partnerini dövmenin kabul edilebilir olduğuna yönelik olumlu tutumları olan kadınların algılarının bazı ülkelerde yaygın olduğunu tespit etmişlerdir. Aynı araştırma, farklı ülkelere göre, yaş düzeyinin, bir partnerle yaşamının, cinsiyet eşitliği algısı gibi bazı sosyodemografik değişkenlere göre kadınların kadına yönelik şiddet algısında değişiklik gösterdiği; bunun yanı sıra erkeklerin kadına yönelik şiddet algısına daha duyarlı olan ülkelerde, araştırmaya katılan erkeklerin yüksek eğitim düzeyinde, iyi istihdam olanaklarına sahip olduğunu göstermektedir. Yang ve arkadaşları (2021) Çin ve İspanya’da 506 bireyle gerçekleştirdikleri araştırmalarında, erkek egemen ilişkilerden hoşlanmayan bireylerin, partnerlerinin gerçekleştirdiği şiddet davranışlarını kasıtlı ve haksız olduğuna inanma olasılıklarının daha yüksek olduğunu bulmuşlardır.

Şiddete tanıklık eden bireylerin puanlarının yüksek olması, bu bireylerin kadına yönelik şiddete daha duyarlı olduklarını göstermektedir. Rende (2021)’nin Mersin’de 294 evli erkekle gerçekleştirdiği araştırmasında çocukluğunda şiddete maruz kalan erkeklerle diğerleri arasında kadına yönelik şiddet algısında herhangi bir farklılık bulunmamıştır. Akan ve Kıran’ın (2017) ile Altıparmak’ın (2018) araştırmalarına göre yetiştiği ailede şiddete maruz kalan erkeklerin kadına yönelik şiddete karşı olmadıklarını bulmuşlardır. Akkuş ve Yıldırım (2018), yaptıkları araştırmalarında çocukluklarında fiziksel şiddete maruz kalan erkeklerin eşlerine yönelik şiddet davranışları gerçekleştirme ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Kadına yönelik şiddet algısı araştırmaları nispeten yeni araştırma konusu olmaya başlamıştır. Çocukluğunda kendisi şiddete uğrayan veya babasının annesine yönelik şiddet uyguladığına tanıklık eden bireylerin yetişkin hayatlarında hem genel şiddet algıları hem de kadına yönelik veya çocuğa yönelik şiddet algılarının nasıl biçimleneceği, farklı sosyodemografik ve kişilik özelliklerine göre değişkenlik gösterebilir. Araştırmanın bu bulgusu ve diğer araştırmaların bulguları, şiddet davranışlarında sadece kadınların değil, erkeklerin de geçmişe yönelik travmaları olduğu, sosyal öğrenmenin ne kadar güçlü olduğu, şiddetin yansımalarının uzantıları ile topyekûn bir önleme, müdahale ve rehabilitasyon çalışmalarının yapılması gerektiğini göstermektedir. Okulöncesi dönemden itibaren tüm eğitim kademlerinde öfke ve travma ile başa çıkma, kişilerarası ilişkiler ile ilgili psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin etkin bir şekilde yürütülmesi son derece önemlidir. Özellikle, aile içi şiddete maruz kalan, kadına yönelik şiddet ile ilgili bildirimler yapılan ailelerin çocuklarına yönelik psikososyal müdahaleler, şiddeti modellemenin kuşaktan kuşağa geçmesini engelleyici bir koruma kalkanı niteliğindedir.

Sonuç olarak, kadına yönelik şiddet algısı araştırmaları hem tüm dünyada hem de ülkemizde sınırlı sayıda gerçekleştirilmektedir. Kadına yönelik şiddet olgusunu anlamak ve şiddet davranışlarını önlemek için, farklı kültürel çevrelerde genel yaygınlık, kadınlar, erkekler, şiddete uğrayan kadınlar, şiddet tehlikesi olan kadınlar, şiddet uygulayan erkekler, şiddete uğrayan erkekler, alkol ve madde kullanan erkekler, mobinge uğrayan erkekler vb özel gruplara yönelik kadına yönelik şiddet algısı araştırmaları çevrimiçi ve/veya yüz yüze kağıt kalem testi olarak uygulanarak yeni araştırmaların yapılması son derece önem arz etmektedir. Yapılan araştırmalarda çok

değişkenli istatistik analizleri kullanılarak, kadına yönelik şiddeti açıklamayı hedefleyen kuramsal temeller oluşturulabilir.

Kadına yönelik şiddeti önlemeye yönelik sahada yapılacak çalışmalarda; kadına yönelik şiddet ile ilgili çalışmaların sürekliliğinin ve standardının sağlanması son derece önemlidir. Proje bazında hazırlanan çalışmalar, kimi zaman kadına yönelik şiddet algısını olumlu yönde etkilemek adına çok önemli adımlar atılmasını sağlarken, kimi zaman da hem çalışmaların görünürlüğü hem erişimi ve yaygınlaşmasını uğramasına neden olmaktadır. Kamu kurumları, belediyeler ve sivil toplum kuruluşlarının Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Teknik Kurul ve İl Koordinasyon toplantılarının dışında da iş birliği oluşturarak toplumun daha geniş kesimlerine farkındalık çalışmaları aracılığıyla ulaşmaları mümkün olabilir. Tüm bunların yanı sıra, tüm medya araçlarında iletişim dillerinde cinsiyetçi tarzın farkına varılarak, uygun kelimelerle ortak bir dilin geliştirilmesi, bunun yanı sıra yayınlanan dizilerde karakterlerin özellikleri ve davranışlarının rol model olacağı göz önünde bulundurularak senaryoların yazımından düzenlemelerin son haline kadar şiddetten uzak bir tarzın benimsenmesi, sosyal medyada özellikle ısrarlı takip yapma davranışına tanık olan kişilerin de ısrarlı takibe maruz kalan kadınların yanında yer alması ve hem dijital dünyada hem de yüz yüze ortamlarda kadına yönelik şiddetin önlenmesi ile ilgili politikaların geliştirilerek uygulanmaya başlaması ile etkili sonuçlara ulaşılabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

1. Akkuş, S., ve YILDIRIM, Ş. (2018). Erkeklerin kadına yönelik fiziksel şiddet uygulamasına etki eden faktörlerin incelenmesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17(4), 1368-1388.
2. Bucheli M, Rossi M. (2019). Attitudes toward intimate partner violence against women in Latin America and the Caribbean. *SAGE Open*. July 2019. doi:10.1177/2158244019871061.
3. Bulgurcuoğlu, S. E. ve Kelebek-Küçükarslan, G. (2021). Covid-19 pandemisinde (yeniden) inşa edilen mekânda kadına yönelik ev içi şiddeti anlamak. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 39(1), 71-83.
4. Canpolat, Ö. ve Demir, M. (2020). Acil servise kadına yönelik aile içi şiddet nedeniyle başvuran vakaların değerlendirilmesi. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(1), 1-9.
5. Demir D. (2019). Kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet: evli kadın ve erkeklerde algı, tutum ve yaşantıların incelenmesi. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale; 2019.*
6. Duman, M. Ve Kolburan, G. (2020). Investigation of military personnels' early maladaptive schemas and violence tendencies against women. *Psychology Research on Education and Social Sciences*, 1(2), 49-63.

7. Dursun, A. (2020). Kadına Yönelik Şiddet: ergenlerin toplumsal cinsiyet algılarının yordayıcılığı. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 3(6), 33-44.
8. Erenoğlu, R. (2020). Views and attitudes about violence against women: a village example. *Adıyaman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(2), 197-206.
9. Ferrer-Perez, V. A., Bosch-Fiol, E., Ferreira-Basurto, V., Delgado-Alvarez, C., ve Sánchez-Prada, A. (2020). Comparing implicit and explicit attitudes towards intimate partner violence against women. *Frontiers in psychology*, 11, 2147.
10. Gracia, E., Lila, M. ve Santirso, F. A. (2020). Attitudes toward intimate partner violence against women in the European Union: A systematic review. *European Psychologist*.
11. Kanbay, Y., Aslan, Ö., Işık, E., ve Tektaş, P. (2017). İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği (İSKEBE Tutum Ölçeği) geliştirme çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 18(5), 453-459. doi: 10.5455/apd.256374.
12. Karakaya, H. (2019). Savaş ve göç sürecinde Suriyeli kadınlar. *Social Sciences*, 14(5), 2275-2290.
13. Milletler, B. (1993). Kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılmasına dair bildirge.
14. Nergiz, E. ve Nalan, A. K. I. N. (2021). Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin Eleştirel Söylem Analizi: Mutlu Kaya Örneği. *Middle Black Sea Journal of Communication Studies*, 6(1), 1-16.
15. Polat, O. (2013). *Adli Tıpta Bilirkişilik*. Seçkin Yayınevi, Ankara.
16. Polat, O. ve Yıldız, K. (2019). Kadına Yönelik Şiddet. *Adli Tıp & Adli Bilimler* kitabında kitap bölümü. Akademisyen Yayınevi, Ankara.
17. Polat, S., Aktaş, B., Bakan, A. B., Baş, E., ve Pasinlioğlu, T. (2021). Males' attitudes towards violence against women and the affecting factors. *Perspectives in psychiatric care*, 57(2), 883-890.
18. Rende, R. E. (2020). Evli erkeklerin toplumsal cinsiyet tutumlarıyla çocukken şiddete maruz kalmalarının kadına şiddetle ilişkisi. *International Journal of Social And Humanities Sciences*, 4(3), 79-92.
19. Selçuk, S. (2021). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları Açısından Bağlanma Stili, Kadına Yönelik Şiddet Tutumu ve Benlik Saygısının İncelenmesi (Master's thesis, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
20. Seymenoğlu Baş, A. (2021). Türk televizyon dizilerinde kadına yönelik şiddet: Sen Anlat Karadeniz örneği (Master's thesis, Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
21. Şahin, E., Yeşilçınar, İ., ve Geriş, R. (2019). Ebelik öğrencilerinin kadına yönelik şiddetle ilişkin tutumları ve etkileyen faktörler. *Life Sciences*, 14(4), 84-93.
22. Tektaş, P., Yıldız, N., Kanbay, Y., Elif, I. Ş. I. K. ve Aslan, Ö. (2020). Üniversite öğrencilerinde kadına yönelik şiddetle ilgili etmenlerin incelenmesi. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 40-49.
23. Tok, H. H. Ve Mayda, A. S. (2021). Hemşirelerin kadına yönelik şiddetle ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 290-297.

24. Tran, T. D., Nguyen, H. ve Fisher, J. (2016). Attitudes towards intimate partner violence against women among women and men in 39 low-and middle-income countries. PloS one, 11(11), e0167438.
25. WHO, Violence Against Women Prevalence Estimates 2018. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240022256>
26. Yang, M., Beybutyan, A., Ríos, R. P. ve Soria-Verde, M. Á. (2021). Public attitudes towards intimate partner violence against women and influential factors in China and Spain. Anuario de Psicología Jurídica, 31, 101-108.
27. Yılmaz, E. ve Ören, B. (2021). Kadına Yönelik Şiddet ve Kadın Cinayetlerinin Medyada Yansıması. Atatürk Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi, 3(1), 46-53.

8-İKTİDAR, MEDYA VE TOPLUMSAL CİNSİYET İLİŞKİSİ: YAZILI BASINDA KADINA ŞİDDETİN CİNSİYETÇİ HABER DİLİ ÜZERİNE BİR ANALİZ

Ahu Selin Ay, Doktora Öğrencisi, Yeditepe Üniversitesi, Orcid ID:0000-0002-3034-6884, ahuselin@gmail.com

Öz

Kadına yönelik şiddetin yazılı basında ne şekilde haber yapıldığı birçok disiplinde medya çalışmalarının konusu olmaktadır. Bu haberler, toplumsal alanda kadını denetleyici, sınırlayıcı ve edilgen konuma indirgeyici yapısıyla ataerkil ideolojinin dil yoluyla devamlılığına zemin hazırlar. Bu çalışmada kadının haberlerdeki sorunlu temsiliyetinin temelini oluşturan bu ideoloji incelenmiş, toplumsal hayatın her alanına hâkim olarak kadını ikincil konuma düşüren ve bunların sonucunda kadını eril şiddete maruz bırakan kökenler ortaya konmuştur. Bu bağlamda çalışmada, Türkiye’de önceki yıllara göre büyük artış gösteren 2000’li yıllarda yer alan kadın cinayeti ve şiddet haberleri içeren örnek vakalar, Van Dijk’in eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi ile analiz edilecektir. Bulgular dâhilinde, haberlerde kurgulanan şiddetin nasıl olumlandığı, meşrulaştırıldığı ve yeniden üretildiği gösterilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Kadına Yönelik Şiddet, Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği, Medya, Söylem

THE RELATION OF POWER, MEDIA AND SOCIAL SEXUALITY: AN ANALYSIS AGAINST WOMEN IN THE MEDIA

ABSTRACT

How violence against women appear on the news is subject to study cases in many disciplines. These kind of news is reducing women to a passive level by controlling and limiting socially. The basic reason of problematic representation of women in this news is the patriarchal ideology. In this study, this ideology, which forms the basis of the problematic representation of women in a secondary position and as a result expose women to masculin violence, are revealed. In this context, in this study, case studies of femicide and violence in Turkey in the 2000s, which showed a great increase compared to previous years, will be analyzed with Van Dijk’s critical discourse analysis method. Within the findings, it will be tried to Show how the violence fictionalized in the news is affirmed, legitimized and reproduced.

KeyWords: Violence Against Women, Gender Inequality, Media, Discourse

Giriş

Kadınların erkekler tarafından rastgele veya kollektif bir eylemle öldürülmesi olarak tanımlanan kadın cinayetlerinin kökleri, toplumun ataerkil doğasında ve erkeğin şiddeti bir baskı aracı olarak kullanma eğiliminde yatar. Kadın olduğu için cinsiyete özgü bir nedenle öldürülen kadınların cinayetleri, feminist söylemde “femicide” terimiyle ifade edilmiştir. Bu tanımlamanın amacı, bu cinayetlerin kapsamını belirsizlikten kurtarmak ve cinsiyet cinayetlerini tanımlayan “gendercide” teriminden ayırmaktır. Bu iki terimin ortak özelliği, bu cinayetlerin cinsiyete yönelik gerçekleştirilmiş suçlar olmasıdır. Kadın cinayetleri dünyada farklı toplumlarda çok farklı biçimlerde tanımlansa dahi, küresel ölçekte bu cinayetlerin yüzde 13,5’inde kadınların en yakınındaki eş, sevgili ya da partnerlerinin sorumlu olduğu belirlenmiş ve cinayetlerin bu kişiler tarafından işlendiği saptanmıştır (Stöckl vd., 2013: 859). Bu suçları işleme nedeni olarak namus, kıskançlık gibi duygular gösterilmekte ve eril gelenek altında erkeğin kadını kontrol etme ve ona sahip olma arzusuyla ilişkilendirilmektedir (Campbell, 1992: 109). Böylece kadın cinayetlerinin temel hatları, erkeğin kadın üzerinde tahakküm kurması ile ataerkil yapıyı desteklemekte ve cinsiyetler arasındaki eşitsizliği örtük bir şekilde pekiştirmektedir (Karaduman,2021:301).

Toplumların tarihlerinde her dönemde iktidarlar kendi egemenliklerini sağlamak amacıyla şiddeti kullanmışlardır. Şiddeti bazen dışlamışlar ya da içselleştirmişler, bazen de kurgulamış, üretmiş ve bazen de gizlemişlerdir. Foucault’un “bir yönetim sorunu” olarak tanımladığı iktidar kavramı, doğrudan başkaları üzerinde değil, başkalarının şimdiki ve gelecekteki realiteleri üzerindeki bir eylemdir (Foucault,2014:74-75). Ona göre iktidar, bir bilgi alanı oluşturarak uygulama yapar. Bu noktada Althusser’in Devletin İdeolojik Aygıtı (DİA) olarak tanımladığı, kitle iletişim araçları büyük önem taşır. Çünkü egemen sınıf iktidarını kurmak ve devam ettirmek için DİA’lardan biri olan medyayı aracı olarak kullanır. Medya aracılığıyla ideolojilerini topluma yayan egemen sınıf ve iktidarı, toplumu kendi istediği biçimde şekillendirirler ve devamlılıkları için bir rıza üretimi oluştururlar. Althusser’e göre baskıcı Devlet Aygıtı ile DİA’lar arasındaki temel fark, işleyiş şekilleridir. Yani, baskıcı Devlet Aygıtı şiddet kullanarak işlerken DİA’lar ideoloji kullanarak işler (Althusser,2014:50-53).

İktidarın ideolojik araçlarından biri olan medya, kadına yönelik şiddeti olumlayan ve üreten yapılardan biridir. Bu yapı, egemen ataerkil düşünce paralelinde kadın ile erkeğe rol ve kimlikler inşa etmektedir. İnşa edilen rol ve kimlikler ile toplumsal cinsiyet bağlamında kadınlar, medyada sıklıkla magazin ve şiddet haberlerine konu olmaktadır. Bu haberlerde kadınlar cinsel obje olarak sunulmakta, metalaştırılmakta, ötekileştirilmekte ve var olan şiddet algısı yeniden üretilmektedir. İktidar ve egemen erkek zihniyeti doğrultusunda medya tarafından kurgulanan ve yeniden üretilen toplumsal cinsiyet odaklı şiddet, fiili olmaktan ziyade metinsel, yazınsal ve söylemseldir. Bu nedenle bu şiddet türünü tanımlamak için ‘medyatik şiddet’ kavramı kullanılmıştır (Arslan,2017:137). Bu noktadan yola çıkarak çalışmada medya

tarafından gazete haberlerinde yeniden kurgulanan ve üretilen medyatik şiddetin, nasıl ve hangi yöntemlerle ortaya çıkarıldığı açıklanmaktadır. Gazete haberlerinde yer alan, kadına yönelik şiddet haberlerinin içerikleri ve fotoğrafları nasıl yer almış, ne şekilde olay sunulmuş, neler ön plana çıkarılmış, nasıl bir dil kullanılmış ve neden bu dil tercih edilmiş, sorularına odaklanılmıştır.

Medyatik Şiddet

İktidarın ideolojik araçlarından biri olan medyada şiddet, toplumsal cinsiyete dayalı haberler yapılarak yeniden üretilip kurgulanmaktadır. Kurgulanan bu şiddet kamuoyunun rızası dışında kamuoyuna sunulmakta ve sonuçta kamuoyu, egemen erkek zihniyeti ile iktidarının istekleri doğrultusunda şekil almaktadır. Özellikle kadınların işlendiği haberlerde, kadınlar hep ikincil konumda yer almaktadırlar. Haberlerde kullanılan dil, görsel materyal ve haberin sunum biçimi söylemsel olarak şiddeti yeniden üretir (Arslan,2017:142).

Medyada özellikle yazılı basındaki haberlerde kadına yönelik şiddet haberlerinin temsili ve nasıl inşa edildiği konusundaki araştırmalar 1990'lı yıllarda başlamıştır (Carter,1998). Bu araştırmalarda gerçeklik ve onun temsili arasında farklar olduğu görülmüştür. Kadınlara dair üretilen bu sorunlu temsillerde yer alan imge ve söylemler, şiddetin temsiliinde erkeğin kadından daha güçlü olduğunu öne süren biyolojik farklılıklar açıklamasına dayandırılmıştır. Kadınları doğaları gereği pasif, itaatkâr, bağımlı gören bu anlayış erkeği de güçlü, saldırgan ve baskın olarak ifade eder ve iki cinsin insani ilişkilerini güç temelinde tanımlar (Aziz,1994).

Toplumsal Cinsiyet

Demografik bir kategori olan cinsiyet kavramı, bireylerin doğumla başlayan sürecini ifade eder. Biyolojik olarak bireylerin bedensel açıdan kadın veya erkek olarak farklı olduğunu belirten, nüfus cüzdanlarının cinsiyet bölümüne yazılan ifadedir. Toplumsal cinsiyet kavramı ise, 1968 yılında Robert Stoller tarafından bireylerin içinde doğdukları bu biyolojik kategoriye biçilen rolleri ifade etmek amacıyla ortaya atılmıştır (Marshall,1999:98). Biyolojik cinsiyetten ayırt etmek için kullanılan bu ifade, kalıplaşmış beklenti ve algıları yansıtır. Kadın ve erkeğe toplum ve kültür tarafından bir takım anlamlar yüklenmesini ve bireylerin toplumun ve kültürün isteklerine göre davranması beklenmektedir. Bireylerin davranışlarına, düşüncelerine etki eden unsurların başında aile ve devlet gelir. Buralarda alınan eğitim ve öğretilen davranış modelleri ile toplumsal cinsiyet kalıpları pekişmektedir. İktidarlar, ideolojik uygulamaları ile cinsiyet rollerinin inşasında ve denetiminde etkilidirler. Özellikle kız çocuklarına kendi cinsiyetlerine uygun davranış modelleri, meslek seçimleri küçük yaştan itibaren ataerkil toplumlarda empoze edilir. Kadının evde olması, ev işleriyle uğraşması 'dişil', erkeğin ise çalışma hayatında olması 'eril' anlamlar taşır. Simone de Beauvoir, kadının özellikle doğurganlığının sosyal anlamları nedeniyle bedenine ve ev işlerine mahkum edildiğine dikkat çeker (Köse,2013:41). Kadını ikincil unsur kılan bu cinsiyet rolleri, eşitsizliği beraberinde getirir. Sadece toplumsal alanda değil, siyasal ve ekonomik

alandanda kadına yönelik ayrımcılık yapılmaktadır. Ataerkil toplumun ona biçtiği rolleri yerine getirmeyen kadın, dışlanır, itibarsızlaştırılır ve ötekileştirilir.

İktidar, Medya ve Şiddet

Günümüz toplumunda iktidarlar her şeyi gözetim ve denetimleri altına almıştır ve almaya devam etmektedirler. Bireylerin bedenleri üzerinde her yerde denetim kurarak söylemini, ideolojisini yaymayı hedefler. 17. Yüzyıldan itibaren insan bedeninin anatomi politikası, iktidarların düzenleyici denetimleri yoluyla gerçekleşir. Bunu Foucault 'biyo politika' olarak ifade eder (Foucault,2015:99).

Şiddet bir güç gösterisi olarak, eski antik çağda ve arkaik kültürlerde toplumsal iletişim için başvurulan yöntemlerden biriydi. İktidarı elinde bulunduran kişi ya da mekanizmalar, hükümlanlıklarını sağlamak ve devam ettirebilmek için şiddete açık bir şekilde başvurlardı. İktidar ve iktidar mekanizmaları tarafından kamusal alanda açıkça sergilenen bu şiddet, direk bedene yönelikti. Günümüz toplumlarında ise şiddet, sadece bedene değil ruha da yönelmiştir. Şiddet iktidar mekanizmaları tarafından bir yandan serbest bırakılmış, bir yandan denetim altına alınmıştır. İktidarlar devamlılıklarını sağlayabilmek için yaşanan toplumsal değişimler ve yenilikler çerçevesinde yeni teknikler geliştirmişlerdir. Bu teknikler özellikle bedene yönelik somut şiddetin yerine daha çok içsel, daha çok ruha yönelik, ruhun denetimi ve kontrolüne yöneliktir. Yani bireyi ve bireyin eylemlerini, toplumu ve toplumun değerlerini tamamen denetlemek, yönlendirmek ve kontrol altına almaktır. Bu teknikler aracılığıyla iktidarlar şiddeti görünmez kılmışlardır (Han,2016:16-19).

İktidar ve Medya

Frankfurt Okulu'na göre kitle iletişim araçları, hem kültürel hem de ideolojik araçlar olarak egemen sistemi meşrulaştıran kurumlardır. Medya, yer verdiği olay ve olgulara yeniden anlamlar yükleyerek egemen sınıfın ideolojilerini topluma yayar. Medya, seçme, dışarda bırakma ya da ön plana çıkarma/çıkarmama gibi haber üretim süreçlerinin pratikleri ile gerçekleri ideolojik olarak yeniden kurgular. İdeolojinin gerçekleri çarpıttığını söyleyen ekol, bunun amacının eşit olmayan güç ve iktidar mücadelelerini kamufle etmek ve mevcut sistemi meşru kılmak olduğunu söyler. Medya, genel olarak egemen sınıfın değerlerine karşı çıkan ve bunları tehlikeye atan her türlü olay ve olgulara karşıdır. Medyada haber değeri olacak olay ve olgular kendi bakış açılarıyla sunulur. Böylece medya yoluyla hegemonya yeniden üretilir (Yaylagül, 2016:113-119).

Yapısal yaklaşımçı ve dilbilimci Saussure'e göre dil, sosyal bir olgu olarak ve beraberinde ortaya çıkan kavram ve düşüncelerle bunları ifade etmeye ve aktarmaya yarayan seslerden oluşan bir göstergeler sistemidir. Ancak bu işaretler sistemini anlamak ve çözümlemek için, sistemin yapısına bakmak gerekir. Bu sistemlerin düz ve yan anlamları vardır. İşte bu Yan anlamlar, ideolojilerin taşınmasında ve aktarımında kullanılır. Medya içeriklerinde bir anlatının sadece düz anlamı yoktur. Aynı zamanda ilk bakışta göze çarpmayan gizli anlamlar ve ideolojiler de vardır. Yani medya, gerçeği

olduğu gibi göstermez ya da göstermek istediğini vurgular. Gerçeği yanlış bir şekilde sunarak var olan eşitsizlikleri ve güç ile iktidar yapılarını doğallaştırır, meşrulaştırır. Gerçeği yansıtıyormuş gibi yaparak kendi gerçeğini inşa eder. Dünyadaki olayları ve olguları seçer, biçimlendirir ve yeniden yapılandırır (Yaylagül, 2016:119-137).

Kadına Yönelik Şiddet Ve Medyada Sunumu

Michaud, şiddeti 'bir kişiye güç ya da baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak ya da yaptırmak; duyguların kabaca ifade edilmesine yönelik doğal eğilim' diyerek tanımlamıştır (Michaud,1991:7). Günümüzde ise kadınların çoğunlukla eril şiddete maruz kalması toplumdaki cinsiyet eşitsizliğinin en önemli kanıtlarından biridir. Sancar, eril şiddetin tanımını ayrıntılı olarak şöyle ifade eder: 'Eril şiddet, yaş, sınıf, cinsiyet ve etnisitiye dayalı hiyerarşilerle yapılandırılmış ve en güçlünün kazanacağı biçimde örgütlenmiş bir davranışlar bütünüdür.' Düzen, disiplin, terbiye, namus, şeref gibi ahlaki değerleri merkeze alan ve en temel tekniği her türden şiddet olan toplumsal ve siyasal ilişkiler biçimidir eril şiddet (Sancar,2013:216).

Ataerkil toplumlarda kadınlar sıklıkla erkeklerin şiddetine uğramaktadır. Bu tek taraflı eril şiddete her gün gazete ve televizyonlarda kadına şiddet haberleri ile yer verilmektedir. Kadınlar özellikle en yakınları olan kocaları, sevgilileri ve babaları tarafından kadınlar şiddete maruz kalmaktadır. Gazeteler genellikle şiddetin fiziksel biçimini vurgulamaktadır. Ancak kadına yönelik şiddetin çeşitleri vardır:

Şiddet,

-Fiziksel

-Duygusal

-Ekonomik

-Cinsel

-Aile içi

şiddet olarak gruplanabilir (Suğur,2019:155-159).

Medyanın gündemi oluşturma, toplumu etkileme ve yönlendirme gücünün büyüklüğü göz önüne alındığında, her gün haber yapılan kadın cinayetleri ve kadına şiddet haberlerinin yazılı basında ne şekilde sunulduğu büyük önem taşır. Medya kadınlarla ilgili içeriklerini dikkat çekmek, okurlarını arttırmak üzerine kuran bir yapıdadır. Bu yapı ataerkilliğin toplumda devam etmesini, sürekliliğini sağlar. Medya ile toplumsal cinsiyet rolleri arasında şöyle bir döngü vardır; toplumsal cinsiyet rolleri medyada yer alır, medya da aynı şekilde bu rolleri topluma geri yansıtır. Bu sebeple medya, bireylerin kişiliklerinin ve toplumsal rollerinin yaratılmasında oldukça etkilidir (Şener vd.,2016:166).

Her gün Türkiye’de ve dünyada erkek şiddetine uğrayan, öldürülen kadınların sayısı oldukça fazladır. Gazeteler kadına şiddet ve kadın cinayetleri haberlerini yaparken olayları detaylandırarak anlatarak, bazı kelimelere vurgu yaparak ve öne çıkarmak istediği çarpıcı başlıklar seçerek bu haberleri magazinleştirirler. Böylece şiddet gören kadınlar bir kez de medya tarafından istismar edilir (Yaktıl Oğuz,2010:446).

Haberler, anlatılarında bireylerin varoluşlarına iyi veya kötü, köle veya efendi, kurban veya fail temaları ile kategorize ederek müdahale ederler ve kullandıkları dil ile bu cinsiyetçi temsilleri üretirler. Kadınların temsil edilme biçimleri, medyanın sadece kadınlara değil dünyaya bakış açılarını da ele verir. Bu yarattıkları bakış açısını meşrulaştırarak topluma kadınları kendi bakış açıları algılatır ve bu yönde biçimlendirirler. Kadınlar çoğunlukla şiddetin, ölümün nesnesi; savaş, çatışma ve doğal olaylarda ve ailevi dramalarda acının simgesi örneği olarak haber öznesine dönüşürler. Geleneksel rollerle bağımsız bireyler olarak değil, birinin karısı, kızı, sevgilisi, yakını olarak atfedilen kimliklerle sunulurlar. Dolayısıyla medya kadını ikincil statüde ve erkeğe tabi olarak kurgular, kadınlarla ilgili haberleri de yan alan olarak görürler (Mater&Çalışlar,2007:178-179).

Yazılı basındaki kadına şiddet haberleri, sıklıkla gazetelerin üçüncü sayfalarında aktarılır. Şiddet toplumsal bir olgu olarak değil, aile içinde olabilecek, kaza sonucu olabilen, kişisel bir sorun olarak ele alınıp bir polis-adliye vakası gibi gösterilerek, bu haberlerde olay magazinleştirilir. Medya kadına yönelik dayak, cinsel taciz ve tecavüze değin her türlü şiddeti genellikle ya kadınlara atfedilen kışkırtma ya da erkeklere atfedilen cinsel dürtüleri baskılayamama açıklamaları ile sunarak şiddeti meşrulaştırır. (Binark&Berk,2007:148-159).

Şiddetin haber olma biçimlerinde okuyucular, izleyiciler, suç ve şiddetin nedenleri ve ortaya çıkmasına neden olan toplumsal koşullar hakkında hiçbir bilgiye ulaşamaz. Özetle medya sadece şiddeti göstermez, kullandığı tekniklerle hangi şiddetin meşru ya da gayrimeşru olduğunu kendisi söyler. Yani kadına şiddet ve cinayet haberleri egemen ataerkil yapının isteklerine göre kamuoyuna sunulur.

Kadına şiddetin ve kadın cinayetlerinin haberlere yansımaları ve temsil biçimleri incelendiğinde, bireyleri etiketleme, onlar hakkında kendi kalıp yargılarını oluşturma, şiddete ilişkin normalleştirme, sebeplerini haklılaştırma ya da eylemi onaylama gibi söylem ve sunum şekilleriyle medya, kadına şiddetin ve cinayetlerin asıl dinamiklerini bağlamından koparmaktadır. Başka bir deyişle kadın cinayetine yönelik haber söylemleri, toplumsalın yansıtılmasından ziyade, eril şiddeti ve tahakkümü güçlendirerek sürekliliğini sağlamaktadır (Campbell,1992:110).

Eleştirel Söylem Çözümlemesi

Haber metinlerinin dilsel yapılanması ve kurgulanan söylem yapıları, içinde ideolojiyi yansıtır. Haber söyleminin ideolojik olduğunu belirten dilbilimci Teun v. Dijk, haber metin analizlerinde uygulamak için geliştirdiği eleştirel söylem çözümlemesi ile güç ve iktidar ilişkilerini, buradaki dengenin topluma aktarımını ve sosyal eşitsizlikleri

ortaya çıkarma adına haber araştırmalarına önemli katkılar sağlamıştır (Karaduman,2017:31-46).

Van Dijk, haberlerin iktidar ve güç ilişkilerinin altında söylemsel yapı ve stratejilerle nasıl inşa edildiğini analiz etmiştir. Van Dijk'ın yaptığı çalışmalar haber söylemi incelemeleri için toplumsal yapı anlamlandırmasında birçok farklı bakış açısı sunmaktadır.

Van Dijk'ın Eleştirel Söylem Analizi yöntemine dayalı olarak farklı ideolojiye sahip gazetelerde yer alan kadına yönelik şiddet içerikli haberlerden bakalım.

Özgecan Aslan Cinayeti

FATMAGÜL'Ü İZLEDİ, ÖZGEKAN'I ÖLDÜRDÜ

Mersin'de üniversite öğrencisi Özgecan Aslan'ı katleden 3 zanlı, adliyede linç girişiminden son anda kurtuldu. Genç kızın cenazesi gözyaşlarıyla toprağa verilirken, Mersin Barosu katiller için avukat vermeyeceklerini açıkladı zanlılardan Fatih Gökçe'nin olaydan 4 gün önce "Fatmagül'ün suçu ne" dizisini izlerken çekilmiş bir fotoğrafı sosyal medyadan paylaştığı ortaya çıktı.

Resim1: "Fatmagül'ü izledi, Özgecan'ı öldürdü" haberi, Akşam gazetesi, 15 Şubat 2015

Katilin fotoğrafta diziyi izlemesi gösteriliyor.

Resim 2: “20 yaşında alçak bir cinayete kurban gitmek” haberi, Vatan gazetesi.15 Şubat 2015.

Haberin makro analizinde kullanılan cümle yapıları, genel olarak edilgen yapıdadır. Birinci resimde, kalın ve büyük puntolarla yazılan atılan başlıklarda “Fatmagülü izledi, Özgecan’ı öldürdü” başlığı dikkat çekiyor. Burada tecavüze uğrayan bir kadının hikayesi olan “Fatmagül’ün suçu ne?” dizisine gönderme yapılarak, toplum nezdinde alay konusu haline getirilen bir başka olayla vaka itibarsızlaştırılır. Katillerin suçu alay konusu haline getirilmiş olan dizi ile birlikte haber yapılır. Atıf yapılan dizide tecavüze uğrayan genç bir kızın hikayesi anlatılmaktadır. Daha sonra bu dizi video oyunları ve statlarda karşı takıma yönelik yapılan tezahürat ile itibarsızlaştırılarak alay konusu haline getirilmiştir.

İkinci haberde atılan başlık, “20 yaşında cinayete kurban gitmek...” şeklindedir. “şiddete uğramış kadına”, “kurban” olarak odaklanıp dikkatler haberde kadının mağduriyetine çekilirken şiddeti uygulayanın eyleminin gizlendiği dikkat çekmektedir. Aslında olan, kurban gitmedi, Fatih Gökçe, Özgecan’ı öldürdü.

Medyanın cinayet haberini ele alış ve yansıtış biçimi, topluma ne ve nasıl bir amaçla düşünce ve ideolojilerini sunduğu hakkında bilgiler vermektedir. Medyanın ideolojik söylemi, egemen iktidar ve güç sahiplerinin söyleminin yansımasıdır. Haberlerde ataerkil yapıyı ve düşüncesini anlatan başlıklar ve ifadeler görülmektedir. Atıf yapılan dizi ile toplumda kadının uğradığı şiddet ve tecavüz hafife alınmıştır. Manşette kullanılması cinsiyetçi yaklaşımın göstergesidir. Toplum tarafından olağan ve basit algılanması hedeflenmiştir. Haberde alt metinde kadına biçilen rolde, gece geç

saatte kadının dışarda olmaması vardır. Ataerkil kültür, kadının ona verdiği rol ve kimliğin dışına çıkması durumunda başına gelebilecek her türlü kötülüğün haklı gerekçelendirmesini yapar.

Haberin sunum biçimi ve kullandığı eril dil, ataerkil sistemin düşünce yapısını yansıtır ve toplumu kendi söylemi ile etki altına alır. Böylece şiddeti yeniden üretir. Kullanılan eril dil, kadını ötekileştiren, dışlayan, cezalandıran bir araçtır.

Şule Çet Cinayeti

Üniversite öğrencisi Şule Çet, Ankara'da bir plazanın 20. Katından düşerek öldü. 2 yıl sonra aydınlanan davada, intihar etmediği, eski patronu tarafından tecavüze uğrayıp aşağıya atıldığı ortaya çıktı (<https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/tecavuz-ve-cinayet-kurbani-sule-cet-icin-adalet-cagrisi-suleceticinadalet-1026239>).

Medya, Olaya magazinsel içerikler yükleyerek toplum nezdinde buna maruz kalan kadınları değersizleştirerek kadın cinayetlerinin münferit olduğu gibi yanlış bir algının oluşmasına hizmet etmektedir.

Haber başlığında vurgulanan 'iki erkekle alkol alıp Lüks Plaza ya girdi' ifadeleri ile, alt metinde, içki de içtiği için rızası dahilinde bunu kendisinin seçtiği, olacakların normal karşılanması gerektiği algısı yatar. Okuyucunun algısı, işlenen suçun niteliği yerine, mağdurun neyi ne kadar hak ettiğine odaklanıyor. Bu kadın da bunu hak etmiş duygusunu okuyucuya geçiriyor.

Bir çok gazetenin yaptığı haberde fail ve Şule Çet'in yan yana gülümseyen fotoğrafının kullanılması ve haberde pek çok yerde içki içildiğinin vurgulanması, faili suç ile anılmaktan uzaklaştırarak şiddetin bahanelendirilmesine yol açabilir.

Resim 3: "Lüks Plazada Dehşet" ,Takvim gazatesi, 1 Haziran 2018.

Resim 4: "2 erkekle lüks plazaya girdi" haberi, Milliyet, 1 Haziran 2018.

Azra Gülendamar Haytaoğlu Cinayeti

Azra Gülendamar Haytaoğlu cinayetinde haberlerde katilin yakın çevresinin ifadelerine başvurulmuş ve kendisinin düzgün, kibar bir insan olduğu vurgulanmış, lükse düşkün olması yazılmıştır. Yine yakın çevresinin ifadeleriyle evli ve çocuk sahibi olması ile profili normal bir aile babası olarak çizilmiştir. Alt metinde üniversite öğrencisi genç kızın evli, zengin adamla ne işi var, izlenimi yaratılmıştır.

Resim 5: "Üst düzey bir canı", haberi, Hürriyet gazetesi, 3 Ağustos 2021.

Pınar Gültekin Cinayeti Haberi

“Üniversite öğrencisi Pınar Gültekin’in evli eski sevgilisi tarafından öldürüldüğü ortaya çıktı. Katil C:M:A: önce dövüp sonra cesedi varile koyarak ormanlık alana taşıdığını itiraf etti”.

Resim 6: “vahşi cinayete kurban giden...” haberi, Sabah gazetesi, 21 Temmuz 2020.

Haberlerde kullanılan kelime seçimlerine bakıldığında kadının evli ve çocuklu bir adamla sevgili olması, kadının adamı bir süre önce terk etmesi, eski sevgilisi olması gibi etiketlemelerle bu cinayetlerin “neden” işlendiği sorusunun yanıtı, kadının özel hayatında aranarak failin ifadelerine yer verilmiştir. Kadınların terk etmesi, ayrılmak istemesi, faille birlikte olmak istememesi, onu reddetmesi üzerine gerçekleşen olaylarda cinayetlerin tüm haberlerde failin ifadesine göre haberleştirilmesini görüyoruz. Başka bir deyişle, gazeteler failin ifadeleriyle yaptıkları haberlerde, cinayete ilişkin normalleştirme, haklılaştırma ya da gerekçelendirme gibi söylem ve sunum şekilleri kullanıyorlar. Kadın cinayeti haberlerinde reddedilme, kıskançlık, sevgi, çaresizlik, öfke gibi söylem ve sunum şekilleriyle cinayetler gerekçelendirilmişlerdir. Gazeteler, örtülü bir biçimde cinayetlerin bütün bu olayların neticesinde doğal olarak işlendiğini telkin etmekte ve eril/cinsiyetçi dil kullanarak toplumsal cinsiyet kalıplarını yeniden üretirken pekiştirmektedir. Gazetelerin söylem ve sunumlarında cani, canavar, kan dondurucu, korkunç gibi çarpıcı, dikkat çekici başlıkları ön planda kullanıp bilgi eksikliği yaparak merak uyandırmaya çalıştıkları gözlenmektedir. Cinayetin nerede ve nasıl işlendiğine dair bütün ayrıntıların açık bir şekilde verilmesi, suçun ön plana çıkarılmasından ziyade olayın hikâyeleştirilmesine ve dolayısıyla magazinleştirilmesine neden olmaktadır. En ince ayrıntısına kadar hikâyeleştirilen haber, hem cinayet için yol göstermekte hem de cinayetin benimsenmesi tehlikesine yol açmaktadır. Gazeteler, kadın cinayetini haberleştirirken pornografik öğelere de başvurlar. Özellikle yeniden birlikte olma, otomobiline alma, bağ evine götürme, çiftliğe gitme, yemek yeme, barışmak isteme gibi söylemlerle kadın cinayetinden ziyade pornografik öğelerin ön plana çıkarıldığı ve olayın hikâyeleştirildiği görülmektedir.

Gazeteler kadın cinayeti ya da kadına yönelik şiddet haberlerini yaparken kurbanın lehine bir durum yaratmaya çalıştıklarında bile failin ifadelerini

sansürlemeden vererek, cinsiyetçi/eril bir dil kullanıp olayın nedenini failin ifadelerinde ya da kadının özel hayatında arayarak, bunun neticesinin doğal akışta cinayet ya da şiddet olduğunu normalleştirip, haklılaştırıp ve gerekçelendirip pornografik öğeler kullanarak, hikâyeleştirerek haber yaptıklarında hem gazetecilik etiği hem de insan hakları ihlali noktasında tartışmalı bir alan yaratmaktadırlar. Bütün bunlar, kadın cinayetinin ve şiddetinin toplumsal bir sorun olduğu gerçeğinden koparılmasına ve özel hayat sorunu olarak bireysel sebeplere indirgenmesine neden olmaktadır.

SONUÇ

Tüm bu haber incelemelerinden anlaşılacağı üzere farklı yayın politikaları ve sahiplik yapılarında olmalarına rağmen, gazetelerdeki kadın cinayetleri haberlerinin söylemsel pratiklerinin benzerlik gösterdiği bulgulanmıştır. Cinsiyetçi söylemlerle eril bakış açısı pekiştirilerek konunun bağlamından koparıldığı, belirli etiketleme ve kalıpların kullanıldığı, cinayete ve şiddete ilişkin normalleştirme, gerekçelendirme, haklılaştırma ya da onaylama gibi söylem ve sunum şekilleriyle ataeril sistemin her seferinde yeniden üretildiği ve devam ettirildiği görülmektedir. Böylelikle kadın cinayetlerinin ve şiddetinin asıl sebepleri bağlamından koparılmakta, toplumsal bir sorun olarak ele alınması yerine bireysel sebeplere indirgenerek farklı bağlamlar oluşturulmasına neden olmaktadır. Farklı sahiplik yapısı ve yayın politikalarına sahip olsalar da gazetelerin kadın cinayetlerinin haber dili ve söyleminde ortaya çıkan ortak yönleri, hepsinin ataeril sistemin içinde başat unsur olmaları ve sistemin devamlılığı için çalışmalarıdır.

Kadına yönelik şiddetin ortadan kalkması, radikal bir toplumsal dönüşümü gerektirir. Kadınlar üzerinde tahakküm kuran ataeril sistemin ortadan kalkması için yapılacak çalışmaların odağında söylem olmalıdır. Çünkü her şey dilde başlar. Söylemin yeniden doğru bir şekilde üretilmesi ve topluma yayılmasında medyanın çok büyük rolü vardır. Medya aracılığıyla toplumun doğru bilgilendirilmesi, şiddetin yaygınlığını ve yoğunluğunu azaltacaktır. Çünkü şiddet de dilde başlar. En başından bu durumun düzeltilmesi için toplumda en büyük etkiyi yaratacak olan güç medyadır.

KAYNAKÇA

1. Aziz, A., vd. (1994). *Medya, Şiddet ve Kadın*, Ankara:KSGM Yayını..
2. Althusser, L. (2015). *İdeoloji ve devletin ideolojik aygıtları*. A. Tekin (Çev.). İstanbul: İthaki Yayınları.
3. Arslan, M.,(2017). *İktidar ve Medyatik Şiddet: Özgecan Aslan ve Şefika Etik Cinayetleri* Analizi, Marmara İletişim Dergisi. Sayı : 27 (ss.135-160).
4. Binark, M., & Gencel, B. M. (2007). *Eleştirel medya okuryazarlığı, kuramsal yaklaşımlar ve uygulamalar*. İstanbul: Kalkedon.
5. Campbell, J. C. (1992). *"If I Can't Have You, No One Can: Power and Control in Homicide of Female Partners"*, *Femicide: The Politics of Woman Killing*, Jill Radford, Diana E. Russell (Ed.), New York: Twayne.

6. Carter, C. "When the Extraordinary Becomes Ordinary: Everyday News of Sexual Violence", News, Gender and Power, ed. Cynthia Carter, Gill Branston & Stuart Allan (London: Routledge, 1998).
7. Foucault, M. (2014). *Özne ve iktidar, seçme yazılar: 2. I. Ergüden ve O. Akınbay* (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
8. Foucault, M. (2015). *Cinselliğin tarihi*. H. U. Tanrıöver (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınevleri.
9. Han, B. C. (2016). *Şiddetin topolojisi*. D. Zaptçioğlu (Çev.). İstanbul: Metis Yayıncılık.
10. Karaduman, S. (2017). *Eleştirel Söylem Çözümlemesinin Eleştirel Haber Araştırmalarına Katkısı ve Sunduğu Perspektif*. Maltepe Üniveristesi İletişim Fakültesi Dergisi, Güz/Fall:31-46.
11. Karaduman, M., Livberber, T. (2021). *Kadın cinayeti haberlerinde söylem pratiklerini aramak: Pınar Gültekin cinayeti haberleri üzerine eleştirel bir değerlendirme*. RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, (23) 300-318.
12. Köse, E. (2013). *Cinsiyet / Toplumsal Cinsiyet İkiciliği Üzerine Eleştirel Yaklaşımlar Ya Da Doğa "Doğal mıdır"*. Doğu Batı Düşünce Dergisi, (16) 64, 37-52.
13. Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. (Çev. Osman Akınhay-Derya Kömürcü). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
14. Mater, N., & Çalışlar, İ. (2007). *Medyadaki durumu tersine çevirmek*. S. Alankuş (Haz.), Kadın odaklı habercilik: Hak haberciliği dizisi 2 içinde (ss167-195). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
15. Michaud, Yves (1991). *Şiddet*. (Çev., Cem Muhtaroglu). İstanbul: İletişim Yayınları.
15. Sancar, S. (2013). *Erkeklik: İmkansız İktidar* (3 b.). Metis, İstanbul. Saygılıgil (hzi.). Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları (s. 166-183). Dipnot, Ankara.
16. Suğur, S. (2009). *Kadına Yönelik Şiddetin Boyutları*. G. Y. Oğuz (ed.). Toplumsal Yaşamda Kadın (s. 149-165). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
17. Stöckl, H. vd. (2013). "The Global Prevalence of Intimate Partner Homicide: a Systematic Review", Lancet, 382, s. (859–865).
18. Şener, G., Çavuşoğlu, Ç., Irkılı, H. İ. (2016). *Medya ve Toplumsal Cinsiyet*.
19. Yaktıl Oğuz, G. (2010). *Erkek Egemen Toplumda Gücün Kanıtı: Kadına Yönelik Şiddet ve Medyadaki Görünümleri*. Ö. Özer (ed.). Medyada Şiddet Kültürü (s. 433-450), Literatürk, İstanbul.
20. Yaylagül, L. (2016). *Kitle iletişim kuramları egemen ve eleştirel yaklaşımlar*. Ankara: Dipnot Yayınları.
21. <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/tecavuz-ve-cinayet-kurbani-sule-cet-icin-adalet-cagrisi-suleceticinadalet-1026239>.

9- CİNSEL SALDIRI ŞÜPHESİYLE ADLİ BİLDİRİM YAPILAN OLGULARA ADLİ TIBBİ YAKLAŞIM: 2 OLGU SUNUMU

Mehmet Emin AYTUĞ, Arş. Gör. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı, Mersin/TÜRKİYE, ORCID ID:0000-0003-3999-7816, m.eminaytug@gmail.com,

Gökhan AKTÜRK, Arş. Gör. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı, Mersin/TÜRKİYE, ORCID ID:0000-0002-0945-8195, gokhanakturk92@gmail.com,

Hakan KAR, Prof. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı, Mersin/TÜRKİYE, ORCID ID:0000-0002-8790-6563, hakankar@mersin.edu.tr,

Nursel GAMSIZ BİLGİN, Prof. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı, Mersin/TÜRKİYE, ORCID ID:0000-0002-7590-0017, nurselbilgin@mersin.edu.tr,

Halis DOKGÖZ, Prof. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı, Mersin/TÜRKİYE, ORCID ID:0000-0003-4946-3826, halisdokgoz@mersin.edu.tr.

BİLDİRİ ÖZETİ

Giriş-Amaç: Ano-genital muayene bulgularının birçoğu cinsel saldırılara spesifik değildir ve tıbbi nedenlerle de görülebilmektedir. Ano-genital muayene bulgusu saptanan, en olası tıbbi nedenler dışlanmadan etyolojide ilk sırada cinsel saldırı düşünülerek adli bildirimleri yapılan 2 olgu üzerinden ayrıntılı anamnez ve dikkatli bir fizik muayene içeren multidisipliner yaklaşımın ano-genital muayene bulgularına yaklaşımdaki önemine ve ayırıcı tanıda olası tüm tıbbi nedenlerin her zaman gözde geçirilmesi gerektiğine dikkat çekmek amaçlanmaktadır.

Gereç ve Yöntem: Fiili livata şüphesiyle adli bildirim yapıp tarafımızca muayene edilen 2 olgu adli tıbbi perspektifte literatür eşliğinde değerlendirildi.

Bulgular: 4 yaşında kız, hipoksik doğum nedeniyle kaslarda yaygın kuvvet kaybı olan, kronik şiddetli kabızlık yaşadığı için tekrarlayan acil servis başvuruları olduğu, sürekli fitil kullandığı öğrenilen, tendon gevşetme ameliyatı esnasında perianal bölgede anormal anal genişlik ve fissür görülmesi üzerine fiili livata şüphesi ile adli bildirimde bulunulan hastanın anal muayenesinde; gluteal retraksiyon yapıldıktan 25 sn sonra anal sfinkter tonusunda hafif azalma saptandı ve bu durumun kronik konstipasyona bağlı olabileceği düşünüldü. Akut ve/veya kronik fiili livatanın tıbbi delillerine ait bulguya rastlanmadı. Diğer olgumuzda, 39 yaşında kadın, arrest şekilde acile getirildiği, entübe edilip CPR sonrası yoğun bakımda hemodiyaliz uygulandığı, anal muayenede fissür şüphesi ve kanama görüldüğü, Genel Cerrahi tarafından anal sfinkter tonusunun yeterli olmadığı, anal kanaldan distal rektum mukozasının görüldüğü belirtilen hastanın yapılan muayenesinde cinsel saldırı bulgusu izlenmedi.

Sonuç: Ano-genital muayene bulgusu saptanan olgularda etyolojide ilk planda cinsel saldırı düşünülerek TCK 280 md. gereğince adli bildirim yapılmadan önce; hasta ve yakınlarından alınan öyküde özellikle mevcut hastalıklar, ilaç kullanımı, konjenital anomali, geçirilmiş travma ve operasyon vb. sorgulandıktan sonra ayrıntılı fizik muayene, tetkikler ve konsültasyonları içeren multidisipliner bir yaklaşımla ayırıcı

taniya gidilmesinin, hastanın mevcut tıbbi durumunun tanı, takip ve tedavi basamaklarında gecikmenin ve hasta ve yakınlarını maddi ve manevi açıdan yıpratıcı adli süreçlerin önüne geçeceğini, bu nedenle tüm tıbbi nedenler dışlandıktan sonra şüphenin devam etmesi halinde adli bildirim yapılması gerektiğini düşünmekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Adli bildirim, adli tıp, cinsel saldırı, cinsel şiddet

FORENSIC MEDICAL APPROACH TO CASES WHICH WERE REPORTED ON SUSPECT OF SEXUAL ASSAULT: 2 CASE REPORTS

ABSTRACT

Introduction-Objective: Many of the ano-genital examination findings are not specific to sexual assaults and can be seen for other medical reasons. It is aimed to take attention to the importance of multidisciplinary approach, which includes a detailed anamnesis and physical examination, in the approach to ano-genital examination findings and that other medical reasons should always be kept in mind in the differential diagnosis based on 2 cases, sexual assault was considered the first in etiology without excluding the most probable medical reasons, and forensic reports were made.

Materials and Methods: Two cases, who were examined after forensic reporting on suspicion of anal sexual assault, were evaluated in a forensic medical perspective, in the light of the literature.

Results: A 4-year-old female patient; in the anal examination of a patient who had a forensic report of suspected anal sexual assault due to abnormal anal width and fissure in the perianal region during surgery, a slight decrease in anal sphincter tone was detected 25 seconds after the gluteal retraction, and it was thought that this situation might be due to chronic constipation. There was no evidence of sexual assault. In our other case, no signs of sexual assault were observed in a 39-year-old female patient's examination, who was brought to the emergency room in arrest had a suspected fissure and bleeding, insufficiency in anal sphincter tone and distal rectal mucosa seen from the anal canal in the anal examination.

Conclusion: In cases with ano-genital examination findings, before sexual assault is considered in the etiology in the first place and forensic report is made in accordance with the law; we believe that making a differential diagnosis with a multidisciplinary approach that includes detailed history and physical examination, studies and consultations will prevent the delay of diagnosis, follow-up and treatment steps and the initiation of judicial processes that are material and morally exhausting for the patient and their relatives.

Keywords:Forensic reporting, forensic

GİRİŞ - TANIM

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre cinsel şiddet; herhangi bir kişi tarafından, cinsel bir eylem gerçekleştirmeye, istenmeyen cinsel sözler söylemeye, cinsel

yaklaşım ve tekliflerde bulunmaya ya da bir kişiyi ticari amaçla cinsel olarak kullanmaya yönelik eylemlerin tümünü kapsamakta olup, kurbanla fail arasındaki ilişki her ne olursa olsun, kurbanın evinde ya da işyerinde sınırlı kalmaksızın her türlü koşulda bir kişinin cinselliğine karşı dolaylı ya da direkt olarak ve zorlamayla yapılan cinsel bir eylemi içermektedir (1) Başka tanımlamalara göre cinsel şiddet; mağdur ile yakınlık derecesinden bağımsız olarak bir kişi tarafından, şiddet ve zorlama yöntemleri kullanarak, cinsel eylem elde edilmesi ya da elde edilme girişiminde bulunması, başkaları ile cinsel eyleme zorlanması ya da kişinin direkt olarak cinselliğine yönelen tüm eylemler olarak da tanımlanmaktadır. (2,3) Sınıflandırılmış tanıma göre cinsel şiddet; rızası olmayan ya da rızası geçerli olmayan kişiye karşı işlenen, tamamlanmış ya da girişim aşamasında kalmış; penis ile vulva, anüs ya da oral bölgenin penetrasyonu; ağız ile penis, vulva veya anüsün teması; el, parmak ya da bir cismin anal veya vajinal penetrasyonu; direk ya da giysi üzerinden genital organlara, anüse, kasiğa, memelere, iç uyluk ya da kalçalara kasıtlı teması, gizlice izleme ya da görüntülemeyi ve sözel ya da davranışsal temas içermeyen cinsel tacizi içeren her türlü cinsel içerik taşıyan eylem olarak tanımlanmıştır (4) Kişiye ait özel eşyaları cinsel fetiş amaçlı kullanmak, ısrarlı ve rahatsızlık verici yaklaşma teklifi ya da temas, zorla evlendirilme, küretaj ya da cinsel yolla bulaşan hastalıktan korunma haklarının engellenmesi, abortusa zorlama, bekaret kontrolü amaçlı cinsel muayene yapma/yaptırma, genital mutilasyon (kadın sünneti), sanal ortamda cinsel içerikli mesaj veya görüntü göndermek ya da gizlice çıplak görüntü kaydı yapmak, kişiye ait özel yazışma, ses ya da görüntü kayıtlarını üçüncü şahıslara izletmek, dinletmek ya da yaymak, cinsel ilişki ya da cinsel görüntü izlemeye zorlamak, laf atmak, elle, bedenle ya da cisimle sarkıntılık, rıza dışı, zor kullanarak non-penetran ya da penetran (oral, anal, vajinal) ilişki, seks işçiliğine ya da pornografide kullanmaya zorlamak gibi birçok davranış cinsel şiddetin geniş tanımına giren bazı örneklerdir (5)

Çocuk cinsel istismarı terimi çok geniş bir spektrumda kullanılmakta olup cinsel organı teşhir, cinsel tatminden ziyade ticari amaçla yapılan çocuk pornografisi ve çocuk fuhuşu gibi cinsel sömürü eylemlerinden vajinal veya anal yoldan penetrasyona kadar giden birçok davranış cinsel istismar tanımına girmektedir. (6)

Yapılan çalışmalarda; cinsel saldırı girişimi veya cinsel saldırı açısından hayat boyu riskin kadınlarda % 20, erkeklerde % 4 olduğu belirtilmiştir. (7,8) Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan çalışmalarda cinsel saldırıların hayat boyu prevelansının kadınlarda %18-19 (%11,5'i tamamlanmış penetrasyon), erkeklerde %2-3 (%0,7'si tamamlanmış penetrasyon) olduğu belirtilmiştir (9,10)

Dünya çapında prevelans yaklaşık %7,2 olarak tahmin edilmesine rağmen 2016 yılında yapılan retrospektif bir anket çalışmasında; katılım gösteren erişkin kadınların geçmiş yaşamlarında cinsel saldırıya uğrama oranının %48,9 olarak tespit edildiği belirtilmiştir. (11) 2016 yılında Almanya'da yapılan bir anket çalışmasında son 1 yılda cinsel şiddete maruziyet oranı kadınlarda %1,2, erkeklerde %0,6, adölesanlarda %5 olarak saptandığı ancak adli mercilere yansıyarak kayıtlara geçen cinsel şiddet olgularına bakıldığında; erkeklerin %0,014'ünün kadınların ise %0,187'sinin cinsel

şiddete maruz kaldığının saptandığı belirtilmiştir. (12) Bu oranlar cinsel şiddet bildirim oranının çok düşük olduğunu, büyük bir kısmının gizli kaldığını göstermektedir. Yapılan bir diğer çalışmada tüm cinsel saldırıların yalnızca %10-15'inin adli mercilere bildirildiği, saldırganlarını tanıyan kadınlarda olayı bildirme sıklığının daha düşük olduğu belirtilmiştir. (13) Cinsel şiddet mağdurlarının adli mercilere olayı bildirim oranları ülkelere göre farklılıklar göstermektedir. 16 yaş ve üzeri kadınlarda son 5 yılda cinsel şiddete maruziyeti adli mercilere bildirme oranları Brezilya'da %8, Arnavutluk'ta %6 gibi yüksek oranlardayken Filipinler'de %0,3 ve Botsvana'da %0,8 gibi oldukça düşük oranlarda olduğu belirtilmiştir. (14) ABD Sağlık ve İnsan Hakları Servisi'ne göre her yıl ortalama 60.000 çocuk cinsel istismara uğramaktadır. (15) Gelişmiş ülkelerde mağdurların veya ebeveynlerin cinsel istismarı bildirim oranının yaklaşık %10 olduğu belirtilmiştir. (16) ABD'de lise öğrencileriyle yapılan bir anket çalışmasında öğrencilerin %20'sinin cinsel saldırıya uğradığı fakat bu çocukların sadece yarısının olayı bir başkasına anlattığı belirtilmiştir. (17) Çocuk cinsel istismarı, en sık preadölesan dönemlerde gerçekleşmekte olup, kızların erkeklere göre daha fazla cinsel istismara uğradığı erkek çocukların cinsel istismarı bildirme olasılığının daha düşük olduğu belirtilmiştir. (18)

Yapılan bütün çalışmalarda cinsel saldırı açısından en önemli risk faktörünün kadın cinsiyeti olduğu belirtilmiştir. (19) Dünyada adli merciler yansıtmış cinsel saldırı olgularının %30 ila %70'inde mağdurun 15 yaş ve altında olduğu bildirilmiştir (20,21) Yapılan bir çalışmada ABD'de tamamlanmış penetrasyon içeren cinsel saldırılarda mağdurların %40,4'ünün 18 yaş altında olduğu bildirilmiştir (22) ABD'de yapılan bir çalışmada, çocukluk çağında cinsel istismara maruz kalan kızların erişkin yaşlarda çocukken istismara uğramayanlara göre yaklaşık iki kat daha fazla cinsel şiddete maruz kaldıkları bildirilmiştir (23,24) Göçmen adölesanların 2 kat daha fazla cinsel saldırıya maruz kaldıkları, bazı savaşlarda kadınlara yönelik kitlesel tecavüzlerin yaşandığı belirtilmiştir. (25-27) Aile yapısı ve ebeveyn açısından çocuk cinsel istismarı riskinde artış ile ilişki olduğu saptanan koşullar arasında kötü ebeveyn-çocuk ilişkileri, ebeveynler arasındaki ilişkide zayıflık ve problemler, koruyucu ebeveyn yokluğu ve evde biyolojik bağı olmayan bir erkek varlığı bulunmaktadır (18). Her yaştan ve sosyoekonomik gruptan çocuklar cinsel istismara maruz kaldığı, mağdurların yaklaşık %30'unun 2-5 yaş, %40'ının 6-10 yaş ve %30'unun 11-17 yaşları arasında olduğu, cinsel istismarın çoğunlukla ilk kez 8-12 yaşlar arasında yaşandığı belirtilmektedir. (28) Yapılan bir araştırmaya göre yargılama süreci devam eden cinsel saldırı sanıklarının %80'inin çocuğun tanıdığı kişiler olduğu belirtilmiştir. (29)

Cinsel saldırı olgusunun değerlendirme aşamaları; olası ilk yardım ihtiyacı ve yaşamsal riskler açısından vital fonksiyonların kontrolü ve gerektiği taktirde acil müdahale, aydınlatılmış onam alınması, ayrıntılı bir tıbbi geçmiş ve cinsel saldırı öyküsü alınması, fizik muayene, ano-genital muayene, foto-dokümantasyon ve kolposkopik değerlendirme, örnek alma ve laboratuvar incelemeleri, ilgili bölümlere konsültasyonlar, ruh sağlığı açısından değerlendirme ve tanı, tedavi ve takip açısından destekleme, gebelik açısından değerlendirme ve profilaksi, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar açısından değerlendirme, gerektiğinde tedavi ve profilaksi, adli tıbbi

değerlendirme ve adli raporlama, sosyal destek, rehabilitasyon ve koruma tedbirleri şeklinde özetlenebilir. (19)

Anamnez, fizik muayene ve diğer basamaklardan önce, ilk önce sağlık çalışanının kendisini tanıtmayı, mağdura net bir şekilde anlayacağı şekilde yapılacak işlemlerin anlatılarak mağdurun tam ve kesin bir şekilde aydınlatılması ve ardından onamının alınması gerekmektedir. Bu aşamada, yapılacak işlemler ve bu işlemlerin yapılma gerekçesi ayrıntılı ve anlaşılır şekilde anlatılıp mağdurun anlatılanları anladığı kesinleştirildikten sonra yazılı ve sözlü şekilde onam alınmalıdır. Çocuklarda, psikiyatrik hastalarda ve mental retarde olgularda mağdurun yaşına ve işlevselliğine göre aydınlatma yapıp mağdurun da karar verme sürecinin bir parçası olması sağlanmalı ve bu olgularda vasi ya da yasal temsilcinin de onamı alınmalıdır. (30-32)

Öykü almada; ilk önce ayrıntılı bir tıbbi öykü alınmalı daha sonra cinsel saldırı olayının detaylarına geçilmelidir. Detaylı bir tıbbi ve cinsel saldırı öyküsü almanın amacı; klinik bulguların yanlış yorumlanmasına neden olabilecek herhangi bir davranış ve tıbbi durum (menstruasyon kanaması, şiddetli kabızlık vb.) saptamak ve kanama, ağrı ya da akıntı gibi cinsel saldırı lehine yorumlanabilecek herhangi bir tıbbi bulguyu tanımlamaktır. Öykü alırken saptanan ayrıntılar aynı zamanda gebelik ve cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar açısından erken tanı, tedavi ve profilaksi açısından zaman kaybedilmesinin önüne geçebilir. (19) Tıbbi öyküde; yaş, cinsiyet, boy, ağırlık, özgeçmişi, soy geçmişi, geçirmiş olduğu ya da mevcut hastalıklar, geçirdiği kaza ve yapılan ameliyatlara, kullandığı ilaçlar, sigara, alkol ve uyuşturucu madde alışkanlıkları, jinekolojik ve obstetrik özgeçmişi, adet düzeni, son adet tarihi ve cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar açısından detaylı bilgi alınmalıdır (5, 30, 33) Kız çocuklarının erkeklere göre daha ayrıntılı öykü verdiği, erkek çocukların cinsel istismara ilaveten sıklıkla fiziksel istismar da bildirdikleri belirtilmiştir. (34) Cinsel saldırı ile ilgili öyküde; vajinal, anal ya da oral penis veya başka bir organ ya da cisim penetrasyonu, genital bölge dışında öpme, ısırma, yalama, elle boğma, yumruk atma, ipele yatağa bağlama, boğazını sıkma gibi eylemler, ejakülasyon gerçekleşip gerçekleşmediği, gerçekleşmiş ise ejakülatın vücuda, giyisilere ya da başka bir yere bulaşıp bulaşmadığı, saldırganın kondom kullanıp kullanmadığı, kullanmışsa kondomun nerede olduğu, kaydırıcı / kayganlaştırıcı jel ya da tükürük kullanımı, saldırganın mağdura temas ettiği vücut bölgeleri, saldırı öncesi veya sonrasındaki yakın geçmişteki cinsel aktivite, saldırı sonrasında vajinal yıkama, tampon ve ped kullanımı, duş alma, saldırı esnasında üzerinde bulunan elbise ve iç çamaşırların nerede olduğu ve yıkanıp yıkanmadığı, mağdurun ola esnasında alkol, uyuşturucu / uyuşturucu madde etkisinde olup olmadığı, olay esnasında bilinç bozukluğu veya hafıza kaybı yaşayıp yaşamadığı, kanama meydana gelip gelmediği, saldırgan sayısı, yaşları, fiziki özellikleri ve saldırıya dahil olma dereceleri, saldırı yeri ve özellikleri ile ilgili saldırının tüm koşulları sorgulanmalıdır. (30, 35)

Çocuklarda sözel anlatımın yeterince gelişmemesi, olayı aile sırrı olarak görüp anlatmaktan çekinmeleri, davranışların istismar amaçlı yapıldığını kavrayamamaları ve çocuklarla yapılan görüşmelerdeki yetersizliklerden dolayı çocuklar kendilerini çizerek de ifade edebilirler. Çizimler sayesinde her türlü istismarın çeşitli bulguları tanımlanabilmektedir. (36,37) Farklı merkezlerde farklı kişiler tarafından mükerrer öykü

alınmasının önlenmesi amacıyla mağdurla yapılan görüşmenin adli görüşme teknikleri konusunda uzman bir görüşmeci tarafından, tek taraflı camlı bölmesi olan uygun bir görüşme ortamı olan tek bir merkezde, ilgili tüm adli, tıbbi ve sosyal personelin camlı bölme arkasında ve sadece uzman görüşmeci ile ses bağlantısına sahip olacak şekilde katılımı ile görüşmenin kayda alınarak tek seferde yapılması önerilmektedir. Görüşme esnasında mağdurun sözleri kendi ağzından çıktığı şekilde kaydedilmeli ve görüşmecinin yorumları dahil edilmemelidir. Olaya dair doğrudan ve özel sorulardan, seçenek veren ya da evet / hayır şeklinde cevaplanması beklenen sorular sormaktan imtina edilmelidir. Mağdurun olayı anlatması esnasında araya açık uçlu sorularla girerek bilgilerin detaylandırılması önerilmektedir. (38,39)

Fizik muayeneye başlamadan önce hastanın genel görünümü, hal ve hareketleri ve genel hatlarıyla psikiyatrik ve mental durumu gözlemlenmeli, mental durum bozukluğu mevcutsa intoksikasyon, alkol, uyuşturucu madde kullanımına bağlı geçici bir durum ya da psikiyatrik hastalık veya mental retardasyon gibi kalıcı bir durum olup olmadığının ayrımı yapılmalıdır. (31) Ano-genital anatomisinin adli araştırmacılar tarafından için çok iyi bilinmesi, muayenede saptanan cinsel saldırı bulgularının, normal muayene bulgularından ayrımının yapılabilmesi açısından çok önemlidir.

Dış muayenede, tüm vücudun özellikle de uyluk ve kalça içyüzleri ve bacakların; hassasiyet, ödem, bağlama, parmak izleri, ısırık, emme-somurma izleri, abrazyon, ekimoz, laserasyon, kesi gibi tüm travmatiklezyonlar açısından incelenerek ve tespit edilen lezyonların not edilmesi ve her lezyonun ölçek ve renk skalası ile fotoğraflanması gerekmektedir. (19)

Ano-genital muayenede; uyluk medial yüzleri, gluteal bölge, dış genitelya ve anüsün dış kısımları inspeksiyonla travmatik bulgular ve olası tıbbi deliller açısından dikkatlice incelenmeli, pubik kıllarda, saldırganlara ait olabilecek kıl ya da saç olup olmadığı araştırılmalı, mons pubis, vajinal vestibül, labiumlar, klitoris, posterior fourchette ve perineum dikkatlice incelenmeli (19) eğer alınması gerekiyorsa sürüntü örneğinin, delil kaybı riskini minimize etmek açısından muayeneye başlamadan alınması gerekmektedir (31).

Vajinal muayene genellikle jinekolojik pozisyonda yapılmakta olup hymenin tipi, hymenal açıklığın boyutu, hymenin kalınlığı, elastikiyeti, konjenital doğal çentikler, ekimozlar, abrazyonlar, eski-yeni laserasyonlar ve bunların vajen kaidesine ulaşım ulaşmaması saat kadranına göre lokalizasyonları ile kaydedilmelidir. (31).

Anal muayene sıklıkla diz-dirsek pozisyonunda, her iki el ile hafifçe gluteal retraksiyon yapıp inspeksiyon ile gluteal yanaklar, perianal bölge, sfinkter tonusu değerlendirilmelidir. Daha sonra muayene eden kişi parmakları ile perianal bölgeyi retrakte ederek anal pililerin arasını kontrol etmelidir (19). Güncel değerlendirme kılavuzlarında, anal kanala yabancı cisim penetrasyonu varsa anoskopi ve proktoskopi yapılması önerilmektedir. (31) Akut fiili livatada; hassasiyet, kanama, odaklar halinde ya da anüsü çepeçevre saran mühür tarzında ekimozlar, akut mukozal fissürler, submukozal ya da muscularis mukozayı içeren derin laserasyonlar gibi bulgular saptanabilmektedir. Anal sfinkter tonusu bazı durumlarda artmış ya da azalmış fakat genellikle normal izlenir. Kronik fiili livatada ise; anal sfinkter tonusunda azalma ya da kayıp, anal pililerde silinme ve düzleşme, iyileşmiş eski derin laserasyonlara ait skar

dokuları, eksternal anal sfinkter tonus kaybı nedenli perianal hunileşme, kronik irritasyona bağlı hiperpigmentasyon ve parlak görünüm gibi bulgular saptanabilmektedir. (19)

Hymende, labiumların iç yüzlerinde ya da anal bölgedeki ekimozların, submukozal hemorajilerin ve mikroabrazyonların 72 saat içerisinde, anal bölgedeki yüzeysel mukozal fissürlerin 3-5 gün içerisinde iz bırakmaksızın iyileşebildikleri gösterilmiştir. (40) Hymendeki laserasyonların büyük oranda 14-21 gün içerisinde iyileştikleri ancak olguların çok az bir kısmında yaralanma belirtilerinin birkaç ay gözlelenebildiği belirtilmektedir. (41)

Günümüzde cinsel saldırı olgularında genital muayenenin adli amaçlı kolposkop cihazı kullanılarak yapılmasının altın standart kabul edildiği, kolposkopik görüntülemenin çıplak gözle görülemeyen lezyonların tespitine imkan sağladığı, görüntüyü büyütürken mikro travmaların değerlendirilmesi, lezyonların iyileşme aşamalarının takibi, foto-dokümantasyon ve muayene sonrasında fotoğraflar üzerinde mükerrer değerlendirme yapılarak muayene tekrarı ihtiyacını azaltma gibi birçok avantaja sahip olduğu belirtilmektedir. (19)

Cinsel saldırı muayenesinde sperm hücrelerinin gösterilmesi delil açısından en etkili yöntem görülmekle birlikte mağdurdan alınan örneklerde spermatozoa tespitinin her zaman mümkün olmayabildiği belirtilmektedir. (42,43) Bu nedenle semenin gösterilmesinde mikroskopi dışında başka metotların kullanılması da gerekebilmektedir. Serolojik incelemelerde; PSA, p30, SVSA, d-mikrosemino protein gibi birçok antijen araştırılabilir. (19) Dünya Sağlık Örgütü, havada kurutulan sürüntü örneklerinin sperm boyaları (Papanicolaou, Shorr ve Diff–Quick) uygulandıktan sonra imersiyon yağı kullanılarak 10X100 büyütmede incelenmesini önermektedir (31) Yapılan bir çalışmada; cinsel ilişkiden sonra sperm tespit edilen en uzun süre; vajinal örneklerde 120 saat, rektal örneklerde 65 saat, anal örneklerde 46 saat ve oral örneklerde 6 saat olarak bildirilmiştir. (44) Örneklemeye için oral penetrasyonda ilk 24 saat, anal penetrasyonda ilk 48 saat, vajinal penetrasyonda ilk 72 saat daha önemli kabul edilmekle birlikte, adölesan ve erişkin olgularda delil toplama süresinin ilk 120 saat olarak tanımlanmasının mümkün olduğu belirtilmektedir. (19) Cinsel saldırı olgularının değerlendirilmesine yönelik güncel rehberlerde sperm, PAP ve P30 aranmasına yönelik testler yerini altın standart olarak Y-STR DNA analizine bırakmıştır. (45) Y kromozomuna özgü STR polimorfizmi, sıklıkla saldırganın erkek, mağdurun kadın cinsiyette olduğu ve erkek ve kadın DNA'larının karışık olduğu cinsel suç olgularında çok faydalı olmasından dolayı bu olgularda, sadece Y kromozomuna özgü primerler kullanılarak mağdurenin ve saldırganın DNA'ları başarılı bir şekilde tiplendirilebilir (46) Giysiler, özellikle iç çamaşırları, çarşaf, havlu gibi materyaller önemli bir DNA kaynağı olup giysilerde saldırgana ait biyolojik materyaller araştırılmalı, delil olarak alınması planlanan giysiler kuru olarak kağıt poşetlere konulmalı, etiketlenmeli laboratuvar olanakları doğrultusunda incelenmelidir. (19) Oral örneklemeye için, diş kenarları, gingiva sınırı, bukkal ve lingual yüzey, yumuşak ve sert damak; vajinal örneklemeye için, eksternal genital katlantılar, perine, posterior vajinal havuz, serviks ağzı; anal örneklemeye için, perianal bölge ve anal kanal tercih edilmelidir. (19) Mağdurun vücudunda saptanan tüm yabancı materyallerden, ısırık, emme izlerinden,

yaralardan, saldırı sırasında kırılan tırnak altlarından da örnek alınmalıdır (31,45). Saldırı öncesinde/sırasında alkol, uyuşturucu ya da uyarıcı madde veya ilaç kullanımı şüphesi saptanan, alınan öyküsünde bilinç bulanıklığı, olayları hatırlamada zorluk bulunan mağdurlarda Ceza Muhakemesi Kanununun 76/2. maddesi dikkate alınarak, analiz edilmek üzere mağdurlardan kan ve idrar örnekleri alınmalıdır. Ceza Muhakemesi Kanununun 75. maddesi kapsamında ve adli makamların talebi doğrultusunda, şüpheliden / saldırgandan muayenesi sırasında ya da muayene edilmeksizin örnekleme yapılması da mümkündür. (47) DNA profili açısından kan, transfer kıl-saç karşılaştırması açısından kıl ve saç, alkol ve madde kullanımı açısından kan ve idrar ile cinsel temasın tespiti amacı ile penil sürüntü örneği alınabilir. Bir araştırmada duş ya da yıkama olmadığı takdirde penil swaplarda 24 saate kadar mağdurun DNA'sı saptanabileceği bildirilmiştir (48) Alfa-amilaz'ın ilk 6 saatte yüksek oranda olmak üzere 72 saate kadar cilt üzerinde tespit edilebileceği bildirildiğinden dolayı oral seks öyküsü bulunan olgularda alfa-amilaz da çalışılmalıdır. (49)

Cinsel saldırı mağdurları, ilk değerlendirme ve örneklemeyi takiben olgunun kendi dinamikleri de dikkate alınarak, ruhsal durum muayenesi, tanı, takip ve tedavi süreçlerinin başlatılması, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonların tespiti, profilaksisi, gerektiğinde tedavisinin sağlanması, gebelik araştırılması ve profilaksisi amacıyla Psikiyatri/Çocuk Psikiyatri, Kadın Hastalıkları ve Doğum, Dermatoloji, Enfeksiyon Hastalıkları gibi bölümlerden konsültasyonlar istenmelidir. (19) Konsültasyonlar adli raporlama sürecine katkısı yanında, mağdurların tıbbi açıdan tanı, takip ve tedavi süreçlerinin başlatılması açısından büyük öneme sahiptir. TCK Madde 99 (6)'da belirtildiği üzere; "Kadının mağduru olduğu bir suç sonucu gebe kalması halinde, süresi yirmi haftadan fazla olmamak ve kadının rızası olmak koşuluyla, gebeliği sona erdirene ceza verilmez. Ancak, bunun için gebeliğin uzman hekimler tarafından hastane ortamında sona erdirilmesi gerekir." hükmü ile gebeliğin sonlandırılması açısından cinsel suç mağduru gebelerde istisnai bir hüküm getirilmiştir (50)

Cinsel şiddete uğrayan bir kişide görülen stres cevabı, Tecavüz Travma Sendromu (TTS) olarak tanımlanan erken ve geç dönemde somatik, kognitif, psikolojik ve/veya davranışsal belirtiler ile kendini gösteren bir tablodur. Travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), depresyon ve uyum bozukluğu cinsel suç mağdurlarında en sık karşılaşılan patolojilerdir. (19) Sık ve tekrarlayan (TTS), TSSB, depresyon, sosyal fobi, anksiyete, artmış madde kullanımı, intihar girişimleri gözlenen kişilerde çocukluk çağı cinsel istismardan şüphelenilmesi gerektiği belirtilmektedir (31).

Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu Türk Ceza Kanunu Madde 280'de iki fıkra halinde düzenlenmiştir. Birinci fıkra: "Görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubu, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. İkinci fıkra: "Sağlık mesleği mensubu deyiminden tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişiler anlaşılır." şeklindedir. (50)

Bu çalışmada anogenital muayene bulgusu saptanan olgularda Türk Ceza Kanunu Madde 280 gereğince cinsel saldırı adli bildirimi yapılmadan önce cinsel saldırı tanımı, sıklığı, risk faktörleri, muayene bulguları göz önünde bulundurularak anogenital

muayene bulgularının ayırıcı tanısının yapılması ve multidisipliner yaklaşım sonucunda cinsel saldırı şüphesi devam eden olguların adli bildirimin yapılması gerektiğine vurgu yapılmak amaçlanmaktadır.

METODOLOJİ

Tedavi veren hekimi tarafından fiili livata şüphesiyle adli bildirimi yapıldıktan sonra muayene edilen 2 olgu ışığında cinsel saldırı şüpheli olgularda adli tıbbi yaklaşım literatür eşliğinde değerlendirildi.

BULGULAR

Olgu 1: 4 yaşında kız hastanın annesinden öyküsünde; ailenin 2. çocuğu olarak normal doğumla hastanede 2340 gr ağırlığı ve 48cm boyunda 8 aylık olarak doğduğu, doğum sırasında hipoksik kaldığı için 20 gün yoğun bakımda yattığı, 5-6 aylıkken çocuğun hareketlerinde bir kuvvetsizlik ve gözlerde şaşılık fark edildiği, 1 yaşında periventriküler lökoplazi tanısı konulduğu, fizik tedavi önerildiği, doğduğundan bu yana yoğun ve kronik kabızlık problemi olduğu, bu problemi nedeniyle birçok kez acile götürüldüğü, sık sık fitil şeklinde ilaç kullandığı, bacaklarındaki güçsüzlük ve yürümeme nedeniyle Ortopedi bölümü tarafından yapılan bacak tendon gevşetme ameliyatı esnasında Anestezi uzmanı tarafından perianal bölgede anormal anal genişlik ve yırtılma şüphesi saptandığı ve bu nedenle Pediatri uzmanına gönderildiği, Pediatri uzmanı tarafından muayene edildikten sonra fiili livata şüphesi ile tutanak tutulup polise ihbarda bulunulduğu ifade edilen hastanın litotomi pozisyonunda kolposkop eşliğinde yapılan anal muayenesinde; mukozal pililer doğal olup, gluteal retraksiyon yapıldıktan 20-25 saniye sonra anal sfinkter tonusunda hafif azalma saptandı. Bu durumun kronik konstipasyona bağlı olabileceği tıbbi kanaatine varıldı. Akut ve/veya kronik fiili livatanın tıbbi delillerine ait bulguya rastlanmadı. Tutanakta izlendiği belirtilen fissürlere rastlanmadı. Vajinal ve anal kolposkopik fotoğraflar çekildi.

Olgu 2: 37 yaşında kadın hastanın alınan öyküsünde; komorbid öyküsü olmadığı, ara ara çarpıntı şikayetleri olduğu, evde yakınları ile telefonla oynarken çarpıntı, solunum sıkıntısı, senkop sonrasında 112 ile arrest olarak acil servise getirildiği, yolda 10-15 dk CPR yapıldığı, GKS:3 olan nabız ve solunumu olmayan hastaya CPR uygulanmaya devam edildiği, entübe edildiği, kan gazında derin asidozu mevcut hiperpotasemisi olan hastaya kalsiyum glukonat tamponize mayi sıvı desteği başlandığı, 20 dk CPR sonrası spontan atım döndüğü, çekilen EKG'de V2'de Brugada Sendromu ile uyumlu patern ve sinüs taşikardisi izlendiği, 2gr Mg yapıldığı, sıvı resüsitasyona rağmen derin asidozu devam etmesi üzerine diyaliz için Nefroloji tarafından yoğun bakıma yatırıldığı, femoral kateter takılıp 2 saat hemodiyalize alındığı, yoğun bakımda takip edildiği esnada hastanın anal muayenesinde fissür şüphesi ve kanama görüldüğü, Genel Cerrahi'ye konsülte edildiği, Genel Cerrahi tarafından yapılan muayenesinde; anal sfinkter tonusunun yeterli olmadığı, anal kanaldan distal rektum mukozasının görüldüğü, aktif kanamanın olmadığı tespit edildiği belirtilen adli bildirimi yapıldıktan sonra tarafımızca yapılan yoğun bakımda yapılan muayenesinde; kullanılan ilaçlara ve hastanın agoni döneminde olmasına bağlı olduğu düşünülen anal dilatasyon ve anal

kanaldan diffüz şekilde kanlı içerik geldiği görüldü. Anal ve genital bölgede cinsel saldırı lehine ait lezyon görülmedi.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Cinsel saldırı öyküsüyle başvuran olguların yukarıda bahsettiğimiz değerlendirme basamaklarına göre değerlendirildikten sonra elde edilen muayene bulgularının tıbbi geçmiş, laboratuvar tetkiklerinin ve konsültasyonların sonuçlarıyla beraber değerlendirilmesi gerekmektedir. Anormal bir muayene bulgusu saptandığında bu bulgunun yaralanmaya mı yoksa hijyen bozukluğu, intertrigo, konstipasyon, kaşıma, anal bölge enfeksiyonları, paraziter enfestasyonlar, enkopresis, A grubu streptokok veya stafilokoksik enfeksiyonları, HIV enfeksiyonu, Crohn hastalığı, sifiliz, tüberküloz ve hematolojik maligniteler enfeksiyon, inflamasyon, kanama bozukluğu, cilt rahatsızlığı, neoplazi vb. tıbbi bir etyolojiye mi bağlı olduğunun adli tıbbi açıdan öncelikli olarak değerlendirilmesi, ayırıcı tanıda diğer tıbbi etiyolojilerin ekarte edilmesi genital bir hasar ya da yaralanma bulgusunun lezyonun olduğu bölgeye herhangi bir temasın meydana geldiğini düşündürmelidir.

Cinsel saldırı mağdurlarında ano-genital bölgede meydana gelen lezyonların ağırlığının, travma şiddetine, mağdurun yaşına, fiziksel gelişimine ve gösterilen dirence bağlı olarak değişebileceği, hiperemi, mukozal fissürler gibi akut lezyonların kısa süre içerisinde iz bırakmaksızın iyileşebileceği bu yüzden olay ile muayene arasında uzun zaman geçtiği durumlarda hiçbir lezyon saptanmayabileceği, hiçbir travmatik muayene bulgusu saptanmamasının cinsel saldırı olmadığı anlamına gelmediği unutulmamalıdır.

Cinsel saldırı iddiası dışında tıbbi bir durum nedeniyle başvuran hastalarda hekim veya diğer sağlık çalışanlarının cinsel saldırı şüphesiyle karşılaştığında cinsel saldırı mağdurlarının yaşadığı olayı yakınlarına ve adli makamlara bildirim sıklığının bazı koşullarda çok düşük seviyede olduğu göz önünde de bulundurularak vakit kaybetmeden adli bildirim ile durumu yetkili makamlara iletmesinin; olası bir cinsel saldırının fizik muayene bulgularının ve toplanabilecek olası biyolojik delillerin kaybolmasının önüne geçebileceği, mağdurun psikiyatrik, gebelik ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar açısından değerlendirilip tanı, tedavi ve profilaksi açısından zaman kaybetmesinin önüne geçilebileceği, saldırganın tespit edilip olası başka bir cinsel saldırının önüne geçilebileceği unutulmamakla birlikte anogenital muayene bulgusu saptanan olgularda etyolojide ilk planda cinsel saldırı düşünülerek TCK 280 md. gereğince adli bildirim yapılmadan önce; hasta ve yakınlarından alınan öyküde özellikle geçirilmiş ve mevcut hastalıklar, ilaç kullanımı, konjenital anomali, geçirilmiş travma ve operasyon vb. sorgulandıktan sonra iyi bir anogenital anatomi bilgisine sahip bir hekim tarafından yapılan ayrıntılı fizik muayene, tetkikler ve konsültasyonları içeren multidisipliner bir yaklaşımla ayırıcı tanıya gidilmesinin, hem hastanın mevcut tıbbi durumunun tanı, takip ve tedavi basamaklarında gecikmenin, hem hasta ve yakınlarını maddi ve manevi açıdan yıpratıcı adli süreçlerin önüne geçeceğini bu nedenle tüm tıbbi etyolojiler dışlandıktan sonra şüphenin devam etmesi halinde adli bildirim yapılması gerektiğini düşünmekteyiz.

KAYNAKÇA

- 1- Rachel J, Purna S, Claudia GM. Chapter 6: Sexual violence. In World report on violence and health. World Health Organization. Geneva, 2002:149.
- 2- International Criminal Court. Elements of Crimes, Article 7(1)(g)-6 Crimes against humanity of sexual violence, Nederland, 2011:7.
- 3- McDougall. "Report of the Special Rapporteur on systematic rape" United Nations Economic and Social Council Commission on Human Rights. June 1998:6.
- 4- Kathleen CB, Linda ES. Sexual Violence Surveillance: Uniform Definitions and Recommended Data Element. Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Injury Prevention and Control Atlanta, Georgia, 2002:9-12.
- 5- Sangeeta R, Jagadeesh N, Samant P. Manual for Medical Examination of Sexual Assault .Centre for Enquiry into Health and Allied Themes (CEHAT). Satam Udyog Parel, Mumbai, 2010.
- 6- Dokgöz H., Polat O. Adli Tıp&Adli Bilimler, 1.baskı. Akademisyen Kitabevi, 2019:379-415
- 7- Jewkes R, Garcia-Moreno C, Sen P. Sexual violence in world report on violence and health. Geneva: World Health Organization, 2002:149–181.
- 8- Walker A, Flatley J, Kershaw C et al. Crime in England and Wales 2008/09, volume 1: findings from the British crime survey and police recorded crime. London: Home Office Statistical Bulletin. 2009.
- 9- Tjaden P, Thoennes N. Extent, nature, and consequences of rape victimization: Findings from the national violence against women survey. Department of Justice 2006. www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/210346.pdf (Erişim:07.11.2021)
- 10-Breiding MJ, Smith SG, Basile KC, et al. Prevalence and characteristics of sexual violence, stalking, and intimate partner violence victimization--national intimate partner and sexual violence survey, United States, 2011. Morbidity and Mortality Weekly Report. Surveillance Summaries September 5, 2014 / 63(SS08):1-18. <https://www.cdc.gov/mmwr/preview/mmwrhtml/ss6308a1.htm> (Erişim:07.11.2021)
- 11-Berry KM, Rutledge CM. Factors That Influence Women to Disclose Sexual Assault History to Health Care Providers. Journal of Obstetric, Gynecologic & Neonatal Nursing. Volume 45, Issue 4, July–August 2016:553-564.
- 12-The Prevalence of Sexual Violence, Results From a Population-Based Sample, Dtsch Arztebl Int,v.113(7); 2016 Feb.
- 13-Jones JS, Alexander C, Wynn BN, et al. Why women don't report sexual assault to the police: the influence of psychosocial variables and traumatic injury. J Emerg Med 2009; 36:417.

- 14-Jewkes R, Abrahams N. The epidemiology of rape and sexual coercion in South Africa: an overview. *Social Science and Medicine* (in press). The international crime victim survey in countries in transition: national reports. Rome, United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute, 1998.
- 15-Administration for Children & Families. *Child Maltreatment 2010. Annual Report*, US Government Printing Office; Department of Health and Human Services, Washington, DC 2010.
- 16-Poirier MP. Care of the female adolescent rape victim. *Pediatr Emerg Care* 2002; 18:53.
- 17-Bechtel K, Podrazik M. Evaluation of the adolescent rape victim. *Pediatr Clin North Am* 1999; 46:809.
- 18-Finkelhor D. Epidemiological factors in the clinical identification of child sexual abuse. *Child Abuse Negl* 1993; 17:67.
- 19-Kar H., Özdemir Ç. *Adli Tıp&Adli Bilimler*, 1.baskı. Akademisyen Kitabevi, 2019:433-468
- 20-Greenfeld LA. Sex offenses and offenders: an analysis of data on rape and sexual assault. Washington, DC, United States Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Statistics (NCJ 163392). <https://bjs.gov/content/pub/pdf/SOO.PDF>
- 21-Heise LL, Pitanguy J, Germain A. Violence against Women: The Hidden Health Burden. World Bank Discussion Papers; No. WDP 255. Washington DC: The World Bank.1994. <http://documents.worldbank.org/curated/en/1994/07/442273/violence-against-women-hidden-health-burden>
- 22-Breiding MJ, Smith SG, Basile KC, et al. Prevalence and characteristics of sexual violence, stalking, and intimate partner violence victimization--national intimate partner and sexual violence survey, United States, 2011. *Morbidity and Mortality Weekly Report. Surveillance Summaries* September 5, 2014 / 63(SS08):1-18. <https://www.cdc.gov/mmwr/preview/mmwrhtml/ss6308a1.htm> (Erişim:07.11.2021)
- 23-Acierno R et al. Risk factors for rape, physical assault, and post-traumatic stress disorder in women: examination of differential multivariate relationships. *Journal of Anxiety Disorders*, 1999, 13:541–563.
- 24-Tjaden P, Thoennes N. Full report of the prevalence, incidence and consequences of violence against women: findings from the National Violence Against Women Survey. Washington, DC, National Institute of Justice, Office of Justice Programs, United States Department of Justice and Centers for Disease Control and Prevention, 2000.NCJ. <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/183781.pdf>

- 25-Faune MA. Centroamerica: los costos de la guerra y la paz. [Central America: the costs of war and of peace.] *Perspectivas*, 1997, 8:14–15
- 26-Skjelsbaek I. Sexual Violence and War: Mapping Out a Complex Relationship. *European Journal of International Relations*. Vol 7, Issue 2, 2001. Pp211-237
- 27-Decker MR, Raj A, Silverman JG. Sexual Violence Against Adolescent Girls: Influences of Immigration and Acculturation. *Violence Against Women*, Volume 13 Number 5, May 2007:498-513.
- 28-Rutter M, Taylor E, Hersov L. *Child and Adolescent Psychiatry; Modern approaches*. 3rd Ed. Blackwell Science Ltd. 1994; pp.230-252.
- 29-Back S, Lips H.M. Child sexual abuse: victim age, victim gender, and observer gender as factors contributing to attributions of responsibility'. *Child Abuse & Neglect*. 1988; 22(12): 1239-1252.
- 30-Deborah Rogers and Mary Newton "Sexual Assault Examination" chapter in the book "Clinical Forensic Medicine: A Physician's Guide" Ed: Margaret M. Stark. 2nd edition. New Jersey. 2005:61-126.
- 31-WHO. "Assessment and examination of adult victims of sexual violence" chapter in book "Guidelines For Medico-Legal Care For Victims Of Sexual Violence". World Health Organization. ISBN 92 4 154628 X 2003. France:30-56.
- 32-Sachs CJ, Chapman J. *Sexual Assault, History and Physical*. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing; 2018.
- 33-A National Protocol for Sexual Assault Medical Forensic Examinations Adults / Adolescents. U.S. Department of Justice Office on Violence Against Women. Second Edition. April 2013. NCJ.
- 34-Gries T.L, Goh D.S, Cavanaugh J. Factors associated with disclosure during child sexual abuse assessment. *Journal of Child Sexual Abuse*. 1996; 5(3): 1-19.
- 35-Tavara L. Sexual violence. *Best Practice & Research Clinical Obstetrics and Gynaecology*, 2006; Vol. 20, No. 3, pp. 395-408.
- 36-Morgan M. *How to Interview Sexual Abuse Victims: Including the Use of Anatomical Dolls*. Sage Pub. London, 1995; pp.13-61.
- 37-Peterson L.W, Hardin M, Nitsch M.J. The use of children's drawings in the evolution and treatment of child sexual, emotional and physical abuse. *Arch Fam Med.*; 1995; 4: 445-452.
- 38-Sheets LK, Leach ME, Koszewski IJ, et al. Sentinel injuries in infants evaluated for child physical abuse. *Pediatrics* 2013; 131:701.

- 39-Maguire SA, Upadhyaya M, Evans A, et al. A systematic review of abusive visceral injuries in childhood--their range and recognition. *Child Abuse Negl* 2013; 37:430.
- 40-Berkowitz CD. Healing of Genital Injuries. *Journal of Child Sexual Abuse*. 2011, 20:5, 537-547.
- 41-McCann J, Rosas A, Boos S. Child and adolescent sexual assaults (childhood sexual abuse) in *Forensic Medicine: Clinical and Pathological Aspects* editors: James JP, Busuttil A, Smock W. Greenwich Medical Media Ltd, London, 2003. Pp:460.
- 42-Gartside BO, Brewer KJ, Strong CL. Estimation of Prostate-Specific antigen (PSA) extraction efficiency from forensic samples using the seratec PSA semiquant semiquantative membrane test, *Forensic Science Communications*, 2003; 5:2.
- 43-Khaldi N, Miras A, Botti K, Benali L. Evaluation of three rapid detection methods for the forensic identification of seminal fluid in rape cases. *J. Forensic Sci.* 2004; 49:4.
- 44-Annie VC, Willott GM, Allard JE. Spermatozoa — their persistence after sexual intercourse. *For. Sci. Int.* 1982. 19:135-154.
- 45-Recommended Guidelines, Washington State, Sexual Assault Emergency Medical Evaluation Adult and Adolescent, 2017. <https://depts.washington.edu/hcsats/PDF/guidelines/Recommended%20Guidelines-2017- adult.pdf>
- 46-Aşıcıoğlu F. Y STR Polimorfizminin Adli Genetikteki Önemi ve Uygulaması, *Adli Bilimler Dergisi* 2002; 1: 55–9.
- 47-5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5271.pdf>
- 48-Sheila MK. Information from penile swabs in sexual assault cases. *Forensic Science International*. Volume 43, Issue 1, 1989:63-81.
- 49-Keating SM, Higgs DF. The detection of amylase on swabs from sexual assault cases. *Journal of the Forensic Science Society*. 1994; 34: 89-93.
- 50-5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf>

10- ÇOCUK VE ERGEN CİNSEL İSTİSMARINA BAĞLI OLUŞAN PSİKOPATOLOJİLER

Burak BULUT, Arş. Gör. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, burakbulut090416@gmail.com

Ebru YAŞAT AKSAY, Arş. Gör. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, yasatebru@gmail.com

Nursel GAMSIZ BİLGİN, Prof. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, nurselbilgin@yahoo.com

Halis DOKGÖZ, Prof. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, halisdokgoz@gmail.com

Hakan KAR, Prof. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, drhakankar73@gmail.com

ÇOCUK VE ERGEN CİNSEL İSTİSMARI İLE İLİŞKİLİ PSİKOPATOLOJİLER

Burak BULUT, Arş. Gör. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı

Ebru YAŞAT AKSAY, Arş. Gör. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı

Nursel GAMSIZ BİLGİN, Prof. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı

Halis DOKGÖZ, Prof. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı

Hakan KAR, Prof. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı

Amaç: Çalışmamızda, cinsel istismara uğradığı iddia edilen çocuk ve ergen olguların sosyodemografik özelliklerinin ve bu özelliklerinin meydana gelen psikopatolojilerle ilişkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntemler: Bu çalışmada, 01.01.2010-31.12.2020 tarihleri arasında cinsel saldırı nedeniyle Mersin Üniversitesi Adli Tıp Anabilim Dalı'ndan adli rapor talep edilen ve Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları polikliniğine konsulte edilen çocuk ve ergen olguların (n=1360) yaş, cinsiyet, eğitim durumu, nörolojik ve psikiyatrik ek hastalıkları, madde kullanım öyküleri, istismar tipi, istismar sıklığı, istismarcı yakınlığı, fiziksel şiddet bulguları ve travmaya bağlı gelişen psikopatolojileri retrospektif olarak incelendi. Verilerin istatistiksel analizinde IBM SPSS 22 paket programı kullanıldı.

Bulgular: 428(%31,5) çocuğun polikliniğe başvurmadiğı, başvuran olguların 448'inde (%48) olaya bağlı herhangi bir psikopatoloji gelişmediğı, kalan 484 (%52) olguya tanı konduğu tespit edildi. 214'ünde (%23) Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB), 106'sında (%11,4) Akut Stres Bozukluğu (ASB), 49'unda (%5,3) Major Depresif Bozukluk (MDB), 19'unda (%2) Yaygın Anksiyete Bozukluğu gözlemlendi. 15 yaş ve altı yaş grubundaki çocukların %46,9'unda cinsel istismara bağlı psikopatoloji gelişirken 15 yaş üzeri çocukların %61,1'inde psikopatoloji geliştiğı, kız çocuklarının %53,5'inde cinsel istismara bağlı psikopatoloji gelişirken erkek çocuklarının %44,6'sında

psikopatoloji geliştiği, nörolojik ve psikiyatrik hastalıklara sahip çocukların %43,3'ünde olaya bağlı psikopatoloji geliştiği, Madde kullanım Bozukluğu olan çocukların %68,4'ünde olaya bağlı psikopatoloji geliştiği, akrabaları tarafından cinsel istismara maruz kalan çocukların %61,6'sında psikopatoloji geliştiği tespit edildi.

Sonuç: Cinsel istismara uğradığı iddia edilen 15 yaş üstü, eğitim durumu ortaöğretim ve lise olan, ek hastalığı olmayan, akrabaları tarafından, penetran ve birden fazla kez cinsel istismara maruz kalan olgularda psikopatoloji gelişme riski daha yüksek bulunmuştur. Çocuk istismarı insanlığın geleceğini tehdit eden bir toplum sağlığı problemidir. Bu nedenle özellikle yüksek risk altındaki çocuklar için koruyucu, bilgilendirici hizmetler sağlanmalı, bu konuyla ilgili rehabilitasyon merkezleri yaygınlaştırılmalıdır.

Anahtar Kelimeler

Çocuk İstismarı, Cinsel İstismar, Adli Tıp

PSYCHOPATHOLOGIES ASSOCIATED WITH CHILD AND ADOLESCENT SEXUAL ABUSE

Burak BULUT, Arş. Gör. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı

Ebru YAŞAT AKSAY, Arş. Gör. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı

Nursel GAMSIZ BİLGİN, Prof. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı

Halis DOKGÖZ, Prof. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı

Hakan KAR, Prof. Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı

Objective: In our study, it was aimed to determine the sociodemographic characteristics of children and adolescents who were alleged to have been sexually abused and the relations of these characteristics with the psychopathologies.

Materials and Methods: In this study, age, gender, educational status, neurological and psychiatric comorbidities, substance use history, type of abuse, frequency of abuse, relationship with the perpetrator, signs of physical violence, and trauma-related psychopathologies of child and adolescent cases (n=1360) who applied to Mersin University Forensic Medicine Department between 01.01.2010-31.12.2020 due to sexual assault and were consulted to the Child and Adolescent Psychiatry Outpatient Clinic were reviewed retrospectively. IBM SPSS 22 package program was used for statistical analysis of the data.

Results: It was determined that 428 (31.5%) children did not apply to the outpatient clinic, no psychopathology developed in 448 (48%) children and 484 (52%) children were diagnosed. Post Traumatic Stress Disorder (PTSD) in 214 (23%) children, Acute Stress Disorder (ASD) in 106 (11.4%), Major Depressive Disorder (MDD) in 49 (5.3%), 19 (2%) Generalized Anxiety Disorder was observed. It was determined that while 46.9% of children aged 15 and under develop psychopathology due to sexual abuse,

61.1% of children over the age of 15 develop psychopathology, 53.5% of girls develop psychopathology due to sexual abuse, while 44.6% of boys develop psychopathology, 43.3% of children with neurological and psychiatric diseases developed event-related psychopathology, 68.4% of children with substance use disorder developed event-related psychopathology, 61.6% of children exposed to sexual abuse by their relatives' developed psychopathology.

Conclusion: The risk of developing psychopathology was found to be higher in cases over the age of 15, who were alleged to have been sexually abused, who had secondary education or high school education, had no comorbidities, and were exposed to penetrating and multiple sexual abuse by their relatives. Child abuse is a public health problem that threatens the future of humanity. Therefore, protective and informative services should be provided especially for children at high risk, and rehabilitation centers related to this issue should be expanded.

Keywords: *Child Abuse, Sexual Abuse, Forensic Medicine*

GİRİŞ

Çocuk istismarı, çocukların üzerinde hayatları boyunca ciddi etkileri olabilecek evrensel bir halk sağlığı sorunudur. Dünya Sağlık Örgütü tarafından çocuk istismarı; çocuğun fiziksel, sosyal ve ruhsal gelişimini olumsuz yönde etkileyen herhangi bir davranışa maruz kalması durumu olarak tanımlanmış olup, istismarı uygulayan çocuğun tanıdığı veya tanımadığı bir çocuk veya yetişkin, yaşadığı toplum veya ülke olabileceği belirtilmiştir. İstismar; fiziksel, duygusal, psikososyal, cinsel ve ekonomik yönden olabildiği gibi çocuğun ihmali şeklinde de olabilmektedir. İhmalin diğer istismar türlerinden farkı pasif bir eylem olarak yapılmasıdır.

Çocuğun cinsel istismarı; çocuğun algılayamadığı, yeterli bir bilgiye sahip olmadığı veya gelişim düzeyi yetersiz olduğu için rıza veremeyeceği herhangi bir cinsel eyleme maruz kalması durumudur (1,2). Çocuk cinsel istismarı aynı zamanda Türk Ceza Kanunu'nda "on beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış, diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar" olarak tanımlanmaktadır. Çocuğa biyolojik olarak kan bağı olan, yasal olarak evlenmeleri yasak olan aile bireylerinden birisinin cinsel istismarı ise ensest olarak tanımlanmaktadır (3).

Çocuk cinsel istismarı, temas içermeyen (cinsel içerikli konuşma, cinsel içerikli video-görüntü izletme, röntgencilik, teşhircilik), temas içeren (cinsel bölgelere dokunma, öpme, okşama, interfemoral, gluteal sürtünme, vajinal, anal, oral organ veya sair cisim penetrasyonu) ve cinsel sömürü (fuhuş, pornografi) şeklinde olabilmektedir (4). Yurtdışında yapılan çalışmalarda en sık penetratif sonra dokunma ve öpme yoluyla oluşan cinsel istismar tipi görülürken (5), ülkemizde yapılan çalışmalarda en sık dokunma-okşama-sürtünme yoluyla olmakta, bunu penetratif cinsel istismar izlemektedir (6-9).

Ailenin düşük sosyoekonomik düzeyde olması, ebeveynlerin kendileriyle ve çocuklarıyla olan ilişkilerinin yetersizliği, ebeveynlerde olan ruhsal patolojiler, alkol-madde bağımlılığı, istismar öyküleri, üvey anne-baba varlığı, çocukta olan ruhsal patolojiler ve zihinsel ve/veya fiziksel engellilik durumu cinsel istismar riskini arttıran faktörlerdir (10, 11).

Çocuk cinsel istismarı her geçen yıl artmasına rağmen, yetkili birimlere bildirim az olmaktadır. Yapılan bir çalışmada 127/1000 oranında cinsel istismar öz bildirimi yapıldığı, bunların sadece 4/1000 oranının yetkili makamlara yansıdığı belirtilmektedir (12). Bu cinsel istismar vakalarının çoğunun yetkili birimlere yansımadığını göstermektedir. Çocuğun, inanılmama, utanç, kendisini suçlama, korku gibi nedenlerle açığa vurmasının zorlaşacağı gibi, cinsel istismarı uygulayanın tehdit ve zor kullanarak olayın üzerini kapatması da bu duruma neden olabilmektedir (13, 14).

Tüm dünyadaki verilerin derlendiği bir metaanaliz çalışmasında çocuk cinsel istismarı prevalansının %12 olduğu, kız çocuklarının (%18) erkek çocuklarından (%7,6) daha fazla mağdur olduğu belirtilmektedir (12). Ülkemizde cinsel saldırı suçlarının tüm suçların yaklaşık %3'ünü oluşturduğu, daha çok çocuk yaş grubundakilerin maruz kaldığı bildirilmiştir (15). Ülkemizde çocuk cinsel istismarının sıklığını net olarak bildiren çalışmaların eksik olduğu bilinmekle birlikte yapılan çeşitli çalışmalarda 18 yaşından küçük kız çocuklarının %12-25'inin, erkek çocuklarının ise %8-10'unun istismara uğradığı, istismarcıların ezici çoğunluğunun erkek cinsiyette, mağdurlarının çoğunluğunun kız cinsiyette olduğu, mağdurlara Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM) tanı ölçütlerine göre %64-87.9 oranında olaya bağlı ruhsal patoloji tanısı konulduğu, en sık konulan tanıların Akut Stres Bozukluğu (ASB) ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) olduğu bildirilmiştir (7-9, 16, 17). Mağdurda olaydan hemen sonra ruhsal bir patoloji gelişmeyebileceği, istismara bağlı oluşan ruhsal belirtilerin çocuklarda dalgalı bir şekilde seyredebileceği, bu nedenle travmadan yıllar sonra bile olaya bağlı ruhsal bir patoloji oluşabileceği bilinmektedir (18-20).

Cinsel istismar mağduru olan çocuklar adli makamlar tarafından Adli Tıp ve Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları polikliniklerine adli rapor talebi nedeniyle yönlendirilmekte olup adli makamlara bilirkişilik yapıldığı gibi yapılan klinik değerlendirmeler sonucunda mağdur çocukların ruhsal durumları takip edilmekte, gerekli tedaviler yapılmakta ve çocukların ruh sağlığının korunması amacıyla önlemler alınmaktadır. Çalışmamızda Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı polikliniğine adli rapor talebiyle gönderilen cinsel istismar mağduru çocuk ve ergen olguların sosyodemografik özelliklerinin belirlenmesi ve bu özelliklerinin meydana gelen psikopatolojilerle ilişkilerinin saptanması amaçlanmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Çalışmamızda, 01.01.2010-31.12.2020 tarihleri arasında cinsel istismar şüphesiyle Mersin Üniversitesi Adli Tıp Anabilim Dalı'ndan adli rapor talep edilen ve Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları polikliniğine konsülte edilen çocuk ve ergen olguların (n=1360) yaş, cinsiyet, eğitim durumu, nörolojik ve psikiyatrik ek hastalıkları, madde kullanım öyküleri, istismar tipi, istismar sıklığı, istismarcı yakınlığı, fiziksel şiddet bulguları ve cinsel istismara bağlı gelişen psikopatolojileri retrospektif

olarak hasta dosyalarından incelendi. Verilerin istatistiksel analizinde IBM SPSS 22 paket programı kullanıldı.

BULGULAR

Cinsel istismara bağlı ruhsal patoloji gelişip gelişmediğinin belirlenmesi, ve rehabilite edilmeleri amacıyla Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları polikliniğine konsülte edilen 428(%31,5) olgu polikliniğe başvurmamış olup, başvuran 448 (%48) olguda olaya bağlı herhangi bir psikopatoloji gelişmezken, kalan 484 (%52) olguya Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders-IV-V (DSM-V) tanı ölçütlerine göre tanı konmuştur. 214'ünde (%23) Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB), 106'sında (%11,4) Akut Stres Bozukluğu (ASB), 49'unda (%5,3) Major Depresif Bozukluk (MDB), 19'unda (%2) Yaygın Anksiyete Bozukluğu, 13'ünde (%1,4) Davranım Bozukluğu, 3'ünde (%0,3) Disosiyatif Bozukluk, 69'unda (%7,4) Major Depresif Bozukluk ve Akut Travma Sonrası Stres Bozukluğu (MDB + APTSB) birlikte, 11'inde (%1,2) ise Major Depresif Bozukluk ve Kronik Travma Sonrası Stres Bozukluğu (MDB + KPTSB) birlikte gözlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1: Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları tarafından muayene edilen olguların dağılımı

Tanı	n(%)
ASB	106(11,4)
TSSB	214(23)
MDB	49(5,3)
Davranım Bozukluğu	13(1,4)
Yaygın Anksiyete Bozukluğu	19(2)
MDB + KPTSB	69(7,4)
MDB + APTSB	11(1,2)
Disosiyatif Bozukluğu	3(0,3)
Doğal	448(48)

15 yaş ve altı yaş grubundaki olguların %46,9'unda cinsel istismara bağlı ruhsal patoloji gelişirken 15 yaş üzeri olguların ise %61,1'inde ruhsal patoloji gelişmiştir. Yaş grupları arasındaki bu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,01$). Kız çocuklarının %53,5'inde cinsel istismara bağlı ruhsal patoloji gelişirken erkek çocuklarının %44,6'sında gelişmiştir ($p=0,037$). Eğitim durumu ortaöğretim ve lise olan olgularda cinsel istismara bağlı ruhsal patoloji gelişme durumu anlamlı derecede daha yüksektir ($p<0,001$). Nörolojik ve psikiyatrik hastalıklara sahip olguların %43,3'ünde olaya bağlı ruhsal patoloji gelişmiştir. Bu oran ek hastalığı olmayan grupla kıyaslandığında anlamlı derecede düşüktür ($p=0,021$). Madde Kullanım Bozukluğu olan olguların %68,4'ünde olaya bağlı ruhsal patoloji saptanmıştır. Evlenme vaadiyle kandırılarak cinsel istismara maruz kalan kız çocuklarında olaya bağlı ruhsal patoloji gelişme durumu evlenme vaadi olmayanlara göre daha düşüktür ($p=0,004$). Bir kez cinsel istismara maruz kalan olguların %46,5'inde, iki ve daha fazla cinsel istismara maruz kalanların ise %58,8'inde cinsel istismara bağlı ruhsal patoloji gelişmiştir. Bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,001$). Cinsel istismar sırasında fiziksel şiddete uğrayan ve uğramayan olgularda

ruhsal patoloji gelişimi için anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p=157$). Penetran cinsel istismarlarda ruhsal patoloji gelişme durumu, non-penetran cinsel istismarlara göre anlamlı derecede daha fazladır ($p<0,001$). (Tablo 2).

Tablo 2: Cinsel İstismara Bağlı Psikopatoloji Gelişen Olguların Özellikleri

Parametreler		Psikiyatrik Tanı Alan Çocuklar n(%)	p
Yaş Grupları	15 yaş ve altı	283(46,9)	$p<0,001$
	15 yaş üzeri	201(61,1)	
Cinsiyet	Kız	409(53,5)	$p=0,037$
	Erkek	75(44,6)	
Eğitim Durumu	Okuma yazma bilmiyor	24(29,6)	$p<0,001$
	İlköğretim	114(42,9)	
	Ortaöğretim	147(60,0)	
	Lise	128(59,3)	
Nörolojik ve Psikiyatrik Ek Hastalık	Evet	65(43,3)	$p=0,021$
	Hayır	419(53,6)	
Madde Kullanım Bozukluğu	Evet	26(68,4)	$p=0,038$
Evlenme Vaadi	Evet	79(44,1)	$p=0,004$
	Hayır	330(56,4)	
İstismar Sıklığı	1 kez	180(46,5)	$p<0,001$
	2 ve daha fazla	286(58,8)	
Fiziksel şiddet	Var	15(50)	$p=0,157$
İstismar tipi	Penetran	361(57,4)	$p<0,001$
	Non-penetran	123(40,6)	
İstismarcı yakınlığı	Akraba	133(61,6)	$p=0,005$
	Tanıdık	299(49,3)	
	Yabancı	52(47,3)	
Ensest	Evet	117(60,9)	$p=0,005$

	Hayır	367(49,6)	

Akrabaları tarafından cinsel istismara maruz kalan olguların %61,6'sında ruhsal patoloji gelişmiş olup, tanıdıkları ve yabancılar tarafından cinsel istismara maruz kalanlara göre bu oran anlamlı derecede daha fazladır ($p=0,005$). Ensest olgularda ruhsal patoloji gelişme durumu diğerlerine göre anlamlı derecede daha fazladır ($p=0,005$)

Cinsel istismara bağlı ruhsal patoloji gelişen olguların 32'sinde (%6,6) intihar düşüncesi, 23'ünde (%4,8) ise intihar girişimi olduğu görülmüştür.

TARTIŞMA

Cinsel istismarın mağdur çocuk üzerinde tek ve evrensel bir sonucu olmadığı için her çocuk ayrı ayrı değerlendirilerek kısa ve uzun dönemdeki etkiler detaylı ve kapsamlı şekilde ele alınmalıdır. Cinsel istismar, çocuk üzerinde oluşturduğu psikolojik ve fizyolojik etkiler nedeniyle yetişkinlik çağına kadar uzanan patolojilere neden olabilmektedir (20). TSSB, depresyon, anksiyete, madde kullanım bozukluğu, suça karışma davranışı, düşük benlik saygısı, davranım bozuklukları, intihar gibi problemlerin cinsel istismar mağduru çocuklarda daha sık karşılaşıldığı bildirilmektedir (21,22).

Çalışmamızda olgular, istismara bağlı ruhsal patoloji gelişip gelişmediğinin belirlenmesi, tedavi ve rehabilite edilmeleri amacıyla Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları polikliniğine konsülte edilmiş olup olguların %31,5'inin başvurmadığı görülmüştür. Adli Tıp uzman hekimleri tarafından yapılan muayene ve incelemelerle istismarın fiziksel belirtilerinin saptanması kadar, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları uzman hekimleri tarafından yapılacak muayene ile istismarın ruhsal belirtilerinin saptanması da önemlidir. Türk Ceza Kanunu'nun 103/6. fıkrasına göre cinsel istismar suçunu işleyen ve mağduru beden ve ruh sağlığının bozulmasına sebebiyet veren şüpheli veya hükümlüler suçun nitelikli hali olduğu için 15 yıldan az olmayan bir ceza ile yargılanmaktaydılar. Fakat 28 Haziran 2014 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan düzenlemeyle TCK 103/6. fıkrası kanundan kaldırılmıştır. Ruhsal durum muayenesi, cinsel istismar olaylarında mağduru öz yararı ve yargılama sürecinin sağlıklı ilerlemesi için son derece önemlidir. Cinsel istismar olaylarında çoğu zaman maddi bir kanıt ulaşılamamakta olup olayla ilgili tek kanıt mağduru oluşan ruhsal belirtiler olabilmektedir. Bu nedenle konuyla ilgili yasal zeminde boşlukların olduğu düşünülmektedir. Ruhsal durum muayenesi yasal olarak zorunluluk haline getirilip mağdurların ruh ve beden sağlıklarının yüksek oranda bozulduğu bilindiğinden konuyla ilgili ceza yasalarında gerekli düzenlenmelerin yapılması gerekmektedir.

Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları polikliniğine başvuran olguların %48'inde olaya bağlı herhangi bir ruhsal patoloji geliştiği gözlenmemiştir. Cinsel istismar sonrası ruhsal patoloji göstermeyen çocuklarda ilerleyen dönemlerde bireysel, ailesel ve çevresel faktörlere bağlı olarak % 10- 20 oranında ruhsal patoloji görülebileceği belirtilmiştir (21). Bu nedenle olaya bağlı ruhsal patoloji saptanmayan mağdurların multidisipliner olarak ilgili branşlarla klinik takiplerinin yapılması,

oluşabilecek belirti ve patolojilerle ilgili mağdurun kendisinin ve ailesinin bilgilendirilmesi gerekmektedir.

Çocuk ve ergenlerde cinsel istismar sonrası ruhsal patoloji görülme oranı %64-87 arasındadır (7-9,17). Çalışmamızda Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları polikliniğine başvuran olguların %52'sine DSM-IV/V-TR tanı ve sınıflandırma sistemine göre tanı konmuştur. %23'ünde Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB), %11,4'ünde Akut Stres Bozukluğu (ASB), %5,3'ünde Major Depresif Bozukluk (MDB), %2'sinde Yaygın Anksiyete Bozukluğu, %1,4'ünde Davranım Bozukluğu, %0,3'ünde Disosiyatif Bozukluk tek başına saptanırken; %7,4'ünde MDB + Akut TSSB, %1,2'sinde ise MDB + Kronik TSSB birlikte gözlenmiştir. Türkiye'de yapılan çalışmalarda cinsel istismar sonrası en sık konulan tanıların Travma Sonrası Stres Bozukluğu, Akut Stres Bozukluğu ve Major Depresif Bozukluk olduğu bildirilmiştir (6, 23-25). Çocuk cinsel istismarının değerlendirildiği bir başka çalışmada; olguların %82'sinin istismara bağlı en az bir tane psikiyatrik tanı aldığı, %26'sında ASB, %33'ünde TSSB, %28'inde MDB tanısı konduğu belirtilmiştir (7). Çalışmamızdaki olgularda en sık görülen ruhsal patolojilere ilişkin elde ettiğimiz bulgular daha önceki çalışmalarla uyumlu bulunmuştur.

Cinsel istismara bağlı psikiyatrik tanı alan olgularda, mağdura ve cinsel istismarın niteliğine ilişkin birtakım parametrelere baktığımızda; 15 yaş üzerindeki çocuklarda ve kız çocuklarında anlamlı derecede daha fazla ruhsal patoloji geliştiği görülmüştür. Bu olguların büyük kısmı ortaöğretim ve lise öğrencisidir. Mental Retardasyon (MR), Cerebral Palsi (CP), Dikkat Eksikliği ve Hareket Bozukluğu (DEHB), otizm, Bipolar Bozukluk (BP) gibi nörolojik ve psikiyatrik hastalıklara sahip olgularda olaya bağlı ruhsal patoloji gelişme durumu, sağlıklı olgulara göre anlamlı derecede daha düşüktür. Madde kullanım bozukluğu olan olguların %68,4'ünde olaya bağlı ruhsal patoloji saptanmıştır. Literatürde çalışmaların çoğunluğu, cinsel istismarın kız ve erkek olguları farklı etkileyebileceğini ve farklı ruhsal patolojilere yol açabileceğini belirtilirken, bazı çalışmalar cinsiyet bazında anlamlı farklılıklar elde edilmediğini vurgulamıştır (26-31). Yine birçok çalışmada, cinsel istismar mağduru ergenlerde çocuklara nazaran olaya bağlı daha fazla ruhsal patoloji geliştiği vurgulanmaktadır (26, 32). Literatüre paralel olarak çalışmamızda 15 yaş üzeri olgu grubunda olaya bağlı ruhsal patoloji daha sık gelişmiş olup büyük yaş gruplarındaki çocuklarda, cinsel istismarın kabul edilemez olduğuna ve kendisini zarara uğratacağına dair farkındalığının küçük yaş grubuna göre artmış olmasının bu durumda etkili olduğu düşünülmektedir. Literatürde; MR, DEHB, Bipolar Bozukluk, Davranım ve Kişilik Bozuklukları, Psikoz gibi hastalıkları bulunan çocukların cinsel istismara uğrama risklerinin arttığı belirtilmektedir (33). Çalışmamızda bu tip hastalıklardan en az birine sahip olan grupta istismar sonrası ruhsal patoloji gelişme durumu sağlıklı gruba göre daha azdır. Bu durumun zihinsel ve ruhsal kapasitenin; maruz kalınan istismarı kavrama, değerlendirme ve başa çıkma yetilerini etkilemesi sonucu travmanın etkilerini değiştirebilmesiyle ilişkili olduğu düşünülmektedir. Madde kullanım bozukluğunun cinsel istismarı artırıcı bir risk faktörü olduğu çalışmalarda belirtilmektedir (10, 11). Ancak çalışmamızdaki olgularda madde kullanım bozukluğunun istismar öncesinde mi yoksa sonrasında mı geliştiği bilinmemektedir. Bu nedenle madde kullanım bozukluğunun cinsel istismar sonrası gelişen ruhsal patolojilerle ilişkisi net şekilde ortaya konamamıştır.

Çalışmamızda evlenme vaadiyle kandırılarak cinsel istismara maruz kalan olgularda olaya bağlı ruhsal patoloji gelişme durumu evlenme vaadi olmayanlara göre daha düşük bulunmuştur. Evlenme vaadiyle kandırılarak cinsel istismara maruz bırakılanlarda olaya bağlı daha az psikopatoloji gelişmesi, evlenme vaadi olan olgularda çocukların cinsel birlikteliğe daha çok rıza göstermesinin, istismarcıyla zaten evleneceği ve bir gelecek kurabileceği düşüncelerinin etkili olduğu düşünülmektedir. Fakat bir yanda da evlilikle sonuçlanmayan cinsel birlikteliklerin mağdur üzerinde bıraktığı terkedilme, kullanılma, kandırılma, hayal kırıkları, yalnız bırakılma, dışlanma gibi etkilerin psikolojik açıdan daha yıpratıcı olduğu, ruhsal patoloji gelişimi için daha yüksek risk oluşturabileceği düşünülmektedir.

Birden fazla kez cinsel istismara maruz kalanlarda anlamlı derecede daha fazla ruhsal patoloji gelişmiştir. Cinsel istismar sırasında fiziksel şiddete uğrayan ve uğramayan olgularda ruhsal patoloji gelişimi açısından anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Penetran cinsel istismarlarda ruhsal patoloji gelişme durumu, non-penetran cinsel istismarlara göre anlamlı derecede daha fazladır. Literatürde; penetran cinsel istismarda daha belirgin olmak üzere temas içeren ve tekrarlayıcı cinsel istismarlarda ruhsal patoloji gelişme durumunun daha yüksek olduğu belirtilmektedir (12, 34, 35).

Akrabaları tarafından cinsel istismara maruz kalan olguların %61,6'sında ruhsal patoloji gelişmiş olup, akraba dışı tanıdıkları ve yabancılar tarafından cinsel istismara maruz kalanlara göre bu oran anlamlı derecede daha fazladır. Akrabaları tarafından istismara uğrayanlarda daha yüksek oranda ruhsal patoloji gelişme durumu da literatürle paralellik göstermektedir (36). Çocuğun istismarcı ile yakınlık durumunun olayın dışı vurum dinamiklerini etkilemekte, yakınlık derecesinin artmasıyla mağdur-istismarcı karşılaşmasının artarak istismar sıklığının da artmasına neden olmaktadır. Yine ensest olgularda ruhsal patoloji gelişme durumu diğerlerine göre anlamlı derecede daha fazladır. Tüm dünyada saptanan cinsel istismar vakalarının %20-25'inin ensest vakaları olduğu bildirilmiştir (37). Ülkemizde yapılan bir çalışmada da mağdur-istismarcı yakınlığının ensest düzeyde olduğu olgularda ruhsal patoloji riskinin 10 kat arttığı bildirilmiştir (38). Çalışmamızda ensest olgularda ruhsal patoloji gelişme durumu anlamlı şekilde daha yüksek olup literatürle paralellik göstermektedir (36, 38). İstismarcının özellikle aile içinden olması istismar sıklığının artmasına ve mağdurun ruhsal açıdan daha fazla zarar görmesine neden olmaktadır. Özellikle aile içi cinsel istismar olgularında penetratif saldırının daha sık olduğu bildirilmiş olup bu durum ensest mağdurların ruhsal sağlık durumunun ne kadar olumsuz etkilendiğini daha iyi göstermektedir (39).

Olgularımızın 53'ünde (%3,9) intihar düşüncesi, 31'inde (%2,3) ise intihar girişimi olduğu görülmüştür. İntihar düşüncelerinin ve girişimlerinin ergenlik döneminde daha fazla izlendiği, ölümle sonuçlanmayan girişimlerin kızlarda daha fazla görüldüğü, cinsel ve/veya fiziksel istismarın intihar riskini artırdığı önceki çalışmalarda belirtilmiştir (40). Ergenlerin istismarı anlama, algılama seviyelerinin ve travmaya bağlı utanma, suçluluk, korku hissetme ve bunu içselleştirme kapasitelerinin çocuklardan daha yüksek olması nedeniyle intihar düşüncelerinin ve girişimlerinin daha yüksek oranda olduğu düşünülmektedir.

Çalışmamızdaki olguların sadece adli makamlar tarafından gönderilen olgular olması, olguların hasta dosyalarından retrospektif olarak incelenmiş olması, her veri ile ilgili bilgiye ulaşılamamasına ve çalışmamızda kısıtlılıklara neden olmuştur.

SONUÇ

Cinsel istismara uğradığı iddia edilen 15 yaş üstü, eğitim durumu ortaöğretim ve lise olan, ek hastalığı olmayan, akrabaları tarafından, penetran ve birden fazla kez cinsel istismara maruz kalan olgularda ruhsal patoloji gelişme riski daha yüksek bulunmuş olup özellikle yüksek risk altındaki çocukların bilgilendirilmesi, risk etmenlerinin ve gruplarının belirlenmesi, istismara uğrayan çocuğun güvenliğinin sağlanması ve yasal düzenlemelerin yapılması gerekmekte olup, çocukta kısa ve uzun dönemde ortaya çıkabilecek travmatik etkilerin azaltılmasına yönelik klinik çalışmalar yapılmalıdır.

Cinsel istismar olgularının mutlaka Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları uzmanları ile birlikte multidisipliner değerlendirilmesi, mağdurların psikiyatrik durum değerlendirmelerinin düzenlenecek adli raporda belirtilmesi gerekmektedir. Çalışmamızda olguların yaklaşık 1/3'ünün Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları polikliniğine başvurmadığı görülmüş olup cinsel saldırı olgularında ruhsal muayene bir zorunluluk haline getirilerek bu durumla ilgili yasal düzenlemelerin yapılması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Lewis, M. E. (2002). *Child and adolescent psychiatry: A comprehensive textbook*. Lippincott Williams & Wilkins Publishers.
2. Organization WH. *Preventing child maltreatment: a guide to taking action and generating evidence*: World Health Organization; 2006.
3. Akço S, Aksel Ş, Arman A, Beyazova U, Dağlı T, Dokgöz H. *Çocuk istismarı ve ihmali uygulama kitabı*. (2004).
4. Polat O. Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı: Seçkin; 2007.
5. Oaksford, K. L., & Frude, N. (2001). The prevalence and nature of child sexual abuse: evidence from a female university sample in the UK. *Child Abuse Review: Journal of the British Association for the Study and Prevention of Child Abuse and Neglect*, 10(1), 49-59.
6. AYRALER TANER, H., Çetin, F. H., IŞIK, Y., & İŞERİ, E. (2015). Cinsel istismara uğrayan çocuk ve ergenlerde psikopatoloji ve ilişkili risk etkenleri. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16(4).
7. Dönmez, Y. E., Soylu, N., Özcan, Ö. Ö., Yüksel, T., DEMİR, A. Ç., Bayhan, P. C., & MİNİKSAR, D. Y. (2014). Cinsel istismar mağduru çocuk ve ergen olgularımızın sosyodemografik ve klinik özellikleri. *Journal Of Turgut Ozal Medical Center*, 21(1), 44-48.
8. İmren, S. G., Ayşe, A. Y. A. Z., Yusufoglu, C., & Arman, A. R. (2013). Cinsel istismara uğrayan çocuk ve ergenlerde klinik özellikler ve intihar girişimi ile ilişkili risk etmenleri. *Marmara Medical Journal*, 26(1), 11-16.

9. Koçak, U., & Alpaslan, A. H. (2015). Cinsel istismara uğrayan çocuk ve ergenlerin sosyodemografik özellikleri ve ruhsal değerlendirmesi. *Adli Tıp Bülteni*, 20(1), 27-33.
10. YAKUT, H. İ., & KORKMAZ, E. (2013). Çocuklarda cinsel istismar. *Jinekoloji-Obstetrik ve Neonatoloji Tıp Dergisi*, 10(39), 1630-1632.
11. Aktepe E, Işık A, Kocaman O, Eroğlu F, editors. *Demographic and clinical characteristics of children and adolescents examined in a university hospital who are victims of sexual abuse*. New/Yeni Symposium Journal; 2013.
12. Stoltenborgh, M., Van Ijzendoorn, M. H., Euser, E. M., & Bakermans-Kranenburg, M. J. (2011). A global perspective on child sexual abuse: Meta-analysis of prevalence around the world. *Child maltreatment*, 16(2), 79-101.
13. Lampe, A. (2002). The prevalence of childhood sexual abuse, physical abuse and emotional neglect in Europe/prävalenz von sexuellem mißbrauch, physischer mißhandlung und emotionaler vernachlässigung in Europa. *Zeitschrift für Psychosomatische Medizin und Psychotherapie*, 370-380.
14. Alaggia, R. (2004). Many ways of telling: Expanding conceptualizations of child sexual abuse disclosure. *Child abuse & neglect*, 28(11), 1213-1227.
15. Gökdoğan, M. R. (2008). Cinsel Saldırı Konusunda Çalışan Adli Hemşireye Duyulan Gereksinim. *Adli Tıp Bülteni*, 13(2), 69-77.
16. Kara, B., Biçer, Ü., & Gökalp, A. S. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47(2), 140-51.
17. Yulaf, Y., & FÖ, G. (2013). Çocuk ve ergenlerde cinsel istismarın psikiyatrik sonuçlarını etkileyen faktörler. *Klinik Psikiyatri*, 16, 197-205.
18. Martin, A., Volkmar, F. R., & Lewis, M. (Eds.). (2007). *Lewis's child and adolescent psychiatry: a comprehensive textbook*. Lippincott Williams & Wilkins.
19. Tahiroglu, A. Y., Avci, A., & Çekin, N. (2008). Çocuk istismarı, ruh sağlığı ve adli bildirim zorunluluğu*/Child abuse, mental health, mandatory reporting law. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 9(1), 1.
20. Sadock BJ, Sadock VA, Ruiz P. Comprehensive textbook of psychiatry 10th edition. United States of America: Wolters Kluwer; 2017.
21. Putnam, F. W. (2003). Ten-year research update review: Child sexual abuse. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 42(3), 269-278.
22. Nurcombe, B. (2000). Child sexual abuse I: Psychopathology. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 34(1), 85-91.
23. Soylu, N., & Ayaz, M. (2013). Adli değerlendirme için yönlendirilen küçük yaşta evlendirilmiş kız çocuklarının sosyodemografik özellikleri ve ruhsal değerlendirmesi. *Anatolian Journal Of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14(2).
24. Ozbaran, B., Erermis, S., Bukusoglu, N., Bildik, T., Tamar, M., Ercan, E. S., ... & Cetin, S. K. (2009). Social and emotional outcomes of child sexual abuse: a clinical sample in Turkey. *Journal of interpersonal violence*, 24(9), 1478-1493.
25. Uytun, M. Ç., & Öztop, D. B. (2016, September). Cinsel İstismar Mağduru Olan Çocuk ve Ergenlere Konulan Psikiyatrik Tanıların ve Uygulanan Tedavilerin Devamlılığının Değerlendirilmesi. In *Yeni Symposium* (Vol. 54, No. 3).

26. Feiring, C., Taska, L., & Lewis, M. (1999). Age and gender differences in children's and adolescents' adaptation to sexual abuse. *Child Abuse & Neglect*, 23(2), 115-128.
27. Finkelhor, D., Hotaling, G., Lewis, I. A., & Smith, C. (1990). Sexual abuse in a national survey of adult men and women: Prevalence, characteristics, and risk factors. *Child abuse & neglect*, 14(1), 19-28.
28. Darves-Bornoz, J. M. (1997). Rape-related psychotraumatic syndromes. *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology*, 71(1), 59-65.
29. Darves-Bornoz, J. M. (1997). Rape-related psychotraumatic syndromes. *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology*, 71(1), 59-65.
30. Calam, R., Horne, L., Glasgow, D., & Cox, A. (1998). Psychological disturbance and child sexual abuse: A follow-up study. *Child abuse & neglect*, 22(9), 901-913.
31. Young, R. E., Bergandi, T. A., & Titus, T. G. (1994). Comparison of the effects of sexual abuse on male and female latency-aged children. *Journal of Interpersonal Violence*, 9(3), 291-306.
32. Wolfe, D. A., Sas, L., & Wekerle, C. (1994). Factors associated with the development of posttraumatic stress disorder among child victims of sexual abuse. *Child abuse & neglect*, 18(1), 37-50.
33. Spencer, N., Devereux, E., Wallace, A., Sundrum, R., Shenoy, M., Bacchus, C., & Logan, S. (2005). Disabling conditions and registration for child abuse and neglect: a population-based study. *Pediatrics*, 116(3), 609-613.
34. McClellan, J., Adams, J., Douglas, D., McCurry, C., & Storck, M. (1995). Clinical characteristics related to severity of sexual abuse: A study of seriously mentally ill youth. *Child Abuse & Neglect*, 19(10), 1245-1254.
35. Walsh, K., Danielson, C. K., McCauley, J. L., Saunders, B. E., Kilpatrick, D. G., & Resnick, H. S. (2012). National prevalence of posttraumatic stress disorder among sexually revictimized adolescent, college, and adult household-residing women. *Archives of general psychiatry*, 69(9), 935-942.
36. McLeer, S. V., Deblinger, E., Atkins, M. S., Foa, E. B., & Ralphe, D. L. (1988). Post-traumatic stress disorder in sexually abused children. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 27(5), 650-654.
37. Johnson, C. F. (2004). Child sexual abuse. *The Lancet*, 364(9432), 462-470.
38. AYDIN, B., Turla, A., & DÜMDAR, C. (2015). Cinsel İstismar ve Çocukluk Çağı Gebelikler: 111 Olguda Analitik Değerlendirme. *Adli Tıp Bülteni*, 20(3), 127-131.
39. Grossin, C., Sibille, I., de la Grandmaison, G. L., Banasr, A., Brion, F., & Durigon, M. (2003). Analysis of 418 cases of sexual assault. *Forensic science international*, 131(2-3), 125-130.
40. Bebbington, P. E., Cooper, C., Minot, S., Brugha, T. S., Jenkins, R., Meltzer, H., & Dennis, M. (2009). Suicide attempts, gender, and sexual abuse: data from the 2000 British Psychiatric Morbidity Survey. *American Journal of Psychiatry*, 166(10), 1135-1140.

11- MOBİL MULTİSPECTRAL ADLİ GÖRÜNTÜLEME CİHAZININ CİNSEL SALDIRI OLGULARINDA KULLANIMI

Burcu OLACAK Arş. Görevlisi Doktor Mersin Üniversitesi Adli Tıp Anabilim Dalı
ORCHİD ID: 0000-0002-1643-962X ciciburcu08@gmail.com

Ayşe Aybike GÜNGÖR Arş. Görevlisi Doktor Mersin Üniversitesi Adli Tıp Anabilim Dalı

ORCHİD ID: 0000-0002-3663-1299 aaybikeg@gmail.com

Hakan KAR Profesör Doktor Mersin Üniversitesi Adli Tıp Anabilim Dalı ORCHİD ID: 0000-0002-8790-6563 drhakankar73@gmail.com

GİRİŞ VE AMAÇ:

Cinsel saldırı olaylarında biyolojik sıvıların görüntülenmesi, tespit edilmesi ve örnek alınarak adli laboratuvara gönderilmesi ve şüpheliler ile serolojik olarak karşılaştırılması, olayın çözümünde önemli katkılar sağlar. Bu çalışmada, mobil multispectral adli görüntüleme cihazını değişik dalga boylarında ışık ve farklı filtreler kullanarak elde edilen görüntülerin adli amaçlı diğer görüntüleme cihazlarına göre avantaj ve dezavantajlarının ortaya konulması amaçlanmıştır.

MATERYAL-METOD:

Bu çalışmada; biyolojik sıvıların tespitine, himenin ve anal bölgenin muayenelerine yönelik olarak forenscope csi pro smartphone mobil görüntüleme cihazı ile farklı mesafelerden değişik dalga boylarında ışık kaynakları ile değişik filtreler kullanılarak görüntüler alındı. Alınan görüntüler bilgisayar ortamına aktarılarak, genital lezyonlar ile biyolojik sıvıların ayırt edilebilirliği açısından değerlendirildi.

BULGULAR VE SONUÇ:

Değerlendirilen olgularda inceleme konusu olan mobil multispectral adli görüntüleme cihazının taşınabilir olması, değişik açılardan fotoğraf, video, ışık verebilmesi özellikleri açısından kullanım kolaylığı, 1 ila 70cm arasında gross görüntü ve makro görüntü açısından netlik ve odaklama problemi yaşanmaması, hareketli ve koordine olamayan olgularda odaklama sıkıntısı olmaması, olay yerinde yüzey ve tekstiller üzerinde biyolojik sıvıları tespit etmeye yönelik cihaz modları gibi avantajları bulunmaktadır. Daha iyi performans için karanlık sahaya gerek duyulması ve 70cm üzeri mesafelerde kullanım güçlüğü gibi dezavantajları bulunmaktadır. Olay yerinde biyolojik delillerin tespiti, örneklenmesi ve genital lezyonların tespiti açısından pratik ve güvenilir bir çözüm sağlamaktadır. Taşınabilir bir cihaz olması en büyük avantaj olarak karşımıza çıkmaktadır.

Anahtar kelimeler: Adli Işık Kaynakları, biyolojik sıvılar, genital lezyonlar

INTRODUCTION AND PURPOSE:

Imaging of biological fluids in sexual assault incidents, detecting and taking a sample and sending it to the forensic laboratory and serological comparison with suspects makes important contributions to the solution of the case. In this study, it is aimed to reveal the advantages and disadvantages of the images obtained by using a mobile multispectral forensic imaging device with different wavelengths of light and different filters compared to other imaging devices for forensic purposes.

MATERIAL-METHOD:

In this study; with the forenscope csi pro smartphone mobile imaging device for the detection of biological fluids, examination of the hymen and anal region, images were taken from different distances by using different light sources at different wavelengths. The images taken were transferred to the computer environment and evaluated in terms of distinguishability of genital lesions and biological fluids.

RESULTS AND CONCLUSION:

The mobile multispectral forensic imaging device, which is the subject of the investigation, is portable, easy to use in terms of its ability to provide photos, videos and light from different angles, no clarity and focusing problems in terms of gross image and macro image between 1 and 70 cm, It has advantages such as no focusing problems in moving and uncoordinated cases, device modes for detecting biological fluids on surfaces and textiles at the crime scene. It has disadvantages such as the need for a dark field for better performance and the difficulty of using it at distances above 70cm. It provides a practical and reliable solution for the detection and sampling of biological evidence at the crime scene and the detection of genital lesions. Being a portable device is the biggest advantage.

Keywords: Forensic Light Sources, biological fluids, genital lesions

GİRİŞ ve TANIM

Cinsel Şiddet Olgularında Görüntüleme ve Foto-dökümantasyon
Adli Fotoğrafçılık

Cinsel saldırı vakalarında fotoğraf çekmenin, adli tıbbi muayene sürecinin bir parçası olması gerektiği belirtilmektedir. Cinsel saldırı olgularında görüntüleme işlemleri; adli tıbbi öyküyü, fizik muayene bulgularını ve elde edilen delilleri desteklemek amacıyla kullanılmaktadır[1]

Ergenlik öncesi cinsel saldırı vakalarında, foto-dökümantasyon işlemlerinin adli tıbbi muayenenin standart bir aşaması olduğu ve tüm vakalar için, hem yaralanmaların hem de normal dokuların, yüksek kalitede ve nitelikli fotoğraf veya videolarının çekilmesi önerilmektedir [2]

Adli olgular değerlendirilirken, mümkünse tespit edilen tüm lezyonların fotoğraf veya video kaydı alınması önerilmekte olup muayeneyi yapan sağlık çalışanlarının, ilgili ekipmanların kullanımına aşina olması ve adli tıp fotoğrafçılığı konusunda eğitim alması gerektiği belirtilmektedir [3]

Adli tıbbi olgularda foto-dokümantasyon; olay ile ilgili bulguların belgelenmesinin yanı sıra aynı olguyu farklı uzmanların değerlendirmesine olanak sağlaması ve adli tıp da dahil olmak üzere eğitim ve araştırmalarda kullanımı açılarından önem taşımaktadır [4] [5].

Adli olguların fotoğraflanmasına yönelik işlemlerde farklı ülke ve bölgelerde birbirinden farklı prosedürler mevcut olup her bölgedeki rutin uygulama birbirinden farklı olabilmektedir[6] [7].

Avrupa'da adli olguların fotoğraflı dokümantasyonunun büyük önem taşıdığı, muayene odasında fotoğraf çekmek için gerekli ekipmanların evrensel olarak sağlanması ve standardize edilebilmesi için hekimlere doğru görüntüleme eğitimi verilmesi gerektiği belirtilmektedir[8].

Cinsel Şiddet Olgularında Kullanılan İnceleme Yöntemleri

Cinsel saldırı muayeneleri çıplak gözle, toluidin mavisi ile boyama yöntemiyle veya optik lenslere sahip, farklı dalga boylarında ışık kaynağı, filtreler vb. değişik özelliklere sahip olan cihazlar ile yapılmaktadır. Cinsel saldırı olguları muayene edilirken; normal dokuları ve travmatik dokuları birbirinden ayırt etmede kolposkopik görüntülemenin ve fotoğraf çekmenin çok önemli ve güvenilir olduğu belirtilmektedir [9]

Herhangi bir büyütme aleti ya da boyama yöntemi kullanmadan sadece çıplak gözle değerlendirilen olgulara ilişkin yapılan yayınlara baktığımızda; Hayman ve ark.'nın, cinsel saldırıya uğradığı iddia edilen 1.223 kadının genital muayenelerini değerlendirdikleri çalışmada, 20 kadında ağır vajinal ve vajino-perineal laserasyon ve 199 kadında minör genital yaralanma tespit edilmiş olup toplamda olguların sadece %20'sinden azında yaralanma tespit edildiği, [10] farklı bölgelerde yapılan benzer çalışmalarda da çıplak gözle yapılan muayenelerde mağdurların %20-40'ında genital bölge yaralanması tespit edildiği belirtilmektedir[11] [12] [13] [14] [15].

Cinsel saldırıya mağdurlarında genital bölge değerlendirmesinde çıplak gözle incelemelere yardımcı olacak boyama yöntemleri kullanılabilir. Bu hususta toluidin mavisi ilk kez 1963 yılında servikal neoplazileri tespit etme amacıyla kullanılmış olup[16] adli tıbbi incelemelerde genital bölge dokularında mikrotravmaların tanımlanmasında da kullanılabilir[17].

Bu alanda yapılan çalışmalara baktığımızda; cinsel saldırıya uğradığı iddia edilen kadınlarda, toluidin mavisini kullanılarak olguların %40-58'inde genital yaralanma tespit edilebildiğı belirtilmektedir[18] [19].

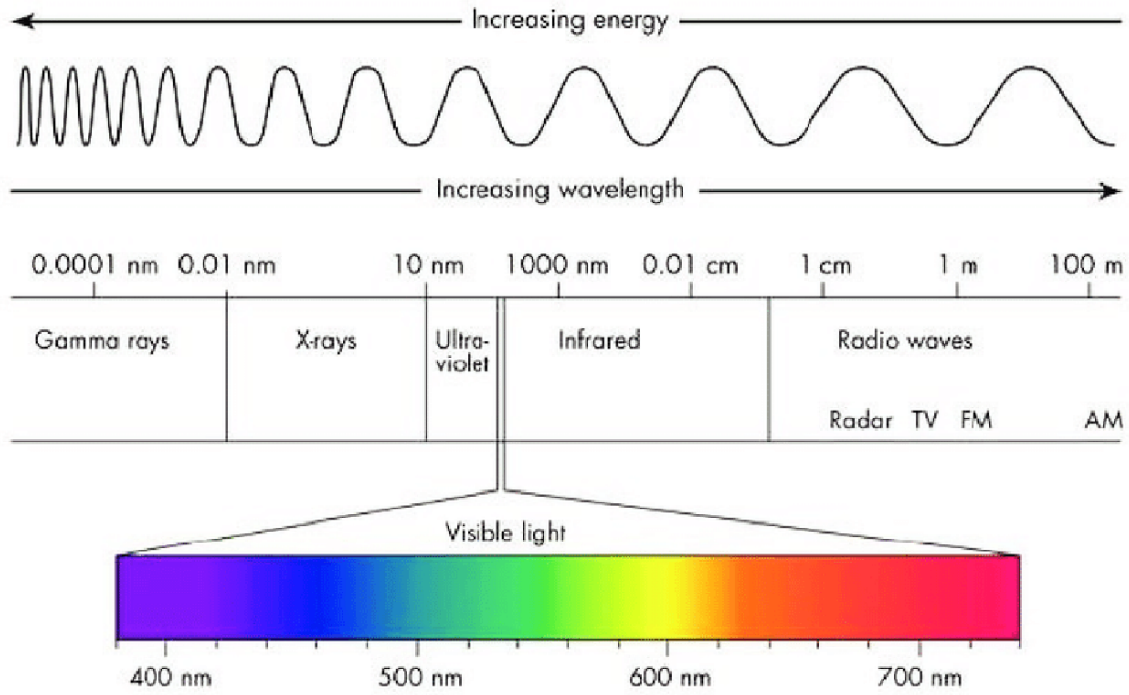
Cinsel saldırı muayenelerinde kullanılan kolposkop; bütünleşik bir ışık kaynağı bulunan, çeşitli büyütme merceklerine sahip, genellikle bir ayak veya dirsekli kol gibi sert bir yapı üzerine monte edilmiş, kamera eklenebilen, serviks, vajina, vulva veya anüsün aydınlatılmış ve büyütülmüş bir görünümünü sağlamak için kullanılan binoküler bir araçtır[20]. Kolposkop, jinekolojik muayenede serviks uteri muayenesi için yaygın olarak kullanılan bir araç olup, yıllar içerisinde cinsel istismarının öneminin anlaşılmasıyla birlikte, adli tıp alanında kolposkop kullanımı artmıştır[21] [22] [23].

Kolposkopun adli tıbbi kullanımına yönelik ilk çalışma 1981 yılında erişkin cinsel saldırı mağdurları üzerinde yapılmış olup, geleneksel yöntemlerle yapılan incelemelere kıyasla %11.8 oranında daha fazla cinsel saldırı bulgusu elde edildiğı belirtilmektedir[24]. Cinsel saldırı olgularında kolposkopik değerlendirme ile ilgili literatürde bulunan diğeri yayınlarda da, kolposkopik incelemenin, çıplak gözle veya toluidin mavisini ile boyama yöntemine göre, yaralanmaları tespit açısından daha iyi olduğu belirtilmektedir [23] [25] [26] [27]. Lenahan ve ark. tarafından yapılan, 17 cinsel saldırı mağdurunun kolposkopik ve çıplak gözle değerlendirmelerinin karşılaştırıldığı bir çalışmada, çıplak gözle yapılan değerlendirmede sadece 1 olguda genital travmatik bulgu saptanırken, kolposkopik değerlendirme ile 9 olguda travmatik bulgu saptandığı ve genital bölge değerlendirmesinde kolposkop kullanımının travmatik bulgu saptanma oranını anlamlı olarak arttırdığı belirtilmektedir[28]. Kolposkop ile boyama yöntemlerinin birlikte kullanılarak cinsel saldırı mağdurlarının değerlendirildiğı bir çalışmada, adölesanların %83'ünde, erişkinlerin ise %64'ünde genital travmatik bulgu tespit edilebildiğı belirtilmektedir[29].

Günümüzde cinsel şiddet mağduru bireylerin adli tıbbi değerlendirme sürecinde, dijital imaj alabilen veya fotoğraf çekebilen kolposkop kullanımı, standart haline gelmiştir [1].

Multispektral Görüntüleme

Işık; uzayda çok büyük bir hızla elektromanyetik radyasyon olarak yayılan bir enerji şeklidir. Elektromanyetik radyasyona örnek gösterilebilecek ışınım tipleri; görünür bölgedeki ışınlar (VIS, visible spectrum), UV (ultraviyole, morötesi) ve IR (infrared, kızılötesi) bölgelerinde bulunan ışınlar, X ışınları, gama ışınları, mikro dalgalar ve radyo dalgalarıdır. Bunları birbirinden ayıran özellikleri ise, frekanslarının (birim zamandaki titreşim sayısı) ve dalga boylarının (ışının dalga hareketinin ard arda gelen iki tepe noktası arasındaki uzaklık) birbirinden farklı olmasıdır (bkz. Resim 1). Görünür ışık, elektromanyetik spektrumun insan gözü tarafından algılanabilen kısmını kapsamaktadır. Görünür ışık, genellikle 400-700 nanometre (nm) aralığında dalga boyuna sahip olup insan gözü bu aralıktaki ışınımları algılayabilmekte ve bu bölgedeki ışınımlar gözümüze mor, mavi, yeşil, sarı, turuncu ve kırmızı renklerde görünmektedir[30].

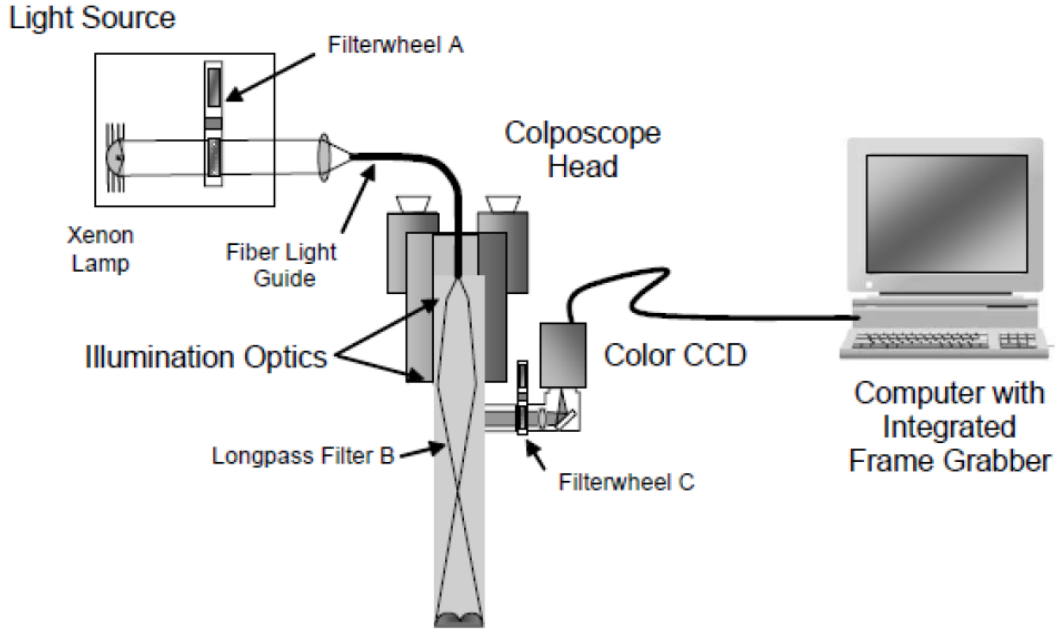

Resim 1. Işık spektrumu

Spektroskopik yöntemler, maddelerin elektromanyetik radyasyon yayması, elektromanyetik radyasyonu absorbe etmesi (soğurması), saçması, saptırması ve dağıtması gibi özellikleri kullanılarak, birçok bilim dalında kalitatif ve kantitatif analizlerde kullanılabilmektedir. Her madde kendi özelliğine bağlı olarak değişmekle birlikte, üzerine düşen çeşitli dalga boylarındaki ışığın bazılarını absorbe etmekte ve bazılarıyla hiç ilişkiye girmemektedir. Bu özelliği sayesinde maddelerin yapısı ve/veya konsantrasyonu tayin edilebilmektedir. Belli dalga boyundaki ışınlar madde tarafından absorbe edildiğinde ışının enerjisi maddeye geçmekte ve madde uyarılarak daha yüksek enerjili hale gelmektedir. Uyarılmış madde daha sonra tekrar temel enerji seviyesine dönmekte ve uyarılmış haldeyken aldığı enerjiyi ısı veya ışık şeklinde geri vermektedir. Enerjinin ışık olarak anlık bir şekilde geri verilmesine floresans denilmektedir [31] [32].

Multispektral Görüntüleme Cihazlarının Adli Olgularda Kullanımı

Kolposkop, iç ve dış genital organları detaylı incelemeye yarayan, farklı optik lensler ile büyütme imkanı sağlayan bir cihaz olup doku yüzeylerini çıplak göze kıyasla daha iyi gösterilmesini sağlayarak normal/anormal doku ayrımı yapma imkanı sağlamaktadır [7] [33] [34]. Multispektral dijital kolposkop (MDK) ise; kolposkop üzerine monte edilmiş, farklı dalga boyunda ışık kaynakları, farklı renklerde filtreler ve kameranın yer aldığı özel yapım bir cihazdır (bkz. Resim 2). MDK; standart kolposkopik görüntülemenin yanı sıra incelenen bölgenin farklı dalga boylarında ışık ve filtreler altında görüntülenmesine imkan sağlamakta olup standart kolposkopiye göre daha gelişmiş bir görüntüleme ve spektrum kontrolü sağlamaktadır[34].

Resim 2. Multispektral Kolposkopi Cihazı

Adli olgularda olay yerinde veya kıyafetler üzerinde yapılan incelemelerde; semen, kan, tükürük ve idrar gibi vücut sıvıları tespit edilebilmektedir. Biyolojik lekeler, DNA analizine imkan sağladığından soruşturma aşamasında delil olarak kullanılabileceği gibi kan izlerinin gösterilmesi, olay yeri rekonstrüksiyonu açısından önem arz etmektedir[35]. Olay yeri incelemelerinde, delil olarak biyolojik sıvılara ait lekelerin tespit edilebilmesi için farklı dalga boylarında ışık kaynakları ve filtreler sahip alternatif ışık kaynakları, tarama amacıyla kullanılabilmektedir.[36] Alternatif ışık kaynakları ile incelenen biyolojik lekelerle ait görüntüler floresans vermekte veya leke ile arka plan arasındaki kontrast farkı artırılarak tespit edilebilmektedir [37].

Bazı durumlarda, lekenin bulunduğu yüzeyin özelliklerine göre değişmekle birlikte, inceleme sırasında leke dışında arka plana ait floresans imajları da alınabilmekte olup, hem farklı türde sıvılara ait lekelerin net gösterilebilmesi hem de arka planın yanlış incelemeye yol açmaması için, incelenen bölgenin farklı dalga boylarında ışık kaynakları altında farklı renklerde filtreler kullanılarak görüntülenmesi gerekmektedir [38].

Cinsel saldırı vakalarında, kıyafetler veya yatak gibi yüzeylerde seminal sıvı tespiti açısından farklı dalga boylarında ışık kaynakları kullanılabilmektedir. Benzer şekilde diğer adli olaylarda da semen, tükürük, kan vb. biyolojik materyallerin, kıyafetler veya olay yerinde tespiti, soruşturma açısından çok önemli olabilmekte olup bu amaçla alternatif ışık kaynakları kullanılmaktadır. Multispektral görüntüleme cihazları, ortamda spermatozoa veya kan varlığını doğrulamak amacıyla başka testler kullanılmadan önce, özellikle geniş yüzeyler için potansiyel olarak hızlı ve uygulaması kolay bir tarama yapma imkanı sağlamaktadır[39].

Cinsel saldırı vakalarında semen tespiti yapılırken; semenin beyaz-soluk sarı renkli olması gibi görsel özellikleri, semenin bulunduğu dokunun kalanından farklı bir yapıda olması gibi diğer fiziksel özellikleri, asit fosfataz gibi kimyasal testler ve semenin floresans özelliği kullanılmaktadır. Semen floresans verme özelliği sayesinde, özellikle çarşaf vb. büyük boyutlarda materyaller incelenirken, materyalde herhangi bir bozulma yapmadan hızlı bir tarama yapılabilmektedir[40].

1991 yılında Stoilovic yaptığı çalışmada, semenin 300-480 nm dalga boyunda ışık altında floresans verdiğini, kanın 415 nm civarında güçlü bir dar absorpsiyon bandına sahip olduğunu göstermiş olup bu özelliklerin, semen ve kanın saptanmasında kullanılabileceği belirtilmektedir[41]. Floresans kullanarak semen lekelerinin saptanmasına yönelik yapılan başka bir çalışmada ise, semen tespitinde en önemli faktörün, lekenin yer aldığı malzemenin doğası olduğu; ışığı kuvvetli şekilde absorbe eden, koyu renkli veya kendinden floresans gösteren materyallerde, seminal sıvı tespitinin zor olacağı belirtilmektedir[40]. Ayrıca bazı deterjan ve yumuşatıcıların, kıyafetlerde UV ışık altında floresans veren görüntüler oluşturduğu bilinmektedir[42].

Vandenberg ve ark. yapmış olduğu bir çalışmada; tükürük, kan, semen, idrar, nazal ve vajinal sekresyonlar gibi vücut salgılarına ait lekeleri alternatif ışık kaynakları ve filtreler altında incelendikleri, test edilen sıvıların tamamının tespit edilebildiği, çoğu leke için en iyi sonuçların 450 nm dalga boyunda ışık kaynağı ve turuncu filtre ile elde edildiği, bu kombinasyonun dışında 415 nm dalga boyunda ışık kaynağı ve sarı filtre ile kan ve idrarın, 505 nm dalga boyunda ışık kaynağı ve kırmızı filtre ile ise semen ve idrarın tespit edilebildiği, 450 nm dalga boyunda ışık kaynağı ve turuncu filtre altında koyu kahverengi görünen kan dışında tüm lekelerin beyaz görüldüğü belirtilmektedir. Vücut sıvılarının gösterilmesinde kullanılabilecek genel kombinasyonun, 450 nm dalga boyunda ışık kaynağı ve turuncu renkli filtre olduğu, koyu renkli materyaller için 415 nm dalga boyunda ışık kaynağı ve sarı filtre kullanılması gerektiği, arka planda materyale ait floresans olduğu durumlarda ise 505 nm dalga boyunda ışık kaynağı ve kırmızı filtre kullanılması gerektiği belirtilmektedir. Yapılan bu çalışmada, doğal ışık altında çıplak gözle seçilemeyen seminal sıvı ve tükürük lekelerinin; yün, pamuk, naylon, polyester ve karışık (pamuk/polyester) yüzeylerde, tespit edilmesi için farklı dalga boyunda ışık kaynağı ve filtre kullanımının uygun olduğu belirtilmektedir. Semen lekelerinin; pembe renkli naylon, kırmızı renkli pamuk ve pembe renkli pamuk yüzeylerde daha zor tespit edilebildiği belirtilmektedir. Ayrıca incelenen sıvılar içerisinde en yoğun şekilde idrar lekelerinin tespit edilebildiği, kan lekelerinin katı bir yapısı olduğu, semen lekelerinin kenarlarının kalın ve parlak olduğu, vajinal sekresyon ve tükürük lekelerinin birbirlerine benzer şekilde beyaz ince bir kenara sahip oldukları belirtilmektedir [39].

Cilt üzerine damlatılan biyolojik sıvıların alternatif ışık kaynakları altında incelendiği bir çalışmada; semen ve idrarın floresans verdiği, kanın 430 nm dalga boyu civarında ışığı absorbe ettiği ve tespit edilebildiği, tükürük örneklerinde herhangi bir floresans saptanmadığı belirtilmektedir. Aynı çalışmada cilt üzerinde hazırlanan bölgelerin bir gün sonra tekrar aynı yöntemlerle değerlendirildiği, sekiz denekten üçünde semenin zayıf floresans gösterdiği, diğer deneklerde herhangi bir floresans

saptanmadığı, günlük aktiviteler, giysilerle temas vb. nedenlerle lekelerin silinebildiği belirtilmektedir. [43]

Sterzik ve ark. tarafından, farklı materyaller üzerindeki biyolojik kalıntıların, farklı ışık kaynakları ve kızılötesi görüntüleme ile gösterilmesi üzerine yapılan bir çalışmada; kanın sıklıkla 415 nm dalga boyunda ışığı absorbe ettiği ve materyalin bulunduğu yüzeye göre farklı renkte filtreler aracılığıyla tespit edilebildiği, semen lekelerinin bulunduğu yüzeye göre değişmekle birlikte 415-490 nm dalga boyunda ışık kaynakları altında, farklı renklerde filtrelerle (sarı, turuncu, kırmızı) incelendiğinde floresans verdiği ve tespit edilebildiği, idrar lekelerinin semene benzer şekilde bulunduğu yüzeye göre değişmekle birlikte 415-490 nm dalga boyunda ışık kaynakları altında, farklı renklerde filtrelerle (sarı, turuncu, kırmızı) incelendiğinde floresans verdiği ve tespit edilebildiği, tükürük lekelerinin bulunduğu yüzeye göre değişmekle birlikte 440-460 nm dalga boyunda ışık kaynakları altında, farklı renklerde filtrelerle (sarı, turuncu, kırmızı) incelendiğinde floresans verdiği ve tespit edilebildiği, ter lekelerinin incelenmesinde ise sadece tek materyalde 490 nm dalga boyunda ışık kaynağı altında turuncu filtre ile incelendiğinde kısmen görülebilir hale geldiği ve diğer materyallerde terin tespit edilemediği gösterilmiştir[44].

METODOLOJİ

Bu çalışmada; biyolojik sıvıların tespitine, himenin ve anal bölgenin muayenelerine yönelik olarak klasik kolposkop ve forenscope csi pro smartphone mobil görüntüleme cihazı ile farklı mesafelerden değişik dalga boylarında ışık kaynakları ile farklı filtreler kullanılarak görüntüler alındı. Alınan görüntüler bilgisayar ortamına aktarılarak, genital lezyonlar ile biyolojik sıvıların ayırt edilebilirliği açısından değerlendirildi.

Forenscope –Pro Smartphone cihazı ile değerlendirme yapılırken, görüntüler farklı uzaklıklardan alınmıştır. Himen ve anal bölgeler incelenirken cihazda bulunan W (White-Beyaz), WPL, B1, B2 ışık kaynağı opsiyonları sırasıyla seçilerek, B, WPL, WG filtre opsiyonlarına kombine şekilde değerlendirilmiş olup alınan görüntüler bilgisayara aktarıldıktan sonra bulgular değerlendirilmiştir.

İnceleme sırasında kullanılan, mobil cihazda mevcut ışık ve filtre seçenekleri:

W: beyaz ışık

B1: 440-455 nm dalga boyunda mavi ışık

B2: 460-470 nm dalga boyunda mavi ışık

G: yeşil ışık

Filtreler: B- turuncu renkli filtre, WPL- polarize filtre

BULGULAR:

15 tane olgu farklı filtreler, aydınlık-karanlık ortam, değişik mesafeler, zoom özellikleri kullanılarak değerlendirildi.

1.FİLTRELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Olgu 1:

beyaz polarize

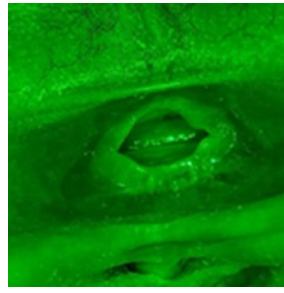
klasik kolposkop

beyaz polarize

mobile forenscope

beyaz yeşil

mobile forenscope

Himen annüler yapıda olup, fevhasının çapı 1,5 cm ölçüldü. Saat kadranına göre 9 hizasında vajen kaidesine kadar varmayan doğal çentik saptandı, herhangi bir eski veya yeni yırtık saptanmadı. Klasik kolposkopa alınan görüntüde saat 6 hizasında himen tam olarak gözükmezken mobil cihaza daha kolay açı verilebildiği için himen tam olarak değerlendirilip görüntü alınmıştır.

Olgu 2:

beyaz polarize

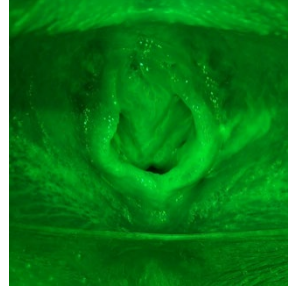
klasik kolposkop

beyaz polarize

mobile forenscope

beyaz yeşil

mobile forenscope

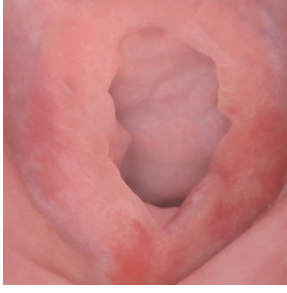
Himenin intakt olduğu, herhangi bir eski ve/veya yeni yırtık saptanmadığı, Forenscope Pro Smartphone'un odak ayarlamasını klasik kolposkopa göre daha iyi yaparak daha net görüntü elde etmesi önemli bir avantajdır.

Olgu 3:

beyaz polarize

beyaz polarize

beyaz yeşil

klasik kolposkop

mobile forenscope

mobile forenscope

Himen annüler yapıda olup, fevhasının çapı 1,5cm ölçüldü. Saat kadranına göre 3 hizasında vajen kaidesine kadar varmayan doğal çentik saptandı. Herhangi bir eski veya yeni yırtık saptanmadı. Himende yaygın sıvama tarzı mens kanaması görüldü. Kan steril bezle silindikten sonra mens kanamasının devam ettiği görüldü. Mens kanı bulaşını göstermede Forenscope Pro Smartphone'un yeşil filtresinin daha başarılı olduğu görülmektedir.

Olgu 4:

beyaz polarize

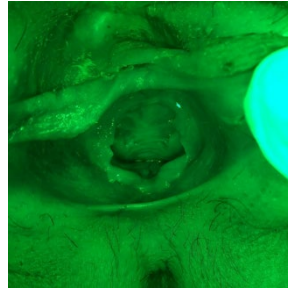
klasik kolposkop

beyaz polarize

mobile forenscope

beyaz yeşil

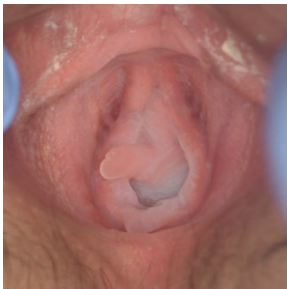

mobile forenscope

Himen annüler yapıda olup, saat kadranına göre 4 ve 6 hizalarında vajen kaidesine uzanan eski yırtık, saat kadranına göre 8 hizasında vajen kaidesine kadar varmayan doğal çentik saptandı. Vajen içinde sızıntı şeklinde kanama olduğu görüldü. Derinlik algısının ve odaklamanın Forenscope Pro Smartphone ile daha iyi değerlendirildiği görüldü.

Olgu 5:

beyaz polarize

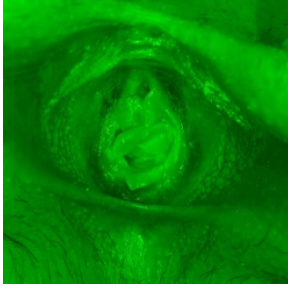

beyaz polarize

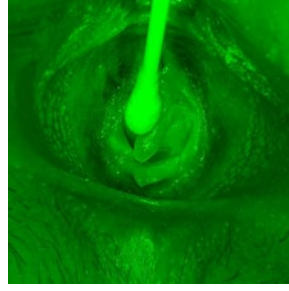

beyaz yeşil

klasik kolposkop

mobile forenscope

mobile forenscope

mobile forenscope

Himen annüler ve septalı yapıda olup, fehvasının çapı 1,5 cm ölçüldü. Saat 12 hizası ile 6 hizasından orifise uzanım gösteren himenal doku saptanmış olup, herhangi bir eski veya yeni yırtık saptanmadı. Forenscope Pro Smartphone ile septalı himenin farklı açılardan daha kolay çekilmesi, bozulmuş septal bütünlüğün daha ayrıntılı değerlendirilmesi sağlandı.

Olgu 6:

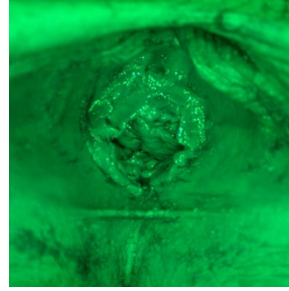
beyaz

beyaz polarize

beyaz yeşil

klasik kolposkop

mobile forenscope

mobile forenscope

Himenin intakt olmadığını, saat kadranına göre 3-4-10 hizasında vajen kaidesine kadar varan eski yırtık, saat kadranına göre 5-7 arasının silinmiş olduğu görüldü. Klasik kolposkoptaki beyaz ışıkta parlama olduğu, Forenscope Pro Smartphone ile çekilen görüntüde beyaz polarize ışıkta daha başarılı görüntü elde edildiği görüldü.

Olgu 7:

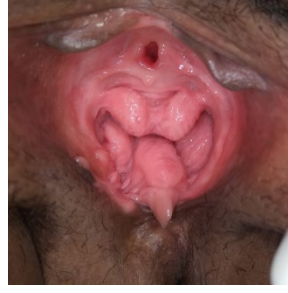
beyaz polarize

beyaz polarize

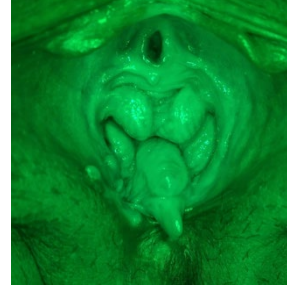
beyaz yeşil

klasik kolposkop

mobile forenscope

mobile forenscope

Himenin intakt olmadığı himenin karanküle multiforme (doğum yapmış hymen) görünümünde olduğu saptandı. Himen silinmiş olduğu için başlangıç bitiş noktası ayrımı için farklı açılardan çekim yapılması, himenal dokunun daha iyi değerlendirilmesi. Klasik kolposkopun beyaz polarize ışıkla çekilen görüntüsü Forenscope Pro Smartphone ile çekilen görüntüden parlama olmaması açısından daha başarılı.

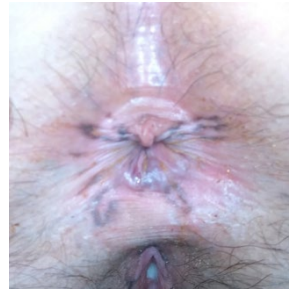
Olgu 8:

beyaz polarize

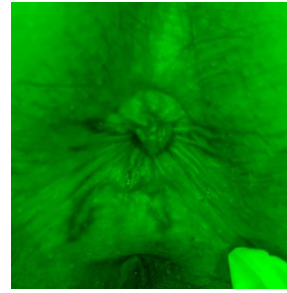
klasik kolposkop

beyaz polarize

mobile forenscope

beyaz yeşil

mobile forenscope

Anal muayenede; saat kadranına göre 2,5,6,7,8,9 ve 10 hizalarında, mukozal pililer arasında yaklaşık 1 cm uzunluğunda etrafı hiperpigmente, ortası soluk görünümde mukozal lezyonlar ve submukozal skar görünümleri olduğunu, bunların öyküde tarif edilen tekrarlayan fiili livata eylemi ile uyumlu olduğunu, bu lezyonların anal bölgeye penis ya da sair cisim penetrasyonu sonucu oluşmuş olabileceklerini, Anal bölgenin Forenscope Pro Smartphone ile beyaz polarize ışıkla çekilen görüntüsünde parlama olduğu görülmekte.

2.AYDINLIK VE KARANLIK ORTAM GÖRÜNTÜLERİ

Olgu 9:

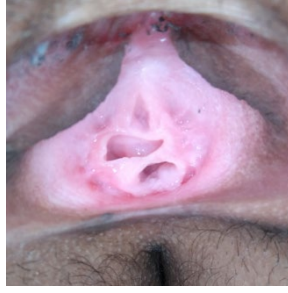
aydınlık

aydınlık

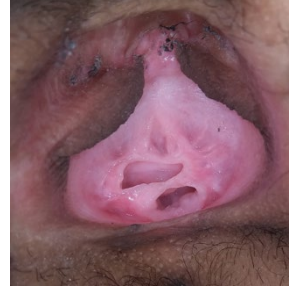
karanlık

klasik kolposkop

mobile forenscope

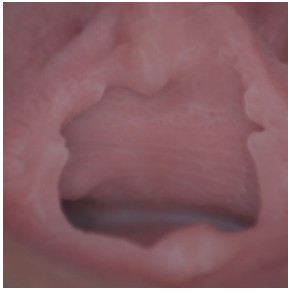

mobile forenscope

Himen septalı yapıda olup, septanın hymeni saat kadranına göre 2 ve 7 hizaları arasında seyrederek birleştirdiği, septanın üst kısmındaki açıklığın fevhası 0,8cm ve alt kısmındaki açıklığın fevhası 0,6cm olduğu saptandı. Herhangi bir eski veya yeni yırtık saptanmadı. Forenscope Pro Smartphone ile karanlık ortamda daha yüksek çözünürlükte fotoğraf alındı.

Olgu 10:

aydınlık

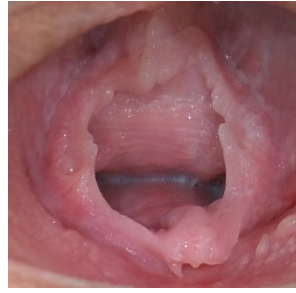
klasik kolposkop

aydınlık

mobile forenscope

karanlık

mobile forenscope

Himenin intakt olmadığı, himen annüler yapıda olduğu, saat kadranına göre 2 hizasında vajen kaidesine kadar varmayan doğal çentik görülmektedir. Saat kadranına göre 5 hizasında eski yırtık saptandı. Forenscope Pro Smartphone ile aydınlık ortamda daha iyi netlemeye erişildi.

Olgu 7:

aydınlık

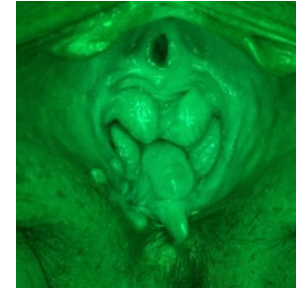
klasik kolposkop

aydınlık

mobile forenscope

karanlık

mobile forenscope

Himenin intakt olmadığı himen karanküle multiforme (doğum yapmış himen) görünümünde olduğu saptandı.

Olgu 6:

aydınlık

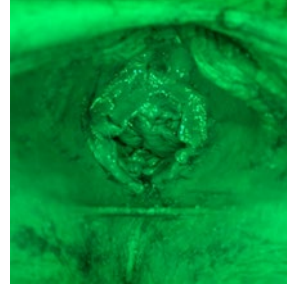
klasik kolposkop

aydınlık

mobile forenscope

karanlık

mobile forenscope

Himenin intakt olmadığını, saat kadranına göre 3-4-10 hizasında vajen kaidesine kadar varan eski yırtık, saat kadranına göre 5-7 arasının silinmiş olduğu görüldü. Klasik kolposkopta aydınlıkta beyaz ışıkla çekilen görüntüde parlama artefaktları görülmektedir.

3.ZOOM ÖZELLİĞİ

Olgu 10:

klasik kolposkop

mobile forenscope

Himen annüler ve ince yapıda olup, fevhasının çapı 2,5 cm ölçüldü. Saat kadranına göre 5 hizasında vajen kaidesine kadar varan eski yırtık saptandı.

4.FARKLI MESAFELERDEN GÖRÜNTÜLER

Olgu 13:

klasik kolposkop

mobile forenscope

Himen annüler yapıda olup, fevhasının çapı 1,8 cm ölçüldü. Herhangi bir eski veya yeni yırtık saptanmadı.

Olgu 14:

mobile forenscope

mobile forenscope

mobile forenscope

Anal sfinkter tonusu ve mukozal pililer doğal olup akut ve/veya kronik fiili livatanın tıbbi delillerine ait bulguya rastlanmadı .

Olgu 15

klasik kolposkop

mobile forenscope

Himen annüler yapıda olup, fevhasının çapı 0,8cm ölçüldü. Herhangi bir eski veya yeni yırtık saptanmadı. Himenin kenar özelliklerini 3 boyutlu yapısını Forenscope Pro Smartphone ile daha net görülmektedir.

SONUÇ:

AVANTAJLAR

- 1-Taşınabilir olması,
- 2-Değişik açılardan fotoğraf, video, ışık verebilmesi sayesinde kullanım kolaylığı
- 3-1 ila 70cm arasında gross görüntü ve makro görüntü
- 4-Hareketli ve koordine olamayan olgularda netlik ve odaklama sıkıntısı olmaması,
- 5-Olay yerinde yüzey ve tekstiller üzerinde biyolojik sıvıları tespit etmeye yönelik cihaz modları
- 6-Daha başarılı 3 boyutlu görüntü alınabilmesi
- 7-Yakın mesafelerden dahi yüksek odaklama performansı

DEZAVANTAJLAR

- 1-Daha iyi performans için karanlık sahaya gerek duyulması
- 2-Beyaz Polarize modunda bir miktar parlama artefaktına neden olması
- 3-70cm üzeri mesafelerde netlik ve odağın bozulması

KAYNAKÇA

1. Women, U.S.D.o.J.O.o.V.a., *A national protocol for sexual assault medical forensic examinations: Adults/adolescents*. 2004: US Department of Justice, Office on Violence Against Women.
2. Adams, J.A., et al., *Updated guidelines for the medical assessment and care of children who may have been sexually abused*. 2016. **29**(2): p. 81-87.

3. Organization, W.H., *Guidelines for medico-legal care of victims of sexual violence*. 2003.
4. Harting, M., et al., *Medical photography: current technology, evolving issues and legal perspectives*. 2015. **69**(4): p. 401-409.
5. Edirisinghe, P., et al., *Knowledge, attitude and practice regarding the use of digital photographs in the examination of the dead and living among doctors practicing forensic medicine in Sri Lanka*. 2020. **73**: p. 101995.
6. Newton, M.J.B.p., r.C. obstetrics, and gynaecology, *The forensic aspects of sexual violence*. 2013. **27**(1): p. 77-90.
7. Laitinen, F.A., et al., *Factors that influence the variability in findings of anogenital injury in adolescent/adult sexual assault victims: a review of the forensic literature*. 2013. **34**(3): p. 286-294.
8. Kerbacher, S., et al., *JuridICAL STANDArds FOR CLiNiCAL FOreNSiC ExAmiNATIONS OF viCTims OF viOLENCE iN EurOPE: JuSTEu!* 2018: p. 630.
9. Adams, J.A., et al., *Adolescent sexual assault: documentation of acute injuries using photo-colposcopy*. 2001. **14**(4): p. 175-180.
10. Hayman, C.R., et al., *Rape in the District of Columbia*. 1972. **113**(1): p. 91-97.
11. Cartwright, P.S., S.A.S.G.J.A.j.o. obstetrics, and gynecology, *Reported sexual assault in Nashville-Davidson county, Tennessee, 1980 to 1982*. 1986. **154**(5): p. 1064-1068.
12. Everett, R.B., G.K.J.O. Jimerson, and gynecology, *The rape victim: a review of 117 consecutive cases*. 1977. **50**(1): p. 88-90.
13. Goodyear-Smith, F.J.T.N.Z.M.J., *Medical evaluation of sexual assault findings in the Auckland region*. 1989. **102**(876): p. 493-495.
14. Massey, J.B., et al., *Management of sexually assaulted females*. 1971. **38**(1): p. 29-36.
15. Richart, R.M.J.A.J.o.O. and Gynecology, *A clinical staining test for the in vivo delineation of dysplasia and carcinoma in situ*. 1963. **86**(6): p. 703-712.
16. Crowley, S.R., *Sexual assault: The medical-legal examination*. 1999: McGraw-Hill/Appleton & Lange.
17. Lauber, A.A., M.L.J.O. Souma, and gynecology, *Use of toluidine blue for documentation of traumatic intercourse*. 1982. **60**(5): p. 644-648.
18. McCauley, J., R.L. Gorman, and G.J.P. Guzinski, *Toluidine blue in the detection of perineal lacerations in pediatric and adolescent sexual abuse victims*. 1986. **78**(6): p. 1039-1043.
19. Hobbs, C., J. Wynne, and A.J.A.o.d.i.c. Thomas, *Colposcopic genital findings in prepubertal girls assessed for sexual abuse*. 1995. **73**(5): p. 465-471.
20. McCann, J., et al., *Comparison of genital examination techniques in prepubertal girls*. 1990. **85**(2): p. 182-187.
21. Gardner, J.J.J.T.J.o.p., *Descriptive study of genital variation in healthy, nonabused premenarchal girls*. 1992. **120**(2): p. 251-257.
22. Hobbs, C. and J.J.A.o.d.i.c. Wynne, *Use of the colposcope in examination for sexual abuse*. 1996. **75**(6): p. 539.

23. Muram, D.J.A.j.o.o. and gynecology, *Child sexual abuse-genital tract findings in prepubertal girls: I. The unaided medical examination*. 1989. **160**(2): p. 328-333.
24. Teixeira, W.J.T.A.j.o.f.m. and pathology, *Hymenal colposcopic examination in sexual offenses*. 1981. **2**(3): p. 209-215.
25. Woodling, B.A., A.J.C.a. Heger, and neglect, *The use of the colposcope in the diagnosis of sexual abuse in the pediatric age group*. 1986. **10**(1): p. 111-114.
26. Lincoln, C., et al., *Macroscopically detected female genital injury after consensual and non-consensual vaginal penetration: a prospective comparison study*. 2013. **20**(7): p. 884-901.
27. Rossman, L., et al., *Genital trauma associated with forced digital penetration*. 2004. **22**(2): p. 101-104.
28. Lenahan, L.C., A. Ernst, and B.J.T.A.j.o.e.m. Johnson, *Colposcopy in evaluation of the adult sexual assault victim*. 1998. **16**(2): p. 183-184.
29. Jones, J.S., et al., *Comparative analysis of adult versus adolescent sexual assault: epidemiology and patterns of anogenital injury*. 2003. **10**(8): p. 872-877.
30. Sliney, D.H.J.P. and photobiology, *Radiometric quantities and units used in photobiology and photochemistry: recommendations of the Commission Internationale de l'Eclairage (International Commission on Illumination)*. 2007. **83**(2): p. 425-432.
31. Lakowicz, J.R., *Principles of fluorescence spectroscopy*. 2013: Springer science & business media.
32. Marcu, L., P.M. French, and D.S. Elson, *Fluorescence lifetime spectroscopy and imaging: principles and applications in biomedical diagnostics*. 2014: CRC Press.
33. Sawyer Sommers, M.J.T., Violence, and Abuse, *Defining patterns of genital injury from sexual assault: a review*. 2007. **8**(3): p. 270-280.
34. Park, J., et al. *Cervical cancer diagnostics with a multispectral Mueller polarimetric colposcope*. in *European Conference on Biomedical Optics*. 2019. Optical Society of America.
35. Virkler, K. and I.K.J.F.s.i. Lednev, *Analysis of body fluids for forensic purposes: from laboratory testing to non-destructive rapid confirmatory identification at a crime scene*. 2009. **188**(1-3): p. 1-17.
36. Horswell, J., *Crime scene investigation*. 2004: CRC Press.
37. Shenkenberg, D.L.J.P.S., *LIGHT SOURCES HELP CSIs FIGHT CRIME- Police and crime scene investigators get armed with photonic devices*. 2009. **43**(4): p. 58.
38. Lee, W.C., B.E. Khoo, and A.L. bin Abdullah. *A simple, low-cost, and portable LED-based multi-wavelength light source for forensic application*. in *LED and Display Technologies II*. 2012. International Society for Optics and Photonics.
39. Vandenberg, N. and R.A.J.J.o.F.S. van Oorschot, *The use of Polilight® in the detection of seminal fluid, saliva, and bloodstains and comparison with conventional chemical-based screening tests*. 2006. **51**(2): p. 361-370.
40. Kobus, H.J., E. Silenieks, and J.J.J.o.F.S. Scharnberg, *Improving the effectiveness of fluorescence for the detection of semen stains on fabrics*. 2002. **47**(4): p. 1-5.

41. Stoilovic, M.J.F.S.I., *Detection of semen and blood stains using polilight as a light source*. 1991. **51**(2): p. 289-296.
42. Lloyd, J.J.J.o.t.F.S.S., *Forensic significance of fluorescent brighteners: their qualitative TLC characterisation in small quantities of fibre and detergents*. 1977. **17**(2-3): p. 145-152.
43. Wawryk, J. and M.J.J.o.C.F.M. Odell, *Fluorescent identification of biological and other stains on skin by the use of alternative light sources*. 2005. **12**(6): p. 296-301.
44. Sterzik, V., et al., *Searching for biological traces on different materials using a forensic light source and infrared photography*. 2016. **130**(3): p. 599-605.

12- FLÖRT ŞİDDETİ VE MEDYADAN BİR OLGU ÖRNEĞİ: “PSİKOLOJİK BASKI UYGULAYIP, TEHDİT ETTİ, İNTİHARA SÜRÜKLEDİ.”

Handegül Çalışkan, Araştırma Görevlisi Dr, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Orcid ID No: 0000-0003-0675-3129, handegulcalskan@gmail.com

Esin Akgül Kalkan, Doçent Dr, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Orcid ID No: 0000-0002-7045-5401, dr.esin.akgul@gmail.com,

Semih Petekkaya, Doktor Öğretim Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Orcid ID No: 0000-0003-3851-6953, semihpetekkaya@gmail.com

Flört şiddeti ve medyadan bir olgu örneği: “Psikolojik baskı uygulayıp tehdit etti, intihara sürükledi.”

Handegül Çalışkan, Esin Akgül Kalkan, Semih Petekkaya

ÖZET

Amaç: Flört ilişkisinde uygulanan psikolojik şiddet, gençlerin intihar etmesi ile sonuçlanabilen önemli bir sorundur. Bu çalışmada flört şiddetinin olası psikolojik sonuçlarına dikkat çekmek, flört döneminde yaşananları partnerin ailesine anlatılması ile tehdit etmek ve benzeri psikolojik şiddet davranışlarının adli tıp açısından tartışılması amaçlanmıştır.

Yöntem: Google arama motorunda “psikolojik baskı”, “intihar”, “adli tıp”, “haber” anahtar kelimeleri ile tarama yapıldı. Online medyada, kadına yönelik flört şiddeti ve intihar ilişkisinden söz eden ilk haber olgu olarak seçildi. Seçilen olgu, konuyla ilgili literatür eşliğinde tartışıldı.

Olgu Sunumu: 05.11.2018 tarihli haber ele alındı. Haberin ana başlığı: “Psikolojik baskı uygulayıp tehdit etti; genç kızı intihara sürükledi” şeklindeydi. Habere konu genç kız Z.D.’nin (19); S.T. (18) ile aynı muhitte ikamet ettiği, S.T.’nin iddiasına göre aralarında duygusal bir ilişki olduğu ve bir süre sonra Z.D.’nin S.T.’yi terk ettiği belirtilmişti. Bu terk edilişin ardından S.T. genç kıza, kızın ağabeyi olan B.D.’i arayarak aralarında geçenleri anlatacağını söylediği, ardından da genç kızın evine gittiği, Z.D.’nin iki kardeşinin aşağı indiği ve S.T.’den gitmesini istediği ve tartışmaya başladıkları bilgisine ulaşıldı. Bu sırada Z.D.’nin, flört ilişkisinde yaşananların aile fertlerine anlatılmasından korkarak dördüncü kattan atladığı ve götürüldüğü hastanede vefat ettiği bilgileri, incelenen haberde verilmişti.

Sonuç: Flört şiddeti; romantik/cinsel bir birliktelikte ya da sonrasında partnere yönelik, yaralayan veya acı veren, fiziksel, cinsel, duygusal veya psikolojik türde görülebilen, her türlü tehdit ihtiva eden söz, hareketler ve sosyal kısıtlamalar olarak tanımlanmaktadır. Flört şiddetine maruz kalan kimselerde ruhsal çöküntü, içe kapanma, kaygı bozuklukları, travma sonrası stres bozukluğu, yeme bozukluğu, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, istenmeyen hamilelikler ve düşükler, özgüven eksikliği, utanç ve kendini suçlu hissetme, öfke nöbetleri, özkıyım düşüncesi ve girişimi gibi durumların sıklıkları da artmaktadır. Gençlerin flört şiddeti konusunda farkındalıklarını arttırmak

için eğitilmeleri önemlidir. Flört şiddetine maruz kalan olguların, sistematik bir adli muayene ve adli psikiyatrik değerlendirme yapıldıktan sonra raporlanması gereklidir.

Anahtar kelimeler: flört şiddeti, intihar, adli tıp, haber

Dating Violence and a Case Example from the Media: “Used psychological pressure, threatened, drove him to suicide”

ABSTRACT:

Objective: Psychological violence in the dating relationship is an important problem that can result in young people committing suicide. In this study, it is aimed to draw attention to the possible psychological consequences of dating violence, to threaten to tell the partner's family what happened during the dating period, and to discuss similar psychological violence behaviors in terms of forensic medicine.

Method: Search was made with the keywords “psychological pressure”, “suicide”, “forensic medicine”, “news” in the Google search engine. In the online media, the first news story mentioning the relationship between dating violence against women and suicide was selected as the case. The selected case was discussed in the light of the relevant literature.

Case Report: The news dated 05.11.2018 was discussed. The main headline of the article: “He applied psychological pressure and threatened; drove the young girl to suicide”. It was stated that the young girl Z.D. (19) who was the subject of the news, resided in the same neighborhood with S.T. (18), that according to S.T. the two allegedly had an emotional relationship between them, and that Z.D. left S.T. after a while. After this abandonment, it was learned that S.T. told the young girl that he would call B.D., the girl's older brother, to tell her what happened between them, and then went to the young girl's house, Z.D.'s two brothers went downstairs and asked S.T. to leave, and they started to argue, the information that Z.D. jumped from the fourth floor in the mean time and died in the hospital where he was taken, fearing that the events of the dating relationship would be told to his family members, was given in the news examined.

Conclusion: Dating violence; It is defined as words, actions and social restrictions that contain all kinds of threats, which can be seen as physical, sexual, emotional or psychological, that injure or hurt the partner during or after a romantic/sexual union. the frequencies of psychological depression, introversion, anxiety disorders, post-traumatic stress disorder, eating disorders, sexually transmitted diseases, unwanted pregnancies and miscarriages, lack of self-confidence, shame and guilt, anger tantrums, suicidal thoughts and attempts in those who are exposed to dating violence are also increasing. It is important to educate young people to increase their awareness of dating violence. Cases exposed to dating violence should be reported after a systematic forensic examination and forensic psychiatric evaluation.

Keywords: dating violence, suicide, forensic medicine, news

GİRİŞ

Şiddet, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından, “fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda, maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması”

durumu olarak tanımlanmaktadır (Krug ve ark, 2002). Şiddeti değerlendirirken şiddete maruz bırakılan, şiddeti yaşayan gruplara göre bir sınıflama yapmak istersek “Kadına yönelik şiddet, Çocuğa yönelik şiddet, Yaşlıya yönelik şiddet, Akranlar arası şiddet, Kardeşler arası şiddet, Flört şiddeti, Engelliye yönelik şiddet, LGBT+ bireylere yönelik şiddet, Mülteci şiddeti, Kişinin kendine yönelik şiddeti” olarak bu alt başlıklar altında sınıflandırabiliriz. Incelediğimiz konu olan flört şiddeti ise; romantik/cinsel bir birliktelikte ya da sonrasında partnere yönelik, yaralayan veya acı veren, fiziksel, cinsel, duygusal veya psikolojik türde görülebilen, her türlü tehdit ihtiva eden söz, hareketler ve sosyal kısıtlamalar olarak tanımlanmaktadır (Polat, 2016). Flört ilişkisi psikolojik, duygusal veya cinsel çekim ve bağlılıkla yakınlaşarak ilişki kurduğumuz durumu ifade etmekte olup flört şiddeti, flört ilişkisi içerisinde maruz kalınabilen fakat çoğu zaman sıklıkla yok sayılan ya da farkında olunmayan, bireylerin genellikle özel alanlarında çözüm bulmaya çalıştıkları çoğu zamansa göz ardı etmeye çalışarak, yok sayarak gizledikleri bir şiddet türü olarak babul edilmektedir. (Sünetçi ve ark.,2016). İnsanlar, başka insanlarla birlikte var olan ve yakın duygusal bağlar kurma ihtiyacı bulunan canlılardır (Çakır Koçak ve Öztürk Can, 2019). Bununla birlikte yakın duygusal ilişkilerdeki şiddet, şiddetin en yaygın türünü oluşturmaktadır (Polat, 2016; Çakır Koçak ve Öztürk Can, 2019).

Flört şiddetinin aile içi şiddetten farkı, bireylerin evli olup olmadıklarından bağımsız olarak yakın duygusal ilişkilerde yaşadıkları şiddeti kapsamasıdır (Koyuncu Kütük ve ark., 2018). Flört şiddetinin ortaya çıkmasında, saldırganın kişisel sorunları, değer verdiği ataerkil toplumsal cinsiyet rolleri, aile yapısı, sosyokültürel normlar, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ekonomik statü gibi farklı etkenler sorumludur (Polat, 2016; Çakır Koçak ve Öztürk Can, 2019). Flört şiddeti öldürülme eylemlerinin en çok karşılaşıldığı şiddet tiplerinden birisidir (Polat, 2016). Amerikan Hastalık Koruma ve Önleme Merkezi (CDC) tarafından flört şiddeti dört başlık altında ele almaktadır: Fiziksel flört şiddeti, cinsel flört şiddeti, psikolojik flört şiddeti, ısrarlı takip (stalking) (CDC, 2019). Bununla birlikte literatürde, bu dört flört şiddeti türüne ek olarak sosyal flört şiddeti, dijital/sanal flört şiddeti (Çakır Koçak ve Öztürk Can, 2019; Fidan ve Yeşil, 2018) ve ekonomik flört şiddeti (Sırım, 2021) türlerine de yer verilmektedir. Fiziksel flört şiddeti, bir kişinin vurarak, tekmeleyerek veya başka tür bir fiziksel güç kullanarak partnerini incitmesi veya incitmeye çalışması (CDC, 2019); cinsel flört şiddeti, bir partner ile rızası olmaksızın cinsel ilişkide veya cinsel temasta bulunmak veya partneri temas içermeyen bir cinsel eyleme (ör. cinsel içerikli mesajlaşma) zorlamak (CDC, 2019); psikolojik flört şiddeti/saldırganlık, başka bir kişiye zihinsel veya duygusal olarak zarar verme ve/veya başka bir kişi üzerinde kontrol sağlama niyetiyle, sözlü ve sözsüz iletişimin kullanılması (CDC, 2019); ısrarlı takip (stalking), partnerin kendisinin veya bir yakınının güvenliği için korku veya endişeye neden olacak biçimde sürekli tekrarlanan, istenmeyen ilgi ve temas modelidir (CDC, 2019). İsrarlı takip (stalking), flört ilişkisi devam ederken ya da ayrıldıktan sonra bir partnerin diğerini sürekli takip etmesi ve izlemesi olarak da tanımlanmaktadır (Fidan ve Yeşil, 2018; Çakır Koçak ve Öztürk Can, 2019; Sırım, 2021). Takip davranışı, güvensiz hissettirmeyi, korkutmayı, gözdağı vererek endişelendirmeyi hedeflemektedir (Fidan ve Yeşil, 2018; Çakır Koçak ve Öztürk Can, 2019; Sırım, 2021). Sosyal flört şiddeti, bir partnerin flört ilişkisi içerisinde

diğerinin sosyal hayatına yön vermeye çalışması, ilişkilerini kısıtlaması, çevresinden uzaklaşmasına yol açmasına neden olacak şekilde kısıtlaması ve sosyal ilişkilerini kontrol etmesi; dijital flört şiddeti, bir partnerin ilişki yaşadığı kişiyi teknolojik araçları kullanarak kontrol etmeye çalışması ve yine bu araçlar yoluyla tehdit etmesi; (Fidan ve Yeşil, 2018; Çakır Koçak ve Öztürk Can, 2019; Sırım, 2021). Ekonomik flört şiddeti, flört ilişkisi içerinden bulunan kişinin kendi arzusu olmaksızın, ekonomik açıdan kontrol edilmesi ve ekonomik özgürlüğünün elinden alınmasıdır (Sırım, 2021)

Literatürde çoğunlukla flört şiddeti uygulayan bireylere yönelik risk faktörleri ele alındığı, şiddetin mağdurlarıyla ilgili risk faktörlerini orataya koyan daha az araştırma olduğu görülmektedir (Sırım, 2021). Flört şiddeti uygulamak ile ilişkili en öne çıkan risk faktörleri şunlardır: flört ilişkilerinde şiddeti kabullenici ve meşrulaştıran normlara sahip olmak; şiddet içeren ilişkileri olan arkadaşları olmak; aile içi şiddete ve toplumsal şiddete maruz kalmak; alkol ve uyuşturucu kullanımı; saldırganlık geçmişine sahip olmak (O’Keefe, 2005). Üniversite öğrencileriyle ilgili güncel bir sistematik derlemenin sonucunda flört şiddeti için tek bir risk faktörü bulunmadığına; potansiyel risk faktörleri olarak tanımlanan değişkenler arasında bireysel risk faktörleri (örneğin madde kullanımı, riskli cinsel davranışlar, kişilik özellikleri ve tutum), ailesel risk faktörleri (örn. aile içi şiddet veya çocuk istismarı geçmişi), ve akranları ve sosyal ilişkililerle ilişkili çevresel risk faktörlerinden söz edilmektedir (Duval ve ark., 2018). Bu değişkenler dışında literatürde yer verilen risk faktörleri arasında; adölesan yaş grubunda olmak, antisosyal kişilik ve davranışlar, düşük özsaygı, düşük sosyoekonomik durum gibi risk faktörlerinden de söz edilmektedir (Avşar Baldan ve Akış, 2017).

Flört şiddetine maruz kalan bireylerde, kısa ve uzun vadeli bir çok olumsuz etki meydana gelmektedir. Bu olumsuz etkiler; depresyon ve anksiyete belirtileri yaşamak; tütün, uyuşturucu ve alkol kullanmak gibi sağlıksız davranışlarda bulunmak; yalan söylemek, hırsızlık, zorbalık veya vurma gibi antisosyal davranışlar sergilemek ve intiharı düşünmektir (CDC, 2019). Bunlar dışında görülebilen olumsuz etkiler ise; hayati tehlike oluşturan ve hayati tehlike oluşturmayan yaralanmalar, fiziksel yakınmalar (baş, karın ve sırtta ağrı, fibromiyalji, gastrointestinal semptomlar, egzersiz kabiliyetinde kısıtlılık), tehlikeli seksüel aktivitelerde bulunma/güvenli olamayan seks, istenmeyen hamilelikler, düşük, venereal enfeksiyonlar, diğer psikiyatrik sorunlar (duygu durum bozukluğu, uyku problemleri, yeme davranışında bozukluk, post travmatik stres bozukluğu), suçlu hissetme ve utanç duyma sonucu sosyal çekinme davranışı, sosyal hayatta problemler, maddi anlamada sorunlar, eğitim çıktılarının kötü olması gibi etkilerdir (Çakır Koçak ve Öztürk Can, 2019; Fidan ve Yeşil, 2018; Üçok Demir ve ark., 2016; Jennings ve ark., 2017; Sırım, 2021). Flört şiddetinde şiddetin her türü ile karşılaşılabilmekte ve flört şiddetinin tüm şiddet çeşitleri arasında en çok ölümle sonuçlanana olduğu bildirilmektedir (Polat, 2016). Çalışmalarda da yer verildiği üzere flört şiddetinin en yaygın çeşitlerinden biri olan psikolojik şiddet, gençlerin intihar etmesi ile sonuçlanabilen önemli bir sorundur (Reviere ve ark., 2007). Bu çalışmada flört şiddetinin olası psikolojik sonuçlarına dikkat çekmek, flört döneminde yaşananları partnerin ailesine anlatılması ile tehdit etmek ve benzeri psikolojik şiddet davranışlarının adli tıp açısından tartışılması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Google arama motorunda “psikolojik baskı”, “intihar”, “adli tıp”, “haber” anahtar kelimeleri ile tarama yapıldı. Online medyada, kadına yönelik flört şiddeti ve intihar ilişkisinden söz eden ilk haber olgu olarak seçildi. Seçilen olgu, konuyla ilgili literatür eşliğinde tartışıldı.

OLGU SUNUMU

05.11.2018 tarihli haber ele alındı. Haberin ana başlığı: “Psikolojik baskı uygulayıp tehdit etti; genç kızı intihara sürükledi” şeklindeydi. Habere konu genç kız Z.D.’nin 19 yaşında olup, 18 yaşındaki S.T. ile aynı muhitte ikamet ettiği, S.T.’nin iddiasına göre aralarında duygusal bir ilişki olduğu ve bir süre sonra Z.D.’nin S.T.’yi terk ettiği belirtilmişti. Bu terk edilişin ardından S.T. genç kıza, kızın ağabeyi olan B.D.’i arayarak aralarında geçenleri anlatacağını söylediği, ardından da genç kızın evine gittiği, Z.D.’nin iki kardeşinin aşağı indiği ve S.T.’den gitmesini istediği ve tartışmaya başladıkları bilgisine ulaşıldı. Bu sırada Z.D.’nin, flört ilişkisinde yaşananların aile fertlerine anlatılmasından korkarak dördüncü kattan atladığı ve götürüldüğü hastanede vefat ettiği bilgileri, incelenen haberde verilmişti (Haberturk.com, 2018).

TARTIŞMA

Dünyada her sene 1,6 milyon insan şiddet sebebiyle yaşamını yitirmektedir ve bu insanlar arasında 15-44 yaş diliminde gerçekleşen ölümlerde şiddet en sık görülen ölüm nedenlerindendir (Krug ve ark, 2002). Batılı ülkelerde uzun süredir üzerinde durulan ‘flört şiddeti’ terimi önemli bir halk sağlığı problemi olarak görülmesine rağmen ülkemizde henüz yeterince gündemde değildir (Üçok Demir ve ark., 2016). Literatürde, aile içi ilişkilerde ve yakın ilişki içinde (intimate partner) olan kişilerin, birbirlerine uyguladığı şiddetin oranı %15-71 arasında değişmektedir (Hatipoğlu, 2010). Ergenlerin, flört ilişkisinde şiddet yaşama açısından risklerinin arttığı düşünülmektedir. Bunun nedeni ise, ergenlerin, çocukluktan erişkinliğe geçiş döneminde olmaları ve flört ilişkilerinde görece deneyim eksikliklerinin olması biçiminde açıklanmaktadır (Üçok Demir ve ark., 2016). Literatüre baktığımızda, flört ilişkisi sırasında yaşanan şiddet ile ilgili daha çok fiziksel bulgulara değinen çalışmalar bulunmaktadır. Ancak flört ilişkisi içinde meydana gelen fiziksel, cinsel ve/veya psikolojik şiddetin, intihar girişimi gibi çok ciddi sonuçlara yol açabileceği bilindiğinden, flört şiddetini çok yönlü olarak ele alıp, konuyla ilgili sağlık profesyonelleri arasında farkındalık oluşturmak önemlidir (Üçok Demir ve ark., 2016). Gençlerin flört şiddeti konusunda farkındalıklarını artırmak için normal karşılanan bazı durumları örneklerle açıklayarak flört şiddetine maruz kalıp kalmadıkları konusunda yol göstermek önemlidir. Dikkat çekilmesi gereken bir konu da flört ilişkisi içinde yaşanmakta olan şiddetin farkında olmak ve bunu dökümanete etmektir. Çünkü özellikle flört döneminde yaşanan agresyon daha ileriki zamanlarda daha uzun süreli ve kalıcı ikili ilişkilerde de yaşanabilecek agresyonun ilk adımları olacaktır. Birçok çalışma bu agresyonun duygusal ve fiziksel boyutlarıyla çok genç yaşlarda başladığını göstermektedir. Bu davranışlar bir çok ilişkide çoğunlukla normal karşılanmaktadır.

Jennings ve arkadaşlarının 2017 yılında yayımlanmış olan sistematik derleme araştırmasında, 15-30 yaş arasındaki bireylerde yaş arttıkça flört şiddeti yaygınlığının arttığı saptanmıştır (Jennings ve ark., 2017). Aynı çalışmada flört şiddeti ile ilişkili risk faktörleri ise; alkol kötüye kullanımı, kişilik özellikleri, öfke sorunları, şiddete maruz kalma, akran şiddeti, cinsiyet rolü yönelimi ve depresyon olarak belirlenmiştir (Jennings ve ark., 2017). Başkent Üniversitesi fakülteleri ve yüksek okullarında öğrenim görmekte olan 400 öğrenci (%40,8'i erkek öğrenci) ile yapılan bir anket çalışmasında, flört ilişkisi yaşamış olan 345 öğrenci'nin %94,3'ü flört şiddetine maruz kalmış olduğunu, halen bir flört ilişkisi devam eden 222 öğrencinin ise tümünün flört şiddetine maruz kaldığı bildirilmiştir (Hatipoğlu, 2010). Sünnetçi ve arkadaşlarının Üniversite Öğrencilerinin Flört Şiddeti Algıları Üzerine yaptığı çalışmada; araştırmaya katılan 424 öğrencinin %13,8'inin flört ilişkisi içinde şiddet gördüğü ve %12,4'ünün ise partnerine şiddet uyguladığı gösterilmiştir. Çalışmaya katılan kadın katılımcılarda %59,6, erkek katılımcılarda %70,4 oranda kıskançlık bir şiddet türü olarak nitelendirilmemiştir. Çalışmaya katılan kadınların %87,8'i, erkeklerin %78,4'ü fiziksel şiddete maruz kalmaları halinde ayrılma kararının gerekli olduğunu düşünmektedir. Tüm katılımcıların %66,7'si partnerlerinin sosyal medya hesap şifrelerinin istemesini şiddet olarak değerlendirmiştir. Bu oran erkek katılımcılarda %59,7, kadın katılımcılarda ise %40,3'tür. Tüm katılımcıların %10,3'ü kendisi istemese de yalnızca partneri istediği için cinsel ilişkiye girebileceğini ifade etmiştir. Bu oran erkekler katılımcılarda %15,5, kadın katılımcılarda %5,2'dir. Erkeklerin %70,9'u partnerinin giyim tarzından hoşlanmadığında partnerini bu konuda kısıtlayabileceğini ifade etmektedir. Kadınların %97,7, erkeklerin ise %85,4'ü flört şiddetine maruz kalmaları halinde korku ve güvensizlik ortamı oluşacağını ifade etmektedir. Bu çalışmada yazarlar, flört şiddetinin; flört sürecinde karşılaşılan fakat çoğunlukla farkına varılamayan ya da yok sayılan ve genellikle kişilerin profesyonel bir destek almadan çoğu zaman kendilerinin çözmeye çalıştıkları bir şiddet türü olduğuna dikkat çekmektedir (Sünnetçi ve ark., 2016).

Flört şiddeti, mağdurda sıklıkla psikolojik ve fiziksel anlamda sağlığı yaygın olarak fiziksel ve psikolojik anlamda bozabilmesi nedeni ile önemli toplumsal problemlerden biridir. Kadın mağdurların erkeklere oranla daha fazla yaralandığı pek çok çalışmada gösterilmiştir. Flört şiddetinin en sık görülen sonuçlarından biri depresyondur. Depresyon belirtilerinin ortalama prevalansı flört şiddetinin kadın mağdurlarında yaklaşık %50 bulunmuştur (Türk ve ark, 2020). Fergusson ve arkadaşlarının çalışmasında, flört şiddetine maruz kalan mağdurların her iki cinste de depresyon ve kaygı bozukluğu yaşadığı raporlanmıştır. Post travmatik stres bozukluğu belirtileri şiddete maruz kalanlarda sıkça rastlanır (Fergusson ve ark., 2005). Golding'e göre bu belirtilerin görülme sıklığı şiddete maruz kalan kadınlarda yaklaşık olarak %64 'tür. Ayrıca, Flört şiddetine maruz kalan kimselerde ruhsal çöküntü, içe kapanma, kaygı bozuklukları, travma sonrası stres bozukluğu, yeme bozukluğu, cinsel temasla bulaşan hastalıklar, istenmeyen hamilelikler ve düşükler, özgüven eksikliği, utanç ve kendini suçlu hissetme, öfke nöbetleri, intihar düşüncesi ve girişi gibi durumların sıklıkları da artmaktadır (Golding, 1999). Reviere ve arkadaşlarına göre, flört şiddeti mağdurlarının yaklaşık % 40'ının flört ilişkisi içinde veya ayrılık sonrası intihar girişiminin olduğunu

belirtmişlerdir (Reviere ve ark., 2007). Partnerinden şiddet gördüğü için başvuranların sadece fiziksel muayenesinin değil, mutlaka ruh sağlığı değerlendirmesi de yapılmalıdır. Flört şiddetine maruz kalan kişilere kullanabilecekleri hakları hakkında bilgi verilmeli, psikiyatri uzmanına yönlendirilip, sosyal destek sağlanmalı, gereklilik halinde sosyal inceleme yapılması sağlanmalı, ruhsal muayene takibi yapılmalı ve tüm bu veriler raporlandırılmalıdır (Kadı ve ark., 2019). Flört şiddeti ile mücadelenin temel amacının flört şiddetini yaşanmadan önlenmesi olmalıdır. Gençlerin flört şiddeti konusunda farkındalıklarını arttırmak için eğitilmeleri önemlidir. Partner şiddetini önlemeye yönelik birçok strateji geliştirilmiş olup; bunlardan bazıları okul temelli programlar ile problem çözme becerilerini artırmaya ve riskli davranışlar konusunda bilinçlendirmeye yönelik eğitimlerdir (Avşar Baldan ve Akış, 2017). Çocukluk döneminde başlamak üzere toplumsal cinsiyet eşitliği bilincine yönelik eğitimlerle farkındalığın artırılması; flört şiddetinin en sık görüldüğü yaş grupları olan gençlere/ergenlere ayrılık sonrası bu durumla baş etme, stresle baş etme konusunda eğitimler verilmesi ve eğitim müfredatında stresle başa çıkma ve ayrılık üzerine bilgilendirmelere yer verilmesi şiddetin önlenmesi açısından önemlidir (Kadı ve ark., 2019). Ergenlik ve genç erişkinlik döneminde yaşanan flört şiddetinin hem fiziksel hem psikolojik sonuçları ağırdır ve bu şiddetin sonuçları gelecekte kurulacak ilişkilere de yansırabilir. Bu nedenle flört şiddetine maruz kalmış genç bireylerin fark edilmesi önemlidir. Flört şiddetine maruz kaldıklarını genellikle ilk olarak arkadaşlarıyla paylaşan gençlerin bu mağduriyetlerini sağlık personeliyle de paylaşmasının özendirilmesi önemli ve gereklidir. Üniversite kampüslerinde eğitim öğretim dönemi başında flört ilişkisinde yaşanabilecek fiziksel, duygusal, cinsel şiddete dikkat çekmek amacıyla bir broşür yayımlanması, bu broşürün flört şiddetine maruz kalan gençlerin nereden ve nasıl yardım alacaklarını, acil durum telefon numaralarını, şiddet mağdurunun yasal haklarını ve olayın adli niteliğini anlatması faydalı olabilir. (Hatipoğlu, 2010).

Ülkemizde kadına yönelik şiddet vakalarının ve genç nüfus oranının artmasıyla birlikte, risk faktörleri arasında genç yaşta erkek cinsiyette olmak olan flört şiddetinin önemli bir halk sağlığı sorunu olarak değerlendirilmesi gerektiğini düşündürmektedir. Bu bağlamda sadece şiddeti tanımlamak yeterli olmamakta toplumda şiddetin nasıl yorumlandığı ve algılandığı da önemlidir. Süregelen benimsenmiş cinsiyet rollerimiz ve toplum düzenimizin ataerkil bir yapıdan oluşması nedeni ile aslında şiddet olarak değerlendirilmesi gereken bazı kıskançlıklar, sosyal hayattan soyutlamalar, partner adına karar verip uygulamaya zorlamalar normal olarak değerlendirilebilmektedir. Bu kabul edilebilirlik ve şiddet uygulayana karşı koymama durumu şiddetin olağan, normal karşılanmasına ve şiddetin fark edilememesine yol açmaktadır. Şiddeti önleme çalışmaları kapsamında kadının toplum içerisindeki statüsünün güçlendirilmesi ve toplumsal cinsiyet normlarının değiştirilmesi de ülkemizde yeniden değerlendirilmesi gereken önemli konulardandır. İlk olarak şiddetin onaylanmadığı, hoş karşılanmadığı bir iklimin oluşturulması önemlidir. Okullarda öğrencilere yönelik sağlıklı flört ilişkisinin nasıl olması gerektiği hakkında derslerin olması, rehber öğretmenlerin flört şiddeti üzerine eğitimlerinin geliştirilmesi bilinç düzeyinin artırılmasına katkı sağlayabilir. Flört şiddeti ile ilgili dikkat çekilmesi gereken noktalardan biri de flört şiddeti mağdurlarının

yalnızca kadınlar ve ergenler olmadığıdır. Erişkin yaştaki tüm kadınlar ve erkekler flört şiddeti mağduru olabilirler. Fakat bu konuda literatür tarandığında sıklıkla ergen ve kadın mağdurlarla ilgili çalışmaların olduğu; erişkin yaştaki kadın ve erkekler, homoseksüel veya biseksüel kişilerle ilgili çalışmaların az olduğu görülmektedir (Türk ve ark., 2020).

SONUÇ

Sonuç olarak flört şiddeti gerek ülkemizde gerekse dünyada yaygın görülmektedir ve nedenleri, sonuçlarına dair daha kapsamlı araştırmaların yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Toplumdaki bireylerin sağlığını ve yaşam kalitesini iyileştirmek için hem önleme hem de müdahale programlarının geliştirilmesi de önemlidir (Türk ve ark., 2020). Kadı ve arkadaşlarının gençlik yaş grubunda flört/ partner şiddetini ele aldıkları çalışmanın çarpıcı sonuçlarından birisi flört/partner şiddetine maruz kalanların büyük çoğunluğunun kadın olması ve yine şiddeti uygulayanların büyük çoğunluğunun erkek olmasıdır. Çocukluk döneminden itibaren toplumsal cinsiyet eşitliği bilincinin tüm bireylerin eğitime yerleştirilmesi ve benimsetilmesi önemlidir. Eğitim müfredatında cinsellik ve şiddet ile başetme konularının yer bulması sağlanmalıdır. Şiddeti konu alan, toplumsal cinsiyet eşitliği kavramına önem veren ve farkındalık geliştirmeye yardımcı programların eğitim müfredatına dahil edilmesi flört şiddeti içeren adli olayları en aza indirme çabası için önemli adımlardır. Partner/flört şiddeti ile başvuranların sadece fiziksel muayenesi değil, mutlaka ruhsal muayeneside yapılmalıdır. Kişiler, psikiyatri ve sosyal hizmet uzmanı gibi ilgili yerlere yönlendirilip, sahip olduğu, haklar konusunda bilgilendirilmeli, sosyal destekleri sağlanmalı ve ruhsal muayeneleri ve takipleri yapılmalıdır (Kadı ve ark., 2019).

Flört şiddeti konusu önemli bir sosyal politika sorunu ve çalışılması gereken önemli bir araştırma alanıdır. Flört şiddetini önlemeye yönelik müdahale stratejileri çeşitlilik göstermekte olup bunların bir kısmı topluma dayalı, bir kısmı aileye dayalı ve bir kısmı da örneğin üniversitelerin müfredatına yer verilen programlara dayanmaktadır. Bu müdahalelerin çoğunda ortak tema, özellikle kadınlar arasında mağduriyet riskinin azaltılmasına odaklanmış, ancak risk faktörlerine daha az öncelik verilmiş olduğu görülmektedir (Jennings ve ark., 2017).

Tartıştığımız tüm bu verileri adli travmatolojik açıdan değerlendirdiğimizde travmanın ruhsal boyutu bu olgularda ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla flört şiddetine maruz kalan olguların, sistematik bir adli muayenenin, adli psikiyatrik değerlendirme yapıldıktan sonra raporlanması gereklidir. Buna ek olarak flört şiddeti konusunda; yaş ve cinsiyete göre flört şiddetinin yaygınlığını ve bunlarla ilişkili risk faktörlerini saptamaya yönelik sürekli veri toplama çabalarına ve önlemeye yönelik müdahale çalışmalarının etkinliğini değerlendirmeyi amaçlayan randomize kontrollü çalışmaların geliştirilmesine ihtiyaç vardır (Jennings ve ark., 2017).

KAYNAKLAR

1. Krug, E.G., Dahlberg, L.L., Mercy, J.A., Zwi, A.B., Lozano, R. (2002). World Report on Violence and Health. Geneva, World Health Organization.
2. Polat, O. (2016). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 15-34.
3. Sünnetçi, B., Say, A., Gümüštepe, B., Enginkaya, B., Yıldızdoğan, Ç., Yalçın, M. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Flört Şiddeti Algıları Üzerine Bir Araştırma. *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*, 16(1), 56-83.
4. Çakır Koçak, Y., Öztürk Can, H. (2019). Flört şiddeti: Tanımı, sınıflaması ve değerlendirmesi. *Türkiye Klinikleri Obstetric-Women's Health and Diseases Nursing-Special Topics*, 5(3), 43-53.
5. Koyuncu Kütük, E., Gümüštaş, F., Han Almış, B. (2018). Üniversite Öğrencisi Kızlarda Flört Şiddetinin Belirleyicileri Ve Psikiyatrik Sonuçlar Açısından Flört Dışı Şiddetten Farklılıkları. *Anadolu Psikiyatr Derg.*;19(2):217-22.
6. Avşar Baldan, G., Akış, N. (2017). Flört Şiddeti. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 43(1), 41-44.
7. CDC. (2019). Preventing teen dating violence. <https://www.cdc.gov/features/datingviolence/index.html>, et: 28.11.2021.
8. Sırım, M. (2021). *Genç Yetişkinlerde Flört Şiddeti Mağduriyeti İle Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide Bilişsel Çarpıtmaların Aracı Rolünün İncelenmesi*. İstanbul kent Üniversitesi lisansüstü eğitim enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
9. O'Keeffe, M. (2005). Teen Dating Violence: A Review of Risk Factors and Prevention Efforts. Recuperado de http://new.vawnet.org/assoc_files/vawnet/artedatingviolence.pdf, et: 28.11.2021.
10. Duval, A., Lanning, B. A., Patterson, M. S. (2018). A systematic review of dating violence risk factors among undergraduate college students. *Trauma, Violence, & Abuse*. First published online. <https://doi.org/10.1177/1524838018782207>
11. Fidan, F., Yeşil, Y. (2018). Nedenleri ve Sonuçları İtibariyle Flört Şiddeti. *Balk ve Yakın Doğu Sos Bilim Derg*, 4(1), 16-24.
12. Üçok Demir, N., Irmak, M.Y., Murat T, D., Perdahlıl Fiş, N. (2016). Cinsel istismara uğrayan ergen adli olgularda flört ilişkisinde şiddet varlığı, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(3), 240-247.
13. Jennings WG, Okeem C, Piquero AR, Sellers CS, Theobald D, Farrington DP. (2017). Dating and intimate partner violence among young persons ages 15-30: Evidence from a systematic review. *Aggress Violent Behav*; 33:107-25.
14. Reviere, S.L., Farber, E.W., Tworney, H., Okun, A., Jackson, E., Zanzville, H. (2007). Intimate partner violence and suicidality in low-income African American women: a multimethod assessment of coping factors, *Violence Against Women*, 13(11), 1113-29.
15. Olgu sunumu. (2018). <https://www.haberturk.com/psikolojik-baski-uygulayip-bicakla-tehdit-etti-genc-kizi-intihara-surukledi-tahliye-oldu-2207518>, et: 14.09.2021.
16. Hatipoğlu, S. (2010). *Başkent Üniversitesi Öğrencilerinde Flört Şiddeti Prevalansı Anketi*. Uzmanlık Tezi, Başkent Üniversitesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Ankara.

17. Türk, B., Hamzaoğlu, N., Yayak, A. (2020). Flört Şiddeti Üzerine Bir İnceleme. *Türkiye Klinikleri Adli Tıp ve Adli Bilimler Dergisi*, 17(1), 73-81.
18. Fergusson, D.M., Horwood, L.J., Ridde, E.M. (2005). Partner violence and mental health outcomes in a New Zealand birth cohort, *J Marriage Fam.*, 67, 1103.
19. Golding, J.M. (1999). Intimate partner violence as a risk factor for mental disorders: a meta-analysis, *Journal of Family Violence*, 14, 99-132.
20. Kadı, G., Erbaş, M., Balcı, Y., Ünüvar Göçeoğlu, Ü. (2019). Partner/Dating Violence Among Youths in Muğla. *Türkiye Klinikleri J Foren Sci Leg Med.*, 16(2), 81-7

13- ERZURUM'DA KADINA YÖNELİK ŞİDDET KONUSUNDAKİ DÜŞÜNCELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Meltem Çelenk, İmdat Derneği Üyesi, clnkmeltem242567@gmail.com

Özet:

Amaç: Şiddet, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından, “fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması” durumu olarak tanımlanmaktadır. Şiddeti en çok yaşayan gruplar çocuklar, kadınlar ve yaşlılardır. Bu çalışma Erzurum’da yaşayan kadınlara verilen değerin saptanması amacıyla planlanmıştır.

Gereç yöntem: Çalışma verileri araştırmacı tarafından hazırlanan anket formuyla toplanmıştır. Anket formu 14 madde içermektedir. Veriler internet ortamında Google anket ile online olarak toplanmıştır.

Bulgular: Araştırmaya toplam 38 kişi katılmıştır. Katılımcıların %79,3 kadın, %20,5'i ise erkektir. Katılımcıların %11,8'i 16 yaş, %17,6'sı 20 yaş, %11,8'i 21 yaş, %26,5'i 22 yaş, %8,8'i 23 yaş, %2,9'u 24 yaş, %5,9'u 25 yaş, %2,9'u 29 yaş, 2,9'u 34 yaş, %2,9'u 37 yaş, %2,9'u 38 yaş, %2,9'u 43 yaşındadır. Yaşadığı bölgenin güven verdiğini düşünenler katılımcıların %23,5'ini oluşturmaktadır. Kadınlara yeterince önem verilmediği düşünenlerin oranı ise %88,5'tir. Erzurum da kadın olmanın zor olduğunu düşünenlerin oranı ise %47,4 oranındadır.

Sonuç: Sonuçlara göre; Erzurum’da yaşayan bireyler yaşadıkları toplumun güven vermediğini düşünmektedir.

Anahtar kavramlar: kadına yönelik şiddet, şiddet, kadının değeri

Preliminary study on the evaluation of thoughts on violence against women in Erzurum Region

Abstract:

Purpose: Violence is defined by the World Health Organization (WHO) as the situation where physical force or power is applied to another person in the form of a deliberate threat or reality, causing or likely to cause injury, death or psychological harm to the person exposed.

The groups most exposed to violence are children, women and the elders.

This study was planned to determine the value given to women living in Erzurum.

Material and method: Study data were collected with a questionnaire prepared by the researcher. The questionnaire form contains 14 items. The data were collected online with a Google survey on the internet

Results: In this study, a study was planned to determine the value given to in Erzurum. The study was organized as a google survey on the internet and it has reached 34 women people so far.

According to the results of the preliminary study, %79,3 of the participants were female and %20,5 were male.

If we look at the age ratios we see %11,8 aged 16, %17,6 aged 20, %11,8 aged 21, %26,5 aged, %8,8 aged 23, %2,9 aged 24, %5,9 aged 25, %2,9 aged 29, %2,9 aged 34, %2,9 aged 37, %2,9 aged 38, %2,9 is aged 43 of the participants.

Those who think with confidence will be able to live %2. The rate of those who think that women are not valued is %88,5. The rate of those who think difficult for women in Erzurum is %47,4.

Conclusion: According to the results; Individuals living in Erzurum think that the society they live in does not give confidence.

Key words: violence against women, violence, value of woman

ÖZET

Bu çalışma Erzurum'da yaşayan kadınlara verilen değerin saptanması amacıyla planlanmıştır. Çalışma verileri araştırmacı tarafından hazırlanan anket formuyla toplanmıştır. Verilerin toplanması internet ortamında Google anket ile online olarak gerçekleştirilmiştir. Erzurum'da yaşayan bireyler yaşadıkları toplumun güven vermediğini düşünmektedir.

1. GİRİŞ

Erzurum, büyükşehir statüsündedir. Türkiye'nin 26. büyük kenti olan Erzurum büyükşehir statüsüne kavuştuktan sonra merkez ilçe 2008 yılında Palandöken, Aziziye ve Yakutiye olmak üzere 3 ilçeye ayrılmıştır. İlde, özellikle kırsal kesimde halk geçimini tarım ve hayvancılıkla sağlamaktadır. Hayvancılık, il ekonomisinde önemli bir yer tutmakta ise de bilimsel metotların uygulanmaması, besicilik yapılan tesislerin modern üretim anlayışından uzak olması, girdi maliyetlerinin yüksek olması gibi nedenlerle bölgede et ve süt verimi düşük olmakta, bu durum yöre halkının hayat standartlarına ciddi katkılar sağlayamamaktadır (Küçükali, 2014).

ERZURUM'DA KADININ ÇALIŞMA HAYATI

Erzurum'da kadının çalışma hayatına katılımı, bekârsa babası, o hayatta değilse erkek kardeşleri, evli ise eşinin vereceği karar doğrultusunda şekillenmektedir. Özellikle köyden kente yeni göç edenler arasında evli kadınların çalışması hoş karşılanmamakta, öncelik ailenin erkek bireylerinde olmaktadır. Şayet bu yeterli değilse sıra evlenmemiş bekâr kızlara gelir. Bunun da yeterli olmadığı durumlarda kadınların çalışmasına izin verilmekte ancak çalışacakları meslekler ciddi kısıtlamalar nedeniyle dar çerçevede kalmaktadır (Karadeniz & Yılmaz, 2007) Erkekleri ailenin geçimini sağlamakla görevli kabul eden cinsiyete dayalı iş bölümü, bölgede kadının işgücüne katılımının önündeki en büyük engeldir (ÖZKAPLAN, 2009)

Erzurum'da çalışma çağındaki nüfusun eğitim seviyesi Türkiye genelinde olduğu gibi düşüktür. Çalışan nüfusun %66'sı ilköğretim ve altı mezunlardan oluşmaktadır. Bu oran kadınlarda %74'e çıkmaktadır. Ancak nüfusunun %49'u 0-24 yaş arası gençlerden oluşan Erzurum'da eğitim düzeyi özellikle kadınlarda oldukça sevindirici bir seyir izlemektedir. Eğitimli kadın oranındaki artış, istihdamı artırıcı, toplumsal refahı yükseltici, göçü azaltıcı ve ekonomiyi canlandırıcı nitelikleri sonuç verecektir ki bu durum aynı zamanda bölgede yürütülen kadınlara yönelik sosyal politikalarının başarılı olmasını beraberinde getirecektir. Bölgede fırsat eşitliğine yönelik yasal altyapısının olmasına rağmen, bu hakların kullanılması için gerekli kurumsal ve eğitsel altyapının yeterince gelişmediği görülmektedir. Kadınların çalışma hayatında istenilen düzeyde yer almamasında sosyo-kültürel yapıdaki eksiklikler dikkate değerdir. Bölgede çalışan kadın, bir şekilde toplumsal baskı ile karşı karşıya kalabilmektedir. Bölge kadınının kendini çalışma yaşamında var edebilmesi için cinsiyetçi ve ayrımcı yaklaşımların değişmesi, kadınlara yönelik eşitlikçi politikaların üretilmesi ve bunun çalışma yaşamına aktarılması öncelikli hedefler olarak algılanmalıdır (Küçükali, 2014).

Ekonomik bir zorunluluk olmadıkça veya üniversite eğitimi almadıkça işgücü piyasasına girmekte tereddüt ettikleri görülmektedir (Uşen & Delen, 2011)

2.TANIM

Şiddet, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından, "fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması" durumu olarak tanımlanmaktadır (World Health Organization, 2002). Şiddeti en çok yaşayan gruplar çocuklar, kadınlar ve yaşlılardır.

Kadın Yönelik Şiddet, kadınların cinsiyetleri nedeniyle maruz kaldıkları fiziksel, cinsel, psikolojik acı veya ıstırap veren ya da verebilecek olan her türlü eylem, uygulama ya da bu tür eylemlerle tehdit edilme, zorlanma veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakılmalarıdır. (En yaygın haliyle kadınlara yönelik aile içi şiddet) Kadınlar, pek çok alanda, çocuk-yetişkin, çalışan-çalışmayan gibi ayrımlar olmaksızın, çeşitli şiddet biçimleriyle karşı karşıya kalmaktadırlar (ÖZKAN, 2017). Kadına yönelik şiddet, dünyanın pek çok yerinde sıklıkla rastlanan bir insan hakları ihlalidir (ÖZKAN, 2017).

KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN TÜRLERİ

1. FİZİKSEL ŞİDDET

2. CİNSEL ŞİDDET

3. SÖZLÜ/ DUYGUSAL/ PSİKOLOJİK ŞİDDET

4. EKONOMİK ŞİDDET

Kadınlara şiddet uygulayan kişilerin ise çoğunlukla onlarla yakın ilişkilere sahip kişiler, kocaları veya eskiden birlikte oldukları erkekler olduğu görülmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre dünya çapında kadınların %35 i fiziksel ve cinsel şiddet görmekte ve bunların %30'u partnerleri %7'si ise partneri olmayan kişiler tarafından uygulanmaktadır. Bu kişilerin şiddet uygulaması ise biyolojik, psikolojik ve sosyal nedenlerden ötürü ortaya çıkabilmektedir (World Health Organization, 2014)

Kadına yönelik şiddetin etkilerinin kadının fiziksel ve ruhsal sağlığını çok olumsuz etkilediği saptanmıştır. Şiddet yaralanmalara neden olmasının dışında, kadının uzun dönemde, kronik ağrı, fiziksel yetersizlik, uyuşturucu madde ile alkol kötüye kullanımı ve depresyon gibi bir dizi başka problemi yaşama riskini de arttırmaktadır. Cinsel şiddete maruz kalan kadınlarda planlanmamış hamilelik, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar ve hamileliğin ters sonuçları sıklıkla rastlanan olgulardır (Polat, 2015)

FİZİKSEL ŞİDDET

Tokat atmak, vurmak, bir şey fırlatmak, tartaklamak, tekmelemek, sürüklemek, bıçak veya silah gibi aletlerle zarar vermektir.

Fiziksel Şiddet Döngüsü

İlişkilerde şiddet, sürekli ya da aynı düzeyde uygulanmayabilir. İlişki peş peşe iyi ya da kötü dönemler içeriyor olabilir. Bazen sevgi ve nefret duyguları iç içe geçiyor olabilir. Diğer bir deyişle, şiddet genel olarak bir döngü halinde meydana gelir. Bu nedenle, kadın şiddet sonrasında kendine gereken önlemleri alamaz ve harekete geçmekte zorlanır. Şiddete maruz kalan bireyler için şiddetin tekrarlanacağını bilmek, erken önlem almak için oldukça önemlidir.

Kısaca dört aşamadan geçen şiddet döngüsü hem şiddetin sürdürülmesini sağlar hem de ilişkide kısır döngüye yol açar.

- **Birinci aşama 'Psikolojik Şiddet Başlıyor' (Gerginlik Dönemi):** Şiddet uygulayan erkek herhangi bir nedenden dolayı gerginlik yaratır, tartışma çıkarır ya da kadını kontrol altına almaya çalışır. Eğer kadın erkeğin beklentisi doğrultusunda davranmazsa, kadına yönelik tehditlere başlar.

- İkinci aşama 'Psikolojik Şiddet Artıyor' (Kriz Dönemi): Kadının yaşamını git gide daha yoğun şekilde kontrol etmeye başlar. Kadını suçlar, yetersiz ve eksik görür. Bu şekilde kendisini haklı çıkarır. Sudan sebeplerden kavga çıkarır. Kadına yönelik tehditlerin doz yoğunluğu da artar.
- Üçüncü aşama 'Fiziksel Şiddet Başlıyor' (Kriz Dönemi): Tartaklama, tokat gibi hafif şiddet biçimlerinden tecavüz, yaralama ve hatta cinayete kadar varabilen ağır şiddet biçimleri uygulanmaya başlamıştır. Şiddet uygulayan erkek, şiddetin sorumlusu olarak kadını sorumlu ve suçlu gösterir ve yapmış olduğu şiddet davranışını gerekçelendirir.
- Dördüncü aşama 'Balayı Dönemi' (Pişmanlık ve Bahane Dönemi): Şiddet uygulayıcısı mağdur olan kadına hediyeler alır, özür diler, sevgi belirtileri ile kadının gönlünü almaya çalışır. Bu aşamada şiddet nispeten azalır. Erkek olumlu bir tutum sergiler. Bir daha şiddet uygulamayacağına dair söz verir. Şiddet uygulayan davranışları nedeniyle bahaneler üretir. Mağdur şiddet uygulayanın bahanelerini anlamaya çalışır ve değişmesi için ona yardımcı olur. Kendi algılarından şüphe duymaya başlar ve kendini suçlar. Ancak bu dönem kısa sürer. Erkek bir süre sonra yeniden gerilim yaratır ve süreç en başa döner.

CİNSEL ŞİDDET

Zorla cinsel ilişkiye girmek, hamile kalmaya, doğurmaya ya da doğurmamaya zorlamak, zorla ve erken yaşta evlendirilmek, kısacası her türlü cinsellik içeren şiddet biçimlerinin tümünü ifade eder.

Cinsel şiddet çoğu zaman fiziksel şiddeti de içinde barındırır.

Şiddet uygulayan kişi çoğu zaman bir yabancı olabileceği gibi eş, sevgili, arkadaş, akraba gibi yakın bir kişi de olabilir.

Her yaştan, cinsten, cinsel yönelimden, sınıftan, etnik kökenden ve yaşam tarzından kişi cinsel şiddetin hedefi olabilir.

- **Cinsel taciz:** Cinsellik içeren ve istenmeyen tüm sözel ya da fiziksel davranışları kapsar. İstenmeyen dokunma, bakış ve mimikler; telefon, e-posta veya benzeri iletişim araçları kullanılarak cinsel içerikli mesajlar ve/ya talepler iletmek; istenmeyen cinsel içerikli şakalar, cinsel ilişki ısrarı gibi davranışların hepsi cinsel tacizdir.
- **Cinsel istismar:** İstismar, yetişkin veya çocuklardan, cinsel olarak faydalanmaktır. Hiyerarşik konum farklılıkları olan ilişkiler içinde bulunan kişiler arası istenmeyen cinsel ilişkiler istismara örnek teşkil eder. Bir yetişkinin ya da daha büyük bir çocuğun, bir çocukla yaptığı her türlü cinsel eylem çocuk istismarı olarak yorumlanır.
- **Tecavüz:** Zorla gerçekleştirilen cinsel birleşmedir. Tecavüze maruz kalan kişileri ya da çocukları korkutma, baskı, tehdit, hile veya ikna gibi psikolojik yollar; silah (tabanca, bıçak vs), fiziksel kuvvet gibi fiziksel yollar veya alkol/ madde etkisi kullanılarak ilişkiye zorlanabilir. Tecavüz bir tanıdık ya da yabancı

tarafından gerçekleştirilebilir. Ayrıca, bir tarafın cinsel ilişkiye karar/onay veremeyeceği durumlarda (örn. Reşit değilse, karar verme yetisini etkileyen bir fiziksel/ psikiyatrik hastalığı varsa, alkol/ madde etkisi altında ise) yaşanan cinsel ilişkiler de tecavüzdür.

SÖZLÜ-DUYGUSAL-PSİKOLOJİK ŞİDDET:

Şiddet hakaret etmek, aşağılayıcı söz söylemek, küçük düşürmek, aşırı kıskançlık yapmak, tehdit etmek, kişiye kendisini yetersiz hissettirecek söz veya davranışta bulunmak, küfretmek, kişinin kendisini ifade etmesine engel olmak, kişinin hareket özgürlüğünü kısıtlamak, kişinin aile üyeleri ve arkadaşlarıyla görüşmesini engellemek, kişinin istediği gibi giyinme özgürlüğüne engel olmak gibi fiziksel bir baskı olmaksızın uygulanan ve ruh sağlığını etkileyen her türlü söz ve davranıştır.

EKONOMİK ŞİDDET

Maddi güç ve üstünlük, bir şiddet aracı olarak kadını kontrol etmek, denetlemek, küçük düşürmek, aşağılamak, cezalandırmak amacıyla kullanılıyorsa “ekonomik şiddet” söz konusudur. Ekonomik şiddet davranışları; kadının çalışmasına, düzenli bir iş tutmasına engel olmak, ailenin ekonomik ihtiyaçlarını karşılamamak, kadının iş yaşantısında ilerlemesine yardımcı olabilecek fırsatları değerlendirmesine engel olmak, çok kısıtlı harçlık verip bununla yapılması mümkün olmayan şeyler istemek ve gerçekleşmediğinde olay çıkarmak, çalışmasını reddedip kadının gelirini harcamak, evi zaman zaman terk ederek giderlerle hiç ilgilenmemek gibi şekillerde ortaya çıkmaktadır (Polat, 2016).

3.AMAÇ

Erzurum’da Kadın olmanın gerek toplumsal algılar ile gerek ise kadınlara biçilmiş roller ile zorluğunu ortaya koymaktır. Yapılan araştırmaya göre kadının Erzurum’daki yeri ve önemi saptanmaya çalışılmıştır. Kadınların kendini değerli hissetmesinin yanı sıra değerli hissettirilip hissettirilmediği de önemli bir noktadır.

4. GEREÇ YÖNTEM

Çalışma verileri araştırmacı tarafından hazırlanan anket formuyla toplanmıştır. Anket formu 14 madde içermektedir. Veriler internet ortamında Google anket ile online olarak toplanmıştır.

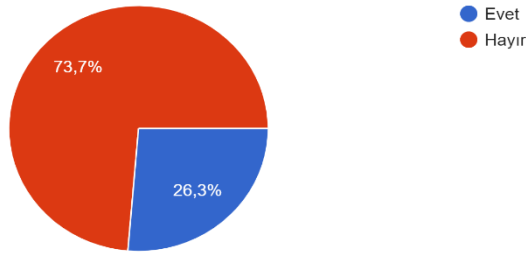
5. BULGULAR

Araştırmaya toplam 38 kişi katılmıştır. Katılımcıların %79,3 kadın, %20,5'i ise erkektir. Katılımcıların %11,8'i 16 yaş, %17,6'sı 20 yaş, %11,8'i 21 yaş, %26,5'i 22 yaş, %8,8'i 23 yaş, %2,9'u 24 yaş, %5,9'u 25 yaş, %2,9'u 29 yaş, 2,9'u 34 yaş, %2,9'u 37 yaş,

%2,9'u 38 yaş, %2,9'u 43 yaşındadır. Yaşadığı bölgenin güven verdiğini düşünenler katılımcıların %23,5'ini oluşturmaktadır. Kadınlara yeterince önem verilmediği düşünenlerin oranı ise %88,5'tir. Erzurum'da kadın olmanın zor olduğunu düşünenlerin oranı ise %47,4 oranındadır. Tüm bu bulgulardan yola çıkarak Erzurum'da kadınlar açısından belli yaşamsal kuralların dışına çıkmak kadını toplumdan soyutlamaya, dışlamaya sürüklemek güç değildir. Erzurum'da kadın, yaşam şartlarının altında ezilme haricinde erkek egemenliğinin baskın olduğu bir coğrafyada da ezilmektedir.

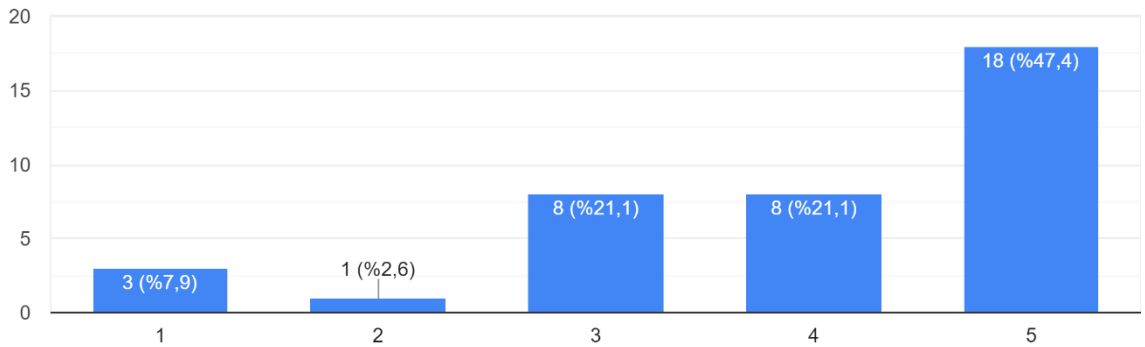
Konu ile ilgili grafik ve tablolar:

Erkek egemen bir toplumda yaşamak sizlere güven veriyor mu?
38 yanıt

Erkek egemen bir toplumda yaşamak sizlere güven veriyor mu sorusuna %73,7 oran "hayır" demiştir. Toplumun güven vermediğini bu veriyi baz alarak söylemek mümkündür. "Evet" güven veriyor diye düşünen kesimin oranı ise %26,3'tür.

Erzurum'da kadın olmak zor mu?
38 yanıt

Erzurum'da kadın olmanın zor olduğunu düşünen oran %47,4'tür.

6.TARTIŞMALAR

Erzurum'da yaşayan kadınların yaşanan zorbalığa, tacize, kötü davranış sergileyen eşlerinin, abilerinin, babalarının ya da erkek arkadaşlarının gerek psikolojik gerek ise fiziksel şiddete maruz kaldığını kabul etmediği gözlemlenmiştir.

Sebebi ise kız çocuklarına daha küçük yaşlardan «**erkektir yapar**» sözleri ile ataerkil bir toplumda oldukları aşılarmakta ve buna boyun eğmeleri gerektiğine dair baskı yapılmaktadır. Ancak bu davranışlar biraz daha azaltılmış olup hâlâ devam etmektedir. Bu davranışları da daha çok yaşlı kadınlar/erkekler yapmaktadır.

Erkeğe karşı duyulan bu üstünlüğü de “**SAYGI**” olarak görmektedirler.

Bu zinciri ise kadınlar ekonomik özgürlüklerini eline alarak yapmaya çalışmaktadır. Daha çok çalışıp, okuyarak var olduklarını ispatlamaya çalışmaktadırlar.

7.SONUÇ ve ÖNERİLER

Şiddet, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından, “fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması” durumu olarak tanımlanmaktadır. Şiddeti en çok yaşayan gruplar çocuklar, kadınlar ve yaşlılardır. Bu çalışma Erzurum'da yaşayan kadınlara verilen değerin saptanması amacıyla planlanmıştır.

Erzurum'da yaşayan bireyler yaşadıkları toplumun güven vermediğini düşünmektedir. Yapılan araştırılmaya göre, Erzurum'da kadın olmak ataerkil toplumun sevgisiz büyüdüğü, olan sevgilerinin de göstermesinin ayıp görüldüğü ve kadına değerin verilmediği yönündedir. Toplum olarak kabuğunu daha yeni yeni kırmaya başlayan Erzurum, kadının da var olduğunu, söz hakkının olduğu ve “Buradayım.” dediği noktaya gelmiştir. Kadını artık tarlalarda görmenin yanı sıra şirketlerde, ofislerde de görmek mümkün hale gelmiştir. Fakat tüm bu olumlu olumlu gelişmelerin yanı sıra Kadın ikinci ve hatta üçüncü plan da olabilmektedir. Giyiminden, konuşmasında, kiminle görüşüp görüşmeyeceğine dair birçok konu da yönlendirilmekte ipler erkeklerin elinde olmaya devam etmektedir. Bu tip cinsiyetçi yaklaşımlar en çok altmış beş yaş üstü kadınlarda ve erkeklerde görünmektedir. Gençler gerek eğitim alanında gerek ise teknolojik çağ ile cinsiyetçi yaklaşımın geri planında kalmayı nispeten başarabilmiştir. Bu kuşak ayrımı çatışmalara da neden olmaktadır. Gençler daha modern düşünürken yaşlılar ataerkilliği gelenek olarak benimsemiş ve bunun devamını sağlamaya çalışmaktadır. Gençler bu geleneğe bağlı kalmayarak çatışmalara yön vermektedir. Burada önemli olan kadınların önemini, yerini kavrayabilmektir. Kadının her yerde, her zaman ve her konu da söz hakkının olduğunu bilmek gerekir. Bilmek de yeterli olmayıp kabul etmek ve kadının geri planda tutulmaması gerekmektedir. Kadın, erkek fark etmeksizin insana, insan olduğu için değer verilmesi gerekmektedir. İnsanların kendilerini ifade edemez hale geldiği son zamanlarda şiddet kendini göstermektedir. Gerek insan ilişkileri olsun gerek ise şiddetin önüne geçmek adına eğitime daha çok önem verilmesi gerekir.

Kaynakça

1. Karadeniz, O., & Yılmaz, H. (2007). *İş Dünyasında Kadın*. İstanbul: TÜRKONFED.
2. Küçükali, A. (2014). Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yapının Kadınların Çalışma Hayatı Üzerine Etkileri: Erzurum Örneği. *Küçükali, A./ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1-19.
3. ÖZKAN, G. (2017). *Kadına Yönelik Şiddet - Aile İçi Şiddet ve Konuya İlişkin Uluslararası Metinler*, 535.
4. ÖZKAPLAN, N. (2009). "Duygusal Emek ve Kadın İş/Erkek İş". *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 24(Kadın Emeği Özel sayısı 6), 15-23.
5. Polat, O. (2015). *Şiddet*. Ankara: Seçkin Y ayınları.
6. Uşen, Ş., & Delen, M. (2011). *Eğitilmiş Kadınların Çalışma Hayatına İlişkin Tercihleri: İstanbul Örneği* (Cilt 11). İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları.
7. World Health Organization. (2002). World Report on Violence and Health. *World report on Violence and Health*.
8. World Health Organization. (2014). Resolution on "Strengthening the Role of the Health System in Addressing Violence in Particular Against Women and Girls and Against Children" at the 67th World . SIXTY-SEVENTH WORLD HEALTH ASSEMBLY.

14-THE PERIOD OF COVID-19 PANDEMIC AND VIOLENCE AGAINST WOMEN

Ayçe İdil Ataoğlu, Research Assistant, Baskent University, ORCID ID: 0000-0003-1025-7195, aidilataoglu@baskent.edu.tr

*Elif Ayık, BA, Yeditepe University, ORCID ID: 0000-0002-9661-129X
elif.ayik@std.yeditepe.edu.tr*

Sevgi Çiğdem Çelik, MSc Student, University of Padua, ORCID ID: 0000-0002-8761-5264, sevgicigdem.celik@studenti.unipd.it

*Bahar Taluy, BA, Yeditepe University, ORCID ID: 0000-0003-3059-683X,
bahar.taluy@std.yeditepe.edu.tr*

Bildiri Özeti

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de Covid-19 salgını döneminde kadınların aile içi şiddete yönelik deneyimlerini incelemektir. Çalışma için nicel araştırma yöntemi benimsenmiştir ve anket tekniğiyle veri toplanmıştır. Örneklem, Türkiye’de yaşayan 21-65 yaş arasındaki evlilik yapmış 114 kadından oluşmaktadır. Veri toplama süreci için araştırmacılar tarafından Covid-19 Dönemi ve Aile İçi Kadına Yönelik Şiddet Anket Formu hazırlanmış ve çeşitli sosyal medya platformları üzerinden 21 Mart 2021 ve 2 Mayıs 2021 tarihleri arasında katılımcılarla paylaşılmıştır. Anket formunda fiziksel, cinsel, duygusal, ekonomik şiddet türlerine dair soruların yanı sıra ev içi iş bölümü ve katılımcıların şiddetle mücadele yollarına yönelik farkındalığı hakkında da sorulara yer verilmiştir. Araştırma bulgularına göre, 114 katılımcıdan 22’si pandemi dönemi boyunca evde yaşanan tartışmaların sonucunda fiziksel şiddete uğradığını belirtmiştir. Katılımcıların yaklaşık %21’i ise istekleri dışında cinsel ilişkiye zorlandıklarını ve %23’ü eşlerinin cinsel isteklerini yerine getirmedikleri takdirde kötü muameleye maruz kaldığını bildirmiştir. Katılımcılar tarafından deneyimlenen en yoğun şiddet türlerinin ekonomik ve duygusal şiddet olduğu görülmüştür. 114 katılımcıdan 47’si eşlerinin duygu ve düşüncelerini ifade etmelerine izin vermediğini, 33’ü ise eşlerinden korktuklarını ifade etmiştir. 26 katılımcı, eşlerinin çalışmamaları için kendilerine baskı yaptığını bildirmiştir. 32 katılımcı ise evin aylık gelirini tam olarak bilmediğini belirtmiştir. Şiddete maruz kalma durumu kadınların ve eşlerinin sosyo-ekonomik özelliklerine göre çeşitlilik gösteriyor olsa da, araştırma bulguları Türkiye’de Covid-19 pandemi döneminde hayatı eve sığdırmaya çalışan uygulamaların aile içi şiddet için bir risk faktörü olabileceğini göstermektedir. Araştırmanın en önemli sınırlılıklarından birinin örneklem kısıtlılığı olması nedeniyle mevcut veriler pandemi öncesi ve sonrası arasındaki bir değişikliği yorumlamak için yeterli değildir. Bu sebeple, araştırmanın bulguları herhangi bir kesin sonuç veya genelleme sağlamaktan uzaktır. Yine de çalışma salgın döneminde şiddete maruz kalan kadınların deneyimlerine ışık tutması açısından önemini korumaktadır. Çalışma, Covid-19 salgını döneminde kadına yönelik şiddet konusunda Türkiye’de gerçekleştirilmiş sınırlı sayıdaki araştırmalardan biridir.

Anahtar sözcükler: Covid-19 pandemisi, aile içi şiddet, kadına yönelik şiddet.

Abstract

The study aims to highlight the experiences of the women regarding domestic violence during the period of Covid-19. Quantitative research method was adapted and the data was collected via the survey technique. The sample size consists of 114 married women between the ages of 21-65 living in Turkey. For the data collection process, The Period of Covid-19 and Domestic Violence against Women - Questionnaire Form was prepared by the researchers and shared with participants dates between 21 March 2021 and 2 May 2021 through various social media platforms. The questionnaire includes questions regarding physical, sexual, emotional, economic violence as well as questions on division of labour and participants' awareness of ways to combat violence. According to the findings of the study, 22 out of 112 participants stated that they have been subjected to violence as a result of arguments at home during the Covid-19 period. About 21% of the participants reported that they have been forced to have sexual intercourse against their will and 23% of the participants mentioned that their spouse maltreated them when their sexual requests were not fulfilled. Economic and emotional violence were the most common types of violence experienced by the participants. 44 out of 114 participants stated that their spouses did allow them to express their feelings and thoughts, and 33 of the participants reported that they were afraid of their spouses. 26 participants reported that their spouses pressured them not to work. 32 participants stated they did not know the exact monthly income of the house. The findings of the research show that although the experienced violence varies according to background characteristics of women and of their spouses, implementations that try to fit life into the home during the period of the Covid-19 pandemic in Turkey can be a risk factor for domestic violence against women. Existing data is not sufficient to interpret any change between the pre-pandemic period and during the period of Covid-19 because one of the major limitations of the study may be considered as the sample size. Thus, the findings of the study are far from providing any kind of definite conclusion or any generalization. Yet, the study maintains its importance in terms of highlighting the experiences of women who have been subjected to violence during the period of the Covid-19 pandemic. The study is among the limited number of studies, investigating the violence against women during the Covid-19 period.

Keywords: *Covid-19 pandemic, domestic violence, violence against women*

1. Introduction

The Covid-19 pandemic is the biggest humanitarian crisis of the century, as all the nations had to deal with their public health emergencies as well as social and economic problems. The history of such crises shows that the fragile and disadvantaged groups are negatively affected by these situations more than any other group. Particularly,

previous research suggests that such disasters or emergencies could be followed by violence against women (Ertan et al., 2020).

The rapid spread of the virus led to social distancing and home lockdowns. The UK government urged people to "Stay Home, Protect the NHS, Save Lives" (McClelland et al., 2020). The Turkish government, on the other hand, used the slogans "Life Fits Home" and "Stay at Home" made by the Ministry of Health. Home is defined as safe places, as these messages aim to underline the importance of home lockdowns during the Covid-19 pandemic. But the home lockdowns are not always safe, especially for victims of domestic violence (Bradbury-Jones & Isham, 2020). Staying at home not only poses a threat to increased exposure to further domestic violence; it also prevents people from reaching the support networks due to isolation and lockdowns. The crucial point is that research suggests that social isolation is one of the most prominent tactics used by abusers to distance victims from their support networks (Sharma & Borah, 2020). So, the cautionary decisions may have reduced the contamination rate of the virus but they did not prevent the growth of the "shadow pandemic" or "pandemic within a pandemic" which refer to the increased number of domestic violence cases across the world (UN Women, n.d.).

The violence against women has been a serious issue in Turkey long before the Covid-19 pandemic. According to the study of Arat and Altınay from 2007, which served to guide the current research, with 1520 women as the Turkey sample, %35 of the participants reported that they have been beaten by their husbands at least once in their lifetime. As described in the study, 78% of the divorced women in the Turkey sample said that they experienced violence at least once. The study concludes that maybe married women have avoided telling the truth because of their fear. Another variable that creates a significant difference in terms of being exposed to domestic violence is the level of education. According to the same study, as the education level of women rises, experienced domestic violence decreases. Yet, 12% of women who have higher education also stated that they experienced violence at least once. This proportion increases to 43% among the women who have no education. However, the results may be deceptive because women who have higher education and socioeconomic status struggle more to admit that they have been exposed to domestic violence.

Accordingly, it was found that when the income increased, the experienced violence decreased (Arat & Altınay, 2007). Women with no or low income have reported that they experienced violence with the proportion around 43% and the proportion decreased to 23% among the women who have higher income. Yet, considering the fact that %63 of women who said that they earn more money also reported violence, it is seen that women who earn more than their husbands are more exposed to violence. The majority of the women have said that there is no justifiable beating. Nevertheless, 24% said that if their husband commits violence, they have nothing to do because of several reasons. 57% of the Turkey sample reported that they know the Law 4320 (Law on the Protection of the Family) and 5 women told that they also benefit from the

law. On the other hand, 84.8% of the women thought that the number of shelters was not enough (Arat & Altınay, 2007).

In the setting of the pandemic, the policy of social isolation, complicated the situation of women to distance themselves from their abusers and restricted them to reaching out to support systems. The Presidency of the Federation of Women's Associations of Turkey reported that in March 2020, there has been an increase in physical violence cases with 80%, psychological violence with 93 % and request of shelter with 78 % compared to the previous year. In the same way, reports of Dokuz Eylül University Faculty of Medicine emergency service reveal that in March and April 2020, the domestic violence cases have tripled compared to 2019. Besides all these, combating violence against women is a multidimensional issue with a long history that cannot be considered as limited to the period of the pandemic (Toprak Ergönen et al., 2020).

According to the reports of Mor Çatı (Purple Roof, Woman Shelter Foundation) between April 2020 to January 2021 suggests that the pandemic did not create a new situation regarding violence against women but it did deepen the problem. In particular, they mention an increase in the number of women who shared their fear of being killed, after the murder of Pınar Gültekin in July 2020.

Furthermore, Mor Çatı reported during the pandemic, vital systems which protected and supported women against violence did not function properly. These dysfunctions include; absence of emergency plans regarding the pandemic related problems or not operating the existing systems under the pretext of the pandemic, incomplete or incorrect information by law enforcement officials to women who are seeking shelter or protection, only taking women whose lives are at risk to the shelters and not those who apply for only shelter. In addition to this, women mention that they have been rejected due to insufficient shelter capacity or they have been intimidated by law enforcement about Covid related issues in a shelter. Even if they have been accepted in those government-run shelters, women reported that they have been treated like criminals which led them to leave shelters, even though they did not have a place to go. Also, the release of men from prison on probation due to the coronavirus pandemic threatened the lives of women. Last but not least, it has been reported that during the heat of the pandemic women stated that they either had difficulty in reaching or could not reach lines such as ALO 183 Social Support Line, 155 Police Helpline due to personnel shortage. Moreover, the application KADES which was designed to help people in need to reach the police did not work properly. The absence of a particular helpline regarding violence against women also makes it difficult to seek help because ALO 183 has work overload (Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı , 2020a; Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı , 2020b; Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı , 2020c; Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı , 2020d; Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı , 2020e; Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı , 2020f; Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı , 2020g; Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı , 2021).

This research aimed to investigate and highlight the experiences of women regarding domestic violence during the period of the Covid-19 pandemic in Turkey. In addition to the fact that domestic violence against women is high on the agenda in general, it

was estimated that isolation and lockdown period might have effects on the existing abuse due to the difficulties of access to helplines.

2. Method

2.1. Sample

One hundred and fourteen women participated in the study. Except for the ages of 22, 37, 45, 57, 60 and 61, the study included at least one woman of all ages between 21-65 ($M = 39.3$, $SD = 10.97$). Nine of the participants were recruited from the Women's Shelter of Istanbul Metropolitan Municipality.² The rest of the participants were reached through social media platforms (e.g. Facebook, Instagram). The inclusion criteria were determined as understanding Turkish language, being over the age of 18, and being an ever-married woman (married, divorced/separated or widowed), and being a volunteer to participate in the study.

Table 1: Age of the Participants

Study Variables				
	<i>M</i>	<i>SD</i>	Minimum	Maximum
Age	39,32	10,96	21	65

Table 2: Demographic Variables

Variable	N	%
Marital Status		
Married	65	57
Divorced-Separated	46	40,4
Widowed	3	2,6
Education Level of the Participants		
Illiterate	2	1,8
Primary school graduate	10	8,8
Middle school graduate	24	21,1
High school graduate	20	17,5
University graduate	48	42,1
Has a master's degree	10	8,8
Education Level of the Spouses		
Illiterate	3	2,6
Primary school graduate	13	11,4
Middle school graduate	21	18,4
High school graduate	31	27,2

² The primary intention of the research was to conduct the survey with women who live in shelters. However, it was expanded later as it was understood that sufficient participants could not be reached due to the restrictions during the pandemic period. In the data collection process, researchers had no contact with the women in shelters and data was collected through the hard copy of the survey handed out by the social workers.

University graduate	35	30,7
Has a master's degree	10	9,6
Monthly Household Income*		
1500 and below	12	10,5
1500-2650	4	3,5
2650-2825	10	8,8
2825-3995	13	11,4
3995-5000	12	10,5
5000-6500	11	9,6
6500 and above	49	43

Employment Status/Working Schedule of the Participants

I do not work	35	30,4
There was no change in my working schedule during the pandemic period	32	27,8
I was laid off during the pandemic	1	0,9
I resigned from my job during the pandemic	6	5,2
I was working from home during the pandemic, I still do	6	5,2
I had worked from home for a while during the pandemic, then I went to work	30	26,1

Decrease in Income

Yes, income decreased	54	47
No, income did not decrease	54	47

*Note: The currency is Turkish Lira (TRY)

The majority of the sample consisted of married women with 57% followed by divorced or separated women with 40.4 % and 2.6 % of the women were widowed. While only 2 illiterate women filled out the survey, university graduates and women holding a masters degree account for more than 50% of the women. This is followed by middle school graduates, which makes up 21 % of the participants. While 17.5 % of the participants were high school graduates, primary school graduates accounted for 8.8% which is exactly the same percentage with a master's degree. Again, the majority of the spouses were at least university graduates, at 40.3%. This is followed by high school graduates at 27.2%, middle school graduates at 18.4%, primary school graduates at 11.4%, respectively. Only 3 spouses were reported as illiterate. Of the women who filled out the survey, 10.5% indicated that they had a monthly household

income of below 1.500 TL, while 43% declared more than 6,500 TL. Considering the hunger limit which is 2,650 TL in 2021, 3.5% reported that they live in households with incomes below the limit. Moreover, 8.8% of the women stated that their income level was between 2,650 TL and 2,825 TL which is the net minimum wage. 11.4% of the participants lived below the poverty threshold which is 3,995 TL and only 10.5% could reach up to 5,000 TL. (Republic of Turkey Ministry of Labour and Social Security, 2021).

In Turkey, the number of people benefiting from the short time working pay has reached up to millions during the period of the Covid-19 pandemic while it was around thousands before the pandemic. The same trend also has been observed in the rates of unpaid leave payments. The increase in the number of people benefiting from unpaid leave payments and short-time working pay has caused more income loss for these already poor segments and deepened their poverty (Yılmaz, 2021). Moreover, according to a study that analysed the effects of Covid-19 on gender inequality, the following results were found (1) women were 24% more likely to permanently lose their job than men, (2) women expected their labour income to fall by 50 per cent more than men did, and (3) women tend to reduce their current consumption and increase savings (Dang & Nyguyen, 2021). Given these facts, the decrease in household income was acknowledged as a variable to be asked besides the employment status and the monthly household income in the current research. Accordingly, half of the participants who answered the question reported that their household income has reduced during the period of the Covid-19 pandemic.

2.2. Formulation of the Survey

The Period of Covid-19 and Domestic Violence Against Women - Questionnaire Form was used as the measurement tool to evaluate the differences in the quantity and quality of domestic violence. The feminist methodology was taken highly into account during the preparation of the survey questions. A social worker from Mor Çatı Women's Shelter Foundation asked to make a critical evaluation in order to make sure the survey questions are not re-traumatizing for participants.

The survey consists of 5 sections. Ten socio-demographic questions, 7 questions regarding the characteristics of the household such as the division of labour, 19 questions regarding experiences of domestic violence (from all categories of physical, sexual, economic, and emotional/psychological), 10 questions which are about the perceived causes of domestic disputes and 6 questions regarding the knowledge of the women about their own rights and accessibilities to related organizations were asked to participants. All sections were measured twice, before the period of Covid-19 and during the period of Covid-19 except for the socio-economic questions.

A pilot survey was conducted with 15 women from the immediate circle of the researchers. According to their feedback, adjustments were made especially on items measuring sexual violence. Also, the questions asking how couples met, how couples married and the age of spouse were excluded since the intention of the study is not to

portray in participants' minds that these can be the reasons why they are subjected to violence and justifying violence indirectly.

2.3. Procedure

The current study has adopted the quantitative research approach. The Period of Covid-19 and Domestic Violence Against Women - Questionnaire Form was prepared in Qualtrics and announcement of the research will be shared via social media platforms. Simple random sampling method was adopted for the study. Initially, all participants were required to read and sign an informed consent which provided brief information about the study process and explained the participant' ethical rights (e.g., anonymity, confidentiality, right to withdraw participation). Participants then fulfilled the survey. All women participated in the study voluntarily, there was no purchase and sale of any goods or services or any commercial or financial relationship under any form or name. The data were collected between the dates of March 24, 2021, and May 2, 2021.

2.4. Data Analysis

IBM SPSS 22.0 was used for statistical analysis in the study. Descriptive statistics and crosstabs were performed.

3. Results

Characteristics of the Household. Out of 114, only 30 women declared that they always share the household chores with their spouses during the period of the Covid-19 pandemic. On the other hand, 22 of them reported that they were solely responsible for the household chores. 73 women stated *always* and *usually* to the item of "only I am the caregiver of children and elderly." Women's answers did not significantly differ according to their education level, their spouse's education level or their socioeconomic status. Out of 114, only 15 women stated that they can always make time for themselves. Besides, approximately half of the participants' spouses were disrespectful to working hours. After all, although a big majority of the participants (78%) stated that their arguments never result in physical violence, 22 women indicated otherwise and in fact, 9 of them stated that they were always subjected to physical violence after arguments. It was found that violence occurred regardless of the education level of neither women nor spouses meaning that there was no accumulation in any education level, at least one woman from all education levels reported that they are subjected to at least one type of violence. Although, alcohol is not a justification of the act it is important to state that 7 women declared their spouses get drunk and violent/abusive.

Table 3: Our arguments end with my spouse's use of violence against me

Study Variables	Frequency	Per cent
Never	89	78,1
Rarely	2	1,8
Sometimes	7	6,1
Usually	4	3,5
Always	9	7,9

Physical Abuse. Although the majority of the women (78,9%) stated that their spouses were not physically abusive towards them for “*no reason*” seventeen answers ranged from *always* to *usually*. Eleven women also reported that their spouses *sometimes* to *rarely* injure them with various tools.

Table 4: My spouse forces me to have sex against my will

Study Variables	Frequency	Per cent
Never	86	75,4
Rarely	7	6,1
Sometimes	5	4,4
Usually	3	2,6
Always	8	7,0

Sexual Abuse. Twenty-three women declared that their spouses forced them to have sexual intercourse and 5 of the participants did not give an answer for this item. All of the participants from the Women's Shelter of Istanbul Metropolitan Municipality stated either *always* or *usually*. Twenty three per cent of the participants declared that their spouse maltreated them when their sexual requests were not fulfilled. Nine women also reported that they are *always* forced to have sexual intercourse without any kind of protection (condoms, birth control etc.). However, the education level of the spouse is a determining factor since six of the spouses were middle school graduates and the other three were high school graduates while university graduates and above degrees scored zero.

Verbal & Emotional Abuse. Thirty-three per cent of the participants stated that their spouses curse/insult them. Seventy-five per cent of their spouses cross with them/get annoyed and offended with them. Also, 24 of the women reported that their spouses are *always or usually* jealous of them. Accordingly, 11 women declared that jealousy was always a reason for the arguments. Only half of the women reported *never* when they were asked whether they need to get permission from their spouses to go out. In addition, 26 of the women stated that they were restrained from meeting their family members and friends. Forty-seven women stated that their spouses did not allow them to express their emotions and thoughts. Moreover, 33 stated that they were afraid of their spouses.

Economic Abuse. Twenty-six women stated that their spouses put pressure on them not to work. On the other hand, three of the women declared that they were forced by their spouses to work. Forty-eight women reported that they can *never* or *rarely* save money for their personal expenses. All of the 6 women who resigned from their jobs during the period of Covid-19 also indicated the same statement. On the other hand, 23 women declared that even though they were employed, they cannot or *rarely* can allocate money for themselves. Thirty-two participants also mentioned that they do not know their monthly household income. Even 22 women who were employed, do not know the exact household income. 55,6% of the women asked for permission to spend money. In fact, all 30 employed women were among this group. Eighteen women reported that they were afraid of divorce since they are not economically independent. Moreover, 11 of them stated that their household income decreased during the Covid-19 period.

Women's Awareness on Protection Factors. Only half of the women know the institutions/organizations where they can seek help. Again, only half of the women know Law No. 6284 and the Istanbul Convention. Among the university graduates and those holding a master's degree, 28 women reported that they do not know their rights. Also, %42 of the women stated that they do not have somewhere to go when they are exposed to physical abuse.

Reasons for Arguments. Between the terms of "Before Pandemic" and "During Pandemic," there was an increase in financial problems as a reason for arguments between spouses. While 25.5% of the women stated financial problems were *always* and *usually* a reason for arguments "Before Pandemic", the proportion has increased to 33.3%. Although hygiene rules was the primary reason for couples to fight by 30% "Before Pandemic" with a steep rise, financial problems got the first ranking for the term "During Pandemic". Whereas the third reason, which is Other, remained unchanged.

4. Discussion

The current study was specifically undertaken to determine whether there is a change in the intensity of violence against women during the period of the Covid-19 pandemic. However, existing data is not sufficient to interpret such a change because one of the major limitations of the study may be considered as the sample size. Thus, the findings of the study are far from providing any kind of definite conclusive or any generalization. For this reason, this research represents a preliminary study due to its limited sample. Although this change could not be measured, the results of the current study are significant in terms of highlighting the experiences of women who have been subjected to violence during the period of the Covid-19 pandemic.

The biggest struggle while collecting the data during the period of Covid-19 was reaching the women who may be exposed to domestic violence. Accordingly, the sample size of the study remained limited to 114 participants. However, when the data were examined in more detail, some results were incredibly striking. It can be clearly

observed that the violence against women maintains its currency during the period of Covid-19.

Particularly the phrase “out of no reason” was used to determine women’s perception of violence as previous research distinguishes whether women think that there was a reason for violence or not. The possible reasons for the majority of the participants stating that their spouses were not physically abusive toward them for “no reason” could be the absence of violence, self-blame of women regarding being subjected to violence and the idea that they deserved it.

One of our main findings is that the women who reported more physical and sexual violence are more likely to be divorced or separated from their violent spouses and to live in a shelter. This finding, which is parallel with the results of the previous studies in Turkey, can be interpreted as a result of a possible dread or denial of married women while reporting the experienced violence. As the education level increases, women are less likely to report experiencing violence in general which may be related to the difficulty in accepting experienced violence among the women with higher education. However, it cannot be underestimated that 6 out of 46 university graduate women also reported that they have been subjected to physical violence as a result of arguments at home.

During the pandemic period, women's domestic labour has increased regardless of their educational status. Seventy-three out of 114 women stated that they are sole caregivers of children and the elderly. Considering that 11 out of 18 women who feared separation or divorce due to the lack of economic freedom also reported a decrease in household income, it can be deduced that the economic consequences of the pandemic play an important role in the reproduction of violence against women in Turkey.

While discussing the possible ways to prevent and reduce domestic violence, the measures in Turkey were found to be inadequate for some reasons, as mentioned in the Mor Çatı report. Moreover, Turkey's withdrawal from the Istanbul Convention, also known as the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic Violence in July 2021, was highly debated. Despite the fact that the data collection process is supported by some municipalities and associations such as Mor Çatı, the difficulties in reaching participants may indicate that women also cannot reach the institutions where they can get help due to the same reasons.

There are impressive governmental policies from around the world that women can make their voices heard during the Covid-19 period. For instance, in pharmacies in Spain, if women request “Mask 19” from the staff, pharmacy workers can secretly report domestic violence cases to the police, emphasizing that domestic violence is not a private matter, but a violation of human rights. (Ergönen & Biçen et al., 2020). Furthermore, according to the European Institute for Gender Equality (EIGE), countries such as Ireland, Spain and Lithuania have initiated their national action plans to

exterminate intimate partner violence (IPV) during the COVID-19 outbreak (EIGE, 2020). In Ireland, government-supported shelters and hotlines, and domestic violence cases were given priority in courts. The police, on the other hand, has been checking women who had been subjected to violence in the past. Awareness-raising campaigns have been launched in almost every EU country to inform victims about the assistance available. Other countries aimed to reach women from Roma communities, LGBTIQ+ women or women with hearing disabilities.

One of the global actions regarding combating violence against women could be the prevention of infodemi with strong communication and cooperation between the state and the NGOs. More investments can be made by governments and the number and the capacity of shelters can be increased as Covid-19 regulations reduced the capacity of shelters. The deficiency of social workers and shelter capacity must be taken into consideration to combat violence against women. District-oriented studies and policies of shelter openings can be carried out in provinces where violence is observed regularly. Moreover, people who act as intermediaries between women and aid systems, such as police and healthcare workers, must be fully informed and educated to prevent false or insufficient information. Healthcare workers could provide services such as psychosocial support, childcare support whereas police could organize home visits to the houses with a history of domestic abuse. In addition to healthcare workers, pharmacists and even employees of places such as hairdressers, markets, etc. can also be informed about violence against women.

In order to assist women to establish a plan to reach out to support systems, broadcasting tools should be actively used for women who have difficulty leaving their homes and regular public service announcements should be made in places such as on televisions and social media platforms. Applications such as KADES must be popularized, and specific hotlines must be created for violence against women as existing hotlines have a work overload.

The study maintains its importance in terms of highlighting women's experiences regarding domestic violence during the period of the Covid-19 pandemic. At the time of writing, there is no such quantitative research regarding domestic violence against women during the period of the Covid-19 pandemic in Turkey except for this study. Therefore, the findings of the current research may be illuminating for further research which is needed to show the difference in women's exposure to violence between the pre-pandemic period and during the period of Covid-19 if there is any.

REFERENCES

1. Altınay, A. G., & Arat, Y. (2007). *Türkiye'de kadına yönelik şiddet*. Metis Yayınları.
2. Bradbury-Jones, C., & Isham, L. (2020). The pandemic paradox: The consequences of COVID-19 on domestic violence. *Journal of Clinical Nursing*, 29(13-14), 2047-2049. <https://doi.org/10.1111/jocn.15296>
3. Dang, H.-A.H., Viet Nyguyen, C. (2021). Gender Inequality during the COVID-19 Pandemic: Income, Expenditure, Savings, and Job Loss. *World Development*, 140: 105296. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2020.105296>
4. European Institute for Gender Equality (EIGE). (2020). *The covid-19 wave of violence against women shows EU countries still lack proper safeguards*. <https://eige.europa.eu/news/covid-19-wave-violence-against-women-shows-eu-countries-still-lack-proper-safeguards>
5. Ergöner, A. T., Biçen, E., Ersoy, G. (2020). Covid-19 salgınında ev içi şiddet, *Adli Tıp Bülteni*, 25, 47-56. <https://doi.org/10.17986/blm.2020.v25i.1408>
6. Ertan, D., El-Hage, W., Thierree, S., Javelot, H., & Hingray, C. (2020). COVID-19: Urgency for distancing from domestic violence. *European Journal of Psychotraumatology*, 11(1), 1800245. <https://doi.org/10.1080/20008198.2020.1800245>
7. Guidorzi, B. (2020). *The shadow pandemic: Addressing gender-based violence (GBV) during COVID-19*. In Cannon C. (Author) & Carmody P., McCann G., Colleran C., & O'Halloran C. (Eds.), *COVID-19 in the Global South: Impacts and Responses* (pp. 117-126). Bristol: Bristol University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv18gfz7c.18>
8. McClelland, G., Wilson, N., Shaw, L., Grayling, M., Haworth, D., & Price, C. I. (2020). Ambulance documentation of stroke symptoms during the UK COVID-19 'Stay at home' message. *Emergency Medicine Journal*, 38(1), 83-84. <https://doi.org/10.1136/emmermed-2020-210319>
9. Mor Çatı. (2020, April 13). *Koronavirüs Salgını Süresince Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İzleme Raporu*. <https://morcati.org.tr/izleme-raporlari/koronavirus-salgini-suresince-kadina-yonelik-siddetle-mucadele-izleme-raporu/>
10. Mor Çatı. (2020, May 6). <https://morcati.org.tr/izleme-raporlari/koronavirus-salgini-ve-kadina-yonelik-siddet-mor-cati-nisan-2020-raporu/>

11. Mor Çatı. (2020, June 9). *Koronavirüs Salgını ve Kadına Yönelik Şiddet / Mor Çatı Mayıs 2020 Raporu*. <https://morcati.org.tr/izleme-raporlari/koronavirus-salgini-ve-kadina-yonelik-siddet-mor-cati-mayis-2020-raporu/>
12. Mor Çatı. (2020, July 10). *Koronavirüs Salgını ve Kadına Yönelik Şiddet / Mor Çatı Haziran 2020 Raporu*. <https://morcati.org.tr/izleme-raporlari/koronavirus-salgini-ve-kadina-yonelik-siddet-mor-cati-haziran-2020-raporu/>
13. Mor Çatı. (2020, September 15). *Koronavirüs Salgını ve Kadına Yönelik Şiddet / Mor Çatı Temmuz – Ağustos 2020 Raporu*. <https://morcati.org.tr/izleme-raporlari/koronavirus-salgini-ve-kadina-yonelik-siddet-mor-cati-temmuz-agustos-2020-raporu/>
14. Mor Çatı. (2020, December 1). *Koronavirüs Salgını ve Kadına Yönelik Şiddet / Mor Çatı Eylül – Ekim 2020 Raporu*. <https://morcati.org.tr/izleme-raporlari/koronavirus-salgini-ve-kadina-yonelik-siddet-mor-cati-eylul-ekim-2020-raporu/>
15. Mor Çatı. (2021, January 26). *Koronavirüs Salgını ve Kadına Yönelik Şiddet / Mor Çatı Kasım – Aralık 2020 Raporu*. <https://morcati.org.tr/izleme-raporlari/koronavirus-salgini-ve-kadina-yonelik-siddet-mor-cati-kasim-aralik-2020-raporu/>
16. Republic of Turkey Ministry of Labour and Social Security. (2021). <https://www.csqb.gov.tr/asgari-ucret/asgari-ucret-2021/>
17. Sharma, A., & Borah, S. B. (2020). COVID-19 and domestic violence: An indirect path to social and economic crisis. *Journal of Family Violence*. <https://doi.org/10.1007/s10896-020-00188-8>
18. The Guardian. (2020). *Lockdowns around the World Bring Rise in Domestic Violence*. https://www.theguardian.com/society/2020/mar/28/lockdowns-world-rise-domesticviolence?CMP=Share_iOSApp_Other
19. Toprak Ergöner, A., Biçen, E., & Ersoy, G. (2020). COVID-19 Salgınında Ev İçi Şiddet. *The Bulletin of Legal Medicine*, 25, 48-57. <https://doi.org/10.17986/blm.2020.v25i.1408>
20. UN Women. (n.d.). *The shadow pandemic: Violence against women during COVID-19*. <https://www.unwomen.org/en/news/in-focus/in-focus-gender-equality-in-covid-19-response/violence-against-women-during-covid-19>
21. Yılmaz, M. (2021). Kovid-19 pandemisinin Türkiye'deki kentsel yoksulluğa etkileri. *Anasay*, 17, 181-196. <https://doi.org/10.33404/anasay.96633>

15- AİLE İÇİ ŞİDDETİN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK BAŞARILARINA ETKİSİNİN ARAŞTIRILMASI

Zeynep Cesur Lisans Öğrencisi Yeditepe Üniversitesi 0000-0003-2905-2245
zeynep.cesur@std.yeditepe.edu.tr

Baran Çelik Lisans Öğrencisi Yeditepe Üniversitesi 0000-0001-7796-6143
baran.celik1@std.yeditepe.edu.tr

Bilgenur Eren Lisans Öğrencisi Yeditepe Üniversitesi 0000-0003-1419-6051
bilgenur.eren@std.yeditepe.edu.tr

Aile İçi Şiddetin Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarılarına Etkisinin Araştırılması

Özet

Amaç: Aile içi şiddetin akademik başarı üzerinde olumsuz etkileri olduğu bilinmektedir. Çalışmada amaç, bir vakıf üniversitesi öğrencilerinde aile içi şiddet ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi araştırmaktır.

Gereç ve Yöntem: Bir vakıf üniversitesinin farklı fakültelerinden 306 öğrenci bu çalışmaya katılmıştır. Çalışmanın verileri, araştırmacılar tarafından hazırlanan anket aracılığıyla elde edilmiştir. Anket sosyodemografik bilgileri, genel ortalama ve eğitim düzeylerine yönelik soruları, aile içi psikolojik şiddet ile ilgili 15 soruyu, aile içi fiziksel şiddet ile ilgili 8 soruyu ve katılımcıların konuyla ilgili görüşlerini almak üzere oluşturulmuş 2 soruyu içeren toplam 5 ayrı bölümden oluşmaktadır.

Bulgular: Katılımcılar 18-44 yaş aralığındadır. Katılımcıların, %78,4'i kadın, %20,6'sı erkek ve %1'i cinsiyetini belirtmek istemeyen öğrencilerden oluşmaktadır. . “Okul notlarımı yükseltmem/yüksek tutmam konusunda baskı görürüm.” önermesine katılımcıların %53,3' değişik oranlarda katıldığını ifade etmiştir. “Ev içindeki tartışmalar ders çalışmamı engeller.” önermesine ise katılımcıların %58,2'si değişik oranlarda katıldıklarını ifade etmişlerdir. “İstediğim zaman dışarı çıkmama izin verilmez / çıkamam.”, “Ailem başka kişilere/ olaylara sinirlenince sinirlerini bana yansıtırlar.” ve “Ailem sevdiğim şeylerle (müzik zevki, giyim tarzı, hobiler gibi) dalga geçer.” önermelerine verilen cevapların sonuçlarına göre, bu önermelere katılma oranları kız öğrencilerde erkek ve cinsiyetini belirtmek istemeyen kişilere göre istatistiksel anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Not ortalamaları 2.5-2.99 arasında bulunan öğrencilerin “Aile bireyleri yaşanan bir tartışma sonucu birbirleriyle uzun süre küs kalırlar” önermesine katılma oranları yüksek bulunmuştur.

Sonuç: Sonuç olarak, üniversite öğrencilerinin maruz kaldıkları şiddetin diğer şiddet türleri kadar önemsendiğini ve ciddiye alındığını bilmeleri, bu konuda yardım istemelerini kolaylaştıracaktır. Bu konuda farkındalıklarının artması, kendileri şiddete maruz kalmasa bile bu durumda olan arkadaşlarına yardım etmelerini sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Aile içi şiddet, Üniversite öğrencileri, Akademik başarı

Study of the Effects Of Domestic Violence on Academic successes of University Students

Abstract:

Objective: It is known that domestic violence has negative effects on academic achievement. The aim of this study is to determine the negative effects of domestic violence on the academic success of a private University's students.

Materials and Methods: 306 students of a private University from different faculties attended the study. Research data were collected by a questionnaire prepared by the researchers. The questionnaire consists of 5 parts that are sociodemographic informations, GPA's, 15 questions about psychological domestic violence, 8 questions about physical domestic violence and 2 questions about the opinions of the students on the matter.

Results: The age range is 18-44. %78 of them are women, %20,6 of them are men and %1 of them did not want to specify their gender. To the proposition " I get pressured to get better grades/to maintain the good grades.", %53,3 of the participants stated that they agreed to the statement in different proportions. %58,2 of the participants stated that they agreed in different proportions to the statement "Arguments in the house keeps me from studying.". According to the results, "I am not allowed to go out whenever I want / I cannot go out.", "When my family gets angry with other people/events, they reflect their anger on me." and "My family makes fun of things I love (like music, clothing, hobbies).", the rate of answering "Always" to these propositions is higher in women than in men and students who do not want to specify their gender. Students whose grade point averages were between 2.5-2.99 were found to have a high rate of agreeing with the statement "Family members are at odds with each other for a long time as a result of an argument".

Conclusion: In conclusion, if the students know that the violence they are getting exposed to is cared just as other types of violence and taken seriously, it will be easier for them to get help. If the students' awareness increases, they will be able to help others who are in this situation even if they are not getting exposed to violence.

Keywords: Domestic violence, University students, Academic Achievement

1- Giriş

Şiddetin tanımı, "fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması" şeklinde yapılmıştır. Şiddetin alt türlerinden biri olan aile içi şiddet "aile içinde bir bireyin hayatının, bedeninin, psikolojik bütünlüğünün ya da özgürlüğünün güç ya da zor kullanılarak tehlikeye uğratılması" şeklinde tanımlanmaktadır (Stewart ve Robinson, 1998, s. 83).

Şiddetin, aile içi şiddet olarak adlandırılması için bireylerin aynı evde yaşama zorunluluğu bulunmadığından, ailesinden uzakta yaşayabilen üniversite öğrencileri gibi bireylerin de aileleri tarafından psikolojik ve fiziksel şiddete uğramaları mümkün olabilmektedir.

Üniversite öğrencilerinin ortalama yaş aralıkları göz önüne alındığında, çoğunlukla sadece flört şiddetine maruz kaldıkları düşünülmektedir. Yapılan çalışmaların büyük bir çoğunluğu da kadına yönelik şiddet ve flört şiddeti üzerine olmaktadır. Bu şiddet türlerinin ve etkilerinin araştırılması oldukça önemli olmakla birlikte, üniversite öğrencilerinin aile içi şiddete maruz kalma ihtimalleri göz ardı edilmemesi gereken bir gerçek ve önem verilmesi gereken bir sorundur. Örneğin, ailenin bireyin yaşamına fazlasıyla dahil olabildiği Türkiye gibi kolektivist ülkelerde, aile içi şiddetin sadece çocuklukta değil, 18 yaşından büyük olduğunda ve üniversitede okurken de görülmesi mümkün olabilmektedir.

Kültür, toplumdaki bireylerin görüşlerini de etkileyebildiği için, kültür farklılıkları, şiddet olaylarının sıklığına etki eden etkenlerden biri olabilmektedir. Örneğin, kolektivistik kültürlerde, aile ve toplumun bireyin yaşamına müdahil olması normal ve gerekli karşılandığı için, birey onlar tarafından uygulanan psikolojik veya fiziksel şiddeti olması gereken bir durum olarak algılayabilir ve bunu şiddet olarak bile görmeyebilir. Örneğin, Türkiye gibi ebeveynlere ve büyüklere saygı duymanın temel görgü kurallarından biri olarak kabul edildiği ülkelerde, bu durum toplumun tüm bireyleri için geçerli olmamakla birlikte, şiddete maruz kalsa dahi kişi bunu şiddet olarak algılamadığı için yetkili kurumlara bildirmekten kaçınabilir. Bu durum, her şiddet türü gibi aile içi şiddet verilerinin de kayıtlara geçenden daha fazla olabildiği ihtimalini göstermektedir (Fischbach ve Herbert, 1997). Bu durum, aile içi şiddetin sıklığının az olduğu ve sonuç olarak diğer şiddet türlerinden daha az önemsenmesi gerektiği sonucuna varılmasına sebep olmamalıdır. Aksine, bu konu ile ilgili çalışmaların artması, bu konudaki farkındalığın artmasına sebep olacaktır. Bunun için bu çalışma, Yeditepe üniversitesi öğrencilerinin aile içinde maruz kaldıkları psikolojik ve fiziksel şiddetin akademik başarılarına olan olumsuz etkilerini belirlemek ve onların bu konudaki görüşlerini almak amacıyla yapılmıştır.

2- Gereç ve Yöntem

Bu çalışma, bir vakıf üniversitesinin öğrencilerine yönelik yapılmış olup, birçok farklı fakültesinden ve iki farklı eğitim düzeyinde okuyan, lisans ve yüksek lisans ve verdikleri bilgilerin kullanılmasına onay veren 306 öğrenci katılmıştır.

Katılımcılar, kendilerine gönderilen anket linki ile birlikte olan araştırmanın amacı ve yöntemi ile ilgili bilgileri okumuş ve soru seçeneğiyle onamları alınmıştır. Anket 5 bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm, katılımcının sosyodemografik bilgilerini içeren 2 sorudan, ikinci bölümü ise genel ortalamalarını ve eğitim düzeylerini belirlemek üzere sorulmuş 2 sorudan oluşmaktadır. Üçüncü bölüm, aile içi psikolojik şiddet ile ilgili likert ölçeğiyle hazırlanmış 15 sorudan oluşmaktadır. Dördüncü bölüm aile içi fiziksel şiddet

ile ilgili likert ölçeğiyle hazırlanmış 8 soru içermektedir. Beşinci bölüm ise katılımcıların konuyla ilgili görüşlerini almak üzere hazırlanmış 2 sorudan oluşmaktadır. Katılan öğrencilere “Hiç”, “Nadiren”, “Bazen”, “Genellikle” ve “Her zaman” olmak üzere 5 seçenek verilmiş, üçüncü ve dördüncü bölümdeki her soru için bu şıklardan birini işaretlemeleri istenmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 18 sürümü kullanılmıştır. Veri analizinde tanımlayıcı istatistik ve ki kare kullanılmış, istatistiksel anlamlılık düzeyi $p<0.05$ kabul edilmiştir

Etik Beyan

Bu çalışma için izin, Yeditepe Üniversitesi Beşeri ve Sosyal Bilimler Etik Kurulu Komisyonu’ndan 18/02/2021 tarihli ve 15/2021 sayılı yazı ile alınmıştır.

3- Bulgular

Çalışmaya katılan öğrencilerin yaşları 18-44 arasında olup katılan öğrencilerin en fazla olduğu yaş grubu %95,8 oranla 18-25 yaş aralığıdır. Katılımcıların %78,4’ü kadın, %20,6’sı erkek ve %1’i cinsiyetini belirtmek istemeyen öğrencilerden oluşmaktadır. Katılımcıların %95,8’i lisans öğrencileri olup %4,2’si yüksek lisans öğrencilerinden oluşmaktadır. Öğrencilerin %27,5’i 3 – 3.49 ortalamasına sahip olduğunu belirtmiş, %25,8’i 2.5 – 2.99, %23,9’u 3.5 – 4 ortalaması olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine ait bulgular Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine ait bulgular

	n	%
Yaş		
18 – 25	293	95,8
26 – 34	12	3,9
35 – 44	1	0,3
Cinsiyet		
Kadın	240	78,4
Erkek	63	20,6
Belirtmek istemiyorum	3	1
Eğitim		
Lisans	293	95,8
Yüksek lisans	13	4,2
Ortalama		
0 – 0.99	1	0,3
1 – 1.99	14	4,6
2 – 2.49	55	18
2.5 – 2.99	79	25,8
3 – 3.49	84	27,5
3.5 – 4	73	23,9

$p<0.05$

Katılımcıların ev içerisinde maruz kaldığı psikolojik şiddet ile ilgili önermelere verdiği yanıtlar Tablo 2'dedir.

Tablo 2. Katılımcıların ev içerisinde maruz kalınan psikolojik şiddet ile ilgili önermelere verdiği yanıtlar

	Hiç	Nadiren	Bazen	Genellikle	Her Zaman
Arkadaşlarımla görüşmem ailem tarafından kısıtlanır / Ailem arkadaşlarımla görüşmeme engel olur.	197 (%64,4)	71 (%23,2)	28 (%9,2)	7 (%2,3)	3 (% 1)
Ailemde kendimi kötü hissetmeme sebep olacak hakaret benzeri sözlü uyarılara maruz kalırım.	163 (%53,3)	85 (%27,8)	34 (%11,1)	17 (%5,6)	7 (%2,3)
Okul notlarımı yükseltmem / yüksek tutmam konusunda baskı görürüm.	143 (%46,7)	76 (%24,8)	43 (%14,1)	36 (%11,8)	8 (%2,6)
Sınavlarımdan bekledikleri notu alamazsam sözlü uyarılara ve kısıtlamalara (sosyal alanda arkadaşlarla görüşme, dışarı çıkma vs.) maruz kalırım.	238 (%77,8)	37 (%12,1)	21 (%6,9)	6 (%2)	4 (%1,3)
İstediğim zaman dışarı çıkmama izin verilmez / çıkamam.	173 (%56,5)	89 (%29,1)	19 (%6,2)	12 (%3,9)	13 (%4,2)
Telefon, bilgisayar gibi kişisel bilgilerimi içeren cihazlarım ailem tarafından kontrol edilir / karıştırılır / bakılır.	269 (%87,9)	23 (%7,5)	9 (%2,9)	2 (%0,7)	3 (%1)

Telefon, bilgisayar gibi eşyalarımı yalnızca ailemin izin verdiği zamanlarda kullanırım.	291 (%95,1)	10 (%3,3)	4 (%1,3)	1 (%0,3)	0
Ailem başka kişilere / olaylara sinirlenince sınırlarını bana yansıtırlar.	73 (%23,9)	123 (%40,2)	63 (%20,6)	26 (%8,5)	21 (%6,9)
Eve geç / ailemin istediği zamandan sonra gelirim hakaret benzeri sözlü uyarılara maruz kalırım.	193 (%63,1)	69 (%22,5)	21 (%6,9)	18 (%5,9)	5 (%1,6)
Ev içindeki tartışmalar ders çalışmamı engeller.	128 (%41,8)	76 (%24,8)	54 (%17,6)	23 (%7,5)	25 (%8,2)
Ailemin bana sormadan benim hakkımda aldığı kararlara karşı çıkarsam ve bu kararlara uymak istemezsem sözlü uyarılara, baskı ve kısıtlamalara maruz kalırım.	192 (%62,7)	57 (%18,6)	26 (%8,5)	19 (%6,2)	12 (%3,9)
Ailem sevdiğim şeylerle (müzik zevki, giyim tarzı, hobiler gibi) dalga geçer.	225 (%73,5)	47 (%15,4)	14 (%4,6)	15 (%4,9)	5 (%1,6)
Evimizde başkalarıyla kıyaslama yapılır.	160 (%52,3)	77 (%25,2)	42 (%13,7)	13 (%4,2)	14 (%4,6)
Benim kimlerle arkadaş olacağıma ailem tarafından karışılır.	225 (%73,5)	56 (%18,3)	16 (%5,2)	7 (%2,3)	2 (%0,7)
Aile bireyleri yaşanan bir tartışma sonucu birbirleriyle uzun süre küs kalırlar.	143 (%46,7)	80 (%26,1)	41 (%13,4)	25 (%8,2)	17 (%5,6)

$p < 0.05$

“İstediğim zaman dışarı çıkmama izin verilmez / çıkamam.”, “Ailem başka kişilere/ olaylara sinirlenince sinirlerini bana yansıtır.”, “Ailem sevdiğim şeylerle (müzik zevki, giyim tarzı, hobiler gibi) dalga geçer.” önermelerine “Her Zaman” cevabı verme oranı kadın öğrencilerde erkek öğrencilere ve cinsiyetini belirtmek istemeyen öğrencilere göre yüksek bulunmuştur.

($p = 0,032$, $p = 0,053$, $p = 0,006$ (Tablo 3))

Tablo 3. Kadın, erkek ve cinsiyetini belirtmek istemeyen katılımcıların ev içerisinde maruz kalınan psikolojik şiddet ile ilgili bazı önermelere verdikleri cevapların dağılımı

İstediğim zaman dışarı çıkmama izin verilmez / çıkamam.	Hiç	Nadiren	Bazen	Genellikle	Her Zaman	p
Kadın	130 (%54,2)	71 (%29,6)	16 (%6,7)	10 (%4,2)	13 (%5,4)	0,032
Erkek	43 (%68,3)	16 (%25,4)	3 (%4,8)	1 (%1,6)	0	
Belirtmek istemiyorum	0	2 (%66,7)	0	1 (%33,3)	0	
Ailem başka kişilere / olaylara sinirlenince sinirlerini bana yansıtır.						
Kadın	53 (%22,1)	97 (%40,4)	51 (%21,3)	22 (%9,2)	17 (%7)	0,053
Erkek	20 (%31,7)	26 (%41,3)	9 (%14,3)	4 (%6,3)	4 (%6,3)	
Belirtmek istemiyorum	0	0	3 (%100)	0	0	
Ailem sevdiğim şeylerle (müzik zevki, giyim tarzı, hobiler gibi) dalga geçer.						
Kadın	175 (%72,9)	38 (%15,8)	10 (%4,2)	13 (%5,4)	4 (%1,7)	0,006
Erkek	48 (%76,2)	9 (%14,3)	4 (%6,3)	2 (%3,2)	0	
Belirtmek istemiyorum	2 (%66,7)	0	0	0	1 (%33,3)	

$p < 0.05$

“Aile bireyleri yaşanan bir tartışma sonucu birbirleriyle uzun süre kūs kalırlar.” önermesine öğrencilerin %46,7’si “Hiç”, %26,1’i “Nadiren”, %13,4’ü “Bazen”, %8,2’si “Genellikle” ve %5,6’sı “Her Zaman” cevabını vermiş bu önermeye en çok “Genellikle” ve “Her Zaman” diyen öğrencilerin ortalaması 2.5 - 2.99 aralığında olup sonuç istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p = .01$).

Katılımcıların ev içerisinde maruz kalınan fiziksel şiddet ile ilgili önermelere verdiği yanıtlar Tablo 5’tedir.

Tablo 5. Katılımcıların ev içerisinde maruz kalınan fiziksel şiddet ile ilgili önermelere verdiği yanıtlar

	Hiç	Nadiren	Bazen	Genellikle	Her Zaman
Eve gelmem gereken saatten sonra gelirim fiziksel şiddete maruz kalırım.	296 (%96,7)	6 (%2)	3 (%1)	1 (%0,3)	0
Sınavlardan ailemin beklediği notu alamazsam bunun karşılığında fiziksel şiddete maruz kalırım.	299 (%97,7)	7 (%2,3)	0	0	0
Ailemin istemediği bir zamanda dışarı çıkmak istersem fiziksel şiddet görürüm.	297 (%97,1)	5 (%1,6)	2 (%0,7)	1 (%0,3)	1 (%0,3)
Söylenilen ev işlerini / işleri yapmazsam fiziksel şiddet görürüm.	293 (%95,8)	8 (%2,6)	3 (%1)	1 (%0,3)	1 (%0,3)
Ailem sinirlendiği kişilere / olaylara olan sinirleri sonucunda bana	284 (%92,8)	11 (%3,6)	9 (%2,9)	1 (%0,3)	1 (%0,3)

fiziksel şiddet uygular.					
Arkadaşlarımla görüşmeme izin verilmediğinde ısrarcı olursam fiziksel şiddete maruz kalırım.	292 (%95,4)	9 (%2,9)	0	3 (%1)	2 (%0,7)
Tartışma sırasında aileme karşı çıkarsam / kendimi savunursam fiziksel şiddete maruz kalırım.	277 (%90,5)	16 (%5,2)	5 (%1,6)	3 (%1)	5 (%1,6)
Ailemin benim hakkımda bana sormadan aldıkları kararlara karşı çıkarsam ve yapmak istemezsem bana fiziksel şiddet uygularlar.	290 (%94,8)	10 (%3,3)	0	3 (%1)	3 (%1)

$p < 0.05$

“Ailemin istemediği bir zamanda dışarı çıkmak istersem fiziksel şiddet görürüm.” , “Söylenilen ev işlerini / işleri yapmazsam fiziksel şiddet görürüm.” ve “Ailem sinirlendiği kişilere / olaylara olan sınırları sonucunda bana fiziksel şiddet uygular.” önermelerine katılımcıların %0,3’ü (1) “Genellikle” ve “Her Zaman” yanıtlarını vermiş, sonuçlar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p = .03$, $p = .02$, $p = .03$).

“Daha önce okulu bırakmayı düşündünüz mü?” sorusuna öğrencilerin %78,4’ü “Hayır” cevabını vermiş, “Daha önce okulu bırakmayı düşündünüz mü?” sorusunu yanıtlayan öğrencilerin ortalamalarıyla karşılaştırıldığında en çok “Hayır” cevabını veren öğrencilerin ortalaması 3 – 3.49 aralığında olup sonuç istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p = .00$).

“Sizce aile içi şiddet akademik başarıyı etkiler mi?” sorusuna öğrencilerin %94,8’i “Evet”, %4,9’u “Emin değilim”, %0,3’ü “Hayır” cevabını vermiştir. “Sizce aile içi şiddet akademik başarıyı etkiler mi?” sorusu ve öğrencilerin ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

4- Tartışma

Aile içi şiddet günümüzde tüm dünyanın kanayan yarasıdır. Sadece Türkiye’de değil hemen hemen tüm ülkelerde sorun olarak gündemde kalmaya devam etmektedir. Önleyici çalışmalar ve yasalar çerçevesinde çalışmalar yapılsa da yetersiz kaldığı bir gerçektir. Literatür taraması sonucunda üniversite öğrencilerinin fiziksel, duygusal ve cinsel şiddeti ağırlıklı olarak aile içinde deneyimlediği görülmüştür (Yiğitalp, Ertem, & Özkaynak, 2007).

Şiddetin birçok türü bulunmaktadır. Ancak en zor tespit edileni ve en zor ceza verilen türü psikolojik şiddettir. Psikolojik şiddetin ispatlanması veya şikâyet edilmesi halinde ceza verilmesi hususunda birkaç emsal davadan fazlası göze çarpmamaktadır. Psikolojik şiddet mağdurun günlük hayatına yerleşmiş ve normalleşmiş hale gelmiştir (Kolburan, 2020). Bu sebeple kişi istismara uğradığının farkına bile varamamaktadır. Bu bağlamda aile içi şiddete maruz kalan öğrencilerin şiddeti kabul etme düzeylerinin aile içi şiddete maruz kalmayanlara göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Karabacak ve Çetinkaya’nın 2015’te Üniversite öğrencilerinin şiddet kabul düzeyleri üzerinde yaptıkları çalışma aile içi şiddete maruz kalan öğrencilerin şiddeti kabul etme düzeylerinin aile içi şiddete maruz kalmayanlara göre daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

Çalışmada öğrencilerin akademik başarıları ile aile içi fiziksel ve psikolojik şiddete ---- - araştırılmıştır. Buna göre, öğrencilerin olası bir başarısızlık durumunda ailesinden fiziksel şiddetten çok sözlü yani psikolojik şiddet göreceğinden endişelendiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Çalışmada “Sınavlardan ailemin beklediği notu alamazsam bunun karşılığında fiziksel şiddete maruz kalırım” önermesi %97,7 oranında “hiç” olarak yanıtlanmıştır ancak “Okul notlarımı yükseltmem / yüksek tutmam konusunda baskı görürüm” önermesine öğrencilerin %46,7’si “Hiç” , %24,8’i “Nadiren”, %14,1’i “Bazen”, %11,8’si “Genellikle” ve %2,6’sı “Her Zaman” cevabını vermiştir. Sonuç olarak öğrencilerin bu konuda fiziksel şiddetten daha çok sözlü baskı ve psikolojik şiddet gördüğü anlaşılmaktadır.

Araştırmanın psikolojik şiddet önermelerinde araştırmanın psikolojik şiddet verilerine göre “Ev içindeki tartışmalar ders çalışmamı engeller” önermesine, tüm katılımcıların %24,8’i “Nadiren”, %17,6’sı “Bazen”, %7,5’i “Genellikle”, %8,2’i “Her Zaman” cevabını vermiştir. Sonuç olarak bu önerme verilerine göre, “Her Zaman” önermesini işaretleyen katılımcıların sayısı diğer psikolojik şiddet önermelerine verilen “Her Zaman” cevabından daha fazladır. Ayrıca “Hiç” önermesi dışındaki önermelere cevap veren katılımcıların toplamı, bir önceki paragrafta bahsedilen önermeden sonra en çok cevabı alan önermedir. Bu sonuç, katılımcılardan 128’inin maruz kaldığı ev içi tartışmalar ve psikolojik şiddetten dolayı en az bir kere ders çalışmasının engellendiğini göstermektedir. Araştırmada işaretlenebilen maruz kalınan şiddetin sıklığını belirten en düşük sıklık “Nadiren” cevabı en düşük sıklık olarak alındığında, katılımcıların 178’inin ev içindeki tartışmalardan az ve çok sıklıkla devam eden bir şekilde etkilendiği görülmektedir. “Hiç” cevabını veren katılımcıların %25,8’inin ve “Her Zaman” cevabını veren katılımcıların %20,0’inin ortalaması 3.5-4 aralığındadır.

Psikolojik şiddet önermelerinden olan “Okul notlarımı yükseltmem / yüksek tutmam konusunda baskı görürüm” önermesinde de bir önceki paragrafta bahsedilen önerme ile aynı durum gözlenmektedir. “Hiç” cevabını veren katılımcıların %25,8’i ve “Her Zaman” cevabını veren katılımcıların %20’si 3.5-4 not ortalama aralığında bulunmaktadır. Bu durum, “Her Zaman” önermesine kadar şiddet arttıkça en yüksek not ortalama aralığında bulunan katılımcı oranının arttığını, fakat “Her Zaman” önermesinde şiddet sıklığı artmasına rağmen en yüksek not ortalama aralığında bulunan katılımcı oranının arttığı görülmektedir. Bu sonuç, aile içi psikolojik şiddetin öğrencilerin akademik başarısını etkileyip notlarına olumsuz bir şekilde yansımaya sebep olabildiğini fakat bu durumun her zaman ve her kişi için geçerli olmadığını göstermektedir. Bu önermeye 306 katılımcının 178’inin “Hiç” dışında bir cevap vermesi öğrencilerin aile içinde en az bir kere notlarını yüksek tutma konusunda baskı gördüğünü göstermektedir.

Cinsiyet çerçevesinde konuşmak gerekirse yapılan bu çalışma sonucunda aile tarafından sosyal olarak kısıtlanmanın kadın katılımcılarda yüksek seyrettiği görülmüştür. Önceden de belirtildiği gibi “İstediğim zaman dışarı çıkmama izin verilmez / çıkamam.”, “Ailem başka kişilere/ olaylara sinirlenince sinirlerini bana yansıtır.”, “Ailem sevdiğim şeylerle (müzik zevki, giyim tarzı, hobiler gibi) dalga geçer.” önermelerine “Her Zaman” cevabı verme oranı kadın öğrencilerde erkek öğrencilere ve cinsiyetini belirtmek istemeyen öğrencilere göre yüksek bulunmuştur. Ataerkil ailelerde bu tarz tutumların yüksek olması göz önüne alınırsa bu beklenen bir sonuçtur. “İstediğim zaman dışarı çıkmama izin verilmez / çıkamam.” önermesine “Her Zaman” diyen öğrencilerin tamamı kadın olup bu önermenin bulgusu ataerkil düzenin aile içinde de görüldüğünü ispatlamaktadır (Mshweshwe, 2020).

Ayrıca şiddetin akademik başarıya etkisi yalnızca başarısızlık olarak değil ebeveynlerin başarılı olmaya zorlaması olarak da görülebilir. Kişi, aile bireyleri tarafından yüksek notlar almaya zorlanabilir. Bu kişiler anlık olarak akademik başarı gösterebilirler dahi ilerleyen zamanlarda derslerinden soğuma, isteksizlik ve bıkkınlık gibi durumlarla karşı karşıya kalabilmektedirler. Özellikle geleneksel eğitim sisteminin sert ve şiddete dayandırılmış bir yöntem olması neticesinde aile iyi bir eğitimin şiddetle olabileceğini düşünüyor olabilir. Yıldırım ve Kırmaz’ın (2019) çalışmasına göre çocukların okul derslerinde yaşanan başarısızlıktan (%11,6) ve evde ders çalışmamaktan dolayı (11,5) dolayı fiziksel şiddete maruz kaldığı ortaya konulmuştur. Bu konuyu biraz daha açmak gerekirse yakın zamana kadar uygulanan tedip hakkı iyi bir örnek olacaktır. Bu durum, kültürlere ve aile yapısına göre değişebildiği için toplumdan topluma ve bölgeden bölgeye değişebilir. Örneğin şiddetin normal kabul edildiği toplumlarda kişi, maruz kaldığı durumun şiddet olarak adlandırıldığının farkına varmayıp bu duruma sessiz kalabilir. Bu sebeple bir toplumda görülen şiddetin sıklığı o toplumun gelişmişlik ve refah düzeyi hakkında bize bilgi vermektedir (Kaymak Özmen, 2004: 29). Ebeveynlerin çocuklarından yapmasını istemedikleri davranışlarından vazgeçirmek için onlara karşı

şiddet uygulamanın normal olduğunu söyleyen toplumsal normların çocuğa yönelik şiddetin devam etmesinde büyük bir etkisi vardır (Ayan, 2010; Gözütok, 2008).

Araştırmanın “Sınavlarımdan bekledikleri notu alamazsam sözlü uyarılara ve kısıtlamalara (sosyal alanda arkadaşlarla görüşme, dışarı çıkma vs.) maruz kalırım.” önermesine katılımcıların 238’i (%77,8) “Hiç”, 37’si (%12,1) “Nadiren”, 21’i (%6,9) “Bazen”, 6’sı (%2) “Genellikle”, 4’ü (%1,3) “Her Zaman” yanıtlarını vermiş ve bu da 306 katılımcının 68’inin en az bir defa ailenin öğrencinin akademik başarısı ve sosyal hayatı üzerinde baskıcı bir etkisi olduğunu gösterirken “Eve geç / ailemin istediği zamandan sonra gelirim hakaret benzeri sözlü uyarılara maruz kalırım.” önermesine katılımcıların 193’ü (%63,1) “Hiç”, 69’u (%22,5) “Nadiren”, 21’i (%6,9) “Bazen”, 18’i (%5,9) “Genellikle” ve 5’i (%1,6) “Her Zaman” yanıtlarını vermiş ve bu önerme de 306 katılımcının 113’ünün ailesinin en az öğrencinin eve geliş saati üzerinden psikolojik şiddet uyguladığını gösteriyor. Bu iki önerme Cüceloğlu’nun (1997) otoriter ebeveynlerin çocukların bağımsızlaşmasını istemediklerini doğrular vaziyettedir.

Pişkin’in (1996) çalışmasına göre akademik başarı ve öz saygı arasında doğru orantı olduğunu gösteren birden fazla araştırma vardır. Tatlılıoğlu’nun (2010) çalışmasına göre üniversite öğrencilerinin ebeveyn tutumlarının değişkenine göre karar vermede öz-saygı, karar vermeden kaçınan, erteleyici ve panik karar verme türlerinin puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Bu iki çalışma bize ebeveynlerin tutumlarının çocuklarının öz saygısı ve dolayısıyla akademik başarıları arasında da bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın “Ev içindeki tartışmalar ders çalışmamı engeller.” önermesine verilen cevaplar doğrultusunda katılımcıların 178’inin en az bir defa ev içindeki tartışmalardan dolayı ders çalışmasının engellendiğini görülmektedir. Bu sonuçlar Öztürk ve Ark. (2014) yaptığı araştırmanın sonucunda evinde şiddet görülen öğrencilerin yalnızca %3’ünün ev içerisindeki şiddetten etkilenmeden ders çalışabildiğini, %52’sinin ise derse çalışabildiğini ancak çalıştıklarından hiçbir şey anlamadıklarını söylemesiyle paralellik göstermektedir. Başka bir araştırmanın sonucuna göre de öğrencilerin genel akademik not ortalamaları arttıkça aile içi şiddet tutumları azalmaktadır. (Kıraç, Erşen, Filiz, & Kıraç, 2021). Ayrıca Koç, Avşaroğlu ve Sezer (2004) öğrencilerin akademik başarı ortalamalarının aile içindeki sorunlarla ilişkili olduğunu söylemektedirler.

“Aile bireyleri yaşanan bir tartışma sonucu birbirleriyle uzun süre küs kalırlar.” önermesine katılımcıların 143’ü (%46,7) “Hiç”, 80’i (%26,1) “Nadiren”, 41’i (%13,4) “Bazen”, 25’i (%8,2) “Genellikle”, 17’si (%5,6) “Her Zaman” yanıtlarını vermiş, “Genellikle” yanıtını veren öğrencilerin 1’i (%4) 1- 1.99 ortalamaya, 4’ü (%16) 2-2.49 ortalamaya sahipken “Her Zaman” yanıtını veren öğrencilerin 3’ü (17,6) 1-1.99 ortalamaya, 3’ü de 2-2.49 ortalamaya sahiptir ve bu önerme ile öğrencilerin ortalaması

arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p = .01$). Bu önermeyi aile içi şiddetin sıklığı ve şiddetten kaynaklanan iletişim sorunları sebebiyle öğrencilerin akademik başarısını etkilediğini söyleyen araştırmalar desteklemektedir (Bulut, 2010; İbiloğlu, 2012).

“Daha önce okulu bırakmayı düşündünüz mü?” sorusuna 306 katılımcının 66’sı “Evet” yanıtını vermiş, “Evet” diyen öğrencilerin 1’inin (%1,5) ortalaması 0-0.99, 8’inin (%12,1) ortalaması 1-1.99, 15’inin (%22,7) ortalaması ise 2-2.49’dur ve “Daha önce okulu bırakmayı düşündünüz mü?” sorusuyla öğrencilerin ortalaması arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı olmakla birlikte, Bayındır’ın (2010) çalışmasında katılımcıların 41’i (%46,6) “Okul başarısının düşmesi ve okula gitmek istememesi” önermesine “Her Zaman”, 20’si (%22,7) “Çoğu Zaman” yanıtını vermiştir. Bayındır’ın (2010) çalışması ve bu araştırmanın “Daha önce okulu bırakmayı düşündünüz mü?” sorusunun bulgusu birbirini desteklemektedir.

“Söylenilen ev işlerini / işleri yapmazsam fiziksel şiddet görürüm.” önermesine “Her Zaman” yanıtını veren 1 kişinin ortalaması 1-1.99 aralığında olup bu önerme ve ortalama arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu önerme diğer önermelere kıyasla ev içerisindeki bir görevden kaynaklanan şiddet olduğu için, COVID-19 dolayısıyla evlerde karantinede kalma durumu bu önermenin doğruluğunu arttırmış vaziyettedir (Piquero ve ark., 2021; Berniell, Facchini, 2021). Pandemi nedeniyle aile evine geri dönüş yoğun sosyal baskı, öğrenciden akademik olan beklentiler, fiziksel şiddetin görüldüğü ortama yeniden giriş ve aile içi rollerin daha net yaşandığı ortama adapte süreci kişinin duygusal olarak çalkantılı bir geçiş süreci yaşamasına ayrıca aileden ayrı olduğu dönemde gelişen bireysel yaşantıların getirilerinin ailenin geleneksel yapısıyla çatışması baskı ve şiddet ortamına zemin hazırlamaktadır.

Genelde aile içi şiddetin akademik başarıya doğrudan bir etkisi olması beklenmesine karşın sosyal destek, romantik ilişkiler, aile içindeki sevgi gösteren figür olarak akrabalar, akademik başarının getirdiği ikincil kazançlar, aile içi şiddetin nedenin akademik başarının yüksek tutulması motivasyonu gibi faktörler bu ilişkiyi daha dengede tutmaya sebep olacaktır (Mertoğlu & Aydın, 2012).

Aile içi şiddet özgüven ve benlik saygısında azalmaya neden olmakta ve buna bağlı olarak kişi yaptığı işlerde sürekli onaylanmaya bağımlı hale gelmektedir. Bu doğrultuda kişinin sadece onaylanma ihtiyacının giderilmesi amacıyla akademik olarak kendisini ispatlamaya çalışması veya akademik başarısını sürekli yetersiz görmesi beklenen sonuçlar arasındadır (Çatalkaya, 2018).

Kaynaklar

- Ayan, S. (2010). *Aile ve şiddet: Aile içinde çocuğa yönelik şiddet*. Ütopya Yayınevi.
- BAYINDIR, N. (2010). Aile içinde yaşanan şiddete karşı çocuğun gösterdiği tepkiler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (2), 1-9.
- Berniell, I., & Facchini, G. (2021). COVID-19 Lockdown and Domestic Violence: Evidence from Internet-Search Behavior in 11 Countries. *European Economic Review*, 103775.
- Bulut, M. (2010). Şiddet ve Çocuk. *Asil Yayın Dağıtım Ltd Şti. Ankara*.
- Cüceloğlu, D. (1997). İnsan ve Davranışı Psikolojisinin Temel Kavramları. 7. Basım. *İstanbul: Remzi Kitapevi Yayınlar*.
- Çatalkaya, Ş. (2018). *Aile İçi Şiddet, Benlik Saygısı ve Kişiler Arası İlişki Kurma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Fischbach, R. L., & Herbert, B. (1997). Domestic violence and mental health: correlates and conundrums within and across cultures. *Social science & medicine*, 45(8), 1161-1176.
- Gözütok, D. (2008). Eğitim ve şiddet. *Ankara: Gazi Kitabevi*.
- İbiloğlu, A. O. (2012). Aile içi şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*.
- Karabacak, A. & Kodan Çetinkaya, S. (2015). ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ŞİDDET KABUL DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ . *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi* , 1 (1) , 13-21 .
- KAYMAK ÖZMEN, Suna. (2004). "Aile içinde Öfke ve Saldırganlığın Yansımaları". *Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* sayı, 37, s. 27-39.
- Kıraç, R., Erşen, M., Filiz, E., & Kıraç, F. Ç. (2021). Üniversite Öğrencilerinde Aile Aidiyeti İle Aile İçi Şiddet Tutumu İlişkisinin Değerlendirilmesi. *Journal of Society and Social Work*, 32(1), 79-95.
- Koç, M., Avşaroğlu, S., & Sezer, A. (2004). Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarıları ile Problem Alanları Arasındaki İlişki. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 483-498.
- Kolburan, Ş. G. (2020). Adli Psikoloji Bakış Açısıyla Duygusal İstismar. Seçkin Yayıncılık.
- Mertoğlu, M., & Aydın, O. (2012). An analysis of the relationship between the lives of the primary–secondary school students regarding domestic violence at home and their academic success. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 55, 1233-1242.

Mshweshwe, L. (2020). Understanding domestic violence: masculinity, culture, traditions. *Heliyon*, 6(10), e05334.

Öztürk, E. (2017). *Türkiye’de Aile İçi Şiddet*, Ankara: Gece Kitaplığı.

Piquero, A. R., Jennings, W. G., Jemison, E., Kaukinen, C., & Knaul, F. M. (2021). Evidence from a systematic review and meta-analysis: Domestic Violence during the COVID-19 Pandemic. *Journal of Criminal Justice*, 101806.

Pişkin, M. (1996). *Self-esteem and locus of control of secondary school children both in England and Turkey*. University of Leicester (United Kingdom).

Stewart, D. E. ve Robinson, G. E. (1998). A review of domestic violence and women’s mental health. *Archives of Women’s Mental Health*, 1, 83-89

Tatlılıoğlu, K. (2010). Farklı öz-anlayış düzeylerine sahip üniversite öğrencilerinin karar vermede öz-saygı, karar verme stilleri ve kişilik özelliklerinin değerlendirilmesi.

World Health Organization. (2011, November 21). Definition and typology of violence. World Health Organization. Retrieved September 14, 2021, from <https://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en>.

Yıldırım, İ., & Kızmaz, Z. (2019). Aile İçi Şiddet İle Öğrencilerin Akademik Başarı Durumları Arasındaki İlişki Ortaöğretim Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Mukaddime*, 10(2), 662-687.

Yiğitalp, G., Ertem, M., & Özkaynak, V. (2007). Üniversite öğrencilerinin şiddet konusunda deneyimleri ve bu konudaki görüşleri. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 6(2), 131-136.

16- CİNSEL İSTİSMAR SONRASINI İÇEREN BİR DERLEME: MİKROBİYOM

*Tuba TÜRK ÇINAR, Biyogüvenlik Uzmanı, ORCID ID: 0000-0003-4297-7496
tubatürkcinar@gmail.com*

ÖZET

Olay yeri incelemesi sırasında biyolojik delillerin tanımlanması ve muhafazası oldukça önemlidir. Bu materyaller cinsel teması kanıtlamak ve kimlik tespitleri için bazen tek yoldur. Olay yerinde veya şahıslar üzerinde bazen yeteri kadar biyolojik materyal bulunamaz. Bu çalışmanın amacı, diğer insan hücrelerine göre daha sağlam hücre duvarları içeren mikrobiyal hücrelerin, cinsel şiddetin tespiti için mevcut sistemlere ek olarak tanımlama için kullanılıp kullanılamayacağını tartışmak ve yeni sistemler önermektir. Mikrobiyom, şahısları temas ettikleri nesneler ile ilişkilendirir. Bunun yanı sıra kişisel mikrobiyal profili de sağlayabilir. Cinsel saldırı vaka tanımlamalarında kullanılabilirler. Saldırgan ve mağdur arasında mikrobiyal transfer gerçekleşebilir. Mikrobiyomun kimliklendirmede yardımcı bir basamak olabileceği ve fail listesinde daraltma yapabileceği bulgular arasındadır. Bir bireyin kasık kıllarında yaşayan bakteriler topluluğu ile mikrobiyal profilin çıkarılabileceği görülmüştür. Yararlı olmakla birlikte bazı faktörlerden insan mikrobiyomu etkilendiği için sınırlı veri sağlayabileceği de düşünülmektedir. Araştırmacılar kozmetiklerin, antibiyotik kullanımının, diyet ve sağlık durumlarının cilt mikrobiyotasını değiştirdiğini göstermiştir. Mikrobiyom profillemenin otomatik bir sistem dahilinde yapılmasının suç tespitinde yararlı olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mikrobiyom, Biyolojik Delil, Cinsel Şiddet, Mikrobiyota

ABSTRACT

A Review Containing Post-Sexual Abuse: The Microbiome

Identification and preservation of biological evidence are very important during crime scene investigation. This evidence, in some cases, is the only way to prove sexual intercourse. Sometimes, the biological material found at the crime scene or on individuals can be inadequate. This study aims to discuss whether microbial cells, which contain more robust cell walls than other human cells, can be used for identification in addition to existing systems for the detection of sexual violence and propose new systems. The microbiome links people with the objects they come into contact with. Moreover, it can also provide a personal microbial profile. It can be used in sexual assault case definitions. Microbial transfer can occur between the perpetrator and the victim. It is among the findings that the microbiome can be an auxiliary step in the identification, and it can narrow the list of perpetrators. It has been observed that a microbial profile can be obtained from the bacterial community living in the pubic hair of an individual. Although useful, it is thought that it may provide limited data as some factors affect the human microbiome. Researchers have shown that cosmetics, antibiotic use, diet and health conditions alter the skin microbiota. It is thought that

performing microbiome profiling within an automatic system may be helpful in crime detection.

Keywords: Microbiome, Biological Evidence, Sexual Violence, Microbiota

GİRİŞ

Cinsel Şiddet ve Olay Yeri

Dünya çapında birçok insan yaşamı boyunca fiziksel ve cinsel şiddetle karşı karşıya kalabilmektedir(Ahannach ve diğerleri, 2021). Şiddet küresel bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır(Devries ve diğerleri, 2013; Dünya Sağlık Örgütü,2013). Cinsel saldırı, bir kişinin rızası olmadan onun vücut bütünlüğüne zarar vererek; mağdurda fiziksel travmalara neden olabilen ve mağdurun psikolojik yönden olumsuz etkilenmesine sebebiyet verebilen bir suçtur. Bu suçu işleyenleri tespit edebilmek için çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. Suçun işlendiği mekanlar/ mekanlarda suçlu arkasında mutlaka bir delil materyali bırakır. Bu fikri dünyanın ilk kriminal laboratuvarını (1910) kuran Dr. Edmond Locard (1877-1966) şöyle ifade etmişti: “Her temas bir iz bırakır”. Bu basit ifade adli bilimlerin çekirdeğini ihtiva eden Locard prensibi ya da Locard’s exchange principle olarak da bilinir. Yani meydana gelen her cinayet, mutlaka olay yerinde bir delil, kurbanda ise bir iz bırakacaktır. Bu kimi zaman bir saç teli, kimi zaman da bir parmak izi olacaktır(Mccrery, 2018).

Olay yeri incelemesi sırasında biyolojik delillerin tanımlanması ve muhafazası oldukça önemlidir. Bu materyaller cinsel teması kanıtlamak ve kimlik tespitleri için bazen tek yoldur. Olay yerinden getirilen biyolojik örnekler uzmanlar tarafından belli prosedürlerle incelenirler. Buradan çıkacak sonuç faili tanımlayan bir genetik profil elde edilmesine imkân verebilmektedir. Gelen biyolojik örnekler; meni, tükürük, vajinal sıvı, adet kanı vb. olabilmektedir. Vücut sıvıları serolojik yöntemler ile incelenirler. Kesin kanıt sağlanamamış davalarda kurbanın üzerinde veya olay mahallinde bir biyolojik örneğin varlığının tespiti (meni, tükürük vb.) dahi davanın seyrinde etkili olabilmektedir(Igor, 2015).

Daha fazla veriye ulaşabilmek için olay yerinde mümkün olduğunca materyal toplanır. Prezervatif gibi saldırgan tarafından halı, dolap altları, çöp kutusu vb. alanlara atılabilecek unsurların tespiti çok önemlidir. Çalışma alanı daire içi dışında bina veya binanın bulunduğu sokağa genişletilebilir. Çıplak gözle tespit edilebilecek delil materyalleri olduğu gibi görünür olmayan deliller de vardır. Semen, tükürük, idrar, temizlenmiş kan gibi bazı unsurlar UV yöntemlerle tespit edilebilmektedir. Saldırgan ve mağdur üzerinde de muayene yapılır. Uzman cinsel saldırı türünü, saldırıdan sonra vücudun temizlenip temizlenmediğini, saldırının ne zaman olduğunu sorgular. Ek olarak saldırganlık ile ilgili ısırik, morarma izleri de aranır. Söz konusu materyaller mağdurdan sanığa, sanıktan da mağdura aktarılmış olabilir. Materyallerin bazıları hızla bozulabilirler(Gonzalez ve diğerleri, 2016).

Suçun aydınlatılabilmesi ancak delil materyalinin uygun prosedürlerle, zamanında toplanması ile mümkün olabilmektedir. Taşınabilir ve taşınamaz birçok örnek vardır. Taşınamayan nesnelerden swap yolu ile örnekler alınır. Prosedürler uygulanarak, güvenli taşıma yöntemleri ile incelemesi yapılacak çalışma alanına transferi sağlanır. Taşınabilir nesneler özelliklerine göre toplanır ve paketlenir. Bunun yanı sıra canlı vücudunda yapılan incelemeler de vardır. Tüm bu işlemlerde amaç suçlunun tespitidir. Biyolojik deliller incelenerek şahısların kimlikleri belirlenebilir(Franzosa ve diğerleri, 2015). Bunun için kısa zamanda cinsel istismar bulgularını doğru tekniklerle toplamak ve uygun prosedürlerle laboratuvara transferini yapmak gerekmektedir.

Fiziksel temasın gerçekleşmiş veya gerçekleşmemiş olması durumunda ya da şüphelinin ilişkiyi kabul edip rıza ile olduğunu iddia etmesi de olayın aydınlatılabilmesini etkilemektedir(Ahannach, 2020). Yeterli kanıtın olduğu durumlarda bile mağdurun içinde bulunduğu şartlardan dolayı zamanında istismarı dile getirememesi sonucu canlı vücudundan örnekler zamanında toplanamayabilir. Suç mahallinden zamanında toplanmayan örnekler suçun aydınlatılmasına engel teşkil etmektedirler(Sijen, 2015; Ranjan ve Surajit, 2018). Bunların yanında yeterli kanıt olmadığından dolayı aydınlatılamayan cinsel şiddet olayları da bulunmaktadır. Güçlü bir kanıt materyali olmadığı durumlarda ise mikrobiyomlar kullanılabilir. Suçlu sayısı daraltmada ek yardımcı bir yöntem oluşturulabilmesi için mikrobiyomun kullanılabilirliği tartışılmıştır.

TANIM

Mikrobiyom

Mikrobiyom, vücudumuzda yaşayan bakteri, mantar ve virüs mikroplarının toplamıdır. Her saat yakın çevremize yaklaşık 36 milyon bakteri hücresi yayarız. Yani bir odadaki bir hırsız 10 dakikalığına nesnelere dokunur ve bazı bakterilerini geride bırakır. Burada asıl soru şudur: oda içinde bulunan bakterilerin bir kısmını elde ederek kişisel bakteri imzasını tespit edebilir miyiz? Mikrobiyotayı analiz etmenin yolu, benzersiz organizma türlerini aramaktır. Hepimizin bağırsağının içinde yaşayan belirli bir E. coli türü vardır ve hepimizin derisinde yaşayan Staphylococcus epidermidis vardır ancak her bireyin kendine özgü bir genotipi ve genomu olan bir suşu da vardır. Sizinle birlikte gelişir ve zamanla mutasyona uğrar ve bu mutasyonlara biyobelirteçler adı verilir(Gilbert, 2018). Mikrobiyom daha önce arkeolojik alanlarda, keşfedilmemiş alanlardan alınan numuneler üzerindeki mikrobiyal imzaları tanımlamak için kullanılmıştır. Araştırmacılar belirli mikropları tanımlayarak zamanını ve hatta materyali belirleyebileceğini söylemektedirler(Article by: Charles Harkness: <https://blog.dnagenotek.com/microbiome/the-forensics-oral-microbiome>)

Mikrobiyom, tek yumurta ikizlerinde bile benzersizdir (Goodrich ve diğerleri , 2014). Bununla birlikte, mikrobiyom bir bireyde zamanla değişir (Oh ve diğerleri , 2016), peki bir kişiyi tanımlamak için nasıl kullanılabilir? Bakterilerin nispi oranları gerçekten değişse de, topluluğun bileşimi nispeten sabit görünmektedir

(Caporaso ve diğeri , [2011](#) ; David ve diğeri , [2014](#)). Mikrobiyomun yapısındaki ve bileşimindeki dalgalanmalar, adli amaçlar için de kullanılabilecek faydalı bilgiler içerebilir. Diyet, meslek, seyahat ve ilaç kullanımı dahil olmak üzere ev sahibi yaşam tarzı, mikrobiyomun bileşimini ve yapısını etkileyebilir. Bu, vücudumuzun içindeki ve üzerindeki mikrobiyal topluluğun profilinin çıkarılmasının, bir bireyin yaşam tarzıyla ilgili ayrıntıların ortaya çıkarılmasına da yardımcı olabileceğini düşündürmektedir (Gonzalez ve diğeri , [2016](#) ; Kuntz ve Gilbert, [2017](#)).

METODOLOJİ

Mikrobiyom hakkında yürütülmüş çalışmaların sonuçları incelenerek derleme oluşturulmuştur. Microbiome, Biological Evidence, Sexual Violence, Microbiota anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Yeni teknolojiler tanınmıştır.

BULGULAR

Mikrobiyomların suçları çözmeye yardımcı olabileceği umutları, 2010 yılında Ulusal Bilimler Akademisi Bildiriler Kitabı'nda yayınlanan ve bilgisayar klavyelerinden elde edilen bakteri DNA'sının sahiplerinin parmak uçlarında bulunan mikrobiyomlarla eşleştiğini gösteren bir araştırmaya dayanmaktadır. Yazarlar ayrıca dokuz bilgisayar faresinden bakteri örneklediler ve sonuçları, sahiplerini 270 mikrobiyom veri tabanından seçmek için kullandılar. Gilbert, "Bu, insanların son derece benzersiz ve tanımlanabilir bir imza bıraktığını gösteren ilk makaleydi" diyor. 2015 tarihli bir makalede, bilim adamları, sterilize edilmiş bir odada gönüllüleri çevreleyen havadaki bakterileri ölçtüler ve deneklerden bazılarını mikrobiyal bulutlarıyla tanımlayabildiler. Problem ise hem bireysel bakterilerin hem de mikrobiyal toplulukların bileşiminin zamanla değişmesidir. On yıl önce bir katilin suç mahallinde bıraktığı imza, bugünkü mikrobiyal bulutuyla tam olarak eşleşmeyebilir. Farklı bir ülkeye taşınmak ve antibiyotik kullanmak da mikrobiyomu değiştirebilir(Kupferschmidt, 2016). Bir kişinin mikrobiyomunun belirli vücut bölgelerine göre incelenmesi, adli soruşturmalarda yararlı kanıt olabilir. Örneğin, bir şüphelinin kurban üzerinde bıraktığı mikrobiyom, cinsel saldırı suçuna dahil olan belirli vücut bölgelerini birbirine bağlayabilir. Bu bilgi daha sonra cezalandırma sırasında kullanılabilir(Ma,2014).

Mikrobiyal hücrelerden destek alınmasının istenme sebebi diğer insan hücrelerine kıyasla daha sağlam hücre duvarları ihtiva ederler ve bu da kimlik tespitinde işe yarayan bir unsur olabilir(Sijen, 2015; Lovett ve Kelly, 2009). Bir diğer sebep ise Avustralya, Murdoch Üniversitesi'nden baş yazar Silvano Tridico' nun dile getirdiği söylem: "DNA profilinin tespiti, saldırıdan önce prezervatif kullanan suçluların sayısında artışa sebep oldu. Bu da tecavüz vakalarında mağdur ve fail arasında hiçbir vücut sıvısı teması olmaması durumunda kullanılabilecek yeni bir teknik ihtiyacını doğurdu"(Silvana ve ark, 2014). Cinsel saldırı/ istismar sonrasında cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar cinsel istismarın ilk ve tek bulgusu olabilir. Mikrobiyomun adli vaka çalışmalarına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir(Clarke ve diğeri, 2017; Hampton- Marcell ve diğeri, 2017; Metcalf ve diğeri, 2017; Olivera ve Amorim,

2018; Bishop, 2019). Mikrobiyom, şahısları yalnızca nesnelerle (Lax ve diğerleri, 2015) ve temas ettikleri yerlerle ilişkilendirmekle kalmayıp (Knight ve diğerleri, 2016) kişisel bir mikrobiyal profili de sağlayabilir (Franzosa ve diğerleri, 2015; Hösükler, 2020).

Gardnerella, Lactobacilli, Finegoldia, Peptoniphilus ve Anaerococci cinsel saldırı vaka çalışmalarında aranması gereken genital mikrobiyom bileşenlerindendir (Ghemrawi ve ark., 2021). Investigative Genetics' te yayımlanan bir araştırmaya göre, bir bireyin kasık kıllarında yaşayan bakteri toplulukları, cinsel saldırı vaka tanımlamalarında mikrobiyal profil sağlayabilir. Olay yerinden toplanan saç, kıl gibi örneklerin eğer kökü varsa bu DNA'ya ulaşmada uzmanlara yardımcı olur. Kıl kökünün olmadığı durumlarda DNA tespiti yapılırken zorlanılır ve tespit sonucunu etkileyebilir. Bu gibi durumlarda kullanılması önerilen başka bir yöntem; olay yerinden toplanan kılların üzerinde bulunan bakteri topluluklarından tespit yapabilmektir. Kadın ve erkek kılları üzerinde bulunabilecek bakteri toplulukları ilk aşamada cinsiyetin ne olduğunu belirlemede etkili olabilir.

Silvana ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada kadın ve erkek grupları belirlenmiş. Bu gruptan bir erkek ve kadın birlikte yaşayan çift olarak seçilmişler. Erkek ve kadınlarla farklı mikrobiyom toplulukları tespit edilmiş ve not alınmış. Beş aylık zaman diliminde alınan örneklerde kadın ve erkeklerdeki mikrobiyom toplulukları kararlılık gösterirken birlikte yaşayan çiftin mikrobiyom topluluklarında öncekinden daha fazla benzerlik tespit edilmiş. Çift kasık kılı örneği toplanmadan 18 saat önce cinsel ilişkiye girdikleri dile getirmiş. Bu araştırmalar cinsel suç tespiti için gerekli olabilecek mikrobiyal transferin gerçekleştiğini ortaya koymaktadır (Silvana ve ark., 2014). Mikrobiyal profili oluşturmadaki son gelişmeler, her bireyin karmaşık mikrobiyal topluluklara ev sahipliği yaptığını ortaya çıkarmıştır (Oh ve diğerleri, 2016; Gilbert ve Stephens, 2018). Bu topluluklar, insan vücudunun yüzeyinde yaşarlar ve mikrobiyomu oluşturan, mikrobiyal DNA profillemeleriyle insan mikrobiyotasını temsil ederler (Ursell ve diğerleri, 2012; Berg ve diğerleri, 2020). 1 Ocak 1986'dan 1 Eylül 1989'a kadar 124 kadın tecavüz iddiası ile Ambrose King Center'a başvurmuştur. Yapılan incelemeler sonucu kadınlarda bulunan bakteriler ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar tespit edilmiştir. Çoğunda Neisseria gonorrhoeae ve Trichomonas vaginalis bulunmuş. Genital siğili olan kadınlar ve Chlamydia trachomatis, herpes simpleks virüsü, pedikülozis pubis izole edilmiş. İstismar sonucu AIDS bulaşmış kişiler de tespit edilmiş. Cinsel yolla bulaşan hastalıklar önemsenmeli ve insanlara bu konularda danışmanlık verilmelidir. Mağdura gerekli sağlık taramaları yapılmalıdır (Kumar ve ark., 2013).

"Genital muayene yapılırken; uyluk iç yüzleri, gluteal bölge, dış genitalya ve anüsün dış kısımları inspeksiyonla travmatik bulgular ve sperm, kan lekesi vb. tıbbi deliller açısından dikkatlice incelenmelidir. Pubik kıllarda, şüphelilere ait olabilecek vücut kılı, saç ya da pubik kıl olup olmadığı araştırılmalı, pubik kıllar ince bir tarak ile taranmalıdır. Delil kaybını önlemek amacıyla sürüntü muayenesinden önce alınmalıdır. İncelenen tüm vücut yüzeylerinin yanında giysiler de biyolojik materyal açısından incelenmelidir. Bu aşamada farklı dalga boylarında ışık sağlayan kaynaklar ve filtreli gözlüklerin kullanılması da mümkündür." (Kar ve Özdemir, 2020).

Mikrobiyal topluluklar , metabolik özelliklerin yanı sıra farklı şehirlerdeki iklim, yağış, rakım, coğrafi konum ve topraktaki değişikliklerden dolayı (Kembel, 2014; Chase,2016) bileşim ve işlev bakımından farklılık gösterir. Bu nedenle, bir konakçı veya ortamdaki spesifik mikrobiyom bileşimi bilgisi, coğrafi konumunun belirlenmesine yardımcı olabilir(Hewitt, 2012). Örneğin, farklı *Helicobacter pylori* suşları belirli coğrafi ayarlara bağlanabilir (Nagasawa, 2013; McNulty, 2004; Kersulyte, 2010)Haiti'deki *Kolera* salgınında gösterildiği gibi patojenlerdeki suş düzeyinde filoğrafik paternleri izleyerek bir hastalık salgınının yerli olmayan kaynaklarını belirlemek bile mümkündür (Eppinger,2014) Cansız nesneler üzerinde yapılan araştırmalarda (Torralba ve diğerleri) coğrafik bölgelere bağlı olarak mikrobiyom topluluklarının değişkenlik gösterdiği belirtilmiştir. Bağırsak mikrobiyomu, coğrafi bilgi için en sık incelenen mikrobiyomdur (Lozupone, 2012; Faith, 2013) ve tuvaletlerden toplanabilir (Flores, 2011)

Teknolojik Gelişmeler

Adli bilim, sıklıkla bilinmeyen maddelerin tanımlanmasına, ölçülmesine ve haritalanmasına dayanan zorlu ve disiplinler arası bir alandır(Pittcon News-Medical,2021). Birbirinden farklı ve sağlam sonuçlar veren teknikler kullanılır. 11 Eylül saldırıları ile adli bilimlerde başka bir döneme girildi. Şarbon kaynaklı ölüm ve enfekte vakalar ses getirdi. Bruce Budowle'a göre; saldırıda adli mikrobiyal kanıtlar vardı ve ne yazık ki hazırlıksız yakalanılmıştı. Bunun sonucunda mikrobiyal adli tıp alanı aktifleştirildi. FBI, Genom Araştırma Enstitüsü'nden yardım istedi ve yapılan çalışmaların sonucu Maryland'deki bir laboratuvar çalışanı bilim adamını işaret ediyordu. Bilim adamı şüpheli olduktan sonra intihar etti. Raporlara göre şarbonun Ames suşu olduğu doğrulandı. Bilim insanıyla kesin bir bağlantı bulunamamıştı. Bu büyük facianın yeni bir adli tıp alanı yarattığını çok az kişi fark etti. İnsanların suç mahallinde geride bırakabilecekleri iz kanıtları; bakteri, mantar, virüs ve diğer mikrobiyal kalıntılar incelenebiliyor(National Institute of Justice, 2021).

Adli bilimlerde kullanılan teknikler aslında fizik, kimya, biyoloji, bilgisayar bilimi ve mühendislik dahil olmak üzere tüm bilimlerden alınan bilgilerden yararlanır. Ortaya çıkan analitik metodolojiler dizisi, çeşitli görüntüleme ve optik algılama biçimlerini içerir. Devam eden teknolojik gelişmeler, duyarlılık, özgüllük, doğruluk, verimlilik, çıktı veya veri kalitesi açısından her zamankinden daha büyük analitik yetenekler elde etmektedir ve en son teknolojilerin adli laboratuvarlara zamanında sunulması önemlidir(National Institute of Justice). Tek nükleotid polimorfizmlerinin karşılaştırmasını kullanarak DNA örneklerinin eşleştirilmesi için daha hızlı ve uygun maliyetli bir yol sağlamıştır. Ayrıca, Raman Spektroskopisini kullanarak, her vücut sıvısı türünün kendine özgü Raman spektral imzası olduğundan, artık tükürük, meni veya kan olsun, bir sıvı lekesinin doğasını tek bir testle belirlemek mümkündür. İnsan derisinde bulunan bakteri kolonileri olan mikrobiyomların analizi, bir bireyin fiziksel özelliklerini ve yaşam tarzını

tahmin etme ve bunları kanıt ve ortamlarla ilişkilendirme konusunda da umut vaat ediyor.

Mikrop Analizini Kullanarak Vücut Sıvılarını Tanımlama

Vücut sıvılarının belirlenmesi genellikle olay yeri incelemeleri için çok önemlidir, ancak suç mahallerinde karışımlar halinde ve minimum miktarlarda bulunabilirler ve bu da tanımlamayı zorlaştırır. “Daha önce adli bilimciler, vücut sıvılarını tanımlamak için kimyasal ve biyokimyasal analizlere güveniyorlardı. Ancak, bu tür yöntemler özgüllük ve duyarlılıktan yoksundur. Vücudun farklı bölgeleri karakteristik mikrobiyal topluluklara sahiptir. Sonuç olarak, çeşitli vücut sıvıları, sıvının kökenini belirlemek için analiz edilebilecek farklı mikrobiyal imzalara sahiptir. Örneğin, dışkı nispeten yüksek miktarda *Bacteroides* ve *Faecalibacterium* içerirken tükürük yüksek miktarda *Streptococcus* ve *Veillonella* içerir(Conn, 2019). Kütle spektrometrisi (MS), on yıllardır adli analizin temelini oluşturmaktadır. Yüksek duyarlılığı ve özgüllüğü nedeniyle adli tıpta sıklıkla gerekli olan eser bileşiklerin ve bilinmeyen maddelerin analizi için önde gelen teknik olarak kabul edilir”(Jackson ve Barkett, 2016).

SONUÇ

Cinsel saldırılar mağdurda ciddi travmalara sebebiyet veren, fiziksel olarak da mağduru etkileyebilen suçlardandır. Çoğu zaman cinsel saldırılar kanıtlanamayabilir. DNA veri tabanları, suç mahallinden ve şüpheli veya hüküm giymiş suçlulardan alınan DNA profillerinin otomatik olarak karşılaştırılmasına izin veren, ceza davalarının çözümüne yardımcı olan bir sistemdir. (CODIS) Yeni nesil dizileme (NGS) ile araştırmacılar, çevresel örneklerden gelen genetik materyalleri muazzam bir ölçekte incelemelerine izin veriyor. Bilim adamları çevresel örneklerden çıkarılan DNA'yı kullanabiliyorlar. Bakterilerin kaynağını tespit etmek amacıyla biyolojik delillerin incelenmesi için de kullanılabilirler. Bu teknik geleneksel DNA profillemeye yardımcı bir teknik olarak sunulmaktadır. Mikrobiyom profillemeye otomatik bir sistem dahilinde yapıldığında, kimliklendirmede yardımcı olabilecek fail listesini daraltmada önemli adımlardan biri olabilecektir (Markson ve diğerleri, 2010). Yararlı olmakla birlikte bazı faktörlerden insan mikrobiyomu etkilendiği için sınırlı veri sağlayabileceği de düşünülmektedir. Yapılan araştırmalar kozmetiklerin, antibiyotik kullanımının, diyet ve sağlık durumlarının cilt mikrobiyotasını değiştirdiğini göstermiştir(Rosenthal ve diğerleri, 2011).

Mikroplar her suç mahallinde bulunur ve yüzyılı aşkın bir süredir fiziksel kanıt olarak kullanılmaktadır. DNA dizileme ve hesaplama yaklaşımlarındaki ilerlemeler, özellikle ölüm sonrası aralıkları tahmin etme, gizli mezarları bulma ve toprak ve deri izi kanıtları elde etme alanlarında, adli bilim için mikrobiyom yaklaşımlarının kullanımında son atılımlara yol açmıştır. Düşük maliyetli, yüksek verimli teknolojiler, moleküler verileri hızlı bir şekilde toplamamıza ve karmaşık makine öğrenimi algoritmaları

uygulamamıza, ceza adalet sisteminde faydalı olacak genelleştirilebilir tahmine dayalı modeller oluşturmamıza olanak tanır. Özellikle mikrobiyom ve metabolomik verilerin entegre edilmesi, mikrobiyal adli tıpta ilerleme sağlamak için mükemmel bir potansiyele sahiptir(Metcalf ve diğeri, 2017).

KAYNAKLAR:

1. Hösükler E, Erkol ZZ. Cinsel suçlarda adli mikrobiyoloji. Gündoğmuş ÜN, editör. Adli Mikrobiyoloji. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2020. p.6-13.
2. Silvana R Tridico, Daithi C Murray, Jayne Addison, K Paul Kirkbride and Michael Bunce Metagenomic Analyses of Bacteria on Human Hairs: A qualitative assessment for applications in forensic science. Investigative Genetics 2014, 5:16
3. Igor K. Lednev, "Raman Spectroscopy for Analyzing Body Fluid Traces: Stain Aging, Differentiation Between Races, Genders, and Species," University at Albany, SUNY, Department of Chemistry, Albany, NY: The Research Foundation of SUNY, 2015.)
4. Kumar, H., Belodu, R., Raju, K., (2013), A forensic microbiology study of sexually transmitted diseases in victims and accused of rape in Chitradurga District
5. Ghemrawi M, Torres AR, Duncan G, Colwell R, Dadlani M, McCord B. The genital microbiome and its potential for detecting sexual assault. Forensic Sci Int Genet. 2021 Mar; 51:102432. Doi: 10.1016/j.fsigen.2020.102432. Epub 2020 Nov 28. PMID: 33307384.
6. Devries, K. M., Mak, J. Y. T., García-Moreno, C., Petzold, M., Child, J. C., Falder, G., et al. (2013). The global prevalence of intimate partner violence against women. *Science* 340, 1527–1528. Doi: 10.1126/science.1240937
7. Lovett, J., and Kelly, L. (2009). *Different Systems, Similar Outcomes? Tracking Attrition in Reported Rape Cases Across Europe*. London: Child and Women Abuse Studies Unit.
8. Franzosa, E. A., Huang, K., Meadow, J. F., Gevers, D., and Lemon, K. P. (2015). Identifying personal microbiomes using metagenomic codes. *Proc. Natl. Acad. Sci. U S A*. 112, E2930–E2938. Doi: 10.1073/pnas.1423854112
9. Sijen, T. (2015). Molecular approaches for forensic cell type identification: on mRNA, miRNA, DNA methylation and microbial markers. *Forensic Sci. Int. Genet.* 18, 21–32. doi: 10.1016/j.fsigen.2014.11.015
10. Gilbert, J. A., and Stephens, B. (2018). Microbiology of the built environment. *Nat. Rev. Microbiol.* 16, 661–670. doi: 10.1038/s41579-018-0065-65
11. Ursell, L. K., Metcalf, J. L., Parfrey, L. W., and Knight, R. (2012). Defining the human microbiome. *Nutr. Rev.* 70, 38–44. doi: 10.1111/j.1753-4887.2012.00493.x
12. Clarke, T. H., Gomez, A., Singh, H., Nelson, K. E., and Brinkac, L. M. (2017). Integrating the microbiome as a resource in the forensics toolkit. *Forensic Sci. Int. Genet.* 30, 141–147. doi: 10.1016/j.fsigen.2017.06.008

13. Hampton-Marcell, J. T., Lopez, J. V., and Gilbert, J. A. (2017). The human microbiome: an emerging tool in forensics. *Microb. Biotechnol.* 10, 228–230. doi: 10.1111/1751-7915.12699
14. Metcalf, J. L., Xu, Z. Z., Bouslimani, A., Dorrestein, P., Carter, D. O., and Knight, R. (2017). Microbiome tools for forensic science. *Trends Biotechnol.* 35, 814–823. doi: 10.1016/j.tibtech.2017.03.006
15. Oliveira, M., and Amorim, A. (2018). Microbial forensics: new breakthroughs and future prospects. *Appl. Microbiol. Biotechnol.* 102, 10377–10391. Doi: 10.1007/s00253-018-9414-9416
16. Bishop, A. H. (2019). The signatures of microorganisms and of human and environmental biomes can now be used to provide evidence in legal cases. *FEMS Microbiol. Lett.* 366: fnz021. Doi: 10.1093/femsle/fnz021
17. Lax, S., Hampton-Marcell, J. T., Gibbons, S. M., Colares, G. B., Smith, D., Eisen, J. A., et al. (2015). Forensic analysis of the microbiome of phones and shoes. *Microbiome* 3:21. doi:
18. Knight, R., Kelley, S. T., Siegel, J., and Gregory, J. (2016). Geography and location are the primary drivers of office microbiome composition. *MSystems* 1: e00022-16. doi: 10.1128/mSystems.00022-1610.1186/s40168-015-0082-89
19. Franzosa, E. A., Huang, K., Meadow, J. F., Gevers, D., and Lemon, K. P. (2015). Identifying personal microbiomes using metagenomic codes. *Proc. Natl. Acad. Sci. U S A.* 112, E2930–E2938. Doi: 10.1073/pnas.1423854112
20. Ahannach S, Spacova I, Decorte R, Jehaes E and Lebeer S (2021) At the Interface of Life and Death: Post-mortem and Other Applications of Vaginal, Skin, and Salivary Microbiome Analysis in Forensics. *Front. Microbiol.* 12:694447. Doi: 10.3389/fmicb.2021.694447
21. Sijen, T. (2015). Molecular approaches for forensic cell type identification: on mRNA, miRNA, DNA methylation and microbial markers. *Forensic Sci. Int. Genet.* 18, 21–32. doi: 10.1016/j.fsigen.2014.11.015
22. Metcalf, J. L., Parfrey, L. W., Gonzalez, A., Lauber, C. L., Knights, D., Ackermann, G., et al. (2013). A microbial clock provides an accurate estimate of the postmortem interval in a mouse model system. *eLife* 2: e01104. Doi: 10.7554/eLife.01104
23. Metcalf, J. L., Xu, Z. Z., Weiss, S., Lax, S., Treuren, W., and Van (2016). Microbial community assembly and metabolic function during mammalian corpse decomposition. *Science* 351, 158–162. doi: 10.1126/science.1262646
24. Pechal, J. L., Crippen, T. L., Benbow, M. E., Tarone, A. M., Dowd, S., and Tomberlin, J. K. (2014). The potential use of bacterial community succession in forensics as described by high throughput metagenomic sequencing. *Int. J. Legal Med.* 128, 193–205. doi: 10.1007/s00414-013-0872-1
25. Javan, G. T., Finley, S. J., Can, I., Wilkinson, J. E., Hanson, J. D., and Tarone, A. M. (2016b). Human thanatomicrobiome succession and time since death. *Sci. Rep.* 6:29598. Doi: 10.1038/srep29598
26. Burcham, Z. M., Pechal, J. L., Schmidt, C. J., Bose, J. L., Rosch, J. W., Benbow, M. E., et al. (2019). Bacterial community succession, transmigration, and differential gene transcription in a controlled vertebrate decomposition model. *Front. Microbiol.* 10:745. doi: 10.3389/fmicb.2019.00745

27. Newsome, T. M., Barton, B., Buck, J. C., DeBruyn, J., Spencer, E., Ripple, W. J., et al. (2021). Monitoring the dead as an ecosystem indicator. *Ecol. Evol.* 11, 5844–5856. Doi: 10.1002/ece3.7542
28. World Health Organization (2003). *Guidelines for Medico-legal Care for Victims of Sexual Violence*. Geneva: World Health Organization.
29. Mont, J. D., and White, D. (2007). *The Uses and Impacts of Medico-legal Evidence in Sexual Assault Cases: A Global Review*. Geneva: World Health Organization.
30. Oorschot, R. A. H., Van, Goray, M., Szkuta, B., Meakin, G. E., and Kokshoorn, B. (2019). DNA transfer in forensic science: a review. *Forensic Sci. Int. Genet.* 38, 140–166. doi: 10.1016/j.fsigen.2018.10.014
31. Rojo, D., Celia, M., Raczowska, B. A., Ferrer, M., Barbas, C., Bargiela, R., et al. (2017). Exploring the human microbiome from multiple perspectives: factors altering its composition. *FEMS Microbiol. Rev.* 41, 453–478. doi: 10.1093/femsre/fuw046
32. Gonzales, B., Mercado, M. Salas, O., Reyes, J., Ramos, M., Esquivel, E., Aguilar, G., Torres, P., (2019), Biological Evidence Analysis in Cases of Sexual Assault, DOI: 10.5772/intechopen.8216
33. Rosenthal, M. , Goldberg, D. , Aiello, A. , Larson, E. , and Foxman, B. (2011) Skin microbiota: microbial community structure and its potential association with health and disease. *Infect Genet Evol* 11: 839–848.
34. Markson, L. , Woodhams, J. , and Bond, J.W. (2010) Linking serial residential burglary: comparing the utility of modus operandi behaviours, geographical proximity, and temporal proximity. *J Invest Psychol Off Profiling* 7: 91–107.
35. Kar, H., Özdemir, Ç. Adli Tıp& Adli Bilimler Kitabı, “Cinsel Şiddet”. Bölüm 20. S.442
36. Mccrery, N. “Ölümler Sır Saklamaz: Adli Bilimler Tarihi”. Nika Yayınevi. (2018).
37. Erişim: Gilbert, J. “The Human Microbiome – A New Potential Fingerprint in Forensic Evidence?”. An interview with Professor Jack Gilbert, conducted by Alina Shrourou, BSc. (2018). <https://www.news-medical.net/news/20180329/The-Human-Microbiome-A-New-Potential-Fingerprint-in-Forensic-Evidence.aspx>
38. Erişim: Harkness, C. “Forensic Science and the Oral Microbiome” <https://blog.dnagenotek.com/microbiome/the-forensics-oral-microbiome>
39. Erişim: Ahannach, S. (2020). “Can the microbiome aid research into sexual assault?” <https://isala.be/en/can-the-microbiome-aid-research-into-sexual-assault/>
40. Kupferschmidt, K. (2016). “How your microbiome can put you at the scene of the crime”. doi: 10.1126/science.aaf4159. <https://www.science.org/content/article/how-your-microbiome-can-put-you-scene-crime>
41. National Institute of Justice, "The Forensic Microbiome: The Invisible Traces We Leave Behind," (2021), nij.ojp.gov: <https://nij.ojp.gov/topics/articles/forensic-microbiome-invisible-traces-we-leave-behind>

42. Pittcon. (2020, June 24). The Move Towards Portable Technologies in Forensic Science. News-Medical. Retrieved on October 19, 2021 from <https://www.news-medical.net/whitepaper/20190314/The-Move-Towards-Portable-Technologies-in-Forensic-Science.aspx>.
43. Conn, P. "(2019). Forensics at your Fingertips: Are we Moving Towards On-Scene Identification?". <https://pittcon.org/forensics-at-your-fingertips-on-scene-identification/>
44. A History of the Forensic Applications of Mass Spectrometry' — Jackson GP, Barkett MA, The Encyclopedia of Mass Spectrometry, 2016.
45. Metcalf, J., Xu, Z., Bouslimani, A., Dorrestein, P., Carter, D., Knight, R., (2017) "Microbiome Tools for Forensic Science" [https://www.cell.com/trends/biotechnology/pdf/S0167-7799\(17\)30055-0.pdf](https://www.cell.com/trends/biotechnology/pdf/S0167-7799(17)30055-0.pdf). DOI:<https://doi.org/10.1016/j.tibtech.2017.03.006>
46. G.E. Flores, S.T. Bates, D. Knights, C.L. Lauber, J. Stombaugh, R. Knight, N. Fierer Microbial biogeography of public restroom surfaces. PLoS One, 6 (2011), p. e28132, [10.1371/journal.pone.0028132](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0028132)
47. C.A. Lozupone, J.I. Stombaugh, J.I. Gordon, J.K. Jansson, R. Knight. Diversity, stability and resilience of the human gut microbiota. Nature, 489 (2012), pp. 220-230, [10.1038/nature11550](https://doi.org/10.1038/nature11550)
48. J.J. Faith, J.L. Guruge, M. Charbonneau, S. Subramanian, H. Seedorf, A.L. Goodman, J.C. Clemente, R. Knight, A.C. Heath, R.L. Leibel, M. Rosenbaum, J.I. Gordon. The long-term stability of the human gut microbiota. Science, 341 (2013), p. 1237439, [10.1126/science.1237439](https://doi.org/10.1126/science.1237439)
49. S.W. Kembel, J.F. Meadow, T.K. O'Connor, G. Mhuireach, D. Northcutt, J. Kline, M. Moriyama, G.Z. Brown, B.J.M. Bohannan, J.L. Green. Architectural design drives the biogeography of indoor bacterial communities. PLoS One, 9 (2014), p. e87093, [10.1371/journal.pone.0087093](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0087093)
50. J. Chase, J. Fouquier, M. Zare, D.L. Sonderegger, R. Knight, S.T. Kelley, J. Siegel, J.G. Caporaso
51. Geography and location are the primary drivers of office microbiome composition. mSystems, 1 (2016), [10.1128/mSystems.00022-16](https://doi.org/10.1128/mSystems.00022-16)
52. K.M. Hewitt, C.P. Gerba, S.L. Maxwell, S.T. Kelley. Office space bacterial abundance and diversity in three metropolitan areas. PLoS One, 7 (2012), p. e37849, [10.1371/journal.pone.0037849](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0037849)

53. S. Nagasawa, H. Motani-Saitoh, H. Inoue, H. Iwase. Geographic diversity of *Helicobacter pylori* in cadavers: forensic estimation of geographical origin. *Forensic Sci. Int.*, 229 (2013), pp. 7-12, [10.1016/j.forsciint.2013.02.028](https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2013.02.028)

54. S.L. McNulty, B.M. Mole, D. Dailidienė, I. Segal, R. Ally, R. Mistry, O. Secka, R.A. Adegbola, J.E. Thomas, E.M. Lenarcic, R.M. Peek, D.E. Berg, M.H. Forsyth. Novel 180- and 480-base-pair insertions in African and African-American strains of *Helicobacter pylori*. *J. Clin. Microbiol.*, 42 (2004), pp. 5658-5663, [10.1128/JCM.42.12.5658-5663.2004](https://doi.org/10.1128/JCM.42.12.5658-5663.2004)

55. D. Kersulyte, A. Kalia, R.H. Gilman, M. Mendez, P. Herrera, L. Cabrera, B. Velapatiño, J. Balqui, F. Paredes Puente de la Vega, C.A. Rodríguez Ulloa, J. Cok, C.C. Hooper, G. Dailide, S. Tamma, D.E. Berg. *Helicobacter pylori* from Peruvian amerindians: traces of human migrations in strains from remote Amazon, and genome sequence of an Amerind strain. *PLoS One*, 5 (2010), p. e15076, [10.1371/journal.pone.0015076](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0015076)

56. M. Eppinger, T. Pearson, S.S.K. Koenig, O. Pearson, N. Hicks, S. Agrawal, F. Sanjar, K. Galens, S. Daugherty, J. Crabtree, R.S. Hendriksen, L.B. Price, B.P. Upadhyay, G. Shakya, C.M. Fraser, J. Ravel, P.S. Keim

57. Genomic epidemiology of the Haitian cholera outbreak: a single introduction followed by rapid, extensive, and continued spread characterized the onset of the epidemic. *mBio*, 5 (2014), p. e01721, [10.1128/mBio.01721-14](https://doi.org/10.1128/mBio.01721-14)

58. J. Ma, C. Coarfa, X. Qin, P.E. Bonnen, A. Milosavljevic, J. Versalovic, K. Aagaard. mtDNA haplogroup and single nucleotide polymorphisms structure human microbiome communities. *BMC Genomics*, 15 (2014), p. 257, [10.1186/1471-2164-15-257](https://doi.org/10.1186/1471-2164-15-257)

17- İSTEMLİ DÜŞÜK- PARTNER VE EŞ RIZASI

Arş. Gör. Ayten Püren Doğanay, Çağ Üniversitesi, ORCHİD İD: <https://orcid.org/0000-0002-6687-497X>, purendoganay@gmail.com

Prof. Dr. Hakan Kar, Mersin Üniversitesi, ORCHİD İD: <https://orcid.org/0000-0002-8790-6563>, drhakankar73@gmail.com

Amaç

Cinsel şiddet, en bilinen tanımıyla “fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması” olarak Dünya Sağlık Örgütü tarafından yapılmıştır. Ceza Kanunu’nda cinsel şiddet hükümlerinde yer alan tanımlar evrensel şiddet tanımlarını tam anlamıyla karşılamamaktadır. Ayrıca vücut dokunulmazlığını ihlal eden cinsel şiddet tanımını da tam anlamıyla kapsamadığı görülmektedir.

Örneğin, kadının bedeni üzerindeki tasarrufun kendisine ait olması bir insan hakkı kabul edildiğinden istemli düşük talepleri de bu kapsamda değerlendirilmelidir. Türk Ceza Kanunu (TCK) ve Nüfus Planlaması Kanunu (NPK) başta olmak üzere, Rahim Tahliyesi ve Sterilizasyon Hizmetlerinin Yürütülmesi ve Denetlenmesine İlişkin Tüzük gibi ilgili birçok mevzuatta istemli düşük olgularında uygulanabilecek maddeler görülmektedir. Bu maddelere göre kadının istemli düşüğe kendi başına karar verebilmesi için, evli olmaması gerekmektedir. Çünkü, evli olduğunda eşinin onamı aranmaktadır. Böylece, burada aslında kadınlar evli/bekar olarak ayrılmakta ve kendi bedenleri üzerinde karar verebilme hakları erkeğin de onamına tabi tutulmaktadır. Böylece, temel insan haklarından olan kişi dokunulmazlığı hakkının bu kişiler açısından ciddi anlamda sınırlandırıldığı görülmektedir. Evlilik birliğini koruma adı altında, kadının istenmeyen gebeliğinin sonlandırılmasının erkek tarafından engellenmesi temel insan haklarına aykırı bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada istenmeyen gebeliklerin sonlandırılmasının evli olan kadınlarda eşinin onamına tabi olmasının hukuksal, etik ve insan hakları açısından tartışılması amaçlanmaktadır.

Gereç ve Yöntem

Çalışmamızda, yalnızca rıza ile gerçekleşen birliktelikler sonrasında mevcut bulan gebeliklerin sonlandırılması hali tartışılacaktır. Cinsel birleşmenin rıza dışı gerçekleşmesi halinde, nitelikli cinsel saldırı suçu oluşacağından bu olgularda gebeliğin sonlandırılması konusu çalışmamızın dışında bırakılmıştır. Bu nedenle çalışma kapsamı, rıza ile gerçekleşen cinsel birlikteliklerde kadının evli olup olmamasından kaynaklanan sonuçların TCK ve NPK başta olmak üzere ilgili yasal mevzuatlar açısından ve özellikle etik yönden tartışılması olacaktır.

Bulgular ve Sonuç

Gebeliğin sonlandırılması talebinde, kadının evli olup olmaması ayrımına gidilmesi ve sonucunda kadının kendi bedeni üzerinde sahip olduğu özerklik hakkının bir nevi ihlal edilerek, erkeğin de onamına tabi tutulması kadın açısından cinsel şiddetin bir formu olarak değerlendirilebilecektir. Erkek açısından ise, eğer ki tıbbi olarak baba olabilmesine engel bir durum var ise şartlar halinde tazminat talebi ya da pek tabi boşanma davası da söz konusu olabilecektir. Bunun haricinde gebeliğin sonlandırılması için kocanın da onayının gerekmesi, kadının bedeni üzerinde sahip olduğu özerklik hakkının ihlaline yol açacaktır.

Taraf olduğumuz Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme içeriğinde yer alan “sağlık hakkı” maddesini “cinsel sağlık ve üreme sağlığında haklar” kapsamında 22 No’lu yorum adı altında yeniden yorumlanarak kürtaj hakkı ve kapsamı ayrıca ele alınmıştır. Bu kapsamda devletlerin yükümlülükleri de belirtildiği görülmektedir. Bununla birlikte Anayasa m.17 “kişi dokunulmazlığı” kapsamında tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında rıza olmaksızın vücut bütünlüğüne dokunulamayacağını belirtmektedir. Doğum başlı başına kadının sağlığını ciddi şekilde tehlikeye atabilecek tıbbi bir durumdur. Kadın istemediği halde sırf eşi onam vermediği için doğum yaptığında kadının sağlığının bozulması, yaralanması ya da ölmesi durumunda gebeliğin sonlandırılmasına izin vermeyen eşin ortaya çıkan bu durumdan cezai ve hukuki sorumluluğu tartışmalı hale gelecektir. Bununla beraber kadını istemediği halde doğuma zorlamak bireyin özerklik ve üreme hakları ile bağdaşmamaktadır. Dolayısıyla istenmeyen gebeliğin sonlandırılması durumlarında mevcut hukuksal düzenlemelerde, evli/bekar ayrımı yapılarak bir nevi kadının özgürlüğünün ve haklarının kısıtlanması sonucunu doğurduğu ve istemediği halde gebeliği devam ettiren ve sonucunda doğumu gerçekleştirmek durumunda kalan kadın açısından, cinsel şiddetin bir formu olarak da değerlendirmek mümkündür. Bu nedenlerle bu hususlarda yasal düzenlemelerin tekrar düzenlenerek evli kadının istemli olarak gebeliğini sonlandırabilmesi eşin iznine tabi olmaktan çıkartılması gerektiğini düşünmekteyiz.

Anahtar Kelimeler

Eş onamı, kadın, küretaj, rıza.

VOLUNTARY ABORTION- PARTNER/HUSBAND’S CONSENT

Purpose

Sexual violence, with its most well-known definition, is made by the World Health Organization as “*the possibility of causing or causing injury, death and psychological harm to the exposed person as a result of the application of physical force or power to another in the form of a deliberate threat or reality*”. The definitions in the provisions of sexual violence in the Penal Code do not fully meet the universal definitions of violence. In addition, it is seen that it does not fully cover the definition of sexual violence that violates body immunity.

For example, since it is accepted as a human right that the disposition of the woman's body belongs to her, voluntary abortion requests should also be evaluated within this scope. There are articles that can be applied in cases of voluntary abortion in many related legislations such as the Turkish Penal Code (TCK) and the Population Planning Code (NPK), as well as the Regulation on the Execution and Supervision of Uterine Evacuation and Sterilization Services. According to these articles, the woman should not be married in order to be able to decide on voluntary abortion on her own. Because when she is married, her husband's consent is sought. Thus, here, women are actually separated as married/single and their right to decide on their own bodies is subject to the consent of the man. Thus, it is seen that the right to personal immunity, which is one of the basic human rights, is severely restricted for these individuals. Under the pretext of protecting the union of marriage, the prevention of the termination of a woman's unwanted pregnancy by the man is a practice contrary to fundamental human rights. In this study, it is aimed to discuss the termination of unwanted pregnancies subject to the consent of the spouse in married women in terms of legal, ethical and human rights.

Materials and Methods

In our study, termination of pregnancies found only after consensual cohabitation will be discussed. In case of non-consensual sexual intercourse, the issue of termination of pregnancy in these cases was excluded from our study, since a crime of qualified sexual assault would occur. For this reason, the scope of the study will be the discussion of the consequences of sexual intercourse with consent, whether the woman is married or not, in terms of relevant legal regulations, especially TPC and NPK, and especially ethically.

Results and Conclusion

In the request for termination of pregnancy, making a distinction between whether the woman is married or not, and as a result, the woman's right to autonomy over her own body is violated and subject to the consent of the man can be considered as a form of sexual violence for women. If we look from the viewpoint of men, if there is a situation that prevents him from being a father medically, there may be a claim for compensation or, of course, a divorce case under the circumstances. Apart from this, the need for the consent of the husband to terminate the pregnancy will lead to a violation of the woman's right to autonomy over her body.

The right to abortion and its scope have been discussed separately by reinterpreting the "right to health" article in the International Convention on Economic, Social and Cultural Rights, to which we are a party, under the name of interpretation 22 within the scope of "rights in sexual and reproductive health". In this context, it is seen that the obligations of the states are also stated. However, Article 17 of the Constitution states that within the scope of "personal immunity", bodily integrity cannot be touched without consent, except for medical obligations and the cases written in the law. Childbirth in itself is a medical condition that can seriously endanger a woman's

health. In case the woman's health deteriorates, is injured or dies when the woman gives birth just because her husband did not give her consent, the penal and legal responsibility of the spouse who does not allow the termination of pregnancy will become controversial. However, forcing the woman to give birth against her will is incompatible with the autonomy and reproductive rights of the individual. Therefore, it is possible to consider it as a form of sexual violence in terms of the woman who, in the current legal regulations, in cases of termination of unwanted pregnancy, causes the restriction of the freedom and rights of the woman by making a distinction between married and unmarried, and continues the pregnancy even though she does not want to, and has to give birth as a result. For these reasons, we think that the legal regulations on these issues should be rearranged and the voluntarily terminating pregnancy of the married woman should be removed from being subject to the consent of the spouse.

Keywords

Abortion, consent, spousal Consent, woman.

Giriş

Cinsel şiddet, en bilinen tanımıyla *“fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması”* olarak Dünya Sağlık Örgütü tarafından yapılmıştır (Polat, 2017, s.15). Şiddetin birçok alt başlığı olmakla beraber, sıklıkla karşılaşılan türlerinin fiziksel şiddet, psikolojik şiddet ve cinsel şiddet olduğu söylenebilir. Cinsel şiddet, daha önce defalarca kez tanımlanmış ve hatta Türk Ceza Kanunu³ (TCK) tarafından suç sayılan eylemler arasında kendine yer bulmuş bir kavramdır. Ancak, TCK’da ayrıca suç olarak tanımlanmış olmasına rağmen, ilgili maddeler içeriğindeki tanımların evrensel şiddet tanımlarını tam anlamıyla karşılamadığı görülmektedir. Ayrıca vücut dokunulmazlığını ihlal eden cinsel şiddet tanımını da tam anlamıyla kapsamadığı da göze çarpan diğer bir husustur.

Cinsellik rıza ile gerçekleşmesi gereken, aksi halde suç oluşturan fiili bir aktivitedir. Kişilerin sağlıklı bir cinsel yaşamlarından bahsedebilmek için, herhangi bir zorlama ile karşılaşılmadan, memnun ve zarar görmediği şekilde yaşanıyor olması gerekmektedir. Bu bağlamda cinsel yolla bulaşıcı hastalıklardan, şiddet ve güç kullanımından ve ayrıca istenmeyen gebeliklerden korunma hallerinin gerçekleşmesi gerekmektedir⁴. Yapılan bir çalışmaya göre, dünyada günde yüz milyondan fazla cinsel birlikteliklerin yaşandığı ve bunun bir milyonuna yakınının gebelikle sonuçlandığı ve oluşan bu gebeliklerin yarısının planlanmamış ya da istenmeyen gebelikler olduğu ortaya çıkarılmıştır (Karadağ, Koçak ve Yılmaz 2013). Konu istenmeyen gebelikler olduğu zaman kadın ve erkeğin evli olup olunmasına bakılmadan, her iki tarafın da

³ 12.10.2004 tarihli 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu

⁴ Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği, Bilgilendirme Dosyası - 4 "Güvenli Cinsellik", Cinsel Sağlık Ve Üreme Sağlığı Alanında Ulusal Ve Yerel Medya Yoluyla Savunuculuk Projesi, s.8.

ceninin doğup doğmaması hakkındaki kararının ortak olduğu durumlarda, gebeliğin sonlandırılıp sonlandırılmayacağı konusunda herhangi bir sorun çıkmayacaktır. Ancak kadın ve erkeğin bu konuda farklı istemleri olması halinde, Türkiye’de uygulanan mevzuatlar uyarınca birtakım ayrıntıların da önem kazandığı görülmektedir. Bu durum TCK ve Nüfus Planlaması Hakkında Kanun (NPK)⁵ olmak üzere birçok yasal uluslararası ve ulusal mevzuatlarda yer alan bir konudur. İki farklı kanunda ayrı ayrı düzenlenmesinden dolayı, ortaya çıkan böyle olaylarda hem hukuki hem cezai olarak ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiği açıktır. Kanunlar göz önüne alındığında genel olarak çiftler arasında evli/bekar ayrımı yapıldığı ve buna göre yasal sonuçların değiştiği görülmektedir. Bu konu ilerde detaylıca incelenecek olup kısaca şu husus göze çarpmaktadır. NPK uyarınca eşin rızası alınmadan rahim tahliyesini gerçekleştiren kişi açısından hukuki sorumluluk doğabileceği de göze çarpan bir husustur. Ancak TCK’nın “çocuk düşürtme suçu” başlıklı maddesinde “rıza” kavramı “eş rızası” olarak ele alınmayıp kadının rızası kabul edildiğinden dolayı, böyle bir durumda hekimin kadının rızası ve yasal süreler içerisinde gerekli işlemleri yapması cezai sorumluluğunu doğurmayacaktır. Ancak, çalışmanın konusunun, hekimlerin bu konudaki sorumluluğu olmaması dolayısıyla bu konuda daha fazla açıklama yapmayı gerekli bulmuyoruz.

Hukuki Mevzuatlar

Türkiye’de de olduğu gibi, küretaj uygulamalarında eş rızasının da aranmasını şart koyan az sayıda devlet olduğu bilinmektedir (Sayar ve Kılıç Öztürk, 2018). Rahim tahliyesi, bilinen diğer adıyla küretaj uygulamaları söz konusu olduğunda uygulanması gereken ulusal ve uluslararası birçok yasal mevzuat bulunmaktadır. Ulusal mevzuatlar olarak Anayasa, TCK, NPK, Rahim Tahliyesi ve Sterilizasyon Hizmetlerinin Yürütülmesi ve Denetlenmesine İlişkin Tüzük ve Hasta Hakları Yönetmeliği⁶ ele alınacaktır. Uluslararası mevzuatlar açısından ise, Biyoloji Tıbbın Uygulanması Bakımından İnsan Hakları ve İnsan Haysiyetinin Korunması Sözleşmesi (Biyotıp Sözleşmesi)⁷, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesi⁸ 22 No’lu yorum, Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi⁹ (CEDAW), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi¹⁰ (AİHS) bağlamında değerlendirilecektir.

Ulusal mevzuatlar açısından

Anayasa “*kişi dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*” başlıklı 17. Maddede herkesin maddi manevi varlığını ve koruma geliştirme hakkına sahip olduğu ayrıca tıbbi

⁵ 24.05.1983 tarihli 2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun

⁶ RG. 01.08.1998

⁷ Bu sözleşme, 20 Nisan 2004 tarih ve 25439 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

⁸ 16 Aralık 1966’da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilmiş ve 3 Ocak 1976 itibarıyla yürürlüğe girmiştir.

⁹ Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1979’da kabul edilen ve taraf devletlere kadınlara karşı ayrımcılığın her yönüyle önlenmesi yükümlülüğü getiren uluslararası bir sözleşme. Türkiye 1985 tarihinde imzalamıştır.

¹⁰ AİHS üreme haklarını özel hayatın gizliliği hakkı kapsamında değerlendirmektedir.

zorunluluklar ve kanunda yazılı haller olmadıkça kişinin rızası olmadan vücut bütünlüğüne dokunulamayacağı hüküm altına alınmıştır. Kanunun açık hükmü gereğince vücuda müdahale teşkil eden “küretaj uygulamalarında” kanunlarda herhangi bir açık hüküm olup olmadığına bakılması gerekmektedir. Bu doğrultuda TCK ve NPK’da açık şekilde yer alan ilgili maddeler olduğu görülmüştür.

Türk Ceza Kanunu ikinci kitap ikinci kısım beşinci bölümde “çocuk düşürtme, düşürme ve kısırlaştırma” suçları yer almaktadır. Çalışma konumuz itibariyle incelenecek olan suç yalnızca “çocuk düşürtme suçu” olarak belirlenmiştir. TCK m.99 içeriğinde “çocuk düşürtme suçunun” hangi hallerde gerçekleşeceği ve hukuka uygunluk sebepleri ele alınmıştır. Öncelikle söz konusu suç ile korunmak istenen hukuki yararın hem doğmamış yaşam (ceninin yaşamı) hem de annenin sağlığı olduğu görülmektedir (Tezcan, Erdem ve Önok, 2020). Ayrıca, belirli şartlar dahilinde gerçekleştiğinde hukuka uygunluk olacağı için bir yandan kadının cinsel özgürlüğünün de olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, gebe kadının anne olup olmama özgürlüğü ve kendi bedeni üzerindeki özerklik hakkının korunması olduğu da ileri sürülen bir diğer hukuki yararlardır (Erdem, 2016).

Söz konusu maddede, hukuka uygunluk sebepleri olarak, gerekli müdahalede öncelikli olarak rızanın varlığı aranmıştır. “*Rızası olmaksızın bir kadının çocuğu düşürten..*” ibaresinin yer alması dolayısıyla madde metninden kadının rızasının olduğu durumlarda yapılan müdahalenin hukuka uygun olacağı sonucu çıkarılmaktadır (Tezcan vd., 2020). Ancak burada şöyle bir ayrıntı vardır ki, o da müdahalenin yasal süreler içerisinde gerçekleştirilmiş olmasının gerekmesidir. Burada da iki ayırım yapılmış ve buna uygun olarak, kadının mağduru olduğu bir suç dolayısıyla gebe kalıp kalmaması durumunda yasal sürelerin değişiklik gösterdiği görülmüştür. Rıza ile gerçekleştirilen cinsel birliktelikler sonucu olan gebeliklerde 10 haftaya kadarki süreç içerisinde, tıbbi zorunluluk halinin var olması ya da kadının rızasının mevcut olduğu hallerde suç oluşmayacağı açıktır. Mağduru olunan suç dolayısıyla gebeliğin gerçekleştiği hallerde ise yasal süreç 20 haftaya çıkmakta ve yine kadının rızası aranmaktadır. Bununla beraber kadının rızasının olmadığı hallerde süre önemi olmaksızın bu suçun oluşacaktır. Görüldüğü üzere, buradaki rıza kavramı ile ileride bahsedilecek olan NPK hükümleri arasında tezatlık bulunmaktadır. TCK kapsamında rızası aranan kişinin gebe kadın olduğu anlaşılmaktadır (Tezcan vd., 2020). Bu sebeple kimi olaylarda her ne kadar cezai sorumluluğa gidilemeyecek de olsa hukuki sorumluluk doğacağı ileri sürülebilir (Dönmez, 2007).

“Rıza” sağlık hukuku açısından “aydınlatılmış onam” kapsamında değerlendirilmektedir. Gebeliğini sonlandırmak isteyen kadın, sağlık hukuku açısından “hasta” kabul edilmektedir. Çünkü, Hasta Hakları Yönetmeliği “hasta” kavramını, “sağlık hizmetlerinden faydalanma ihtiyacı bulunan kimse” olarak belirlemiştir. Bu sebeple rızanın tıbbi müdahalelerde hukuka uygun olarak alınmış olması gerekmektedir. Tıbbi müdahalelerde rızanın geçerli kabul edilebilmesi için Tababet

Kanunu¹¹ ve Hasta Hakları Yönetmeliği, göz önüne alınmalıdır. Buna göre müdahalenin kapsamlı bir şekilde hastanın anlayabileceği şekilde, hasta mahremiyeti sağlanarak, müdahaleyi yapacak hekim tarafından anlatıldıktan sonra gerçekleştirilmesi gerekmektedir¹². Tıbbi müdahale yapılacak olan gebe kadının aydınlatılmış onamı alındıktan sonra söz konusu müdahalenin rızasıyla yapılabilecek olması da özerklik hakkının gereğidir (Yücel, 2021b). Tıbbi müdahaleye onam, vücut bütünlüğü ile ilişkili olduğundan kişilik hakları kapsamında değerlendirilir dolayısıyla kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar kapsamındadır. Bu sebeple onam/red ayırt etme gücünün olduğu durumlarda kişinin yalnızca kendisinin kullanabileceği, başkasına devredemeyeceği haklardandır (Yücel, 2021a). Onamın kimden alınacağı hususuna doktrinde “onam ehliyeti” denilmektedir. HHY, bu kavramı “yeterlik” olarak nitelendirmektedir. Böylece “yaşının küçüklüğü, akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ya da benzer şekilde akla uygun davranma yeteneğinden yoksun olmayan herkesin” buna sahip olduğu belirtilmiştir. Tababet Kanunu’nda müdahale öncesinde hastanın, hasta küçük ya da kısıtlı ise yasal temsilcisinden izin alınması gerektiği ve eğer büyük cerrahi ameliyat söz konusu ise bu iznin yazılı olması gerektiğini belirtmiştir. Buradan anlaşılan ayırt etme gücüne sahip yetişkin hastaların kendisinden onam alınmasının arandığıdır.

NPK ve Rahim Tahliyesi ve Sterilizasyon Hizmetlerinin Yürütülmesi ve Denetlenmesine İlişkin Tüzük¹³, küretaj uygulamalarında uyulması gereken esasları gösteren başlıca mevzuatlardır. NPK m.6 “*gebeliğin sona erdirilmesinde izin*”, tüzük m.13 “*İzin belgesi*” başlıklı maddelerinde kadının evli olması halinde eşinin rızasının alınması gerektiği kalem altına alınmıştır. Hatta tüzük içerisinde eşin rızasının yazılı şekilde¹⁴ alınması gerektiği görülmektedir.

Nüfus Planlaması Kanunu’na gelindiğinde ise, TCK’ya kıyasla kısmen farklılık göze çarpmaktadır. Öncelikli olarak “küretaj” kavramı kullanılmayarak, “gebeliğin sona erdirilmesi” ibaresinin tercih edildiği görülmektedir. Kanunun 5. ve 6. Maddeleri gebeliğin sonlandırılması ve izin hakkında hükümler içermektedir. TCK ile benzer şekilde izin süreleri 10 hafta ve özel durumlarda süreye tabi olmaksızın gerçekleştirilebileceği belirtilmiştir. 10 haftaya kadarki gebeliklerde tıbbi sakınca yoksa istek üzerine rahmin tahliye edileceği, 10 haftadan fazla süreli gebeliklerde ise ancak, annenin hayatına tehdit oluşturan ya da oluşturacak hallerde veya edeceği veya doğacak çocuk ile onu takip edecek nesiller için ağır maluliyete neden olacağı hallerde uzman doktor raporu ile ilgili müdahale yapılabileceği belirtilmiştir. İzin konusuna gelindiğinde ise, kadının kendisinin, küçük ise kendisinin ve velisinin izni¹⁵, kısıtlı ise kendisinin ve vasisinin rızası ayrıca sulh hukuk hakiminin iznine bağlı tutulmuştur. Ayırt

¹¹ RG. 14.4.1928 tarihli 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun M.70

¹² Hasta Hakları Yönetmeliği m.15, 18, 24.

¹³ 18.12.1983 tarihli Rahim Tahliyesi ve Sterilizasyon Hizmetlerinin Yürütülmesi ve Denetlenmesine İlişkin Tüzük

¹⁴ İzin belgesi Rahim Tahliyesi ve Sterilizasyon Hizmetlerinin Yürütülmesi ve Denetlenmesine İlişkin Tüzük Ek’te “RAHİM TAHLİYESİ İÇİN İZİN BELGESİ” başlığı altında yer almaktadır.

¹⁵ Burada sınırlı ehliyetsiz ile yasal temsilcinin iradesinin çakıştığı hallerde çözüm yolunun nasıl belirleneceği hususuna, çalışma konusunun genişlememesi açısından değinilmeyecektir.

etme gücü olmayan kadının ise rızasının aranmayacağı belirtilmiştir¹⁶. TCK'dan önemli farkı ise NPK'da yer alan izin konusudur. Burada kadın evli ise, eşinden de izin alınması aranmaktadır. Ancak, üreme/ürememe hakkının kişilik haklarından olması dolayısıyla, evli kadının özerklik hakkı kapsamında buna tek başına karar verebilmesi özerklik hakkının göstergesidir (Sert,2021).

Rahim Tahliyesi ve Sterilizasyon Hizmetlerinin Yürütülmesi ve Denetlenmesine İlişkin Tüzük¹⁷ (Rahim Tahliyesi Tüzüğü), 1. Maddesinde de belirttiği şekilde “rahim tahliyesinde acil müdahale hallerinin nelerden ibaret olduğunu ve yapılacak ihbarların şekil ve mahiyetini, rahim tahliyesini ve sterilizasyonu kabul edenlerden istenecek izin belgesinin şeklini ve doldurulma esaslarını, rahim tahliyesi ve sterilizasyonun yapılacağı yerleri, bu yerlerde bulunması gereken sağlık koşulları ve diğer koşullarla buraların denetim ve gözetim esasları” içermektedir. Burada gebeliğin sonlandırılması anlamına gelecek şekilde “rahim tahliyesi” ibaresi kullanılmıştır. Buna göre 10 haftayı geçmeyen gebeliklerde, kadının sağlığı açısından tıbbi sakınca olmadığı durumlarda istek üzerine kadın hastalıkları ve doğum uzmanı tarafından rahim tahliye edileceği belirtilmiştir. 10 haftayı geçen gebeliklerde ise, genel kural olarak rahim tahliyesinin ancak 2 numaralı Ek'te belirtilen hastalıkların varlığı halinde gerçekleştirilebileceği belirtilmiştir. Burada NPK'da belirtilen 10 haftayı geçen gebeliklerde söz konusu müdahalenin gerçekleşebilmesi şartının içinin doldurulduğu görülmektedir. Ayrıca acil durumlarda da rahim tahliyesinin yapılabileceği ve bu acil durumların neler olacağı da belirtilmiştir. İzin konusuna gelindiğinde ise, 10haftayı geçmeyen gebeliklerde gebe kadın, NPK'ya benzer şekilde reşitse kendisinden, küçükse kendisinin ve velisinin rızası ile, kısıtlı ise kendisinin vasisinin rızası ve sulh hukuk hakiminin izni ile gerçekleşebileceği ve son olarak evli ise eşinin de rızasının varlığı aranmıştır. Bununla beraber “izin belgesi” tüzük ekinde yer almaktadır. Dolayısıyla alınacak izinlerin o belgeye uygun şekilde yapılması gerekmektedir. Ancak, NPK'da rızanın alınmaması halinde, yaptırımının ne olduğu konusunda da bir düzenleme bulunmamaktadır. Yaptırımın ne olacağı konusunda bir açıklık olmadığı için, kadının rızası ile rahim tahliyesini gerçekleştirdiği durumlarda şartları varsa ancak manevi tazminat talebinde bulunabilme yolu açılacağı da tartışmalı bir durum teşkil etmedir. Çünkü şöyle ki, tazminat talebinin oluşabilmesi için hukuka aykırılık gerekmektedir. Ancak, AY m.90 gereğince kanun hükmünde olan Biyotıp Sözleşmesi ve AİHS açısından salt gebe kadının rızası ile yapılan küretaj açısından kadının rızası yeterli kabul edilebileceğinden hukuka uygunluk nedeni gerçekleşmiş sayılacaktır. TCK açısından da “kadının rızası” ve “süreler içinde yapılmış olması” şartlarının birlikte gerçekleştiği durumlarda cezai sorumluluk da doğmayacağı açıktır (Badur, 2013).

Bunlarla beraber Anayasa'da “eşitlik ilkesi” kapsamında kadın ve erkeğin eşit olduğu ve devletin bu eşitliği sağlaması gerektiği ele alınmıştır. Sırf bu ilkeden hareket

¹⁶ Yine burada da konunun genişlememesi için açıklama yapma gereği duymuyoruz.

¹⁷ RG. 18.12.1983 tarihli Rahim Tahliyesi ve Sterilizasyon Hizmetlerinin Yürütülmesi Ve Denetlenmesine İlişkin Tüzük

edildiğinde, evli kadının gebeliğin devamını istemediği hallerde, eşinin tam tersi olan istemi ile gebeliğin devamını sağlamak zorunda değildir (İkizler, 2017).

Uluslararası mevzuatlar açısından

Uluslararası mevzuatlar ele alındığında, Anayasa m.90/5 “*Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.*” hükmü gereğince herhangi bir çakışma halinde usulüne göre yürürlüğe giren uluslararası sözleşme hükümleri uygulanacaktır. İnsan hakları denildiğinde akla gelen ilk uluslararası metinlerden biri olarak, Biyotıp Sözleşmesi, vücuda müdahalelerde rıza konusunda çok net hükümler içermektedir. Rıza kavramı vücut dokunulmazlığını ihlal eden müdahaleler açısından hukuka uygunluk sebebi olarak belirlenmesinden ötürü oldukça önem arz etmektedir. Küretaj uygulamaları, kadının vücudunda bir değişiklik meydana getiren, dolayısıyla rızasına tabi tutulması gereken bir tıbbi müdahalelerdir. Biyotıp Sözleşmesi m.5 içeriğinde sağlık alanında herhangi bir girişimin “ilgili kişinin” özgür ve aydınlatılmış onamı ile gerçekleştirilebileceği hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla taraf olduğumuz Biyotıp Sözleşmesi uyarınca yalnızca kadının rızası ile söz konusu uygulamanın yapılabileceği kanısına varılabilecektir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi üreme haklarını özel yaşama saygı hakkı (m.8) kapsamında değerlendirmektedir. Böylece bireylerin çocuk sahibi olup olmamaya karar verme hakkı olduğu mahkeme tarafından kabul edilmektedir (Gökcan, 2021). Her ne kadar sözleşme metninde açıkça yer almasa da, içtihat yorumlarında özerklik ve kişinin kendi bedeni hakkındaki kararları kendisinin verebileceği şeklinde değerlendirmektedir (Yücel, 2021b). Bu bağlamda üreme hakkının bir alt başlığı olarak kürtajın da bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği söylenebilir. Ancak, Anayasa m.20 “özel hayatın gizliliği” ve AİHS m.8 “özel ve aile hayatına saygı hakkı” kapsamında gebeliğe son verme hakkı açısından bireyleri tam olarak güvence altına aldığı da söylenemez. Bunun istisnası olarak gebe kadının haklı sebepleri olmasına rağmen bu isteminin yerine getirilmemesi düşünülebilir (Gökcan, 2021). Burada bir diğer önemli mevzu, devletlerin gebeliği sonlandırma konusunda mevzuatlarında hüküm olup olmamasıdır. AİHM’nin 12 Temmuz 1977 tarihli bir kararında, Mahkeme, hamilelik ve onu sonlandırmak sadece annenin özel hayatını değil, aynı zamanda ceninin, baba adayının ve kamunun da menfaatlerini ilgilendirdiği görüşündedir¹⁸. 13 Mayıs 1980 tarihli bir kararında ise, devletin yerel mevzuatlarda eş rızası arayan hüküm olmadığı için gebe kadının özel hayatı ile cenininkinin birbirine bağlı olduğu ve bu sebeple gebeliği sonlandırma ile ilgili mevzuatların özel yaşamla ilgili olduğuna değinmiştir¹⁹.

AİHM bu konudaki en bilinen kararlarından biri olan Boso/İtalya kararında ise, potansiyel babaların özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı, onların görüşüne

¹⁸ Bruggemann ve Scheuten/Almanya, B. No. 6959/75

¹⁹ Tysiäc/Polonya, B. No: 5410/03

başvurma veya mahkemeye eşinin talep ettiği kürtajla ilgili başvurmasını içerecek genişlikte yorumlanamayacağı, çünkü hamile kadının öncelikli alakalı kişi olarak, babanın her türlü hakkının önüne geçecek şekilde yorumlanacağı sonucuna varmıştır (Roagna, 2012)²⁰. Bu bağlamda eşinin kürtaj kararını kendisi ile paylaşmaması mahkeme açısından temelsiz bulunarak reddedilmiştir. Böylece, ebeveyn olmama kararının olmaya kıyasla daha üstün nitelikte olduğu ve gebe kadının vücut bütünlüğü söz konusu olduğundan onun özerklik hakkının üstün tutulduğu görülmüştür. Bu kararda görüldüğü üzere, eşe gebe kadının rızası olmadan bilgi verilmesi dahi, kadının uğradığı hak ihlali olarak yorumlanmıştır (Yücel, 2019).

Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesini taraf devletlere yükümlülük olarak belirterek, sahip olunan haklar açısından cinsiyet ya da medeni durumu önemi olmaksızın, içeriğindeki haklardan erkek ile eşit şekilde tüm kadınlar için öngörmekte ve tanımladığı her türlü ayrımcılığın kaldırılmasını taraf devletlerden beklemektedir (Sert, 2013). Ayrıca CEDAW 16. Madde içeriğinde “çocuk sayısına ve çocukların ne zaman dünyaya geleceklerine serbestçe ve sorumlulukla karar verme ve bu hakları kullanabilmeleri” hususuna da yer vermiştir. CEDAW Konvansiyonu İzleme Komitesi’nin Türkiye’ye Haziran 2016 tarihli nihai yorum raporunda da eş rızası alınmasının ayrımcılık yasağına aykırı olduğu ve bu düzenlemenin kaldırılması gerektiği ele alınmıştır²¹.

2001 yılında ise, Barselona’da, ilk kez üreme sağlığının ölçütleri temel alınarak “Anne ve Yeni Doğan Hakları”nı içeren deklarasyon yayınlanmıştır. Önemle vurgulanan husus, özellikle kadınların neslin devamını sürdürme yani üremeye zorunlu olmadığıdır (İkizler, 2017).

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (ESKHS) içeriğinde yer alan sağlık hakkı “herkesin ulaşılabilir en yüksek sağlık standardına sahip olma hakkı” olarak ele alınıp, taraf devletlere gerekli bütün önlemleri alması yüklenmiştir. Ayrıca bu madde ESKH komisyonu tarafından “cinsel sağlık ve üreme sağlığında haklar” kapsamında 22 No’lu yorum adı altında yeniden yorumlanarak kürtaj hakkı ve kapsamı ayrıca ele alınmıştır. Burada, kapsamlı cinsel ve üreme sağlığı bakımının kabul edilebilmesi için, mevcudiyet, erişilebilirlik, kabul edilebilirlik ve kalite unsurlarının gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Mevcudiyet, mümkün olan en kapsamlı cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetini sunmak için yeterli miktarda sağlık tesisi, hizmeti, ürünü ve programı bulunması; erişilebilirlik, cinsel sağlık ve üreme sağlığı ile ilgili sağlık kurumları, ürün, bilgi ve hizmetler, tüm birey ve gruplar için ayırım gözetmeksizin ve engelsiz olarak erişilebilir olması; kabul edilebilirlik, cinsel sağlık ve üreme sağlığı ile ilgili tüm tesis, ürün, bilgi ve hizmetler, bireylerin, azınlıkların, halkların ve toplumların kültür ve gereksinimlerine uygun olması; kalite ise, cinsel sağlık ve

²⁰ B. No: 50490/99.

²¹ Observations on the Seventh Periodic Report of Turkey, CEDAW/C/TUR/CO/7, 25.06.2016, http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW%2fC%2fTUR%2fC%2f7&Lang=en, (Erişim Tarihi: 15.10.2021).

üreme sağlığı ile ilgili tesis, ürün, bilgi ve hizmetler iyi kalitede olması, yani kanıta dayalı, bilimsel ve tıbbi açıdan uygun ve güncel olmasıdır. Komite ayrıca, kadınların sistematik olarak ayrımcılık ve şiddete maruz kaldığını ve kadınların uğradığı dolaylı ayrımcılığında ortadan kaldırılması gerektiğini, bunun için de ayrımcı yasaların ve uygulamaların ortadan kaldırılmasını/düzenlenmesi gerektiğini ele almıştır. Bununla birlikte, zorunlu gebeliğin de dâhil olduğu şiddet ve zorlamanın her türlü formunu engellemek için, üçüncü tarafların cinsel sağlık ve üreme sağlığı hakkının kullanılmasını zayıflatmasını, engellemesini önlemek için etkili adımların atılması gerektiğini vurgulamıştır.

Tartışma ve Sonuç

Gebeliğin sonlandırılması kararları açısından ulusal ve uluslararası mevzuatlara bakıldığında yerel mevzuatta genellikle “salt kadının rızasının” yeterli olmadığı göze çarpmaktadır. Ancak şuna dikkat çekilmelidir ki ne Anayasa’da ne de taraf olduğumuz uluslararası anlaşmalara bakıldığında küçük ve kısıtlılar hariç olmak üzere tıbbi müdahalelere rıza açısından kişinin kendisinden başka birinin de rızasının aranması yer almaktadır (Badur, 2013). Ayrıca uluslararası mevzuatlarda özerklik hakkına vurgu yapılarak, vücudu üzerinde müdahalede bulunulacak olan kişinin sadece kendi rızasının yeterli olacağı görülmüştür.

Doktrinde, yerel mevzuatlara rağmen, sadece gebe kadının rızasının yeterli sayılabileceği konusunda görüşler de mevcuttur. Bu görüşler, ergin ve ayırt etme gücüne sahip olan gebe kadının eşinin rızasının varlığının aranması, onun kendi bedeni üzerinde sahip olduğu özerklik hakkını sınırlayacağı (Sayar, Kılıç Öztürk, 2018); kadınların her türlü tıbbi müdahalelerde kendi kararları aranırken cinsellik içeren bir fiil olduğunda eş rızasının da aranmasının cinsel kimliği üzerinde hak ihlali oluşturacağı (Sayar, Kılıç Öztürk, 2018); evli kadının yasal olarak kendi bedeni üzerindeki haklarının kısıtlandığı ve kocasına sahiplik yetkisi getireceği (Güven, 1016) konularında yoğunlaşmaktadır.

NPK’da isteğe bağlı yapılacak olan gebeliğin sonlandırılması durumlarında kadının evli olması halinde eşinin de rızasının aranması şart koşulmuştur. Burada evli kadının ehliyetinin kısıtlanması bir nevi eşinin çıkarlarının korunması maksadıyla yapıldığı da söylenebilir. Ancak tıbbi gereklilik olmayıp sadece isteğe bağlı gerçekleştirilen tıbbi girişimler açısından kişiye sıkı sıkıya bağlı hakkın kullanılması durumu vardır. Bununla beraber olağan yaşamda genellikle kadınların gebeliğin sonlandırılması talebiyle yetkili yerlere başvurulduğu görüldüğünden karşı karşıya kalınan bu kısıtlamanın kadınlar açısından medeni duruma bağlı ayrımcılık olduğu da söylenebilecektir (Yücel, 2018).

Herkesin doğuştan sahip olduğu haklar güvence altına alınmıştır. Bunların en önemlilerinden biri de özel yaşamlarına saygı hakkıdır. Üreme hakkı da uluslararası düzenlemelerde, özel hayat kapsamında değerlendirilmektedir (Sert, 2012; Yücel, 2021b). Kadınların özel hayatlarının korunması bağlamında üreme hakları üzerinde gerçekleştirilen ihlaller oldukça hassas konumdur (Yücel, 2019). Anayasa ile de

güvence alınan bu hakkın kullanılmasının söz konusu gebeliği sonlandırma olduğunda medeni durum ayrımı yapılarak, hak tasarrufu üzerinde kısıtlama yapılması hak ihlali niteliğindedir. Gebe kadının herhangi bir başkası tarafından kendi rızası olmaksızın doğurmaya zorlanması, kadın açısından üreme hakkı ihlali niteliğindedir.

Son zamanlarda oldukça gündemde olan Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi²², bilinen adıyla İstanbul Sözleşmesi, kadınlara karşı gerçekleştirilen her türlü şiddete karşı onları korumak, önlemek ve ortadan kaldırmak, kadınlara karşı yapılan her türlü ayrımcılığı ortadan kaldırmak ve kadın erkek eşitliğini sağlamak maksadıyla düzenlenen bir sözleşmedir. Sözleşme’de, “kadına karşı şiddet” deyiminden kadınlara karşı bir insan hakları ihlali ve ayrımcılık olarak tanımlanmıştır. Bununla beraber sözleşmede ayrıca kadınlara karşı ayrımcılık teşkil eden her türlü yasa ve uygulamaların yürürlükten kaldırılması taraf devletlerden beklenmektedir.

Doğum başlı başına kadının sağlığını ciddi şekilde tehlikeye atabilecek tıbbi bir durumdur. Kadın istemediği halde sırf eşi onam vermediği için doğum yaptığında kadının sağlığının bozulması, yaralanması ya da ölmesi durumunda gebeliğin sonlandırılmasına izin vermeyen eşin ortaya çıkan bu durumdan cezai ve hukuki sorumluluğu tartışmalı hale gelecektir. Bununla beraber kadını istemediği halde doğuma zorlamak bireyin özerklik ve üreme hakları ile bağdaşmamaktadır. Dolayısıyla istenmeyen gebeliğin sonlandırılması durumlarında mevcut hukuksal düzenlemelerde, evli/bekar ayrımı yapılarak bir nevi kadının özgürlüğünün ve haklarının kısıtlanması sonucunu doğurduğu ve istemediği halde gebeliği devam ettiren ve sonucunda doğumu gerçekleştirmek durumunda kalan kadın açısından, cinsel şiddetin bir formu olarak da değerlendirmek mümkündür. Kadına karşı şiddetin gün geçtikçe arttığı şu günlerde kadınları koruyacak önlemlerin alınması, ulusal mevzuatların taraf olduğumuz uluslararası anlaşmalar göz önüne alınarak yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

1. Tezcan, T., Erdem, M. R., Önok, R. M. (2020). “*Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*”, (Güncelleştirilmiş 18.Bs), Ankara: Seçkin Yayınları.
2. Yücel, Ö. (2018). “*Ayırt Etme Gücünden Yoksun Kişiler Açısından Tıbbi Kararlarda Özerklik Hakkının Korunması ve Hasta Talimatları*”, Seçkin Yayıncılık, Şubat 2018. S.55
3. Yücel, Ö. (2019): “Medeni Hukuk Açısından Toplumsal Cinsiyet, Şiddet ve Ayrımcılık”, *Hukuk ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları* (323-368), Prof. Dr. Gülriz Uygur&Dr. Nadire Özdemir (Ed.), Seçkin Yayınları

²² 20 Mart 2021 tarihinde Resmî Gazetede yayımlanan 3718 sayılı cumhurbaşkanı kararı sonucunda Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından sözleşmenin feshedilmiştir.

4. Yücel, Ö. (2021a). "Medeni Hukuk Açısıyla Tıbbi Müdahalenin Hukuka Uygunluğunun Koşulları", "Sağlık ve Tıp Hukukunda Sorumluluk ve İnsan Hakları (287-329)" Doç. Dr. Özge Yücel&Doç. Dr. Gürkan Sert (Ed.), Seçkin Yayınları
5. Yücel, Ö. (2021b). "Tıbbi Müdahalelerde Onam Hakkının Sınırı Olarak Üstün Yarar", *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 79(2), 441-483.
6. Sert, G. (2012). "Vakalarla Türkiye'de Üreme Hakları", İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı.
7. Sert, G. (2013). "Üreme Hakkının Yasal Temelleri Ve Etik Değerlendirme", İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı.
8. Sert, G. (2021). "Hasta Hakları, "Sağlık ve Tıp Hukukunda Sorumluluk ve İnsan Hakları (127-155)" Ed. Doç. Dr. Özge Yücel&Doç. Dr. Gürkan Sert (Ed.), Seçkin Yayınları
9. Karadağ, G., Koçak, H. S. ve Yılmaz, M. (2013). "Kadınların Gebeliği Önleyici Yöntemleri Kullanma ve Tercih Etme Nedenleri", *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(1), 13-25.
10. Sayar, T., KILIÇ ÖZTÜRK, Y. (2018). "Türkiye'de Uygulanan Kürtajda Eşin Rızasını Alma Zorunluluğu ve Amerikan Yargısından Bir Örnek: Planned Parenthood Of Southeastern Pennsylvania v. Casey Kararı", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20(1), 321-349
11. ERDEM, D. Ö. (2016). "Çocuk Düşürtme Düzenlemesi", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65(4), 1637-1688
12. Dönmez, B. (2007). "TCK'da Çocuk Düşürtme Suçu Mukayeseli Hukuk ve AİHM'nin Bakış Açısıyla Ceninin Yaşama Hakkının Sınırlandırılması", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9(2), 99-141.
13. Badur, E. (2013). "Eşin Rızası", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 109, 251-302
14. İkizler, M. (2017). "Eşlerin Çocuk Sahibi Olma Konusunda Uyuşmazlığa Düşmesi", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 30(132), 165-182.
15. Gökcan, H. T. (2021). "Hasta Haklarının Bireysel Başvuru Yoluyla Kullanılması", "Sağlık ve Tıp Hukukunda Sorumluluk ve İnsan Hakları (157-205)", Doç. Dr. Özge Yücel&Doç. Dr. Gürkan Sert (Ed.), Seçkin Yayınları.
16. Güven, K. (2016). "Evli Kadının Gebeliğinin Sona Erdirilmesinde (Kürtajında Eşin İzni Sorunu", *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(1), 11-35

17. Roagna, I. (2012). "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Gösterilmesi Hakkının Korunması", (Ayşe Gül Alkış Schäling Çev.) (Avrupa Konseyi insan hakları el kitapları)
18. Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği, Bilgilendirme Dosyası-4 "Güvenli Cinsellik", Cinsel Sağlık Ve Üreme Sağlığı Alanında Ulusal Ve Yerel Medya Yoluyla Savunuculuk Projesi, s.8.
19. Observations on the Seventh Periodic Report of Turkey, CEDAW/C/TUR/CO/7, 25.06.2016,
http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW%2fC%2fTUR%2fCO%2f7&Lang=en, (Erişim Tarihi: 15.10.2021)

18- THE ROLE OF NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS IN ASSISTANCE TO VICTIMS OF HUMAN TRAFFICKING

Berna Eren, Assist. Prof., Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar University Faculty of Health Sciences Department of Health Management, ORCID: 0000-0003-1459-3663
berna.eren@acibadem.edu.tr

Özge Kovan, Specialist Instructor, Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar University, Health Services Vocational School, Medical Imaging Program, ORCID ID: 0000-0003-1138-4102, ozge.kovan@acibadem.edu.tr

İNSAN TİCARETİ MAĞDURLARINA DESTEK SAĞLANMASINDA SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ROLÜ

Berna Eren, Dr. Öğr. Üyesi, Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümü, ORCID ID: 0000-0003-1459-3663, berna.eren@acibadem.edu.tr

Özge Kovan, Uzman Eğitmen, Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi, SHMYO Tıbbi Görüntüleme Programı, ORCID ID: 0000-0003-1138-4102, ozge.kovan@acibadem.edu.tr

Özet

Amaç: Kadınların, çocukların ve erkeklerin sömürü amacıyla kaçırılması, zorla alıkonulması ve zorla çalıştırılması olarak ifade edilen ve modern kölelik olarak da nitelendirilen insan ticareti, Birleşmiş Milletler Palermo Protokolü ile tanımlanmıştır. Ağır bir insan hakları ihlali ve insanlık onuruna karşı işlenmiş bir suç olarak kabul edilmekle birlikte; ekonomik, sosyal ve politik nedenlerle tüm dünyada yaygın olarak yaşanmaktadır. Önceleri kadın ve kızların çoğunlukla seks işçiliği, daha az oranda da ev köleliği amacıyla sınırlar ötesi ticareti olarak görülürken, günümüzde kadınların, çocukların ve erkeklerin farklı çalışma biçimlerine ve cinsel sömürüye tabi tutuldukları ve yerel olarak da gerçekleşebilen bir fenomen olarak değerlendirilmektedir. İnsan ticareti, insan tacirleri açısından yüksek karlı ve düşük risklidir, ancak mağdurlarda önemli zararlara yol açmaktadır. İnsan ticareti mağdurlarının güvenlik, korunma, barınma, sağlık, maddi ve yasal destek gibi ihtiyaçlarının karşılanması ve fiziksel, psikolojik ve sosyal olarak toparlanmalarına yardımcı olmada sivil toplum kuruluşları (STK) önemli rol oynamaktadır. Bu çalışmanın amacı, cinsel sömürü amaçlı insan ticareti ile ilgili küresel bir değerlendirmenin ardından mağdurlara destek sunumunda STKların önemini örnekler üzerinden ortaya koymaktır.

Gereç ve yöntem: Konu ile ilgili olarak ulusal ve uluslararası kuruluşlar tarafından yayınlanmış raporlar ve istatistikler ile bilimsel araştırma makaleleri dahil olmak üzere güncel literatür incelenmiş ve küresel bir değerlendirme yapılmıştır.

Bulgular: Tüm dünyada tahmini 40.3 milyon kişinin modern kölelik kapsamında olduğu; her dört mağdurdan birinin çocuk olduğu; 4.8 milyon kişinin zorla cinsel sömürüye uğradığı ve bunların %99'unu kadın ve kız çocuklarının oluşturduğu

gösterilmiştir. 2020 yılında tanımlanan insan ticareti mağduru sayısı 109.216'dır. Dünyanın bir çok ülkesinde, insan ticareti mağdurlarına sömürünün tipi ve mağdurun özelliklerine göre farklı destekler sunan ulusal ve uluslararası STKlar bulunmaktadır.

Sonuç: İnsan ticareti mağdurlarının haklarının korunması ve destek sağlanması çalışmalarında STKlar, yapıları ve mağdurların ihtiyaçlarına cevap verebilen yaklaşımları nedeniyle önemli rol oynamaktadır. Bir çok ülkede devlet ile mağdurlara destek sağlayan STKlar arasında kurumsal işbirlikleri geliştirilmiştir. Farklı aktörler arasında işbirliği ve yönlendirme sağlayan, asgari standartların belirlendiği ve sunulan hizmetlerinin izlenip değerlendirildiği bu tip koordineli ve planlı işbirlikleri mağdurların topluma re-entegrasyonunu da kolaylaştırmaktadır.

Anahtar kelimeler: insan ticareti, cinsel sömürü, insan ticareti mağduru, cinsel şiddet

Abstract

Objective: Human trafficking, also referred as modern slavery, is the abduction, forced recruitment and forced harbouring of persons for the purpose of exploitation, as defined by the United Nations Palermo Protocol. Although considered a serious violation of human rights and a crime against human dignity, it is widely experienced all over the world due to economic, social and political reasons. Initially regarded as the cross-border trafficking of women and girls for sex work and to a lesser extent domestic servitude, today it is recognized as a phenomenon where women, children and men are trafficked into many different forms of labour and sexual exploitation regardless of border crossing. Human trafficking is a high-profit, low-risk trade for traffickers, but it is detrimental to its victims. Non-governmental organizations (NGOs) play a significant role in meeting the needs of victims of trafficking, such as security, protection, shelter, health, financial and legal support, and supporting their physical, psychological and social recovery. The aim of this study is to demonstrate the role of NGOs in victim assistance through examples, following a global assessment of human trafficking for sexual exploitation.

Material and methods: Current literature, including reports and statistics by national and international organizations, non-governmental organizations, advocacy groups and governments as well as scientific research articles, was reviewed to make a global evaluation.

Findings: Globally, an estimated 40.3 million people are trapped in modern-day slavery, one in four victims are children, 4.8 million people are subject to forced sexual exploitation, and 99% of these people are women and girls. The number of identified victims of human trafficking in 2020 is 109.216. In many countries around the world, national and international NGOs offer various types of support to victims of human trafficking, depending on the type of exploitation and the characteristics of the victim.

Conclusion: NGOs, due to their structures and approaches that well respond to victims' needs, play an important role in protecting the rights of the victims of human trafficking and providing assistance. In many countries, institutional collaborations have

been developed between the State and NGOs providing support to victims. This type of coordinated and planned cooperation, which provides cooperation and guidance between different actors, where minimum standards are determined and the services provided are monitored and evaluated, also facilitate the re-integration of victims into society.

Keywords: human trafficking, sexual exploitation, victim of human trafficking, sexual violence

Introduction

Human trafficking (HT) has become a global concern in the past few decades and it is regarded as the modern equivalent of the slave trade of the nineteenth century. A number of different terms, including involuntary servitude, slavery or practices similar to slavery, debt bondage, or forced labor, are used in relevant international law; however, it is commonly referred to as modern slavery (Weissbrodt & Anti-Slavery International, 2002; Department of State [DoS], 2020).

Slavery is a phenomenon as old as humanity. It was more of a private and domestic institution in the first civilizations in Mesopotamia, ancient Egypt, ancient Greece, and the Roman Empire; a compensation for labour shortage in Europe in the 14th century; and more public and “racially” based in the 15th-16th centuries during the transatlantic slave trade to both Europe and North America (League of Nations, 1926). With the rise of the abolitionist movement in the 19th century, the Declaration of the Eight Courts Relative to the Universal Abolition of the Slave Trade was signed at the Congress of Vienna in 1815 as the first international instrument to condemn slavery (Weissbrodt & Anti-Slavery International, 2002). Slavery has been abolished throughout British Empire in 1833; in all French colonies in 1848; and in the United States (U.S.) with the 13th Amendment to the Constitution in 1865. The following emergence of the procurement of a white woman or girl for prostitution, the so-called ‘white slavery’, led to the signing of the International Convention for the Suppression of the White Slave Trade in 1910. Slavery was first defined in a Convention adopted by the League of Nations in 1926 as “the status or conditions of a person over whom any or all of the powers attaching to the right of ownership are exercised”. It thus refers to control of one person or persons over others, and is also considered a serious criminal offence (International Labour Organization [ILO], 2017).

Following the foundation of The League of Nations in 1920, 33 countries at a League of Nations International Conference signed the International Convention for the Suppression of Traffic in Women and Children, particularly for the purpose of sexual exploitation in 1921 (Allain, 2017). After the Second World War, the United Nations (UN), founded in 1945, approved the Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others in 1949 (Lenzerini, 2009).

In the 1990s, the migration flows following the fall of the former Soviet Union has been an invaluable opportunity for the transnational criminal organizations to prey on the vulnerable individuals for sexual and labour exploitation (DoS, 2020). As the trafficking

has become a growing international phenomenon, the UN adopted the Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children, supplementing the UN Convention against Transnational Organized Crime in 2000. Among the various definitions of HT in practice within and among sectors, the Protocol, also known as “Palermo Protocol”, provides the most widely accepted definition: “[T]he recruitment, transportation, transfer, harbouring or receipt of persons, by means of the threat or use of force or other forms of coercion, of abduction, of fraud, of deception, of the abuse of power or of a position of vulnerability or of the giving or receiving of payments or benefits to achieve the consent of a person having control over another person, for the purpose of exploitation.” (United Nations [UN], 2000). The Palermo Protocol is the first global and legally binding instrument to combat HT, ratified by a total of 179 countries so far, and obliges countries to criminalize HT and develop anti-trafficking laws in line with the Protocol’s legal provisions (United Nations Office on Drugs and Crime [UNODC], n.d.-d).

Although the initial focus of addressing HT was heavily on women and girls who were exploited for sex and to lesser extent for domestic servitude, today it is recognized that women, children and men are trafficked into many different forms of exploitation. Although the U.S. recognizes two primary forms of HT as forced labor and sex trafficking, not acknowledging the removal of organs in its definition of HT in its Trafficking Victims Protection Act (TVPA) of 2000 (World Health Organization [WHO], n.d.; DoS, 2021a; DoS, 2021b); the definition by the Palermo Protocol covers all forms of exploitation that constitute HT as: “Exploitation shall include, at a minimum, the exploitation of the prostitution of others or other forms of sexual exploitation, forced labour or services, slavery or practices similar to slavery, servitude or the removal of organs.” Both definitions specify the crime of human trafficking as a process of three core elements: the act, the means, and the purpose (DoS, 2021a; International Labour Organization [ILO], 2017). The victim need not be physically transported from one location to another and the exploitation can take place in a victim's home country, during migration or in a foreign country (UNODC, n.d.-c; DoS, 2021b).

HT is a high-profit, low-risk trade for the traffickers. The profits illegally obtained from the use of forced labour is estimated to total to US\$150.2 billion per year globally. Around two-thirds of these profits are generated by forced sexual exploitation which amounts to an estimated US\$99 billion per year. Due to the demand for sexual services and the prices that clients are willing to pay in addition to the low capital investments and low operating costs, average profit in forced sexual exploitation is US\$21,800 per victim per year, which is six times more profitable than all other forms of forced labour, and five times more profitable than forced labour exploitation outside domestic work (ILO, 2014; Phinney, 2002).

There is no single profile of a victim of trafficking (VoT), and men, women and children of all ages and from all backgrounds can be a victim. However, some people are more vulnerable than others and traffickers exploit the most vulnerable in the society, such as the poor, isolated and weak, discriminated and marginalized as a result of result of

policies, practices and inequities, sometimes caused by natural disasters, conflicts and political turmoil (UNODC, n.d.-b; DoS, 2021a). Factors such as poverty, an abusive or neglectful home environment, or political instability in one's country or region are considered "push" factors, and the demand for inexpensive goods and services as well as the expectation of a reliable income and the allure of opportunity are considered "pull" factors (UNODC, 2008; Kerr, 2014). Traffickers recognize and leverage the vulnerabilities and use violence, manipulation, or false promises of education and well-paying jobs or romantic relationships to prey on victims (Federal Bureau of Investigation, 2021; Polaris, 2021; UNODC, n.d.-b).

HT has a devastating impact on the victims including physical and psychological trauma (UNODC, 2008). Once victims get away from traffickers' control, they find themselves vulnerable and insecure, with no documents and/or sustenance, in fear of reprisal against themselves or their families (Council of Europe, 2019). Therefore, it is vital to protect and assist the victims in a non-discriminatory manner, regardless of the form of exploitation and the country where they were exploited and with full respect for their human rights.

The 2010 United Nations Global Plan of Action to Combat Trafficking in Persons established the "3P" paradigm of prevention of trafficking in persons, protection of and assistance to VoTs, and prosecution of crimes of trafficking in persons to serve as a fundamental framework (UN, 2010). In 2009, partnership was added as the fourth P to serve as a pathway to progress, as combating HT requires multidisciplinary and inclusive partnerships that involve all relevant actors from governments, the private sector and civil society to enhance the coherence of anti-trafficking efforts and strengthen co-operation at local, national, regional and international levels (Organization for Security and Co-operation in Europe [OSCE], 2018). Legal instruments and policy tools, including The Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children and The Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings, require States Parties "to adopt measures to assist all victims in their physical, psychological and social recovery, taking into account their safety and protection needs, in a non-discriminatory manner, whether subjected to transnational or national trafficking, regardless of the form of exploitation and the country where they were exploited." (UNODC, n.d.-a; Council of Europe, 2019), and "to engage in co-operation with non-governmental organizations (NGO), other relevant organizations and other elements of civil society committed to combating trafficking" (UN, 2000; Council of Europe, 2005; OSCE, 2018).

Non-governmental organizations (NGOs) form a substantial group within the civil society; and local and international NGOs make a significant contribution to combating HT by working alongside governments as a critical partner in prevention, protection and prosecution efforts to fill the gaps in governmental responses to trafficking. NGOs engage in a wide spectrum of anti-trafficking activities, such as, awareness-raising and community economic development; provision of support and assistance to victims, including providing shelter and protection, medical care, counselling, education and

vocational training, legal assistance; assisting law enforcement agencies in identification and screening interviews of VoTs as well as in the investigation and prosecution of cases by providing information and evidence on suspected trafficking activities; and assisting with repatriation and reintegration support, while some undertake advocacy and research (UNODC, n.d.-e)

The aim of this study is to demonstrate the role of NGOs in victim assistance through examples, following a global assessment of human trafficking for sexual exploitation.

Material and Method

Current literature, including reports and statistics by national and international organizations, non-governmental organizations, advocacy groups and governments as well as scientific research articles, was reviewed to make a global evaluation.

Findings

Given the hidden nature of HT, it is almost impossible to understand the full scope and scale of the issue. According to the 2017 report by the International Labour Organization (ILO), a total of 89 million people experienced some form of modern slavery between 2012-2016 for periods of time ranging from a few days to the whole five years. At any given time in 2016, an estimated 40.3 million people were trapped in HT. Of these, 24.9 million were in forced labour by private individuals/groups or by state authorities; and 15.4 million were living in a forced marriage to which they had not consented. Among the 24.9 million victims of forced labour, 4.8 million were victims of forced sexual exploitation (ILO, 2017). The 2020 report by the United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), based on the detected cases of HT in 148 countries between 2016 and 2018, found that 50% of the detected victims were trafficked for sexual exploitation and 38% for forced labour, while the rest were for forced criminal activity, forced marriages, organ removals, etc. (UNODC, 2020).

Women and girls are disproportionately affected by HT, making it a 'gendered' crime. Although women, men and children may all be trafficked for various purposes, those who are trafficked into the sex industry and as domestic servants are more likely to be women and children (WHO, n.d.). In 2016, women and girls accounted for 28.7 million, i.e. 71.1% of the overall total. They represented 99% of victims of forced labour in the commercial sex industry, and 84% of victims of forced marriages (ILO, 2017). The 2020 report by UNODC revealed that women and girls continue to be particularly affected by this crime. In 2018, of the 48,478 victims detected in 135 countries, 46% were women and 19% were girls (UNODC, 2020).

In 2016, 25% of victims were children. Some 37% (5.7 million) of those forced to marry were children. Children who were in commercial sexual exploitation represented 21% (1.0 million) of total victims in this category of abuse (ILO, 2017). In 2018, 34% of detected victims were children (UNODC, 2020).

Reports on trafficking of males indicate that men and boys are more commonly trafficked for various other forms of labour, and that these trafficking sectors generally

differ by country or region (WHO, n.d.). In 2016, 11.6 million of victims were men, i.e. 28.9% of the overall total (ILO, 2017). In 2018, of the 48,478 victims detected in 135 countries, 20% were men and 15% were boys (UNODC, 2020).

In 2016, of the 4.8 million victims of forced sexual exploitation, 3.8 million were adults and 1.0 million were children in commercial sexual exploitation, and 99.4% of the total number of victims were women and girls. Of the estimated 15.4 million people living in a forced marriage, 84.2% were female, with more than a third (37%) under 18 years of age at the time of the marriage, and 15.8% were male. Among child victims, 44% were forced to marry before 15 years of age (ILO, 2017).

Although the forms of exploitation vary across regions and countries, most victims globally are trafficked for sexual exploitation, accounting for a total of 50% of the detected victims in 2018. In 106 countries, of the 12,162 detected women victims 77% were victims of sexual exploitation, and of the 3,762 detected men victims, 17% were trafficked for sexual exploitation. Of the 4,863 detected girl victims, 72% were trafficked for sexual exploitation; while of the 2,065 detected boy victims, 23% were trafficked for sexual exploitation. Trafficking for sexual exploitation was identified as the most common form in Western and Southern Europe, Central and South-Eastern Europe, East Asia and the Pacific and all regions of the Americas (UNODC, 2020).

The study by Limoncelli (2016) recognized a total of 1,861 NGOs that identified themselves as working on the issue of HT. These NGOs were dispersed around the world with headquarters in 141 countries and operating in 168 countries. Of the total NGOs, 1,458 (78.3%) were domestic NGOs operating within the country in which they were headquartered, while 403 (21.7%) were INGOs that operated in at least two or more countries. The findings showed that anti-trafficking NGOs had a wide variety of specializations; were most prevalent in Asia and Europe; overwhelmingly focused on sex trafficking, with many focused on child sex trafficking. 70% (1,309) of the total NGOs addressed sex trafficking, while 46.4% (607) addressed sex trafficking alone and 53.6% (702) addressed at least one other form of human trafficking in addition to sex trafficking, such as child sex trafficking and child marriage. Regarding their activities, the majority (43%) of these NGOs focused on education efforts and awareness-raising, however, victim assistance services including counseling, shelter, and legal assistance, were reported by only 27-29% of the 1,861 NGOs, and fewer NGOs reported providing education, employment services, or vocational training (Limoncelli, 2016).

Discussion

Human trafficking is a dynamic and complex crime where traffickers recruit, transport, transfer, harbour or receive people through force, fraud or deception, with the aim of exploiting them for profit. It can happen in a wide spectrum of contexts and anyone can be a victim, however, the traffickers particularly target the most vulnerable in the society. It is a multi-billion dollar criminal industry that denies freedom to millions of

people around the world; and yet, the actual number of victims is hard to determine given the hidden nature of the crime.

HT can best be addressed through the involvement of all relevant stakeholders. e The 2013 Addendum to the OSCE Action Plan to Combat Trafficking in Human Beings states that “While the primary responsibility for combating and preventing trafficking in human beings rests with participating States, the link of this phenomenon to transnational organized crime requires co-operation at the international and regional level, involving the private sector and relevant NGOs ...” (OSCE, 2018). Although there had been international and national voluntary associations had been created to address sex trafficking, and anti-slavery societies had been formed in the 1800s, the majority of anti-trafficking NGOs have emerged since the 1990s and they have multiplied since (Limoncelli, 2016).

The participation of NGOs in anti-trafficking work is regulated by both international and national law and NGOs are expected to engage in activities such as policy and legislation development; prevention, including information campaigns and other awareness raising interventions; identification of victims of human trafficking, in particular in collaboration with law enforcement authorities; protection of victims of human trafficking, including a wide scope of support services, including during criminal proceedings; training and capacity building for all relevant anti-trafficking stakeholders (OSCE, 2018).

NGOs, as the representatives of civil society, are considered the 'conscience of government'; therefore, they step in where governments fail to take the initiative. They play an important role in the fight against HT for several reasons.

- NGOs are not subject to the suspicions and distrust that are associated with the State authorities, especially the law enforcement. Many VoTs fear and distrust state-based organizations and law enforcement due to the concerns regarding their immigration status and fear of deportation since they frequently enter destination countries illegally, or have had their documentation taken away by traffickers. Fear of the traffickers and corrupt officials involved with the traffickers and being pressurized to testify create mistrust and reluctance to approach statutory agencies.
- NGOs operate within the society and on the frontline, which enables them to have first-hand contacts with individuals/groups vulnerable to trafficking. As the VoTs can be anybody anywhere, NGOs can reach them in all environments and take a direct role in identifying and supporting victims effectively. They also establish close and trustful relationships with the communities which are often valuable sources of information.
- NGOs often represent specific interest groups, such as women, migrants or children, and their activities address human rights, democratization, social

justice, education and labour rights. They can mobilize to advance issues, such as the protection of the rights of trafficked persons or their access to justice.

- NGOs operate in a very flexible manner and react faster than the public than the state-based governmental organizations. They provide a safe and neutral environment for VoTs to recover and develop a relationship of trust and confidence with them. Experience has shown that such VoTs are more willing to pass on information about their exploitation to law enforcement with the objective of ensuring their traffickers are brought to justice.
- NGOS are more effective in some areas and have more positive impact than State agencies by complementing the social services or filling the gaps not provided by the State. They take risks for the well-being of the victim, provide shelter services with an understanding focused on the needs of the victim, accelerating the victim's independence and supporting them to make their own decisions.
- NGOs are essential in giving a voice to VoTs through ad hoc social activities, public events, and social media campaigns, and it helps forming an association and interaction between the VoTs and the communities affected by HT.
- Many female victims prefer to discuss their situation in a more gender sensitive environment. Women's NGOs in particular bring a vast amount of experience and capabilities based on their work regarding the protection of human-rights and victim assistance and become the first line of action to raise awareness, lobby for change, and provide assistance.

There is also a debate that the involvement of NGOs in combating trafficking has negative impacts, such that proper and holistic understandings of HT is obscured when NGOs tend to focus on specific types of trafficking, particularly sex trafficking; and that the policies, practice and organization of NGOs are driven by the competition for funding and it undermines the efficacy of their anti-trafficking efforts (de Shalit et al., 2014). Additionally, NGO involvement into the overall anti-trafficking response is not always easy as State and non-State actors, including NGOs, have different interests and roles that can sometimes lead to tensions. As NGOs are not part of the power systems and have no powers associated with law enforcement, they face difficulties when addressing victim recruitment, transit, or exploitation (Skillen, 2016). Although the engagement of NGOS in victim assistance is welcomed by the authorities, any criticism by the NGOs towards State activities regarding combating trafficking, protection of and assisting to victims are not always valued and their anti-trafficking activities are sometimes regarded as being critical of governmental policies, provoking resentment.

Civil society organizations can – and indeed often do – make active, constructive and positive contributions towards the development of laws and policies regarding human

trafficking and, more broadly, the protection of human rights for all. In this regard, they should not simply be regarded as a group of specialized entities offering merely technical support when requested or permitted by the State: “Although (...) [governmental procurement] provides a legal basis and steadier funding to the work of the service providers, it also has the risk of limiting their work to that requested by the State. (...) States often only allocate funding for assistance to officially identified victims of trafficking, while NGOs want to support all people in need as a result of exploitation and abuse”. A sustainable strategy for including civil society in the antitrafficking response needs to reflect the many contributions that civil society can provide, while at the same time taking into consideration the potential tensions of a governmental/non-governmental partnership.

Conclusion

NGOs, due to their structures and approaches, provide grassroots interventions that respond to victims’ needs, and make significant contributions towards the development of laws and policies regarding the protection of the human rights of the victims. NGOs should not simply be regarded as service providers contracted by governments offering merely technical support when requested or permitted, but engaged in the full spectrum of the anti-trafficking response, including the national co-ordination mechanisms. In many countries, institutional collaborations have been developed between the State and NGOs. This type of coordinated and planned cooperation, which provides cooperation and guidance between different actors, where minimum standards are determined, the services provided are monitored and evaluated, and regular and sufficient funding is ensured, will also facilitate the re-integration of victims into society.

References

1. Allain, J. (2017). White Slave Traffic in International Law. *Journal of Trafficking and Human Exploitation*, 1(1), 1–40. <https://doi.org/10.7590/24522775111>
2. Council of Europe. (2005). *Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings*. <https://rm.coe.int/168008371d>
3. Council of Europe. (2019). *Assistance to Victims of Human Trafficking*. <https://rm.coe.int/assistance-victims-thematic-chapter-8th-general-report-en/16809ce2e9>
4. de Shalit, A., Heynen, R., & van der Meulen, E. (2014). Human Trafficking and Media Myths: Federal Funding, Communication Strategies, and Canadian Anti-Trafficking Programs. *Canadian Journal of Communication*, 39, 385–412. https://pdfs.semanticscholar.org/d377/97d077ffe005e0c3d76dd92100cd297e76ce.pdf?_ga=2.61017324.1901606859.1639517337-1713284244.1639517337
5. Department of State. (2020). *Trafficking in Persons Report 2020*. United States Department of State. <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/06/2020-TIP-Report-Complete-062420-FINAL.pdf>

6. Department of State. (2021a). *Understanding Human Trafficking*. <https://www.state.gov/what-is-trafficking-in-persons/>
7. Department of State. (2021b). *Trafficking in Persons Report 2021*. United States Department of State. <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2021/09/TIPR-GPA-upload-07222021.pdf>
8. Federal Bureau of Investigation. (2021, December 15). *Human Trafficking/Involuntary Servitude*. <https://www.fbi.gov/investigate/violent-crime/human-trafficking>
9. International Labour Organization. (2014). *Profits and Poverty: The economics of forced labour*. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_243391.pdf
10. International Labour Organization. (2017). *Global estimates of modern slavery: forced labour and forced marriage*. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_575479.pdf
11. Kerr, P. L. (2014). Push and Pull: The Intersections of Poverty, Health Disparities, and Human Trafficking. *Cancer InCytes Magazine*, 3(2), 1–5. <https://www.cancerincytes.org/push-and-pull-the-intersections-of-pove>
12. League of Nations. (1926). *Slavery Convention*. United Nations. <https://legal.un.org/avl/ha/sc/sc.html>
13. Lenzerini, F. (2009). International Legal Instruments on Human Trafficking and a Victim-Oriented Approach: Which Gaps Are to Be Filled? *Intercultural Human Rights Law Review*, 4(14), 205–238. <https://www.stu.edu/wp-content/uploads/sites/5/2019/04/4-14Lenzerini.pdf>
14. Limoncelli, S. A. (2016). What in the World Are Anti-Trafficking NGOs Doing? Findings from a Global Study. *Journal of Human Trafficking*, 2(4), 316–328. <https://doi.org/10.1080/23322705.2015.1135605>
15. Organization for Security and Co-operation in Europe. (2018). *The Critical Role of Civil Society in Combating Trafficking in Human Beings*. https://www.osce.org/files/f/documents/b/3/405197_0.pdf
16. Phinney, A. (2002). *Trafficking of Women and Children for Sexual Exploitation in the Americas*. Pan-American Health Organization. <https://www.oas.org/en/cim/docs/Trafficking-Paper%5BEN%5D.pdf>
17. Polaris. (2021, April 20). *Myths, Facts, and Statistics*. <https://polarisproject.org/myths-facts-and-statistics/>
18. Skillen, L. M. (2016). Lessons Learned by NGOs in the Fight Against Human Trafficking. *International Affairs Forum*, 7(2), 151–165.
19. United Nations. (2000). *Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime*. <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/protocoltraffickinginpersons.aspx>
20. United Nations. (2010, August 12). *United Nations Global Plan of Action to Combat Trafficking in Persons*. https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/United_Nations_Global_Plan_of_Action_to_Combat_Trafficking_in

[Persons.pdf](#)

21. United Nations Office on Drugs and Crime. (n.d.-a). *Electronic Toolkit Chapter 8 Victim Assistance*. <https://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/2008/electronic-toolkit/electronic-toolkit-chapter-8-victim-assistance.html>
22. United Nations Office on Drugs and Crime. (n.d.-b). *Human-Trafficking*. <https://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/human-trafficking.html>
23. United Nations Office on Drugs and Crime. (n.d.-c). *The Crime: Defining Human Trafficking*. <https://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/crime.html>
24. United Nations Office on Drugs and Crime. (n.d.-d). *The Protocol*. <https://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/protocol.html>
25. United Nations Office on Drugs and Crime. (n.d.-e). *Trafficking in Persons & Smuggling of Migrants Module 10 Key Issues: Civil Society Actors*. Retrieved September 12, 2021, from <https://www.unodc.org/e4j/en/tip-and-som/module-10/key-issues/civil-society-actors.html>
26. United Nations Office on Drugs and Crime. (2008). *An Introduction to Human Trafficking: Vulnerability, Impact and Action*. https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/An_Introduction_to_Human_Trafficking_-_Background_Paper.pdf
27. United Nations Office on Drugs and Crime. (2020). *Global Report on Trafficking in Persons 2020*. United Nations. https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/tip/2021/GLOTiP_2020_15jan_web.pdf
28. Weissbrodt, D. & Anti-Slavery International. (2002). *Abolishing Slavery and its Contemporary Forms*. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/slaveryen.pdf>
29. World Health Organization. (n.d.). *Understanding and addressing violence against women: Human trafficking*. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/77394/WHO_RHR_12.42_eng.pdf;jsessionid=A6D15C7FB37B6F441C0F869ED2579D3A?sequence=1

19-CONFLICT-RELATED SEXUAL VIOLENCE: A GLOBAL ANALYSIS

Berna Eren, Assist. Prof., M.D., Ph.D., Acibadem Mehmet Ali Aydınlar University, Faculty of Health Sciences, Department of Health Management, ORCID ID: 0000-0003-1459-3663, berna.eren@acibadem.edu.tr

Özge Kovan, Specialist Instructor, Acibadem Mehmet Ali Aydınlar University, Health Services Vocational School, Medical Imaging Program, ORCID ID: 0000-0003-1138-4102, ozge.kovan@acibadem.edu.tr

ÇATIŞMA ORTAMLARINDA CİNSEL ŞİDDET: KÜRESEL BİR ANALİZ

Özet

Amaç: Tarih boyunca savaşlar ve silahlı çatışmaların kaçınılmaz bir sonucu olarak görülen cinsel şiddet, günümüzde uluslararası yasalarla insanlığa karşı işlenmiş bir suç ve savaş suçu olarak kabul edilmesine rağmen, mağdurlar, aileleri ve toplum için zarar verici sonuçları olan yıkıcı bir fenomen olarak varlığını sürdürmektedir. Günümüzün silahlı çatışmalarının kurbanları askerlerden çok siviller olmakta, kadınlar, erkekler, kız ve erkek çocukları ile toplum içindeki diğer savunmasız gruplar ordular ve silahlı gruplar tarafından tecavüz, cinsel kölelik ve zorla evlendirme gibi cinsel şiddete maruz bırakılmaktadır. Bununla birlikte, çatışma ortamlarındaki cinsel şiddet çoğunlukla görünmez kalmakta, yaygınlığı ve sonuçları konusunda yeterli bilgiye ulaşılamamaktadır. Bu çalışmanın amacı, dünya genelinde silahlı çatışmalarda yaşanan cinsel şiddetin nedenleri, farklı uygulamaları ve sonuçları ile ilgili bir durum analizi yapmak ve sağlık hizmetleri bakış açısıyla mağdurlara ulaşma ve destek sağlama konusunda öneriler sunmaktır.

Gereç ve yöntem: Konu ile ilgili olarak uluslararası kuruluşlar tarafından yayınlanmış raporlar ve istatistikler ile bilimsel araştırma makaleleri dahil olmak üzere güncel literatür incelenmiş ve küresel bir değerlendirme yapılmıştır.

Bulgular: 2021 yılı itibarıyla 27 farklı ülkede çatışma yaşanmaktadır. 2020 yılında tespit edilen 169 silahlı çatışmanın 56'sında hükümet güçleri, 72'sinde hükümet-dışı güçler taraf olmuştur. 2020 yılında 13'ü aktif çatışma ortamı olmak üzere 18 ülkede tespit edilen toplam 2,542 cinsel şiddet vakasının %96'sını (>2.400) kadınlar ve kız çocukları, %70'ini (1.773) çocuklar oluşturmakta olup, erkekler ve erkek çocuklara yönelik cinsel şiddet vakaları yaklaşık %2 oranındadır.

Sonuç: Silahlı çatışma ortamlarında cinsel şiddet, günümüzde dünyanın pekçok bölgesinde görülmekte olup; mağdurların yaşadıkları suçluluk ve utanç duyguları, misilleme korkusu, sosyal dinamikler ve tabular gibi farklı nedenlerle boyutunun belirlenmesi, dolayısıyla mağdurlara ulaşmak ve destek sağlamak zordur. Bununla birlikte, mağdurların karşı karşıya kaldıkları fiziksel ve psikolojik sağlık sorunlarına, özellikle cinsel ve üreme sağlığı risklerine yönelik hizmet sunum modellerinin geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Anahtar kelimeler: cinsel şiddet, çatışma, çatışmalarla bağlantılı cinsel şiddet, halk sağlığı, cinsel sağlık/üreme sağlığı

Abstract

Objective: Sexual violence has been considered an unavoidable outcome of wars and armed conflicts throughout history; and although it is recognized as a crime against humanity and a war crime by current international laws, continues to exist as a devastating phenomenon with damaging consequences for victims, their families and society. The victims of today's armed conflicts are civilians rather than soldiers, and women, men, girls and boys, and other vulnerable groups in society are subjects of sexual violence, such as rape, sexual slavery and forced marriage, by armies and armed groups. However, conflict-related sexual violence often remains invisible, and there is insufficient information on its prevalence and consequences. This study aims to make a global situational analysis about the causes, different practices and consequences of conflict-related sexual violence and make recommendations from a health care perspective regarding how to reach and provide support to the victims.

Material and method: Current literature, including reports and statistics by international organizations and scientific research articles, are reviewed to make a global evaluation.

Findings: As of 2021, 27 different countries have conflicts. Of the 169 armed conflicts identified in 2020, 56 were state-based and 72 were non-state. In 2020, of the total 2.542 cases of sexual violence identified in 18 countries, 13 of which were active conflict areas, 96% (>2.400) were women and girls, 70% (1.773) were children, and 2% were against men and boys.

Conclusion: Conflict-related sexual violence is still prevalent in many parts of the world, yet it is difficult to determine its real dimensions due to various reasons, such as feelings of guilt and shame, fear of retaliation of the victims, and social dynamics and taboos, making it difficult to reach and provide support to victims. However, it is essential to develop service delivery models for the physical and psychological health problems, specifically sexual and reproductive health risks, faced by the victims.

Keywords: sexual violence, conflict-related sexual violence, conflict, public health, sexual/reproductive health

Introduction

The World Health Organization (WHO) defines violence as “the intentional use of physical force or power, threatened or actual, against oneself, another person, or against a group or community, that either results in or has a high likelihood of resulting in injury, death, psychological harm, maldevelopment or deprivation.” (Krug et al., 2002). Globally, hundreds of millions people suffer non-fatal forms of violence and some 470.000 people become victims of homicide every year (World Health Organization [WHO], n.d.). Depending on who the perpetrators and victims are, the WHO classifies violence in three broad categories as self-directed, interpersonal and collective violence (Krug et al., 2002).

Sexual violence is defined as: “any sexual act, attempt to obtain a sexual act, unwanted sexual comments or advances, or acts to traffic, or otherwise directed, against a person’s sexuality using coercion, by any person regardless of their relationship to the victim, in any setting, including but not limited to home and work.” (Krug et al., 2002). Although the legal definition of sexual violence may vary in different countries, it is considered a violent crime committed through coercive and destructive sexual behavior (Polat, 2017). It encompasses rape, defined as the physically forced or otherwise coerced penetration of the vulva or anus, using a penis, other body parts or an object, attempted rape, unwanted sexual touching and other non-contact forms” (WHO, 2021). Sexual violence can include other forms of assault involving a sexual organ, including coerced contact between the mouth and penis, vulva or anus, sexual slavery, forced prostitution, forced pregnancy, forced sterilization, or any other form of sexual violence of a comparable gravity (Krug et al., 2002; International Committee of the Red Cross [ICRC], 2016).

Sexual violence can occur at any age and to anyone. The perpetrators can be parents, caregivers, acquaintances, strangers, as well as intimate partners. Although the majority of cases are women and girls perpetrated by men, sexual abuse of men and boys is also common. Penetration is not limited to the penetration of the vulva or anus with a penis, but the penetration of other body parts or any object to the orifices of the body. The consent of children and of persons with limited capabilities who cannot resist the sexual assault is invalid (Polat, 2017; WHO/London School of Hygiene and Tropical Medicine, 2010).

Uppsala Conflict Data Program (UCDP) defines an armed conflict as “a contested incompatibility that concerns government and/or territory where the use of armed force between two parties, of which at least one is the government of a state, results in at least 25 battle-related deaths in one calendar year.” (Melander, 2016). International humanitarian law (IHL), also known as the law of armed conflicts or law of war, distinguishes two types of armed conflicts. An international armed conflict signifies fighting between the armed forces of at least two States. The wars of national liberation are also classified as international armed conflicts. A non-international armed conflict, on the other hand, signifies fighting on the territory of a State between the regular armed forces and identifiable armed groups, or between armed groups fighting one

another with a certain level of intensity and extending over a certain period of time (ICRC, 2008; ICRC, 2002).

The term “Conflict-Related Sexual Violence” (CRSV) refers to acts of sexual violence perpetrated against women, men, girls or boys that are directly or indirectly related to a conflict and used as a tactic of war to gain political or military advantage (United Nations [UN], 2021; North Atlantic Treaty Organization [NATO], 2021). It still continues to be a problem in many modern conflicts across the globe as a continued impediment to peace and security (ICRC, 2016; NATO, 2020). As stated by António Guterres, UN Secretary-General, “sexual violence is a threat to every individual's right to a life of dignity, and to humanity's collective peace and security.” (UN Peacekeeping, n.d.).

Regarding the typology of violence developed by WHO, CRSV is classified as political violence, which includes such acts as rape during conflicts, under the typology of collective violence, which is committed by larger groups of individuals or by states (Krug et al., 2002). CRSV hardly occurs in isolation, but rather forms part of a pattern of abuse and violence, including killing, child recruitment, destruction of property and looting. It is used as a form of reprisal, to create fear, or as a form of torture, and may also be used systematically, as a method of warfare, to destroy the social fabric (ICRC, 2016). The perpetrator takes advantage of the coercive environment and aims not just to exploit the victim's sexuality, but to control, embarrass, coerce, harm, and subjugate the victim (Polat, 2017). The International Human Rights Law and IHL both define CRSV as a war crime, a crime against humanity and, in some cases, as a component of genocide (Vorland Holen & Vermeij, 2017). CRSV has devastating and long-term effects on individuals and entire communities, and is recognized, codified and prosecuted as one of the most serious violations of international law (NATO, 2020).

This study aims to make a global situational analysis about the causes, different practices and consequences of conflict-related sexual violence and make recommendations from a health care perspective regarding how to reach and provide support to the victims.

Material and method

Current literature, including reports and statistics by international organizations and scientific research articles, was reviewed to make a global evaluation.

Findings

As of 2021, 27 different countries have ongoing conflicts (Koop, 2021; Council on Foreign Relations, 2021). During 2020 there were 34 armed conflicts, of which 82% were internationalized internal, 9% were internal and 9% were international (International Institute for Strategic Studies, 2021; Navarro Milián et al., 2021). The UCDP data, on the other hand, shows that there were 56 state-based conflicts, i.e. between two parties, of which at least one is the government of a state; 72 non-state conflicts, i.e. use of armed force between two organised armed groups, neither of which is the government of a state, and 41 one-sided conflicts, i.e. deliberate use of armed

force by the government of a state or by a formally organised group against civilians (Uppsala Conflict Data Program [UCDP], n.d.; Department of Peace and Conflict Research, n.d.).

CRSV was witnessed extensively across Europe during the Second World War and as part of many ethnic-based armed conflicts in the following decades. Currently it still is prevalent in the conflicts in countries such as Afghanistan, the Central African Republic, the Democratic Republic of Congo, Iraq, Mali, South Sudan, Nigeria and Syria (Vorland Holen & Vermeij, 2017; Anholt, 2016; Bigio & Vogelstein, 2017).

The perpetrators of CRSV are often affiliated with a State or non-State armed group, including national armed forces, police, or other security entities; terrorist entities or networks; local militias; armed groups; or traffickers (UN Peacekeeping, n.d.; UN, 2021; UN, 2020a). According to the annual reports by UN, in 2020, a total of 52 parties, the vast majority of whom are non-State actors, including several groups that are designated as terrorist groups, were involved in committing or being responsible for CRSV in 18 countries, of which 13 were conflict settings, 4 post-conflict situations and 1 situation of concern; compared to a total of 54 parties in 19 countries in 2019. The total number of CRSV cases were 2,542 in 2020, which showed a slight decrease from 2,838 cases of CRSV in 2019 (UN, n.d.-a; UN, n.d.-b).

The victims of today's armed conflicts are more likely to be civilians than soldiers. Of the 54 active conflicts, 22 (41%) involve reported sexual violence against civilians (Sapiezynska, 2021). The victims of CRSV are frequently an actual or perceived member of a political, ethnic or religious minority group or they are targeted on the basis of actual or perceived sexual orientation or gender identity (UN Peacekeeping, n.d.; UN, 2021); the individuals, such as journalists and human rights defenders, women's rights activists (UN, 2020a). Anybody can be affected by CRSV, however women and girls are disproportionately affected and primarily targeted by the armies and armed groups (Bigio & Vogelstein, 2017; Vorland Holen & Vermeij, 2017; UN, 2020a). Women and girls, whether they are combatants or civilians, are exposed to the usual violence of war just like men. However, CRSV, as a form of sexual and gender-based violence, is mostly gender specific, thus makes women and girls easier targets and primary victims (Gökalp Kutlu, 2014; UN, 2020b). In 1994, during the three months of genocide, between 100,000 and 250,000 women were raped in Rwanda. More than 60,000 women were raped amidst the civil war in Sierra Leone between 1991-2002; more than 40,000 during the civil war in Liberia between 1989-2003; up to 60,000 in the former Yugoslavia, in particular in Bosnia and Herzegovina, between 1992-1995; and at least 200,000 in the Democratic Republic of the Congo since 1998 (UN, 2014). UN reports show that women and girls account for more than 2,400 of the the total 2.542 reported cases (96%) in 18 conflict-affected countries in 2020, compared to more than 2,700 of the reported cases (96%) in 19 countries of 2019 (UN, n.d.-a; UN, n.d.-b).

The 2021 report by Save the Children reveals that approximately 834 million children (31% of the global child population) live in a conflict-affected country; and around 426

million children live in conflict zones, i.e. within 50 kilometers or closer to an ongoing conflict in 2019. The number of children at risk of CRSV has increased nearly tenfold from a total of 8.5 million children in 1990 to a staggering 72 million children who live in a conflict zone where there were reports of sexual violence perpetrated by conflict actors against children in 2019, which equals to 3.1% of all children in the world (Sapiezynska, 2021). UN reports show that in 1,773 cases (70%) the victims were children; girls account for 1,155 (95%) of the cases in 2020 while in 848 cases the victims were children; girls account for 803 (95%) of the cases in 2019 (UN, n.d.-a; UN, n.d.-b). The countries with the highest share of children living in conflict zones with reports of sexual violence perpetrated by conflict actors against children include Colombia (with 24% of all children in the country facing this risk), Iraq (with 49% of all children at risk), Somalia (56%), South Sudan (19%), Syria (48%) and Yemen (83%) (Sapiezynska, 2021).

Studies indicate that CRSV against men and boys is widespread, such that 32.6% of male former combatants in Liberia, 23.6% of men in DRC, 9–21% of men in Sri Lanka experienced some form of CRSV (Kiss et al., 2020). UN reports show that in 2020, among 1,773 cases, more than 58 (2%) were reported against men and boys compared to a total of more than 110 cases (4%) in 2019. Although often not captured in the reporting process, a total of four and eight cases of CRSV against LGBTQI individuals were recorded in 2019 and 2020 respectively (UN, n.d.-a; UN, n.d.-b).

Discussion

Sexual violence has been prevalent in armed conflicts throughout history, and often regarded as a distraction from the ‘real issues’ during war due to ill-fated behaviors of insubordinate soldiers and an inevitable consequence of armed conflicts (ICRC, 2016; Neophytou, 2011). Sexual violence is considered conflict-related when there is a direct or indirect link to the conflict or situation of concern, which could be temporal, i.e. the act of sexual violence occurs during the period of armed conflict, in a context of instability that may escalate to armed conflict, during a period of occupation, or in the aftermath of conflict but prior to the full restoration of State authority; and/or geographical, i.e. the act of sexual violence occurs in areas of active warfare and other conflict-affected areas including a part of a territory, border areas or an entire region; and/or causal, i.e. the conditions of conflict including the general breakdown of law and order situations of political instability and/or ensuing displacement aggravates the pre-conflict levels of sexual violence (UN, 2020a).

CRSV is a form of SGBV, which is endemic in all societies due to gender inequality and targets individuals or groups based on their sex or gender, such as women, men, girls, boys and lesbian, gay, bi, trans, and intersex (LGBTI) people. Although SGBV is not necessarily conflict related, it increases further during periods of conflict. Therefore, CRSV is regarded as a manifestation of extreme gender inequalities and denial of women and girls’ human rights, and is mainly based on patterns of gender discrimination as well as patriarchal values and practices that intensify in times of

conflict, which aggravate the existing inequalities and the gender roles in the society predating the conflict (Gökalp Kutlu, 2014; UN, 2020b).

The perpetrators may use CRSV to control the population through repression, terror or intimidation; to seize the contested land and to control the territory and the natural resources; to control the lives and reproduction abilities through deliberate targeting of ethnic and/or religious communities; to displace communities and expel the “undesirable” groups; to punish civilians suspected of supporting opponents; to humiliate the victims/survivors in order to destroy the social fabric of societies. It can be used as a “pull factor”, such as the promise of receiving “bush wives”, to recruit fighters; as a ritual initiation process to cut the ties of new recruits with their communities; as a form of socialization and group bonding within the group; or to generate revenues and finance their operations by selling women and girls at open markets and by collecting ransom payments from traumatized communities; all of which in the long-term dehumanize and detach combatants from society and prevent them from leaving (UN, 2020a).

CRSV disproportionately affects women and girls due to the deeply rooted gender norms and unequal power relationships (UN, 2020a). In societies where women’s rights are not identified as human rights, their violation is perceived traditional and not a violation of the law. Women are not targeted just because they are women, but the female body becomes a symbolic battleground, where existent cultural and geopolitical differences are acted out as well as a desire for future revenge is implemented (de Vito et al., 2009; Gökalp Kutlu, 2014). As the protection of women is associated with the male honour in societies where women are seen as men’s property who should protect their chastity, CRSV is regarded a proof of defeat and an act of humiliation committed against men; giving the message that they are too weak to protect their women. Perpetrators use women’s bodies to produce children of their ethnicity to facilitate ethnic cleansing and to maintain a pure ethno-cultural identity, which is explained by the patrilineal rationality where descent is traced through the father and the mother is perceived as a neutral vessel CRSV is also used to purposefully promote the infection of as many women as possible with HIV so that it will eventually spread and critically endanger the health of the targeted community as a whole. The extreme nature of CRSV has implications on the biological reproductive capability of women such as stillbirths and miscarriages on the short-term; and infertility on the long-term; and this could be defined as genocide when it is committed to prevent births among the target group (van Wieringen, 2020).

Men and boys can also be subject to CRSV due to gendered stereotypes linked to masculinity, homophobia, social taboos and biased legal frameworks and with a strategical aim to destroy the social fabric of the communities (Vorland Holen & Vermeij, 2017; UN, 2020b; Gökalp Kutlu, 2014). Incidents include male rape, gang rape, forced nudity, genital mutilation, castration, sterilization, genital shocks and beatings, oral and anal rape, forced masturbation of self and others, and degrading acts, such as being forced to perform sexual acts on other people or forced to watch sexual violence against others (UN, 2020a; Eriksson, 2021; Bahati, 2020).

These acts are usually used by one group as part of the political strategy of de-masculinization and homosexualization of the other. The cases of CRSV against men and boys are underreported due to a number of factors including fear of reprisal, the stigma associated with being a victim, the stigma related to perceived public and private emasculation and risk of stigmatization as homosexual, effeminate, and weak. Part of why disclosure is so feared also roots from the fear of being accused of complicity in their own attacks and Of exposing the vulnerability of the male body in times of war and after, which may bring collective shame to the society (Bahati, 2020; Birikorang & Edu-Afful, 2019).

In recent years, the number of CRSV cases against LGBTI people based on their actual or perceived sexual orientation and/or gender identity and motivated by homophobic and transphobic attitudes has shown an increase, especially in Colombia, Syria, and Myanmar. LGBTI individuals face abuse and violence by local community members and security agents; are targeted by 'honour killings' and excluded from economic opportunities or from access to services (Kiss et al., 2020; UN, 2020a; Eriksson, 2021).

CRSV rarely occurs in isolation, rather is accompanied by other acts of violence. It is a threat against post-conflict reconciliation and long-term stability, especially in situations of weakened governance and destabilized communities following the collapse of the State, displacement and/or violations of a ceasefire agreement (UN, 2020a; Bigio & Vogelstein, 2017; UN Peacekeeping, n.d.; UN, 2021). It may continue or even increase during the period following the conflict as a consequence of insecurity and impunity (UN, 2014).

CRSV is a medical emergency and a significant public health concern with many consequences for victims and survivors, i.e. women, men, girls and boys who are most likely to be civilians. It results in severe physical and psychological trauma including unwanted pregnancies, abortions, sexually transmitted infections including HIV infections and sometimes in death. The impacts of CRSV are intensified through different social, cultural and religious taboos about sexuality. Unwanted pregnancies and unsafe abortions as a consequence of CRSV potentially put health and lives of women and children born of rape at risk due to unsafe practices to terminate the pregnancies, heightened risk of exclusion from the community, risk of infanticide or other forms of violence. Additionally, victims of CRSV often face double victimization. They sustain potentially dangerous and long-lasting injuries and trauma, and also face stigmatization and rejection by their families and communities as well as significant challenges in reintegrating the community. Even when the conflicts end, the scars last and stigmatization continue causing long-term trauma to individuals and their communities (UN, 2014).

Conclusion

Conflict-related sexual violence is still prevalent in many parts of the world, and raises serious concerns regarding the human rights, gender equality, and protection of

civilians. It is difficult to determine its real dimensions due to various reasons, such as feelings of guilt and shame, fear of retaliation of the victims, and social dynamics and taboos, making it difficult to reach and provide support to victims. However, it is essential to develop service delivery models for the physical and psychological health problems, specifically sexual and reproductive health risks, faced by the victims. Humanitarian response that meets the medical and non-medical needs of the victims of CRSV is required. Victims should be treated with humanity, fully respecting their privacy, and maintaining strict confidentiality when responding to their needs. Assuring the security of victims and preventing further attacks are also of utmost importance. Fear of reprisals and attack may prevent victims from coming forward, or place those who do in precarious security situations, making them more vulnerable to attack. CRSV should not be regarded as coincidental and normal to avoid the risk of legitimizing its use as a weapon of war. In order to prevent and respond to CRSV, sustainable efforts addressing gender inequality, ensuring the realization of human rights for all and full, equal and meaningful participation of women and girls in peace and political processes is required.

References

1. Anholt, R. M. (2016). Understanding sexual violence in armed conflict: cutting ourselves with Occam's razor. *Journal of International Humanitarian Action*, 1(1). <https://doi.org/10.1186/s41018-016-0007-7>
2. Bahati, B. I. (2020). *Masculinities, Conflict-Related Sexual Violence, and the WPS Agenda*. IPI Global Observatory. <https://theglobalobservatory.org/2020/10/masculinities-conflict-related-sexual-violence-wps-agenda/>
3. Bigio, J., & Vogelstein, R. (2017). *Countering Sexual Violence in Conflict*. Council on Foreign Relations. https://cdn.cfr.org/sites/default/files/report_pdf/Discussion_Paper_Bigio_Vogelstein_Sexual_Violence_Conflict_OR_1.pdf
4. Birikorang, E., & Edu-Afful, F. (2019). *Breaking the Silence of Conflict-Related Sexual Violence against Men and Boys: The Case of the Democratic Republic of Congo*. KAIPTC. <https://www.kaiptc.org/kaiptc-publication/breaking-the-silence-of-conflict-related-sexual-violence-against-men-and-boys-the-case-of-the-democratic-republic-of-congo/>
5. Council on Foreign Relations. (2021). *Global Conflict Tracker*. <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/?category=usConflictStatus>
6. de Vito, D., Gill, A., & Short, D. (2009). Rape Characterised as Genocide. *International Journal on Human Rights*, 6(10), 29–51. <https://sur.conectas.org/wp-content/uploads/2017/11/sur10-eng-daniela-de-vito-aisha-gill-and-damien-short.pdf>
7. Department of Peace and Conflict Research. (n.d.). *Definitions*. Uppsala University. <https://www.pcr.uu.se/research/ucdp/definitions/>

8. Eriksson, M. (2021). *Conflict-Related Sexual Violence Against Men: A thematic analysis of the phenomenon in mass media*. Linnæus University. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1519852/FULLTEXT01.pdf>
9. Gökalp Kutlu, A. (2014). Armed Conflicts and Sexual Violence Against Women: An Inevitable Accompaniment? *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 28, 1–20. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/251838>
10. International Committee of the Red Cross. (2002). *International Humanitarian Law*. International Committee of the Red Cross. https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/icrc_002_0703.pdf
11. International Committee of the Red Cross. (2008). *How is the Term “Armed Conflict” Defined in International Humanitarian Law?* <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/opinion-paper-armed-conflict.pdf>
12. International Committee of the Red Cross. (2016). *Q&A: sexual violence in armed conflict*. <https://www.icrc.org/en/document/sexual-violence-armed-conflict-questions-and-answers>
 - a. International Institute for Strategic Studies. (2021). *Armed Conflict Survey 2021*. IISS. <https://www.iiss.org/publications/armed-conflict-survey/2021/armed-conflict-survey-2021>
13. Kiss, L., Quinlan-Davidson, M., Pasquero, L., Ollé Tejero, P., Hogg, C., Theis, J., Park, A., Zimmerman, C., & Hossain, M. (2020). Male and LGBT survivors of sexual violence in conflict situations: a realist review of health interventions in low-and middle-income countries. *Conflict and Health*, 14(11), 1–26. <https://doi.org/10.1186/s13031-020-0254-5>
14. Koop, A. (2021). *Mapped: Where are the World’s Ongoing Conflicts Today?* Visual Capitalist. <https://www.visualcapitalist.com/mapped-where-are-the-worlds-ongoing-conflicts-today/>
15. Krug, E. G., Dahlberg, L. L., Mercy, J. A., Zwi, A. B., & Lozano, R. (Eds.). (2002). *World report on violence and health*. World Health Organization. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf
16. Melander, E. (2016). *The UCDP Armed Conflict Definition* [Slides]. The United Nations Development Programme. <https://www.undp.org/content/dam/norway/img/sdg-16-oslo-2016/Erik%20Melander.pdf>
17. Navarro Milián, I., Royo Aspa, J. M., Urgell García, J., Urrutia Arestizábal, P., Villellas Ariño, A., & Villellas Ariño, M. (2021). *Alert 2021! Report on conflicts, human rights and peacebuilding*. Escola de Cultura de Pau. <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/alerta21i.pdf>
18. Neophytou, M. (2011). *Sexual violence and war: inevitable?* OpenDemocracy. <https://www.opendemocracy.net/en/5050/sexual-violence-and-war-inevitable/>
19. North Atlantic Treaty Organization. (2020). *Combating Conflict-Related Sexual Violence*. NATO. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_176569.htm
20. North Atlantic Treaty Organization. (2021). *NATO Policy on Preventing and Responding to Conflict-Related Sexual Violence*. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_184570.htm

21. Polat, O. (2017). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 15–34.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/maruhad/issue/27591/290653>
22. Sapiezynska, E. (2021). *Weapon of War: Sexual violence against children in conflict*. Save the Children International.
https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/weapon-of-war-report_final.pdf/
23. United Nations. (n.d.-a). *11th Report of the UN Secretary-General on Conflict-Related Sexual Violence*. <https://www.un.org/sexualviolenceinconflict/wp-content/uploads/2020/07/factsheet-11th-annual-report-of-sg-on-conflict-related-sexual-violence-crsv/20200717-Factsheet-2019-SG-report.pdf>
24. United Nations. (n.d.-b). *12th Report of the United Nations Secretary-General on Conflict-Related Sexual Violence*.
<https://www.un.org/sexualviolenceinconflict/wp-content/uploads/2021/04/factsheet-12th-annual-report-of-the-sg-on-conflict-related-sexual-violence-crsv/factsheet2020-1.pdf>
25. United Nations. (2014). *Sexual Violence: a Tool of War*. Department of Public Information.
<https://www.un.org/en/preventgenocide/rwanda/assets/pdf/Backgrounder%20Sexual%20Violence%202014.pdf>
26. United Nations. (2020a). *The Handbook for United Nations Field Missions on Preventing and Responding to Conflict-Related Sexual Violence*. United Nations.
<https://www.un.org/sexualviolenceinconflict/wp-content/uploads/2020/06/2020.08-UN-CRSV-Handbook.pdf>
27. United Nations. (2020b). *United Nations Field Missions: Preventing and responding to Conflict-Related Sexual Violence*.
<https://www.un.org/sexualviolenceinconflict/wp-content/uploads/2020/02/DPO-DPPA-SRSG-SVC-OHCHR-Policy-on-Field-Missions-Preventing-and-Responding-to-CRSV-2020.pdf>
28. United Nations. (2021). *Conflict-Related Sexual Violence: Report of the United Nations Secretary-General*. <https://www.un.org/sexualviolenceinconflict/wp-content/uploads/2021/04/report/conflict-related-sexual-violence-report-of-the-united-nations-secretary-general/SG-Report-2020editedsmall.pdf>
29. United Nations Peacekeeping. (n.d.). *Conflict-related Sexual Violence*.
<https://peacekeeping.un.org/en/conflict-related-sexual-violence>
30. Uppsala Conflict Data Program. (n.d.). *Number of Conflicts 1975–2020*. Uppsala University. <https://ucdp.uu.se/>
31. van Wieringen, K. (2020). To counter the rationality of sexual violence: existing and potential policies against the genocidal use of rape as a weapon of war in the Democratic Republic of Congo. *Journal of International Humanitarian Action*, 5(8), 1–14. <https://doi.org/10.1186/s41018-020-00074-4>
32. Vorland Holen, S., & Vermeij, L. (2017). *Combating Conflict-Related Sexual Violence*. NATO Review.
<https://www.nato.int/docu/review/articles/2017/10/26/combating-conflict-related-sexual-violence/index.html>

33. World Health Organization. (n.d.). *Violence Info*. <https://apps.who.int/violence-info/>
34. World Health Organization. (2021). *Violence against women*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>
35. World Health Organization/London School of Hygiene and Tropical Medicine. (2010). *Preventing intimate partner and sexual violence against women: taking action and generating evidence*. World Health Organization. https://www.who.int/violence_injury_prevention/publications/violence/9789241564007_eng.pdf

20- CİNSEL ŞİDDET MAĞDURU OLMAK İLE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE İLİŞKİN TUTUMLAR VE TECAVÜZ MİTLERİ KABULÜ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Doç. Dr. Ş. Güliz Kolburan, İstanbul Aydın Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, 0000-0002-7403-6933, sahidegulizkolburan@aydin.edu.tr

Arş. Gör. Dila Ergül, İstanbul Aydın Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, 0000-0002-1676-1109, dilaergul@aydin.edu.tr

Özet

Cinsel şiddetin bir türü olan tecavüzün toplum içerisindeki sosyal inşası, çoğunlukla mağdura yönelik olumsuz yargılar ve suçlayıcı bir tavır üzerinden şekillenmektedir. “Tecavüz kavramı ya da mağdurları hakkında, mağdurun durumunu inkâr ya da minimize eden ve/veya mağduru kendi mağduriyeti üzerinden suçlamaya yönelik önyargı barındıran yanlış inançlar” olarak tanımlanan tecavüz mitleri de çoğunlukla kadınlara yönelik olan bu mağdur suçlayıcılığın bir tezahürü olarak ele alınabilir. Bireyin içinde yaşadığı toplumun ahlaki kurallarına uygun olmak koşuluyla biyolojik cinsiyetinin gerektirdiği davranışı göstermesi anlamına gelen cinsiyet rolü de tecavüz mitlerinin kabul edilmesine etki eden tutumlardan biridir.

Bu bağlamda çalışmanın amacı; cinsel şiddete maruz kalmış ve kalmamış bireylerin, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ile tecavüz mitlerini kabul etme düzeyi, cinsel şiddet mağduru olmayanlara göre daha düşüktür., “Cinsel şiddet mağduru bireylerin eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerine sahip olma ihtimali, cinsel şiddet mağduru olmayanlara göre daha yüksektir.” ve “Tecavüz mitlerini kabul etme ile, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar arasında anlamlı bir ilişki vardır.” şeklindedir.

Çalışma nicel bir araştırma olup, araştırma deseni çerçevesinde anket kullanımına karar verilmiş ve veri toplama aracı olarak demografik sorularla 2 farklı 5’li likert ölçekten yararlanılmıştır. İlk ölçek olarak Illinois Tecavüz Mitlerini Kabul Ölçeği; ikinci ölçek olarak Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Çevrimiçi anket çalışması yapılarak Google Forms aracılığıyla 400 kişiye ulaşılmıştır.

Araştırma sonucunda cinsel şiddet mağduru bireylerin mağdur olmayanlara kıyasla toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının daha eşitlikçi; tecavüz mitlerini kabul düzeylerinin ise daha düşük olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte tecavüz mitlerinin kabulü ile toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Dolayısıyla tüm hipotezler çalışma örneklemini kapsamında desteklenmiştir.

Anahtar kelimeler: *Tecavüz mitleri, Toplumsal cinsiyet rolleri, Cinsel şiddet*

Abstract

The social construction of rape, which is a type of sexual violence, is mostly shaped by negative judgments and blaming attitudes towards the victim. Rape myths, which are defined as “attitudes and false beliefs held about rape that deny or minimize victim injury and/or blame the victims for their own victimization” can also be considered as a part of this victim-blaming which is mostly directed at women. Gender role, which means that the individual must behave according to his/her biological sex, considering the moral rules of the society s/he lives in, is one of the factors that affect the acceptance of rape myths.

In this context, the aim of this study is to investigate the relationship between attitudes towards gender roles and acceptance of rape myths of individuals who have been and have not been subjected to sexual violence. The hypotheses are; “Individuals who are victims of sexual violence are less likely to accept rape myths than those who are not victims of sexual violence.”, “Individuals who are victims of sexual violence are more likely to have egalitarian gender roles than those who are not victims of sexual violence.” and “There is a significant relationship between rape myth acceptance and attitudes towards gender roles.”

This research was conducted as quantitative research. Research design was chosen as a questionnaire and the research instruments are demographic questions and two different 5-point likert scales. The first scale is Illinois Tecavüz Mitlerini Kabul Ölçeği and the second one is Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği. By conducting an online survey, 400 people were reached through Google Forms.

According to the results, it was concluded that the attitudes of individuals who are victims of sexual violence towards gender roles are more egalitarian, and the level of rape myth acceptance was lower compared to those who are not victims. Besides, a negative significant relationship was found between the rape myth acceptance and attitudes towards gender roles. Therefore, all hypotheses were supported within the scope of the study sample.

Keywords: *Rape myths, Gender roles, Sexual violence*

1. Giriş

Tecavüz kavramı dünya çapında 1980'lerden beri süregelen bir cinsel suç olmakla birlikte çeşitli akademik araştırmalara sıklıkla konu olmaktadır (Grubb ve Turner, 2012). Bu zamana kadar yapılan araştırmalar tecavüzün dünya genelinde sık görülen bir suç türü olmasına rağmen yaygınlık oranlarının değişiklik gösterdiğini saptamıştır. Resmi istatistik kurumlarının tecavüze yönelik yayınladığı oranların böylesine düşük olması yanıltıcı bir figür olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü cinsel suçlar ve özellikle tecavüz vakaları ilgili mecralara en az raporlanan suçlar arasında yer almaktadır (Grubb ve Turner, 2012; Kelly, 2002). Yapılan araştırmalara göre bu durumun sebebi, mağdurlara yönelik kalıplaşmış olumsuz yargılar ve tecavüzün toplum içerisindeki sosyal inşasından kaynaklanmaktadır. Nitekim tecavüz mağduru birey aşağılanma ve dışlanma korkusundan, adalet sistemindeki ve toplumda yer alan diğer kişilerin inançsızlığından, durumu raporlasa dahi failin “hak ettiği” cezayı almayacağına dair inancından kaynaklı olarak durumu yetkili mecralara bildirmemeyi tercih etmektedirler (Gunn ve Linden, 1997; Chapleau ve diğ., 2008).

Tecavüzün toplum içerisindeki sosyal inşası, özellikle mağdura yönelik olumsuz yargılar ve suçlayıcı bir tavır üzerinden şekillenmiştir. Bu bağlamda “mağdur suçlayıcılık”, mağdurun olay esnasındaki hal ve davranışları, dış görünüşü, alkollü olması, hatta tecavüze uğradığı yerde bulunması gibi nedenlerle, toplumun mağduru bir nebze bile olsa tecavüzün sorumlusu haline getirmesi olarak özetlenebilir (Schwartz ve Leggett, 1999). Toplumun çoğu kesiminde mağduriyet kavramı özellikle kadınlar etrafında geliştiğinden, “mağdur suçlayıcılık” da genellikle toplumun kadınlara karşı orantısız görüşlerinden kaynaklanmaktadır (Eigenberg ve Garland, 2008). Tecavüz mitleri de çoğunlukla kadınlara yönelik olan bu mağdur suçlayıcılığın kaynağını oluşturmakta ve adeta toplumsal bir ön kabul sunmaktadır.

1.1 Tecavüz Mitlerinin Kabulü

Tecavüz mitleri *“tecavüz kavramı ya da mağdurları hakkında, mağdurun durumunu inkâr ya da minimize eden ve/veya mağduru kendi mağduriyeti üzerinden suçlamaya yönelik önyargı barındıran yanlış inançlar”* olarak tanımlanabilir (Hayes-Smith ve Levett, 2010). Çoğu araştırmada erkeklerin kadınlara kıyasla tecavüz mitlerini daha fazla kabul ettiği saptanmış olsa da (Hammond ve diğ., 2011; Hayes-Smith ve Levett, 2010; Jimenez ve Abreu, 2003; Lonsway ve Fitzgerald, 1994) kadınlar da toplumsal inşanın bir sonucu olarak bu mitlere maruz kalmakta ve içselleştirmektedir (Hammond ve diğ., 2011). Bu mitler, toplumlar ve kültürler arası değişiklik gösterse de çoğunlukla mağduru tecavüze uğradığı için suçlama, faili aklama eğiliminde olma ve belli kalıplara uyan kadınların tecavüze uğrayacağına yönelik inançlar etrafında şekillenmektedir (Gerger ve diğ., 2007; Lonsway ve Fitzgerald, 1994). Dolayısıyla “Kadın tecavüze uğradıysa bunu hak etmiştir” ve “Kırmızı ruj sürdüyse/kısa etek giydiyse tecavüze uğrayabilir” gibi inançlar tecavüz mitlerine örnek gösterilebilir.

1.2. Toplumsal Cinsiyet Roller

'Bireyin kendi kimliğini kadın ve erkek olarak algılayıp, biyolojik cinsiyetinin gerektirdiği davranışı göstermesi' anlamına gelen cinsiyet rolü, bireyin içinde yaşadığı toplumun ahlaki kurallarına uygun olarak öğretilmekte ve bireyin bu cinsiyet rolü kalıpları içinde davranması beklenmektedir. Rubin (1975) "*bireylerin biyolojik cinselliğinin, kültürle ilişkiye geçtikçe dönüştüğüne*" ilişkin bir açıklama sunar. Bu noktada biyolojik özelliklerimizin bize sundukları, kültürel yapı ve dayatmalarla şekillenerek hayata geçmektedir. Hayata geçen form biyolojiden bağımsız, sosyal yapı tarafından oluşturulmuş normlardan ibarettir. Bu durumda biyolojik özelliklerden bağımsız olarak, kültürel etkenlerle belirlenmiş ve kültüre özgü rollerden söz etmek gerekir. Çocuklar, o toplumda kadın ve erkeğe biçilen roller ve onlara uygun görülen davranış kalıpları içinde şekillenir. Bu roller doğrultusunda kız ve erkek çocukların bu rolleri içselleştirmeleri ve sorgulamamaları istenir. Dolayısıyla kişinin davranışları, kendi ve başkaları hakkındaki inançları bu rollerden etkilenir. Cinsel davranış da toplumsal cinsiyet rollerinin etkilediği bir davranış olarak karşımıza çıkar (Grubb ve Turner, 2012).

Nitekim erkekler genellikle cinsel etkileşimin başlatıcısı, daha baskın ve cinsel teklifte bulunan taraf olarak sosyalleşirken; kadınlar ise daha pasif olacak şekilde sosyalleşir (Bridges, 1991; Jenkins ve Dambrot, 1987). Burt (1980), tecavüzün, cinsiyet rolü sosyalizasyon teorisine göre yaptığı analizde, tecavüzün toplumsal cinsiyet rollerinin gelenekselci bakış açısının bir uzantısı olarak görüldüğünü ileri sürmüştür. Toplum içinde erkeklerin güçlü, baskın ve saldırgan; kadınların ise zayıf ve kırılgan olarak görülmesine bağlı olarak cinsel açıdan saldırgan davranışın, tecavüz hakkında yanlış inançları ve tecavüz mağdurlarına yönelik düşmanca bir ortamı teşvik eden kültürel tutumlarla desteklendiği görülmektedir (Burt, 1980). Dolayısıyla geleneksel cinsiyet rolleri tecavüz mitleri kabulünün önemli bir yordayıcısı olarak görülmektedir.

Konuya ilişkin literatür incelendiğinde, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargılar ile tecavüze ilişkin tutumlar arasında bir ilişkinin varlığından söz edilmektedir. Buna göre, araştırmaların çoğunluğu toplumsal cinsiyet rolleri daha gelenekselci olan bireylerin, diğerlerine kıyasla cinsel şiddet mağduruna karşı daha sert, faile karşı ise daha hoşgörülü olduğunu belirtmiştir (Acock ve Ireland, 1983). Bir başka çalışmaya göre kadınların toplum içindeki yerlerine yönelik daha geleneksel tutuma sahip olan bireylerin tecavüz vakalarında, mağdur olan kadını sorumlu tutma olasılıklarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (Simms ve diğ., 2007).

1.3. Cinsel Şiddet Mağduriyeti

Cinsel şiddet kavramı, genellikle hem cinsel tacizi hem de cinsel saldırıyı içeren tüm eylemleri ifade etmek için kullanılır. Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği cinsel şiddeti, "*Onay almaksızın, onay inşa ederek veya onay almanın söz konusu olamayacağı durumlarda (kişi alkol veya uyuşturucu etkisi altında ise, bedensel veya zihinsel/ruhsal olarak onay vermekte yetersiz durumda ise vb.) kişinin/kişilerin uyguladığı, cinselliğe yönelik teşebbüs ve tehdit içeren her türlü eylem, davranış ve*

müdahale.” olarak tanımlar (Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği, 2019). Buna göre, cinselliğin araç olarak kullanıldığı ya da kişinin cinsiyetini, cinsel kimliğini, cinsel yönelimini, toplumsal cinsiyetini veya toplumsal cinsiyet ifadesini hedef alan, onayın var olmadığı, istenmeyen, gerçekleşmiş, teşebbüs edilmiş, tehdit boyutunda kalmış eylem ya da davranışlar cinsel şiddet kapsamında değerlendirilir. Eylem gerçekleşmiş bir eylem olabilir, gerçekleşmemiş ve girişimde kalmış olabilir. Cinsel şiddete yönelik gözdağı, şantaj ve farklı tehdit davranışları; bir kişinin bedensel ve/veya cinsel bütünlüğüne yönelik bir müdahale de olabilir. Kapsayıcılığı bu denli geniş olan cinsel şiddetin bir türü olan tecavüz ise en genel ifadeyle kişinin rızası olmadan gerçekleşen cinsel birleşmedir.

Geçmiş çalışmalar incelendiğinde tecavüz mitleri, toplumsal cinsiyet rolleri ve mağdur suçlayıcı yaklaşımların cinsel şiddete maruz bırakılmış bireylerin hayatlarında önemli etkiye sahip olduğu görülmektedir. Nitekim tecavüz mitleri ve mağdur suçlayıcı yaklaşımların cinsel saldırı suçunun meşrulaştırılmasına sebep olmasının yanı sıra, cinsel saldırı mağduru kadınların hem yasal hem de sosyal-psikolojik anlamda ihtiyaç duydukları destekten yoksun kalmalarına neden olduğu saptanmıştır (Yalçın ve Öztürk, 2018). Tecavüz mitleri ve geçmiş cinsel şiddet mağduriyetlerini konu alan araştırmalara bakıldığında ise farklı sonuçlara ulaşmış çalışmalara rastlanmaktadır. Geçmiş mağduriyet ve tecavüz mitleri arasında herhangi bir ilişkinin bulunmadığı çalışmalar olsa da (Carmody ve Washington, 2001); cinsel şiddete maruz bırakılmış bir kişinin algısının tecavüz mitlerinden ve cinsel şiddeti meşrulaştıran cinsiyetçi kalıp yargılardan büyük oranda etkilendiği bulgular da mevcuttur (Weiss, 2009). Nitekim Baugher ve arkadaşlarının (2010) çalışmasında daha önce cinsel şiddete maruz bırakılmış bireylerin maruz bırakılmayanlara kıyasla tecavüz mitleri kabul oranlarının daha düşük olduğu saptanmıştır.

Buradan hareketle, cinsel şiddete maruz bırakılmanın özellikle tecavüz mitleri, toplumsal cinsiyet rolleri, toplum normları gibi kavramlar ile olan yakın ilişkisi bu araştırmanın gerekliliğini gözler önüne sermektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, cinsel şiddet mağduriyeti çerçevesinde bireylerin tecavüz mitleri kabul oranı ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını incelemektir. Araştırma kapsamında oluşturulan hipotezler aşağıdaki gibidir:

- 1) Cinsel şiddet mağduru bireylerin tecavüz mitlerini kabul etme düzeyi, cinsel şiddet mağduru olmayanlara göre daha düşüktür.
- 2) Cinsel şiddet mağduru bireylerin eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerine sahip olma ihtimali, cinsel şiddet mağduru olmayanlara göre daha yüksektir.
- 3) Tecavüz mitlerini kabul etme ile, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar arasında anlamlı bir ilişki vardır.

2. Gereç ve Yöntem

Araştırma nicel metodoloji kapsamında gerçekleşmiş olup 18 yaş ve üzeri bireylerden çevrimiçi anket yoluyla veri toplanmıştır. Katılımcılara Google Forms

aracılığıyla uygulanan bu ankette demografik sorularla birlikte 2 farklı 5'li likert ölçek kullanılmıştır. Kullanılan ölçeklerden biri olan Illinois Tecavüz Mitlerini Kabul Ölçeği (ITMKÖ) (Çoklar ve Meşe, 2015), tecavüze ilişkin kalıp yargılar içeren 17 maddeden oluşmaktadır ve ölçekten düşük puan almak tecavüz mitlerine katılım oranının düşük olduğunu göstermektedir. Bir diğer ölçek olan Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği (TCRTÖ) (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011) ise toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi ve gelenekselci 38 adet ifade içermekte olup; ölçekten alınan yüksek puan bireylerin daha eşitlikçi bir tutuma sahip olduğuna işaret etmektedir.

Veri toplama süreci sonunda toplam 400 katılımcıya ulaşılmıştır. Bu katılımcılardan iki tanesi uç değer olduğundan analizlere başlamadan önce veri setinden çıkarılmıştır. Kalan 398 kişiyle verilerin normal dağılıp dağılmadığını ve kullanılması gereken analizleri belirlemek amacıyla yapılan normallik testleri sonucunda verilerin normal dağılmadığı belirlenmiştir. Bu sebeple analiz sürecinde parametrik olmayan testler olan Mann-Whitney U testi ve Spearman korelasyon testi kullanılmıştır.

3. Bulgular

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin ayrıntılı sonuçlar Tablo 1'de verilmiştir. Buna göre katılımcıların %81,7'si kadın (n=325) iken %18,3'ü (n=73) erkektir. Yaş gruplarına bakıldığında katılımcıların çoğunlukla 18-24 (%44) ve 25-31 (%32,9) yaş aralığında olduğu görülmektedir. Eğitim durumu incelendiğinde katılımcıların yarısından fazlasının lisans mezunu (%63,3) olduğu saptanmıştır. Cinsel şiddet mağduriyetine göre katılımcıların %60,8'i (n=242) cinsel şiddet mağduru iken, %39,2'sinin (n=156) böyle bir mağduriyet yaşamadığı saptanmıştır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Demografik Değişkenler (N=398)		Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	325	81.7
	Erkek	73	18.3
Yaş	18-24	175	44
	25-31	131	32.9
	32-38	37	9.3
	39-45	25	6.3
	45+	30	7.5
Eğitim	İlkokul	3	0.8
	Ortaokul	3	0.8
	Lise	53	13.3
	Lisans	252	63.3
	Yüksek Lisans	75	18.8

	Doktora	12	3
Mağduriyet Durumu	Evet	242	60.8
	Hayır	156	39.2

Cinsel şiddet mağduru olduğunu belirten 242 katılımcının cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde ise 235 kişinin kadın (%97,1); sadece 7 kişinin (%2,9) erkek olduğu saptanmıştır (Tablo II).

Tablo II. Cinsel Şiddet Mağduriyeti ve Cinsiyete Göre Frekans Tablosu

Cinsel Şiddet Mağduriyeti / Cinsiyet	Kadın (n)	Erkek (n)	N
Evet (n)	235	7	242
Hayır (n)	90	66	156
N	325	73	398

Tecavüz mitleri kabul oranı ve toplumsal cinsiyete ilişkin tutumların cinsel şiddet mağduriyetine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde her ikisinin de cinsel şiddete maruz bırakılanlar ve bırakılmayanlar arasında anlamlı derecede farklılaştığı görülmüştür ($p<.05$). Buna göre, cinsel şiddete maruz bırakılmış bireylerin tecavüz mitlerini kabul etme oranları daha düşük iken; toplumsal cinsiyete ilişkin tutumlarının daha eşitlikçi olduğu saptanmıştır (Tablo III). Dolayısıyla “Cinsel şiddet mağduru bireylerin tecavüz mitlerine ilişkin kabul oranları, cinsel şiddet mağduru olmayanlara göre daha düşüktür.” ve “Cinsel şiddet mağduru bireylerin eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerine sahip olma oranı, cinsel şiddet mağduru olmayanlara göre daha yüksektir.” Hipotezleri doğrulanmıştır.

Tablo III. Katılımcıların Cinsel Şiddet Mağduriyetlerinin Ölçeklere göre Mann – Whitney U Analizi

	CŞ Mağduriyeti	N	S.o.	S.t.	U	p
Tecavüz mitleri kabul oranı	Evet	242	185.42	44870.50	15467.500	.002
	Hayır	156	221.35	34530.50		
Toplumsal cinsiyete ilişkin tutum	Evet	242	225.57	54587.00	12568.000	.000
	Hayır	156	159.06	24814.00		

* $p<.05$

Tecavüz mitleri kabul oranı ve toplumsal cinsiyete ilişkin tutumların cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde her ikisinin de kadınlar ve erkekler arasında anlamlı derecede farklılaştığı görülmüştür ($p<.05$). Bu doğrultuda kadınların erkek katılımcılara kıyasla tecavüz mitlerini kabul oranı daha düşük iken; toplumsal cinsiyete ilişkin tutumlarının da daha eşitlikçi olduğu bulunmuştur (Tablo IV).

Tablo IV. Katılımcıların Cinsiyetlerinin Ölçeklere göre Mann – Whitney U Analizi

	Cinsiyet	N	S.o.	S.t.	U	p
Tecavüz mitleri kabul oranı	Kadın	325	179.40	58304.00	5329.000	.000
	Erkek	73	289.00	21097.00		
Toplumsal cinsiyete ilişkin tutum	Kadın	325	222.21	72219.50	4480.500	.000
	Erkek	73	98.38	7181.50		

*p<.05

Tecavüz mitleri kabul oranı ile toplumsal cinsiyete ilişkin tutum arasındaki ilişkiye bakıldığında iki değişken arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($\rho=-.274$; $p=.000$). Buna göre, tecavüz mitleri kabul oranı yüksek olan bireylerin toplumsal cinsiyete ilişkin tutumlarının daha gelenekselcidir (Tablo V). Dolayısıyla “Tecavüz mitlerini kabul oranı ile, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezi doğrulanmıştır.

Tablo V. Tecavüz Mitleri Kabul Oranı ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Arasındaki Korelasyon

Değişkenler	N	rho	p
Tecavüz mitleri kabul oranı - Toplumsal cinsiyete ilişkin tutum	398	-.274**	.000

**p<.01

4. Tartışma ve Sonuç

Çalışma sonucunda cinsiyet ve cinsel şiddet mağduriyeti değişkenlerine ilişkin oldukça çarpıcı bulgular elde edilmiştir. Bu bağlamda, araştırmaya katılım gösteren kadın sayısının, erkeklerin sayısının 4 katından fazla olması; araştırma konusunun cinsel şiddet, tecavüz mitleri ve toplumsal cinsiyet rolleri etrafında şekillenmesine bağlı olarak araştırmaya kadınların daha çok ilgi göstermesiyle ilişkilendirilebilir. Nitekim literatürde benzer konulu çalışmalara bakıldığında, çalışmaya paralel olarak kadın katılımcı sayılarının erkeklere göre daha fazla olması bu düşüncüyü destekler niteliktedir (Rich ve diğ., 2021; Baugher ve diğ., 2010). Bununla birlikte, cinsel şiddet mağduriyetine ilişkin demografik bulgulara göre mağduriyet yaşadığını belirten katılımcıların 242 kişi olup; bunlardan sadece 7 tanesinin erkek olması da üzerine tartışılması gereken bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna göre, örneklem genelinde mağduriyet yaşadığını belirten kişilerin sayısı nispeten fazla iken; bunların neredeyse tamamının kadın olması, maalesef ki cinsel şiddetin hala büyük bir çoğunlukla kadınları konu alan bir problem olduğunun göstergesidir. Öte yandan toplumsal cinsiyet rolleri kapsamında erkeğin otoriter, güçlü ve baskın bir figür olarak görülmesi durumu toplumda cinsel şiddete uğramış erkeklere yönelik bir tezatlık

barındırdığından; erkeklerin cinsel şiddet mağduru olsa bile toplumdan göreceği tepkiler doğrultusunda bu durumu raporlamıyor olması ihtimalini de ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla araştırma kapsamında cinsel şiddet mağduru erkeklerin azlığı bununla da açıklanabilir.

Bir diğer bulguya göre, tecavüz mitleri kabul oranı ve toplumsal cinsiyete ilişkin tutumların cinsiyete göre anlamlı bir fark gösterdiği saptanmıştır. Erkeklerin kadınlara kıyasla tecavüz mitlerini daha fazla kabul ediyor olması, cinsel şiddet mağdurlarının çoğunluğunun kadın olması ile ilişkilendirilebilir. “Erkekleri kışkırtan bir kadın, olabilecekleri hak eder.” ve “Tecavüze uğrayanlar genellikle sadece davetkâr giyinen kadınlardır.” vb. gibi çoğunlukla kadını suçlamaya yönelik mitlerin erkek katılımcılar tarafından daha çok kabul edildiği düşünüldüğünde; cinsel şiddet kavramı çerçevesinde kadın mağduriyetinin konuşuluyor olması daha olasıdır. Bununla beraber, erkeklerin tecavüz mitlerini daha çok kabul ediyor oluşu literatüre paralel bir bulgudur (Hammond ve diğ., 2011; Hayes-Smith ve Levett, 2010; Jimenez ve Abreu, 2003; Lonsway ve Fitzgerald, 1994). Yakın zamanda Türkiye’de üniversite öğrencileriyle yapılmış bir çalışmada da yine erkek öğrencilerin tecavüz mitlerini kabul oranı daha yüksek bulunmuştur (Yılmaz ve Oskay, 2020).

Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlara bakıldığında, erkeklerin daha gelenekselci bir tutuma sahip olduğu bulunmuştur. Nitekim, toplum içinde erkeğin daha güçlü ve saldırgan; kadının ise daha kırılgan ve zayıf olarak görüldüğü gelenekselci tutumların tecavüz hakkındaki yanlış inançları teşvik edici etkisi düşünüldüğünde (Burt, 1980); hem tecavüz mitleri kabul oranı yüksek olan erkek katılımcıların daha gelenekselci tutuma sahip olması hem de tecavüz mitleri kabul oranı yüksek olan bireylerin toplumsal cinsiyete ilişkin tutumlarının daha gelenekselci olduğu bulgusu bu düşünceyi destekler niteliktedir.

Bir diğer önemli bulgu, tecavüz mitleri kabul oranı ve toplumsal cinsiyete ilişkin tutumların cinsel şiddete maruz bırakılanlar ve bırakılmayanlar arasında anlamlı bir fark göstermesidir. Elde edilen bulgular, cinsel şiddete maruz bırakılmış bireylerin tecavüz mitlerini kabul etme oranlarının daha düşük ve toplumsal cinsiyete ilişkin tutumlarının daha eşitlikçi olduğunu göstermiştir. Cinsel şiddete maruz bırakılmış kişinin bu saldırıya ilişkin algısının cinsel şiddeti meşrulaştıran tecavüz mitleri ve cinsiyetçi yaklaşımlardan etkilenebileceği düşünüldüğünde (Weiss, 2009); bazen kişiler hayatlarının kontrolünü yeniden kazanma girişiminde başlarına gelen bu durum için kendilerini suçlama eğiliminde olabilmektedirler. (Vonderhaar ve Carmody, 2015). Mağdurun kendini suçladığı durumların çoğunlukla tecavüz mitleriyle daha da pekiştiği göz önüne alındığında; elde edilen bulguların umut verici olduğu söylenebilir. Çünkü bu sonuçlar mağdurların, sanılanın aksine, uğradıkları cinsel şiddetin kendi hataları olmadığını düşündüklerinin ve böylelikle tecavüze ilişkin toplumsal tutumların değişebileceğinin bir göstergesidir.

Bu çalışma cinsel şiddet mağduriyeti ile tecavüz mitleri ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum arasındaki ilişkileri saptayabilme amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayanarak tüm hipotezler doğrulanmıştır.

1980 yılından beri hem dünya genelinde hem de Türkiye’de sayısız araştırmaya konu olmuş bu kavramların, günümüzde de hala kadın ve erkek arasındaki ikiliğe, mağdur suçlayıcı tavırlara ve tecavüz mitlerinin kabulüne ilişkin bulgular ortaya koyuyor olması konuya dair iyileştirici düzenlemelerin yapılması gerektiğinin bir göstergesidir. Günümüzde cinsel şiddeti ortadan kaldırmaya/azaltmaya yönelik gerek hukuki boyutlarda gerekse toplumu bilinçlendirmeye yönelik uygulamalar üzerinde durulsa da toplum algısının hala mağdur suçlayıcı ve tecavüz kültürünü destekleyen tarafının olduğunu göz ardı etmemek gerekmektedir. Bu doğrultuda cinsel şiddetle mücadelenin temeli olan yasaların titizlikle uygulanması, yazılı ve görsel basın öğeleriyle sosyal medyanın konuya ilişkin daha bilinçlendirici bir şekilde kullanılması önemlidir (Gökalp ve diğ., 2018). Nitekim basının konuya sağduyu ile yaklaşarak, olayları magazinleştirmeden, mağduru suçlayıcı ifadeler kullanmadan ve tecavüzü meşrulaştırmadan atacağı her adım tecavüz mitlerinin toplumdaki etkisini azaltmada önemli rol oynayacaktır.

5. Sınırlılıklar

Araştırma verilerinin toplanması aşamasında çeşitli mecralarda anket paylaşımı yapılmasına rağmen erkek katılımcı sayısının beklenilenden az olması, verilerin normal dağılmaması sebebiyle parametrik olmayan analizlere başvurulması, cinsel şiddet mağduriyeti yaşamış bireylerin cinsiyete göre gruplandırılması sonucunda erkek sayısının çok az olmasından kaynaklı olarak karşılaştırma analizinin yapılamaması araştırmanın sınırlılıkları içinde yer almaktadır.

Kaynaklar

1. Acock, A. C., & Ireland, N. K. (1983). Attribution of blame in rape cases: The impact of norm violation, gender, and sex-role attitude. In R. Iconcis (Ed.), *Rape myth acceptance in college students: A literature review*. Contemporary Issues in Education Research—Second Quarter, 1(2), 47–52.
2. Baugher, S. N., Elhai, J. D., Monroe, J. R., & Gray, M. J. (2010). Rape myth acceptance, sexual trauma history, and posttraumatic stress disorder. *Journal of interpersonal violence*, 25(11), 2036-2053.
3. Bridges, J. S. (1991). Perceptions of date and stranger rape: A difference in sex role expectations and rape supportive beliefs. *Sex Roles*, 24(5), 291–307.
4. Burt, M. (1980). Cultural myths and supports for rape. *Journal of Personality and Social Psychology*, 38, 217–230.
5. Carmody, D. C., & Washington, L. M. (2001). Rape myth acceptance among college women: The impact of race and prior victimization. *Journal of Interpersonal Violence*, 16(5), 424–436. <https://doi.org/10.1177/088626001016005003>
6. Chappleau, K. M., Oswald, D. L., & Russell, B. L. (2008). Male rape myths: The role of gender, violence, and sexism. *Journal of Interpersonal Violence*, 23, 600–615.

7. Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği (2019). Kavramlar Sözlüğü: "Cinsel Şiddet". Erişim tarihi: 10.09.2021, <https://cinselsiddetlemucadele.org/kavramlar-sozlugu/>.
8. Çoklar, I., Meşe, G. (2015). Illinois Tecavüz Mitlerini Kabul Ölçeği Kısa Formunu Türkçe'ye Uyarlama Çalışması. Psikoloji Çalışmaları Dergisi (34)2, 53-64.
9. Eigenberg, H., & Garland, T. (2008). Victim blaming. In Controversies in victimology (pp. 33-48). Routledge.
10. Gayle Rubin, (1975), The traffic in women: Notes on the 'Political Economy' of sex, Towards of an anthropology of women, der., Rayna R. Reiter (New York: Monthly Review Press, (1975), 168.
11. Gerger, H., Kley, H., Bohner, G., & Siebler, F. (2007). The acceptance of modern myths about sexual aggression scale: Development and validation in German and English. Aggressive Behavior: Official Journal of the International Society for Research on Aggression, 33(5), 422-440.
12. Gökalp Y, Kaya S, Övün A. (2018). Kadın ve Çocuk İstismarı, Akademik Matbuat. <http://dergipark.gov.tr/Matbuat>, Yıl: 2, Cilt: 2, Sayı: 1
13. Grubb, A., & Turner, E. (2012). Attribution of blame in rape cases: A review of the impact of rape myth acceptance, gender role conformity and substance use on victim blaming. Aggression and Violent Behavior, 17(5), 443-452.
14. Gunn, R., & Linden, R. (1997). The Impact of Law Reform on the Processing of Sexual Assault Cases*. Canadian Review of Sociology/Revue canadienne de sociologie, 34(2), 155-174.
15. Hammond, E. M., Berry, M. A., & Rodriguez, D. N. (2011). The influence of rape myth acceptance, sexual attitudes, and belief in a just world on attributions of responsibility in a date rape scenario. Legal and Criminological Psychology, 16, 242-252.
16. Hayes-Smith, R. M., & Levett, L. M. (2010). Student perceptions of sexual assault resources and prevalence of rape myth attitudes. Feminist Criminology, 5, 335-354.
17. Jenkins, M. J., & Dambrot, F. H. (1987). The attribution of date rape: Observer's attitudes and sexual experiences and the dating situation. Journal of Applied Psychology, 72, 875-895.
18. Jimenez, J. A., & Abreu, J. M. (2003). Race and sex effects on attitudinal perceptions of acquaintance rape. Journal of Counseling Psychology, 50, 252-256.
19. Kelly, L. (2002). A research review on the reporting, investigation and prosecution of rape cases. London: Her Majesty's Crown Prosecution Service Inspectorate.
20. Lonsway, K. A., & Fitzgerald, L. F. (1994). Rape myths: In review. Psychology of Women Quarterly, 18, 133-164.
21. Rich, K., Seffrin, P. M., & McNichols, E. (2021). College Students' Responses to Their Sexually Assaulted Friends: Impact of Rape Myth Acceptance, Prior Victimization, and Social Relationships. Archives of sexual behavior, 50(1), 263-275.

22. Schwartz, M. D., & Leggett, M. S. (1999). Bad Dates or Emotional Trauma?: The Aftermath of Campus Sexual Assault. *Violence Against Women*, 5(3), 251–271.
23. Simms, C. M., Noel, N. E., & Maisto, S. A. (2007). Rape blame as a function of alcohol presence and resistant type. *Addictive Behaviors*, 32(12), 2766–2776.
24. Vonderhaar, R. L., & Carmody, D. C. (2015). There are no “innocent victims” the influence of just world beliefs and prior victimization on rape myth acceptance. *Journal of interpersonal violence*, 30(10), 1615-1632.
25. Weiss, K. G. (2009). “Boys will be boys” and other gendered accounts: An exploration of victims' excuses and justifications for unwanted sexual contact and coercion. *Violence Against Women*, 15(7), 810-834.
26. Yalçın, M.A. & Öztürk, E. (2018). Cinsel Saldırı Suçu Mağduru Kadınlara Karşı Toplumsal Tutumlar ile Adil Dünya İnancı ve Çelişik Duygulu Cinsiyetçiliğin İlişkisi, *Türkiye Klinikleri J Foren Sci Leg Med* 2018;15(2):43-51
27. Yılmaz, B, Oskay Ü (2020). Üniversite Öğrencilerinin Tecavüz Mitlerine İlişkin Görüşleri (University Students' Views on Rape Myths), *Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi (HEAD)*, 2020; 17(4):328-34 doi:10.5222/HEAD.2020.00086
28. Zeyneloğlu, S., & Terzioğlu, F. (2011). Development and psychometric properties gender roles attitude scale. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(40), 409-420.

21- KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN FARKINDALIĞI

Gürcan Ertop, Biyolog, Acıbadem Üniversitesi, 0000-0002-0412-4348,
gurcan.ertop@acibadem.edu.tr

KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN FARKINDALIĞI

Öz

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de kadına yönelik şiddetin farkındalığını arttırmaktır. Araştırma kapsamında Türkiye’deki 200 kadına Google Anketler üzerinden 15 soruluk anket ölçeği verilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen verilere göre kadınların yarısından fazlasının çocukluk dönemlerinde fiziksel, duygusal, cinsel şiddetin bir veya birkaçına maruz kaldığı belirlenmiştir. Araştırmaya katılan kadınların anket ölçeklerine verdiklerine cevaplar incelendiğinde ataerkil dayatmalardan muzdarip oldukları, eğitim ve çalışma hayatlarında bu dayatmalar sebebiyle zorluklar yaşadıkları, hane içinde ya da okulda erkek bireylerden farklı tutuldukları görülmüştür. Buna ek olarak, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından, "fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması" durumu olarak tanımlanan şiddet kavramının tanımı bir kez daha doğrulanmış, ankete katılan kadınların şiddet gören kısmının bir veya birkaç kez psikolojik yardım talebinde bulunduğu ya da bulunmak istediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Aile İçi Şiddet, Ataerkillik, Kadına Yönelik Şiddet

AWARENESS OF VIOLENCE AGAINST WOMEN

Abstract

The purpose of this study is to increase awareness of violence against women in Turkey. Within the scope of the research, a survey scale of 15 questions was given to 200 women in Turkey through Google Surveys. According to the data obtained as a result of the research, it was determined that more than half of the women were exposed to one or more of the physical, emotional and sexual violence in their childhood. When the answers to the questionnaires of the women participating in the research were examined, it was seen that they suffered from patriarchal impositions, had difficulties in their education and working life due to these impositions, and were kept different from male individuals in the household or school. In addition, the definition of violence is defined by the World Health Organization (WHO) as "the situation where physical force or power is applied to another person in the form of an intentional threat or reality, causing or likely to cause injury, death or psychological harm to the exposed person". It has been confirmed once again, and it has been observed that the part of the women who have been subjected to violence, who participated in the survey, has requested or wanted to seek psychological help one or more times.

Key Words: *Domestic Violence, Patriarchy, Violence Against Women*

Giriş

İnsanlığın en büyük sorunlarından birisi olan şiddet, içinde var olduğu toplumu katmanlı bir şekilde olumsuz yönde etkilemektedir (Doğrucan & Yıldırım, 2020). Günümüzde şiddet olgusu her gün daha da artmakla birlikte bu olgunun görünürlüğü de doğru orantılı olarak artmaktadır. Birçok açıdan ele alınabilecek olan bu olgu, psikoloji, psikiyatri, sosyoloji, biyoloji gibi bilimlerle incelenmekte ve araştırılmaktadır (Kızmaz, 2006). Kimi zaman toplumsal, ekonomik ya da sosyal açılardan ele alınmaya çalışılsa da kimi zaman ise sadece davranış ile açıklanmaktadır (Özyürek & Kurnaz, 2019). Toplumu bu şekilde etkileyen şiddet gerçeği, bir insan hakları ihhalidir ve kendisini yalnızca fiziksel şiddet olarak göstermez (Doğrucan & Yıldırım, 2020).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 17. maddesinde ifade edildiği üzere "insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamayacağı" şeklindeki beyan tüm vatandaşların yaşama hakkını garanti altına almıştır. Ancak, cinsiyeti bakımıyla şiddetin türlerine maruz kalan vatandaşlar bulunmaktadır ve bu durum 17. Maddeye dayanarak anayasal hak ihhaline girmektedir (Altınay & Arat, 2007).

Bir toplum içinde yaşayan tüm bireylerin birbirlerine herhangi bir üstünlüğü olmadığı ve hukuk önünde eşit olduğu bir düzen bulunmasına ve bu kuralların da hukuk, ahlak, din kuralları gibi sosyal hayat prensipleri etrafında birleşip kabul görmesine rağmen şiddet hâlen varlığını devam ettiren bir olgudur. Şiddet olgusunun başlangıcından gelişimine dek evrensel olarak aynı özelliklerde olduğu söylenebilmektedir. Farklı gelişim düzeyleri gösterebiliyor olsa da bireylerin arasındaki çatışma, rekabet vb. unsurlar benzerlik göstermektedir (Akkaş & Uyanık, 2016).

Cinsiyeti bakımıyla şiddetin türlerine maruz kalan vatandaşların kendilerinde var olan potansiyellerini gerçekleştirememesi toplum için büyük bir sorun teşkil etmektedir. Zira şiddet, bu kişileri potansiyellerini ortaya çıkarmaktan alıkoymakta ve onları her geçen gün biraz daha bastırmaktadır (Bora & Üstün, 2005). Bu olgunun ortaya çıkmasında kişilerin psikolojik durumları başlıca rollerden birini üstlenmektedir ve yine günümüz toplumunun başlıca sosyal problemlerinden olan bu olgudan en çok kadınların ve çocukların etkilendiği bilinmektedir (Akkaş & Uyanık, 2016). Yani bu bağlamda içlerindeki potansiyeli ortaya koyamayan, toplumun kadın ve çocuk vatandaşlarıdır.

Davranış biçimleri, kadının mağdur olduğu şiddet olgularında temel bir endişe olagelmıştır. Çünkü gerçekleşen şiddet eylemi neticesinde mağdur kişilerin mağduriyet durumlarına verdikleri tepki ve toplumun mağdur olan kadına verdikleri tepki şiddetin tehlikeli ve önemli boyutlarından birisidir (Flood & Pease, 2009). Günümüz toplumunda çoğunlukla kız çocukları ve kadınların mağdur rolünü üstlendikleri şiddet eylemi, çekirdek ya da geniş aile içinde, sokakta, okulda, iş hayatında vuku bulmaktadır. Fiziksel, ekonomik, psikolojik, cinsel şiddet gibi şiddetin her türüne maruz kalan bu bireylerin toplumsal hayatta etkin şekilde rol oynaması bastırılmakta, zorlanmakta ve hatta engellenmektedir. Aynı bağlamda, kız çocuklarının okuyamamasından

istenmeyen evliliklere kadar uzanan geniş bir yelpazede kişinin özgürlük hakkının ihlal edildiği birçok olgu görülebilmektedir (Bora & Üstün, 2005). Tam da bu sebepten kadınlar, dünyanın birçok yerinde sosyal hayatın ve insan yaşamının gerektirdiği birçok faktörden geri kalmaktadır (Çakır ve ark., 2014).

Dolayısıyla dünyanın birçok yerinde kadınlar, birtakım insani ihtiyaçlardan ve sosyal hayatın gerekliliklerinden mahrum kalmaktadır. Örnelemek gerekirse, erkeklere nazaran daha kötü beslendikleri, sağlıklarının onlardan daha kötü olduğu, fiziksel ve cinsel şiddette erkeklere oranla daha çok maruz kaldıkları söylenebilir. Üstelik Türkiye de dâhil birçok ülkede kadınlar, erkeklere göre daha eğitimsizdirler, sosyal yaşam içerisine katıldıklarında cinsiyet ayrımcılığına maruz kalabilme olasılıkları vardır. Bütün bu örnekler sosyal yaşantıda erkek ve kadının birçok koşulda denk olamadığının göstergesidir (Çakır ve ark., 2014).

Global veriler baz alındığını ortaya çıkan veriler her üç kadından birinin hayatının herhangi bir kesitinde fiziksel veya cinsel şiddet görmektedir (Devries ve ark., 2013). Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından düzenlenen ve on ülkenin katılımıyla gerçekleşen araştırmada 2497 kadın ile temas kurulmuştur.

Özellikle COVID-19 pandemi döneminde, sosyal izolasyon ve karantina koşulları altında tüm diğer stres faktörleri ile birlikte kadına yönelik aile içinde görülen şiddetin arttığı belirlenmiştir. Bununla birlikte hane içinde geçirilen süre arttığından günümüz standartlarında kadınların omuzlarına binen yükün de her zamankinden fazla olduğu saptanmıştır (Ünal & Gülseren, 2020).

Metodoloji

Şiddet eylemi, kişinin karşısındaki canlının varlık haklarına engel koyması ya da bu hakları yok etmesi durumudur. Günümüzde ne yazık ki bu eylemden en çok etkilenenler de kadınlar olmaktadır. Yürütülen bu araştırmanın kapsamında ülkemizdeki 200 kadına Google Anketler aracılığıyla ulaşılmış ve 15 soruluk bir anketle bazı veriler toplanmıştır.

Tüm veriler bilgisayarda SPSS (statistical package for social sciences) for Windows 22 programına kaydedilerek analiz edilmiştir. Verilerin analizinde ilk olarak hangi testlerin (parametrik/nonparametrik testler) uygulanacağına karar vermek için karşılanması gereken varsayımlar test edilmiştir. Dağılımın normalliğine karar vermek için Kolmogorov-Smirnov, Shapiro Wilk, normal dağılımın diğer varsayımları olan basıklık ve çarpıklık değerleri ve histogram grafiğinden yararlanılmıştır. Bağımsız iki grup karşılaştırmasında t-testi (Independent sample t-testi) ilişkisiz iki ya da daha fazla grupların karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi ve farkın kaynağının belirlenmesi için post hoc testlerinden Bonferroni testi kullanılmıştır. Varsayımların sağlanmadığı durumlarda Man Whitney-U testi ve Kruskal Wallis-H testi uygulanmıştır. Kategorik değişkenler arası ilişki ki kare testi ile kullanılarak incelenmiştir. Görüşme formundan elde edilen veriler Maxqda programına işlenerek içerik analizi yapılmıştır. Veriler frekans analizi ile sıklık ve yüzde olarak ifade edilmiştir.

Elde edilen değerlerin anlamlı olup olmadığının yorumlanmasında 0.05 anlamlılık düzeyi ölçüt olarak kullanılmıştır.

Sonuç

Tablo:1. Çalışmaya Katılan Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları

Değişken	Grup	n	%
Cinsiyet	Erkek	76	37,81
	Kadın	144	71,64
Yaş	18-25	114	56,72
	26-33	69	34,33
	34-40	18	8,96
Meslek	Teknik servis müd.	6	2,99
	Öğretmen	42	20,9
	Sigortacı	6	2,99
	Gıda mühendisi	6	2,99
	Özel sektör	6	2,99
	Öğrenci	7	3,48
	Kamu çalışanı	7	3,48
	Psikolog	30	14,93
	Avukat	6	2,99
	Sağlık çalışanı	26	12,94
	İdari işler	6	2,99
	Çalışmıyor	53	26,37
	2	181	45,3
	3	128	32,0
	4	34	8,5
	5 ve 5+	16	4,0
Eğitim durumu	Lise	6	2,99
	Üniversite	159	79,1
	Yüksek Lisans	36	17,91

Tablo 1'e göre çalışmaya katılan kişilerin %71,64' ü kadındır. Katılımcıların %56,72'sinin 18-25 yaş arası olduğu ve %79,1'inin eğitim durumunun üniversite olduğu belirlenmiştir.

Tablo:2. Çalışmaya Katılan Katılımcıların Bazı Sorulara Verdikleri Cevaplara Göre Dağılımları

Değişken	Grup	n	%
Fiziksel şiddete maruz kaldınız mı?	Evet	56	27,86
	Hayır	145	72,14
Cinsel şiddete maruz kaldınız mı?	Evet	62	30,85
	Hayır	139	69,15
Kadına yönelik şiddet geçmişi var mı?	Evet	155	77,11
	Hayır	46	22,89

Tablo 2'ye göre katılımcıların 27,86'sının fiziksel, %30,85'inin ise cinsel şiddete aruz kaldığı belirlenirken, %77,11'inin kadına yönelik şiddet geçmişi olduğu görülmüştür.

Bu araştırmada, araştırmaya katılan 144 kadının 26'sı sağlık çalışanı, 30'u psikolog, 42'si öğretmen olması beraberinde kadına yönelik şiddete farkındalık düzeyinin yüksek olduğu belirlenmiştir.

Elde edilen verilere göre, araştırmada yer alan kadınların yarısından fazlasının henüz çocukluk dönemlerindeyken fiziksel, cinsel, duygusal şiddetten en az birine maruz kaldıkları görülmüştür. Katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda anlaşılmıştır ki, ataerkil bir toplumda yaşamlarını sürdürmek, eğitim ve çalışma hayatlarını idame ettirmek toplumun dayatmaları sebebiyle onlara fazlasıyla zorluk yaşatmaktadır. Günlük hayatlarını idame ettirdikleri, iş yerleri, evleri vb. mekânlarda katılımcıların yine yarsısından fazlasının erkeklerden farklı muamele görmekte ve onlardan ayrı tutulmakta oldukları görülmüştür. Bunlarla birlikte, ankete katılan kadınların şiddet gören kısmının bir veya birkaç kez psikolojik yardım talebinde bulunduğu ya da bulunmak istediği görülmüştür.

Tartışma

Kadına yönelik şiddet, kadınların insan haklarının ciddi bir ihlalidir ve halk sağlığı çalışanlarının uygun şekilde eğitilmeleri halinde önemli katkıları olması nedeniyle, mağdurların yakınına yerleştirildiğinden ve muhtemelen sağlık sektörünü yakından tanıdığından halk sağlığı sektörünü doğrudan ilgilendirmektedir. Bu nedenle, yerel sağlık hizmetleri ve topluluklar, bu şiddeti önlemek için halkın bilinçlendirilmesinde merkezi bir rol oynayabilir. Bu konuyu açıkça tartışmak, toplumun kadına yönelik şiddete karşı toleransını azaltmanın bir yoludur. Cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesi için hangi müdahalelerin en etkili olduğu konusunda hala sınırlı bilgi vardır, ancak belgeleme ve değerlendirme bu bilgiyi oluşturmada kilit unsurlardır ve net tanımlar bu konuda önemli bir unsurdur.

Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her tür ve biçimde şiddet, insan hakları ile sağlık ve bütünlük hakkı da dâhil olmak üzere temel hak ve özgürlüklerin ihlalidir. Cinsiyet eşitsizliği ve ayrımcılığına dayanırlar. Kadına yönelik şiddet, dünyanın her yerinde kadınları ve kız çocuklarını etkilemekte ve kadınların erkeklere kıyasla ikincil bir konum almaya zorlandıkları temel toplumsal mekanizmalardan biridir (Polat, 2021). Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet sorunu konusunda kamuoyunu bilinçlendirmeyi; kadına yönelik her türlü şiddeti ve aile içi şiddeti kınamayı; kadınları her türlü şiddetten korumayı ve kadına yönelik şiddeti ve aile içi şiddeti ortadan kaldırmayı; kadınların güçlendirilmesi de dâhil olmak üzere, kadınlar ve erkekler arasında fiili eşitliği sağlamayı; kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetin tüm mağdurlarını korumak ve onlara yardım sağlamak için önlemler geliştirmeyi; kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetin ortadan kaldırılması için uluslararası işbirliğini teşvik etmeyi gerekli kılmaktadır.

Son 50 yılda birçok bölgede kadının statüsü belirgin bir şekilde iyileşmiştir. Bununla birlikte, pek çok ortamda kadınlar ikinci sınıf vatandaş olarak kalmakta, ayrımcılığa maruz kalır ve erkeklere boyun eğdirilmektedir. Kadınların birçok özgürlüğe sahip olduğu yerlerde bile, erkek şiddetinin korkusu ve gerçekliği devam etmektedir. Kaç kadının, erkeğin ve çocuğun yaşamının şiddetten etkilendiğine dair artan farkındalık ve kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddete nasıl yanıt verileceği ve şiddetin nasıl önleneceğine dair artan kanıtlarla, eylemsizlik için hiçbir mazeret yoktur. Kadınlar ve kız çocukları için şiddet ve ayrımcılıktan arınmış daha sağlıklı yaşamların elde edilmesi iddialı olsa da, adil bir sürdürülebilir kalkınma gündeminin merkezinde yer alır ve öncelik verilmelidir.

Yapılan raporlamaya göre ise, fiziksel veya cinsel şiddetin yaygınlık oranını %15 ila %71 arasında olduğu belirlenmiştir (Garcia-Moreno ve ark, 2006). Ülkemizde ise, kadına yönelik şiddette ilk kapsamlı araştırmanın sonucunda aile içinde gerçekleşen kadına yönelik şiddetin yaygınlığının %35 olduğu saptanmıştır (Gülseren, 2012).

Kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin acilen ele alınması gereken aşırı bir tezahürüdür, bu tür şiddetin azalmaması bu eşitsizliği devam ettirmektedir.

Kadınların eğitime erişimi özellikle kızların ilk ve orta öğretime kaydolması, güvenli ve kazançlı istihdama erişimleri de genel şiddet karşıtı çabaların bir parçası olarak güçlü bir şekilde desteklenmelidir. Kadınların yasal ve sosyoekonomik statüsünün iyileştirilmesi, uzun vadede, kadınların şiddete karşı savunmasızlığını azaltmada önemli bir müdahale olacaktır (WHO).

Hükümetler, büyük ve önlenabilir bir halk sağlığı sorunu olan kadına yönelik şiddeti azaltmaya kendilerini adanmalıdır. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi, ulusal halk sağlığı, sosyal ve yasal gündemlerde üst sıralarda yer almalıdır. Kadına yönelik şiddetin yaygın hoşgörü ve kabulüne karşı ulusal çabalar da önemlidir.

Hükümetler, sorunun var olduğunu kabul etmeli, hem gelecekteki şiddeti önlemek hem de meydana geldiğinde yanıt vermek için ulusal programları harekete

geçme, planlama ve uygulama taahhüdü vermeli ve kadınlara yönelik şiddeti, özellikle de eş-partner şiddeti ve kadınlara yönelik şiddeti ele alan programlara önemli kaynaklar ayırmalıdır.

Kentler ve banliyölerinin kadınlar için daha güvenli hale getirmeye yönelik önlemler, birincil korumaya katkıda bulunabilir. Bu tür önlemler, kadına yönelik şiddetin sıklıkla meydana geldiği yerleri belirleyerek ve neden orada meydana geldiğini analiz ederek sistematik olarak uygulanmalıdır. Belirlenen risk faktörlerine ve mevcut kaynaklara bağlı olarak, güvenlik, örneğin aydınlatmanın iyileştirilmesi, özellikle alkol veya diğer uyuşturucuların tüketildiği alanlarda polisin ve diğer teyakkuzların artırılması ve bir saldırının gerçekleştiği yerlerde, kimse görmeden veya duymadan gerçekleşebilecek yerler olan “kör noktaların” güvenli hale getirmek yoluyla artırılabilir.

Diğer önemli bir amaç, kadınların sorun hakkında konuşmasını ve mevcut destek hizmetlerini kullanmasını engelleyen unsurları ortadan kaldırmaktır. Bunlarda spesifik medya ve sosyal medya mesajları, araştırma ve danışmaya dayanmalıdır.

Önleme çabaları, kadınların boyun eğmesine meydan okumak ve özellikle erkekler arasında eş şiddetini normal olarak kabul eden tutum, inanç ve değerlere karşı koymak için multimedya ve diğer kamuoyu bilinçlendirme faaliyetlerini içermelidir.

Kadına yönelik şiddette çözümler, kadınların şiddetten kaçınmasını, direnmesini ve üstesinden gelmesini sağlayan stratejileri güçlendirmelidir. Kadına yönelik şiddete üretilen çözümler, yalnızca sonuçlarının ele alınmasına odaklanma eğilimindedir. Şiddete maruz kalan kadınların ihtiyaçlarına cevap vermek önemli ve gerekli olmakla birlikte, önleme stratejileri geliştirmeye zaman, kaynak ve yaratıcılığa yatırım yapmak da gereklidir.

Sonuç olarak diğer halk sağlığı konularında olduğu gibi, şiddet gibi bir sorunu çözmek için teknik bilgiden daha fazlasını gereklidir. Aynı zamanda siyasi taahhüt, sürekli finansman ve genel olarak halkla etkileşimi gerektirir. Başarıları, hataları ve öğrenilen dersleri belgeleme ve bu bilgileri yaymak için ağırları geliştirmek, maliyetli hataları tekrar etmekten kaçınmamıza yardımcı olabilir.

Kaynakça

1. Akkaş, İ., & UYANIK, Z. (2016). Kadına Yönelik Şiddet. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 6(1), 32-42.
2. Altınay, A. G., & Arat, Y. (2007). Türkiye’de kadına yönelik şiddet.
3. Bora, Aksu ve İlknur Üstün. 2005. Sıcak Aile Ortamı, Demokratikleşme Sürecinde Kadın ve Erkekler, TESEV Yayınları, İstanbul.
4. Çakır, Ö., Harcar, T., Sürgevil, O., & Budak, G. (2014). Kadına yönelik şiddet ve Türkiye’de kadına yönelik şiddetin durumu. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 2(4), 51-70.

5. Devries KM, Mak JYT, García-Moreno C, Petzold M, Child JC, Falder G, vd. Global health. The global prevalence of intimate partner violence against women. *Science*. 28 Haziran 2013;340:1527-8.
6. Doğrucan, A., & Yıldırım, Z. (2020). Kadına yönelik aile içi şiddet üzerine bir inceleme. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 122-138.
7. Flood, M., & Pease, B. (2009). Factors influencing attitudes to violence against women. *Trauma, violence, & abuse*, 10(2), 125-142.
8. Garcia-Moreno C, Jansen HAFM, Ellsberg M, Heise L, Watts CH, WHO Multi-country Study on Women's Health and Domestic Violence against Women Study Team. Prevalence of intimate partner violence: findings from the WHO multi-country study on women's health and domestic violence. *Lancet Lond Engl*. 07 Ekim 2006;368:1260-9.
9. Gülseren L, Başterzi AD. Kadına yönelik aile içi şiddet: klinik uygulamada yaklaşım ve sorumluluklar. *Psikiyatride Güncel Dergisi*. 2012;2:199-209.
10. Kızmaz Z. (2006), Şiddetin Sosyo-Kültürel Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16(2), 247-267
11. Özyürek A., Kurnaz F. B. ((2019), Aile İçi Şiddet Farkındalığı Ölçeği: Güvenilirlik ve Geçerlilik Çalışması, Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi, 9(1), 227-250
12. Polat, O. (2021). Şiddet (3. bs). Seçkin Yayıncılık.
13. Ünal, B., & Gülseren, L. (2020). COVID-19 pandemisinin görünmeyen yüzü: Aile içi kadına yönelik şiddet. *The hidden side of COVID-19 pandemic: Domestic violence) Klinik Psikiyatri Dergisi*, 23, 89-94.
14. WHO Multi-country Study on Women's Health and Domestic Violence against Women Report (2005)

22-MERSİN ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ADLİ TIP POLİKLİNİĞİNE BAŞVURAN PARTNER ŞİDDETİNE UĞRAYAN KADINLARIN MEDİKOLEGAL DEĞERLENDİRİLMESİ

Arş.Gör.Dr.Hammet IŞIK, Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, ORCID: 0000-0002-0026-8045, tarsus078@hotmail.com

Prof. Dr. Nursel GAMSIZ BİLGİN, Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, ORCID:0000-0002-7590-0017, nurselbilgin@yahoo.com

Prof. Dr. Hakan KAR, Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, ORCID:0000-0002-8790-6563, drhakankar73@gmail.com

Prof. Dr. Halis DOKGÖZ, Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, ORCID:0000-0003-4946-3826, halisdokgoz@mersin.edu.tr

ÖZET

Amaç:Global bir büyük sorun olan partner şiddetine uğrayan kadınlara yönelik, şiddete dikkat çekmek için yaptığımız çalışmada; kadınların ve şiddet uygulayan partnerlerin sosyodemografik özellikleri, fiziksel şiddetin boyutu ve şiddetle bağlantılı olarak ortaya çıkan ruhsal muayene bulgularının yorumlanması ve adli tıbbi açıdan değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve yöntem:01.01.2018 – 31.12.2020 tarihleri arasında adli makamlar tarafından Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı'na partner şiddetine uğradığı iddiasıyla gönderilen ve hakkında adli rapor düzenlenen 18 yaş üzeri toplam 143 kadın olgunun adli ve tıbbi kayıtları retrospektif olarak incelenmiştir.

Bulgular:Çalışmamızda 143 kadın değerlendirilmiş, yaş ortalaması 35,76±10,74 olup, %78,3'ünün resmi nikahlı olduğu saptanmıştır. Olguların %88,1'sinin künt travmatik yaralanma, %9,8'inin kesici delici ezici alet sonucu yaralandığı, ruhsal hastalık tanısı alanların %57,7'sinin "Depresif Mizaçlı Uyum Bozukluğu" tanısı aldığı belirlenmiştir. Olguların yaralanmalarına bakıldığında %58,7'sinin Basit Tıbbi Müdahale (BTM) ile giderilebilecek nitelikte hafif olduğu, %37,1'inin BTM ile giderilemeyecek nitelikte hafif olmadığı ve %3,5'inin yaşamını tehlikeye uğrattığı belirlendi.

Sonuç:Toplumların sosyal dengesini ve huzurunu bozan sağlıklı bir nesil yaratmanın önündeki en büyük engellerden biri olan kadına yönelik partner şiddetinin tüm dünyadaki önemi artarak devam etmektedir. Bu bağlamda şiddete uğrayan kadının hem sağlık durumunu hem de hukuki anlamda haklarını korumak ve kayıplarını önlemek için fiziksel ve ruhsal muayenelerinin zamanında ve eksiksiz yapılması, toplumun algı ve bilgisini artırıcı eğitim faaliyetlerine önem ve öncelik verilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Fiziksel Şiddet, Partner Şiddeti, Adli Tıp

Not: Çalışma aynı isimli tezden üretilmiştir.

Arş.Gör.Dr.Hammet IŞIK

Prof. Dr. Hakan KAR

Prof. Dr. Nursel GAMSIZ BİLGİN

Prof. Dr. Halis DOKGÖZ

MEDICOLEGAL EVALUATION OF WOMEN WHO WERE SUBJECTED TO PARTNER VIOLENCE AND APPLIED TO MERSİN UNIVERSITY FACULTY OF MEDICINE, DEPARTMENT OF FORENSIC MEDICINE

Abstract

Objective:In our study, the aim was to draw attention towards violence against women who are victims of partner violence, which is a major global problem; and to interpret the sociodemographic characteristics of these women and the perpetrators, the extent of physical violence, and psychological examination findings related to violence and to evaluate these cases in terms of forensic medicine.

Material And Method:Forensic and medical records of 143 female victims over the age of 18, who were sent to Mersin University Faculty of Medicine, Department of Forensic Medicine, between 01.01.2018 and 31.12.2020, with the allegation of being subjected to partner violence were examined retrospectively.

Results:In our study, 143 women were evaluated, mean age was 35.76 ± 10.74 years, and 78.3% of them were found to be in civil marriage. It was determined that 88.1% of the cases were injured as a result of blunt traumatic injury, 9.8% of them were injured with a sharp object, and 57.7% of those diagnosed with mental illness were diagnosed with "Depressive Adjustment Disorder".

Upon examining the injuries of the cases, it was revealed that 58.7% of them were mild enough to be remedied with "Simple Medical Treatment", 37.1% were not mild enough to be treated with SMT, and 3.5% of the injuries were "Life Threatening".

Conclusion:The issue of partner violence against women disrupts the social balance and peace of the communities and is one of the most crucial obstacles against creating a healthy generation and this issue continues to escalate all over the world.

In this context, we think that in order to protect both the legal rights and the state of health of the women who have been subjected to violence, and to prevent their losses; physical and mental examinations should be carried out timely and comprehensively, and educational activities that increase the perception and knowledge of the society on the matter should be treated with utmost importance and priority.

Keywords; Women, Physical Violence, Partner Violence, Forensic Medicine

Giriş

Zamana ve sosyal yapıya göre değişen ve yaradılıştan itibaren insanoğlunun gerek bireysel gerekse toplumsal boyutta karşı karşıya kaldığı en önemli bir problemlerinden biri olan şiddet kavramı, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından; "fiziksel güç veya iktidarın, bir kişiye veya bir gruba veya topluluğa karşı, kasıtlı bir şekilde uygulanması sonucu; yaralanma, yoksunluk, ölüm ve psikolojik zarara yol açması veya yol açma olasılığının bulunması durumu olarak tanımlanmaktadır (1,2).

Şiddet kavramı için çeşitli sınıflandırmalar yapılabilmeyle birlikte şiddete maruz kalan kişi ve gruplara göre bir sınıflama yapıldığında; kişinin kendine, kadına,

çocuğa,yaşlıya, engelliye, akraba, akran, flört, mülteci-göçmene, LGBT'ye yönelik şiddeti, kişinin kendine yönelik şiddet şeklinde sınıflandırılmaktadır(3).

DSÖ'nün 2002 yılında yayınladığı raporunda, şiddetin en fazla aile ortamında ve kadına yönelik olduğu bildirilmektedir. En yoğun şiddete maruz kalan başlıca 3 grup: kadınlar, çocuklar ve yaşlılardır. Kadınlar bu grup içerisinde şiddete en çok maruz kalan ve şiddeti en yoğun yaşayan grubu oluşturmaktadır(4).Kadına yönelik şiddet, önemli bir halk sağlığı sorunu olup, kişiler arası şiddetten farklıdır; kadınlar erkeklere kıyasla daha çok aile üyeleri ya da partnerlerinin şiddetinin kurbanı olmaktadır. Şiddet nedeniyle kadınların insan haklarından yararlanmaları ciddi biçimde engellemekte; yaşam, güvenlik, özgürlük, saygınlık, fiziksel ve ruhsal sağlık hakkı gibi temel hakları ihlal edilmekte veya tamamen engellemektedir(5,6, 7).

Kadına yönelik şiddet, Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi'nde;"ister kamusal ister özel alanda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar veren veya verebilecek olan, cinsiyete dayalı her türlü eylem ve bu eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma" şeklinde tanımlanmıştır (8).

Dünyada en sık rastlanan kadına yönelik şiddet, kadının eşi tarafından yapılan şiddettir. Son yıllarda araştırmalar kadına yönelik şiddeti, aile içi şiddet ve eş/partner şiddeti olarak ayırmaya başlamıştır. Bu şiddet türü sadece evlilikte görülen şiddet olgusu olmayıp, aynı zamanda bekar ya da boşanmış kadınların duygusal ilişki içerisinde oldukları ilişkileri de kapsamaktadır Dünya genelinde tüm kadınlar; ülke, etnik köken, sınıf, din, ekonomik ve sosyal statü ayrımı olmaksızın toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalmaktadırlar (9,10).

Kadına yönelik şiddet fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik şiddet olmak üzere dört şekilde görülebilmektedir. Fiziksel kuvvetin uygulanmasıyla meydana gelen şiddet kişinin bedeni üzerinde geçici veya kalıcı hasarlar bırakmakta ve bazen de ölümüne yol açabilmektedir. Cinsel şiddet uygulaması da içinde fiziksel şiddet unsurları barındırır. Ancak cinsel şiddet diyebilmek için hareketin kişinin cinsel bütünlüğüne yapılan bir saldırı boyutunda olması gerekir. Bu saldırı her zaman fiziksel bir nitelik taşımak zorunda değildir. Duygusal ve ekonomik şiddet ise gerçekleştiğinde her hangi bir bulgu ortaya çıkarmadığı için aslında en sık rastlanan fakat en az ortaya çıkarılabilen ve dolayısıyla en zor önlem alınabilen şiddet tipleridir (3).

Yapılan araştırmalar, kadına yönelik şiddetin meydana gelmesinin ve tekrarlamasının temelini, toplumlardaki cinsiyet eşitsizliğine ve ataerkil yapıya nedenli asimetrik gelişen güç ilişkisine bağlamaktadır. Cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddetin kabul edilebilirliğine ilişkin normlar, kadına yönelik şiddetin temel nedenidir (12,13). Dünya üzerindeki tüm kadınların ülke, etnik köken, sınıf, din, ekonomik ve sosyal statü ayrımı olmadan toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalma riski ile karşı karşıya olduğu bildirilmektedir(15). DSÖ tarafından2000-2018 yılları arasında yürütülen anket çalışmalardan elde edilen mevcut yaygınlık verilerinin analizine göre; 15-49 yaş arası partner ilişkileri olan kadınların %25'inden fazlasının, yaşamları boyunca en az bir kez birlikte oldukları partnerleri tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddetine uğradıklarını, yaşam boyu yakın partner şiddetinin yaygınlık tahminlerinin

"Avrupa'da %22, Amerikada %25, Afrikada %31, Doğu Akdeniz ve Güneydoğu Asya bölgelerinde, %33" olarak saptanmıştır (16).

Tüm dünyada önemini koruyan kadına yönelik şiddet, Türkiye'nin de önemli ve öncelikli sosyal sorunlarından birini oluşturmaktadır. 2013-2014 yıllarında Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) tarafından desteklenen ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından gerçekleştirilen "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmasına" göre; ülke genelinde hayatının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten kadınların oranı %36'dır" (15,17).

Kadın üzerinde şiddetin birçok olumsuz etkisi olduğu bilinmektedir. Şiddete bağlı meydana gelen fiziksel ve psikolojik patolojilerin fiziksel bulguları bir süre sonra geçse de psikolojik bulguların etkileri devam edebilmektedir. Bunlar kadının kendisini değersiz, yetersiz ve beceriksiz hissetmesi, özsaygısında azalma olması depresyon ve kaygı sorunları yaşaması, şeklindedir(18).Şiddetin sürmesi durumunda, kadında üretkenlikte azalma, sorumluluk alamaması, ailenin yaşam kalitesinin bozulması, duygusal ilişkilerde zorlanma, diğer bireylerle ilişki kurmada sorunlar yaşaması, kişilik sorunları, stresle ilişkili fiziksel şikayetler ve intihar düşüncesi, hatta uzun dönemde çocuklarının ruhsal gelişiminde de olumsuz değişiklikler meydana gelebilmektedir(19.20,21).

Global bir büyük sorun olan partner şiddetine uğrayan kadınlara yönelik şiddete dikkat çekmek için Mersin yöresinde yaptığımız çalışmada; kadınların ve şiddet uygulayan partnerlerin sosyodemografik özellikleri, fiziksel şiddetin boyutları ve şiddetle bağlantılı olarak ortaya çıkan ruhsal muayene bulgularının adli tıbbi açıdan değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve yöntem

01.01.2018 – 31.12.2020 tarihleri arasında adli makamlar tarafından Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı'na partner şiddetine uğradığı iddiasıyla gönderilen ve hakkında adli rapor düzenlenen 18 yaş üzeri 143 kadın olgunun adli ve tıbbi kayıtları retrospektif olarak incelenmiştir. Partner şiddetine uğrayan kadın ve saldırgan olgular; sosyodemografik parametreler, kadın ve saldırgan arasındaki ilişkiye ait parametreler, fiziksel şiddetin ve yaralanmaların özellikleri, şiddet sonrası ortaya çıkan ruhsal hastalıklar ve adli rapor sonuçları açısından değerlendirilerek, elde edilen veriler, IBM SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 25versiyonu ile bilgisayar ortamında analiz edilmiştir.

Bulgular

Çalışmamızın popülasyonu, 01.01.2018–31.12.2020 tarihleri arasında adli tıp polikliniğine "partner şiddetine uğradığı" iddiasıyla adli makamlar tarafından gönderilen, fiziksel ve ruhsal muayeneleri yapılan 18-73 yaş aralığında 143yaş üzeri kadın olgulardan oluşmaktaydı.Çalışmamız kapsamında partner şiddetine uğradığı iddiasıyla muayene edilen 143 kadının, yaş ortalaması 35,76,±10,74(18-73) yaş aralığında idi. Bilgilerine ulaşılan 50(%35) kadın olgunun eğitim durumu hakkında bilgi ulaşıldı. Bunlardan %60'ının ilköğretim mezunu olduğu belirlendi. Tüm kadın olguların 112'sinin (%78,3)birlikte yaşadıkları partnerleri ile resmi nikahlı olarak evli

oldukları belirlendi. Çalışma durumlarına göre bilgilerine ulaşılan 88 (%61,5) kadın olgudan 63 (%71,6) olgunun bir işte çalışmadığı, 25 (%28,4) olgunun ise çalıştığı ve çalışanlardan 12 (%54,5) olgunun işçi olarak çalıştığı belirlendi (Tablo 1).

Tablo 1: Kadın mağdurla ilişkili parametreler

Parametre		N(%)
Yaş ortalaması		35,76
Eğitim durumu	İlköğretim	30(60,0)
	Lise	13(26,0)
	Üniversite	7(14)
Medeni durumu	Resmi nikahlı evli	112(78,3)
	Evli değil	31(21,7)
Çalışma durumu	Çalışmıyor	63(71,6)
	Çalışıyor	25(28,4)
Çalışıyorsa ne iş yaptığı	İşçi	12(54,5)

Şiddet uygulayan saldırgan partnerlerden 31 (%21,7) olgunun ulaşılan bilgilerine göre 19 (%61,3) olgunun çalıştığı, 11'inin (%57,9) işçi olarak çalıştığı belirlendi. Saldırgan erkek partnerlerin 112'sinin (%78,3) şiddet uyguladıkları kadınların resmi nikahlı eşleri olduğu belirlendi. Saldırgan erkek partnerlerden 39 (%27,3) olgunun kadınlara şiddet uyguladıkları sırada alkollü oldukları partnerleri tarafından belirtildi (Tablo 2).

Tablo 2: Saldırgan partnerle ilişkili bazı parametreler

Parametre		N(%)
Çalışma durumu	Çalışmıyor	12(38,7)
	Çalışıyor	19(61,3)
Çalışıyorsa ne iş yaptığı	İşçi	11(57,9)
Saldırganın kadına yakınlığı	Resmi nikahlı eşi	112(78,3)
	Eş dışı partner	31(%21,7)
Şiddet sırasında alkollü olma durumu	Evet	39(%27,3)

Bilgilerine ulaşılan 98 (%68,5) kadın olgudan 20 (%20,4) olgunun eşlerinden ayrı olarak, 78 (%79,6) olgunun ise eşleri ile birlikte yaşadığı belirlendi. Bilgilerine ulaşılan 37 (25,9) kadın olgunun 15'inde (%40,5) şiddet olayını başlatan tartışma konusunun aile içi tartışmalar (kadının ayrılmak istemesi, çocuklarla ilgili tartışmalar, ruh ve beden anlaşılmazlık) olduğu saptandı. Şiddet sayısı açısından bilgilerine ulaşılan 128 (%89,5) olgunun 103'ünün (%80,5) 1'den daha fazla sayıda şiddete uğradığı belirlendi. Bilgilerine ulaşılan 77 (%53,8) kadın olgunun 22'si (28,6) eşlerinden ilk kez şiddet gördüğünü belirtirken, 55 (71,4) olguda şiddetin yıllardır devam ettiği belirlendi (Tablo 3).

Tablo 3:Kadın mağdur ve saldırgan erkek partnerin ilişki bazında parametreleri

Parametre		N(%)
Şiddet sayısı	1'den fazla	103(80,5)
Şiddetin devam süresi	Yeni başlamış	22(28,6)
	Süreğen	55(71,4)
Şiddeti başlatan tartışma konusu	Ekonomik sorunlar	10(27,0)
	Aile içi tartışmalar	15(40,5)
	Ozel nedenler	12(32,4)
Evli partnerlerin ayrı mı yaşıyor	Hayır	78(79,6)

Tüm olguların 134'ünde(93,7) şiddete bağlı bir fiziksel yaralanma bulgusu vardı. Şiddet sırasında 127 (%88,8) olguda saldırgan partner tarafından el ve/veya ayakve/veya sert cisimle fiziksel şiddet uygulanmasına bağlı olarak künt travma sonucu yaralanmalar olduğu belirlendi.Şiddet sonucu104 (%77,6) olguda hafif yumuşak doku hasarına (ekimoz, abrazyon, hiperemi, ödem)bağlı patolojik lezyonların olduğu belirlenirken, en sık yaralanan vücut bölgesinin 84 (58,7) olguda yüz sınırları olduğu görüldü. Şiddete maruz kalan tüm kadın olguların 22'sinde (%16,4) kemik kırıkları olduğu belirlendi(Tablo 4).

Tablo 4: Kadına uygulanan şiddete bağlı yaralanma özellikleri

Parametre		N(%)
Yaralanmayı oluşturan travma mekanizması	Künt travmatik	127(88,8)
	Kesici delici ezici	14(9,8)
	ASY	1(0,7)
Fiziksel şiddet bulgusu varlığı	Var	134(93,7)
Saldırganın şiddet uygulama şekli	El ve ayak kombinasyonları/sert cisimle vurma	127(88,8)
Şiddete bağlı yaralanma türü	Hafif yumuşak doku hasarı(kesi, ekimoz, abrazyon, hiperemi, ödem)	104(77,6)
	Kırık	22(16,4)
Şiddete bağlı yaralanan vücut bölgesi	Yüz sınırları	84(58,7)
	Ekstremiteler	27(20,01)

Tüm olgulardan 109'unun (%76,2) konsülte edildikleri psikiyatri polikliniğinde muayenelerinin tamamlandığı ve mağdur kadınlardan 50 (%45,9) olgunun bir ruhsal hastalık tanısı aldığı belirlendi. Şiddete bağlı psikiyatri konsültasyonu sonrası bir ruhsal hastalık tanısı alan 50 (%45,9) olgunun 22'sinde(%44,0) depresif kökenli ruhsal bozukluklar(depresif mizaçlı uyum bozukluğu, major depresyon, depresif nöbet) belirlendi. Diğer taraftan şiddet öncesi ruhsal hastalık tanısı alanların %57,7'sinin "Depresif Mizaçlı Uyum Bozukluğu" nedeniyle tedavi gördüğü belirlendi. 80 (55,9) olgunun intihar girişimi ile ilgili bilgilerine ulaşıldı. Bu olgulardan 7'sinin (%8,8) intihar girişiminde bulunduğu belirlendi (Tablo 5).

Tablo 5:Kadın mağdurun şiddet sonrası ruhsal durum parametreleri

Parametre		N(%)
Şiddet öncesi bilinen en sık ruhsal hastalık	Depresif mizaçlı uyum bozukluğu	15(57,7)
Psikiyatri konsültasyonuna başvurma durumu	Evet	109(76,2)
Ruhsal hastalık tanısı	Var	50 (%45,9)
Şiddet sonrası alınan ruhsal hastalık tanısı	Depresif bozukluklar	22(44,0)
	Akut stres tepkisi/ bozukluklar	20(40,0)
	Anksiyete bozukluğu	6(12,0)
Şiddete bağlı İntihar girişimi	Evet	7(8,8)

Tüm olguların 85'inde (%59,4) düzenlenen adli raporlarda,şiddet sonucu meydana gelen yaralanmaların,basit tıbbi müdahale (BTM) ile giderilebilecek nitelikte hafif olduğu, belirlendi. 53 (%37,1) olguda ise BTM ile giderilebilecek nitelikte hafif olmayan yaralanmalar meydana geldiği belirlendi.Yüzde sabit iz (YSİ) kontrolü için başvuran 132 %92,5) kadın olgunun 7'sinde(%5,3) YSİ pozitif olarak değerlendirildi. Tüm olguların yalnızca 1'inde (%0,7) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli yitilmesi (Uzuv Tatili) durumu belirlendi (Tablo 6).

Tablo 6:Adli rapor sonuçları

Parametreler		N(%)
Yaralanma derecesi	BTM ile giderilebilir	84(58,7)
	BTM ile giderilemez	53(37,1)
	Yaşamsal tehlike	5(3,5)
Kemik kırığı olanlar	Var	22(15,4)
BTM ile giderilemeyen ruhsal hastalığı olanlar	Depresif bozukluklar	22(64,7)
	Anksiyete bozukluğu	6(17,6)
	Akut stres bozukluğu	4(11,8)
	Travma sonrası stres bozukluğu	2(5,9)
UZUT (işlev kaybı)	Var	1(0,7)
Yüzde sabit iz	Var	7(5,3)
	Yok	125(94,7)

TARTIŞMA

Yakın duygusal ve/veya cinsel birliktelik yaşayan çiftler arasında, sıklıkla erkek tarafından gerçekleştirilen kadına yönelik partner şiddeti; tüm toplumların farklı sosyoekonomik ve kültürel katmanlarında rastlanabilen, sadece fiziksel bir vücut travmasına değil, sıklıkla ruhsal travmalara da neden olan kronik bir toplumsal insanlık suçu ve sağlık problemidir. Dünya üzerindeki tüm kadınlar ülke, etnik köken, sınıf, din, ekonomik ve sosyal statü ayrımı olmadan toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalma riski ile karşı karşıya kalmaktadır.

Tüm dünyada önemini koruyan kadına yönelik partner şiddeti, Türkiye'nin de önemli ve öncelikli sosyal sorunlarından birini oluşturmaktadır. Ülke genelinde hayatının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten kadınların oranı %36'dır (15,17). 2020 yılında Fidancı tarafından yapılan bir tez çalışmasında partner şiddet mağduru kadınların yaş ortalaması 34,4 olarak belirtilmiştir(22). Yavuz ve arkadaşları tarafından Adana'da kadına yönelik fiziksel ve cinsel şiddet üzerine yapılan bir çalışmada yaş ortalaması 35,9 olarak bulunmuştur (23)143 kadın olgu ile yapılan çalışmamızda bulduğumuz 35,7 yaş ortalamasının literatürle uyumlu olduğu belirlendi.

Çalışmamızda eğitim durumlarına göre ilköğretim mezunu kadınların oranı %60,0'dır. Türkiye'de yapılan çeşitli çalışmalarda ise kadınların %40-84,7 aralığında ilköğretim ve altı eğitim aldığı bildirilmiştir (22,27,28,30,33). Bulduğumuz değer ilköğretim mezunu kadınların daha fazla partner şiddetine maruz kaldıklarını ileri süren literatür değerleri ile uyumlu olduğu belirlendi.

Çalışmamızda şiddet görenlerin %71,6'sı şiddet uygulayanların ise %38,7'sinin çalışmadığı saptandı.Tav ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada şiddet gören kadınların %67,7'sinin çalışmadığını(24),Yaman, Efe ve Ayaz'ın yapmış olduğu çalışmada şiddet gören kadınların %95,1'inin şiddet uygulayan eşin ise %10,3'ünün çalışmadığı(25), Adana'da yapılan bir tez çalışmasında ise kadın mağdurların %70'inin çalışmadığı bildirilmiştir (26). Kadın mağdurun %71,6'sının çalışmıyor olması literatür değerleri aralığındadır. Saldırgan partnerlerin %38,5'inin çalışmıyor ise olması literatürdeki değerlerine göre yüksektir. Bu durumun, bölgesel iş imkanları ile ilgili farklılıklardan kaynaklandığını düşünmekteyiz. Kadının ekonomik yönden eşine bağımlılığı bir risk faktörü olarak ele alındığında, bu durumların ailenin sosyoekonomik düzeyinin düşük olması ile kadına yönelik şiddet arasında ters bir orantı oluşturduğunu düşünmekteyiz.

Yavuz ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada saldırganın şiddet uyguladığı kadının %81,5 oranında eşi olduğunu (23), Ülger yaptığı çalışmada bu değeri %88,6 olarak bildirmiştir(27). Çalışmamızda 112 %78,3 kadın olgunun saldırganın eşi olduğu saptandı.Bu değer DSÖ'nün araştırmaları ile ortaya koyduğu sıklıkla kadına yönelik şiddete neden olan kişinin kadının en yakın partneri olduğu değerlendirmesiyle uyumludur.

Şiddet sırasında saldırgan partner tarafından alkol kullanılmasının kadına yönelik şiddette bir risk faktörü olduğunu belirten araştırmalar bulunmaktadır(29). Çalışmamızda saldırgan erkek partnerlerin %27,3'ünün şiddet sırasında alkollü olduğu kadın mağdurlar tarafından belirtilmiştir. Tokgözlü yayınladığı tez çalışmasında, şiddet uygulayanların %32,8'inin alkol, %10,3'ünün madde kullandığını bildirmiştir(30). Dönmez ve ark.tarafından İzmir'de yapılan çalışmada şiddet uygulayan erkeklerin %25,6'sı alkol kullandığını ve erkeklerin alkol kullanmasının şiddet uygulama açısından risk faktörü olduğunu bildirilmiştir(31). Çalışmamızda bulduğumuz değerler literatürle uyumludur.

Bilgilerine ulaştığımız olgulardan %19,5'una ilk kez şiddet uygulandığı, olguların % 80,5'ine ise birden fazla sayıda şiddet uygulandığı belirlendi. Tokgözlü yayınladığı tez çalışmasında kadın olguların %8,4'ünün, ilk kez şiddete maruz kaldığını bildirmiştir

(30). Fidancı yayınlamış olduğu tez çalışmasında kadın olguların %30,4'ü ilk kez, %69,6'sı ise çok sayıda şiddete uğradığını bildirmiştir(22).Yavuz ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada, partner şiddetine uğrayan kadınların %26.4'ünün ilk kez, %73.5'inin ise daha önce de şiddete maruz kalmış olduklarını bildirmiştir(23). Olgularımızın %80,5'inde şiddet sayısının 1'den fazla sayıda olması literatürdeki değer aralıklarında bulunmuştur.Kadın olgularda tekrarlayan şiddet maruziyetinin kadın popülasyonunun şiddetin kabul edilebilirliğinin kadının bulunduğu çevrede baskın olan geleneksel sosyokültürel ve ekonomik yapı ve saldırgan erkeğin töresel ataerkil yapısına bağlı olabileceğini düşünmekteyiz.

Çalışmamızda bilgilerine ulaştığımız kadınların %71,4'ü şiddetin yıllardır devam ettiğini belirtmişlerdir. Bulduğumuz değer literatürdeki değerler ile benzerdir. Sabit yapmış olduğu çalışmada şiddet gören kadınların %70'inin sık sık şiddet gördüğünü bildirmiştir(32). Bu durum evlilik devam ettiği sürece kadın için yıllar geçtikçe şiddetin azalmadan devam ettiğini göstermektedir.

Şiddet sırasında saldırganın kadınların (%88,8)'ine literatürle uyumlu olarak künt travmalar oluşturan el ve/veya ayakla ve bir cisimle vurma şeklinde saldırdığını göstermektedir. Bulduğumuz değerler genel literatüre uygundu(22,23,30). El ve ayak darbelerine bağlı şiddet olgularımızda sıklıkla tokat-yumruk atılmasına bağlı; ödem, hiperemi, ekimoz ve abrazyon gibi daha hafif hasara neden olan yaralanmalar olduğu gözlemlendi. Saldırganın kadın partnerine sıklıkla el ve ayakları ile saldırması tartışma sırasında ani bir fiili saldırı ile kadına baskı uygulayarak onu sindirmek ve susturmak amacıyla hızlı bir şekilde uyguladığını düşündürmektedir. Çalışmamızda literatürle uyumlu olarak olguların %58,7'sinde en sık yaralanan bölgenin yüz sınırları içerisinde olduğu saptandı (22,23,33). Literatürde kadın olguların %50'den fazlasında yüz bölgesinden yaralandığı bildirilmektedir. Bu oranın yüksek çıkmasının nedeninin saldırgan partnerin şiddet sırasında tartıştığı mağdur kadına darbe vuracağı en açık ve savunmasız bölgenin yüz olması nedeniyle ani saldırılarda bu bölgenin kolayca yaralanması olduğunu düşünmekteyiz.

Şiddetle iç içe yaşayan kadınlarda; sıklıkla depresyon, intihar girişimi ve travma sonrası stres bozukluğu görüldüğü yapılan çalışmalarda gösterilmiştir. Yapılan bir çalışmada fiziksel şiddete uğrayan kadınların %8,7'sine travma sonrası stres bozukluğu, %12,3'üne anksiyete bozukluğu ve %8'ine depresif duygudurum bozukluğu, tanıları konulduğu bildirilmiştir(34). Robert ve arkadaşları, genel anksiyete, depresyon, fobiler, zararlı alkol tüketimi ve psikoaktif ilaç tüketiminin, evlilik içerisinde şiddet gören kadınlarda, şiddet görmeyenlere göre daha fazla rastlandığını vurgulamışlar (35).Fidancı yaptığı çalışmada, partner şiddeti sonrası meydana gelen ruhsal hastalıkların % 55,9'unun depresyon, % 35,3'ünün Post Travmatik Stres Bozukluğu olduğunu bildirmiştir(22). David ve ark. şiddete uğrayan kadınların %50'sinde depresyon görüldüğünü bildirmiştir(36). Weingourt ve ark. tarafından yapılan çalışmada da şiddete uğrayan kadınların %47'sinin depresyon tanısı aldığını bildirmiştir(37). Balcı ve ark. tarafından yapılan bir çalışmada şiddete uğrayan kadınların %47,6'sında depresyon, %17,9'unda intihar düşüncelerinin olduğu belirlenmiştir(38). 41 çalışmanın verilerinden elde edilen bir gözden geçirme araştırmasında, depresif bozukluk, travma sonrası stres bozukluğu ve anksiyete

bozukluğu olan kadınlarda, ruhsal hastalığı olmayanlara göre partner şiddetine maruz kalma oranı daha yüksek olduğu bulunmuştur(39). Çalışmamızdaki olgulardan ruhsal hastalık tanısı alan ve takipleri yapılan olguların %44'ünde depresif bozukluklar belirlendi. Literatür ile uyumlu olan bu değerlerin hastaların maruz kaldıkları şiddetin sıklığına, yaşadığı ortamın olumsuz şartlarına ve kadının şiddet öncesi ruhsal sağlık durumu ile ilgili olduğunu düşünmekteyiz.

Yavuz ve arkadaşları yaptıkları çalışmada, partner şiddetine maruz kalan kadın olguların %63,16'ında basit tıbbi müdahale(BTM) ile iyileşebilecek ölçüde hafif derecede yaralanmalar meydana geldiği bildirilmiştir(23). Fidancı tarafından yapılan çalışmada kadın olguların %68'inde şiddet sonucunda BTM ile giderilebilecek türde yaralanmalar meydana geldiğini bildirmiştir(23). Çalışmamızdaki olguların %59,4'ünde meydana gelen yaralanmaların BTM ile giderilebilecek nitelikte olduğu, %31,7'sinde ise BTM ile giderilebilecek nitelikte olmadığı belirlendi. Yöremizde kadına uygulanan şiddetin yaralama derecesinin daha ağır olmasına bağlı olarak kadınlarda daha ciddi yaralanmalar meydana getirdiğini ve bu nedenle . BTM ile giderilebilecek nitelikte olmayan yaralanma oranının yüksek olduğunu düşünmekteyiz. Yapılan çalışmalarda, yüz sınırlarında yaralanmaya bağlı olguların %10'unda yüzde sabit iz (YSİ) pozitif olarak değerlendirilmiştir(33,40,41).Yavuz ve arkadaşlarının çalışmasında şiddete bağlı yaralanmalarda kadın olguların %2,6'da YSİ pozitif olarak değerlendirilmiştir(23). Adli rapor sonuçlarımıza göre kadın olguların %5,3'inde, YSİ pozitif olarak belirlenmiştir. Bu değer literatür değerleri ile uyumludur. Kadın olgularımızda YSİ'e neden olan yaralamalarda en sık kullanılan saldırı silahının bıçak olması, YSİ oluşmasına sıklıkla kesici alet kullanılmasının neden olduğunu düşündürmektedir.

SONUÇ

Çalışmamızdaki kadınlarda multidisipliner değerlendirmelerle elde edilen ve öne çıkan sonuçlara göre;fiziksel şiddete bağlı yaralanmaların önemli bölümünün künt travmalara bağlı, hafif yumuşak doku hasarı oluşturan ve BTM ile giderilebilecek nitelikte olduğu, künt travmalar sonucu hafif yumuşak doku hasarlarının sıklıkla vücudun yüz sınırları olarak tarif edilen bölgesinde meydana geldiği, fiziksel şiddet sonrası kadınlarda yapılan ruhsal muayene sonucunda; sıklıkla depresif bozuklukların ortaya çıktığı ve bu tanılarının BTM ile giderilebilecek nitelikte olmayan rapor oranını arttırdığı belirlendi.

Dünya'da ve Türkiye'de kadına yönelik partner şiddeti çözümlenmesi zor bir problem olarak, aile ve toplum bazında yıkıcı etkilerini sürdürmektedir. Kadına yönelik şiddetle mücadele için; toplumsal ataerkil kültürel kodlarımıza göre yetiştirilen erkek çocuklarının eğitiminin; kadına saygı çerçevesinde evrilmesine yönelik çalışmalar yapılması bu konuda problemin kaynağına yönelik atılacak ilk adım olmalıdır. Şiddetle mücadele için toplumun eğitim, sağlık, işsizlik ve ekonomik problemlerinin çözümünün sağlanması yanında, kadınlara özel; eğitim, ekonomik özgürlük ve iş olanakları açısından yaşadıkları ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına yönelik planlamalar yapılmalıdır.

Kadına yönelik partner/eş şiddetine karşı toplumun tüm katmanlarında duyarlılığı ve farkındalığı arttıracak bilinçlendirme projelerine ve saldırgan için daha

kararlı bir şekilde caydırıcı cezalar barındıran yasal düzenlemelere ihtiyaç vardır. Diğer taraftan bu konuda tüm sağlık çalışanlarına da büyük bir sorumluluklar düşmektedir. Partner şiddetine uğrayan kadınların hem sağlık hem de hukuki anlamda haklarının korunması, hak kayıplarını önlenmesi ve destek sağlanması için fiziksel ve ruhsal muayenelerini zamanında ve eksiksiz yapmaları konusunda gerekli özen ve gayreti göstermeleri gereklidir.

KAYNAKLAR

1. Ayşe, E. And Ş. Altan, Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet Üzerine Bir Alan Araştırması. Kadın Ve Hukuk: P. 397.
2. Who (Dünya Sağlık Örgütü). World Report On Violenceandhealth, Geneva, 2002.
3. Polat O. Şiddet. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi. 2017; 22(1):15-34.
4. World Healthorganization. “Violence by intimate partners. In: Krug G, Dahlberg LI, Mercy JA, Zwi AB, Lozano R, Eds. World Report On Violenceandhealth”. 2002: 87-122. Geneva.
- 5.16. Yetim D, Şahin Em, Şahin. “Aile Hekimliğinde Kadına Yönelik Şiddet”, Aile Hekimliği Dergisi, Cilt:2, Sayı:2.
6. Organization, W.H. Violence Against Women. 2021 [Cited 09 Mart 2021; Available From: www.WHO.int/News-Room/Fact-Sheets/Detail/Violance-Against Women
7. Aspb, A.V.S.P.B., Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele, K.S.G. Müdürlüğü, Editor. 2016: Ankara. P. 6.
8. Kırbaş Canikoğlu S. Kadınlara Yönelik Şiddetin Ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesine Dair Ulusal Ve Uluslararası Mevzuat (İstanbul Sözleşmesi Ve 6284 Sayılı Kanun). Ankara Barosu Dergisi 2015; 3: 356-378.
9. Bulut, M., R. Aslan, And H. Arslantaş, Kabul Edilmemesi Gereken Toplumsal Bir Gerçek: Yakın Partner Şiddeti. Sakarya Tıp Dergisi. **10**(2): P. 334-347.
10. Uluocak, S., G. Gökulu, And O. Bilir, A Strategic Starting Point For The Elimination Of Violence Against Women: Intimate Partner Violence Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Stratejik Bir Başlangıç Noktası: Partner Şiddeti. Journal Of Human Sciences, 2014. **11**(2): P. 362-387.
11. Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2016-2020) . Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü; 2016.
12. Bükecik E, Özkan B. Kadına Yönelik Şiddet: Toplumsal Cin-Siyet Eşitsizliğinin Kadın Sağlığına Etkisi. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi. 2018; 3(2):33.
13. Dölen İ. Obstetrik Ve Jinekolojide Etik Konular - Figo Komitesi, Üreme Ve Kadın Sağlığında Etik Sorunlar Çalışması. Ankara: Türk Jinekoloji Ve Obstetrik Derneği Yayınları, 2008.
14. 6. Subaşı N, Akın A. “Kadına Yönelik Şiddet; Nedenleri Ve Sonuçları” Hacettepe Üniversitesi Yayını [Http://Www. Huksam.Hacettepe.Edu.Tr/Turkce/Sayfadosya/Kadina Yönelik Şiddet.Pdf](http://Www.Huksam.Hacettepe.Edu.Tr/Turkce/Sayfadosya/Kadina Yönelik Şiddet.Pdf).

15. Bakanlığı, S., Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Türkiye Nüfus Ve Sağlık Araştırmaları, Ankara, 2013.
16. Who Violence Against Women. 2021 Cited 09 Eylül 2021; Available From: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>
17. Aspb, A.V.S.P.B. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele, K.S.G. Müdürlüğü, Editor. 2016: Ankara. P. 6.
18. Hurwitz Ejh, Gupta J, Liu R, Silverman Jg, Raj A. Intimate Partner Violence Associated With Poor Health Outcomes In U.S. South Asian Women. Journal Of Immigrant And Minority Health 2006;8:251–61.
19. Kernic, M.A., Et Al., Behavioral Problems Among Children Whose Mothers Are Abused By An Intimate Partner. Child Abuse & Neglect, 2003. **27**(11): P. 1231-1246.
20. Bonomi, A.E., Et Al., Intimate Partner Violence And Women's Physical, Mental, And Social Functioning. American Journal Of Preventive Medicine, 2006. **30**(6): P. 458-466.
21. Akkaş İ Uyanık Z. Kadına Yönelik Şiddet. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi 2016;6(1):32–42.
22. Fidancı G: 2018-2019 Yılları Arasında Anabilim Dalımıza Başvuran Partner Şiddeti Mağduru Kadınların Sosyodemografik Ve Klinik Özellikleri İle Adli Tıp Uygulamaları Açısından Değerlendirilmesi. Uzmanlık Tezi, Isparta; Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, 2020.
23. Yavuz TK, Kaya K, Hilal A. 2019 Yılı İçerisinde Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalına Başvuran Kadına Yönelik Fiziksel Ve Cinsel Şiddet Olgularının Değerlendirilmesi, Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 2021;18(2):284-289.
24. Tav AP, Gültekin BK, Arpacıoğlu BS. Aile İçi Fiziksel Şiddete Maruz Kalmış Evli Kadınlarda Klinik Özellikler, Çiftler Arası Uyum Ve Cinsel Yaşam Kalitesi, Klinik Psikiyatri 2018;21:254-260
25. Yaman Efe Ş, Ayaz S. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Ve Kadınların Aile İçi Şiddete Bakışı. Anadolu Psikiyatri Dergisi. 2010;11:23-29.
26. Toros İA.. Aile İçi Şiddete Maruz Kalmış Kadınların MMPI Profillerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Adana; Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Adli Tıp Anabilim Dalı 2010.
27. Ülger H. Anadolu'da Bir Şehir; Çorum'da Acil Serviste Aile İçi Şiddetin Ortaya Konması Phnx Med J. March, Volume 2 No 1.34-40
28. Arslan M, Yarımoğlu B, Çekin, N, Hilal A. Eş Şiddeti Öyküsüyle Adli Tıp Kurumu Adana Şube Müdürlüğüne Başvuran Olguların İncelenmesi Türkiye Klinikleri J Foren Med 2005, 2:39-43.
29. Erim R, Öncü F. Kadına Yönelik Şiddete Psikiyatrik, Hukuki Ve Sosyal Açidan Yaklaşım. Psikiyatride Güncel Dergisi. 2011;1(1):40-52. .
30. Tokgözlü Ö. Yakın Partner Şiddeti Olgularının Değerlendirilmesi. Uzmanlık Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi, 2021.
31. Dönmez G, Şimşek H, Günay T. Evli Erkeklerde Eşlerine Yönelik Şiddet Ve İlişkili Etmenler/Spouse Violence And Related Factors İn Married Men. Türkiye Halk Sağlığı Dergisi. 2012;10(3):151-159.

32. Sabit S. Partneri Tarafından Şiddet Görmüş Kadınların, Şiddet Algısı, Şiddete İlişkin Tutumları Ve Kullandıkları Baş Etme Yöntemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul; İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2019.
33. Eren B. Bursa'da Partneri Tarafından Şiddet Uygulanan Kadınların Demografik Özellikleri Ve Travmatik Bulguların Araştırılması. Uzmanlık Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı Tıp Fakültesi, 2008.
34. Almış, B. H, Kütük, E. K, Gümüştas, F, & Çelik, M. Kadınlarda Ev İçi Şiddet İçin Risk Faktörleri Ve Ev İçi Şiddete Uğrayan Kadınlarda Ruhsal Bozulmanın Belirleyicileri. Arch Neuropsychiatry, 2018; 67-72.
35. Roberts GI, Lawrence JM, Williams GM, Raphael B. The Impact Of Domestic Violence On Women's Mental Health. Aust N Z J Public Health. 1998; 22(7): 796-801
36. Riggs, D. S., Caulfield, M. B., & Street, A. E. Risk For Domestic Violence: Factors Associated With Perpetration And Victimization. Journal Of Clinical Psychology, 2000; 56(10), 1289-1316.
37. Weingourt, R., Maruyama, T., Sawada, I., & Yoshino, J. Domestic Violence And Women's Mental Health In Japan. International Nursing Review, 2001; 48(2), 102-108
38. Balci, Y. G, & Ayranci, U. Physical Violence Against Women: Evaluation Of Women Assaulted By Spouses. Journal Of Clinical Forensic Medicine, 2005; 12(5), 258-263.
39. Trevillion K, Oram S, Feder G, & HOWARD L. M. Experiences Of Domestic Violence And Mental Disorders: A Systematic Review And Meta-Analysis. Plos One, 2012; 7(12).
40. Celbiş O, Gökdoğan MR, Kaya M, Güneş G. Review Of Forensic Assessments Of Female Referrals To The Branch Of Legal Medicine, Malatya Region, Turkey–1996–2000. Journal Of Clinical Forensic Medicine. 2006;13(1):21-25.
41. Tokdemir M, Deveci SE, Açık Y. Elazığ Adli Tıp Şube Müdürlüğüne Eşi Tarafından Şiddete Maruz Kalma Nedeniyle Başvuran Kadınların Değerlendirilmesi. Fırat Tıp Dergisi. 2003;8(1):39-44.

23- TÜRKİYE’DE YAŞLIYA YÖNELİK CİNSEL ŞİDDET İÇERİKLİ İNTERNET HABERLERİNİN ADLİ TIP AÇISINDAN ANALİZİ

Esin Akgül Kalkan, Doçent Doktor, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Orcid ID: 0000-0002-7045-5401, dr.esin.akgul@gmail.com

Türkiye’de yaşlıya yönelik cinsel şiddet içerikli internet haberlerinin adli tıp açısından analizi

ÖZET

Amaç: Yaşlı nüfusun artması nedeniyle, yaşlı istismarı sorunu daha sık gündeme gelmektedir. Yaşlılara yönelik cinsel şiddet, yaşlı istismarı türlerinden biridir. Bu çalışmanın amacı; Türkiye’de cinsel şiddete maruz kalan yaşlı bireylerin sosyodemografik özelliklerini, olayın meydana geldiği koşulları, saldırgan profilini ve olayın adli travmatolojik sonuçlarını tanımlamaktır.

Yöntem: 01.01.2000-01.08.2021 tarihleri arasında internet medyasında yayımlanmış olan Türkçe haberler, Google arama motoru kullanılarak, “yaşlı” ve “tecavüz” anahtar kelimeleri ile tarandı. Tarama sonucunda, 65 yaş üstü bireylere yönelik cinsel şiddet olaylarını konu alan haberler çalışmaya dahil edildi.

Bulgular: Bu çalışmada, Türkiye’de son 20,5 yıllık zaman diliminde internette haber olan, 65 yaş üstü bireylere yönelik N:18 cinsel şiddet olayı incelendi. İncelenen haberlerde, mağdurların tümü kadın ve yaş ortalaması 81,83 (min:67-max:96) idi. İncelenen olguların 1’inde görme engeli vardı, 10 olgu yalnız yaşıyordu. Cinsel şiddetin meydana geldiği yer, 15 olguda yaşlı bireyin kendi evi, 1 olguda sokak, 1 olguda tarla idi. Olguların 9’unda saldırgan tanıdık, 5 olguda yabancı idi. İncelenen olayların 5’inde, hırsızlık suçu da vardı. Saldırganların tamamı erkek ve yaş ortalaması 31,5 (min:18-max:60) idi. Olguların 5’inde tecavüz girişimi, 8’inde darp ve tecavüz, 5’inde ise tecavüz ve cinayet suçları vardı.

Sonuç: Yaşlı bireylerin maruz kaldığı cinsel şiddet olaylarında, ruhsal durum muayenesini de içeren tam bir sistematik adli muayene ve raporlandırma yapılmalıdır. Yaşlılara yönelik cinsel şiddeti önlemek için, 65 yaş üstü bireylerin cinsel şiddet ile ilgili farkındalık kazanması ve sosyal destek sistemlerine sahip olması gereklidir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı istismarı, cinsel suçlar, adli tıp

Forensic Analysis of the sexual abuse of the elderly in Turkey covered by the internet media

ABSTRACT

Aim: Due to the increase of the elderly population, the problem of the elder abuse comes more frequently to the fore. The sexual violence against elderly is one type of

elder abuse. The purpose of this study is to determine the socio-demographic characteristics of the victims of sexual elder abuse in Turkey, the circumstances in which the incident occurs, the profile of the offender and the result of the incident in terms of forensic traumatology.

Method: The news published on internet media between 01.01.2000 and 01.08.2021 were searched under the keywords “elderly” and “rape” using Google search engine. The news about the sexual abuse of people 65 years old and over were included in the study.

Results: In this study, 18 different sexual abuse of the people which are 65 years old and older, which happened in the last 20.5 years were reviewed. All of the victims were women and the average age was 81.83 (min:67/max: 96). One of the victims was visually impaired, 10 of them lived alone. The crime scene was victims’ own apartments in 15 cases, the street in 1 case and was an agricultural field in another case. 9 of the offenders were someone the victims knew, 5 of them were strangers. 5 incidents also included robbery. All of the offenders were male with an average age of 31.5 (min:18/max:60). 5 of the incidents were rape attempt, 8 of them were assault and rape and 5 of them were rape and murder.

Conclusion: In case of a sexual elder abuse a systematic forensic examination and reporting including a psychological evaluation of the victim, should be done. To hinder the sexual abuse against the elderly, the awareness about the sexual abuse of the people over 65 years old should be risen and they must have an access to the social support systems.

Keywords: elder abuse, sexual crimes, forensic medicine

GİRİŞ

Yaşlı nüfusun artması nedeniyle, yaşlı istismarı sorunu günümüzde daha sık bir biçimde gündeme gelmektedir. Bazı araştırmacılar tarafından literatürde, yaşlılara yönelik cinsel şiddet dahil olmak üzere çeşitli şiddet biçimleri, yaşlı istismarı kapsamında kabul edilmektedir (Nóbrega Pinto ve ark., 2014). Son yıllarda, yaşlanma ve cinsel şiddet konularının her ikisinde de pek çok araştırma yapılmış olmasına rağmen, yaşlıya yönelik cinsel şiddet konusunun ise çok az araştırıldığı görülmektedir (Bows, 2018). Bununla birlikte, geriatrik yaş grubunda cinsel şiddet eylemlerinin, diğer istismar türlerine göre daha nadir görüldüğü ve olguların ortaya çıkarılması ve rehabilitasyon süreçlerinin de daha zor olduğu belirtilmektedir (Karbeyaz ve Balcı, 2013). Literatüre kavramsal olarak bakıldığında; şiddet kavramı için çeşitli tanımlar yapıldığı görülmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından şiddet, “fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması” durumu olarak tanımlanmaktadır (Krug ve ark., ed., WHO, 2002; Polat, 2018). *Şiddet türleri ise, “kendine yönelik şiddet, kişilerarası şiddet, kolektif/ortak şiddet” olarak açıklanmaktadır* (Krug ve ark., ed., WHO, 2002). Şiddete maruz kalan gruplar açısından sınıflandırıldığında, şiddet temel olarak: *“kadına yönelik şiddet, çocuğa yönelik şiddet, yaşlıya yönelik şiddet, akranlar arası şiddet, kardeşler*

arası şiddet, flört şiddeti, engelliye yönelik şiddet, LGBT şiddeti, mülteci şiddeti, kişinin kendisine yönelik şiddet” başlıklarında ele alınmaktadır (Polat, 2018). Literatürde, yaşlı istismarı, cinsel şiddet ya da aile içi şiddet araştırma alanları büyük ölçüde birbiriyle örtüşmekle birlikte, farklı araştırmacılar tarafından benimsenmiş tek bir tanım yoktur; bu araştırma alanlarının farklı akademik disiplinler açısından teorik ve metodolojik olarak benzer ve farklı özellikleri bulunmaktadır (Bows, 2018). Yaşlı istismarı tanımında, iki anahtar kavramdan söz edilmektedir. Bunlardan biri, yaşlıya zarar veren eylem, diğeri ise güven ilişkisidir. Güven ilişkisi de, yaşlı birey ile bakım veren arasındadır (Johannesen ve Dina LoGiudice, 2013). Yaşlı istismarı tanımında yer alan güven ilişkisi kavramını merkeze alan yaklaşım, yaşlıya yönelik cinsel şiddet sorununu tanımlamada sınırlılıklara neden olabilir. Bu nedenle, yaşlı bir bireyi rızası olmaksızın cinsel bir eyleme zorlama (Yon ve ark., 2017) tanımı ile uyumlu, farklı olay örüntüsü içerisinde farklı mağdur ve saldırgan özelliklerinin gözlemlendiği tüm olası cinsel suç olguları, “yaşlıya yönelik cinsel şiddet” kapsamında değerlendirilmelidir. Konuya halk sağlığı perspektifinden bakıldığında, yaşlılara yönelik cinsel şiddet hakkında geçerli prevelans ve korelasyon tahminlerini ortaya koyan araştırmaların eksik olduğu ve yaşlılıkta cinsel şiddet için spesifik risk faktörlerinin bilinmediği de belirtilmektedir (Nobels ve ark., 2021).

Cinsel suçlar, farklı yaş grubundaki bireyleri etkileyen önemli bir toplumsal sorundur. Ülkemizdeki suç türlerinin dağılımına bakıldığında, tüm suçların yaklaşık %3’ünün, cinsel saldırı suçları olduğu görülmektedir (Karbeyaz ve ark., 2013). WHO verilerine göre dünyada, yaşlılara yönelik cinsel şiddet oranları %1 ile %5 arasında değişmektedir (WHO Violence Info, 2014). Genel yaşlı istismarı yaygınlık oranı ise %15,7’dir (Yon ve ark., 2017). Yaşlı istismarı türleri için yaygınlık tahminleri, psikolojik istismar %11,6 (8,1–16,3), finansal istismar %6,8 (5,0–9,2), ihmal %4,2 (2,1–8,1), fiziksel istismar %2,6 (1,6–4,4) ve cinsel istismar %0,9 (0,6–1,4) olarak açıklanmaktadır (Yon ve ark., 2017). Yaşlılara yönelik cinsel şiddet olayları, bu cinsel şiddet eylemlerinin altında yatan motivasyonlar düşünüldüğünde, korkunç ve olağandışı bir suç olarak kabul edilmektedir (Chopin ve Beauregard, 2018).

Cinsel şiddet failleri genellikle, alt edilmesi ve manipüle edilmesi kolay olduğu düşünülen veya suçu bildirme olasılığı düşük olan savunmasız kurbanlar aradığından, yaşlı nüfusun cinsel suç mağduru olma riskinin yüksek olabileceğine dikkat çekilmektedir (Nóbrega Pinto ve ark., 2014). Yaşlılara karşı cinsel saldırı, ortalama bir insan ve hatta çoğu araştırmacı için “anlaşılmazdır” (Safarik, Jarvis ve Nussbaum, 2002). Öte yandan yaşlıların, fiziksel özellikleri ve gücündeki genel bir farklılık nedeniyle, genç kadınlara kıyasla genellikle fiziksel bir saldırıya daha az direndikleri ve bu nedenle saldırı sırasında ciddi yaralanmalara maruz kalma olasılıklarının daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Safarik, Jarvis ve Nussbaum, 2002). Ayrıca yaşlı bireylere yönelik cinsel saldırıların genellikle daha şiddetli olduğu ve ölümcül sonuçlara yol açabileceğine dikkat çekilmektedir (Jeary, 2005). Tüm bunlara rağmen, yaşlılara yönelik cinsel şiddetin medikolegal boyutları, yeterince araştırılmamış bir konudur. Türkiye’de de durum benzerdir, bu konuda bir araştırma boşluğu bulunmaktadır. Yaşlı bireyleri cinsel şiddetten koruma konusunda politika ve uygulamaların geliştirilmesi

için, yaşlıya yönelik şiddet sorunun doğru tanımlanması ve ortak özelliklerinin belirlenmesi (Jeary, 2005). Bu nedenle bu çalışmanın amacı; Türkiye’de cinsel şiddete maruz kalan yaşlı bireylerin sosyodemografik özelliklerini, olayın meydana geldiği koşulları, saldırgan profilini ve olayın adli travmatolojik sonuçlarını tanımlamaktır.

YÖNTEM

Bu araştırmanın deseni, tanımlayıcı kesitsel retrospektif bir çalışmadır. 01.01.2000-01.08.2021 tarihleri arasında internet medyasında yayımlanmış olan Türkçe haberler tarandı. Tarama sırasında, Google arama motoru kullanıldı. Taramada anahtar kelime olarak, “yaşlı” ve “tecavüz” kelimeleri kullanıldı. Tarama her bir yıl için ayrı ayrı yapıldı. Yaşlıya yönelik cinsel şiddet tanımı olarak, yaşlı bir bireyi rızası olmaksızın cinsel bir eyleme zorlama (Yon ve ark., 2017) tanımı kabul edildi. Tarama sonucunda, 65 yaş üstü bireylere yönelik cinsel şiddet olaylarını konu alan haberler çalışmaya dahil edildi. Aynı olayı konu edinen haberler ayrıştırıldı. Çalışmadaki veriler, kamuya açık ve ulaşılabilir olan internet haberlerinden elde edildiği için etik kurul onamı alınmadı.

BULGULAR

Bu çalışmada, Türkiye’de son 20,5 yıllık zaman diliminde internette haber olan, 65 yaş üstü bireylere yönelik N:18 cinsel şiddet olayı incelendi. İncelenen haberler sırasıyla, 2 olgu 2021 yılında, 3 olgu 2019 yılında, 2 olgu 2018 yılında, 1 olgu 2017 yılında, 1 olgu 2016 yılında, 2 olgu 2014 yılında, 2 olgu 2012 yılında, 1 olgu 2009 yılında ve 1 olgu da 2007 yılında yayımlanmıştı. İncelenen haberlerde, mağdurların tümü kadın ve yaş ortalaması 81,8 (min:67-max:96), en büyüğü 96 yaşında idi. İncelenen olguların 1’inde görme engeli vardı, 10 olgu yalnız yaşıyordu. Cinsel şiddetin meydana geldiği yer, 15 olguda yaşlı bireyin kendi evi (15/18), 1 olguda sokak, 1 olguda tarla idi. Olguların 9’unda saldırgan tanıdık (9/18), 5 olguda yabancı idi. Saldırganların tamamı erkek ve yaş ortalaması 31,5 (min:18-max:60) idi. İncelenen olayların 5’inde, hırsızlık suçu da vardı. Olguların 5’inde tecavüz girişimi, 8’inde darp ve tecavüz, 5’inde ise tecavüz ve cinayet suçları vardı. Olguların 6’sında hastane yatışı mevcuttu. Ölümle sonuçlanan 5 olguda ölüm nedeni, 3’ünde boğma, 1’inde boyun kırılması, 1’inde bıçaklama olarak belirtilmiş ve yalnız 1 olguda cesedin otopsi için morga kaldırıldığı bilgisi verilmişti. Olguların 6’sında kendisi (6/18), çoğunda ise başkaları (12/18) sırasıyla: 6’sında komşuları, 3’ünde yakınları, 1’inde bakıcısı ve 1’inde de yabancılar tarafından olayın resmi makamlara bildirimi yapılmıştı.

TARTIŞMA

Yaşlıya yönelik cinsel şiddet olaylarını araştıran bu çalışma, Türkiye’de son 20,5 yılda internet medyasına yansımış 65 yaş üstü bireylere yönelik 18 cinsel şiddet olayını incelemiştir. Çalışmada saptanan tanımlayıcı bulgular; mağdurların tümünün kadın,

yaş ortalamasının 82 ve çoğunun (10/18) yalnız yaşadığını, olayın genellikle (15/18) kendi evinde meydana geldiğini, çoğu kez olayın başkaları tarafından (12/18) bildiriminin yapıldığını, olayların yarısında (9/18) saldırganın tanıdık olduğunu, saldırganların yaşının mağdurların yaşından küçük olduğunu ortaya çıkardı. İncelenen olayların çoğunda (12/18) tecavüz, 5'inde ise tecavüz girişimi meydana gelmiş olup; yaklaşık yarısında (8/18) darp ve tecavüz, yaklaşık üçte birinde (5/18) hırsızlık ve tecavüz, üçte birinde ise (5/18) tecavüz ve cinayet suçları birlikte idi.

Cinsel şiddet olaylarının çoğunun gizli kaldığı ve daha genç popülasyonlarda daha sık meydana geldiği bilinmektedir. Yaşlılara yönelik cinsel şiddet, yaşlı istismarının en az algılanan, en çok fark edilmeyen ve bildirilmeyen biçimi olarak kabul edilmektedir (Nóbrega Pinto ve ark., 2014). İnternet medyası haberlerinin tarandığı bu çalışmada, Türkiye'de son 20,5 yılda yayımlanmış 18 olguya ulaşılabildi ve olguların 6'sında yaşlı bireyin kendisi, 6'sında komşuları, 3'ünde yakınları, 1'inde bakıcısı ve 1'nde de yabancılar tarafından olayın resmi makamlara bildirildiği saptandı. Yaşlı bireylerin kendisi tarafından yapılan bildirimlerin oranı, görgü tanıklarının yaptığı bildirim oranından daha düşük olarak saptandı. Karbeyaz ve Balcı tarafından Eskişehir'de yapılan bir araştırmada ise, 2005-2011 yılları arasında adli mercilere yansımış toplam 517 cinsel saldırı olgusunun %1,5'inin (n=8) 65 yaş üstü bireylere yönelik gerçekleştiği belirtilmektedir (Karbeyaz ve Balcı, 2013). Olguların sayısal azlığı, yaşlılık döneminde toplumsal baskının daha fazla olması ve mağdurların olayı saklama eğiliminde olmaları düşüncesine dayanan düşük bildirim oranları ile açıklanmaktadır. Bununla birlikte görgü tanıklarının, olayın açığa çıkmasında önemli bir rolü olduğu belirtilmektedir (Karbeyaz ve Balcı, 2013). Bu internet haberlerini analiz eden çalışmada da literatürle uyumlu bir biçimde, görgü tanıklarının varlığı olayın açığa çıkmasında önemli bir rol oynamıştır. Bununla birlikte olgu sayısının azlığı çalışmanın metodolojisindeki sınırlılıklara bağlı olabilir. Geriatrik cinsel şiddet hakkında, hastane, adliye ve kolluk birimlerine ait kayıtlar ve uygun örneklem belirlenerek topluma dayalı araştırmalardan elde edilecek verilerin birlikte değerlendirilmesi, geçerli bildirim ve prevalans oranlarının belirlenmesine ve genellenebilir sonuçların elde edilmesine yardımcı olabilir.

Nóbrega Pinto ve arkadaşlarının 2014 tarihinde yayımlanmış olan çalışmalarına göre Portekiz'de; 2005 ve 2009 yılları arasında, bildirilen toplam cinsel suçların %0,6'sı (n=14) yaşlılara yöneliktir (Nóbrega Pinto ve ark., 2014). Bu araştırmada yazarlar; bu dönemde yaşlılara yönelik cinsel suç olarak değerlendirilmiş toplam 14 olgu bulunduğu ve bunların tümünde mağdurların 70 ila 79 yaşları arasında yalnız yaşayan kadınlar olduğunu, cinsel suçların çoğunun mağdurların evinde meydana geldiğini, saldırganların tümünün 17 ila 81 yaşları arasındaki erkekler olduğunu, çoğu saldırganın mağdurların daha öncede tanıdığı biri olduğunu ve saldırganların fiziksel şiddet kullanma eğiliminde olduğunu, aile içi vaka tespit edilmediğini ortaya koymuşlardır (Nóbrega Pinto ve ark., 2014).

Yaşlı yetişkinlere karşı işlenen cinsel saldırı olaylarını inceleyen Budd ve Liddic'in 2021 tarihli araştırma makalesinde, kolluk kuvvetlerine bildirilen 60 yaş üstü kadın ve

erkeklere karşı işlenen cinsel saldırı olayları, çok terimli lojistik regresyon modelleri kullanılarak analiz edilmiştir (Budd ve Liddic, 2021). İncelenen olaylarla ilgili, 1992–2015 yılları arasındaki 471.305 olaydan 10.674'ünün (~%2), yaşlı bir kadına yönelik cinsel saldırıyı içerdiği, kadın mağdurların ortalama 73 yaşında olduğu, faillerin ortalama 50 yaşında ve çok büyük bir bölümünün (%95) erkek olduğunu, olayların yaklaşık dörtte üçünün bir konutta/evde meydana geldiği ve olayların yaklaşık %68'inde failin aile dışından biri olduğu saptanmıştır. Olayların yaklaşık %68'inin fiziksel güç içerdiği, %11'inin cinsel saldırının yanı sıra ek bir şiddet suçu veya %9'unun mülkiyet suçu içerdiği, olayların yaklaşık dörtte üçünde mağdurun yaralanmadığı saptanmış. Daha yaşlı bir kadının karıştığı olayların, yabancı failleri içermeme, özel bir konutta/evde meydana gelme ve ek şiddet suçu veya mülkiyet suçu içermeme olasılığının önemli ölçüde daha yüksek olduğunu göstermiş (Budd ve Liddic, 2021). Budd ve Liddic'in araştırmasının sonuçları, örneklem grubunun büyüklüğü ve çok terimli lojistik regresyon modelleri kullanılmış olduğundan önemli ve değerlidir.

Bu çalışmada incelenen yaşlıya yönelik cinsel şiddet haberlerinde; mağdurların tümünün kadın cinsiyetinde ve yaş ortalamasının 82 olduğu belirlendi. Olgular, toplumda yaşayan olgulardı, kurum bakımı altında olan olgu yoktu. Buna ek olarak, olguların büyük bölümünde (15/18) olayın yaşlı kadının kendi evinde gerçekleştiğini, çoğu kadının (10/18) yalnız yaşadığını, olayların yarısında saldırganın (9/18) tanıdık biri olduğunu, bunlardan ikisinde saldırganın birlikte yaşamadığı bir akrabası olduğunu ve saldırganın yaşının mağdurun yaşından küçük olduğunu ortaya çıkardı. Ayrıca, incelenen olayların çoğunda (12/18) tecavüz, 5'inde ise tecavüz girişimi meydana gelmiş olup; yaklaşık yarısında (8/18) darp ve tecavüz, yaklaşık üçte birinde (5/18) hırsızlık ve tecavüz, üçte birinde ise (5/18) tecavüz ve cinayet suçlarının birlikte olduğu saptandı; olguların beşinde hastane yatışı vardı. Bu çalışmada saptanan bu bulgular, Nóbrega Pinto ve arkadaşlarının tanımladığı, mağdur, saldırgan ve olay örüntüsü ile ilgili sonuçlarla ve Budd ve Liddic'in daha yaşlı bir kadının karıştığı cinsel saldırı olayları için tanımladığı bulgularla uyumludur.

Bows'un 2020 yılında yayımlanmış olan, Birleşik Krallık polis kuvvetlerinde 2009-2013 yılları arasında 60 yaş ve üzeri bireylerde tecavüz ve penetrasyon içeren cinsel saldırı olarak kayıt edilmiş olaylara ait verileri incelediği makalesinde; mağdurların çoğunluğunun kadın (%92) ve faillerin çoğunun (%85) erkek olduğunu; faillerin çoğunun mağdurlardan daha genç olduğunu, mağdurların çoğunun bir tanıdık veya partner (sırasıyla; %26, %20), ve beşte birinin ise bir yabancı tarafından tecavüze veya saldırıya uğradığını; cinsel suçların çoğunun mağdurun evinde (%54), ancak beşte birinden biraz fazlasının bir bakım evinde meydana geldiğini saptamıştır (Bows, 2020). Bows'un araştırmasındaki farklı bulguların nedeni, metodolojik fark ve sosyokültürel çeşitlilik ile açıklanabilir. Şöyleki; Bows'un araştırmasında polis kayıtlarında elde edilen veriler, aile içi şiddet ve bakım kurumlarında meydana gelen şiddet dahil, tüm tecavüz ve penetrasyon içeren cinsel saldırı olaylarına dayanmaktadır. Nobels ve arkadaşlarının 2021'de yayımladıkları anket araştırmasında ise, hem toplumda yaşayan hem de bakım evlerinde veya yardımcı yaşam tesislerinde yaşayan 70 yaş ve üzeri 513 katılımcı arasında yaşam boyu cinsel şiddet prevalansının %44 (%55 K, %29

E) olduğu, son 12 aylık prevalansın %8 (%9 K, %8 E) olduğu, erkeklerin de cinsel şiddete maruz kaldığı tanımlanmış; kadın cinsiyet ve daha fazla sayıda cinsel partneri olması yaşam boyu cinsel şiddete maruz kalma durumu ile; son 12 ayda cinsel şiddete maruz kalma durumu ile heteroseksüel olmayan cinsel yönelim ilişkilendirilmiş ve hem yaşam boyu hem de son 12 ay içinde cinsel şiddet tanımlayan olgularda sırasıyla, %41.4 ve %44.2'sinde saldırgan 'bilinmeyen biri' olarak tanımlanmıştır. (Nobels ve ark., 2021). Görüldüğü üzere araştırma popülasyonunun özellikleri, toplumda, kurumda veya yardımcı yaşam tesislerinde yaşama ve toplumun sosyokültürel özellikleri, çalışmalarda yaşlıya yönelik cinsel şiddetin yaşa ve cinsiyete göre prevalansı, olayın meydana geldiği yer ve saldırgan tipolojisiyle ilgili farklı bulguları açıklayabilmektedir.

Son olarak çalışmada incelenen onsekiz olgunun beşinde tecavüz ve cinayet suçlarının birlikte olması dikkati çekti. Ölümle sonuçlanan beş olguda ölüm nedeni, üç olguda boğma, bir olguda boyun kırılması ve bir olguda bıçaklama olarak belirtilmişti. Ölüm nedenine en sık boğma sonucu gerçekleşen literatür ile uyumludur (Safarik, Jarvis ve Nussbaum, 2002). Bir cinayetin cinsel bir cinayet olarak kabul edilebilmesi için olay yerinde “mağdurun giysisi veya giysi eksikliği; mağdurun vücudunun cinsel kısımlarının açığa çıkması; mağdurun vücudunun cinsel olarak konumlandırılması; mağdurun vücut boşluklarına yabancı cisimlerin sokulması; cinsel ilişki kanıtı; cinsel aktivite, ilgi veya sadist fantezi kanıtı” olan özelliklerden en az biri bulunmalıdır (Ressler ve Burgess, 1988’den akt. Chopin ve Beauregard, 2019). Chopin ve Beauregard’ın 2019 yılında yayımladıkları makalelerinde belirtildiği üzere; yaşlılara yönelik cinsel cinayetler oldukça nadir görülen olağandışı suçlardır ve literatürde özellikle bu cinayetleri araştırmaya odaklanan araştırmalar yok denecek kadar azdır (Chopin ve Beauregard, 2019). Yazarlar bu çalışmalarında; yaşlıya yönelik cinsel cinayet suçlularının motivasyonlarına göre “cinsel, hırsız, sadist ve deneysel” olmak üzere bu cinayet suçlularının dört gruplu bir tipolojisini belirlemişler ve yaşlıya yönelik cinsel cinayet suçlarının farklı olduğunu, özgün yanları bulunduğunu ve ayrı bir grup olarak incelenmesi gerektiğini ileri sürmektedirler (Chopin ve Beauregard, 2019).

GÜÇLÜ YÖNLER ve SINIRLILIKLAR

Bu çalışmanın bulgularının analizi, topluma dayalı gruplarda yalnız yaşayan 69-95 yaşları arasında olan tamamı kadın olan ve yalnız yaşayan bir yaşlı yetişkin grubunun yaşlıya yönelik cinsel şiddet olaylarının mağduru olduğunu, genellikle olayın kendi evinde meydana geldiğini, saldırganların mağdurlardan daha genç olduğunu ve olayda, darp ve cinayet gibi ek şiddet suçu veya hırsızlık gibi mülkiyet suçunun birlikte olma olasılığının daha yüksek olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu bulgular, mağdurların çoğunun toplumda yaşadığı bildirilen araştırmaların bulgularıyla uyumludur. Ancak mağdurların çoğunluğunun yerel ortamlardan ziyade kurumsal ortamlarda ikamet ettiği diğer yazarlar tarafından tespit edilen sonuçlardan farklıdır.

Dolayısıyla bu sonuçlar, yaşlı bireylere yönelik cinsel şiddet olgularıyla ilgili olarak; kişinin dış görünüşü, giyinme biçimi ve mağdurun davranışlarının cinsel şiddet olayının

meydana gelmesinde etkili olduğuna dair, cinsel suçlarla ilgili stereotipik yanlış inanışların geçersiz olduğunu göstermektedir.

Bu çalışma için anahtar kelimeler olarak “yaşlı” ve “tecavüz” kelimelerinin belirlenmiş olması, internet taramasının sadece bir arama motoru üzerinden yapılmış olması, internet medyasından yayımlanmış olan tüm yaşlıya yönelik cinsel şiddet haberlerine ulaşılmasını sınırlandırmıştır. Çalışma grubunda, ailesi ile birlikte yaşayan ve/veya kurum bakımı altında olan yaşlı bireylerin bulunmaması, yaşlı bireylere yönelik cinsel şiddetin tanımlayıcı özelliklerini geniş perspektifte tartışmayı engellemiştir. Küçük örneklem grubu ve veri toplama yöntemi nedeniyle tanımlayıcı ve keşif amaçlı olan bu sonuçlar genellenemez ancak, bundan sonra yapılacak araştırmalar için başlangıç ve hareket noktası için fikir verici olabilir.

SONUÇ

Adli tıp muayenesi, erken dönemde hastaneye başvuran olgularda iddia edilen yaşlıya yönelik cinsel şiddet ile ilişkili olabilecek bulguları tespit edebilirken, geç dönemde başvuran olgularda genellikle tek başına suçu kanıtlayabilecek ölçüde yeterli fiziksel bulgular saptanamaz. Bu nedenle, yaşlı bireylerin maruz kaldığı cinsel şiddet olaylarında, ruhsal durum muayenesini de içeren tam bir sistematik adli muayene ve raporlandırma yapılmalıdır. Ölümle sonuçlanmış olgularda ise mutlaka otopsi yapılmalıdır. Yaşlılara yönelik cinsel şiddetin bulgularını doğru bir biçimde saptamak, yaşlıya yönelik cinsel şiddeti önlemek ve sorunu çözümleyebilmek için, toplumun duyarlı hale getirilmesi ve profesyonellerin bu konudaki farkındalık ve kapasitelerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Yaşlılara yönelik cinsel şiddeti önlemek için, 65 yaş üstü bireylerin cinsel şiddet ile ilgili farkındalık kazanması ve sosyal destek sistemlerine sahip olması gereklidir. Bu tip olayların önlenmesi için yapılacak çalışmalarda, saldırı korkusuyla değil, güvenlik eğitimi/bilinciyle; sosyal ağ desteğinin düzeyinin belirlenmesi, özellikle yaşlılar için tasarlanmış bir güvenlik kontrol listesinin hazırlanması ve alarm düğmesi (allert button) kullanılması önerilmektedir (Burgess ve Morgenbesser 2005).

Güvenlik Soruları (Burgess ve Morgenbesser 2005):

- *Yaşlıların komşuları veya aileleriyle bir bağlantısı var mı?*
- *Birisi onları her gün kontrol ediyor mu?*
- *Uyarı düğmesi (allert button) var mı?*
- *İyi güvenlik kilitleri var mı?*
- *Saldırganın bahçede veya çalılarda saklanamaması için dış alanlar iyi aydınlatılmış mı?*
- *Zemin pencereleri güvenli ve rutin olarak inceleniyor mu?*

■ *İşçiler ve bakım personeli aile ve komşular tarafından biliniyor mu?*

Farkındalık kazanmak için; yaşlılara yönelik cinsel şiddet konusuna önleme programlarında yer verilmeli, bu konuda sadece yaşlılar değil toplum da eğitilmelidir. Buna ek olarak, sağlık profesyonelleri ve yaşlı bakımıyla ilgili diğer çalışanlara yönelik eğitimler ve önleyici politika belgeleri geliştirilmelidir. Buna ek olarak, yaşlıya yönelik cinsel şiddet olaylarının karakteristik özelliklerinin açıklanabilmesi ve önlenebilmesi için, prospektif ve çok merkezli kohort araştırmaları yapmak ihtiyacı bulunmaktadır.

KAYNAKLAR

1. Nóbrega Pinto, A., Rodrigues, F., Dinis-Oliveira, R., Magalhães, T. (2014). Sexual offenses against elderly people: Forensic evaluation and judicial outcome. *Journal of Elder Abuse & Neglect*, 26, 189-204.
2. Bows, H. (2018) 'Sexual violence against older people : a review of the empirical literature.', *Trauma, violence, and abuse*, 19(5):567-583.
3. Karbeyaz K., Balci, Y. (2013). Yaşlılıkta cinsel saldırı, Eskişehir deneyimi. *Turkish Journal of Geriatrics*, 16(1):55-59.
4. Krug, E.G., Dahlberg, L.L., Mercy, J.A., Zwi, A.B., Lozano, R., ed. (2002). World report on violence and health. World Health Organization, Geneva.
5. Polat, O. Şiddet. (2017). *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1):15-34.
6. Johannesen, M., LoGiudice, D. (2013). Elder abuse: A systematic review of risk factors in community-dwelling elders. *Age and Ageing*, 0,1–7.
7. Yon, Y., Mikton, C.R., Gassoumis, Z.D., Wilber, K.H. (2017). Elder abuse prevalence in community settings: A systematic review and meta -analysis. *Lancet Global Health*, 5,147-156.
8. Nobels, A., Cismaru-Inescu, A., Nisen, L., Hahaut, B., Beaulieu, M., Lemmens, G., et al. (2021). Sexual violence in older adults: a Belgian prevalence study. *BMC Geriatr* 21, 601. <https://doi.org/10.1186/s12877-021-02485-3>.
- 9.WHO Violence Info. (2014) <https://apps.who.int/violence-info/elder-abuse>, et: 15.12.2021.
10. Chopin, J., Beauregard, E. (2018). Sexual abuse of elderly victims investigated by the police : From motives to crime characteristics. *Journal of Interpersonal Violence*. doi: 10.1177/0886260518821456.
11. Safarik, M.E., Jarvis, J.P., Nussbaum, K.E. (2002). Sexual homicide of elderly females:Linking offender characteristics to victim and crime scene attributes. *Journal of Interpersonal Violence*, 17(5), 500–525.
12. Jeary K. Sexual abuse and sexual offending against elderly people: a focus on perpetrators and victims. *Journal of Forensic Psychiatry and Psychology*. 2005; 16:328–343.

13. Bows, H. (2020). The other side of late-life intimacy? Sexual violence in later life. *Australasian Journal on Ageing*, 39, 65–70. <https://doi.org/10.1111/ajag.12728>
14. Budd, K.M., Liddic, M.A. (2021). Incidents of sexual assault against older adults: A comparison study. *Sexual Abuse*, 1(24), 1-24. <http://doi.10.1177/1079063220940298>
15. Chopin J., Beauregard E. (2019). The unusual victim: Understanding the specific crime processes and motivations for elderly sexual homicide. *Journal of Forensic Sciences*, 65(2):535-543.
16. Burgess, A.W., Morgenbesser, L.I. (2005). Sexual violence and seniors. *Brief treatment and crisis intervention*, 5(2), 193.

24- TÜRKİYE’DE YAŞAYAN MÜLTECİLERİN İŞ KAZALARI VE MEDYAYA YANSIMASI

İlayda Hanım Kılıç – Koordinatör Asistanı – Mavi Kalem Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği – 0000-0002-5574-7991 – ilayda_kilic98@hotmail.com

Melike Özcan – Psikoloji Öğrencisi – MEF Üniversitesi – 0000-0002-2528-288X – ozcanmeli@mef.edu.tr

ÖZET

Dünya üzerinde en çok mülteciye ev sahipliği yapan ülke olan Türkiye, mültecilere istihdam sağlamakta oldukça güçlük çekmektedir. Çoğu mültecinin kayıtsız olmasından kaynaklı olarak sigortalarının olmaması, güvenli işlerde çalışamaması ve sağlık haklarına erişememesi iş cinayetlerine sebep olmaktadır. İşçi Sağlığı ve Güvenliği (İSİG) Meclisi verilerine göre, 2020 ve 2021’in ilk yarısında 151 mülteci/göçmen işçi ölümü tespit edilmiştir. Bununla beraber pandeminin başlamasıyla birçok Türkiyeli insanın işsiz kalması mülteci işçilere karşı tepkinin de artmasına neden olmuştur. Ancak yaşanan bu iş cinayetlerinin medyaya yansımaları yok denilecek kadar azdır.

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de resmi olarak kayıtlı ve kayıtsız farklı sektörlerde çalışan mülteci işçilerin fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kaldığı durumları tespit etmektir. Ayrıca tespit edilen iş kazalarını ve maruz kaldıkları psikolojik şiddetlerin medyaya yansıyan ve yansımayan tarafları incelenerek nefret söylemi üzerine durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İş kazası, Mülteci, Medya, İş Sağlığı ve Güvenliği

ABSTRACT

Turkey, the country hosting the highest number of refugees in the world, has difficulties in providing employment to refugees. Due to the fact that most refugees are unregistered, the lack of insurance, the inability to work in safe jobs and the inability to access their rights to health cause occupational homicides. According to the Occupational Health and Safety (ISIG) Assembly data, 151 refugee/migrant worker deaths were detected in the first half of 2020 and 2021. However, with the onset of the pandemic, many Turkish people became unemployed, which led to an increase in the reaction against refugee workers. However, the reflection of these business murders in the media is almost negligible.

The aim of this research is to determine the situations in which refugee workers working in different sectors, officially registered and unregistered, are exposed to physical and psychological violence. In addition, the sides of the detected occupational accidents and the psychological violence they are exposed to, which are reflected in the media and not reflected in the media, are examined and the hate speech is emphasized.

Keywords: Occupational accident, Refugee, Media, Occupational Health and Safety

GİRİŞ

Küreselleşen dünya ile birlikte artan iklim sorunu, savaş, şiddet, felaket ve zulüm düzensiz göçe sebep olmaktadır. Düzensiz göçün birçok farklı tanımlaması bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; *“Hedef ülkeler için ülkelere yasadışı yollardan gelen veya yasal yollarla gelip yasal çıkış süreleri içerisinde çıkmayan kişileri kapsarken kaynak ülke için ülkesini terk ederken gerekli prosedürlere uymayarak ülke sınırlarını geçen kişileri içerir. Transit ülkeler için ise kaynak ülkelerden hedef ülkeye ulaşmak için yasal ya da yasal olmayan yollarla ülkeye girip bu ülkeyi bir geçiş ülkesi olarak kullanıp ülke sınırını terk eden kişilerdir.”* (İl Göç İdaresi Müdürlüğü, 2021) şeklinde tanımlanırken *“Bireyin düzensiz veya yasadışı (geçersiz veya sahte dokümanlar) kullanmasıyla yeni bir yerleşim yerine geçmesidir.”* (McNevin A, 2011) şeklinde de tanımlanmaktadır.

Türkiye, 2011’de yaşanan Suriye krizinden bu yana en çok göç alan ülke haline gelmiştir. Düzensiz göçmenlerin mücadeleli hikayeleri ise, göç yoluyla başlayan yolculuklarının ardından sınır kapılarından geçmeleriyle başlar. İlk olarak resmi kayıt problemi yaşayan mülteciler²³ kimliklerinin olmamasıyla diğer tüm hak ve hizmetlere erişimde de sorun yaşamaktadırlar. Kayıt dışı olan mülteciler²⁴, temel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla (beslenme, barınma, sağlık, eğitim...) bir işe ihtiyaç duyarlar. Ancak kayıtsız olmalarından kaynaklı olarak iş bulmakta zorlanan mülteci işçiler, buldukları işlerde de oldukça ağır şartlarda ucuz bir ücret karşılığında çalışmaktadırlar. Özellikle evin geçim kaynağını ağırlıklı olarak üstlenen genç bireyler işe giderken kolluk kuvvetleri tarafından yakalanmaktadır. Bu sebepten bazıları yakalanma korkusundan işe gitmemeyi de tercih edebilmektedir. İşe giderken yakalanan bireyler ise, Geri Gönderme Merkezlerine gönderilir ve orada uzunca süre kaldıktan sonra tekrar serbest bırakılabilir ya da sınır dışı edilebilirler. Bu süreç de geride bıraktıkları aileleri maddi ve manevi olarak oldukça etkilenmektedir.

Birleşmiş Milletler (BM), istatistiklerine göre, “genç” bireyi 15 ila 24 yaş arasındaki kişiler olarak tanımlar. Uluslararası Çalışma Örgütü’nün 2018 yılında hazırlamış olduğu “Genç İşçilerin Sağlık ve Güvenliğinin İyileştirilmesi” raporunda işçilerin, karşılaşmış oldukları yüksek risk faktörleri nedeniyle bireylere tehdit oluşturan fiziksel ve psikososyal tehlikeleri ele almıştır. Bunlar:

²³ Mülteci kavramı burada hukuki anlamda değil, sosyolojik anlamda kullanılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesi’nin 1(B)(1) Maddesi gereğince “coğrafi çekince” koyarak sadece Avrupa’dan gelen üçüncü ülke vatandaşlarını mülteci olarak tanımlamaktadır.

²⁴ Resmi bir kaydı bulunmayan düzensiz göçmenler (kayıtsızlar)

- Güvenlik tehlikeleri: Risk kontrol önlemleri uygulanmadığı takdirde anında yaralanmalara sebep olan tehlike türüdür. Yanıklar, incinmeler, kesikler, çürükler, kırık kemikler bu tehlike türüne örnektir. Daha sonrasında kişide kafa travmasına neden olma potansiyeline sahip olabilir.
- Fiziksel tehlikeler: Gürültü, titreşim, belli türdeki aydınlatmalar, aşırı sıcaklıklar ve radyasyon gibi sağlığa zararlı olabilecek değişik fiziksel etmen çeşitlerine maruz kalmayı içerir. Gençken UV radyasyona maruz kalan işçilerin sonraki yıllar için cilt kanseri geliştirme riski taşırlar.
- Biyolojik tehlikeler: Bakterilere, parazitlere, virüslere, tehlikeli hayvanlara, böceklerle ve bitkilere maruz kalmayı içerir. Deri, bağırsak ve solunum yolu hastalıkları gibi birçok farklı hastalık türüne neden olabilmektedir.
- Kimyasal tehlikeler: Gazlar, tozlar, dumanlar, buharlar ve sıvılar bulunmaktadır. Kimyasallar çoğu işyerinde ve tüm sektörlerde kullanılmaktadır. Gençken kimyasal tehlikelere maruz kalma üreme sistemlerine ve hormonal dengeye ciddi zarar verebilir.
- Ergonomik tehlikeler: Ağır yüklerin taşınması; hızlı veya tekrarlanan hareketler gençlerin vücutları hala büyüyüp geliştiğinden, iskelet hasarı ve yetersiz büyüme riski daha yüksektir. (ILO, 2018 Nisan, s. 14-16)

Türkiye’de kayıtsız çalışan mülteci işçiler için yukarıda yer alan bu tehlikelerle karşılaşma durumu daha olasıdır. Mülteciler, Türkiyeli işçilere göre bu tehlikeleri daha fazla göze almaktadır. Bu nedenle iş verenlerin mültecilere daha fazla istihdam sağladığı görülmektedir. Ancak bu durum ekonomik krizin artmasıyla mülteciler ve Türkiyeliler arasında kutuplaşmayı arttırmıştır. Artan bu kutuplaşmayla beraber mülteci karşıtlığı da artmıştır. Türkiye medyasında yer alan haberlerde mültecilerin hedef gösterilmesi bunlara birer örnektir. Ancak mültecilerin yaşamış oldukları iş cinayetleri, ekonomik zorlukları, haklara olan erişememezlikleri medyada yok denilebilecek kadar azdır. Özellikle sosyal medyanın sıkça kullanılması ile çok fazla mülteci karşıtı hashtagler açılmaktadır. Açılan bu hashtagler ve atılan her bir haber başlığı da kutuplaşmayı arttıran birer faktördür. Yapılan bu çalışma ise medyaya yansıyan ve medyaya yansımayan mülteci işçilerin yaşamış oldukları psikolojik ve fiziksel şiddet üzerinde durulmuştur. Ayrıca detaylı bir medya analizi çerçevesinde mülteci iş cinayetleri taraması da yapılmıştır.

METODOLOJİ

1-Haber Analizi: Bu araştırma için 2020 ve 2021 yıllarının ilk yarısında en çok görüntülenen 6 gazete ve 6 haber sitesi seçilerek veri tabanlarında göç ile iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili anahtar kelimeler kullanılarak taranmıştır. Ayrıca incelen gazete ve haber sitelerinin haber dili, haber başlıkları ve raporlanan mülteci işçi sayısı incelenmiştir. Ayrıca incelenen haber sitesi ve gazetelerde Türkiyeli işçilerin iş cinayetlerinin mülteci işçilerin iş cinayetleri karşılaştırılmıştır.

Göç kavramları için kullanılan anahtar kelimeler:

- Göç
- Göçmen
- Mülteci
- Göçmen işçi
- Göçmen Tarım İşçisi
- Mülteci İşçi
- İşçi
- Mevsimlik İşçi

İş sağlığı ve Güvenliği ile ilgili kullanılan anahtar kelimeler:

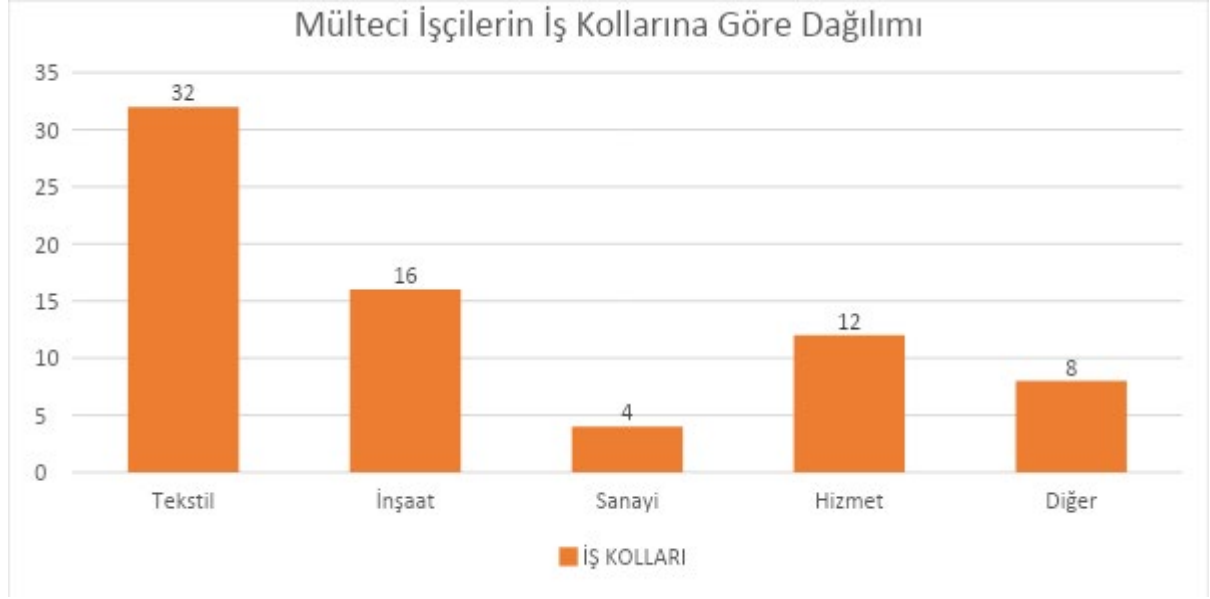
- İstihdam
- İşçi
- İş Kazası
- İş Cinayet
- Mesleki Hastalıklar

Bu çalışma doğrultusunda incelenen gazete ve haber siteleri şu şekildedir:

GAZETELER	HABER SİTELERİ
Hürriyet	Ensonhaber
Habertürk	Internethaber
Milliyet	Memurlar.Net
Akşam	Haberler.com
Yeni Akit	Haber7
Sözcü	Euronews

2-Anket Çalışması: Bu çalışma pandemi nedeniyle online olarak 70 mülteci işçi ile gerçekleştirilmiştir. Ankette yer alan sorularda, mülteci işçilerin, çalışma koşullarını araştırmak ve yaşamış oldukları fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddeti saptamak amaçlanmıştır. Ankete; Afganistanlı ve Suriyeli olarak Türkiye'nin 5 ilinden

(İstanbul, Gaziantep, Kocaeli, Sakarya, Düzce) katılım sağlanmıştır. Araştırmaya katılan işçilerin iş kollarına dağılımı aşağıda yer almaktadır.

25

BULGULAR

A- Haber Analizi

İşçi Sağlığı ve Güvenliği (İSİG) Meclisi verilerine göre, 2020 ve 2021'in ilk yarısında toplam 151 mülteci/göçmen işçi hayatını kaybetmiştir (İSİG Meclisi, 2021). Hayatını kaybeden işçilerin 52'si yüksekte düşme nedeniyle, 19'u elektrik çarpması nedeniyle, 12'si boğulma nedeniyle, 20'si intihar nedeniyle 9'u; patlama, yanma, nesne çarpması nedeniyle ve 39'u ise diğer nedenlerden dolayı hayatını kaybetmiştir.

Yapılan bu araştırma doğrultusunda, hayatını kaybeden 151 mülteciden sadece 3 mülteci işçinin iş cinayeti sebebiyle ölümü medyada yer almaktadır. Ölen mülteci işçiler için yerel gazeteler tarandığında da sadece birinin yerelde haber niteliği taşıdığı tespit edilmiştir. Medyada iş kazası sebebiyle hayatını kaybeden 3 işçi;

- 2 Nisan – Abdul Baki Rahimi (Yeni Akit)
- 11 Nisan – Ahmet Hudağulyev (Habertürk)
- 23 Nisan – Hösem Elturku (Milliyet)

²⁵Yapılan Anket çalışmasında, mülteci işçilerin iş kollarına göre dağılımı

10 katlı inşaatın düşen işçi öldü

21.04.2020 - 11:03
Görüntüleme: 21.04.2020 - 11:03

Osmaniye'de 30 yaşındaki Suriyeli Hâsem Elturku, çalıştığı 10 katlı inşaatın en üst katından düşerek hayatını kaybetti

DHA

Olay, saat 15.30 sıralarında meydana geldi. Duvar ustası olarak çalışan Suriyeli Hâsem Elturku, el arabası ile harç taşıdığı sırada dengesini kaybedip, 10 katlı binanın en üst katından düştü. Elturku, olay yerinde hayatını kaybetti.

DHA'nın haberine göre, ihbar üzerine olay yerine polis ve 112 sağlık ekibi sevk edildi. Elturku'nun cansız bedeni, Cumhuriyet savcısının yaptığı incelemenin ardından Osmaniye Devlet Hastanesi morguna kaldırıldı. Evli ve 3 çocuk babası Hâsem Elturku'un yoldaşık 2 yıl önce Osmaniye'ye geldiği öğrenildi.

26

Medyayı incelediğimizde birçok farklı sebepten hayatını kaybeden mülteci işçilerin iş cinayeti niteliğinde dahi değerlendirilmemesi onların insan haklarının göz ardı edilmesinin bir göstergesidir. Toplum tarafından dışlanan, kabul görmeyen ve hala 'misafir' olarak adlandırılan mülteciler iş cinayetleri ile hayatını kaybettiği zaman dahi haber olmamaktadır. Magazin haberlerinin dahil ana sayfalarında yer bulduğu internet haber siteleri ve gazetelerde bir kişini iş cinayeti ile hayatını kaybetmesi ne yazık ki önem taşımamaktadır. Bu noktada göç alanında çalışan STK çalışanları ve duyarlı bireylerin bu konuda kamuoyunu ile iş birliği içerisinde olmalıdır. Resmi hiçbir dayanağı olmadığı için iş cinayeti olarak değerlendirilmeyen ve göz ardı edilip üstü kapatılan mülteci işçi cinayetlerini en fazla tıklanan ve izlenen haber siteleri ve gazetelerde olmaması da toplumun bu konuda duyarsız olduğunun göstergesidir.

Yapılan medya taraması sonucunda Türkiyeli işçilerin de medyada çokça yer aldığı görülmüştür. Özellikle mevsimlik işçilerin yaşanmış olduğu iş cinayetlerinde yerel medya bu duruma oldukça hassas yaklaşmıştır. Ancak aynı hassasiyet mülteci iş cinayetlerinde görülmemiştir.

B- Anket Çalışması

²⁶ Hâsem Elturku (Habertürk)

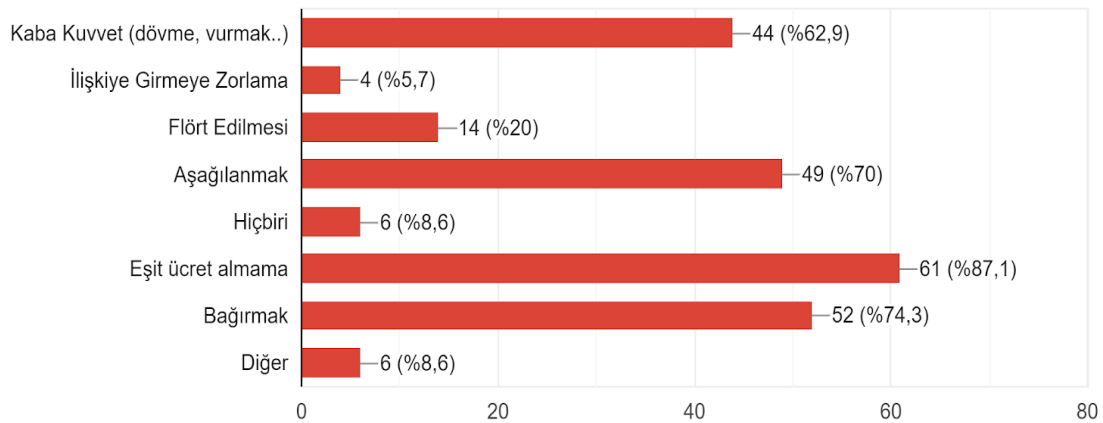
Pandemi nedeniyle online olarak gerçekleştirilen ankete 70 mülteci işçi katılmıştır. Ankete katılan katılımcıların yaş aralığı 18 ile 65 yaş arasındadır. Bu işçilerin %61,4'ü erkek, %38,6'sı kadındır. Ankete katılan mültecilerin ise %50 sinin 18-25 yaş aralığında olduğu gözlemlenmiştir. Bunun sebebi ise, göç eden bireylerin yalnız erkek olmasından ve aile içerisinde de en uygun çalışma yaşı olarak görülmesinden kaynaklıdır. Araştırmaya katılan 70 mülteci işçinin 32'si tekstil alanında, 16'sı inşaat alanında, 12'si hizmet alanında, 4'ü sanayi alanında ve 8'i diğer alanlarda çalıştığı belirtilmiştir. Fazla çalışma saatlerinden kaynaklı problemlerini aktaran mülteci işçiler hem hükümet tarafından çalışma koşullarının denetlenmemesini hem de bir denetlemeye tabii olsa da kayı dışı olmalarından kaynaklı sınır dışı edilmesinden çekinmektedirler. Ayrıca hal böyle olunca iş verenlerin uzun saate karşılık ucuz iş gücü tekliflerini zorunlu kabul etmiş durumda kalırlar.

Mülteci işçilerle yapılan anket çalışmalarında, onlara yöneltilen, “Çalıştığınız yerdeki yaşadığınız en büyük zorluk nedir?” sorusuna katılımcılardan alınan cevaplar ağırlıklı olarak şu şekildedir;

- Çalışma saatlerinin fazla olması (10 -14 saat)
- Eşit ücret alamama
- Dışlanma
- Dil yetersizliğinden kaynaklı sorunlar
- Aşağılanma
- Ayrımcılık
- Toplumsal Cinsiyete Bağlı Şiddet

Çalıştığınız yerde hangisi ya da hangileriyle karşılaştınız?

70 yanıt

Mülteci işçilerin maruz kaldıkları bu zorluklar psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kaldıklarının bir göstergesidir. Toplum tarafından dışlanan ve sosyal uyumu

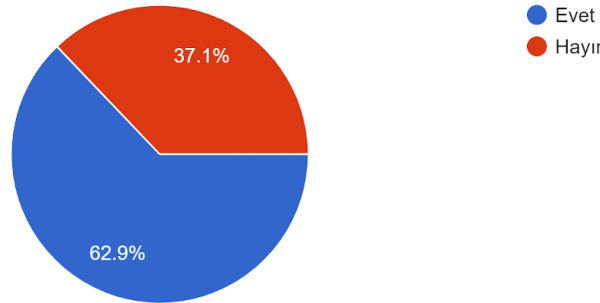
sağlanmayan, mültecilerin yine iş yerlerinde de dışlanması, aşağılanması ve/veya ayrımcılığa maruz kalması söz konusudur. Elde edilen verilerde şu gözlemlenmiştir. Mülteci işçiler, Türkiyeli işçilere göre daha fazla çalışıp daha az ücret alma sorunu ile karşı karşıyadır. Araştırmaya katılan mültecilerin büyük bir çoğunluğu çalışma koşullarının ve saatlerinin insani olmadığını ve karşılığında çok düşük bir ücret aldığını bildirmektedir. Ayrıca ankete katılan mültecilerin %100'ü kayıtsızdır. Kayıtsız oldukları için hak ve hizmetlerde de sorun yaşayan mülteciler çalışma koşullarının yanı sıra geçim problemi de yaşamaktadır. Hastaneye gittiklerinde daha fazla ücret ödemeleri, kira kontratı yapamadıkları için daha fazla kira ödemeleri, eğitim hakkına erişemeyen çocukları için bir şey yapamayan aileler psikolojik ve fiziksel olarak da etkilenmektedir.

Bütün bu sorunların ortadan kalkması için öncelikle sosyal uyumun ve eşit hakların verilmesi gerekmektedir. Eğer sosyal uyum sağlanmazsa mülteci işçilerin insani haklarının tekrardan göz ardı edilmesi olasıdır. Dil yetersizlikleri, farklı ülkelerden gelmeleri ya da farklı kültürlere sahip olmaları onların mülteci olarak haklarından yararlanmasına kesinlikle engel değildir. Aksine bir an önce toplum tarafından kabul edilmeleri için çalışmalar yapılmalıdır ve çalışma koşulları iyileştirilmelidir.

27

Mülteci olduğunuz için çalıştığınız yerde dışlanıyor musunuz?

70 responses

Yukarıda verilen grafikte, mülteci olduğu için iş yerlerinde dışlandığını belirten işçilerin grafiği yer almaktadır. 70 katılımcının %62.9'u sırf mülteci olduğu için iş yerinde dışlanmaktadır. Yalnızca dışlanma değil; aşağılanma, dil yetersizliği, uzun çalışma saatleri, izin hakkının kullandırılmaması, eşitsizlik, ayrımcılık, az ücret, hastalıkların görmezden gelinmesi mültecilerin iş yerinde karşılaştığı sorunlardandır. Ankete katılan mülteci işçiler, bu sorunları "*Çalıştığınız yerde ki yaşadığınız en büyük zorluk nedir?*" sorusunun yanıtı olarak belirtmiştir.

²⁷ Yapılan ankette işçilere çalıştığınız yerlerde hangisi ya da hangileriyle karşılaştınız? Yanıtlarının dağılımı yer almaktadır.

Bu sonucu anketimizdeki şu soruya verilen cevaplardan da çıkarabiliriz: “alıştığınız yerde adil bir ücret aldığınızı düşünüyor musunuz? Anlatır mısınız?”. Sorusuna verilen yanıtta sadece 4’ adil ücret aldığını düşündüğünü belirtmiştir. Diğer katılımcılardan gelen yanıtlar ise şu şekilde:

“Hayır 11 saat çalışıyorum 60 tı günlük alıyorum”.

“Hayır almıyorum hastayım çok çalışıyorum.”

“Hayır almıyoruz çünkü biz burda mlteciyiz burda da kimse sevmiyor”

“Hayır az para alıyoruz geçinmek çok zor.”

Açık ve net bir şekilde görülmektedir ki, mültecilerin iş cinayeti sebebiyle hayatını kaybetmesinin sonucunda haber değeri görmemesi büyük bir sorunken, iş yerlerinde yaşadığı bu gibi zorlukların da kamuoyu ve basın tarafından görmezden gelmesi de çok büyük bir sorun ve hak ihlalidir. Bu sorunların önce görünür kılınması, ardından hükümet tarafından iyileştirme yapılması gerekmektedir.

Mülteci işçilerle ilgili bir diğer önemli sorun ise kayıtsız olmalarından kaynaklı olarak sigortasız alıştırılmalarıdır. Araştırmamıza katılan **70 mülteci işçinin tamamı sigortasız** alıştırıldığını belirtmiştir. İş yerinde yaşadıkları her iş kazaları ve iş cinayetleri onların tedavi olamamalarına bir engeldir.

Araştırmada bir diğer soru ise, “alışırken iş kazası yaşadınız mı? Yaşadıysanız anlatır mısınız?” sorusuna gelen yanıtlardan biri aslında tüm sorunların yansıması gibidir:

“Yolda giderken bir gün iştekiler dövdü beni lkende alış git diye.”

Bu cümlenin altında yatan aslında mültecilere olan Türkiyeli birçok insanın bakış açısıdır. Medya tarafından nefret söylemlerine maruz bırakılan mülteciler oldukça psikolojik şiddete maruz kalmaktadır. Psikolojik şiddetin yanı sıra bu duruma bazen fiziksel şiddette eklenmektedir. Bu durumu iyileştirmek için ise STK’lara, Hkmete, medyaya oldukça iş düşmektedir. Sosyal uyumun gerçekleşmesi için birçok çalışma ve iş yerlerinde ise denetimin arttırılması gerekmektedir.

SONUÇ

Düzensiz göçün en büyük sorunu mültecilerin kayıt dışı olmasıdır. Kayıtsızlık da beraberinde çalışma izni alamama, sağlık hakkından yararlanamama gibi birçok riski beraberinde getirmektedir. Türkiye’de çalışan mültecilerin işgücü piyasasına katılımı konusunda kapsamlı ve koordineli bir iş birliği yoktur. İş verenlerin kendi yapısal sorunlarıyla mücadele ederken kayıt dışı ekonomi üzerinden işgücüne katılan yüz binlerce mültecinin güvenliği de yok sayılmaktadır. Mülteci emeğinin Türkiye ekonomisi açısından bir fırsat ya da tehdit olup olmadığı da çok tartışma yaratan bir konudur. Ancak mültecilerin Türkiyeli insanlara göre vasıf gerektirmeyen iş kollarındaki işgücü açığını kapattıklarını görmekteyiz. Ancak bu işgücü açığını kapatırken de güvensiz bir şekilde çalışmaktadırlar. Güvensiz bir şekilde çalışan mültecilerin çoğu da hal böyle olunca iş cinayetlerinin bir parçası olurlar. Yaşanan iş cinayetleri karşısında bir

yargılanmanın söz konusu olmaması ise iş verenlerin bu konuda bir önlem ya da bir koruma mekanizması geliştirmesini de engellemektedir. Kayıtsız olan mülteci işçilerin sorumluluğunu üstlenmek istemeyen iş verenler ise çeşitli sebepler ile ölen mülteci işçilerin kendileriyle çalışmadıklarını ve çeşitli sebepler göstererek bu durumun içinde olmadıklarını ifade etmeleri analiz edilmiştir.

Hayatlarını kaybeden mülteci işçiler medyada yok denebilecek kadar az sayıdadır. Medyada yer alan haberle baktığımızda ise, medyanın kullanmış olduğu gerek dil gerekse kavram kargaşasından dolayı mültecilere karşı bir nefret söylemi söz konusudur. Sosyal uyumun yıllardır sağlanamadığı bir ortamda da bu sorunlar nefret söylemini artırmaktadır. Artan bu nefret söylemiyle birlikte sadece iş sektöründe değil birçok farklı alanda ve sektörde de kavgalara ve cinayetlere sebep olmaktadır. Suriye savaşının ilk yıllarında gelen mülteciler için; “misafir, mağdur, ensar.” kavramları kullanılırken şimdilerde basılı gazetelerde, sosyal medyalarda ve haber kanallarında daha sert ifadeler kullanılmaktadır. Örneğin; “Yurtsuzlar”, “artık gitsinler”, “misafirlik de bir yere kadar”, “fare gibi üreyenler”, “vatansızlar”²⁸ gibi kavramlar ve yorumlar kullanılmıştır.

Yaptığımız bu çalışmada da iş kazası sebebiyle hayatını kaybeden 151 mülteci işçi tespit edilmiştir. Ancak bunlardan sadece 3’ünün medyaya yansımaları mülteci haklarını yok saymaktır. Bu konuda yapılan saha çalışmalarının az olmasından kaynaklı olarak da tespit edilmiş iş kazası sebebiyle hayatını kaybeden mülteci sayısını 151 olarak tespit edilmiştir. Ancak bu kadar güvensiz koşullarda çalışan işçiler olduğunu gözlemlediğimizde sayının daha fazla olma olasılığı da fazladır. Bu konuda daha fazla çalışmanın yapılması ve mülteci işçilerin güvenliklerini arttıracak çalışmaların arttırılması gerekmektedir. Ayrıca medyanın da bu konuda daha doğru bir dil kullanması ve gerçek haberlere yer vermesi oldukça önemlidir. Bu sayede nefret söylemlerinin biraz da olsa önüne geçilebilir. Toplumun sosyal uyumunu için, kolaylaştırıcı haber dili ve nefret söylemine yer verilmeyen paylaşımlar mültecilerin haklarına ulaşmasında kolaylaştırıcı bir unsur olacaktır.

Medyanın burada oynadığı rolü kuşkusuz çok önemlidir. Ama sorumluluk ve çözüm mercii ise medya değil siyasettir. Mültecilerin sosyal uyumunu geliştirilebilmesi ve sürdürülebilir olması da medyanın doğru ve sistematik bilgilendirilmesi ile ilgilidir.

Kaynakça

1. (2021, 06 25). İSİG Meclisi: <https://www.isigmeclisi.org/is-cinayetleri-raporlari> adresinden alındı
2. (2021, 9 10). İl Göç İdaresi Müdürlüğü: <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-hakkinda> adresinden alındı
3. Akın A., K. A. (2010). *Yeni Medyada Nefret Söylemi*. İstanbul : Kalkedon Yayınları.

²⁸ 2021 Şubat (10 günlük) bir medya taraması sonucu elde edilen kavramlardır.

4. Akşam Gazetesi. (2021, 09 10). <https://www.aksam.com.tr/> adresinden alındı
5. Apondi, L. (2015). *"Migrant Workers' Perceptions, Expectations and Experiences of Occupational Health"*.
6. AYGÜL, Y. D. (2018). Mülteci Emeğinin Türkiye İşgücü Piyasasındaki Görünümü ve Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, ss.68-82.
7. Çoban, B. (2003). *Söylem ve İdeoloji (2.baskı)*. İstanbul: Su Yayınları.
8. Çoban, B. (2009). *Medya Milliyetçilik ve Şiddet*. İstanbul: Su Yayınları.
9. Ensonhaber. (2021, 09 10). <https://www.ensonhaber.com/> adresinden alındı
10. Erdoğan M., Ü. C. (2015). Perspectives, Expectations and Suggestions of the Turkish Business Sector on Syrians in Turkey. *TISK-HUGO*.
11. Euronews. (2021, 09 10). <https://tr.euronews.com/> adresinden alındı
12. Haber7. (2021, 09 10). <https://www.haber7.com.tr/> adresinden alındı
13. Haberler.com. (2021, 09 10). <https://www.haberler.com/> adresinden alındı
14. Habertürk Gazetesi. (2021, 09 10). <https://www.haberturk.com/> adresinden alındı
15. Hürriyet. (2021, Eylül 9). [hurriyet.com.tr](https://www.hurriyet.com.tr) adresinden alındı
16. Hürriyet Gazetesi. (2017, 07 05). *İçişleri Bakanlığı'ndan son günlerde "Suriyelilerle yaşanan gerginlikler"e ilişkin açıklama*. 09 21, 2021 tarihinde Hurriyet.com.tr: <https://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/ankara/icisleri-bakanligindan-son-gunlerde-suriyeliler-40510218> adresinden alındı
17. ILO. (2018 Nisan). *Genç İşçilerin Sağlık ve Güvenliğinin İyileştirilmesi*.
18. İnternethaber. (2021, 09 10). <https://www.internethaber.com/> adresinden alındı
19. Koç, M. G. (2005). "Suriyeli Sığınmacılar ve İstihdam Problemleri". *Birey ve Toplum*,.
20. M., E. (2014). Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum. *Özet Rapor*, s. Retrieved from: <http://www.hugo.hacettepe.edu.tr/HUGORAPOR-TurkiyedekiSuriyeliler.pdf>.
21. M., E. (2015). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınevi.
22. McNevin, A. (2011). *Contesting Citizenship: Irregular Migrants and New Frontiers of the Political*.
23. Memurlar.net. (2021, 09 10). <https://www.memurlar.net/> adresinden alındı
24. Milliyet Gazetesi. (2021, 09 10). [milliyet.com.tr](https://www.milliyet.com.tr) adresinden alındı
25. Sosyal Güvenlik Kurumu. (tarih yok). http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/calisan%20kayitdisi_istihdam/kayitdisi_istihdam_oranlari adresinden alındı

26. Sözcü Gazetesi. (2021, 09 10). <https://www.sozcu.com.tr/> adresinden alındı
27. TÜİK Mülteci Verileri. (tarih yok). <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=nufus-ve-demografi-109&dil=1> adresinden alındı
28. Yeni Akit Gazetesi. (2021, 09 10). <https://www.yeniakit.com.tr/> adresinden alındı

25-THE CONCEPT OF RAPE IN DIFFERENT HISTORICAL CONTEXTS: THE ANCIENT GREEK WORLD AND MYTHOLOGIES, MEDIEVAL DISCOURSES, WESTERN HISTORICAL IDEAS OF SEXUAL ASSAULT BEFORE 1960 AND FEMINIST APPROACHES SINCE THE 60'S

Dr. Güneş Koç, Istanbul Arel University, International Relations Department, kocgmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2454-8631>

Özet

Bu bildiride tecavüz kavramının Antik Yunan mitolojileri, Ortaçağ'daki tecavüz kavramı ve 1960'lardan bu yana feminist hareketin ve bu hareketin içindeki farklı eğilimlerin söylemleri üzerinden nasıl bir değişime ve dönüşüme uğradığı ele alınmıştır. Çalışmanın metodolojisini bahsedilen dönemler ve söylemler bağlamında tecavüz tanımının incelenmesi oluşturmaktadır. Batı'nın tarihinde 60'lı yıllara kadar tecavüz bir mülkiyet hakkı olarak tanımlanmıştır. Bu tanım 60'lı yıllarla beraber liberal, radikal feminist, Marksist feminist, kesişimsellik ve performatif toplumsal cinsiyet temelli feminist söylemlerin kamusal alanda yer almasından itibaren dönüşüme uğramıştır. Çeşitli feminist tartışmalar tecavüzün tanımında, tecavüzü cinsel şiddetin ekstrem bir formu olarak açıklayan farklı güç ilişkilerini aydınlatmıştır. Çeşitli tarihsel dönemlerde tecavüz mevcut güç ilişkilerindeki söylemlerin dolayımı olarak ele alınmaktadır. Bu söylemler aynı zamanda toplumun toplumsal cinsiyet boyutunu ve toplumsal cinsiyet bağlamındaki güç ilişkilerinin tarihsel süreç içerisindeki ve söylemler bağlamındaki dönüşümünü ele almaktadır. Çeşitli tarihsel bağlamlarda tecavüz, cinsel şiddetin ekstrem bir formu olarak kadınlar üzerinde erkek egemenliğinin inşa edilmesi ve bunun bir sonucu olarak kadınların böyle bir şiddete açık kılınmalarını sağlayan bir tehdit olarak ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tecavüz, Antik Yunan Mitolojileri, Ortaçağ, Liberal Feminizm, Radikal Feminizm, Marksist Feminizm, Kesişimsellik, Performatif Toplumsal Cinsiyet

Abstract

In this paper, I discuss the notion of rape in terms of its conceptualization within different historical contexts such as the ancient Greek culture and within the western historical ideas before 1960, and also from the viewpoint of the various orientations in

the feminist movement since 1960's. The methodology is a literature review within the mentioned contexts with regard to variegated definitions of rape. In the ancient Greek culture, mythologies played a role in establishing male hegemony over women. In the medieval definition of rape, it was framed within ravishment, which included both rape and abduction. In the western history of definition until the 60's, rape was related to the property right of men, which was transformed after the 60's thanks to the feminist approaches about rape taking place in the public discourses. Different feminist approaches such as liberal feminism, radical feminism, Marxist feminism, intersectionality and doing gender approach all highlight different power relations about the definition of rape. They explain rape as the extreme form of sexual violence. The definition of rape within different historical contexts shows it as an outcome of discourses within the existing power relations. They also highlight the gender aspect of society and the recognition of the engendered power relations within the historical transformation and discourses. As such, rape as an extreme form of sexual violence constitutes a common denominator about the subordination of women under male dominance and appears as a threat by rendering them open to such violence.

Key words: Rape, Ancient Greek Mythologies, Liberal Feminism, Radical Feminism, Marxist Feminist, Intersectionality, Doing Gender

Introduction

This paper aims to analyze the concept of sexual assault, focusing specifically on rape in different historical contexts and political discourses, thus surveying the transformation of the definition of sexualized violence and its extreme form in rape. The historical context will take into account the discourses in the Ancient-Greek mythologies, in the Middle Ages, and the feminist discourses about rape since the 60's. The paper's methodology is a literature review of other discourses about rape in different historical contexts. Rape in the Ancient-Greek period will be discussed regarding the role of the mythologies in the patriarchal constitution of the ancient world. Furthermore, the law about rape in the Ancient Greek world will also be debated. In the historical context of the medieval discourses about rape, the terminology and definition of rape will be shortly taken up in their context. Before 1960, in the western historical Ideas about sexual assault, the notion of rape was a property delict within the

patriarchal discourses. But this paper will also discuss the shift of the definition of rape and its definition within the feminist discourses after the 60's.

In the last section, different feminist approaches since the 60's, which started to have a political influence on the definition of rape –such as the liberal, radical, Marxist, intersectional, and doing gender (masculinity) debates–, will be taken up. Hence, I will thus survey rape as an extreme form of sexual violence forming a common denominator about the subordination of women under male domination.

Rape in the Ancient Greek myths and the definition of rape in the Ancient-Greek society

Ancient Greek culture was a male-dominated society regulating the distinction between men and women in a strict patriarchal division, such as male domination over the sexuality of slaves and women and male domination over the household and within the public issues. Women's lives were limited to the domestic sphere and to maintaining the man's household. Men dominated over the civic and public realm from which women were excluded. Men also had the upper hand over the sexuality of people within the household (Crockett, 1994, p. 73; Gözlü, 2018, pp. 7-9; Lawler, 2015, pp. 96-100) and had the freedom of gaining sexual satisfaction from women of the lower class, hetaerae (a designated class of concubines), slaves, and young men (Lerner, 202, in Crockett, 1994, p. 73).

In the Greek culture, there was a definition of rape in legal and cultural discourses. The term hubris demonstrated the legal and cultural discussion of rape and reflected the issue of female consent (Omitowoju, 2002, p. 2). The non-consensual intercourse could, in a legal and narrative sense, be labeled hubris and would be seen under the apprehension of graphe hubreos, which would be judged with the death penalty (Omitowoju, 2002, p. 3). The sexual context of hubris referred to the victims as women and children or women and boys. 'Sexual activity which is degrading and intended to degrade can be called hubris' (Omitowoju, 2002, p. 5).

Greek myths are mainly sexual-based and are about national heroes. They had the same gynophobic and misogynistic attitudes and behavior (Crockett, 1994, p. 74). The Greek state had these mythologies as a reference point for the heroes' successes and trials. These myths depicted the triumph of Greeks over the Amazon's warrior women race. Ancient Greek men used the Amazon myths to have dominance over the

world's best women (Lawler, 2015, p. 98). The challenge of the Amazon women to male domination ended with defeat, which strengthened the male-dominated society and provided a basis to secure male domination over women (Lawler, 2015, p. 99).

In Greek myths, the world's creation was explained in a way to justify the domination of men over their female counterparts. The Olympian gods are the rapists in these myths (Robson, 2002, p. 81). The gods of Pantheon used sexualized violence as a tool to satisfy their desires. Gods had the right to take joy where they liked. Zeus was a master rapist in the Ancient Greek mythologies (Lawler, 2015, p. 99). Gods had the right or power to resort to sexualized violence in order to subordinate the mortal or immortal women under their possession and under their power (Gözlü, 2018, pp. 1-21). Zeus was the god of heaven and was famous for his tricks to seduce and obtain men and women, and he was transforming himself into animals to do that (Gözlü, 2018, p. 11). He used abduction and force to obtain his so-called lovers and made many of them pregnant. Olympos was a place where he was taking his lovers (Gözlü, 2018, p. 12). Europa was one of those abducted by Zeus and could not avoid Zeus's sexual tricks (Lawler, 2015, p. 99).

Other gods of the Pantheon also acted as a rapist. In one of the examples, Poseidon, the brother of Zeus and the god of the sea caught Amphitrite and raped her. Zeus had relationships with the mortal and immortal people. Gods mainly practiced these relationships by using force with the power of being god and man. Zeus also made them pregnant and had lots of children from these so-called lovers (Gözlü, 2018, p. 12). Poseidon kidnaped or tricked Amymone, one of the daughters of the king Danaus, Demeter, the sister of Poseidon and the Theophane and forced to have sex with him. The story of Medusa was also famous, as it was related that Poseidon raped Medusa in the temple of Athena. Medusa was doubly victimized because Athena was jealous of Medusa turning her into a monster with her hair transformed into snakes. (Gözlü, 2018, pp. 13-14; Özerol & Okray, 2020).

Apollo was the god of music and art, and he wanted to abduct and rape Daphne, the daughter of Peneseus. The rape attempt was unsuccessful since Daphne was turned into a daphne tree by his father after she had prayed for being rescued from the rape attempt. The stories of abduction, rape, and spontaneous sexuality showed that the most powerful male gods of Pantheon satisfied their sexual desire whenever the fancy takes over (William, 2004, pp. 214-215, in Gözlü, 2018, p. 14; Pimentel et al., 2018, pp. 497-511). Apollo also raped Dryope (Robson, 2002, p. 77). As seen, the

gods' sexualized violence thus symbolized male domination over women (Lawler, 2015, p. 99).

Ancient Greek mythologies reflected the male domination over women in the ancient culture. The phallus-centered sexuality played an important role and reflected male hegemony over women within the phallus domination at many levels. The sexualized violence of gods effectuated the phallus-centered masculinity in the Ancient Greek world, which legitimized multilayered domination over women by using sexualized violence and rape. It may be safely assumed that sexualized violence in the Ancient Greek mythologies reflected violence as a tool to dominate women and subordinate women under masculine power.

The definition of sexual assault in the classical paradigms of rape in the Middle Ages and its relation with the male domination over women

The medieval law of rape is influenced by the Roman law (Saunders, 2002, p. 244). Rape and abduction in the Middle Ages are related to the topics of property and gender roles. The women's role is defined as the property of the father or husband, and framed in the context of 'male control over female bodies, sexuality, and access to the courts, as well as ways female agency sometimes successfully maneuvered around such controls' (Dunn, 2011, p. 82). Medieval authors developed and rephrased the questions regarding the crime of rape in which they discussed differences in legal and religious emphasis. As stated above, medieval law of rape was developed under the influence of Roman law. In the medieval rape law, Roman law was central, which was constructed around the notion of theft. Violation of the woman's body and rights was secondary (Saunders, 2002, p. 244).

In the English legal attitudes of the twelfth century, sexual violation of women was treated as a crime demanding serious compensation. In the legal treatise of Henry de Bracton, castration is proposed in cases of rape of virgins (Saunders, 2002, p. 244). In the thirteen century, in the statutes of Westminster, there is no distinction between rape and abduction, with the Latin term 'raptus' and the French 'ravissement' used to imply either crime (Saunders, 2002, p. 244). Raptus is a medieval legal term, which cannot be equated with the modern concept of rape. The language of ravishment is dominated by the Latin terms rapere and raptus (Dunn, 2011, p. 87). Raptus integrates two concepts: The first was the abduction of woman to marry her without woman's consent and the forced coitus (Saunders, 2002, p. 244). The word 'rape' represented

three offenses which are to be found today, such as sexual assault, abduction, and theft (Dunn, 2011, p. 88). In the medieval English records, the term *raptus* is ambiguous, and it does not always include sexualized violence against women (Dunn, 2011, p. 92). The Latin term *rapuit* changed throughout the Middle Ages and meant rape in the thirteenth century. This was an ambiguous term all over the fourteenth century (Dunn, 2011, p. 87). Consequently, the narrative about the ravishable women made women controllable by men in medieval times (Dunn, 2011, p. 116).

Western historical ideas of sexual assault before 1960 and the shift of the definition of rape in the 60's

During the colonial era and in the nineteenth century, rape was a property crime in the western intellectual climate. The androcentric theoretical tradition shaped the discussion about sexual assault and rape before the 1960's. The traditional concept of rape is a conservative standpoint where it is seen as trespass to property. 'It's about belonging and about legal statues of the virtue of the woman's relationship to some man - her father, her brother, her husband, or, as a fallback, the sovereign' (Burgess-Jackson, 1995, pp. 443-444).

Sexual assault was thus seen biologically imperative (Marcus, 1992, in Canan & Levand, 2019, p. 4). Women were recognized as the property of their fathers and, after the marriage, their husbands (Burgess-Jackson, 1999). The rape of an unmarried woman was a crime against her father, and the rape of a married woman was a crime against her husband (Donat & D'Emilio, 1992). Rape was a property crime from man against man, not from man against woman (Levit & Verchick, 2016, p. 192). Since women were their husbands' property, the husband had the right to commit the crime of rape without committing a property crime against himself (Canan & Levand, 2019, p. 5; Levit & Verchick, 2016, p. 192). In consequence of political discourses and the influence of the feminist movement, it was possible in the 80s to abandon the marital exemption of rape (Levit & Verchick, 2016, p. 192).

Being sexually pure was expected from women, and men were seen sexually lustful (Donat & D'Emilio, 1992). Women were deemed responsible for managing men's lust (Donat & D'Emilio, 1992, p. 4). Women's behavior was responsible for their victimization (Rennison, 2014). Defying purity made the women considered corrupted (Donat & D'Emilio, 1992, p.10). In the early twentieth century, the rape of the perpetrator was seen as a consequence of his mental disease, with the perpetrator

sent into hospital instead into jail (Donat & D'Emilio, 1992, p. 4). This created public discourse about male sexual pathology instead of women's victimization (Donat & D'Emilio, 1992, p. 12). In the post-60's, the feminist movement and feminist discourses about gender-based violence and sexualized violence and rape entered the discussion on rape, and demanded social changes to underline and solve the problem (Donat & D'Emilio; Rennison, 2014, in Canan & Levand, 2019, p. 4).

Addressing sexual assault was a major concern of the feminist movement in the 60's, and it was this emphasis that shifted the definition of rape from a frame of criminological behavior towards gender socialization (Marcus, 1992; Rennison, 2014, in Canan & Levand, 2019, p. 5). In criminal courts and legal procedures, the sexual history of the victim was regarded as significant (Hegeman & Meikle, 1980, in Canan & Levand, 2019, p. 5). In the 60's, as the sexual revolution started, the victim's sexual behavior was seen as a blame for her being sexually assaulted (Donat & D'Emilio, 1992, in Canan & Levand, 2019, p. 5). The perception was that rape was a punishment for aberration from the traditional female gender norms of sexual purity (Donat & D'Emilio, 1992; Marcus, 1992). The feminist movement's political fights thus influenced the transition over the laws and brought about a change in court proceedings about the sexual history of women (Burt, Newmark, Norris, Dyer, & Harrell, 1996, in Canan & Levand, 2019, p. 5).

In the 60's and 70's, second-wave feminism anticipated violence against women. During the 1960's and 1970's western context, this newly emerging movement highlighted its prevalence and political significance (Munro, 2013, p. 233). In the 60's, feminist authors shaped the definition of rape as political, and contextualized violence as the outcome of patriarchal male culture and system of male supremacy (Donat & D'Emilio, 1992; Brownmiller, 1975; Herman, 1990, p. 177; McPhail, 2016, p. 2; Sanday, 1981).

Feminist discourses on sexual assault and rape

The terms sexual assault, sexual violence, and rape overlap but also differ from each other (Canan & Levand, 2019, p. 3). Sexual violence is the broadest definition of the terms, and rape is the most specific definition (Canan & Levand, 2019, p. 3). Rape is a serious violation of personhood (Shafer & Frye, 1977, pp. 339-340, as cited in Primorac, 1993, p. 499), called "sexual battery" or "sexual assault" (Primorac, 1993, p. 499). The traditional view about rape calls it a sexual crime. The feminist approach

to sexual assaults defines rape as a system of male supremacy (Herman, 1990, p. 177, as cited in Canan & Levand, 2019, p.5). It was no more seen "as an outcome of an individual deviant, but a product of a larger rape culture that condoned and excused male violence" (McPhail, 2016, p. 2, as cited in Canan & Levand, 2019, p.5). Within this framework, sexual violence includes sexual assault and sexual harassment. While sexual assault defines attempted or completed bodily contact, sexual harassment defines behaviors that may not involve bodily contact (Canan & Levand, 2019, p.4). Sexual assault in terms of attempted or completed bodily contact can be either penetrative (rape) or non-penetrative (e.g., grabbing genitals). "The perception of rape is sexual penetration of a person by force and/or without that person's consent (Whisnant, 2011). The indication and/or is the historical tension between rape as violence and rape as lack of consent" (Barnard, 2013, p. 20). Sexualized violence describes in general the non-involvement of at least one person's consent (Canan & Levand, 2019, pp. 3-4).

Different waves of feminist movement evolved historically (Genz & Brabon, 2009) to highlight other aspects of sexual assault and rape as its extreme form. Below, I will discuss the definition of rape from the aspect of different feminist approaches.

Liberal feminist approach

Liberal feminist theory is based upon the liberal social contract theory, which includes a contract in terms of legal changes, equal economic and social opportunities for women. In this liberal concept, rape is an individual act and a violation of the individual act; hence it does not highlight the engendered power relations emerging in the act of rape. The rapist is a social deviant who 'violates the social norms of sexual intercourse which require consent to physically invasive conduct' (Burgess-Jackson, 1995, p. 447). The liberal feminist approach about rape was at the beginning of the reform movement, with rape seen as a crime of violence rather than of sex (Brenner, 2013, p. 513). The established laws and equal treatment play an essential role in the fight of sexual assault. The liberal feminist approach mainly addresses legal and economic issues, not sexual assault itself (Rennison, 2014, in Canan & Levand, 2019, p. 6). Since liberal feminism is based on patriarchal values, the judiciary and legislative is male-dominated. The courts are not objective, and the decisions about protection and penalties in court cases are taken by men (Rennison, 2014, p. 1620).

The main critique in the liberal feminist approach of sexual violence perpetrated by radical feminists is that it does not locate race, class, and poverty, etc. (McPhail, 2016, in Canan & Levand, 2019, p. 7). The critique is extended upon the patriarchy as a system, with the liberal approach operating within the patriarchal restraints. It is critically stated that strategies should be developed to fight against the power of men to rape and to empower the women to take the ability of men to rape (Marcus, 1992, p. 388, in Canan & Levand, 2019, p. 7). Mac Kinnon's critique of liberal feminism is about the lack of the interpretation of liberal feminism for the masculine hegemony over women. The gender-based power relations and, consequently rape as masculine violence, is not asserted within the liberal feminist approach (MacKinnon, 1991). The radical feminist approach criticized the liberal contract for not highlighting the power relations within the domestic sphere and the subordination of women under male violence within this sphere. The use of violence plays an important role (MacKinnon, 1987). Rape within the domestic sphere was also not recognized because the women were seen as the property of men.

Radical feminist approach

The radical feminist approach is in contrast to the liberal feminist approach, in that it does not see rape as a humiliation of someone – it is a sex-based insult or an individual transgression of social norms. It is about power, fear, status, and control (Burgess-Jackson, 1995, p. 449). Rape is systemic, not sporadic (MacKinnon, 1982, p. 185). According to this approach, women are an oppressed political group or sex class (Beuchler, 1990; Mackay, 2015), which is related to Kate Millett's inventive text *Sexual Politics* (Ramazanoglu, 1989). Another approach introduced by Brownmiller (1975) is that rape is a tool for men to conquer power and have dominance over women. Rape and sexual assault serve the masculine subordination of women and male supremacy (Brownmiller, 1975; Sanday, 1981; Herman, 1990, p. 177; Davies & Rogers, 2012; MacKinnon, 1989). Fear of being raped among women makes all men benefit from controlling women and put a limitation to women in the public sphere and politics (Marcus, 1992; Brownmiller, 1975; Donat & D'Emilio, 1992). The social domination of women is possible with the threat of sexual violence, which makes women feel themselves in a permanent fear (Rennison, 2014). The conceptualization of sexual violence is extended from stranger rape to other types of rape, such as rape within the family and acquaintance rape. This definition also extends the potential

threat of rape, such as "...every man is a potential rapist, and all women are potential victims" (Donat & D'Emilio, 1992, p. 17, in Canan & Levand, 2019, p. 7). MacKinnon (1989) describes sexual violence as the 'lynchpin' of gender domination – 'that is most one's own, yet most taken away' (p. 3). Sexual violence, according to Brownmiller (1975) and with its extreme form rape, makes women dependent upon the protection of men, a predicament rendering women disempowered.

The critique in radical feminism comes from intersectional and transnational feminism which states that there is a universal patriarchy and that sexual victimization is timeless. According to this view, it should include the variation of patriarchy from culture and context, and from time to time (Donat & D'Emilio, 1992).

Marxist feminist theory

According to the Marxist feminist approach, class inequality is the main reason for sexual violence, and gender as a category makes the secondary reason (Rennison, 2014). The unpaid domestic work of the wife and the husband as the single income earner constitutes the main reason for the master-slave relationship between husbands and wives in the traditional marriage (Rennison, 2014). Capitalism and inequality within a capitalist society is seen as the major reason for the subordination of women under male dominance and sexual violence (Schwendinger & Schwendinger, 1983).

Radical feminist critique toward Marxist feminism is about the subordination of gender under the class division. The blindness against gender as a category plays the main reason in the subordination of women under male hegemony, and the use of violence against women takes place in every social class, which thus makes male hegemony over women possible (Hartman, 1992; MacKinnon, 2003).

Intersectional Feminist Theory

Intersectionality highlights different oppression mechanisms and experiences of people's different identities, causing other subordination mechanisms to power. The racial, ethnic identity, class background, migration background, sexual orientation, and sexual identity all play a role in being subordinated to the oppression mechanisms, and in the interpretation of the reasons behind the sexual assault (Bright, Malinsky & Thompson, 2016, in Canan & Levand, 2019, p. 8). It brings the relatedness of gender

and poverty and intersections with race, citizenship, sexual orientation, and other important social strata (Canan & Levand, 2019, p. 7).

To give a concrete example, women of color from black communities are more likely to experience sexual assault than white women, women from high socioeconomic status, in comparison to black men (Black et al., 2011, in Canan & Levand, 2019, p.8). Relatedly, the intersection of racial and gender oppression creates a higher risk for victimization for these women (Canan & Levand, 2019, p. 8). The ideas of power and control lead to increased victimization, which, according to Mustaine and Tewksbury (2002), is also valid for white men so as to control minority women whose increasing status is seen as a threat (p. 96, in Canan & Levand, 2019, p. 8). Donat and D'Emilio (1992) argue about the racialized myths of the 'animalistic', sexually uncontrollable black man as a potential threat of sexual assault. This myth is related to the images of slavery. Within this background, there is a discussion of the history of violence of white men toward black men via lynching, which rapidly turned to a threat of violation of white women by black men (Donat and D'Emilio, 1992, in Canan & Levand, 2019, p. 8). The racial background provided an understanding of why white men rape black women.

The intersectional feminist theory of Angela Davis (1981) sees the intersections of the historical context of slavery incorporation with economic and racial domination coinciding with sexual assault (Canan & Levand, 2019, p.8).

"Doing" gender theory: masculinities

Gender as performance is an actor-based theory focusing on doing gender theories (Butler, 1988). Gender as performance is an expression of gender actively learned in masculinity or femininity within a culture. Feminist theories of masculinities highlight the cultural background of performing masculinity in diverse ways. There are differences in the interpretation of the performance of masculinities from traditional ways towards different cultural approaches (Canan & Levand, 2019, p.8). According to Messerschmidt (1993), masculinity is not an intrinsic or unchangeable characteristic; and has to be actively carried out by men. Dominance, aggression, and sexual violence against women are some of the ways to realized traditional masculinity (Mustaine & Tewksbury, 2002; Rennison, 2014, in Canan & Levand, 2019, p. 9). Performative masculinity uses sexual harassment and subordination of women as a regulatory practice of masculinity (Franke, 1997). The revenge rape is a tool used to restore threatened masculinity against intimate partners because of jealousy or for ending the

relationship (Rennison, 2014; Schwartz et al., 2001, in Canan & Levand, 2019, p. 9). According to Schwartz et al. (2001), men who are much more identified with hypermasculine peer groups (e.g., college athletic teams) tend to commit sexual violence against women. Performing masculinity and Marxist feminist theory combine and create the Left Realist Gendered Subcultural Theory. According to this view, men from lower-income groups tend much more to use rape as a way of accomplishing masculinity, since rape gives them the feeling of power and control over women (Rennison, 2014, in Canan & Levand, 2019, p. 9). Other men's compliance also plays a role in the rape of women, an issue emphasized in the doing gender theories (Schwartz et al. 2001, in Canan & Levand, 2019, p. 9).

Discussion and Conclusion Remarks

In this paper, I discussed the different backgrounds of rape in different historical contexts, and focused upon the western discourses about rape. The discourses regarding rape reflect the society's transformation and changing perceptions of rape throughout the centuries.

All these discourses state in one way or another that rape is used as a tool to establish masculine domination over women in every culture and throughout centuries from which all men benefit. While rape in ancient Greek culture, as reflected in the mythologies, represented male domination over women, rape was used in relation to abduction in the medieval times. It was seen in terms of a property right, but still, there was an awareness about rape. The western discourses about rape until 60's considered rape a crime against the man as husband or father of the woman. That is why women were seen as the property of men, and rape was an assault against the property right of men. After 60's, the discourses about rape started to transform. With the emergence of feminist discourses since the 60's, rape as the extreme form of sexual assault was thematized within a critical schema. It was no longer a discourse within the property right but, as was the case for liberal feminism, a discourse assaulting individual rights. Rape was thus reflected as a tool to subordinate women by men in a way to engender power relations. The radical feminist discourses highlighted the aspect of rape in which rape is a tool of subordination of women under male hegemony and reflected the engendered power relations. The Marxist approach saw the reason behind the female subordination within the class conflict and capitalism and sexual violence as its consequence. The intersectionality approach underlined the

intersectionality of race, class, and gender, which makes women more open to sexual assault and rape.

As is seen, there are different backgrounds for the feminist discourses highlighting the power relations for the discussion of rape. All these differences contribute a specific critical nuance within the general feminist understanding. Thanks to the discursive development, the definition of rape within different historical contexts now shows it as the outcome of the configuration of existing power relations. These contexts also highlight the gender aspect of the society and the recognition of the engendered power relations within the historical transformation and discourses. In conclusion, it can be said that this definitional variability always increases women's openness to rape and consolidates male supremacy.

Reference List

1. Barnard, L. (2013). The politics of rape: Traces of radical feminism in *Disgrace* by J. M. Coetzee. *Tydskrif Vir Letterkunde*, 50(2), 19-29. Retrieved November 28, 2021 from [10.4314/tvl.v50i2.2](https://doi.org/10.4314/tvl.v50i2.2)
2. [10.4314/tvl.v50i2.2](https://doi.org/10.4314/tvl.v50i2.2)
3. Beuchler, S. (1990). *Women's movements in the United States: Women's suffrage, equal rights, and beyond*. London: Rutgers University Press.
4. Black, M. C., Basile, K. C., Breiding, M. J., Smith, S. G., Walters, M. L., Merrick, M. T., & Stevens, M. R. (2011). *National intimate partner and sexual violence survey (NISVS): 2010-2012 state report*, 75, Atlanta, GA: Centers for Disease Control and Prevention.
5. Brenner, A. (2013). Resisting simple dichotomies: Critiquing narratives of victims, perpetrators, and harm in feminist theories of rape. *Harvard Journal of Law & Gender* (36), 503-568.
6. Bright, L. K., Malinsky, D., & Thompson, M. (2016). Causally interpreting intersectionality theory. *Philosophy of Science*, 83(1), 60–81. Retrieved November 28, 2021 from <https://doi.org/10.1086/684173>
7. Brownmiller, S. (1975). *Against our will: Men, women, and rape*. New York: Fawcett-Columbine.
8. Burgess-Jackson, K. (1995). Rape and persuasive definition. *Canadian Journal of Philosophy*, 25(3), 415- 454. Retrieved November 28, 2021 from <https://doi.org/10.1080/00455091.1995.10717422>
9. <https://doi.org/10.1080/00455091.1995.10717422>
10. Burt, M., Newmark, L., Norris, M., Dyer, D., & Harrell, A. (1996). The violence against women act of 1994: Evaluation of the STOP block grants to combat

violence against women: (721332011-001) [Data set]. *American Psychological Association*.

11. <https://doi.org/10.1037/e721332011-001>
12. Butler, J. (1988). Performative Acts and Gender Constitution: An Essay in Phenomenology and Feminist. *Theatre Journal*, 40(4), 519-531.
13. Canan, S. N. & Levand, Mark A. (2019). *A feminist perspective on sexual assault*. Monmouth University: West Long Branch. Retrieved November 28, 2021 from
14. https://doi.org/10.1007/978-3-030-23645-8_1
15. Crockett, A. (1994). Gorgias's Encomium of Helen: Violent Rhetoric or Radical Feminism? *Review, Autumn*, 13(1), 71-90.
16. Davis, A. Y. (1981). *Women, race & class*. New York: Vintage Books.
17. Davies, M., Gilston, & Rogers, P. (2012). Examining the relationship between male rape myth acceptance, female rape myth acceptance, victim blame, homophobia, gender roles, and ambivalent sexism. *Journal of Interpersonal Violence*, 27(14), 2807-2823. DOI: 10.1177/0886260512438281
18. Donat, P. L. N., & D'Emilio, J. (1992). A feminist redefinition of rape and sexual assault: Historical foundations and change. *Journal of Social Issues*, 48(1), 9–22. Retrieved November 28, 2021 from
19. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1992.tb01154.x>
20. Dunn, C. (2011). The Language of Ravishment in Medieval England. *The University of Chicago Press Journal*, 86(1), 79-116.
21. doi:10.1017/S0038
22. Franke, K. M. (1997). *What's wrong with sexual harassment?* Columbia Law School, 690-772.
23. Genz, S., & Brabon, B. A. (2009). *Postfeminism: Cultural texts and theories*. Edinburgh: Edinburgh University Press. Retrieved November 28, 2021 from
24. <http://irep.ntu.ac.uk/id/eprint/35296>
25. Gözlü, A. (2018). Antik Yunan pantheonunda cinsel zorbalığın anthropomorfizmi [The anthropomorphism of sexual despotism in ancient Greek pantheon]. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(July), 01-21.
26. Hartman, H. (1992). "Marksizm ve Feminizmin Mutsuz Evliliği: Daha İleri Bir Birlikteliğe Doğru" [The unhappy marriage between Marxism and Feminism: towards an advanced togetherness]. In Savran, G., & Tura, N. (Eds.) *Kadının görünmeyen emeği: maddeci bir feminizm üzerine* [The invisible labor of women: on a materialist feminism]: Istanbul: Kardelen Yayınları.
27. Hegeman, N., & Meikle, S. (1980). Motives and attitudes of rapists. *Canadian Journal of Behavioural Science/Revue Canadienne Des Sciences Du Comportement*, 12(4), 359–372. Retrieved November 28, 2021 from
28. <https://doi.org/10.1037/h0081079>
29. Herman, J. L. (1990). Sex offenders: A feminist perspective. In W. L. Marshall, D. R. Laws & H. E. Barbaree (Eds.), *Handbook of sexual assault: issues, theories, and treatment of the offender* (pp. 177–193). Boston, MA: Springer.
30. doi.org/10.1007/978-1-4899-0915-2_11

31. Lawler Jr. & Ryan, J. (2015). *Sexual uses of myth as the basis for a male-dominated society* (pp. 96-101).
32. Lerner, G. (1986). *The creation of patriarchy*. New York: Oxford UP.
33. Levit, N. & Verchick, R. R. M. (2006). *Feminist legal theory: a primer*. New York & London: New York University Press.
34. Mackay, F. (2015). *Radical feminism: Feminist activism in movement*. New York: Palgrave Macmillan.
35. MacKinnon, C. A. (1982). Feminism, Marxism, Method, and the State: An Agenda for Theory. *Feminist Theory*. 7(3), 515-544.
36. MacKinnon, C. A. (1987). *Feminism unmodified: Discourses on life and law*. Massachusetts: Harvard University Press.
37. <https://doi.org/10.1017/S0021875800019654>
38. MacKinnon, C. A. (1989). *Toward a feminist theory of the state*. Cambridge: MA, Harvard University Press.
39. MacKinnon, C. A. (1991). *Toward a feminist theory of the state*. Harvard University Press.
40. MacKinnon, C. A. (2003). *Feminist bir devlet kuramına doğru*. Istanbul: Metis Yayınları [Turkish translation of the above book].
41. Marcus, S. (1992). Fighting bodies, fighting words: A theory and politics of rape prevention. In *Feminists theorize the political* (pp. 385–403). Retrieved November 28, 2021 from <https://doi.org/10.4324/9780203723999-26>
42. McPhail, B. A. (2016). Feminist framework plus: knitting feminist theories of rape etiology into a comprehensive model. *Trauma, Violence, & Abuse*, 17(3), 314–329. Retrieved November 28, 2021 from <https://doi.org/10.1177/1524838015584367>
43. Messerschmidt, J. W. (1993). *Masculinities and crime: critique and reconceptualization of theory*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
44. Munro, V. E. (2013). Violence against women, 'Victimhood' and the (neo)liberal state. In Munro, V. E. & Davies, M. (Eds.). *The ashgate research companion to feminist legal theory* (pp. 233-249). London & New York: Routledge.
45. Mustaine, E. E., & Tewksbury, R. (2002). Sexual assault of college women: A feminist interpretation of a routine activities analysis. *Criminal Justice Review*, 27(1), 89–123.
46. <https://doi.org/10.1177/073401680202700106>
47. Omitowoju, R. (2002). Regulating rape: soap operas and self-interest in the Athenian courts. In R. West & C. G. Bowman (2019). *Research handbook on feminist jurisprudence* (pp. 1-25). Cheltenham, UK, Northampton. MA. USA: Edward Elgar Publishing.
48. Özerol, Z. & Okray, Z. (2020). Yunan Mitolojisinde Medusa'nın Gorgon Dönüştürülmesi ve Öldürülmesinin Töre Mitinin Foucault'a Söylem Analizi [A Foucauldian discourse analysis of the conversion of Medusa into Gorgon and her murder in Greek mythology]. *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 2(1), 48-54. Retrieved November 28, 2021 from
49. [10.35365/ctjpp.20.2.7](https://doi.org/10.35365/ctjpp.20.2.7)

50. Pimentel, M. C.; Rodrigues, N. S.; Silva, G.; Resende, M. L.; Horta, M. A., & Duarte, R. (2018). Violence in the ancient and medieval worlds. *Peeters Publishers*, 19, 17-433.
51. Primorac, I. (1993). What's Wrong with Prostitution? *Philosophy*, 68(2), 497-511. Retrieved November 28, 2021 from <https://doi.org/10.1017/S0031819100040225>
52. Ramazanoglu, C. (1989). *Feminism and the contradictions of oppression*. London: Routledge.
53. <https://doi.org/10.4324/9780203404287>
54. Rennison, C. M. (2014). Feminist theory in the context of sexual violence. In G. Bruinsma & D. Weisburd (Eds.), *Encyclopedia of criminology and criminal justice* (pp. 1617–1627). New York, NY: Springer New York. Retrieved November 28, 2021 from
55. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-5690-2_70
56. Robson, J.E. (2002). Bestiality and bestial rape in Greek myth. In S., Deacy & K. F., Pierce (Eds.) *Bestiality and bestial rape in Greek myth* (pp. 65-97). London: The Classical Press of Wales.
57. Sanday, P. R. (1981). The socio-cultural context of rape: A cross-cultural study. *Journal of Social Issues*, 37(4), 5–27. Retrieved November 28, 2021 from
58. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1981.tb01068.x>
59. Saunders, C.J. (2000). The medieval law of rape. *King's College Law Journal*, 11, 19–48. Retrieved November 28, 2021 from
60. <https://doi.org/10.1080/09615768.2000.11423591>
61. Schwartz, M., DeKeseredy, W., Tait, D., & Alvi, S. (2001). Male peer support and feminist routine activities theory: Understanding sexual assault on the college campus. *Justice Quarterly*, 18(3), 623–649.
62. Schwendinger, J. R., & Schwendinger, H. (1983). *Rape and inequality*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.
63. Shafer, C. M., & Frye, M. (1977). Rape and Respect. In M. Vetterling-Braggin, F. A. Elliston & J. English (Eds.) *Feminism and Philosophy* (pp. 333-346). Totowa, N.J.: Littlefield, Adams.
64. Whisnant, R. (2011). Feminist perspectives on rape. In N. Z. Edward (ed.). *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Retrieved November 28, 2021 from
65. [Feminist Perspectives on Rape \(Stanford Encyclopedia of Philosophy/Fall 2011 Edition\) \(sydney.edu.au\)](https://plato.stanford.edu/archives/fall2011/entries/feminist-perspectives-on-rape/)
66. William, H. (2018). *Yunan ve Roma Mitolojisi*. İstanbul: Say Yayınları. [Turkish translation of *Classical mythology: A guide to the mythical world of the Greeks and Romans*]

26-KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA ÇOCUĞUN CİNSEL İSTİSMARI SUÇUNUN YAPTIRIMINA İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELER

Mısra Köse MEF Üniversitesi/Hukuk Fakültesi 4.sınıf Öğrencisi ORCID ID: 0000-0001-7131-5905 / kosemi@mef.edu.tr

KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA ÇOCUĞUN CİNSEL İSTİSMARI SUÇUNUN YAPTIRIMINA İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELER

Anahtar Kelimeler: şiddet, cinsel şiddet, çocuğun cinsel istismarı, ceza hukuku

Çocuğun cinsel istismarı ciddi bir toplum sağlığı problemidir. 'Çocuğa yönelik cinsel istismar, psikososyal gelişimini tamamlamamış ve yaşı küçük olan kız veya erkek çocuğun bir yetişkin tarafından cinsel amaçlar için kullanılmasıdır. Bir çocuğun bir yetişkin tarafından cinsel doyum için kullanılması cinsel istismardır.' (Polat, 2016) Çocuğa yönelik cinsel saldırı suçlarında mağdurun uğradığı zararın boyutu ve mahiyeti dikkate alındığında verilecek cezaya dair yasal düzenlemenin hassasiyetle incelenmesi gerektiği kuşkusuzdur. Bu çalışmada çeşitli ülke hukukları araştırılarak çocuğun cinsel istismarı suç tipine ilişkin yasal düzenlemelerin karşılaştırılması suretiyle bu ülkelerin yaklaşımlarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmada Türkiye, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, İtalya, Danimarka hukuklarında yer alan yasal düzenlemeler karşılaştırılmıştır. İlgili suçun bu ülkelerce oldukça farklı ele alındığı görülmekteyse de hepsinde ortak olan hususun, çocuklara yönelik her türlü cinsel hareketin suç olarak düzenlenmesi ve bu suçun ağır yaptırımlara tabi tutulması olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

LEGAL REGULATIONS REGARDING THE SANCTION OF THE CRIME OF CHILD SEXUAL ABUSE IN COMPARATIVE LAW

Keywords: violence, sexual violence, child sexual abuse, criminal law

Child sexual abuse is a serious public health problem. 'Child sexual abuse is the use of a girl or boy who has not completed their psychosocial development and who is under age for sexual purposes by an adult. The use of a child by an adult for sexual satisfaction is sexual abuse.' (Polat, 2016) Considering the extent and nature of the harm suffered by the victim in crimes of sexual assault against children, there is no

doubt that the legal regulation regarding the punishment should be carefully examined. In this study, it is aimed to examine the approaches of these countries by evaluating the laws of various countries and comparing the legal regulations on the type of child sexual abuse crime. In the study, the legal regulations in the laws of Turkey, Germany, United States, England, Italy, Denmark were compared. Although it is seen that the relevant crime is regulated quite differently by these countries, it has been concluded that the common point in all of them is that all kinds of sexual acts against children are regulated as a crime and that this crime is subject to heavy sanctions.

GİRİŞ

22.yüzyılın en büyük problemlerinden biri olan şiddet, Dünya Sağlık Örgütü tarafından “kişinin kendisine, başka bir kişiye veya bir grup veya topluluğa karşı; yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, gelişme geriliği veya yoksunluğuyla sonuçlanan veya sonuçlanma olasılığı yüksek olan, tehdit veya fiili ve kasıtlı olarak fiziksel güç veya güç kullanımı” olarak tanımlanmıştır.²⁹ Şiddet, ulusal ve küresel etki barındıran temelde etkileri oldukça sarsıcı olan toplumsal bir sorundur. Şiddet türlerinden çocuğa yönelik şiddet ise özellikle geri dönülemez boyutta zararlar doğurması ve ortaya çıkarılmasının da oldukça zor olması bakımından incelenmesi, üzerine çalışılması hayati önem taşıyan bir konudur. Çocuğa yönelik cinsel şiddet, cinsel amaçlı olarak çocuğa yöneltilen -söz ya da eylem- her türlü cinsel davranışı ifade etmektedir.

Bu araştırma çalışmasında Türkiye’de yürürlükte olan ceza kanununda çocuğun cinsel istismarı suçunun ilgili yasal düzenlemesinin; Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, İtalya ile Danimarka ceza hukuklarında yer alan çocuğun cinsel istismarı yasal düzenlemeleri ile karşılaştırılması amaçlanmıştır.

AMAÇ

Suç sonucu oluşan zararın boyutu ve gerçekleşme oranı bakımından incelenmesi oldukça önemli olan çocuğun cinsel istismarı suçunun incelenerek farkındalık yaratılmasıdır.

²⁹ World Health (Organization)Organization (2002), *World Report on Violence and Health*, Geneva, https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/summary_en.pdf

YÖNTEM

Çalışmada Türkiye, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, İtalya, Danimarka ülkelerinin hukuklarında yer alan çocuğun cinsel istismarı suçuna ilişkin hukuki düzenlemeler karşılaştırılarak incelenmiş, incelemeye ilişkin tespitlere değinilmiştir.

ÇOCUĞUN CİNSEL İSTİSMARI

Çocuğun cinsel istismarı, fiziksel, duygusal, sosyal ve hukuksal boyutları olan, istismar edilen mağdurların hayatında kısa ve uzun dönemde yıkıcı etkilere sebep olan ciddi bir toplumsal sorundur. Çocuğun cinsel istismarı birçok ülke tarafından imzalanan Çocukların Cinsel Suistimal ve Cinsel İstismara karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (Lanzarote Sözleşmesi)'nin 18. maddesinde şöyle tanımlanmıştır: *“Ulusal yasanın ilgili hükümlerine göre cinsel faaliyet için yasal yaşa ulaşmamış, bir çocukla cinsel faaliyetlerde bulunmak; çocukla aşağıdaki koşullarda cinsel faaliyetlerde bulunmak;*

- Baskı, zorlama, tehdit kullanılması veya,

- Aile içi de dahil olmak üzere, tanınmış bir güven, otorite veya nüfuzun suiistimal edilmesi veya,

Çocuğun, zihinsel veya fiziksel bir engeli veya bağımlı durumda olması nedeniyle özellikle zayıf durumunun suiistimal edilmesi. “³⁰

Ülkemizde ve dünyada çocuklar gün geçtikçe artan oranlarla cinsel istismara maruz kalmaktadır. Türkiye'nin de imzaladığı Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi gereği yaşından önce ergin kılınma durumu haricinde on sekiz yaşını doldurmamış herkes çocuktur. Sözleşmeye taraf olan tüm ülkelerin; çocukların, ebeveynlerinin ya da bakımıyla ilgilenmekle yükümlü olan kişilerin gözetiminde iken zihinsel ve fiziki şiddetin her türünden korunduğunu göz etmesi ve çocuğun menfaati için gereken önlemleri alması zorunludur.³¹ Dünya Sağlık Örgütü'nün paylaştığı çocuğun cinsel istismarı verilerine göre yetişkinlerde 5 kadından 1'i ve 13 erkekte 1'i

³⁰ Council of Europe (2007), *Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse*, Lanzarote, <https://rm.coe.int/1680084822>

³¹ United Nations, (1989) *Convention on the Rights of the Child*, https://downloads.unicef.org.uk/wp-content/uploads/2010/05/UNCRC_united_nations_convention_on_the_rights_of_the_child.pdf

çocukken, 0 ve 17 yaş, aralığında cinsel istismara maruz kaldıklarını açıklıyor.³² Oldukça yaygın olan bu insanlık sorununun mahiyeti göz önüne alındığında oluşabilecek zararın önlenmesi ve ilgili suçun cezalandırılabilmesi bakımından suçun yaptırımının incelenmesi, çocuğun en yüksek menfaatini sağlayacak yasal düzenlemelerin yapılabilmesi ve bu konuda farkındalık yaratılması oldukça önemlidir.

Çocuğun cinsel istismarı suçunun yaptırımları incelendiğinde görülmektedir ki bahsi geçen yaptırımlar ülkelere göre oldukça farklılık göstermektedir. Örneğin öncelikle cinsel herhangi bir eylemi gerçekleştirmeye ehil olma bakımından, cinsel eyleme rıza gösterilmesinin uygun bulunduğu yaş düzenlemelerinde neredeyse her ülke farklı düzenlemelerde bulunmuştur. Türkiye’de rıza yaşı on beş yaş, İngiltere’de on altı yaş, Almanya’da ise on dört yaş olarak hükme bağlamıştır. Kimi ülkelerde mağdur bakımından cinsiyet ayrımına gidildiği de görülmektedir, bunun haricinde çalışmada incelenecek ülkelerden Almanya’da penetrasyon fiilinin sadece kadınlara yönelik olabileceğini düzenlenmiş iken Türk Ceza Kanununda ne mağdur ne de fail bakımından bir cinsiyet kısıtlamasında bulunulmamıştır.³³ Farklı düzenlemelere örnek olarak çalışmada yer alan ülkelerden tamamen ayrı bir düzenleme olarak İtalya’da çocuğun cinsel istismarı suçu, cinsel istismar suçundan ayrı bir suç olarak hüküm altına alınmamış, cinsel istismar suçunun cezasını ağırlaştıracak bir neden olarak düzenlemeye konu edilmiştir.

Suçun yaptırımı bakımından da fail için çeşitli yaptırımlar düzenlenmiştir. Hapis ve para cezaları haricinde ABD’nin Kaliforniya, Massachusetts, New Jersey, Arizona, Colorado gibi eyaletlerinde, bunun yanı sıra Danimarka’da da kimyasal kastrasyon cezası bulunmaktadır. İngiltere’de ise failin talebi ile kimyasal kastrasyon cezası uygulanabilmektedir.

Çocuğun cinsel istismarının yaptırımını belirlemede farklı farklı yaklaşımlar görülse de ortak olan husus suçun faillerinin oldukça ağır cezalara mahkum bırakılması

³² World Health Organization, (2020), Child Maltreatment, <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>

³³ Herkesecan, G. (2020). *Çocukların Cinsel İstismarı Suçu / TCK m. 103*. (Yayımlanmamış doktora tezi), İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. sayfa 93

amacıyla hazırlanan hukuki düzenlemelerdir. Çalışmada ülkelerin yaklaşımları ana hatlarıyla incelenecektir.

Tablo 1. Ülkelerin Çocuğun Cinsel İstismarı Suçunun Yaptırımına İlişkin Hukuki Düzenlemeleri

	DOKUNMA DÜZEYİNDE	PENETRASYON
TÜRKİYE		
12 yaş	<10 yıl hapis cezası	<18 yıl hapis cezası
15 yaş	<8 yıl hapis cezası	<16 yıl hapis cezası
18 yaş	<8 yıl hapis cezası	<16 yıl hapis cezası
ABD		
12 yaş	>12 yıl hapis cezası ve 10000 dolar para cezası	<30 yıl hapis/ müebbet hapis cezası
12-16 yaş	>12 yıl hapis cezası ve 10000 dolar para cezası	15 yıl hapis cezası
18 yaş	>12 yıl hapis cezası ve 10000 dolar para cezası	
ALMANYA		
14 yaş	3 ay-5 yıl hapis cezası	6 ay-10 yıl hapis cezası
16 yaş	<5 yıl hapis cezası veya para cezası	<5 yıl hapis cezası veya para cezası
18 yaş	<3 yıl hapis cezası veya para cezası	<3 yıl hapis cezası veya para cezası
İNGİLTERE		
13 yaş	6 ay-14 yıl hapis cezası	müebbet hapis cezası
16 yaş		müebbet hapis cezası
İTALYA		
10 yaş	7- 14 yıl hapis cezası	7- 14 yıl hapis cezası
14 yaş	6- 12 yıl hapis cezası	6- 12 yıl hapis cezası
17 yaş	6- 12 yıl hapis cezası	6- 12 yıl hapis cezası
DANİMARKA		

12 yaş	<6yıl hapis cezası	6-10 yıl hapis cezası
15 yaş	<6 yıl hapis cezası	6-10 yıl hapis cezası

TÜRKİYE'DE ÇOCUĞUN CİNSEL İSTİSMARI SUÇUNUN YAPTIRIMINA İLİŞKİN HUKUKİ DÜZENLENME

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 41. maddesinin 2. fıkrası gereği Devlet, çocukların korunması için gereken tedbirleri almak ve ilgili teşkilatı kurmak zorundadır. Bağlayıcı ulusal ve uluslararası düzenlemeler ışığında 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu gibi kanunlar hazırlanmıştır.

Türk Ceza Kanunu 6.maddesi ve Çocuk Koruma Kanunu 3. maddesinde Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin ilgili düzenlemesine birebir olarak “erken ergin kılınma hali haricinde on sekiz yaşını doldurmamış kişilerin çocuk olduğu” hükmedilmiştir.

Türk Ceza Kanununda çocukların cinsel dokunulmazlığına yönelik çocuğun cinsel istismarı suçu incelenmeden önce çocuğun cinsel eylemlerde bulunmaya ehil olması - rıza yaşı - hususu incelenmelidir. Türkiye’de uygulanan mevzuata göre kişinin kendi rızasıyla cinsel eylemlerde bulunmaya ehil olduğu yaş on beş olarak düzenlenmiştir. Buna göre on beş yaşını doldurmuş çocuğun fiile rızası mevcutsa çocuğun cinsel istismarı suçu oluşmayacak, TCK 104. maddede düzenlenen “reşit olmayanla cinsel ilişki suçu” gündeme gelecektir. Suçun faili içinde özel bir düzenleme yoktur, çocuğun cinsel istismarı suçunun faili yaş yahut cinsiyet fark etmeksizin herkes olabilecektir.

Çocuğun cinsel istismarı suçunun yaptırımının belirlenmesinde suçu oluşturan eylem bakımından ilgili düzenleme bir ayrıma tutulmuştur. Suç fiili, dokunma düzeyinde kalması ve penetrasyonun gerçekleşmesi olarak ayrıca değerlendirilmiş ve düzenlenmiştir. Penetrasyon, cinsel istismarın vücuda, vajinal, anal ya da oral olarak organ veya benzer bir cisim sokulması ile gerçekleştirilmesidir. Penetrasyonun gerçekleştiği hallerde suçun cezası artmakta iken dokunma düzeyinde kalan eylem nispeten daha az cezalandırılmıştır.

Türk Ceza Kanunu'nun 103. maddesine göre çocuğu cinsel olarak istismar eden fail, sekiz yıldan on sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması halinde ise verilecek ceza on yıldan az olamaz.

İlgili maddede on beş yaşını tamamlamamış çocuklara karşı bedensel temasta bulunmak suretiyle cinsel amaçla işlenen fiilleri cezalandırılmaktadır.

On beş ve on sekiz yaş aralığındaki çocuklar ise karşı hile, cebir, tehdit veya iradeyi etkileyen bir şekilde yönelen cinsel davranış cinsel istismar suçunu oluşturur.

Maddenin 2. fıkrasında ise penetrasyon hali düzenlenmiş, cinsel istismarın vücuda, vajinal, anal ya da oral olarak organ veya benzer bir cisim sokulması ile gerçekleştirilmesi durumunda cezanın on altı yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunacağı ifade edilmiştir. Fıkranın devamında mağdurun yaşı bakımından tekrar ayrıma gidilmiş ve mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması durumunda verilecek cezanın on sekiz yıldan az olmayacağı hüküm altına alınmıştır.

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE ÇOCUĞUN CİNSEL İSTİSMARI SUÇUNUN YAPTIRIMINA İLİŞKİN HUKUKİ DÜZENLENME

Amerika Birleşik Devletleri'nde çocuğun cinsel istismarı suçu Amerika Birleşik Devletleri Federal Ceza Kanunun 2241 ile 2243. maddeleri aralığında düzenlenmiştir. Bu kanun gereğince çocuğun cinsel istismarı suçuna dair yaptırımın ölçütünde çalışmada yer alan diğer ülkelerle benzer şekilde mağdurun yaşına göre bir ayrıma gitmek tercih edilmiştir. Suçun mağdurunun on iki yaşından küçük olması halinde; suç fiili dokunma düzeyinde kaldıysa faile on iki yıl hapis cezası ve on bin dolar para cezası, penetrasyonun gerçekleşmiş olması durumunda faile otuz yıl / müebbet hapis cezası verilmesi hüküm altına alınmıştır.

Mağdurun on iki ile on altı yaş arasında olması halinde ise; suç fiili dokunma düzeyinde kalmış ise faile on iki yıl hapis cezası ve on bin dolar para cezası, penetrasyonun gerçekleşmiş olması durumunda ise faile on beş yıl hapis cezası uygulanmaktadır.

ALMANYA'DA ÇOCUĞUN CİNSEL İSTİSMARI SUÇUNUN YAPTIRIMINA İLİŞKİN HUKUKİ DÜZENLENME

Almanya'daki Ceza Kanununda çocuğun cinsel istismarı suçu, kişinin kendi cinsel davranışını belirleme hakkına yönelik suçlardan biri olarak düzenlenmiştir. İlgili suç düzenlemesinde rıza yaşı on dört olarak belirlenmiştir. Bu kanun gereğince mağdur on dört yaşını doldurmamış ise ve penetrasyonun gerçekleşmiş olması durumunda faile altı ay - on yıl arası hapis cezası; on dört ile on altı yaş çocuklarda penetrasyonun gerçekleşmiş olması durumunda beş yıl hapis cezası veya para cezası; on altı ve on sekiz yaş çocuklarda üç yıl hapis cezası veya para cezası uygulanmaktadır. Eylem dokunma düzeyinde kalmışsa faile üç ay ile beş yıl arası hapis veya para cezası öngörülmüştür.

Alman Ceza Kanunu düzenlemesindeki en önemli farklılık çocuğun cinsel istismarı suçuna teşebbüsün tamamlanmış hali gibi cezalandırmasıdır.³⁴

Ek bir farklılık olarak işbu suçlarda dava zamanaşımının mağdurun on sekiz yaşını doldurması ile başlayacağına dair bir hüküm mevcuttur.

İNGİLTERE'DE ÇOCUĞUN CİNSEL İSTİSMARI SUÇUNUN YAPTIRIMINA İLİŞKİN HUKUKİ DÜZENLENME

İngiltere'de rıza yaşı on altı yaş şeklinde düzenlenmiş. Cinsel Suçlar Kanunu gereğince on üç yaşından küçük çocuklarda penetrasyonun gerçekleşmesi durumunda faile müebbet hapis cezası; *eylemin dokunma boyutunda olmasında* ise altı ay ile on dört yıl arası hapis cezası uygulanmaktadır.

Burada diğer ülkelerin hukukundan farklı olarak failin erkek olması öngörülmüştür, keza ceza yasasının madde metninde suçun erkek cinsel organıyla gerçekleşmesinden bahis edilerek bu yönde bir kısıtlama getirildiği görülmektedir.³⁵

³⁴ Herkesecan, G. (2020). *Çocukların Cinsel İstismarı Suçu / TCK m. 103.* sayfa 100.

³⁵ Herkesecan, G. (2020). *Çocukların Cinsel İstismarı Suçu / TCK m. 103.* sayfa 104.

Görüldüğü üzere İngiltere’de ömür boyu sürecek hapis cezası gibi ağır hapis cezaları ile yargılanmaktadır. Öyle ağırdır ki, ne Türk Ceza Kanunu’nda ne de Amerika Birleşik Devletleri haricinde incelenen diğer ülkelerin ceza kanunlarının hiçbirinde çocukların cinsel istismarı suçuna ilişkin bu ölçüde ağır bir ceza öngörülmemektedir.

Diğer bir farklılık da çocukların karşılıklı rıza ile gerçekleştirdiği cinsel davranışlar bakımındandır. Burada ilgili ceza kanunu çocuk failin cezasının tayininde reşit bir failin alacağı cezadan indirim yapılması yöntemini izlemektedir.

İTALYA’DA ÇOCUĞUN CİNSEL İSTİSMARI SUÇUNUN YAPTIRIMINA İLİŞKİN HUKUKİ DÜZENLENME

İtalyan Hukukunda çocuğun cinsel istismarı ayrıca bir suç olarak düzenlenmemiş, çocuğa yönelik suç, cinsel istismar suçunun nitelikli hali olarak cezalandırılmıştır. İtalyan Ceza Kanununda da ceza miktarı, mağdurun yaşı bakımından ayrıma tutularak belirlenmiştir. Suçu oluşturan cinsel davranışlar on dört yaşını doldurmamış, mağdurlara yönelik ise fail hakkında altı yıldan on iki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Mağdurun on altı yaşını doldurmamış olmasıyla beraber ve failin çocuğun üst soy, vasi, evlat edinen ya da ona bakmakla yükümlü kişi olması hallerindeki altı yıldan on iki yıla kadar hapis cezası ile hüküm altına alınmaktadır. Mağdurun on yaşını doldurmaması halinde ise hapis cezasının yedi yıl ile on dört yıl arasında olacağı hükmedilmiştir.

İtalyan Hukukunda incelenen diğer ülkelerden farklı olarak failin hukuki statüsü hali bakımından da bir düzenlemeye gidildiği görülmektedir. Ayrıca mağdurun da failin de çocuk olduğu, yaş farklarının üç yaşı geçmediği, karşılıklı rızanın bulunduğu hallerde çocukların birbirine yönelttiği cinsel davranışların cezalandırılmayacağı hükme bağlanmıştır. Böyle bir düzenleme incelenen diğer ülkelerde yer almamaktadır, yine düzenlemeye bağlanan yaşın altındaki çocuklar arasında gerçekleşen cinsel davranışlarda rızalarının bulunamayacağından bahisle cezalandırma yoluna gidilmektedir.

DANİMARKA'DA ÇOCUĞUN CİNSEL İSTİSMARI SUÇUNUN YAPTIRIMINA İLİŞKİN HUKUKİ DÜZENLENME

Danimarka Ceza Kanunu'nda ise Türk Ceza Kanunu'na benzer olarak çocuğun rızasının dikkate alınması söz konusu değildir. Karşılıklı rıza varlığı halinde dahi çocukların birbirine yönelik cinsel davranışlarının suçu oluşturacağı düzenlenmiştir.

Çocuğun cinsel istismarı Danimarka Ceza Kanunu'nun 216 ile 224. maddeleri aralığında düzenlenmiştir. Bu kanuna göre on beş yaşını doldurmamış bir çocuğa yönelik yapılan cinsel istismar fiilinin en az altı yıl hapis cezası ile yaptırıma bağlanacağı düzenlenmiştir. İlgili suçun nitelikli halini oluşturacak eylemlerin de varlığı halinde fail on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılabilmektedir. İlgili düzenleme reşit olan insanları da kapsayacak genel bir madde olarak düzenlenmiştir.

Nitelikli halin varlığında ise hapis cezasının on yıla dek çıkabileceği hükme bağlanmıştır.

Danimarka'da yasal bir dayanağı olmamakla beraber çocuğun cinsel istismarı suçunun faillerine hapis cezası haricinde kimyasal kastrasyon da uygulanmaktadır.

SONUÇ

Çocuğun cinsel istismarı suçu suç sonucunda oluşan zararın boyutu göz önüne alındığında özellikle önem arz eden bir suç tipidir. Ülkelerin de bireyin ve toplumun sağlığı göz etmesi yükümlülüğü gereği ilgili suç tipine ilişkin hukuki düzenlemesinin incelenmesi, takibi ve üzerine çalışması evrensel bir gerekliliktir. Bu çalışmada ana hatlarıyla incelenen ülkelerde görülmektedir ki, mevzubahis ülkeler hazırladıkları hukuki düzenlemeler ile suçun faillerine yönelik oldukça ağır yaptırımlar uygulamaktadır. En ağır yaptırımlar ise Amerika Birleşik Devletleri ile İngiltere'de düzenlenmiştir.

İlgi çeken bir diğer husus, ülkemiz hukuki düzenlemesinde incelenen diğer ülkelere nazaran suçun cezasının takdirine ilişkin hakime verilen takdir yetkisi çok daha geniştir. Uygulamada yaratabileceği adaletsizlikler bakımından endişe vericidir. Ana hatlarıyla değerlendirildiğinde Türkiye'de çocuğun cinsel istismarı suçunun hukuki

düzenlemesinin Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'deki yaklaşıma benzer bir yaklaşımla hazırlandığını, incelenen diğer ülkelere göre ise daha ağır yaptırımlar içerdiğini söylemek mümkündür. Danimarka ile de çocuğun rızasının dikkate alınmaması yönüyle benzemektedir.

Son olarak tüm bu incelemeler ışığında söylenmelidir ki, ülkelerce çocuğun yüksek çıkarı göz edilerek detaylı araştırmalarla suçun yaptırımı düzenlenmeli, gereken önlemler eksiksiz alınmalıdır. Suçun gerçekleştiği takdirde ise ülkeler çocuğun rehabilitasyonunu sağlamalı, gerekli destekleri oluşturmalıdır.

KAYNAKÇA:

Council of Europe. (2007). *Council of europe convention on the protection of children against sexual exploitation and sexual abuse*. Lanzarote. <https://rm.coe.int/1680084822>

- 1) Herkesecan, G. (2020). *Çocukların Cinsel İstismarı Suçu / TCK m. 103*. (Yayımlanmamış doktora tezi), İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- 2) Özkara, E. Kavaklı, U. Can, İ. Ö. Tepe, İ. Özbek, V. Ö. Çocuklara Yönelik Cinsel İstismarın Yasal Boyutunun Türkiye ve Diğer Ülkeler ile Karşılaştırılması, *Adli Tıp Dergisi Cilt / Vol.:25, Sayı / No:1*
- 3) Polat, O. (2016). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi. Cilt 22, Sayı 1*
- 4) Polat, O. (2019). *Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- 5) United Nations. (1989). *Convention on the rights of the child*, https://downloads.unicef.org.uk/wpcontent/uploads/2010/05/UNCRC_united_nations_convention_on_the_rights_of_the_child.pdf

- 6) World Health Organization. (2020). *Child maltreatment*, <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>
- 7) World Health Organization. (2002). *World report on violence and health*, Geneva, https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/summary_en.pdf
- 8) Yenerer Çakmut, Ö. (2016). Cinsel şiddet mağduru çocuk kavramı ve türk ceza kanunu'nun çocuğa yönelik cinsel şiddet düzenlemelerine genel bakış, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt 22, Sayı 1

27-KADINA YÖNELİK CİNSEL ŞİDDETE ADLİ BİLİMLERİN YAKLAŞIMI

Öğr. Gör. Gözde MASATCIOĞLU Doğuş Üniversitesi, Meslek Yüksek Okulu, Otopsi Yardımcılığı Programı ORCID: 0000-0003-3457-3539 e-mail: gmasatcioglu@dogus.edu.tr

KADINA YÖNELİK CİNSEL ŞİDDETE ADLİ BİLİMLERİN YAKLAŞIMI

İnsanlık tarihi boyunca şiddet bütün dünyada en önemli sorunlardan biri olmuştur. Şiddetin çeşitleri, nasıl meydana geldiği, görülme sıklığı ve nedenleri hakkında çok fazla araştırma olduğu görülmektedir. Bununla birlikte gerek ulusal gerekse uluslararası şiddetle mücadele planları oluşturulmaya çalışılmaktadır. Çok çeşitli ve farklı bilim dallarının inceleme konusu olan şiddet olgusu literatürde genellikle; fiziksel şiddet, cinsel şiddet, ekonomik şiddet ve psikolojik/duygusal şiddet olarak gruplandırılmaktadır.

Günümüzde, dünyada her 3 kadından birinin -tahminen 736 milyon kadın- hayatlarında en az bir kez, birlikte oldukları partnerleri tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmaktadır (15 yaş ve üzeri kadınların %30'u). Bu rakama cinsel taciz dâhil değildir. Şiddete maruz kalan kadınlarda depresyon, anksiyete bozuklukları, plansız gebelikler, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar ve HIV oranları, bu durumu yaşamayan kadınlara göre daha yüksektir. Hatta şiddet bittikten sonra bile sürebilen birçok sağlık sorunlarının olduğu Birleşmiş Milletler Cinsiyet Eşitliği ve Kadınların Güçlendirilmesi Kurumu tarafından bildirilmiştir.

Cinsel şiddet, mağdurlar üzerinde hem fiziksel hem de psikolojik ağır travma yaratmaktadır. Acil tıbbi bakıma ve travma desteğine ihtiyacı bulunan bu bireylerin eğitilmiş uzmanlar tarafından destek almaları gerekmektedir. Ayrıca, kovuşturma için gerekli kanıtların toplanmasında da ivedi adli tıp incelemelerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu incelemeler yapılırken de adli bilimlerin multidisipliner yapısından faydalanılmaktadır.

Bu derlemede geniş kapsamlı olan şiddet olgusunun sadece ülkemizde değil tüm dünyada dil, din, ırk ayrımı olmadan her kültürden, yaş grubundan, eğitim ve gelir düzeyine sahip bireylerde gerçekleştiği kadına yönelik cinsel şiddet konusu ele alınmıştır. Çalışmada ayrıca, Türkiye ve dünyada vaka sayısının gün geçtikçe arttığı kadına yönelik cinsel şiddet olgu çalışmalarının verileri ve çözüm önerileri paylaşılarak, adli bilimler perspektifinden yapılan değerlendirmeler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, cinsel şiddet, kadın, adli bilimler.

FORENSIC SCIENCE APPROACH TO SEXUAL VIOLENCE AGAINST WOMEN

Lect. Gözde MASATCIOĞLU

Doğuş University Advanced Vocational School Autopsy Assistant

Throughout human history, violence has been one of the most important problems all over the world. There seems to be a lot of research on the types of violence, how it occurs, its incidence and its causes. Together with this, efforts are being made to create plans for combating violence, both nationally and internationally. The phenomenon of violence, which is the subject of a wide variety of disciplines, is generally in the literature; physical violence, sexual violence, economic violence and psychological/emotional violence.

Today, one out of every 3 women in the world - an estimated 736 million women - is exposed to physical and/or sexual violence by their partners at least once in their lives (30% of women aged 15 and over). This figure does not include sexual harassment. The rates of depression, anxiety disorders, unplanned pregnancies, sexually transmitted infections and HIV are higher in women who have been exposed to violence, as well as many health problems that can persist even after the end of violence, reported by the United Nations Gender Equality and Women's Empowerment Agency.

Sexual violence creates severe trauma on victims, both physically and psychologically. These individuals who need emergency medical care and trauma support should receive support from trained specialists. In addition, urgent forensic investigations are also needed to collect the necessary evidence for prosecution. The multidisciplinary structure of forensic sciences is utilized while conducting these investigations.

In this review, the subject of sexual violence against women, in which the comprehensive phenomenon of violence occurs not only in our country but also all over the world, regardless of language, religion or race, discussed in individuals from every culture, age group, education and income level. In the current study, the data of the case studies of sexual violence against women, where the number of cases is increasing day by day in Turkey and in the world, and solution proposals shared, and evaluations made from the perspective of forensic sciences presented.

Key Words: Violence, sexual violence, women, forensic science.

Giriş

Kadına yönelik her türlü şiddetin insan hakları ihlali olduğu ve cinsiyet ayrımcılığına dayandığı günümüzde yaygın olarak kabul görmektedir. Güncel kaynaklar incelendiğinde; kadına yönelik her türlü şiddetin önlenmesi amacıyla, hem ulusal hem de uluslararası politikalar ve eylem planları hazırlandığı ve yürütüldüğü dikkat çekici

boyuttur (Salaçin, Toprak Ergöner ve Demiroğlu Uyaniker, 2009). Ancak, kadına yönelik her türlü şiddetin tüm toplumlarda geçmişten günümüze giderek arttığı görülmektedir. Dünyada her üç kadından biri yaşamlarının herhangi bir noktasında birlikte oldukları partnerleri tarafından şiddete uğramaktadır. Ülkemizde kadına karşı ayrımcılığı körükleyen/göz yuman yasal düzenlemelerin büyük bölümünün yürürlükten kaldırılmasına rağmen, şiddetin önlenmesine karşı alınan önlemlerin yeterli olmadığı, yeni yasal düzenlemelerin ise birçok tartışmayı beraberinde getirdiği bildirilmiştir (Özkara ve Can, 2012).

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) “Kadına Yönelik Şiddet” i 2002 yılında bir sağlık sorunu olarak tanımlamış ve bu olgunun öncelikli bir sağlık sorunu olduğunu birçok ülkeyi kapsayan, çok merkezli çalışmalarda elde edilen verilerle rapor etmiştir (World Health Organization [WHO], 2002). Şiddete maruz kalan kadınlarda depresyon, anksiyete bozuklukları, plansız gebelikler, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar ve HIV oranları, bu durumu yaşamayan kadınlara göre daha yüksek olduğu ve hatta şiddet eyleminin sona ermesini takip eden süreçte dahi sürebilen birçok sağlık sorunlarının olduğu bildirilmiştir.

Şiddet kavramı, fiziksel şiddet, cinsel şiddet, ekonomik şiddet ve psikolojik/duygusal şiddet olmak üzere dört grup altında incelenmektedir. Cinsel şiddet; her kültürde, toplumun her seviyesinde ve dünyanın her ülkesinde görülmektedir. Mağdurların büyük çoğunluğu kadın olmakla birlikte, erkek ve her iki cinsiyetten çocuklar da cinsel şiddete maruz kalmaktadır. Dolayısıyla cinsel şiddet, yalnızca coğrafi anlamda değil, aynı zamanda yaş ve cinsiyet açısından da küresel bir sorun olarak kabul edilebilir (World Health Organization [WHO], 2003).

Cinsel şiddete maruz kalan mağdurlar, yaşadıkları fiziksel ve zihinsel sağlık sorunları ile baş edebilmek, bu son derece üzücü ve travmatik olaydan kurtulmalarına yardımcı olmak için kapsamlı ve duyarlı sağlık hizmetlerine ihtiyaç duyar. Sağlık sektörü, acil sağlık hizmeti sağlamanın yanı sıra, sosyal yardım ve adli yardım gibi mağdurların daha sonra ihtiyaç duyabileceği diğer hizmetler için önemli bir sevk noktası işlevi görebilir. Sağlık çalışanları, maruz kalınan şiddetin koşullarını doğrulamak, faili ve olayın sağlık sonuçlarını belirlemek için gerekli kanıtları toplamak ve belgelemek için de hayati bir konuma sahiptir (Swart, Gilchrist, Butchart, Seedat and Martin, 2000). Adli bilimlerin multidisipliner yapısından faydalanarak araştırılan bu tür kanıtlar genellikle cinsel şiddet vakalarının kovuşturulması için oldukça önemlidir.

Bu derlemede, dünyada yaşanmakta olan en sessiz, en çok gizlenen ve en yaygın şiddet türü olan kadına yönelik cinsel şiddet konusu ele alınmıştır. Çalışmada ayrıca, ülkemizde ve dünyada kadına yönelik cinsel şiddet olgu çalışmalarının verileri ve çözüm önerileri paylaşılarak, adli bilimler perspektifinden yapılan değerlendirmeler sunulmuştur.

Şiddetin Tanımı ve Kadına Yönelik Cinsel Şiddet

Dünya Sağlık Örgütü, şiddeti “fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması durumu” olarak tanımlamaktadır (WHO, 2002). Şiddet her yıl, dünyada yaklaşık 1.4 milyon kişinin ölümüne neden olmaktadır. Bir diğer ifadeyle dünya genelinde her gün 3800’den fazla kişi şiddet sebebiyle yaşamını yitirmektedir (WHO, 2021).

Şiddete maruz kalan gruplara göre bir sınıflama yapıldığında, şiddet kavramı; *i*) kadına yönelik şiddet, *ii*) çocuğa yönelik şiddet, *iii*) engelliye yönelik şiddet, *iv*) yaşlıya yönelik şiddet, *v*) kardeşler arası şiddet, *vi*) akran şiddeti, *vii*) flört şiddeti, *viii*) mülteci-göçmen şiddeti, *ix*) LGBT şiddeti ve *x*) kişinin kendine yönelik şiddeti olarak sınıflandırılmaktadır (Polat, 2017). Dünya Sağlık Örgütü 2002 yılı raporuna göre; şiddetin en fazla, aile ortamında ve kadına yönelik olduğu bildirilmiştir (WHO, 2002).

Uluslararası insan hakları hukuku alanında kadına yönelik şiddet kavramı, ilk kez 1993 yılında Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiride “ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma anlamına gelir” şeklinde tanımlanmıştır (Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri, 1993). Kadına yönelik şiddetin uygulanışı bakımından yalnızca fiziksel olmadığı, cinsel, psikolojik veya ekonomik şekilde de meydana gelebileceği hem uluslararası hem de ulusal mevzuatta belirtilmektedir. Bu bağlamda kadına yönelik şiddet türleri literatürde, fiziksel şiddet, ekonomik şiddet, cinsel şiddet ve psikolojik (duygusal) şiddet olarak sınıflandırılmaktadır.

Fiziksel Şiddet

Kadına yönelik şiddetin en sık olarak uygulanan biçimi fiziksel şiddettir. Fiziksel şiddet; “başkasının vücut bütünlüğüne zarar veren, ona acı çektiren her türlü saldırı” olarak tanımlanmaktadır. Bireyin fiziksel olarak zarar görmesine neden olan her türlü eylemi (sarsma, tokat ve/veya dayak atma, bireye cisimler atma veya cisimlerle dövme, ellerini kollarını bağlama, zorla cinsel ilişkide bulunma, kesici delici aletler veya ateşli silahlar ile kişiyi yaralama veya öldürme vb.) kapsamaktadır. Bireyin fiziksel olarak zarar görmesine neden olan her türlü eylemi kapsayan fiziksel şiddet, sağlıklı koşullarda yaşamaya mecbur bırakmadan töre ve namus cinayetine kadar uzanmaktadır (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2016; Polat ve Yıldız, 2020).

Cinsel Şiddet

Dünya Sağlık Örgütü tanımına göre cinsel şiddet; “herhangi bir kişi tarafından, cinsel bir eylem gerçekleştirmeye, istenmeyen cinsel sözler söylemeye, cinsel yaklaşım ve tekliflerde bulunmaya ya da bir kişiyi ticari amaçla cinsel olarak kullanmaya yönelik eylemlerin tümünü kapsamakta olup, kurbanla fail arasındaki ilişki her ne olursa olsun,

kurbanın evinde ya da işyerinde sınırlı kalmaksızın her türlü koşulda bir kişinin cinselliğine karşı dolaylı ya da direkt olarak ve zorlamayla yapılan cinsel bir eylemi” içermektedir (WHO, 2002). Diğer tanımlamalara göre cinsel şiddet; “mağdur ile yakınlık derecesinden bağımsız olarak bir kişi tarafından, şiddet ve zorlama yöntemleri kullanarak, cinsel eylem elde edilmesi ya da elde edilme girişiminde bulunması, başkaları ile cinsel eyleme zorlanması ya da kişinin direkt olarak cinselliğine yönelen tüm eylemler” olarak da ifade edilmektedir.

Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet; “kadının para harcamasının kısıtlanması, çalışmasına izin verilmemesi, zorla çalıştırılması, ekonomik konulardaki kararların erkek tarafından tek başına alınması, kadının parasının elinden alınması, iş yerinde olay yaratmak suretiyle kadının işten atılmasına neden olunması, kadının iş bulmasını kolaylaştırıcı becerilerinin geliştirilmesinin engellenmesi, ev ihtiyaçlarını karşılayacak maddi kaynaktan yoksun bırakılması, engelli kadını zorla dilendirme gibi birini kontrol etmek ya da cezalandırmak amacıyla ekonomik olarak sınırlamak için yapılan her türlü eylem” olarak tanımlanmaktadır (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2016; Polat ve Yıldız, 2020).

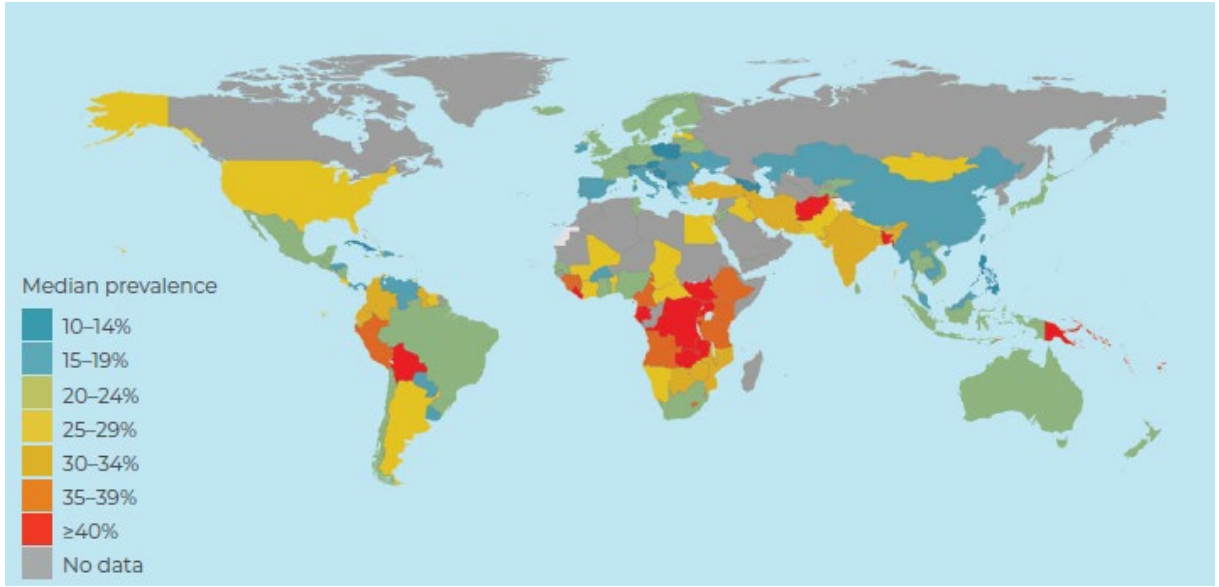
Duygusal şiddet

Duygusal şiddet farklı şekillerde ortaya çıkabilir ve genel olarak bireye fiziksel bir baskı olmaksızın uygulanan ve ruh sağlığını bozucu eylemlerin tümü olarak tanımlanmaktadır. Duygusal şiddet; “bağırarak, korkutmak, küfür etmek, tehdit etmek, hakaret etmek, eve kapatmak, küçük düşürmek, lakap takmak, kadının nasıl giyineceği, nereye gideceği, kimlerle görüşeceği konusunda baskı yapmak, öfkesini çocuklardan çıkarmak, çocuklarını göstermemekle tehdit etmek, silah göstermek gibi eylemleri” kapsamaktadır (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2016; Polat ve Yıldız, 2020).

Dünyada Kadına Yönelik Şiddet

Kadına yönelik şiddet küresel boyutta en yaygın toplumsal sorun ve insan hakları ihlali olarak varlığını sürdürmektedir. Dünya çapında kadına yönelik şiddetin yaygınlığını saptamaya yönelik yapılan çeşitli araştırma bulguları bu gerçeği kanıtlar niteliktedir. Tüm dünyada kadınların %35’inin, bir diğer anlatımla her üç kadından birinin ya partnerleri ya da partneri olmayan bireyler tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kaldığı Dünya Sağlık Örgütü tarafından rapor edilmiştir (WHO, 2013). Bu raporda ayrıca, dünya çapında yaşanan kadın cinayetlerinin %38’inin kadınların partnerleri (eşi veya birlikte yaşadığı birey) tarafından işlendiği bildirilmiştir.

Dünya Sağlık Örgütü tarafından 2000-2018 verileri temel alınarak hazırlanan raporda kadına yönelik şiddetin düşük ve orta gelirli ülkelerde daha yaygın olduğu bildirilmiştir (Şekil 1). Aynı rapora göre en düşük gelirli ülkelerde yaşayan kadınların %37'sinin hayatları boyunca fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kaldıkları ve bu ülkelerden bazılarında kadına yönelik şiddet yaygınlığının %50'nin üzerinde olduğu belirtilmiştir. En düşük kadına yönelik şiddet yaygınlığının ise Avrupa (~%19), Orta Asya (~%18), Doğu Asya (~%20) ve Güneydoğu Asya'da (~%21) görüldüğü rapor edilmiştir (WHO, 2018).

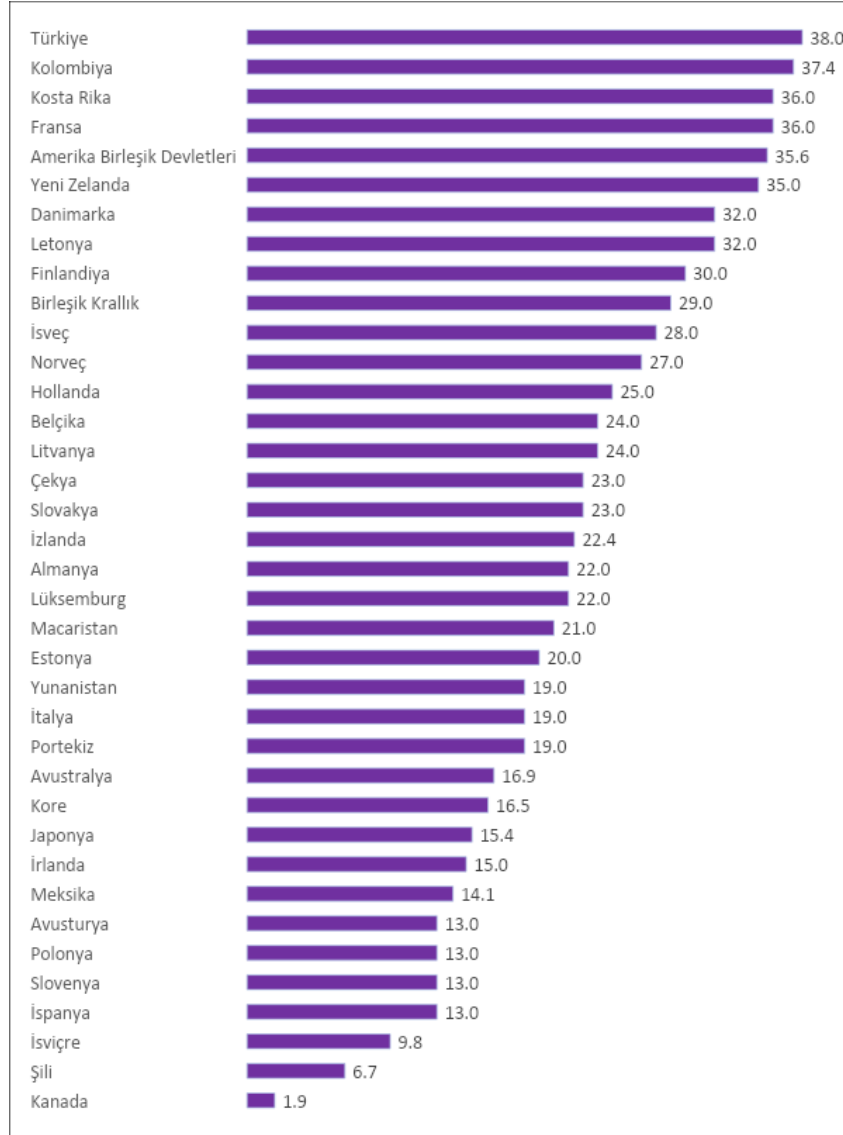
Şekil 1. Yaşam boyu yakın partnerleri tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalan 15-49 yaşları arasındaki evlenmiş/partnerli kadınların yaygınlık tahminleri haritası (WHO, 2018).

Avrupa'da kadına yönelik şiddetin yaygınlığını saptamak amacıyla Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı (European Union Agency For Fundamental Rights, FRA) tarafından 2014 yılında 28 AB üye ülkelerini kapsayan kapsamlı (kırk iki bin kadınla yüz yüze görüşme) bir araştırma yürütülmüştür. Araştırmada kadınların; yaklaşık %33'ünün 15 yaşından itibaren fiziksel veya cinsel şiddete maruz kaldığı, yaygın biçimde istismara uğradıkları ve fakat bunların düşük bir oranının kayıtlara geçtiği (aile içi şiddet vakalarının sadece %14'ü), %43'ünün şimdiki veya eski eşi/hayat arkadaşından psikolojik şiddet gördüğü rapor edilmiştir (FRA, 2014).

Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) veri tabanında kadına yönelik şiddet olgusu (*en güncel veriler 2019 yılını kapsamaktadır*) araştırılmıştır. Tarama sonucu elde edilen "yakın bir partneri veya eşi tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kaldığını bildiren kadınlar"ın yüzdesi (yaşam boyu yaygınlık) Şekil 2'de sunulmuştur (OECD veri tabanı, 2021). Kadına yönelik şiddet bildirimlerinde 38 üyeli OECD ülkeleri arasında (*İsrail devleti tarafında veri bildirmemiştir*) Türkiye (%38) maalesef ilk sırada

yer almaktadır. Bu tablo tüm ulusal ve uluslararası yasalar ve yaptırımlara rağmen, halen dünya genelinde varlığını sürdüren kadına yönelik şiddetin ülkemizde de ciddiyetini koruduğunu gözler önüne sermektedir.

Şekil 2. Yakın bir partneri veya eşi tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kaldığını bildiren kadınların yüzdesi (OECD veritabanı, 2021).

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü işbirliğiyle 2008 ve 2014 yıllarında geniş katılımlı (15-59 yaş arası sırasıyla; 12795 ve 7462 kadın görüşmesi) Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları gerçekleştirilmiştir. 2014 yılı araştırma sonuçlarına göre; ülke genelinde yaşamının herhangi bir döneminde duygusal şiddet veya istismar yaşayan kadınların oranı %44, eşi veya eski eşi tarafından fiziksel şiddete maruz bırakılan kadınların oranı %36, cinsel şiddete maruz kalan kadınların oranı %12 ve yaşamın herhangi bir döneminde fiziksel veya cinsel şiddeti birlikte yaşayan kadınların oranı %38 olarak bildirilmiştir (HÜNEE, 2021; Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2021). Çalışmada ayrıca, şiddete maruz kalan ülkemiz kadınlarının her 4’ünden birinin yaralanma, her 10 kadından 3’ünün

intihar düşüncesi ve her 10 kadından birinin ise intihar girişiminde bulunması gibi travmatik sonuçlara neden olduğu rapor edilmiştir.

Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Polikliniği'ne 2003-2008 yılları arasında başvuran aile içi şiddet mağduru kadın ($n=53$) olgularının analiz edildiği araştırmada; %71.7'sinin ($n=38$) partnerlerinin, %28.3'ünün ($n=15$) diğer aile bireylerinin istismarına maruz kaldığı rapor edilmiştir. Çalışmada ayrıca, tüm aile içi şiddet olgularının %75.5'inin ($n=40$) sözel ve/veya duygusal şiddetin yanı sıra fiziksel şiddete, %11.3'ünün ($n=6$) cinsel şiddete, %11.3'ünün ($n=6$) ise hem fiziksel hem de cinsel şiddete maruz kaldığı bildirilmiştir (Yavuz ve Aşırdizer, 2009).

Bir başka araştırmada; fiziksel ve cinsel şiddet nedeniyle Muğla Adli Tıp Şube Müdürlüğüne başvuran kadınların ($n=218$) adli tıp raporları ve savcılık müzekkere evrakları retrospektif olarak incelenmiştir. Yaş ortalaması 33.7 olan mağdurların %84.4'ünün ($n=184$) fiziksel şiddete, %17'sinin ($n=37$) cinsel şiddete, 1.4'ünün ($n=3$) ise hem fiziksel hem de cinsel şiddete maruz kaldığı bildirilmiştir (Subaşı Baybuğa, Irmak, Talas, ve Savran, 2012).

Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı'na 2019 yılında başvuran ve tüm olgular içerisinde hakkında adli rapor düzenlenen 18 yaş üzeri 1046 kadın olgu retrospektif olarak incelendiği araştırmada kadın olguların yaş ortalaması 35.9 olarak saptanmıştır. Bu çalışmada kadın olguların %80.6'sını kadına yönelik fiziksel (bir başkası tarafından künt travma uygulanması, %74.7; kesici delici alet yaralanması, %1.7; ateşli silah yaralanması, %1.1; yüksekten atma, %0.1; yüzüne asit dökme, %0.1; göz altı sırasında kötü muamele vb.) ve cinsel şiddet (%3.7) olgularının oluşturduğu rapor edilmiştir (Koca Yavuz, Kaya ve Hilal, 2021).

Tüm bu çalışmalar genel olarak değerlendirilecek olursa, şiddet olguları içerisinde kadına yönelik şiddetin geçmişten günümüze tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de büyük bir sorun olduğu açıkça görülmektedir.

Adli Bilimlerin Yaklaşımı

Dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de kadınlara yönelik şiddetle ilgili toplum esaslı araştırmalar olmasına rağmen, adli tıp raporu düzenlenen kadına şiddet olgularını temel alan çalışmaların sınırlı olduğu bildirilmiştir (Subaşı Baybuğa vd., 2012). Bunun temel nedeni, cinsel şiddete maruz kalan bireylerin adli makamlara bildirim oranlarının düşük olması gösterilmektedir. Mağdurların adli bildirimde bulunmama sebepleri arasında; sorgulama ve tıbbi muayenelerin bireyleri olumsuz etkilemesi, toplumun yaklaşımı ve toplumsal olarak sorumluluğun mağdura yüklenmesi ve mahkemede mağdurların saldırganla karşılaşma korkuları sayılmaktadır (Kayı, Yavuz ve Arıcan, 2000; Buddie and Miller, 2001). Bu durum üzerine adli makamların mağduru tedavi ve rehabilite etmekten ziyade; suçu açığa çıkarma, suçluyu yakalama, yargılama ve cezalandırmaya yönelik tutumlarının etkili olduğu bildirilmiştir (Subaşı Baybuğa vd., 2012). Diğer yandan şiddet mağduru kadın bireylerin kendi haklarını savunabilmesi

için en önemli öge saldırıyı belgeleyen adli tıp raporudur. Kadının kendini savunabilmesi ve toplumsal olarak güçlü olması şiddetin azalması için önemli faktörlerdir (Polat ve Yıldız, 2020).

Şiddete maruz kalan kadınlarda şiddetin türüne göre; fiziksel yaralanmalar, hematomlar, seksüel geçişli enfeksiyonlar, planlanmayan gebelikler, bilinç kaybı, uzun dönemde psikosomatik hastalıklar ve posttravmatik stres hastalığı, intihar eğilimi, ilaç ve/veya alkol kullanımı, depresyon ve intihar gibi yaşamın olumsuz etkilenmesine sebep olan olgular ortaya çıkabileceği bildirilmiştir (Atman, 2003).

Cinsel istismara uğrayan kadın damgalanma, partneri ya da eşi, ailesi ve toplum tarafından reddedilme gibi olumsuzluklar sonucu yalnızlık, çaresizlik, keder ve acı gibi duyguları sıklıkla yaşamaktadır. Bu nedenlerle, şiddete maruz kalan bireylerin hem fiziksel hem de psikolojik profesyonel yardıma gereksinimleri vardır.

Adli bir vakanın başarılı bir şekilde aydınlatılması, araştırmacılar tarafından vaka hakkında toplanan bilgilere, olay yeri inceleme ve incelemesinde kullanılan yöntem ve tekniklere ve laboratuvarda yapılan analiz sonuçlarına bağlıdır. Bu aşamaların her biri birbirine bağlı bir zincir olarak düşünülmelidir. Herhangi birindeki küçük bir dikkatsizlik veya hata, davanın yanlış yorumlanmasına, yasal mercilerin yanlış yönlendirilmesine, delillerin kaybolmasına veya delil yetersizliğinden davanın kapanmasına neden olabilir. Dolayısıyla, adli vakaların araştırılması, olay yeri ve laboratuvar incelemelerinde uzmanların görev alması davanın seyri açısından büyük önem taşımaktadır (Çeker D., 2016). Ayrıca, cinsel suçların ardından olay yeri incelemesi, olay yeri inceleme uzmanları ve laboratuvar personeli tarafından fiziksel kanıtların uygun şekilde incelenmesi için kritik öneme sahiptir. Kanıtların herhangi bir fiziksel kontaminasyon olmadan laboratuvarlara ulaştırılması ve kanıt dağıtım zincirinin kesintisiz tutulması bir diğer önemli husustur (Ingemann Hansen, Brink, Sabroe, Sørensen and Charles, 2008).

Adli muayenenin birincil amacı, bireyler ve/veya bireyler ile nesneler veya yerler arasındaki bir bağlantıyı kanıtlamaya veya çürütmeye yardımcı olabilecek kanıtları toplamaktır. Cinsel şiddet vakalarında, diğer cezai soruşturmalarda olduğu gibi, en önemli aşama olan numune toplama için Dünya Sağlık Örgütü tarafından yayınlanan “Cinsel şiddet mağdurları için adli tıbbi bakım kılavuzu”nda (WHO, 2003) yer alan aşağıdaki ilkelere kesinlikle uyulmalıdır:

- (i) numuneler kontaminasyondan kaçınarak dikkatli bir şekilde toplanmalıdır,
- (ii) numunelerin mümkün olduğunca erken toplanması gerekmektedir; saldırıdan 72 saat sonra delil niteliğindeki materyalin değeri önemli ölçüde azalır,
- (iii) tüm numuneler doğru bir şekilde etiketlenmelidir,
- (iv) tüm ıslak numuneler kurutulmalıdır,
- (v) numunelerin güvenli bir şekilde toplandıktan sonra iyi muhafaza edildiğinden emin olunmalıdır,

(vi) tüm toplama ve işleme prosedürleri ayrıntılı bir şekilde belgelenmelidir.

Ayrıca sağlık çalışanları, adli laboratuvarların yeterli/kapasite ve gereksinimlerinin farkında olmalıdır; test edilemeyecek kadar az veya kontamine olmuş numune toplanması işlemlerinden kaçınılmalıdır (WHO, 2003).

Adli laboratuvarların rutin analizlerinde, vücut sıvılarının olay mahallindeki yerini ve daha sonra kökenini belirlemek için mikroskopik, kimyasal, immünolojik ve spektroskopik yöntemlere dayanan bazı tarama ve doğrulama testleri yapılır. Bir sonraki adım, gerekli biyolojik kanıtlar üzerinde tanımlama için DNA analizidir. Tarama ve doğrulama testlerinin en önemli avantajı, kanıtın lokasyonunun belirlenmesidir. Ayrıca kanıt olmayan numuneler elimine edilerek gereksiz DNA analizlerinin de ortadan kaldırılması, bu sayede zaman ve ekonomik kayıpların önüne geçilmesidir. Olay yeri inceleme görevlilerinin, adli biyoloji laboratuvar personelinin ve laboratuvar sonuçlarını çeşitli kovuşturma dosyalarda yorumlayan adli tıp uzmanlarının yeterli biyolojik delil bilgisine sahip olması önemlidir (Karadayı, Karadayı ve Sezgin, 2018).

Bu adli tıp değerlendirmeleri yapılırken; özellikle mağdurun hassasiyetlerine özen gösterilmeli, güvenliği sağlanarak yapılacak çok dikkatli bir muayenenin ardından ilgili disiplinlerin de iş birliğiyle mümkünse bir defada işlemlerin yapılması ve bulguların rapora aktarılması sağlanmalıdır (Özkara ve Can, 2012).

Sonuç

Şiddet, insanlık tarihi boyunca bütün dünyada en önemli sorunlardan biri olmuştur. Son yıllarda şiddetin her türü, özellikle de kadına yönelik cinsel şiddetin dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de artış gösterdiği bilimsel çalışmalar ve raporlarla ortaya konmuştur. Ancak yürütülen çalışmaların büyük bir kısmının şiddet mağduru olan ve adli mercilere başvuran kadınları kapsadığı görülmektedir. Bir diğer anlatımla, fiziksel ve cinsel şiddete maruz kalmalarına rağmen, kadınların çeşitli nedenlerle bu olguları resmi kurumlara bildirmemesi kadına yönelik şiddetin vahametini tam olarak yansıtmamaktadır. Diğer taraftan, ülkemizde kadına yönelik şiddet olgularındaki artışın önlenmesinde en önemli görülen sorun; henüz bu konudaki yasal düzenlemelerin uluslararası standartlara ulaşamaması olarak gösterilmektedir.

Cezai yaptırımların caydırıcılığı arttırılsa bile esas yapılması gereken şiddeti meydana gelmeden önleme eylemlerinin başarılması daha kalıcı çözümler getirecektir. Şiddetin herhangi bir türüne maruz kalan mağdurları fiziksel ve psikolojik sorunlar yaşamaktadır. Bunların önlenmesi için, kolluk kuvvetlerinin, adli tıp hekimleri, adli bilimcilerin ve diğer sağlık personelinin multidisipliner bir yaklaşım göstermesi gerekmektedir. Özellikle cinsel şiddet mağdurlarının her türlü işleminin -doğru örneklerin gösterildiği ülkelerde olduğu gibi- tek bir merkezden (*rape crisis center*) yürütülmesi oldukça önem arz etmektedir. Bu merkezlerde de uygulamaların tüm dünyada standart bir prosedür ile yapılması ve bu konuda deneyimli adli bilimcilerin ve kolluk kuvvetinin görev alması sağlanmalıdır. Bu bilimsel ve kanuni düzenlemelerin yanı sıra toplumun her kesimine eşitlik bilincinin kazandırılması kadına yönelik şiddetin en büyük çözümlerinden biri olacaktır.

KAYNAKLAR

1. Salaçin S., Toprak Ergöner A. ve Demiroğlu Uyaniker Z. (2009). Kadına Yönelik Şiddet. Klinik Gelişim, 22:95-100.
2. Özkara E. ve Can İ. Ö. (2012). Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Güncel Yasal Değişiklikler ve Adli Tıp. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 99, 341-348.
3. World Health Organization (2002). World Report on Violence and Health. Geneva: WHO. Erişim Tarihi: 02.10.2021 https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf
4. World Health Organization, 2003. Guidelines for medico-legal care of victims of sexual violence. WHO, Geneva.
5. Swart, L. A., Gilchrist, A., Butchart, A., Seedat, M., Martin, L. J., This person is not on ResearchGate, or hasn't claimed this research yet. (2000). Rape surveillance through district surgeon offices in Johannesburg, 1996–1998: findings, evaluation and prevention implications. South African Journal of Psychology, 30:2–10.
6. World Health Organization (2021). 10 facts about violence prevention. <https://www.who.int/features/factfiles/violence/en/> (Erişim tarihi: 15.11.2021).
7. Polat O. (2017) Şiddet. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 22(1):15-34.
8. Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri, (1993), TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri. <https://www.ombudsman.gov.tr/document/mevzuat/207b4--Kadınlar-Karsi-Siddetin-Tasfiye-Edilmesine-Dair-Bildiri.pdf> (Erişim tarihi: 15.11.2021).
9. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2021). Türkiye’de Kadın Raporu. T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. Ankara. 82 sayfa.
10. Systematic rape, sexual slavery and slavery-like practices during armed conflict : final report / submitted by Gay J. McDougall, Special Rapporteur.
11. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2016). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele (2016-2020) Ulusal Eylem Planı. T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. Ankara. 90 sayfa.
12. World Health Organization (2013), “Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence”, http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/85241/1/WHO_RHR_HRP_13.06_eng.pdf?ua=1, (Erişim tarihi 21.11.2015).
13. World Health Organization (2018). Violence Against Women Prevalence Estimates.

14. Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı (FRA), (2014), Violence against women: an EU-wide survey, Main results. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf (Erişim tarihi: 15.11.2021).
15. OECD database (2021). <https://data.oecd.org/inequality/violence-against-women.htm> Erişim Tarihi: 15.11.2021.
16. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (HÜNEE). Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması - 2014 Ana rapor. [İnternet] 2015 [erişim tarihi 07 Nisan 2021]. Erişim: <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/sid-det2014/rapor/KKSA-TRAnaRaporKitap26Mart.pdf>
17. Yavuz M. S. ve Aşirdizer M. (2009). Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Polikliniği’ne Başvuran Aileiçi Şiddete Maruz Kalmış Kadın Olgularının Analizi. Adli Tıp Dergisi, 23(1): 15-23.
18. Subaşı Baybuğa M., Irmak Z., Talas M. S. ve Savran M. B. (2012). Adli Tıp Şube Müdürlüğüne Başvuran Fiziksel ve Cinsel Şiddet Mağduru Kadın Olgularının Değerlendirilmesi. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 15(3): 173-180.
19. Koca Yavuz T., Kaya K. ve Hilal A. (2021). 2019 Yılı İçerisinde Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalına Başvuran Kadına Yönelik Fiziksel ve Cinsel Şiddet Olgularının Değerlendirilmesi. Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi (Journal of Harran University Medical Faculty), 18(2):284-289.
20. Kayı Z., Yavuz M. F. ve Arıcan N. (2000). Kadın Üniversite Gençliği ve Mezunlarına Yönelik Cinsel Saldırı Mağdur Araştırması. Adli Tıp Bülteni, 5 (3),157-63.
21. Buddie A. M. and Miller A. G. (2001). Beyond Rape Myths: A More Complex View of Perceptions of Rape Victims. Sex Roles: A Journal of Research, 45: 139-160.
22. Polat O. ve Yıldız A. K. (2020). Kadına Yönelik Şiddet. Editör Dokgöz, H. Adli Tıp ve Adli Bilimler (ss. 501-539). Ankara: Akademisyen Yayınevi.
23. Atman Ü. C. (2003). Kadına Yönelik Şiddet; Cinsel Taciz/İrza Geçme. Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, 12(9):333–335.
24. Çeker D. (2016). The role of crime scene investigation and forensic archaeologists and forensic anthropologists in the study: the current situation in Turkey and Northern Cyprus AÜDTCTF. Anthropology Journal., 32:13–21.
25. Ingemann Hansen O., Brink O., Sabroe S., Sørensen V. and Charles A. V. (2008). Legal aspects of sexual violence-does forensic evidence make a difference? Forensic Science International., 180 (2–3):98–104.
26. Karadayi B., Karadayi S. ve Sezgin N. Screening and Verification Tests Used in the Detection of Biological Evidence and Recent Developments in This Issue. Turkey Clinical J Leg Med Sci Foran. 2018; 15(2):80–92.

28-ÇOCUK İSTİSMARI, İHMALİ VE KAÇIRILAN ÇOCUKLAR HUSUSUNDA İZLENEN POLİTİKALAR: İTALYA, KANADA VE TÜRKİYE

*Damla Memişoğlu MEF Üniversitesi Hukuk Fakültesi 0000-0001-6539-693X
damla.memisogllu@gmail.com*

ÖZET

Bu çalışma; İtalya, Kanada ve Türkiye kapsamında öncelikle çocuk istismarı, ihmali ve kaçırılan çocuk kavramlarının tanımlarını, hukuki bir yöntem başta olmak üzere, ele almaktadır. Çalışmanın metodu erken dönem travmatik çocukluk yaşantılarının engellenmesi hususunda ülke bazında geliştirilmiş olan sistemlerin kıyas yoluyla incelenmesini kapsamaktadır. Çalışmanın amacı Türkiye’de çocuk istismarı, ihmali ve kaçırılan çocuklar hususundaki tanımların incelenmesi, şu anda uygulanmakta olan politikaların ve sistemlerin seçilmiş ülkelerle kıyaslanması suretiyle geliştirilmesi üzerine öneriler ve görüşleri kapsamaktadır. Sosyal politikaların en değerli öznelerinden biri şüphesiz çocuklardır. Çocukluk çağı cinsel istismarı, ihmali ve çocukluk çağı kaçırılmaları erken dönem travmatik çocukluk çağı yaşantılarıdır. Çalışma bu kapsamda seçilen ülkelerin erken dönem travmatik çocukluk çağı yaşantılarına karşı nasıl, hangi sistem ve politikalarla önlemler alıp / almadıklarını incelemektedir. Çocuk politikalarının hak temelli bir yaklaşım çerçevesinde gözetildiği evrensel politikalar, öznenin değeri hususunda kanıt niteliğinde olacaktır. Bu suretle de çocuk istismarı, ihmali ve kaçırılan çocuk kavramları öncelikle hukuk nezdinde ve kavramsal bir düzlemde doğru tanımlanmalıdır. Öznenin çocuk olduğu politika ve sistemlerin sağlıklı bir düzen içerisinde işlerliğinin sağlanması yalnızca hukuki ve kavramsal boyutta tanımların doğruluğunu sağlamakla mümkün değildir.

Anahtar Kelimeler: Çocuklara Yönelik Politikalar, Çocuğun Cinsel İstismarı, Çocuk İhmali

ABSTRACT

This work primarily deals with the definitions of child abuse, neglect and kidnapped child within the scope of Italy, Canada and Turkey, primarily as a legal method. The method of the study includes the comparative examination of the systems developed on a country basis for the prevention of early traumatic childhood experiences. The aim of the study is to examine the definitions of child abuse, neglect and abducted children in Turkey, to include suggestions and opinions on the improvement of currently implemented policies and systems by comparing them with selected countries. Beyond any doubt, one of the most valuable subjects of social policies is children. Childhood sexual abuse, neglect and childhood abduction are early traumatic childhood experiences. In this context, the study examines whether the selected countries take precautions against early traumatic childhood experiences and it also examines how and with which systems and policies they carry out within this process. Universal policies in which children's policies are observed within the framework of a rights-based approach will be evidence of the value of the subject. In this way, the concepts of child abuse, neglect and kidnapped child should be defined correctly, primarily before the law and on a conceptual level. It is not possible to ensure the functioning of policies and systems in which the subject is a child in a healthy order, only by ensuring the accuracy of legal and conceptual definitions.

Keywords: Policies for Children, Child Sexual Abuse, Child Neglect

Giriş

Çocukluk, yalnızca bir büyüme süreci olarak görülmemeli, aynı zamanda zihinsel, duygusal ve sosyal gelişim açısından da kompleks dinamiklerin birleştiği oldukça özel bir dönem olarak görülmelidir.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde; anne karnında ya da bebeklik çağı ile ergenlik çağı arasındaki gelişme döneminde olan insan yavrusu olarak ifade edilmesine rağmen, çocukluğun hangi yaş aralığını kapsadığı hususu her ülkede ekonomik, sosyal, kültürel, siyasi ve hukuksal sistemleri gibi farklı dinamiklere bağlı olarak değişiklik göstermiş olup hatta aynı toplumun hukuk düzeninin çeşitli dallarına göre değişkenlik göstermektedir. Dolayısıyla çocuğa uygulanmakta olan sosyal politikaların daha iyi kavranabilmesi açısından önce “çocuk” kavramının sosyolojik, psikolojik ve hukuksal açıdan ne anlam ifade ettiği üzerinde durulması gerekir.

Sosyal politikanın hedefi toplumda refah ve huzurun sağlanması olarak belirtilmiş olup yine sosyal politika, sosyal nitelikli politikalar bütününden oluşmaktadır ve gelişimi insan hakları ve demokrasi ile doğrudan ilişkilidir. (Altan, 2003, s. 14).

Sosyal politikanın bir ülkedeki tüm insanlar için koruyucu, güçlendirici, sosyal adaleti ve eşitliği sağlayıcı bir işlevi olduğunu söylemek mümkündür.

Eğitim, sağlık, çalışma hayatı, sigorta, sosyal koruma, sosyal hizmetler gibi kapsamı çok geniş konuların hepsi sosyal politikanın bileşenleridir. (Çoban ve Özbesler, 2009, s. 33). Bu nedenle bir ülkede yaşayan insanların refah ve huzur açısından en yüksek iyilik haline ulaşabilmeleri hususunda sosyal politika uygulamaları büyük önem taşımaktadır.

Özetle, sosyal politika toplumsal eşitsizlikleri azaltmayı hedefleyen uygulamalar ve düşünceler bütünü olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım itibarıyla sosyal politikaların toplum nezdinde işlevinin sosyal adaleti temin etmek olduğu görülmektedir.

Sosyal adaletin çağdaş tanımlarından biri olan, Bell'in (1997) sosyal adalet tanımı kapsamında adil toplum kaynakların eşit dağıtıldığı ve bütün üyelerin bedensel, ruhsal ve sosyal açıdan güvende olduğu toplum olarak tanımlanmaktadır.

Van Wormer'in (2004) tanımı kapsamında ise adaletsizlik; çaresizlik, baskı, sindirilme ve eşitsizliğin doğal bir sonucu olarak görülmekte olup bu suretle sosyal politikaların amacın var olan bu adaletsizliklerin ortadan kaldırılması olarak belirtilmektedir.

Gill'in (1992) adil toplum tanımında toplumun tüm fertleri eşit kabul edilmeli, herkese eşit hak ve sorumluluklar yüklenmelidir.

Miller (1999) sosyal adaletin dört unsurunu hak etme, gereksinimler, yasal haklar ve eşitlik olarak kavramsallaştırmış olmakla birlikte sosyal adaletin bu dört unsurun dengede olduğu bir durum olarak tanımlamaktadır.

Çocukluk fikrinin ortaya çıkması hususunda modernleşme kavramının aşamaları sürecinde ortaya çıkan sosyal politika anlayışının toplumsal hayata yansımaları ile hayat bulmaktadır. Dolayısıyla, Sunal (2009: 76-81)'in belirttiği üzere çağdaş, değişik sosyal tabakaların temsiliyeti esasına dayanan ulus devletler güç kazanıncaya kadar, yaşamın diğer alanlarında olduğu gibi çocuklar konusunda da sosyal politikaların varlığından söz etmek mümkün değildir. Diğer yandan çocuğa yönelik sosyal politika uygulamalarının ortaya çıkması ve gelişmesi tarih içinde çocukluğa yönelik

yaklaşımların olumlu yönde gelişmesi ile de ilgilidir. Nitekim, Ortaçağ dönemi sonlarına doğru Rönesans ve aydınlanmanın etkisiyle, çocuğa yönelik ilgi artarken bir yandan da çocukların korunması için ilk sosyal politika tedbirleri uygulamaya konulmuştur.

19. yüzyılda çocukların korunmasında hayata geçirilmiş olan önemli gelişme 'Çocuk Mahkemeleri'nin kurulmasıdır. İlk çocuk mahkemesi 1899 yılında Amerika'nın Chicago eyaletinde kurulmuş olup Amerika'yı daha sonraları İngiltere, Belçika, Fransa, Hollanda, Almanya ve İtalya gibi Batı Avrupa ülkeleri izlemiştir (Uluğtekin, 1994: 5). Görülmektedir ki 19. yüzyıl, çocukların korunması hususunda kurumsallaşmaya gidildiği bir dönemin başlangıcı olmuştur.

19. yüzyıl sonrasında devlet, sosyal refah devletinin gelişmesi ile önceleri devlet dışı kurumların ve kiliselerin ilgilendikleri çocukların sorunları konusunda daha fazla ve düzenli bir şekilde sorumluluk almaya başlamış, bir yandan ise sosyal devletin çocuklara yönelik ilgisinin artmasının etkisiyle bir yandan da çocuğun özel bir varlık olduğu kabulüyle, çocuğa yönelik sosyal politika uygulamalarının kapsamı da genişletilmiş durumdadır. Bunun bir sonucu olarak çocuğa yönelik sosyal politika uygulamalarında yalnızca "yoksul, hasta, terk edilmiş, suçlu çocukların korunması değil; çocuğun fiziksel, kültürel, duygusal gelişmesinin sağlanması da" hedeflenmiş olup çocuğa yönelik sosyal politikalar uygulama içeriği bakımından zenginleştirilmiştir.

Çocukların güvenlik, sağlık, yaşam şartlarında refahın sağlanması ve bununla birlikte çocuğun doğum itibarıyla yaşantısını en sağlıklı biçimde sürdürmesinin sağlanması gibi hususlarda sosyal politikaların sağlıklı işlev görme gereklilikleri bir kez daha vurgulanmaktadır. Bu suretle çocuğa yönelik sosyal politika örnekleri seçili ülkeler üzerinden kıyas metoduyla anlatılarak, çocuğa yönelik sosyal politikaların sağlıklı işlevselliğinin önemine dikkat çekmek amaçlanmaktadır.

İtalya ve Çocuk Dostu Kentlerin İlk Örnekleri

Çocuk hakları hususunda bugüne kadar atılmış en önemli adım Birleşmiş Milletler tarafından 1989 yılında imzalanan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'dir. Bu sözleşme kapsamında, sosyal kökene, mensup olunan dine, cinsiyete ya da doğum yerine bakılmaksızın, dünya üzerinde bütün çocuklar aynı haklara sahiptir.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi; medeni, siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan çocukların haklarını açıkça tanımlamaktadır. Çocuk hakları ile ilişkili atılmış diğer önemli bir adım ise çocuk dostu şehirlerin kurulmasıdır. İtalya'da temeli atılan çocuk dostu şehirler ile yerel düzeyde çocuklara yönelik daha fazla faaliyetin gerçekleştirilmesi ve alınan kararlarda onların seslerinin, fikirlerinin, isteklerinin dikkate alınması önceliklidir.

Çocuk dostu kentler çağrısı kentlerin dünyadaki çocukların yuvası olduğu gerçeğinin farkına varılmasının bir göstergesidir (Riggio, 2002: 46).

“Çocuk Dostu Kent” (Child Friendly Cities) kavramı ilk kez 1996 yılında İstanbul’da gerçekleştirilen Habitat II kapsamında kullanılmış olup Habitat II ile şehirlerin yaşanabilir mekanlar olmalarının gerekliliği üzerinde durularak bu amaç doğrultusunda çocuklar boyutunda bu amaç “Çocuk Dostu Kent” kavramı ile ifade edilmiştir. Konferansta çocuk refahının sağlanması hususunda; sağlıklı yaşama ortamı, demokratik toplum ve iyi yönetişimin temel göstergeler olduğu vurgulanmıştır (“UNİCEF Çocuk Dostu Şehir”).

Çocuk dostu kent, çocuk haklarını gözeterek iyi bir yönetim yapısı oluşturmak, çocukların şehir yönetimine ve karar alma mekanizmasına aktif katılımını sağlamak, ilgili bütün kararları çocuk hakları perspektifiyle değerlendirmek ve temel hizmetlere eşit erişim hakkı sağlamak üzere gerçekleştirilmesi gereken yapılanmalar ile etkinlikleri yaşama geçirmekle yükümlü olan şehir olarak nitelendirilmektedir(Çocuk Dostu Şehir Projesi Uygulama Yönergesi, 2006:2). Çocuk dostu kent kavramı, bir taraftan kent yönetimlerinin çocukların yararına kararlar vermesini desteklemek diğer taraftan ise kentlerin çocukların sağlıklı, korunaklı, eğitici, ufuk açan, kapsayıcı, kültürel bakımdan zengin bir çevreye yönlendirilme haklarının bulunduğu yerler olmasını sağlamak için geliştirilmiştir (Riggio, 2002: 45).

Çocuk Dostu Kentler girişimiyle birlikte günlük hayat şartları içerisinde Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’yle kabul edilmiş olan hakların yaşama geçirilmesinin odak kabul edildiği kent veyahut yerel yönetim sistemi ifade edilmektedir. Sözleşmeye göre, sosyal kökene, mensup olunan dine, cinsiyete ya da doğum yerine bakılmaksızın dünya üzerinde bütün çocuklar aynı haklara sahiptir. Yine ilgili sözleşmenin muhtelif maddelerinde yaşama, gelişme hakkı, istismar ve sömürden korunma hakkı, aile, kültür ve sosyal yaşama katılma hakkı gibi çocuk hakları açıkça belirtilmektedir.

Çocuk dostu kent, çocuk hakları ve seslerinin, ihtiyaçlarının ve önceliklerinin kamu politikaları ve kararları kapsamında yer aldığı şehir yapılanması olarak düşünülmektedir. (UNICEF, 2017:11)

Başka bir tanımla ise çocuk dostu kent, çocuk haklarının yerel kamu politikalarında, programlarında, yerel yönetim bütçelerinde yer bulduğu ve çocukların yerel düzeyde meydana gelen değişimin birer aktif unsuru olarak kabul edilmekte olduğu, çocukların seslerine ve fikirlerine öncelik verildiği, çocukların alınan kararları etkilediği şehir yapılanması olarak tanımlanmaktadır. (2016:8)

Çocuk dostu şehirlerin kurulabilmesi için esas alınması gereken dokuz yapı taşı mevcuttur (UNICEF, 2004: 4):

- i. Çocukların Katılımı: Çocukların kendilerini ilgilendiren konularda aktif katılımının teşvik edilmesi, karar alma süreçlerinde onların görüşlerinin dinlenmesi ve dikkate alınmasıdır.
- ii. Çocuk Dostu Yasal Çerçeve: Bütün çocukların haklarını sürekli olarak teşvik eden ve koruyan yasal prosedürlerin sağlanmasıdır.
- iii. Şehir Geneline Çocuk Hakları Stratejisi: Çocuk dostu şehir kurmak amacıyla kapsamlı bir strateji veya gündem geliştirilmesidir.

- iv. Çocuk Hakları Birimi ve Koordinasyon Mekanizması: Yerel yönetimler kapsamında, çocukların görüşlerini öncelikli olarak yansıtacak kalıcı yapıların oluşturulmasıdır.
- v. Çocuk Etki Değerlendirmesi ve Ölçümü: Uygulama sırasında ve sonrasında politikaların ve uygulamaların çocuklar üzerindeki etkisini değerlendirmek için sistematik bir sürecin var olmasıdır.
- vi. Çocuklara Duyarlı Bütçe: Çocuklar için yeterli kaynak taahhüdünde bulunulması ve bütçe analizinin yapılmasıdır.
- vii. Şehrin Düzenli Raporunun Hazırlanması: Çocukların durumu ve hakları konusunda yeterli izleme yapılması ve veri toplanmasıdır.
- viii. Çocuk Haklarının Bilinmesi: Yetişkinler ve çocuklar arasında çocuk hakları bilincinin sağlanmasıdır.
- ix. Çocuklar için Bağımsız Savunuculuk: Çocuk haklarının ilerletilmesi ve savunuculuğu amacıyla sivil toplum ve bağımsız insan hakları kuruluşlarının, çocuk ombudsmanlarının ya da çocuk komiserliğinin desteklenmesidir.

Çocuk Dostu Kent girişiminin ilk örnekleri İtalya'da 1990'lı yıllarda ortaya çıkmış olmakla birlikte İtalya'nın küçük bir kenti olan Fano'dan ülke çapına yayılmış olan bu hareket, 2001 yılında Roma'nın da katılımıyla uluslararası bir boyut kazanmıştır. (Özservet, 2015a: 55).

İtalya'da Çevre Bakanlığı, birçok ilçe ve şehirde kabul edilen Çocuk Dostu Kentler programını koordine etmektedir. Çocuk konseyleri çocukların görüşlerinin yerel yönetimler dâhilinde ifade edilebileceği resmi bir mekanizma sağladığı için İtalya ve diğer Avrupa şehirlerinde tercih edilen bir çocuk katılım modelidir ("UNICEF Child Friendly Cities"; "UNICEF Çocuk Dostu Şehirler Uygulama Örnekleri").

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'yi 1990'da imzalamış olan İtalya, sözleşme hükümlerini göz önünde bulundurarak 1997'de Çocuk ve Gençlik için Eylem Planı hazırlamış olup yine aynı dönemde Çevre Bakanlığınca desteklenmekte olan Citta Sostenibili delle Bambine e dei Bambini (Çocuklar İçin Sürdürülebilir Kentler) projesini geliştirmiştir.

1998'de Bakanlık tarafından değerlendirme sonucu 82 kentten 15inin projenin öngördüğü özellikleri sağlamakta olduğu tespit edilmiş ve ödül almaya hak kazanmıştır. Birinciliği kazanan kent Fano olmuştur.

Kanada ve İki Sosyal Politika Örneği

Çocuk bakımı hususundaki sosyal politika ve programlar, ebeveynlerin iş ve aile yaşamını dengelemeleri hususunda yardımcı olmak isteyen hükümetlerin kullanabileceği en önemli ve efektif yöntemlerden biridir. Kanada hükümeti için ailedeki her bir bebeğin güvenliğinin sağlanması, sağlıklı bir hamilelik ve doğum sürecinin yaşanması, ardından çocuğun ilk yıllarında sağlıklı bir şekilde büyümesi ve gelişmesi önemli olup bebeğin beslenme ihtiyaçlarının karşılanması, emzirme, bağışıklık sistemi, güvenli bebek arabaları, oyuncaklar ve birçok çocuk ekipmanı ve bebek ile

ilgili daha birçok ihtiyaç bilgisi Kanada Sağlık Bakanlığı ve Kanada Halk Sağlığı Ajansı tarafından sunulmaktadır.

Ayrıca Kanada Halk Sağlığı Ajansı ailelerin, bebek ve çocukların gelişimi, davranışı ve beslenmesi hakkındaki birçok sorusunu yanıtlamakta ve ebeveynlere önerilerde bulunmaktadır. Sağlıklı bir hamilelik süreci için bu ajans, hamile kadınlar için faydalı araçlar ve tavsiyeler içeren Sağlıklı Bir Gebelik İçin Akıllı Kılavuz'u (The Sensible Guide to a Healthy Pregnancy) geliştirmiştir. Kılavuzun içinde yer alan haftalık gebelik takvimi, ebeveynlerin bebeğin gelişimini takip etmesini de sağlamaktadır.

Kanada'da aile yaşamı, her geçen gün kamu politikaları ile geliştirilmeye çalışılmakla birlikte bu kapsamda gerçekleştirilmiş olan Başbakan Justin Trudeau'nun 2015 yılında İstihdam ve Sosyal Gelişme Bakanlığı'nın istihdam ile ilgili sorumluluklarını Çalışma Bakanlığı'na devrederek bu bakanlığın adını Aileler, Çocuklar ve Sosyal Gelişim Bakanlığı olarak değiştirmesi örnek olarak gösterilebilmektedir. Aileler, değişen sosyo-ekonomik ortamın zorluklarını karşılamak için yoğun bir tempoda çalışmakta olup ve hükümetlerin onları desteklemede önemli bir rolünün olduğu yadırganamaz bir gerçektir.

Oyun alanını içeren çocuk bakımı, ebeveyn izni ve ekonomik politikalar Kanada'daki aile yaşamında önemli bir fark yaratmaktadır (McInturff ve Macdonald, 2015, s. 5) Kanada'daki aile politikaları konut, doğum ve ebeveyn izni, çocuk yardımı/ ödeneği, vasiyetname, cenaze düzenleme, emeklilik planlaması şeklinde sayılabilecek olup hükümet tarafından desteklenmektedir (Government of Canada, 2020).

Toplumsal temel olarak ailelere ve özellikle çocuklara sağlanan hizmetleri, programları öğrenmesi için çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Ailelere sağlanan desteklerin çocuklarının gelişimine doğrudan ve olumlu bir şekilde etki ve hizmet etmesinin, çocukların refahlarının aile içindeki kaynakların eşit bir şekilde paylaşımına bağlı olduğu da ayrıca kabul edilmektedir.

Çocuk ihmali ve istismarının önüne geçebilmek için atabileceğimiz en büyük ve temel adımlardan biri şüphesiz uygun eğitim koşulları yaratarak başta ebeveynler olmak üzere toplumsal bir bilgi ağı oluşturmaktır.

Kanada hükümetinin izlediği sosyal politikaların odak noktasında her bir çocuğun bebeklikten itibaren güvenliğinin sağlanması, çocuğun ilk yıllarında sağlıklı büyüüp gelişimlerinin sağlanması yatmaktadır.

Kanada hükümeti bu suretle Kimse Mükemmel Değildir (Nobody's Perfect) programına sahiplik yapmakta olup bu program kapsamında beş yaş ve altındaki çocukların ebeveynlerine ebeveynlik eğitimi ve destek sağlanmaktadır. Genç, bekar, sosyal ya da coğrafi olarak toplumdan uzak, düşük gelirli ve toplumdaki kaynaklara ya da desteğe erişme olasılığı daha düşük olan ebeveynlerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere tasarlanan bir program olma özelliğini taşımakta olup bebek sağlığı, beslenme ve güvenlik ile ilgili programlar il veya bölge hükümeti tarafından da verilmektedir.

Kimse Mükemmel Değildir programının kazanımlarından bazıları:

- Pozitif ebeveynliğin öğrenilmesinin sağlanması

- Ebeveynlerin, çocukların sağlığı, davranışları ve güvenlikleri hakkında bilgi sahibi olmalarının sağlanması
- Ebeveynlerin çocuk gelişimi üzerine yeni yetenekler kazanıp varolanları geliştirmeleri
- Ebeveynlerin özgüvenleri ve zor durumlarla baş etme mekanizmalarında gelişimlerinin sağlanması
- Aile içi şiddetin önlenmesi..

Çocukta engelin istismar hususunda bir risk faktörü olduğunu bilmekteyiz. Kanada hükümetinin fiziksel veyahut zihinsel işlevlerde uzun süreli yeti yitimine sahip çocukların (hayat boyu sürececek tedaviye ihtiyaç duyulması, işitme, konuşma, görme, yürüme, sinirim, korunma, zihinsel işlevler gibi günlük yaşam faaliyetlerinin önemli ölçüde kısıtlandığı durumlarda) ailelere vergisiz aylık ödemeler gerçekleştirilmektedir. Aynı zamanda bu ödenek kapsamında, çocuklar haftada en az 3 kez, en az 14 saat hayat sürdürme terapisine katılım gerçekleştirmedirler. Çocukta istismarı arttırıcı bir faktör olduğunun bilinmesiyle Kanada hükümetinin çocuğun bakımı ve rehabilitasyonu hususunda izlediği bu program, ihmal ve istismarın önlenmesi için önemli adımlardan yalnızca biridir.

Kanada'nın çocuklara yönelik izlemiş olduğu bu iki sosyal politikadan da görülmektedir ki Kanada çocuk hakları hususunda hassas politikalar izlemekle birlikte çocuğun denetim altında olduğu ve esasen çocuğun uğrayabileceği herhangi zararın tespitini kolaylaştıracak sosyal politikaların izlendiği gözlemlenmiştir.

Türkiye’de Çocuğa Yönelik Sosyal Politika Örneği: Sağlık Politikaları ve Sorunların İncelenmesi

Çocuklarla ilgili diğer bir sosyal politika sorun alanı ise sağlık konusudur. Sağlık hakkı, insan haklarının temelinde yer alan vazgeçilmez bir hak olup Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, çocukların en yüksek düzeyde sağlık hizmeti almasını “Taraflar Devletler, çocuğun olabilecek en iyi sağlık düzeyine kavuşma, tıbbi bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini veren kuruluşlardan yararlanma hakkını tanırlar. Taraflar Devletler, hiçbir çocuğun bu tür tıbbi bakım hizmetlerinden yararlanma hakkından yoksun bırakılmamasını güvence altına almak için çaba gösterirler. Taraflar Devletler, bu hakkın tam olarak uygulanmasını takip ederler...(BM ÇHS Md.24)” hükmü ile şart koşmuştur.

Koruyucu-önleyici –eğitici-bilgilendirici sağlık hizmetlerinin her sosyal gruptan vatandaşa ulaştırılamaması, bir taraftan da vatandaşların eşit ölçüde ve kalitede sağlık hizmetinden yararlanma olanaklarından mahrum bırakılması çocukların bir hak olarak nitelikli sağlık hizmeti almasını engellemekte olup aynı zamanda çocuğun istismar ve ihmalinin tespitini zorlaştırmakta, dolayısıyla bu hususta gerekli önlemlerin alınmasını da zorlaştırmaktadır.

Çocuğa yönelik istismarın ve ihmalin tespit edilmesi, akabinde çocuğun Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’yle birlikte güvence altına alınmış olan sağlık

hizmetlerinden yararlanma hakkına ulaşabilmesi, istismar ve ihmal sonrası sağlık sorunların giderilmesi hususunda ve çocuğun rehabilitasyon süreci için kritik önem taşımaktadır.

Oysaki Türkiye çocuk refahı açısından kritik bir gösterge olan 2012 yılı 5 yaş altı ölüm hızı açısından UNICEF Dünya Çocuklarının Durumu 2014 Yılı Rapor'unda 194 ülke arasından 120. Sırada yer almıştır.

Sağlık Bakanlığı'nca çocuk izleme kapsamında ülke çapında yürütülmekte olan Çocuğun Psikososyal Gelişimini Destekleme Programı'yla birlikte çocuk ve ailenin sosyo-ekonomik koşullarından ebeveynin ruhsal sağlığına ve bununla birlikte çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimleri hususunda ihmal ve istismar bulgularının izlenmesine yönelik gözlemleri içermekte olup sağlıklı gelişim desteklemeye yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

Programın temeli gözleme dayalı olup ev ziyaretlerinin çocuğun ihmal ve istismarının tespiti hususunda aileyi gözlem açısından çok mühim bir unsur olup güçlendirilmesi çocuğa yönelik ihmal ve istismarın engellenmesi için atılabilecek mühim adımlardan biridir.

Sadece telefon ile yapılacak takip özellikle risk altındaki bebek ve çocukların fark edilmesini engelleyecektir.

Kaçırılan Çocuklar Hususunda Seçili Ülkeler Arası Önlemlerin Karşılaştırılması: Amber Alert

Amber Alert adlı aplikasyon Amerika temelli olup, bir çocuğun kaybı / kaçırılması hakkındaki bilgilerin, tüm kitle bilgi kaynakları aracılığıyla anında halka (radyo istasyonları, televizyon, yol kenarı elektronik ekranlar, benzin istasyonlarında koşu hatları, oteller, süpermarketler, tren istasyonları ve havaalanlarına) iletilmesi suretiyle kaybı engelleme suretiyle geliştirilmiştir. Her cep telefonu kullanıcısı bir alarm çağrısı alır ve telefon ekranında kayıp çocukla ilgili bilgiler görüntülenir.

Kanada'nın AMBER Alert aplikasyonu yerelleştirilmesi, çocuk kaçırma olayları için hızlı ve oldukça etkili bir acil durum uyarı sistemi görevi görür ve hem medyayı hem de halkı bilgilendirir. Program tüm ülke genelinde uygulanmaktadır.

Kanada Kablosuz Telekomünikasyon Birliği ile, cep numaralarını kaydettiren kişilere kısa mesajlaşma sistemi (SMS) aracılığıyla uyarıların gönderilmesine izin veren ulusal bir anlaşması vardır.

Amber yerelleştirmesiyle birlikte Missingkids.ca, Kanadalıların e-posta, faks, Facebook veya Twitter gibi sosyal medya ve diğer platformlar aracılığıyla da Amber Alert sisteminde bulunmayan kayıp çocuk uyarılarını alma hususunda fırsat tanıyan, MissingKidsALERT geliştirilmiş olup benzer şekilde, yine Kanada Kayıp Çocuklar Derneği, halkı, kayıp çocuklar konusunda hızlı bir şekilde uyarmak için mekanizmalar geliştirmiştir.

Derneğin, "Most Valuable Network (En Değerli Ağ)" programı, Amber ve Acil Kayıp Çocuk Uyarılarını bölgelerindeki Facebook ve Twitter kullanıcılarına yaymaya yardımcı olur. Ayrıca, Kanada Kayıp Çocuklar Derneği tarafından yönetilen "Kod Arama" ve

"Marketwired" gibi diğer programlar, kayıp çocukları hızlı bir şekilde bulmak için şirketlere (akıllı telefon uygulamaları aracılığıyla) ve medya kuruluşlarına sahiptir. Böylelikle kayıp bir çocuk vakası, Kanada'nın Amber Alert yerelleştirmesi için uygun olmadığında bu program, kolluk kuvvetleri ve halkın fotoğraf dağıtım mekanizmalarının devreye girmesini sağlamaktadır. Örneğin, NCMPUR'un Canada's Missing web sitesi, kayıp çocukların fotoğraflarını (varsa), fiziksel özelliklerini ve kaybolma durumlarıyla ilgili bilgileri dâhil olmak üzere ülkenin dört bir yanından kayıp kişilerin profillerini bulundurmaktadır. Bu profiller, yetişkinlerin yanı sıra kayıp çocukların profilleridir ve birincil araştırma kurumunun (Adalet Bakanlığı) talebi üzerine yayınlanır.

Yine Amber Alert uygulaması (ICAAS) 2011'de İtalya'da kullanılmak üzere yerleştirilmiştir.

Türkiye'de uygulamanın yerleştirilmesi bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

1. Altan, Ö.Z. (2003). Sosyal Politika. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
2. ARIKAN, Ç. (2005). Türkiye'de Aile Politikası Uygulamalarına İlişkin Genel Bir Değerlendirme Aile Danışmanlığı El Kitabı içinde (117-123). Ankara: SHÇEK Genel Müdürlüğü ve Hacettepe Üniversitesi Aile Hizmetleri Araştırma Uygulama Merkezi (AHUM) Ortak Yayını.
3. Berkün S. (2019), Çocuk Dostu Kent Yönetimlerinin Çocuklar Tarafından Değerlendirilmesi: Bursa Örneği, BMİJ, (2019), 7(1): 135-152 doi: <http://dx.doi.org/10.15295/bmij.v7i1.1051>
4. Çoban, A. İ., Özbesler, C. (2009). Türkiye'de Aileye Yönelik Sosyal Politika ve Hizmetler. Aile ve Toplum, 5 (18), 31-41.
5. Güngör Göksu, G. (2018). Çocuk Dostu Şehirlerin Kurulmasında Çocuklara Duyarlı Bütçeleme'nin Önemi ve Rolü . Sayıştay Dergisi , (110) , 157-171 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/sayistay/issue/61566/919323>
6. İçağasioğlu Çoban, D. A. & Özbesler, Y. D. D. C. (2009). Türkiye'de Aileye Yönelik Sosyal Politika ve Hizmetler . Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi , 18 (18) , 31-42 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/spcd/issue/21099/227224>
7. Kara, Y. (2020). KUZNEY AMERİKA ÜLKELERİNDE AİLE POLİTİKALARI: AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ VE KANADA ÖRNEĞİ . Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi , 20 (48) , 643-666 . DOI: 10.21560/spcd.vi.557651
8. National Research Council (1993). Understanding Child Abuse and Neglect. Washington: National Academy Press.
9. POLAT, O. (2019). Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı - I. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

10. Riggio, E. (2002) "Child Friendly Cities: Good Governance in the Best Interests of the Child" *Environment & Urbanization*, 14(2), pp. 45-58.
11. Ronfani, P. (2001). *Children, Law and Social Policy in Italy. International Journal of Law, Policy and the Family*, 15(2), 276–289. doi:10.1093/lawfam/15.2.276
12. Sunal, O. (2011). SOSYAL POLİTİKA: SOSYAL ADALET AÇISINDAN KURAMSAL BİR DEĞERLENDİRME . *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* , 66 (03) , 283-305 . DOI: 10.1501/SBFder_0000002223
13. UNICEF, (2010). Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Rapor.
14. UNICEF Child Friendly Cities: An international initiative promoting child participation in local government, Erişim Adresi: <http://www.unicef.org/rightsite/sowc/pdfs/panels/Child%20Friendly%20Cities.pdf>
15. UNICEF, (2009). Çocuk Dostu Şehirler Bilgi Formu, Erişim Adresi: <http://childfriendlycities.org/tr/genel-bakis/cocuk-dostu-sehir-nedir/>
16. UNICEF, (2006). Çocuk Dostu Şehir Projesi Uygulama Yönergesi, Erişim Adresi: <https://childfriendlycities.org/resources/>
17. UNICEF, Çocuk Dostu Şehirler Uygulama Örnekleri, Erişim Adresi: <https://childfriendlycities.org/resources/> (
18. UNICEF Çocuk Dostu Şehirler, Erişim Adresi: <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/CFC%20Catalogue-TR.pdf>
19. <https://nobodysperfect.ca/about/what-is-nobodys-perfect/>
20. <https://www.canada.ca/en/revenue-agency/services/child-family-benefits/child-disability-benefit.html>

29-AİLE İÇİ CİNSEL ŞİDDET : ENSEST OLGU SUNUMU

Muhammed Said MEKE, Arş.Gör.Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, ORCID:0000-0002-6155-0925, msaidmeke@gmail.com

Prof. Dr. Hakan KAR, Prof.Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, ORCID:0000-0002-8790-6563, drhakankar73@gmail.com

Prof. Dr. Nursel GAMSIZ BİLGİN, Prof.Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, ORCID:0000-0002-7590-0017, nurselbilgin@yahoo.com

Prof. Dr. Halis DOKGÖZ , Prof.Dr., Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, ORCID:0000-0003-4946-3826, halisdokgoz@mersin.edu.tr

AİLE İÇİ CİNSEL ŞİDDET : ENSEST OLGU SUNUMU

Arş.Gör.Dr.Muhammed Said MEKE¹, Prof. Dr. Hakan KAR¹, Prof. Dr. Nursel GAMSIZ BİLGİN¹, Prof. Dr. Halis DOKGÖZ¹

**Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Mersin*

Giriş ve Amaç

Çocuklar; aile içinde ve güven duydukları kişilerden gelebilecek cinsel şiddete karşı korunmasızlardır. Ensest olguları büyük oranda gizli kalmakta ve adli bildirimi yapılmamaktadır. Bu olgu sunumunda; aile içindeki cinsel istismar olan ensestin, nadir görülen bir formuyla aile içinde gerçekleşen cinsel şiddet hakkında farkındalık oluşturmak amaçlanmıştır.

Olgu

Dış merkezde karın ağrısı şikayetiyle yapılan poliklinik muayenesinde gebelik saptanan 16 yaşındaki cinsel istismar iddiasıyla gelen kız çocuğunun adli tıp muayenesinde; kendisinden 3 yaş küçük erkek kardeşiyle 4 ay boyunca vajinal yoldan birlikte olduğunu, ilişkiyi kendi isteğiyle gerçekleştirdiğini ifade etti. Ano-genital muayenesi doğal olup herhangi bir bulguya rastlanmadı. Diğer muayenelerinde; 34 haftalık gebe olduğu, olaya bağlı “Major Depresyon” geliştiği saptandı.

Tartışma ve Sonuç

Ensest olgularının büyük bir kısmı gizli kalmaktadır. Araştırmalara göre; ensest olguların %10’unun adli bildirimi yapılmaktadır. Bildirilen olguların büyük bir kısmı ise; kontrol muayenelerinde saptanan istismar bulguları ve gebelik sonucu ortaya çıkmaktadır.

Mevzuatta TCK Madde104’e göre; önceki yıllarda onbeş yaşını bitirmiş çocukla cinsel ilişkinin cezalandırılması şikayete tabi iken, 2014 yılından itibaren; suçun evlenme yasağı bulunan kişilerce işlenmesi halinde şikayet aranmaksızın cezalandırılması yönünde düzenleme getirilerek çocukların aile içinde cinsel istismara karşı korunması sağlanmıştır.

Ensestin kardeşler arasında gerçekleşen türünün en nadir görülen formlarından biri abla ile küçük erkek kardeş arasındadır. Bu ilişki tipinde genelde abla dominant olup kardeşi zorlama şeklinde gerçekleşmektedir. İlişkiye zorlanma; küçük kardeşin ileriki yaşamında cinsel birliktelikleri ve evliliklerinde olumsuzluklara neden olduğu bilinmektedir. Çocuk yaşta meydana gelen gebelikler ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar; çocukta ruhsal ve/veya fiziksel kalıcı sorunlara neden olabilmektedir.

Ensest mağdurları sağlık kuruluşlarına farklı nedenlerle başvurabilmekte olup bazen hiçbir bulgu saptanamamaktadır. Sağlıklı bir toplumun temelleri olan çocukların, aile içinde gerçekleşen cinsel şiddete, bildirilenin aksine daha sık maruz kaldığı akılda tutulmalıdır. Sağlık çalışanlarına ensest ve cinsel şiddetin diğer türlerine yönelik farkındalık artırıcı eğitimler önermekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Cinsel Şiddet, Ensest, Cinsel İstismar, Çocuk İstismarı

SEXUAL VIOLENCE IN FAMILY: INCEST CASE REPORT

Res. Asst. Dr. Muhammed Said Meke, Prof.Dr. Hakan Kar, Prof.Dr. Nursel Gamsız Bilgin Prof.Dr. Halis Dokgöz

ABSTRACT

Introduction and Aim

Children; they are vulnerable to sexual violence within the family and from people they trust. Incest cases remain largely confidential and cases are not reported. In this case report; it is aimed to raise awareness about sexual violence in the family with a rare form of incest, which is sexual abuse in the family.

Case

A 16-year-old girl who was allegedly sexually abused, had abdominal pain and was found to be pregnant was examined. She stated that she had sexual intercourse with her brother, who was 3 years younger than her, for 4 months, and that she had voluntarily had intercourse. His ano-genital examination was normal and no findings were found. In other examinations; She was 34 weeks pregnant and diagnosed as "Major Depression".

Discussion and Conclusion

Most of the incest cases remain confidential. According to the research; 10% of incest cases are reported. Most of the reported cases are; It occurs as a result of abuse findings and pregnancy detected in control examinations. According to Turkish Penal Code 104; since 2014; children are protected against sexual abuse within family by punishing them without need for a complaint. One of the rarest forms of incest that occurs between siblings is between a sister and a younger brother. In this case, the older sister is dominant. Forced sexual intercourse causes negativities in their sexual relationships and marriages in their future life. Childhood pregnancies and

diseases may cause permanent mental and/or physical problems in the child. Sometimes no symptoms can be detected in incest victims. It should be kept in mind that children who are the foundations of a healthy society, are exposed to sexual violence in family more. We recommend that healthcare professionals be given awareness-raising training on incest and other types of sexual violence.

Keywords: Sexual Violence, Incest, Sexual Abuse, Child Abuse

AİLE İÇİ CİNSEL ŞİDDET : ENSEST OLGU SUNUMU

Arş.Gör.Dr.Muhammed Said MEKE¹, Prof. Dr. Nursel GAMSIZ BİLGİN¹, Prof. Dr. Hakan KAR¹, Prof. Dr. Halis DOKGÖZ¹

**Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Mersin*

Giriş ve Amaç

Şiddet, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından, “fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması” durumu olarak tanımlanmaktadır.[1] Dünya Sağlık Örgütü’ne göre cinsel şiddet ise; herhangi bir kişi tarafından, herhangi bir yerde, istenmeyen cinsel sözler söyleme, cinsel yaklaşım, ticari amaçla cinsel olarak kullanmayı kapsayan zorlama ile yapılan her türlü eylemlerdir.[2] Şiddet maruz kalan gruplara göre; kadına yönelik şiddet, çocuğa yönelik şiddet, yaşlıya yönelik şiddet, akranlar arası şiddet, kardeşler arası şiddet, flört şiddeti, engelliye yönelik şiddet, LGBT şiddeti, mülteci şiddeti, kişinin kendine yönelik şiddet olarak, türüne göre ise; fiziksel şiddet, cinsel şiddet, duygusal şiddet, ekonomik şiddet, siber şiddet olarak sınıflandırılmaktadır.[1, 3]

Şiddetin türlerinden biri olan cinsel şiddetin çocuklara karşı gerçekleştirilen bu eylemlere ise cinsel istismar denilmektedir. Cinsel istismar DSÖ’ye göre; “Çocuğun sağlığını, fiziksel ve psikososyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen ve bir yetişkin, toplum ya da ülke tarafından çocuğa bilerek veya bilmeyerek yapılan davranışlar” şeklinde tanımlanmıştır. Genital bölgeleri elleme, teşhircilik, röntgencilik, pornografiden irza geçmeye kadar çok geniş yelpazedeki tüm davranışları kapsamaktadır. [1] Cinsel istismar iki grupta incelenebilmektedir. Temas olmaksızın gerçekleşen istismar tipleri olup bunlar; seksi konuşma, teşhircilik, röntgencilik(voyeurizm)’dir. Diğer ise temas ile gerçekleştirilen istismar tipleri olarak; cinsel amaçlı dokunma ve sürtünme, çocuğun genital organlarının yalanması, öpülmesini içeren oral-genital seks, interfemoral ilişki, cisim yada organ penetrasyonunu içeren seksüel penetrasyonlar, çocuk pornosu ve fuhuşa zorlamayı içeren cinsel sömürü biçimleri olarak sınıflandırılabilir. Ensest de cinsel istismarın gizli bir formu olduğundan bu sınıflandırmaya göre değerlendirilebilmektedir.

Cinsel istismarın aile içinde ve kan bağı olmaksızın güven duyduğu kişilerce gerçekleştirilmesi ise ensest olarak değerlendirilmektedir. Çocuklara karşı gerçekleştirilen cinsel şiddet eylemlerinin büyük bir kısmı tüm dünyada olduğu gibi

Ülkemizde de gizli kalmakta, bildirimleri daha nadir olmaktadır. Ensest türü istismarların ise çok daha azının bildirimi yapıldığı bilinmektedir. Çocuklar; aile içinde ve güven duydukları kişilerden gelebilecek eylemlere karşı daha fazla risk altında olduklarından ortaya çıkarılmaları da oldukça zordur.[1, 4]

ABD Sağlık ve İnsan Hakları Servisi her yıl 60.000 çocuğun cinsel istismara uğradığını bildirmektedir. Dünyada, kız çocuklarının yaklaşık %25'i, erkek çocukların %9'u çocukluk çağında herhangi bir cinsel istismara maruz kaldığı belirtilmektedir. Her yaştan ve sosyoekonomik gruptan çocuklar cinsel istismara maruz kalmakta, olguların yaklaşık %30'u 2-5 yaş, % 40'ı 6-10 yaş ve %30'u 11-17 yaşları arasında olmaktadır. Cinsel istismarın genellikle ilk kez 8-12 yaşlar arasında yaşandığını belirtmektedirler. Tüm dünyada saptanan cinsel istismar vakalarının %20-25'inin ise ensest vakaları olduğu saptanmıştır. Çocukların cinsel istismarı, öncelikli olarak, preadölesan dönemlerde gerçekleşmektedir. Kızlar erkeklere göre daha fazla cinsel istismara uğramakla birlikte erkeklerin cinsel istismarı bildirme olasılığının da daha düşük olduğu belirtilmektedir.

Cinsel istismar failleri genellikle erkeklerdir ve genellikle çocukların tanıdığı ve güvendiği yetişkinlerdir. ABD'de bildirilen olgularda sırasıyla baba ve diğer akrabaların cinsel istismar mağdurlarının %21 ve 19'undan sorumlu olduğunu; faillerin çocuklara hediye verme ve çeşitli oyun yoluyla çocukları hedeflediklerini ve çocukları sistematik biçimde duyarsızlaştırarak temas, cinsellik hakkında konuşma gibi yollarla çocuklara ulaştıkları bildirmektedir.

İstismarın bildiriminde olayın gizli tutulmasında; çocuğun olayı anlatamaması, diğer aile bireylerinin önündeki engeller, toplumsal baskı ve namus anlayışı rol oynamaktadır. Mağdur olan ocuk güvenini kazanan kişilerce uğradığı istismarı anlatmasını güçleştiren nedenlerden ilki çocuğun küçük yaşlarda maruz kaldığı istismarı normal olarak algılayıp dile getirmemesidir. Olaydan kendisini suçlama, taciz edenin baskı ve tehditleri, çocukların yetiştiriliş ve eğitim biçimlerinden kaynaklandığı da bilinmektedir. Diğer bir neden ise sağlık ve eğitim kurumlarında istismar olgularına karşı personelin yeterli bilgi ve beceriye sahip olmaması gösterilmektedir.

Araştırmalara göre cinsel istismar için risk faktörleri belirlenmiştir. Mağdurun küçük yaşta, kız çocuğu olması, fiziksel ve/veya mental gelişim bozukluğu, pasif, bağımlı, ie dönük, kendini ifade etmede zorluk yaşayan çocuklar olması, ebeveynlerden birinin yokluğu, dağılmış aile yapısı, sosyal izolasyon, düşük sosyoekonomik düzeye sahip olması, istismarcının ise; cinsel istismar öyküsü, genetik yatkınlık, gelişmemiş sosyal ilişkiler, ailevi sorunlar, hormonal olaylar ve mevcut psikopatolojileri istismarda rol oynadığı belirtilmektedir.[3]

Ensest görülen ailelerde, aile fertlerinin yoğun bir şekilde terkedilme ve ailelerinin dağılma korkusuyla birbirlerine bağlandıkları görülmüştür. Bu durum işlevsiz bir aile sisteminin açık göstergesidir. Ailenin dışarıdan görünümü normal olabilir, ancak daha yakından incelendiğinde ailenin patolojik i mekanizmaları belirginleşmektedir. Genellikle katı bir şekilde ataerkil yapıya sahip ailede, baba çoğunlukla şiddet veya

tehditlerle baskın pozisyonunu korur. Aile içerisinde rol karmaşası yaygındır ve annenin görevlerinin çoğunu kızına bıraktığı görülür. Aile sosyal olarak izole olma eğilimindedir, aile üyeleri yabancı kişilerle yalnızca yüzeysel temaslarda bulunmaktadır. Ensest görülen ailelerde baba aileyi koruyan kilit unsur olarak görüldüğünden mağdurun ensest sırrını açıklamasının muhtemelen aileden çıkarılmasıyla sonuçlanacağına farkına varılması sessizliği sürdürme motivasyonu sağlamaktadır.[1, 5]

Ensest türü istismarın türleri ise; baba-kız ensesti, kardeşlerarası ensest, baba-oğul ensesti, anne-oğul ensesti, anne-kız ensesti, büyükbaba-torun ensesti, büyükanne-torun ensesti, dayı/amca-yeğen ensesti, teyze-hala-yeğen ensesti şeklinde sınıflandırılmaktadır. Bu türlerden kardeşler arasında olanlar en sık karşılaşılan ensest türlerindendir. Kardeşleri arasında gerçekleşen bu tür cinsiyet ve yaşa göre ağabey, abla, küçük kız kardeş, küçük erkek kardeş, yaş farkı olanlar ve olmayanlar olarak değerlendirilebilmektedir. Bu türler arasında nadir görülen formlardan biri ise abla ile küçük erkek kardeş arasında görülen türüdür.

Ülkemizde çocukların cinsel istismarı TCK'nın 103. Maddesi'nde düzenlenmiştir. Kanun maddesine göre cinsel istismar, on beş yaşını tamamlamamış ya da on beş yaşını tamamlamış olmakla beraber fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilmiş her türlü cinsel eylemi tanımlamaktadır. Buna göre, bu kapsamdaki çocuklara karşı yapılan penetrasyon, dokunma, teşhircilik, röntgencilik ya da cinsel içerikli konuşmalar gibi davranışlar, çocuğun cinsel istismarı olarak değerlendirilmektedir. Aynı zamanda on beş yaşını tamamlamış ve kendisine karşı yapılan fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmiş çocuklara karşı yapılan cinsel davranışlar da, cebir, hile, tehdit veya iradeyi etkileyen başka bir yolla gerçekleştirilmişse yine cinsel istismar olarak değerlendirilmektedir. TCK'nın 104. Maddesinde ise reşit olmayanla cinsel ilişki suçu düzenlenmiş olup buna göre rıza dahilinde ve cebir, şiddet, hile olmaksızın 15 yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkinin suç olması için, mağdurun şikâyetinde bulunması şartı aranmıştır. 2014 yılındaki düzenleme ile suçun mağdur ile arasında evlenme yasağı bulunan kişi tarafından işlenmesi hâlinde, şikâyet aranmaksızın cezalandırılması şeklinde değiştirilmiştir.[6]

Çocuklara karşı gerçekleşen cinsel istismar çocukluk çağı ve ileriki yaşamında çeşitli fiziksel ve psikiyatrik rahatsızlıklara neden olabilmektedir. Çocuk yaşta ortaya çıkan gebeliklerin mağdurda ölüme kadar çeşitli sağlık sorunlarına sebep olmakta iken doğum yapanların, kendisi bir çocukken bir bebeğe bakmak zorunda kalması psikiyatrik rahatsızlıklara sebebiyet vermektedir. İstismar sonucu cinsel yolla bulaşan bir hastalığa yakalanan mağdurlar, hastalığın tedavi ve takip sürecinde ikincil bir travmaya uğramaktadırlar.[3]

Çocuklarda gelişen ruhsal sorunların şiddeti; cinsel istismar eyleminin özelliklerine (penetrasyon ve anal ilişkinin olması gibi), maruz kalınan istismar yöntemlerine (özellikle, şiddet kullanması ve şiddetin derecesine), istismar esnasında çocuğa verilen mesajlar ve bu mesajların çocuk için taşıdığı anlamlara, çocuğun

yaşına, istismar olayının yaşanma sıklığı ve süresine bağlı olarak değişebilmektedir. Cinsel istismara uğramış çocuklarda, istismarla birlikte yaşanan travmatik cinsellik, ihanet duygusu, güçsüzlük, stigmatizasyon (damgalanma) gibi çeşitli dinamikler yer almaktadır. Ortaya çıkan bu dinamikler travmaya farklı bir özellik katarak, travmatik olayın etkilerini ağırlaştırır ve çocuğun bilişsel (kognitif) ve emosyonel (duygusal) oryantasyonuna zarar verir. Böylece travma sonrasında çocuğun benlik algısında değişiklikler, duygulanım sürecinde bozulmalar ortaya çıkmaktadır. Tekrarlayan biçimde aile üyeleri tarafından cinsel istismara uğrayan çocuklarda; çoğul kişilik bozukluğu, borderline kişilik bozukluğu, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), unutkanlık, disosiyasyon, depresyon, intihar düşünceleri, kendine zarar verme davranışı, sanrılar, bilişsel ve sosyal becerilerde bozulma olduğu araştırmalarda ortaya konulmuştur. Ayrıca, bu çocukların ileriki yaşamlarında, sosyal işlevselliklerinde bozulmalar, kişiler arası ilişkilerde sorunlar (özellikle de uzun süreli ikili ilişkilerde güven problemi), özgüven eksikliği, değersizlik fikirleri, alınganlık, kompulsif cinsel davranışlar, cinsel işlev bozuklukları, cinsel kimlik karmaşası gibi pek çok sorun yaşadıkları da saptanmıştır.[1, 3]

Cinsel istismar mağduru çocukların tedavisi ile ilgili genel olarak tedavide travmanın doğrudan araştırılması, stres ile başa çıkma tekniklerinin uygulanması, travma ile ilgili yanlış düşüncelerin düzeltilmesi, anne ve babaların tedaviye dahil edilmesi gerektiği kabul edilmektedir. Cinsel istismar olgularında yoğun bireysel terapiye ek olarak, gerekli görülen bazı durumlarda grup ve aile terapisi uygulanmaktadır. Özellikle aile içindeki enstest türü istismar vakalarında hekimle hasta arasındaki ilişki, çocuğun kurduğu ilk sağlıklı ilişki olabileceğinden olayın yeni olduğu dönemde çocuğa destek olmak önemlidir. Bu çocuklar kendilerini yalnız, terk edilmiş ve suçlu hissettiklerinden, bu olgularda destekleyici yaklaşımların tedavi edici değeri büyüktür. Travmatik anılarla ilişkili duygusal süreçlerin çalışılması tedavinin temel noktasını oluşturur. Bu süreç çocuklarda oyun terapisi içinde gerçekleşebilir. Üst düzey savunma düzeneklerinin geliştirilmesi, ego kapasitesinin arttırılması, çocuğun sosyal aktivitelere, becerilerine uygun bireysel etkinliklere yönlendirilmesi amaçlanır. Cinsel istismar sonrasında psikofarmakoterapinin, özellikle TSSB ve diğer eşlik eden ruhsal bozukluklarda etkili olduğuna dair yayınlar bulunmaktadır. Farmakoterapinin özellikle psikoterapiye olumlu yönde etkisi olduğu ancak tek başına yeterli olmadığı görüşleri de mevcuttur.[3]

Bu olgu sunumunda; aile içinde gerçekleşen cinsel istismar olan ve tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de gizli kalan formu enstestinin sanılanın aksine yaygın olduğunu, enstestinin türleri içerisinde nadir görülen ablanın küçük erkek kardeşe karşı gerçekleştiği bir formuyla aile içindeki cinsel şiddet hakkında farkındalık oluşturmak amaçlanmıştır.

Olgu

Dış merkezde karın ağrısı şikâyetiyle yapılan poliklinik muayenesinde gebelik saptanan 16 yaşındaki kız çocuğu cinsel istismar iddiasıyla Mersin Üniversitesi Adli Tıp Anabilim Dalı'nda muayene edildi. Çocuktan alınan öyküde; anne baba ve erkek

kardeşiyle köyde yaşadıklarını, lisede öğrenim gördüğünü, ilkokula giden kendisinden 3 yaş küçük erkek kardeşiyle en son 3 ay önce olmak üzere 4 kez, 4 ay boyunca vajinal yoldan birlikte olduğunu, ilişkiyi kendi isteğiyle gerçekleştirdiğini ifade etti. Aydınlatılmış onam sonrası kolposkop eşliğinde yapılan ano-genital muayenesinde fevhası 2cm olarak ölçüldü ve muayenesinde herhangi bir bulguya rastlanmadı.

Kadın Hastalıkları ve Doğum Anabilim Dalı tarafından yapılan muayenesinde; çocuğun 34 haftalık gebe olduğu, cinsel yoldan bulaşan hastalığının bulunmadığı, Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı tarafından yapılan muayenesi sonucunda; özgeçmişinde; 11. Sınıf olduğu, anne ve babasıyla birlikte ilçede yaşadığı, kendisinin küçük bir erkek kardeşi olduğu, kendisinden alınan öyküde; kendi rızası ile kendinden 3 yaş küçük erkek kardeşi ile girdiği 4-5 cinsel ilişki sonucunda hamile kaldığını, okulda nefes darlığı çekip öğretmenleri tarafından hastaneye götürülene kadar fark etmediğini, olay ortaya çıkınca polisler tarafından kuruma yerleştirildiğini, yapılan ruhsal muayenede; 15-16 yaşlarında gösteren, giyimi ve hijyeni sosyokültürel düzeyine uygun çocuk kurum görevlisi eşliğinde geldiği, duygulanımı depresif, çağrışımları doğal; algı, bellek, dikkat ve yönelim kusuru saptanmadığı, yapılan ruhsal muayene sonucunda; yaşadığı süreçlere bağlı olarak “Major Depresyon” geliştiği belirlendiği, 33 haftalık gebe olması nedeniyle suid riski olmasına rağmen ilaç tedavisi başlanamamış olup, kurum görevlileri suid riski açısından bilgilendirildiği, uyarı ve önerilerde bulunulduğu, ilaç tedavisi doğum sonrasına ertelenip, takip altına alındığı belirtildi. Hastanın okul başarısının normal olduğu, olaydan önce psikiyatrik ya da benzer nedenlerle başvurusunun olmadığı öğrenildi.

Tartışma

Ensest; kan bağı aranmaksızın aile içinde veya çocuğun güven duyduğu kişilerce cinsel istismardır.[7] UNICEF’in 2012 raporunda; çocuk ve ergenlerin; ebeveynler, erkek arkadaşlar veya kız arkadaşlar, okul arkadaşları, öğretmenler ve işverenler gibi tanıdıkları ve güven duydukları kişilerce daha sık cinsel şiddete uğradıkları belirtilmektedir.[4]

Mevzuatta ensest tanımı bulunmamakta olup bu konuda TCK Madde104’e göre; önceki yıllarda onbeş yaşını bitirmiş çocukla cinsel ilişkinin cezalandırılması şikayete tabi iken, 2014 yılından itibaren; suçun evlenme yasağı bulunan kişilerce işlenmesi halinde şikayet aranmaksızın cezalandırılması yönünde düzenleme getirilerek çocukların aile içinde cinsel istismara karşı korunması sağlanmıştır.[6]

Araştırmalara göre; aile içinde gerçekleşen ensestin bildirimi oldukça düşük olduğundan saptanması, ortaya çıkarılması da oldukça zordur. Bir tabu olan ensest olgularının sadece %10’unun bildirildiği düşünülmektedir. Bildirilen olgular ise; kontrol muayenelerinde saptanan istismar bulguları ve gebelik sonucu ortaya çıkmaktadır.[8, 9]

Ensest, ortaya çıkarılmasının zor ve bildiriminin oldukça düşük olması bazı sebeplere bağlı olduğu düşünülmektedir. Ailesinde güvendiği kişilerce ve güvenli bildiği ortamlarda gerçekleşmesi mağduru içinden çıkamayacağı bir çembere

hapsetmektedir. Bu çemberden çıkması için kendisi güvende hissedeceği başka ilişkilere ya da ortamlara ihtiyacı vardır. Hekim ve diğer sağlık profesyonellerinin onun güvenini kazanacak yaklaşım biçimiyle mağdura yaklaşımları istismarı ortaya çıkarmada önemli rol oynayacaktır.[5]

Ensest türü istismara uğrayan mağdurlar, istismar dışında herhangi bir şikayetle poliklinik muayenesine başvurabilmektedir. Bu muayeneler esnasında muayene eden hekimin istismar açısından dikkatli, özenli ve bilinçli olması buz dağının görünmeyen yüzünü ortaya çıkarmada önemli rol oynayacaktır. Başvuran olguların muayenesinde; genital bölgede yaralar, veneryen hastalıkların varlığı, kronik vulvovaginitis, genital muayenede elde edilen anormal bulgular, hamilelik, yoğun anksiyete, cinsel içerikli çizimler, sözler veya cinsel oyunlar gibi çocuğun yaşına ve gelişimine uygun olmayan cinsel davranışların varlığı çocuğun cinsel istismar açısından daha detaylı değerlendirilmesi için değerli bulgulardır. İstismar düşündüren bulguların varlığı halinde anamnez genişletilerek muayeneye çocuğun ailesi de dahil edilmelidir.[10]

Çocuğun aile yapısı, yapılan araştırmalara göre genel de çekirdek aile olarak karşımıza çıkmasına rağmen diğer aile yapılarında da gerçekleşebileceği unutulmamalıdır. Sosyoekonomik açıdan ise, her sosyoekonomik düzeydeki ailelerde enseste rastlanabileceği bilinmektedir. Bu aileler tipik olarak dışarıdan bakıldığında herhangi bir sorun bulunmayan normal görünen aileler olup genelde içe kapanık yapıdadır. Bu nedenle istismarın ortaya çıkarılması detaylı alınan anamnez ile mümkün olacaktır.[1]

Cinsel istismarın kanıtlanması oldukça güçtür. Bu durumda çocuğun söylediklerini dikkate almak olgunun atlanma tehlikesini azaltacaktır. İstisna olan bir durum da, çocukta bulunan spermin DNA incelenmesinin istismar failinin belirlenmesinde kullanılmasıdır. En önemli faktör muayeneyi yapan doktorun ergenlik öncesi çocuklarda görülen anormal bulguları normallerinden ayırabilme becerisidir. Öykü ve aydınlatılmış onamın ardından muayene, iddia edilen olaydan sonra mümkün olan en kısa sürede eğitimli ve deneyimli bir hekim tarafından yapılmalıdır. Çocuklara yapılacak işlemlerin anlatılması sonrası duygusal veya fiziksel travmaya neden olunmadan muayenesinin yapılması gerekmektedir. Öncelikle muayeneler çocuğun rahatsız olmayacağı, iletişim sağlanan ve çocuğun kendini güvende hissettiği bir ortamda gerçekleştirilmelidir. Gerektiğinde muayene esnasında çocuğun yanında bulunmasını isteyebileceği bir ebeveynin de bulunması sağlanmalıdır. Fizik muayene iyi aydınlatılmış bir ortamda ağız, göğüsler, cinsel organlar, iç uyluklar, perineal bölge, kalçalar ve anüsü de içeren tam bir fizik muayene gerçekleştirilmelidir. Otoskop ışık kaynağı genellikle genital yapıların doğrudan görülmesini sağlamakla birlikte özellikle kolposkopi, büyütme, video kaydı ve fotoğraflama ile desteklenmelidir.[1, 8]

Ensest sıklık sırasına göre; en sık baba veya üvey baba, sonra erkek kardeş, nadir olarak da anne tarafından gerçekleştirilmektedir. Kardeşler arasındaki nadir görülen diğer formu ise abla ile küçük erkek kardeş arasında gerçekleşen türüdür. Bu ilişki tipinde genelde abla dominant olup kardeşi zorlama şeklinde gerçekleşmektedir.

İlişkiye zorlanma; küçük kardeşin ileriki yaşamında cinsel birliktelikleri ve evliliklerinde olumsuzluklara neden olmaktadır.[1, 11]

Çocuk yaşta meydana gelen gebelikler ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar; cinsel istismar travmasının şiddetlendiren diğer bir unsurdur. Gebeliğin sonlandırılmasının veya geç kalınan olgularda doğumun gerçekleşmesi travmanın kalıcı hale gelmesinde etkili olmaktadır. Doğum yapmak zorunda kalan ruhsal ve/veya fiziksel olarak gelişimini tamamlamamış olan çocukların, annelik rolüne soyunmasına, kalıcı psikiyatrik ve fiziksel hastalıklara ve hatta ölümlere neden olabilmektedir.[1, 12] Muayene sonrasında cinsel yoldan bulaşıcı hastalıklar ve gebelik açısından profilaksi uygulanmalı, uygun tedavi takipleriyle hastalıklar ve gebelikler kontrol altına alınmalıdır. Tespit edilen gebelikler için yasal süreler dikkate alınarak sonlandırma veya doğum gerçekleşen olgularda ise mağdura psikiyatrik destek sağlanmalıdır.[10]

Sonuç

Cinsel istismar tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de bildirimi az ve tespit edilmesi oldukça zordur. Cinsel istismar türlerinde olan ve tüm dünyada tabu haline gelen ensestin ise ortaya çıkarılması çok daha güç olmaktadır. Araştırmalarda; olguların çoğunun kontrol muayenelerinde veya başka bir davanın seyri esnasında ortaya çıktığı bildirilmektedir.

Ensest mağdurları sağlık kuruluşlarına farklı nedenlerle başvurabilmekte olup bazen hiçbir bulgu saptanamamaktadır. Mağdurlar kontrol muayenelerine başvuru esnasında istismar bulguları; detaylı anamnez, muayene ve sağlık personelinin dikkatiyle ortaya çıkarılmaktadır. Sağlıklı bir toplumun temelleri olan çocukların, aile içinde gerçekleşen cinsel şiddete, bildirilenin aksine daha sık maruz kaldığı akılda tutulmalıdır.

Ensest ve cinsel şiddetin diğer türlerinin ortaya çıkarılması için diğer meslek dallarında olduğu gibi sağlık kuruluşlarında görev yapan sağlık personellerine de önemli görevler düşmektedir. İstismar açısından yeterli bilgi ve donanımına sahip personeller, istismarın ortaya çıkarılmasında da etkilidir. İstismarın görünenin aksine oldukça yaygın olduğu göz önünde bulundurularak her vakada istismar açısından dikkatli davranılması gerekmektedir. Bu konuda gerekli görüldüğü takdirde sağlık çalışanlarına ensest ve cinsel şiddetin diğer türlerine yönelik farkındalık artırıcı eğitimler verilmesi gerektiğini önermekteyiz. Farkındalık eğitimleri ile gizli kalmış cinsel şiddet formu olan ensest mağdurlarının sessiz çığlığına kulak verilebileceğini düşünmekteyiz.

Kaynaklar:

1. Polat, O. (2016). *Şiddet. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 15-34.
2. Organization, W.H., *Responding to children and adolescents who have been sexually abused: WHO clinical guidelines*. 2017.
3. Aktepe, E., *Çocukluk çağı cinsel istismarı*. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 2009. 1(2): p. 95-119.

4. UNICEF, *Sexual violence against children in the Caribbean: Report* 2012. Retrieved December, 2013. **18**: p. 2019.
5. Alanur Çavlin, F.K., Hanife Aliefendioğlu, *Ailenin Karanlık Yüzü Ensest*. 2018, İstanbul: Metis Yayınları.
6. T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi. Erişim: <https://www.mevzuat.gov.tr/> Erişim Tarihi: 26.08.2021.
7. Bozbeyoğlu, A. Ç., Koyuncu, E., Sezgin, A. U., Kardam, F., & Sungur, A. (2009). *Türkiye’de ensest sorununu anlamak*. Ankara, Nüfusbilim Derneği. .
8. *Adli Tıp ve Adli Bilimler*, H. DOKGÖZ, Editor. 2019, Akademisyen Kitabevi: Ankara.
9. Dokgöz, H. and H. Kar, *Çocukta cinsel istismar*. Türkiye Klinikleri J Child Psychiatry-Special Topics, 2017. **3**(3): p. 169-74.
10. Taner, Y. and B. Gökler, *Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri*. Acta Medica, 2004. **35**(2): p. 82-86.
11. Peeters, S., *Betrayal of Innocence: Incest and its devastation By Susan Forward and Craig Buck*. Pelican Books, 1981. 154 pp. Children Australia, 1982. **6**(4): p. 26-27.
12. Aydemir, E., *Evlilik mi evcilik mi? Erken ve zorla evlilikler: Çocuk gelinler*. 2011: International Strategic Research Organization (USAK).

30-ADLİ BİLİMLERDE BİR ADLİ TAHKİKAT YÖNTEMİ OLARAK SOSYAL MEDYA TARAMASI

Umut Oktay, Araştırma Görevlisi Doktor, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Orcid ID: 0000-0003-2580-4868, umutokty@gmail.com

Esin Akgül Kalkan, Doçent Doktor, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Orcid ID: 0000-0002-7045-5401, dr.esin.akgul@gmail.com

Semih Petekkaya, Doktor Öğretim Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Orcid ID: 0000-0003-3851-6953, semihpetekkaya@gmail.com

Adli Bilimlerde Bir Adli Tahkikat Yöntemi Olarak Sosyal Medya Taraması

Umut Oktay

Esin Akgül Kalkan

Semih Petekkaya

ÖZET

Amaç: İnternet, dünya genelinde kullanıma girmesiyle alışverişten bilgi aktarımına, iletişimden haberleşmeye birçok amaçla kullanılmaktadır. İnternet ve sosyal medya kullanımı yaygın olup, bu ortamlarda üretilen içerikler günümüzde adli makamlar tarafından suç ve suçluların tespit edilmesinde de yoğun olarak yararlanılmaktadır. Bu çalışmada sosyal medyanın adli tahkikatta kullanım amaçlarından bahsetmek amaçlanmıştır.

Yöntem: Adli tahkikatta sosyal medya kullanımına değinen literatür PubMed ve Google Scholar üzerinden “social media, law enforcement, forensic investigation” kelimeleri ile tarandı.

Bulgular: Sosyal medya yaygın kullanımı nedeniyle adli bilimler çalışanları için yoğun bir bilgi kaynağıdır. Sosyal medya, suç niteliği taşıyan paylaşımların takip edilmesi ve faillerin bulunup yakalanması için eşsiz bir veri kaynağıdır. Örneğin ölüm zamanının tespit edilmesinde, kişinin canlı olduğu bilinen son tarihin tespitinde sosyal medyadaki ‘son görülme’ bilgisi kullanılmaktadır. Bazı ölüm olgularında ölümün nerede ve nasıl meydana geldiğine dair aydınlatıcı bilgiler sunabilmektedir. Sosyal medya kullanıcıları kendileri ile ilgili aile, ırk, cinsel yönelim, eğitim seviyesi ve meslek gibi bol miktarda kişisel bilgiyi online platformlara yüklerken son zamanlarda bulunduğu etkinliklerle ilgili de video ve fotoğraf gibi görsel içeriklerle birlikte konum bilgilerini de insanlığa sunmaktadır. Örneğin İngiltere’de, bir uyuşturucu taciri kriptolu mesajlaşma platformu üzerinden paylaştığı avuç içi ve parmaklarını gösteren bir fotoğraf paylaşmıştır. Polis tarafından yapılan çalışmada bu el fotoğrafından şüphelinin parmak izi elde edilmiş ve kişi yakalanmıştır.

Sonuç: Sosyal medya verileri günümüzde adli soruşturmayı yönlendirmek için kullanılmaktadır. “Sosyal medyada yapılacak olay yeri incelemesi”, ölüm zamanı ve

olası ölüm nedeni açısından otopsi öncesinde önemli bilgiler sağlayabilir. Taşınmış cesetlerde ölüm yeri tespitinde kişinin sosyal medyada yer bildirimi yaptığı yerler taranabilir. Psikolojik otopsi açısından önemli bir veri kaynağı olabilir. Cinayet intihar ayırımında, kişinin ve çevresinin sosyal medya paylaşımları adli bilirkişiler tarafından incelenmektedir. Suçluların sosyal medyada tespit edilmesi ile ilgili yasal düzenlemeler genişletilmelidir. Adli bilimler alanında çalışan bilirkişiler, bir adli tahkikat yöntemi olarak sosyal medya taraması hakkında bilgi edinmelidir.

Anahtar Kelimeler: adli soruşturma, sosyal medya, adli tıp

SUMMARY

Social Media Scanning as a Forensic Investigation Method in Forensic Sciences

Objective: The Internet has been used for many purposes, from shopping to information transfer, from transmission to communication with its worldwide use. The use of the Internet and social media is very common throughout the world and the contents produced in social media are also used extensively by judicial authorities in the detection of crimes and criminals. In this study, it is aimed to talk about the purposes of using social media in forensic investigation.

Method: The literature on the use of social media in forensic investigation was searched on PubMed and Google Scholar with the words "social media, law enforcement, forensic investigation".

Findings: Social media is an intense source of information for forensic science professionals due to its widespread use. Social media is a unique data source for tracking criminal posts, finding and catching perpetrators. For example, the 'last seen' information in social media is used to determine the time of death and the last date known to be alive. In some death cases, it can provide enlightening information about where and how death occurred. While social media users upload a large amount of personal information about themselves, such as family, race, sexual orientation, education level, and occupation, on online platforms; they also provide location information to humanity, along with visual content such as videos and photos, about their recent activities. For example, in the UK, a drug dealer shared a photo of his palm and fingers on an encrypted messaging platform. In the study carried out by the police, the fingerprint of the suspect was obtained from this hand photo and the person was caught.

Conclusion: Social media data is used today to guide forensic investigation. "Crime scene investigation(csi) on social media" can provide important information before the autopsy about time of death and possible cause of death. In the determination of the place of death in the transported corpses, the places where the person "checked in" on social media can be scanned. It can be an important data source for psychological autopsy. Social media shares of the person and his/her environment are examined by judicial experts in the distinction between murder and suicide. Legal regulations regarding the identification of criminals on social media should be expanded. Experts working in the field of forensic science should learn about social media scanning as a forensic investigation method.

Keywords: forensic investigation, social media, forensic medicine

GİRİŞ

İnternet, dünya genelinde kullanıma girmesiyle alışverişten bilgi aktarımına, iletişimden haberleşmeye birçok amaçla kullanılmaktadır. Sosyal medya internet üzerinde yapılan paylaşım ve diyalogların bütünüdür, anlık ve çift taraflı bilgi paylaşımına imkân tanır. Sosyal medya platformlarının sınıflandırılması gerekirse basitçe; blog, microblog, sosyal ağ, really simple syndication (RSS), fotoğraf/video paylaşımı, dijital kimlik, profesyonel sosyal ağ, arkadaşlık, sinema, müzik, kitap; diye sınıflandırılabilir. Blog kullanıcısının belirli konularda düşüncelerini düz yazı formatında okuyucularla paylaştığı sosyal medya çeşididir. Blogun konusu güncel matematik problemleri gibi bilimsel konular olabileceği gibi kişinin kendi hayatını anlattığı ve öğütler verdiği bir blog da var olabilir. Gereklik, kişinin kendi bakış açısıyla bu yazıları yazmasıdır. Microblog blogla çok benzerlik gösterir. Blog'tan farklı olarak bu sosyal medya çeşidinde içeriklerde kullanılan karakter sayısı sınırlandırılmıştır. Örnek vermek gerekirse, en popüler microblog platformu olan Twitter isimli sosyal medya platformunda yazarlar yazdığı her yazıyı 280 karakterle sınırlandırmak zorundadır. Really Simple Syndication (RSS) hızlı ve pratik haber alma platformlarıdır. Haber yalın bir dille önemsiz ayrıntılarından arındırılmış bir özüt halinde sunulur. Fotoğraf/video paylaşım platformları kullanıcıların takipçileri ile fotoğraf ve video paylaşabildiği ve bazen de bu içerikleri kullanıcılara satabildiği platformlardır. Dijital kimlik amaçlı olarak en çok kullanılan platform Google+, kullanıcılarının kimlik bilgilerini saklayarak gerektiği zamanlarda mobil uygulaması üzerinden kimlik doğrulaması yapmada kullanılabilmektedir. Profesyonel sosyal ağ kullanıcıların cv'lerini yükleyerek iş dünyasında görünür olmalarını sağlayan platformlardır. İş verenler aradıkları koşulları karşılayan kullanıcıların hesaplarına bu platformlar üzerinden ulaşarak kişilere iş teklifinde bulunabiliyor. Kişiler de iş başvurularını bu platformlar üzerinden yapabiliyor. Müzik dinleme ve dinlediğini takipçileriyle paylaşma kitap okuma, film izleme ve bu içerikler hakkında çevrimiçi yorumlar yapma üzerine de sayısız sosyal medya sitesi vardır (Brunty ve Helenek, 2014). Geleneksel medya ortamlarından farklı olarak sosyal medya içerikleri çok ayrıntılı editör denetiminden geçmez. Topluluk politikasına uymayan içerikler gerek yapay zekâ destekli yazılımlarla gerekse diğer kullanıcıların şikayetleriyle incelemeye alınmakta ve topluluk şartlarının ihlali niteliği taşıyan paylaşımlar silinmektedir. Bu yönüyle sosyal medya platformları geleneksel medyaya oranla yönetilmesi daha zor ve her türlü konuda yoğun anlık bilgi akışının olduğu platformlar olarak düşünülmelidir. Aynı zamanda sosyal medya toplumun geniş çaplı olaylar ve hareketler karşısında verdiği tepkilerin gözlemlenmesi ve bu doğrultuda siyasi söylemler geliştirilerek oy kazanılması amacıyla da kullanılabilir. Bu doğrultuda 2018 yılının başlarında Facebook şirketi üzerinden bulunulan iddiaya göre, Amerika Birleşik Devletleri 2016 yılı başkanlık seçimlerine bilgi sağlamak ve politika geliştirmek için 50 milyondan fazla Facebook kullanıcısının verisinin seçim kampanyası geliştirme aşamasında özel bir şirket tarafından Donald Trump isimli aday lehine kullanıldığı iddia edildi. Bu doğrultuda kişisel verilerin güvenliğini sağlayamadığı gerekçesiyle üst düzey

yöneticiler yargılandı (Bbc.com, 2018). Digital 2021: Global Overview Report'a (Ocak 2021) göre dünya genelinde yaşayan 7,83 milyar insandan 4,66 milyarı (%59,5) aktif olarak internet kullanıyor. Tüm nüfusun %53,6'sına denk gelen 4,2 milyar insan ise aktif olarak sosyal medya kullanıyor. Yine aynı rapora göre 16-64 yaş arası internet kullanıcılarının günlük olarak internet kullanımları ortalama 6 saat 54 dakika iken günde ortalama 2 saat 25 dakika sosyal medya kullanıyor (Digital 2021: Global Overview Report, Ocak 2021). Son yılların istatistikleri de internet erişim olanaklarının artmasıyla internet ve sosyal medya kullanımının yıllar içerisinde artış eğiliminde olduğunu göstermektedir. Özellikle mobil cihazlara internet sunma hizmeti ucuzlayıp akıllı telefonlara erişim, maddi olarak kolaylaştıkça internet ortamında geçirilen zaman her yıl daha da uzamaktadır. Dolayısıyla da bu platformlarda üretilen içerikler de yıldan yıla birikimli olarak artmaktadır. Euronews isimli haber platformunun aktardığı Ocak 2020 istatistiklerine göre her saniye internette 9 bin Tweet atılıyor, Instagram'a 1000 fotoğraf yükleniyor, 600 Tumblr paylaşımı yapılıyor, Youtube'da 82 bin 316 video izleniyor ve 2 milyon 874 bin 601 e-posta gönderiliyor (Euronews.com, 2020). Günümüzde adli makamlar tarafından bu bilgiler suç ve suçluların tespit edilmesinde de yoğun olarak yararlanılmaktadır. Bu çalışmada sosyal medyanın adli tahkikatta kullanım amaçlarından bahsetmek amaçlanmıştır.

Yöntem

Adli tahkikatta sosyal medya kullanımına değinen literatür PubMed ve Google Scholar üzerinden "social media, law enforcement, forensic investigation" kelimeleri ile tarandı. Sosyal medya kullanım istatistikleri ve bu istatistiklerin zaman içerisindeki değişimleri Google arama motoru sistemi üzerinden "Global social media users over time 2021", "digital useage report 2021" ve "sosyal medya ve internet kullanımının yıllar içinde değişimi güncel 2021, sosyal medya çeşitleri" anahtar kelimeleri ile arandı.

Bulgular

Sosyal medya bu yaygın kullanımı nedeniyle adli bilimler çalışanları için yoğun bir bilgi kaynağıdır. Sosyal medya, suç niteliği taşıyan paylaşımların takip edilmesi ve failerin bulunup yakalanması için eşsiz bir veri kaynağıdır. Sosyal medya platformları da kişisel verilerin korunması ile ilgili yasaları ihlal etmeyecek durumlarda devletlerin talep ettiği verileri devletlerle paylaşabiliyor. Çok yoğun olarak kullanılan sosyal medya platformları hükümetlerin bilgi talebiyle ilgili belirli periyotlarla raporlar yayınlamaktadır. Şeffaflık raporu (transparency report) olarak adlandırılan raporlarla o periyot içerisinde hükümetlerden ne kadar miktarda veri talebi aldıklarını bu veri taleplerinin kaç farklı kullanıcıyı ve hesabı ilgilendirdiği, hangi ülkelerinde hangi oranda bilgi talebinde bulunduğu yayımlanmaktadır. Veri güvenliğine verdiği önemle en çok akıllara gelen Apple şirketi kullanıcı verilerini paylaşmakla ilgili olarak kendi resmi internet sitesinde; Apple'ın hükümetler ve özel kuruluşlardan, müşteri bilgi ve verilerini içeren çok sayıda veri talebi aldıklarını bu talepleri inceleyip yasalara uygunluğunu araştıran bir hukuk ekiplerinin olduğunu ifade etmektedir. Hukuk ekipleri tarafından yasal dayanağa sahip olduğuna onay verilen talepler seçildikten sonra şirket talep edilen bilgileri kuruluşlarla paylaştığını ifade ediyor (Apple.com, 2021). Bu yaklaşım dijital veri işleyen tüm platformlar için benzerdir. Hükümetler bazı durumlarda acil bilgi taleplerinde

bulunabilmektedir. Bu durumlarda da şirketler tarafından olayın aciliyeti, istenilen bilginin olayla illiyeti ve talebin hukuksal zemininin olduğu anlaşılırsa acil olarak talep edilen veri paylaşılmaktadır. Statista Research Department'ın 1 Kasım 2021 tarihli istatistiklerine göre 2021'in ikinci çeyreğinde 2,89 milyar aylık aktif kullanıcı sayısı ile Facebook dünya genelinde en çok kullanılan sosyal medya platformu olma özelliğini sürdürmektedir (statista.com, 2021). Bu özelliği ile Facebook'un en çok bilgi talep edilen sosyal medya platformu olduğunu öğrenmek şaşırtıcı olmaz. Facebook bu taleplerin özelliklerini 6 ayda bir "Şeffaflık Raporu (Transparency Report)" adı ile internette paylaşmaktadır. 2020'nin ikinci yarısına ait Facebook tarafından yayınlanan verilere göre 6 aylık periyot içerisinde dünya genelinde 191.013 bilgi talebi ile 320.926 adet kullanıcı/hesap hakkında bilgi talebinde bulunulmuştur. Bu veri taleplerinin yaklaşık %2,55'lik dilimine karşılık gelen 6,83 bin talep Türkiye tarafından talep edilmiştir. Facebook şirketinin yayınladığı verilere göre hükümetlerin bilgi talebi isteğinin yıllar içinde artış niteliğinde olduğu dikkati çekmektedir. Türkiye örnek olarak verilecek olursa 2018'in son çeyreğinde Türkiye'den 2.400 kullanıcı üzerinden bilgi talep edilmişken bu sayı sonraki yarı yıllarda sırasıyla 2.060, 4.310, 6.170, 6.830 olarak yayınlanmıştır. Bu talepteki artış eğilimi Türkiye ile sınırlı olmamakla birlikte tüm dünyada veriler benzer şekilde artış niteliğindedir (transparency.fb.com, 2021). Hükümet yetkilileri sosyal medya üzerinden bilgi elde etmek için sadece şirketlerden veri talep etme yolunu kullanmaz. Adli makamlar sosyal medyada sahte profiller oluşturarak sosyal medya platformlarına sızmakta ve bu ortamlardaki paylaşımlarda suç içeriği yönünde araştırma yapmaktadır. Bu araştırmalar şüpheli kişiye yönelik bilgi elde etme amacıyla kullanılabildiği gibi platform taraması ile suç ve suçlu tespiti yönünde de olabilir. Adli makamlar tarafından veriler yalnızca suç tespitinde değil ölüm sonrası soruşturmada da kullanılır. Örneğin ölüm zamanının tespit edilmesinde, kişinin canlı olduğu bilinen son tarihin tespitinde adli makamlar tarafından sosyal medyadaki 'son görülme' bilgisi kullanılabilmektedir. Bazı ölüm olgularında sosyal medya verileri ölümün nerede ve nasıl meydana geldiğine dair aydınlatıcı bilgiler sunabilmektedir. Kişiler sosyal medyayı zaman zaman intihar notu yazmak için de kullanmaktadır. Gitto ve ark. aktardığı bir olgu bu konuda örnek olarak verilebilir. Genç bir yetişkin olan bu olgu kendi yatak odasında tavana asılı halde bulundu. Yapılan incelemede kişinin son günlerde Facebook isimli sosyal paylaşım platformunda, uyku problemi yaşadığı ve uyuduğunda da garip rüyalar gördüğü yönünde paylaşımlarda bulunduğu görüldü. Kişi aynı zamanda akıl sağlığı ve saygınlık gibi konularda başka insanların düşüncelerinin kendisi üzerinde hiçbir etkisinin olmadığını ifade eden bir paylaşım da yapmıştı. Odasında asılı halde bulunmadan 1 saat önce yine aynı sosyal paylaşım platformundan "Hepinizi sonsuza kadar seviyorum... Üzgünüm, elveda" diye intihar notu bıraktığı görüldü. Aoyama Kei isimli Japon manga sanatçısı da intihar notunu sosyal medya üzerinden paylaşmış. Kişisel Twitter hesabından, hiçbir pişmanlığının olmadığı ve yaşadığı 32 yıldan tatmin olduğunu ifade eden Kei takip eden günlerde boynundan asılı şekilde evinde ölü bulundu (Gitto ve ark., 2019). Kaybolan kişilerde, kişinin aranacağı bölgelerin tespit edilmesinde sosyal medya profilinden gerçekleştirdiği yer bildirimlerinden (anlık konum paylaşımı) yararlanılarak sık sık gittiği konumlar bulunabilir. Sosyal medya kullanıcıları kendileri ile ilgili aile, ırk, cinsel

yönelim, eğitim seviyesi ve meslek gibi bol miktarda kişisel bilgiyi online platformlara yüklerken son zamanlarda bulunduğu etkinliklerle ilgili de video ve fotoğraf gibi görsel içeriklerle birlikte konum bilgilerini de insanlığa sunmaktadır. Ek olarak sosyal medya kullanıcılarının; ip ve cihaz bilgileri, mesaj içerikleri, cihaz konumları, son görülme, gizli paylaşımlar gibi birçok veri rastgele kullanıcılar tarafından erişilemez durumda olmasına rağmen hükümetlerin talepleri ile erişilebilir durumdadır. Bu veriler çok farklı amaçlarla kullanılabilir. Bu amaçlardan bazıları; ölümlü olgularda orijin saptama, kayıp şahısların bulunması, suç ve suçluların tespit edilip yakalanması, kimliksiz cesetlerde kimlik tespiti ve şahsın yakınlarına ulaşma, ölüm yeri ve zamanı tespiti olarak sınıflanabilir. Ölümlü olgularda orijin olarak kaza, cinayet, intihar ve doğal ölümler görülebilir. Bu ayrımın yapılması adli sürecin gerekliliğinin araştırılmasından otopsi sırasında örnekleme yapılacak organların tespit edilmesine kadar birçok alanda kullanılabilir. Gitto ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada ölüm nedeni tespitinde Facebook isimli sosyal medya platformu kullanılan 43 olgunun 14'ünün intihar, 7'sinde cinayet lehine, 13'ünde kaza, 7'sinde doğal ölüm lehine kanıtlar içerdiği görülmüş. 14 intihar olgusunun 12'sinde ölüm nedeni sosyal medya paylaşımı ile anlaşılmışken 2 olguda "son görülme" verisinden yararlanılıp ölüm zamanı tespitinde kullanılmış. Diğer olgularda da kişinin yakınlarına ulaşma, kimliklendirme, olayın oluş mekaniğini anlama ve son görülme gibi birçok veri kullanılmıştır (Gitto ve ark., 2019). Çoğu durumda sosyal medya verileri bariz bir biçimde orijini gösteremese de adli makamları yönlendirebilecek birçok veri içerebilir. Örnek vermek gerekirse Türkiye'de bir kadının cansız bedeni kilitli kapısını çilingire açtıran erkek arkadaşı tarafından boynundan bir kuşakla kapıya asılı şekilde bulunmuştu. Soruşturma sırasında 2,5 ay öncesine ait sosyal medyada kadına şiddet uyguladığı görüntülerin ortaya çıkması ile erkek arkadaş baş şüpheli hale geldi. Kayıpların bulunmasında kayıp kişinin sık olarak konum paylaşımı yaptığı yerler, anlık olarak cihazlarının konumuna erişme ve sosyal medya hesaplarının son olarak giriş yapıldığı ip adresleri tespit edilerek kişi aranabilir. Suçluların tespit edilip yakalanmasında da sosyal medya iyi bir veri kaynağıdır. Sosyal medya legal alışverişte sık sık kullanıldığı bilinse de illegal ürün alışverişinde de çok yoğun olarak kullanılmaktadır. Yasadışı uyuşturucu silah ve kadın ticaretinde kullanılan pek çok kriptolu platform bilinmektedir. Bu platformlar cihaz izlemeyi zorlaştıran ve kimi zaman da yer ve bilgi tespitini imkânsız kılan sunucular ve yöntemler kullanılarak yayınlanmaktadır. Bu tarz platformlar adli makamlar tarafından ayrıntılı olarak suç ve suçlu tespitinde ve suçluların yakalanmasında kullanılmaktadır. Örneğin Washington Post'un haberine göre İngiltere'de yoğun bir biçimde yasadışı uyuşturucu ticaretinde kullanılan EncroChat isimli kriptolu mesajlaşma platformuna sızmayı başaran yetkililer Haziran 2020'de 750 civarı şüpheli ve 77 ateşli silahla birlikte 55 lüks araç, 2 ton uyuşturucu ve 68 milyon dolar nakit para ele geçirdi. Liverpool kentinde bir uyuşturucu tacirinin, EncroChat isimli kriptolu mesajlaşma platformu üzerinden paylaştığı avuç içi ve parmaklarını gösteren bir fotoğraf suçluyu ele verdi. Şahıs avuç içinde satın aldığı peynirin olduğu bir fotoğrafı bahsi geçen platformda paylaştı. Platformu uzun süredir inceleyen yetkililer tarafından yapılan çalışmada bu el fotoğrafından şüphelinin parmak izi elde edilmiş ve kişi yakalanmıştır (washingtonpost.com, 2021). Bazen de suçu tespit edilmiş ve cezası bulunan aranan bir suçluyu yakalamak için sosyal medya kullanılır.

Hürriyet gazetesinin 12 Aralık 2019 tarihli internet haberine göre 5 yıl 6 ay 20 gün hapis cezası bulunan suçluyu yakalamak için, kadın ismi ve sahte bir profil fotoğrafı ile hesap açan yetkililer kişi ile iletişime geçerek bir buluşma ayarladı. Bir kadın ile buluşmaya gittiğini düşünen kişi polis tarafından kısıvrak yakalandı (hurriyet.com, 2019). Kimliksiz cesetlerin tespitinde sosyal medya kullanılmaktadır. Yalnızca ismi bilinen kimliksiz cesetlerde sosyal medya üzerinden arama yapılarak kişinin en yakın akrabalarına ulaşılabilir ve kimlik tespiti için ceset bu kişilere gösterilebilir. Hookano ve arkadaşlarının aktardığı olguya göre kimliksiz bir şekilde mezarlıkta bir ağaca asılı halde bulunan bir erkek cesedinde asılı bulunan künyeden isim soy isim bilgisine ulaşan yetkililer, Google üzerinde isimle yaptıkları aramada kişinin iş ve işçi bulma amacıyla kullanıldığı bilinen ve kullanıcıların cv'lerini, çalışma deneyimlerini ve aktif olarak çalıştıkları yerleri kaydettikleri bir sosyal medya platformu hesabına ulaştılar. Bu hesap üzerinden kişinin aktif olarak çalıştığı iş yeri bilgisini edinen yetkililer kişinin patronuna ulaşmayı başardı. Patronu üzerinden kişinin yakınlarına ulaşan yetkililer cesedi yakınlarına göstererek kimliğini tespit ettirdi (Hookano ve ark., 2013).

Tartışma ve Sonuç

Sosyal medya verileri günümüzde adli soruşturmayı yönlendirmek için kullanılmaktadır. Bu verilerin adli tahkikatta kullanılmasının yıllar içinde katlanarak arttığı görülmektedir. Yasal dayanağı doğru biçimde açıklanmış, amaca yönelik olduğu konusunda şüphe bulunmayan bilgi talepleri şirketlerin hukuk ekipleri tarafından ayrıntılı olarak incelendikten sonra şirketler tarafından yetkililere iletilmektedir. Bu yönde yapılacak yasal düzenlemeler ve geliştirilebilecek olası platformlar bu süreci hızlandırmakta kullanılabilir. Ölüm zamanı, yeri ve sebebi gibi birçok konuda sosyal medya verileri iyi bir kaynaktır. "Sosyal medyada yapılacak olay yeri incelemesi", ölüm zamanı ve olası ölüm nedeni açısından otopsi öncesinde önemli bilgiler sağlayabilir. İçerdiği yoğun ve çeşitli bilgiler nedeniyle gelecekte de sosyal medyanın adli tahkikatın ayrılmaz bir parçası olacağını öngörmek şaşırtıcı olmaz. Öyle görünüyor ki adli bilimlerin alanında çalışan bilirkişiler, bir adli tahkikat yöntemi olarak sosyal medya kullanımı hakkında bilgi edinmelidir. Adli bilirkişiler için "sosyal medya bilirkişiliği" kursları düzenlenerek, sosyal medyanın adli tahkikatta kullanım alanları ve kullanımının önemi konusunda farkındalık yaratılabilir. Taşınmış cesetlerde ölüm yeri tespitinde kişinin sosyal medyada yer bildirimi yaptığı yerler taranabilir. Kayıp kişilerin bulunması konusunda sosyal medyadaki konum bilgilerinin, ip adreslerinin kullanılması rutinin bir parçası haline getirilebilir. Sosyal medya aynı zamanda psikolojik otopsi açısından önemli bir veri kaynağı olabilir. Cinayet intihar ayrımında, kişinin ve çevresinin sosyal medya paylaşımları adli bilirkişiler tarafından incelenmektedir. Bu incelemelerde özellikle kişinin duygu durumu tahlil edilerek intihar cinayet ayrımında önemli verilere erişilebilir. Yalnızca bu konularda değil suç ve suçluların tespitinde de sosyal medya platformları önemli kaynaklardır. Adli makamların yasadışı uyuşturucu ve silah satışı veya çocuk pornosu gibi sosyal medya platformlarında yayılabilecek içerikler konusunda daha dikkatli olması ve interneti bu içerikler ve bu içerikleri paylaşanlar konusunda ayrıntılı bir şekilde aramalıdır. Yapay zekâ yazılımları ile yoğun içerik üretilen platformlar suç unsuru yönünden dikkatle taranarak suçlulara erişilebilir. Adli bilimlerin alanında çalışan bilirkişiler, bir adli tahkikat yöntemi olarak sosyal medya

taraması hakkında bilgi edinmelidir. Sosyal medyada paylaşılan kayıp kişilerin fotoğrafları arşivlenerek kimliksiz cesetlerin tespitinde kullanılmak üzere bir veri tabanı oluşturulabilir. Bu veri tabanı yeni bir kimliksiz ceset bulunduğunda biyometrik verileri okuyarak yüzleri karşılaştıran yazılımlarla taranabilir. Mobil cihazlar ve bilgisayarlar üzerinden bilgi toplama amaçlı kullanılabilecek yazılımlar yazılarak ölüm soruşturması süreci hızlandırılabilir. Yazılan bu program adli vakanın mobil cihazında çalıştırılarak sosyal medya hesapları üzerinde kayıtlı kimlik bilgileri, okuduğu okullar, çalıştığı işler, en çok etkileşime girdiği arkadaşlar gibi birçok bilgiyi kullanarak ayrıntılı sosyal medya raporları hazırlayabilir (Berber ve Kucuksille, 2021). Ölen kişilerin sosyal medya hesaplarına ne olacağı problemi farklı şirketler için farklı çözümler içermekle birlikte aynı şirkete ait birden fazla sosyal medya platformunda dahi farklılıklar olmaktadır. Facebook, ölüm sonrası hesabı anıt hesaba dönüştürmek veya tamamen silmek arasında seçim yapması kararını “hesap varisi” olarak atanmış kişiye bırakıyor. Hesap varisi kullanıcının ölmeden önce belirlediği bir arkadaşı, tanıdığı veya akrabası olabiliyor. Gmail “etkin olmayan hesap yöneticisi” yöntemini kullanıyor. Bu yöntemle göre kişinin elektronik posta hesabına daha önceden belirlediği bir süre içerisinde giriş yapılmaması ile yine kişinin daha önce belirlediği bir elektronik posta adresine gönderilen e-posta ile kişinin hesabına ne yapılacağı soruluyor. Kişinin talebi üzerine e-postaları ve bu e-postaların ekleri indirilebilir ya da tamamen silinebilir. Apple şirketine ait tüm platformlarda kişinin öldüğüne dair bir belge sunulması sonrası kişiye ait verilerin tamamı otomatik olarak silinmektedir. Bu verilerin silinmemesi için yakınları adli mercilere başvuru yapabilmekle birlikte ölen kişinin onaylı vasiyetinde “sanal miras” ifadesi ile hesap içi bilgilerini bir tanıdığına bıraktığını ifade etmesi bu süreci daha da kolaylaştırabilir. Ölen kişiye ait hükümet tarafından veri talebinde bulunulmuş hesaplar bu süreçte silinmemektedir. Olayın adli özelliğinin daha sonra ortaya çıkabileceği unutulmamalı ve bu verilerin kişinin ölümünden sonra belirli bir süre yayından kaldırılarak şirketler tarafından adli makamların talep edebilmesi için saklanması yönünde yasal düzenlemeler getirilebilir.

Kaynakça:

- 1-) Brunty, J., & Helenek, K. (2014). *Social media investigation for law enforcement*. Routledge.
- 2-) <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43463045> , et:Eylül 2021
- 3-) <https://datareportal.com/reports/digital-2021-global-overview-report> , et: Eylül 2021
- 4-) <https://tr.euronews.com/2020/01/20/internette-1-saniye-icinde-neler-oluyor> , et: Eylül 2021
- 5-) <https://www.statista.com/statistics/264810/number-of-monthly-active-facebook-users-worldwide/> , Kasım 2021
- 6-) <https://transparency.fb.com/data/> , Eylül 2021

7-) Gitto, L., Arunkumar, P., & Cina, S. J. (2019). Social Media and Medicolegal Death Investigation: Logged in... To the Morgue. *Journal of forensic sciences*, 64(3), 765-769.

8-) <https://www.washingtonpost.com/nation/2021/05/26/carl-stewart-cheese-drug-dealer/> , et: Eylül 2021

9-) <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/polis-kadin-adiyla-sahte-hesap-acip-boyle-yakaladi-41396028> ,

Et: Eylül 2021

10-) Hookano, R., Knight, L. D., Brunelli, R. A., & Stoppacher, R. (2013). Applications of social network media in medicolegal death investigation. *Journal of forensic sciences*, 58(6), 1628-1632.

11-) BERBER, F. S., & Kucuksille, E. U. Mobil Adli Bilişim Yazılımı Geliştirilerek Elde Edilen Veriler İle Kullanıcılar Arası İlişkilerin Derecelendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 26(2), 359-370.

31-TÜRKİYE'DE TAYGELDİ EVLİLİKLERİ

Nursima Ortakçı MEF Üniversitesi/Hukuk Fakültesi 4.sınıf Öğrencisi ORCID ID:
0000-0001-8677-3829/ortakcin@mef.edu.tr

TÜRKİYE'DE TAYGELDİ EVLİLİKLERİ

Bu çalışmada Türkiye'de zoraki evlilik çeşitlerinden biri olan "taygeldi evlilikleri" üzerinde durulmuştur. Taygeldi evliliği farklı cinsiyetten iki çocuğu olan, iki dulun hem kendilerinin hem de çocuklarının evlenmesini ifade etmektedir. Analı-kızlı ya da içli-dışlı olarak da bilinen taygeldi evlilikleri, Doğu Anadolu ve Güney Doğu Anadolu'da sıklıkla görülmektedir. Söz konusu çalışma ile amaçlanan toplum tarafından yeterince bilinmeyen taygeldi evlilikleri konusunda farkındalık yaratmak ve her ne kadar isim olarak bilinmese de bu evlilik çeşidinin var olduğunu göstermektir. Zira yapılan değerlendirme sonucu gözlemlenen, bu konuya yönelik haberlere medyada yer verilmeyişi olmuştur. Bu bağlamda hedeflenen, taygeldi evliliklerinin aslında var olduğunu göstermek ve toplumu bu konuda bilinçlendirmektir.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Zoraki evlilik, Taygeldi, Çocuk evlilikleri, Cinsel taciz, Suç, Mağdur, Fail

TAYGELDİ MARRIAGES IN TURKEY

In this study, "taygeldi marriages", which is one of the types of forced marriages in Turkey, are emphasized. Taygeldi marriage refers to the marriage of two widows who have two children of different sexes, both themselves and their children. It is known also as "with mother and daughter" or "with inside and outside". It is frequently seen in Eastern Anatolia and Southeastern Anatolia. This study aims to raise awareness about taygeldi marriages, which are not known enough by society, and to show that this type of marriage exists, although it is not known as a name. Because what was observed as a result of the evaluation was that the news on this subject was not included in the media. In this context, the aim is to show that taygeldi marriages exist and to raise awareness of society on this issue.

Key Words: Violence, Forced Marriage, Taygeldi, Child Marriages, Sexual Abuse, Crime, Victim, Wrongdoer

GİRİŞ:

Aile, içinde dünyaya gözlerimizi açtığımız, bizi biz yapan temel kurumlardan biridir. İnsanoğlu, hayata dair ilk değerlerini aile içinde öğrenir ve bunların önemli bir kısmı hayatının sonuna kadar etkisini sürdürür. Türü değişse de ailenin olmadığı bir toplum yoktur ve hâlâ aile toplumsal bütünleşmeyi sağlayan önemli kurumlardan biridir. Evrensel bir kurum olan aile hemen hemen her toplumda mevcuttur. Ancak ailenin şekli ve fonksiyonları toplumdan topluma değişiklik göstermektedir. Modern toplumlarda aile konusunda büyük bir çeşitlilik vardır. Dolayısıyla aile, tanımlanması son derece güç bir

kavramdır. En genel anlamda aile; kan, evlilik ve evlat edinme yoluyla ilişki hâlinde olan ve genellikle ortak bir mekânı paylaşan toplumsal birimdir.

Aile, akrabalık kurumunun temelini oluşturur. Akrabalık ise soy ve evlilik yoluyla kültürel olarak kabul edilmiş toplumsal ilişkiler sistemidir. İnsanın toplumsal bir varlık olarak yaşamaya başlamasından itibaren akrabalık ilişkileri evrensel bir önem kazanmıştır. Evlilik ise yetişkin bir kadın ile yetişkin bir erkek arasındaki yasal geçerliliği olan, belirli hak ve yükümlülükleri gerektiren bir ilişkidir. Evlilik, tanımdan da anlaşılacağı üzere taraflara hak ve yükümlükler getirir. Dolayısıyla evlilik sadece iki insanın birlikteliğinin ötesinde toplumsal bir boyuta sahiptir.

Aile kavramı çeşitli fonksiyonlara içinde barındırır. Toplumun kendi varlığını sürdürebilmesi için aile neslin devamını sağlar. Neslin devamını sağlayacak olan çocuklar çok uzun süreli bir bakım ve ekonomik güvenliğe gereksinim duyar. Çocukların bu gereksinimleri aileler tarafından karşılanır. Bütün kültürlerde aile bu konuda nihai sorumludur. Ebeveynler ve diğer akrabalar çocukları gözetirler, onlara normları, değerleri ve kültürü aktarırlar. Cinsel normlar toplumdan topluma değişebileceği gibi aynı toplum içinde zamanla da değişebilir. Ancak aile bu konuda bir düzenleme getirir. İdeal bir aile, mensuplarına sıcak ve şefkatli bir ortam sağlar. İnsanlar kendilerini aile içinde güvende ve mutlu hissederler. Bizler ailemizin geçmişinden gelen belirli sosyal statüleri miras olarak alırız. Ailenin imkânları, çocuğun daha sonra alacağı eğitim dâhil birçok konuda belirleyici olacaktır.

Geçmişte ailede olduğu gibi evlilik türlerinde de büyük bir çeşitlilik ortaya çıkmıştır. Evlilik türlerinin sınıflandırılmasında en çok kullanılan ölçütler *eş seçimi*, *eş sayısı*, *soyun izlenmesi* ve *yerleşim yeri* gibi özelliklerdir. Eş seçimine göre evlilikler, endogami (içten evlenme) ve ekzogami (dıştan evlenme) şeklinde ikiye ayrılırken eş sayısına göre evlilik tipleri monogami ve poligami şeklinde iki gruba toplanmaktadır. Monogami, bir kadınla bir erkeğin evliliğidir. Tek eşlilik olarak da bilinir. Poligami ise erkeğin ya da kadının birden fazla eş alabilmesi ya da çok eşliliğidir. Poligami, polijini ve poliandri şeklinde iki alt gruba ayrılır. Polijini, bir erkeğin birden fazla eş alabilmesidir. Buna karşılık poliandri ise bir kadının birden fazla eş alabilmesine izin veren evlilik sistemidir.

Evlenme hakkı gerek uluslararası gerekse de ulusal metinlerde tanımlanan en temel haklardan biridir. Aile, doğumdan ölüme kadar toplum içinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu bağlamda toplumsal hayatın temelini oluşturan ailenin doğru temeller üzerine kurulması oldukça önemlidir.

Taraflardan birinin ya da her ikisinin yoğun baskı ve şiddet altında veya zor kullanılarak isteği dışında ikna edildiği evlilikler *zoraki evlilik* olarak tanımlanabilir. Zoraki evlilikler esas itibarıyla aile içi şiddetin ve cinsel şiddetin bir yansımasıdır. Ülkemizde genellikle genç bir kadın veya kız çocuğu evlenmeye direnirse, fiziksel, psikolojik ve sosyal baskı uygulanarak evlenmeye mecbur bırakılmaktadır. Bu yapılan zoraki evlilikler neticesinde de mutsuz bireyler, mutsuz aileler ve mutsuz bir toplum oluşmaktadır. Türkiye’de halen daha görülmekte olan çeşitli zoraki evlilik tipleri bulunmaktadır. Bunlar: Taygeldi evlilikleri, Levirat, Sorarat, Kan Bedelli Evlilik, Başlık Parasıyla

Evlenme, Berdel Evliliği, Kız Kaçırma, Kuma Getirme, Öç Alma Karşılığı Evlenme, Beşik Kertmesi ve Çocuk Evlilikleri şeklinde sıralanabilir. Söz konusu çalışma kapsamında taygeldi evlilikleri üzerinde durulmuş ve farkındalık yaratmaya çalışılmıştır.

AMAÇ: Toplum tarafından yeterince bilinmeyen taygeldi evlilikleri konusunda farkındalık yaratmak ve her ne kadar isim olarak bilinmese de bu evlilik çeşidinin var olduğunu göstermektir.

YÖNTEM: Söz konusu makale kapsamında öncelikle zoraki evliliklerin başlıca nedenleri ve türleri ele alınmıştır. Daha sonrasında zoraki evliliklerin bir türü olan *Taygeldi Evliliği* tanımlanarak Dünya'daki ve Türkiye'deki durumu açıklanmıştır. Bunlar açıklanırken ülke mevzuatlarından destek alınmış ayrıca zoraki evliliklerin medya üzerindeki yansımaları incelenmiştir. Tüm bunların neticesinde yapılması gerekenlere ve önerilere, sonuç bölümünde yer verilmiştir.

Zoraki Evliliklerin Başlıca Nedenleri:

Eğitimsizlik
Aile İçi Şiddet
Ekonomik Sebepler
Töre/Gelenek/Aşiret Faktörü
Kadının Özgür Davranışını Kontrol

ZORAKİ EVLİLİK TÜRLERİ:

1-Taygeli Evliliği: Analı-kızlı ya da içli dışlı olarak da bilinir. Farklı cinsiyetten iki çocuğu olan, iki dulun hem kendilerinin hem de çocuklarının evlenmesidir. Doğu Anadolu ve Güney Doğu Anadolu'da sıklıkla görülmektedir. Dullardan ikisinin de farklı cinsten ve aynı sayıda evlenme çağına gelmiş veya küçük yaşlarda çocukları olursa, dulların ve çocukların gerçek veya sembolik olarak evlenmelerine taygeldi evliliği denmektedir. (Balaman, 2002; Yasa, 1962).

2-Levirant (Kayınbiraderle Evlilik): Abinin ölmesi üzerine ölen kişinin erkek kardeşinin dul kalan eyle; yani ölen kişinin kardeşinin, ölen abisinin eyle evlenmesine denmektedir. Doğu Anadolu ve Güney Doğu Anadolu'da sıklıkla görölmektedir. Eğer kardeş evliyse, kuma veya içli dışlı eşli olarak diye adlandırılır. İkinci eyle sadece dini nikâh kıyılıp doğan çocuk birinci eşin nüfusuna kaydedilir. Bu eşlilik eş olacak kişilerin seçimi değıl, aile isteğıyle gerçekleşmektedir. Bu evlilik türünün altında yatan sebebin evlenen kadının o aile katılmış olmasından dolayı artık o aileden ayrılamayacağı anlayışdır. Bununla birlikte aile bütünlüğünü korumak ve çocukların ortada kalmasını engelleyerek ezilmesinin önüne geçmek amaçlanmaktadır. (Yasa, 1962; Poyraz Tacoğlu, 2011).

3-Sorarat (Baldızla Evlilik): Özel kültürel bir adettir. Dul kalan erkeğın, eşinin kız kardeşiyile evlenmesidir. Öksüz kalan çocuklara üvey anne olarak seçilen teyzenin daha hoşgörölü olacağı düşüncesiyle rasyonelize edilmeye çalışılmaktadır. (Balaman, 2002).

4-Kan Bedelli Evlilik: Aralarında kan davası olan ailelerde kan bedeline karşı maddi mallar yanında kızlarının da verildiğı evlilik türüdür. Yine leviratta olduğı gibi törece şekillendirilmiştir. Diğer zorla evliliklerde olduğı gibi yine Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgelerinde daha çok rastlanmaktadır. (Balaman, 2002). Burada evlenenlerin rızası yoktur. Kan parası karşısında evlenme temelinde eğitimsizlik olan ilkel bir evlenme biçimidir. (Sezen, 2005).

5-Başlık Parasıyla Evlenme: Başlık parası evlenecek gencin kız tarafına ödediğı paraya denir. Nakit paranın yanı sıra altın, ev, bahçe, tarla ve hayvan olarak da verilebilmektedir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin kırsal kesimlerinde yaygın olarak yapılır. (Balaman, 2002).

6-Berder (Berdel) Evliliğı: Evlilik yaşındaki iki erkeğın evlilik yaşındaki kız kardeşlerini birbiriyle değıştirmesidir. Hakkârî'de "Kepir" Denizli-Aydın'da "Değışik Yapma" Doğu Anadolu-Güney Doğu Anadolu'da "Berdel" evliliğı olarak bilinir. Genelde başlık parasından yoksun olma (fakir aileler için), ya da yüksek sosyoekonomik seviyedekiler için şeyh, ağalık gibi bağları daha da güçlendirmek amacıyla yapılır. Ailedeki etkililik ve çocuklar üzerindeki denetimi sağlamak amacıyla yapılır. (Balaman, 2002).

7-Kız Kaçırma: Ailelerin evliliğı karşı çıktığı durumlarda kız kaçırma yoluna gidilir. Bunda başlık parası istenmesi de etkilidir. (Balaman, 2002).

8-Kuma Getirme: Karısı kısır olan veya erkek çocuk doğuramayan erkek, yeniden evlendirilmekte ve erkek birden fazla kadın ile çoğı kez aynı evde yaşamaktadır. Daha çok Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde görölmektedir. (Balaman, 2002).

9-Öç Alma Karşılığı Evlenme: Aralarında kan davası bulunan kimi aileler, karşı tarafın onurunu incitip, saygınlığını zedelemek amacıyla bu yola başvurmaktadırlar. (Balaman, 2002).

10-Beşik Kertmesi: Birbirini çok seven eş, dost, komşu veya yakınların çocukları beşikteyken, beşiklerine birer kertme (işaret, bez) bağlayarak nişanı gerçekleştirmekte yani bebeklerin ileride birbiriyle evleneceği sözünü vermektedirler. (Balaman, 2002).

11-Çocuk Evlilikleri: Türk Medeni Kanunu'nun 124. Maddesine göre; bireyler ebeveyn izni olmadan 18 yaşında evlenebilirken, ebeveyn izni varsa 17 yaşında da evlenebilmekte ve hatta mahkemeden alınan izin ile 16 yaşında dahi evlenebilmektedirler.

Acil bir durum olduğunda iletişime geçilmesi gereken kuruluşlar:

Alo 183-Sosyal Destek Hattı
Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
İMDAT – Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği
Baroların Kadın Hakları Merkezleri/Komisyonları
Baroların Çocuk Hakları Merkezleri/Komisyonları
Belediyelerin Sosyal Hizmet Merkezleri
Konuyla İlgili Sivil Toplum Kuruluşlar

Kişinin korkmuş, endişeli veya depresif görünmesi, bir muayeneye / konsültasyona katılırken kişiye her zaman birilerinin eşlik etmesi, nedeni açıklanamayan yaralanmalar ve kazalar, eş veya ebeveynin agresif ve aşırı baskın görünmesi ve kişinin de pasif kalması ve korkması, kişinin akademik başarısında kötüleşme, okula ya da işe devamsızlık veya devamsızlık, depresyon, kendi kendine zarar vermek, yeme bozuklukları, açık bir hastalık veya sebep olmamasına rağmen sağlık kurumlarına düzenli ziyaretler ve intihara teşebbüs zoraki evliliğin tehlike işaretleri arasında sayılmaktadır. Bu belirtileri gösteren kişiler ilgili kurum ve kuruluşlardan derhal destek almalıdır.

Zoraki evlilik mağduru veya potansiyel mağduru bir kişiyle tanışma, konuşma ve danışma için tek bir şansınız olabileceğini unutulmamalıdır. Bu nedenle zamanı verimli kullanılmalıdır. Mümkün olduğunca fazla bilgi almaya çalışılarak destek sağlanmalıdır. Durumun hassasiyetinin farkında olunmalı ve gizlilik ihlal edilmemelidir. Son olarak unutulmaması gereken şudur ki, kişi talep etmedikçe, ailesine veya eşine geri gönderilmemelidir.

Taygeldi Evliliği Nedir? Ülkemizde her ne kadar adı yeterince duyulmamış olsa da taygeldi evlilikleri yapılmaktadır. Zira yapılan bu evliliğe bir isim verilmiş olması bunun haklı bir göstergesidir. Taygeldi evliliği dul bir kadının, eski kocasından olan çocuklarını da alarak dul bir erkekle, ya da dul bir erkeğin eski karısından olan çocuklarını alarak dul bir kadınla yaşamasından doğan evliliğe denir. Daha basit haliyle farklı cinsiyetten iki çocuğu olan, iki dulun hem kendilerinin hem de çocuklarının evlenmesi olarak da

tanımlanabilir. Analı-kızlı ya da içli dışlı olarak da bilinen bu evlilik türünde, kadın veya kocanın yanında getirdikleri çocuklar “taygeldi” olarak adlandırılmaktadır. Toplumbilimci ve araştırmacı Dr. Yasa, “Taygeldi Aile” adlı makalesinde tay sözcüğünü “atın yavrusu” anlamında kullanarak “dul kadının beraberinde getirdiği çocuğa, dul erkeğin taygeldisi” denir şeklinde ifade etmiştir. Bunun sonucunda da bu tür evliliğe tayı (çocuğu) yanında gelen evlilik anlamının verilebileceğini belirtmiştir.

Zoraki Evlilikler Karşısında Çeşitli Ülkelerin Uyguladığı Yaptırımlar:

Zoraki evlilikler İngiltere, Belçika, Norveç, Almanya ve Kanada gibi ülkelerde suç olarak düzenlenmekte ve buna yönelik olarak hapis cezası uygulanmaktadır.

Belçika: Zorla yapılan evlilikler kanunen yasaktır. Birini isteği dışında başkasıyla evlenmeye zorlayan bir kişi 2 yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılmaktadır.

Norveç: Kişileri evlilik yapmaya zorlamak cezaya tabidir. Ceza Yasası'nın 222.maddesi kapsamında zorla evlendirmenin cezası 6 yıla kadar hapistir ve suça yardımcı olan kişiler de aynı şekilde cezalandırılmaktadır.

Almanya: 2017'de Almanya, 'Çocuk Evliliğiyle Mücadele Yasası'nı kabul etmiştir. Söz konusu kanun genç kızları ve kadınları kendi istekleri dışında görücü usulü evliliğe zorlanmaktan korumak için tasarlanmıştır. Bu yasa ile birlikte, evlilik için asgari yaş istisnasız 18 olarak belirlenmiştir. Bunun yanı sıra Almanya'da zorla evlendirme açıkça bir suç olarak kabul edilmektedir. (bkz. §237 StGB) Bu suçu işleyen kişiler 6 aydan 5 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır.

Kanada: Evlilik için ulusal asgari yaş 16 olarak kabul edilmektedir. Ayrıca, Ceza Kanunu'nda, kişilerden birinin kendi rızası dışında evlendiğini bilerek kutlama yapan, yardım eden veya bir evlilik törenine katılanlar için de yaptırım söz konusudur. Bu kapsamda zorla evlendirme suçunu işleyen kişiler 5 yıla kadar hapis cezasına çarptırılmaktadır.

İngiltere: Zoraki yapılan evliliklere karşı azami ceza 5 yıl hapis olarak düzenlenmiştir. Ayrıca kişinin yanıltarak yurt dışına çıkarılıp evliliğe zorlaması da ceza gerektiren bir durumdur.

Türk Hukukundaki Durum:

Türk Medeni Kanunu/Madde 124: Erkek veya kadın on yedi yaşını doldurmadıkça evlenemez. Ancak, hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple on altı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir. Olanak bulundukça karardan önce ana ve baba veya vasi dinlenir.

Türk Ceza Kanunu/ Madde ? (YOK)

Görüldüğü üzere Türk Ceza Kanununda zoraki evliliklere yönelik herhangi bir düzenleme ya da yaptırım bulunmamaktadır. Türk Medeni Kanunu'nun 124.maddesi kapsamında ise bireyler ebeveyn izni olmadan 18 yaşında evlenebilirken, ebeveyn izni varsa 17 yaşında da evlenebilmekte ve hatta mahkemeden alınan izin ile 16 yaşında dahi evlenebilmektedirler.

Her ne kadar Türk Ceza Kanunu kapsamında zoraki evliliklere yönelik özel bir düzenleme olmasa da 18 yaşından önce gerek aile izni gerekse hâkim kararıyla evlenmesine bir şekilde müsaade edilen çocukların seri bir şekilde cinsel yönden istismar edildiğini belirtmek gerekir. Bu doğrultuda çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi TCK md.103 kapsamında üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. Cinsel istismar deyiminden; a) On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış, b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar, anlaşılır. Ayrıca TCK md.104 cebir, tehdit ve hile olmaksızın, on beş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişinin şikâyet üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağını ve failin mağdurdan beş yaştan daha büyük olduğu durumlarda şikâyet koşulu aranmaksızın, cezasının iki kat artırılacağı belirtilmiştir.

TAYGELDİ EVLİLİKLERİNİN MEDYAYA YANSIMASI

Şanlıurfa'da evlenmeyi kabul etmeyen 13 yaşındaki kızını diri diri yakarak öldürdü! Şanlıurfa'da 13 yaşındaki kız çocuğu evlenmek istemediği için babası tarafından önce dövüldü sonra üzerine tiner dökülerek ateşe verildi. Baba, sesin duyulmaması için yüksek sesle müzik açtı, sonra küçük kızı ile evden kaçtı. Kapıyı kırıp içeri giren komşuları tarafından çağırılan ambulansla hastaneye kaldırılan kız çocuğu doktorların tüm müdahalesine rağmen kurtarılamadı. (04 Eylül 2021)

14 yaşında zorla evlendirildi, erkek şiddetinden kaçtı, polis kursunuyla vuruldu! Bitlis'te 14 yaşındaki E.K. zorla evlendirildiği F.K'dan şiddet gördüğü için dedesinin evine kaçtı. K, bu evi bastı. F. K'yı ikna edemeyen polis, E.K.'yi, K'nın yanına gönderdi. E.K., kendisini rehin alan K'ya operasyon yapan polislerin açtığı ateş sonucu vuruldu. (21 Aralık 2020)

Kuzeniyle evlenmek istemeyen kızlarını köy ortasında infaz ettiler! Suriyeli genç kız kuzeniyle evlendirilmek istenince sevdiği gençle kaçtı. Ancak bu kaçış talihsiz kızın sonunu getirdi. Genç kız, ailesi tarafından köyün ortasında infaz edildi. Üç kişi, kızın çığlıklarına aldırmadan ateş edip öldürürken diğer aile üyeleri genç kızın öldürülmesini duvara yaslanarak izledi. (7 Temmuz 2021)

11 yaşındaki kızı zorla evlendirdiler! Diyarbakır'ın Melikahmet Semtinde oturan Y.K. (15), Gözeli köyünde oturan R.H. (11) ile 300 milyon lira başlık parası karşılığında evlendirildi. Baba başlık parasının 100 milyon lirasını peşin verdi, 200 milyonu ise

taksidi bağıladı. Ancak aradan geçen üç ayda aile başlık taksidini ödemeyince, 37 yaşındaki anne alacakları paranın karşılığı olarak bilezik istedi. Bileziği de alamayan anne “kızının yaşını büyüteceği” gerekçesiyle evine götürdü. İki gün sonra aile kızı almak için karşı tarafın kapısına dayandı. Ancak para işi iki ailenin arasını bozmuştu. Anne “Başlık taksidini vermezseniz kızımı vermem” dedi ve iki aile birbirine girdi. Bunun üzerine anne, karşı tarafın ailesini evlerine baskın yaptıkları gerekçesiyle karakola şikâyet edince, yasadışı evlilik de kendiliğinden ortaya çıktı. (08 Şubat 2002)

Zoraki evliliklerin medyaya yansması konusundaki haberlere bakıldığında yeterince veri elde edilememiştir. Ayrıca zoraki evliliklerin çeşitlerine göre bir ayrıma gidilmemiş olduğu gözlemlenmiştir. Toplumun bu konuda bilinçli olmayışı ve hatta bu evliliklerin meydana geldiği yerlerde kişilerin aileleri tarafından büyük baskı altına alındığı dikkat çekmiştir.

SONUÇ:

Evlenme hakkı gerek uluslararası gerekse de ulusal metinlerde tanımlanan en temel haklardandır. Bu bağlamda evliliğin doğru temeller üzerine kurulması hem bireyler açısından hem de toplum açısından oldukça önemlidir. Zira evlenme ile birlikte taraflar oldukça büyük bir sorumluluk almaktadır. Kişilerin zorla evlendirilmesi gerek kendi hayatlarına gerekse topluma yönelik büyük bir tehdit oluşturur.

“Zoraki Evliliklere Sıfır Tolerans” projesinde Av. Zeynep Reva’nın taygeldi evlilik türünün sosyal hizmet uzmanları, psikologlar ve eğitimciler tarafından bilinirlik oranının sadece %35 olduğunu belirtmesinde de anlaşılacağı üzere toplumumuz zoraki evlilikler konusunda yeterince bilinçli değildir. Bunun yanı sıra medyada taygeldi evliliklerine yönelik haberlere yer verilmiyor oluşu bu konuda farkındalık yaratılmasının önüne geçmektedir. Bu bağlamda gerek televizyonda gerekse sosyal medya da zoraki evlilik türlerine, zoraki evliliklerin sebeplerine ve sonuçlarına ilişkin bilgiler içeren haberlerin yapılması gerekmektedir.

Son olarak Dünya’da çeşitli ülkelerde zoraki evlilikler suç olarak düzenlenmiş ve bunun için hapis cezası öngörülmüştür. Ülkemizde Türk Ceza Kanunu kapsamında zoraki evliliklerin suç olarak düzenlenmeyişi de bu konuyla ilgili olarak cezai yaptırım uygulanması için yasal düzenlemelerin yapılması gerektiği sonucunu oluşturmaktadır. Unutulmamalıdır ki evlilik doğru temeller üzerine kurulması gereken bir kurumdur. Bu çalışmada her ne kadar taygeldi evlilik türü üzerinde durulmuş olsa da zoraki evlilikler normalleştirilmemeli, toplum bu konuda bilinçlendirilmeli ve Türk Ceza Kanununda konuya ilişkin gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Son olarak zoraki evlilikleri sonlandırmak için kararlı devlet politikaları uygulamanın son derece önemli olduğu hatırlatmak gerekir.

KAYNAKÇA:

1. İMDAT Çocuk Evlilikleri Komisyonu. (2021). *Türkiye Çocuk Evlilikleri Raporu*.İstanbul: İMDAT.
2. Polat O. (2019). Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-I. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
3. Polat O, Reva Z. (2019). Legal Dimension of Child Marriages in Turkey: Compared with the Eastern Europe And Middle East Countries. International Journal of Research -Granthaalayah, 7(4),338–354.
4. Erişim Tarihi: 01.12.2021 Reva Z, Polat, O. (2019). Forced marriages as human rights violation. International Journal of Social Sciences and Education Research.
5. (01.12.2021). <http://www.zorakievlilik.org/> adresinden alındı
6. (01.12.2021). <https://www.zwangsheirat.de/information/forced-marriage> adresinden alındı
7. (01.12.2021).<https://preventforcedmarriage.org/forcedmarriageoverseascanada/#:~:text=The%20Act%20established%20age%2016,is%20marrying%20against%20their%20will> adresinden alındı
8. (01.12.2021). <https://rightsofwomen.org.uk/get-information/familylaw/forcedmarriage-law/> adresinden alındı
9. (01.12.2021).https://cdnacikogretim.istanbul.edu.tr/auzefcontent/19_20_Bahar/sosyolojiye_giris/11/index.html adresinden alındı

32- 2019-2021 YILLARI ARASINDA KARARA BAĞLANAN FİİLİ LİVATA KONULU YARGITAY KARARLARININ RETROSPEKTİF DEĞERLENDİRİLMESİ

Av. Zeynep Reva, LL.M. / PhD(c) İstanbul Medeniyet Üniversitesi Tıp Hukuku
Doktora Programı ORCID ID: 0000-0003-0719-2175, z_reva@yahoo.com

BİLDİRİ ÖZETİ

Amaç: Bu çalışma, fiili livata olgularında yargının bakış açısını analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Gereç ve Yöntem: 2019-2021 yılları arasında karara bağlanan Yargıtay kararları retrospektif olarak taranmış ve fiili livata konulu 52 adet ceza dairesi/ceza genel kurulu kararı saptanmıştır. Yaş, cinsiyet, adli tıp raporu alınıp alınmadığı, fail-mağdur yakınlık derecesi gibi kriterlere göre değerlendirilmiştir.

Bulgular: 52 fiili livata mağdurunun %25'i (n=13) yetişkin %75'i (n=39) çocuktur. 39 çocuğun %54'ü (n=21) kız çocuğu, %46'si (n=18) erkek çocuğudur. Olayın geçtiği illerde ilk sırayı İstanbul almıştır. Dosyaların %77'sinde (n=40) adli tıp/hastane raporu alınmıştır. Raporların %65'i (n=26) fiili livata bulgusu saptamazken, %28'i (n=11) fiili livata bulgusu saptamıştır. Raporların %8'i (n=3) tıbbi bulguların fiili livata yanı sıra kronik kabızlık gibi sebeplerce de oluşmuş olabileceğini belirtmiştir. Yargıtay kararların sadece %23'ünde (n=12) mahkumiyete karar vermiştir. Kararların sadece %4'ünde (n=2) failin mağdurun tanımadığı yabancı kişi olduğu, %40'ında (n=21) fail ile mağdurun yakınlık derecesinin belirtilmediği ve %56'sında ise (n=29) fail ile mağdurun birbirini tanıdığı saptanmıştır.

Sonuç: Çalışma, Yargıtay'ın fiili livata olgularında bu durumu tıbbi olarak saptayan adli tıp raporlarına önem verdiğini ortaya koymaktadır. Fiili livata durumunu kesin ve net olarak ortaya koymayan raporlarda ise olayın üstünden vakit geçmesi ve bulgu kalmaması risklerinin göz ardı edilerek soruşturmanın derinleştirilmediği ve sanığın beraatine karar verildiği gözlemlenmektedir. Bu bağlamda fiili livata olgularının sadece fiziksel bulguları değil, psikolojik bulguları da dikkate alınmalıdır. Mağdurun yaşadığı travmaya bağlı psikolojik durumu göz önünde bulundurulmalı, mağdurun travmaya bağlı tutarsız, karmaşık yahut eksik anlatımı olabileceği gözetilerek ayrıntılarda değil, genel olay örgüsünde tutarlılık aranmalı ve mağdurun olayın tek tanığı olduğu unutulmamalıdır.

Anahtar Kelimeler: Fiili livata, anal yoldan cinsel saldırı, cinsel suç.

THE EVALUATION OF ANAL INTERCOURSE CASES IN CONSIDERATION OF SUPREME COURT'S DECISIONS DATED BETWEEN 2019-2021: A RETROSPECTIVE STUDY

Atty. Zeynep Reva, LL.M. / PhD(c)
Istanbul Medeniyet University Medical Law Doctorate Program
ORCID ID: 0000-0003-0719-2175, z_reva@yahoo.com

Objective: This study aims to analyze the perspective of the Supreme Court on the anal intercourse offenses.

Materials and Methods: The Supreme Court decisions, which were decided between 2019 - 2021, were examined retrospectively and 52 criminal decisions on anal intercourse offenses were determined. The court decisions are evaluated according to criteria such as age, gender, whether a forensic report was obtained, and the degree of perpetrator-victim relation.

Results: Of the 52 victims of anal intercourse, 25% (n=13) are adults and 75% (n=39) are children. Of the 39 children, 54% (n=21) are girls and 46% (n=18) are boys. In the provinces where the incident took place, Istanbul took the first place. Forensic medicine/hospital reports were obtained in 77% (n=40) of the cases. 65% (n=26) of the reports found no evidence of anal intercourse, 28% (n=11) of them found the evidence of anal intercourse. 8% (n=3) of reports stated that the medical findings may have been caused by causes such as chronic constipation as well as anal intercourse. The Supreme Court ruled conviction only in 23% (n=12) decisions. It was determined that the perpetrator was a foreigner whom the victim did not know in only 2 (4%) decisions, the degree of closeness was not clear in 40% (n=21) of the decisions; and the perpetrator was a person who victim knew in 75% (n=39) of the decisions.

Conclusion: The study underscores that the Supreme Court attaches importance to forensic medicine reports that medically detect this situation in anal intercourse cases. In the reports that do not reveal the anal intercourse situation definitively and clearly, it is observed that the investigation is not deepened and the accused is acquitted by lack of evidence by ignoring the risks of the disappearance of medical findings related to the passing of time. In this context, not only the physical findings but also the psychological findings of the actual sodomy cases should be taken into consideration. The psychological state of the victim due to the trauma experienced should be taken into consideration, considering that the victim may have an inconsistent, complex or incomplete expression due to the trauma, consistency should be sought not in the details, but in the general plot, and it should not be forgotten that the victim is the only witness of the crime.

Keywords: Anal intercourse, anal sexual intercourse, sexual crime.

GİRİŞ

Cinsel penetrasyonun (cinsel birleşmenin) gerçekleştiği cinsel saldırı eylemleri saldırganın mağdurun genital organına ya da anüsüne girişi ile gerçekleşmekte olup, cinsel penetrasyonun mağdurun anüsüne girişi ile gerçekleştiği cinsel saldırı biçimine fiili livata ismi verilmektedir.

Anal yoldan gerçekleşen cinsel saldırı olarak da isimlendirilen fiili livata olguları, cinsel suçlar arasında önemli bir orana sahiptir. Fiili livata olgularının mağduru kadınlar ve kız çocukları olabildiği gibi, erkekler ve erkek çocukları da olabilmektedir.

Ceza muhakemesi esas itibarıyla bir ispat faaliyetidir. Ceza muhakemesi kanunlarında yer alan düzenlemeler de büyük ölçüde bu faaliyetin ne şekilde gerçekleşeceğine ilişkindir. Ceza muhakemesi kanunlarında yer alan kurallar prensip olarak bütün suç tipleri için aynı şekilde uygulanır ancak bazı suçların ispatı diğerlerine nazaran daha zordur. Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar da genelde faille mağdurdan başka kimsenin tanık olmaması ve maddi izler de bırakmamaları nedeniyle ispatı zor fiillerdendir.(Bacaksız – Bayzit, 2019)

Yargıya konu olan cinsel saldırı olgularında cinsel saldırının fiziksel bulguları çok önemli bir delil niteliğindedir. Bu itibarla, fiili livata olgularında bu durumun fiziki bulgularını ortaya koyan adli tıp raporları çok önemli bir yere sahiptir. Bununla birlikte cinsel suçlarda özellikle de tanınmış kişi tarafından gerçekleştirilen cinsel saldırılarda suçun bildirilmesi suçun işlendiği tarihten çok uzun bir süre sonra gerçekleşebilmektedir. Bu durumlarda cinsel saldırının psikolojik bulgularının da araştırılması önem arz etmektedir.

Bu çalışma ile yüksek yargı kararlarında fiili livata olgularına yaklaşımın analiz edilmesi hedeflenmiş olup; yargı makamlarının fiili livata konulu ceza dosyalarında hangi delilleri araştırmayı tercih ettiği ve hangi delilleri esas alarak karar verdiği, adli tıp raporlarından ne şekilde faydalandığı, ispata bakışı ve bu konuda geliştirdiği kriterleri ele alınacaktır.

LİTERATÜR

Cinsel suçlar pek çok başlık altında kategorize edilebilmektedir. Bunlardan birisi de cinsel penetrasyonun (cinsel birleşmenin) gerçekleştiği ve gerçekleşmediği kriteridir.

Cinsel penetrasyonun gerçekleştiği cinsel saldırı eylemleri saldırganın mağdurun genital organına ya da anüsüne girişi ile gerçekleşir. Cinsel penetrasyonun gerçekleştiği cinsel saldırıların dört tipi vardır: (Polat, 2021)

- a. Dijital Penetrasyon: Saldırganın parmaklarını mağdurun vajinasına, anüsüne veya ikisine birden yerleştirmesidir.
- b. Objelerle Penetrasyon: Daha az rastlanan cinsel şiddet türüdür. Saldırgan mağdurun vajina, anüs veya durumuna göre ağzına bir obje yerleştirir. En sık görülen vajinal penetrasyondur. Objeler çok çeşitli olabilir. Elektrikli vibratör, cetvel, makas, boya kalemi, salatalık sık rastlanan objelerdir.
- c. Genital İlişki: Penisin vajinaya penetrasyonudur. Bazen mağdurun vajinasının küçüklüğü nedeniyle penetrasyon tamamıyla gerçekleşmez.

d. Anal İlişki (Fiili Livata): Saldırganın penisinin, mağdurun anüsüne penetrasyonudur. Saldırganın kadına yönelik bu hareketi, saldırganın hamilelikten sakınıyor olabilmesiyle açıklanabilir.

Livâta kelimesi örfte erkekler arasındaki eşcinsel ilişkiyi ifade eder. Arapça'da bu manada aynı kökten türeyen livât, mülâvata ve televvut kelimeleri de kullanılmaktadır. Kelime anlamını erkekler arası eşcinsel ilişkinin yaygın olduğu Lût kavminden almaktadır. (<https://www.etimolojiturkce.com/kelime/livata>)

Cinsel saldırı/istismar şekilleri, sürtünmeden penis ya da obje penetrasyonuna kadar çeşitlenebilir (Magalhaes et al, 2009; Fischer - McDonald, 1998; Kelly et al, 2002; Ertur - Yayı, 2011). Erkek mağdurların kadın mağdurlara oranla oral seks, fiili livata gibi daha ağır ve daha fazla temas içeren cinsel istismar türlerine maruz kaldıklarını öne süren çalışmalar vardır (Vander,1988; Thomlison et al, 1991; Ertur - Yayı, 2011). Penetrasyon oranları farklı çalışmalara göre kadın kurbanlarda daha fazla ya da her iki cinsiyet için hemen hemen eşit sayılabilir de fiili livata erkek kurbanlarda kadınlara oranla daha sık karşımıza çıktığı belirtilmektedir (Romano - De Luca, 2001; Goldman- Padayachi, 1997; Halperin et al, 1996; Ertur - Yayı, 2011). 1991-95 yılları arasında ATK'da incelenen 1826 cinsel saldırı olgusuna dayalı bir çalışmada fiili livataya uğrayanlar arasında Kadın/Erkek oranı 1/4'tür. (Yavuz et al, 1997; Ertur - Yayı, 2011)

Fiili livata şeklinde gerçekleşen cinsel saldırı eylemlerinin cinsel suçlar arasında önemli bir orandadır. (Kar et al, 2013). Nitekim Hatay'da çocukluk çağı cinsel istismarcılarının genel karakteristiklerini inceleyen ve bu kapsamda cinsel suç işlediği iddiası ile görüşme yapılan 48 olgunun %41'7sinde (n:20) cinsel eylem türünün fiili livata olduğu belirtilmektedir (Arslan et al, 2016). Ocak - Aralık 2008 yılında Muğla Adli Tıp Şube Müdürlüğü'ne başvuran ve adına adli rapor düzenlenmiş cinsel şiddet mağduru kadın olgularının %15.6'sında fiili livata söz konusudur (Talas et al, 2021). 2005 – 2007 yılları arasında Elazığ ilindeki suça itilmiş çocukların sosyodemografik özelliklerini inceleyen bir çalışmada da, işlenen 74 cinsel suçta ilk sırayı %35,14 (n:26) ile fiili livata almıştır. (Tokdemir - Kafadar, 2008)

Bir başka çalışmada da fiili livata eylemine maruz kalan olgular içerisinde 12 yaş ve altı grubunun oranı %65,6 olarak tespit edilmiştir. (Yavuz – Öz, 1993).

Yargıya konu olan cinsel saldırı olgularında cinsel saldırının fiziksel bulguları çok önemli bir delil niteliğindedir. Bu itibarla, fiili livata olgularında bu durumun fiziki bulgularını ortaya koyan adli tıp raporları çok önemli bir yere sahiptir. Tıbbi rapor alınmasındaki gecikmeler muayene bulgularının kaybolmasına katkıda bulunmaktadır (Magalhaes et al, 2009). Bununla birlikte cinsel suçlarda özellikle de tanınmış kişi tarafından gerçekleştirilen cinsel saldırılarda suçun bildirilmesi suçun işlendiği tarihten çok uzun bir süre sonra gerçekleşebilmektedir. Bu durumlarda cinsel saldırının psikolojik bulgularının da araştırılması önem arz edecektir.

METODOLOJİ

Yargıya yansıma oranı özellikle mağdurun erkek olduğu olgularda düşüktür. Veri tabanında 2010 - 2021 yılları arasındaki yargı kararları tarandığında yüksek yargıya

intikal eden 163 adet fiili livata konulu ceza davasının olduğu tespit edilmiştir. Çalışmamızda 2019 - 2021 yılları arasında ise 52 adet karar esas alınmıştır. (Grafik 1)

Grafik 1: Çalışmaya konu Yargıtay Kararları

2019 - 2021 yılları arasında karara bağlanan Yargıtay kararları retrospektif olarak taranmış ve fiili livata konulu 52 adet ceza dairesi/ceza genel kurulu kararı saptanmıştır. Yaş, cinsiyet, adli tıp raporu alınıp alınmadığı, fail-mağdur yakınlık derecesi gibi kriterlere göre değerlendirilmiştir.

BULGULAR

52 fiili livata mağdurunun 6'sı erkek, 7'si kadın olmak üzere toplam 13'ü yetişkin iken 39 mağdur çocuktur. Fiili livata mağdurlarının %75'i çocuktur. Bu çocukların 4'ü 8 yaş ve altındaki yaştadır. 39 çocuğun, 21'i kız çocuğu, 19'i erkek çocuğudur. (Tablo 1)

Tablo 1: Mağdur Yaş - Cinsiyet Tablosu

Yaş	Erkek	Erkek çocuğu	Kadın	Kız çocuğu	TOPLAM
Çocuk		14		14	28
Çocuk - 11 Yaş		1			1
Çocuk - 13 Yaş				1	1
Çocuk - 14 Yaş				1	1
Çocuk - 15-18 Yaş		2			2
Çocuk - 16 Yaş				2	2
Çocuk - 6 Yaş		1		1	2
Çocuk - 7- 10 Yaş				1	1
Çocuk - 8 Yaş				1	1
Yetişkin	6		7		13
TOPLAM	6	18	7	21	52

Karara konu olayın geçtiği ilin adı 13 kararda belirtilmezken, ilk sırayı 9 adet karar ile İstanbul almıştır, İstanbul’u 4 adet karar ile Mersin ili takip etmiştir. (Tablo 2)

Tablo 2: Suçun İşlendiği Yer Tablosu

İl	Adet (n)
Belirtilmemiş	13
İstanbul	9
Mersin	4
Adana	2
Ankara	2
Balıkesir	2
Bursa	2
Hatay	2
Samsun	2
Van	2
Afyonkarahisar	1
Bartın	1
Bolu	1
Burdur	1
Denizli	1
Eskişehir	1
Kayseri	1
Kocaeli	1
Konya	1
Niğde	1
Ordu	1
Sakarya	1
Toplam	52

Karara bağlanan dosyaların 27’sinde adli tıp raporu, 13’ünde hastane raporu alınmış olup, 7’sinde rapor alınmamıştır, 5 dosyada ise rapor alınıp alınmadığı belirsizdir. (Tablo 3)

Tablo 3: Adli Rapor Alınma Durumu Tablosu

Rapor Durumu	Adet (n)
Adli Tıp Raporu Var	27
Hastane Raporu Var	13
Yok	7
Bilinmiyor	5
TOPLAM	52

Raporların 25'i fiili livata bulgusu yoktur derken, 15'i fiili livata bulgusunu saptamıştır. 3 rapor mevcut bulguların fiili livata yanı sıra kronik kabızlık gibi sebeplerce de oluşmuş olabileceğini belirtmiştir. (Tablo 4)

Tablo 4: Adli Rapor Bulgu Tablosu

Raporların Bulgusu	Adet (n)
Bilinmiyor	12
Fiili livata bulgusu var	11
Fiili livata bulgusu yok	26
Fiili livata veya kronik kabızlık olabilir	3
TOPLAM	52

Yargıtay, 18 kararda mahkumiyet kararını bozup sanığı beraat ettirirken; 9 dosyada sanığı fiili livata nedeniyle değil başka bir suç nedeniyle mahkum etmiştir. Yargıtay, 4 kararda mahkumiyet kararını onamış ve beraat verilen 8 dosyada da mahkumiyet kararı vermiştir. (Tablo 5)

Tablo 5: Yargıtay Kararı sonuç Tablosu

Yargıtay Kararı	Adet
Bozma - Adli Tıp Raporu alınsın	4
Bozma - Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına Tebligat yapılsın	4
Bozma - Başka Suçtan Mahkumiyet	9
Bozma - Beraat	18
Bozma - Mahkumiyet	8
Onama - Beraat	3
Onama - Mahkumiyet	6
TOPLAM	52

Kararlar, fail mağdur yakınlık derecesi özelinde analiz edildiğinde sadece 2 kararda failin mağdurun tanımadığı yabancı kişi olduğu, 21 kararda bu yakınlık derecesinin belli olmadığı ve 39 kararda ise fail ile mağdurun birbirini tanıdığı hatta 12 kararda fail ile mağdurun tanıdık kişi/aile dostu olduğu saptanmıştır. Fiili livata suçu 3 kararda eşe veya sevgiliye karşı işlenirken, 2 kararda mağdur kızın babası, 1 kararda mağdur kızın üvey babası tarafından işlenmiş, 1 kararda da mağdurum amcasının Öğretmen-öğrenci, tarikat lideri-tarikat üyesi, futbol öğretmeni-öğrenci, servis şoförü-öğrenci ilişkileri de kararlarda rastlanan yakınlık dereceleri arasındadır. (Tablo 6)

Tablo 6: Fail-Mağdur Yakınlık Derecesi Tablosu

Yakınlık Derecesi	Adet (n)
Belirsiz	21
Tanıdık kişi / Aile dostu	12
Baba - kız	2
Eş	2
Sosyal medyada tanışılan kişi	2

Yabancı kişi	2
Amcasının oğlu	1
Askerlik arkadaşı	1
Aynı işyerinde çalışanlar	1
Cezaevi arkadaşı	1
Erkek arkadaş	1
Futbol öğretmeni - öğrenci	1
Öğretmen - Öğrenci	1
Senet alacaklısı	1
Servis şöförü - öğrenci	1
Tarikat lideri - tarikat üyesi	1
Üvey baba	1
TOPLAM	52

SONUÇ

Çalışma, Yargıtay'ın fiili livata olgularında bu durumu tıbbi olarak saptayan adli tıp raporlarına önem verdiğini ortaya koymaktadır. Ancak; fiili livata durumunu kesin ve net olarak ortaya koymayan raporlarda ise olayın üstünden vakit geçmesi ve bulgu kalmaması veya mevcut bulgunun fiili livatanın yanı sıra başkaca sebeplerden de kaynaklanabileceğinin belirtildiği olgularda soruşturmanın derinleştirilmesi yerine “şüpheden sanık yararlanır” prensibinin esas alınarak sanığın beraatine karar verildiği gözlemlenmektedir.

Anal penetrasyon şeklinde cinsel saldırı olarak tanımlanan fiili livata, cinsel suçlar arasında önemli bir oranda görülmektedir (Kar et al, 2013). Ancak anal muayene ile tıbbi bulguların tespit edilme oranının düşüklüğü, lezyon meydana gelse dahi 3 ila 5 gün içerisinde iz bırakmadan iyileşebileceği ve tespit edilen lezyonların anal penetrasyona spesifikliğinin düşük olması nedeniyle sıklıkla problemlerle karşılaşılabilir. Özellikle kronik fiili livata olgularında çoğu zaman hiçbir tıbbi bulgu saptanamamakta ya da bir takım subjektif ve nonspesifik bulgular saptanmaktadır. Bu durumlarda saptanabilecek iyileşmiş eski fissürlere ait nedbeler, özellikle de öyküyle uyumlu olduğunda gerek adli tıbbi gerekse hukuksal olarak büyük değer arz edebilmektedir. (Kar et al, 2013).

Adli tıp raporlarındaki “mağdurun yaşı ve fiziksel gelişimi de dikkate alındığında fiili livata ya da parmak sokmak suretiyle meydana gelebileceği gibi fiili livatanın gerçekleşmediği durumlarda (kişiye özgü anatomik yapı, dışkılama farklılıkları gibi fizyolojik özellikler, hijyen eksikliği veya var olan bir hastalığa bağlı olarak da) meydana gelebileceği ve bunlar arasında mevcut verilerle tıbben ayırım yapılamayacağı” şeklindeki ifadelerin özellikle çocukların fiili livata koyu ile istismarı olgularında derinleme inceleme yapılmaksızın sanığın beraat etmesine neden olabilmektedir.

Bu itibarla, adli tıp raporlarının yargının şüphelerini kaldıracak nitelikte olması, saptanabilecek iyileşmiş eski fissürlere ait nedbelerin öyküyle uyumlu olup olmadığına dair saptamaları da içerecek şekilde düzenlenmiş olması delil niteliğinde olacağından hukuksal olarak büyük değer arz edebilmektedir önemlidir.

Fiili livata olgularının fiziksel olgularının ortaya konulmasındaki zorluklar bu olgularda farklı araştırma ve inceleme yapılması zorunluluğunu, soruşturmanın derinleştirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Fiili livatayı da kapsayan cinsel suçların ispatı konusunda özellikle beyan deliller söz konusu olduğunda Yargıtay'ın ispata ilişkin birbirinden farklı kriterler kullandığı görülmektedir. Bu kriterler şunlardır: (Bacaksız – Bayzit, 2019)

- Mağdurun şikayette geç kalması
- Faille mağdurun suçtan önceki iletişimi
- Mağdurun anlatımlarındaki çelişkiler
- Faille mağdurun ilişki geçmişi
- Beyanın hayatın olağan akışına uygun olup olmaması
- Mağdur ile fail arasında husumet bulunup bulunmaması
- Mağdurun direnme/yardım isteme imkanı olan hallerde bu imkanı kullanıp kullanmadığı

Bu bağlamda tecavüz, saldırı ve istismarın sadece fiziksel bulguları değil, psikolojik bulguları da dikkate alınmalı, mağdurun olay anlatımı ağırlıklı olarak değerlendirilmeli, bu değerlendirme esnasında; mağdur eylemlerine değil, fail eylemlerine odaklanılmalı, mağdurun yaşadığı travmaya bağlı psikolojik durumu göz önünde bulundurulmalı, mağdurun travmaya bağlı tutarsız, karmaşık yahut eksik anlatımı olabileceğini gözetilerek ayrıntılarda değil, genel olay örgüsünde tutarlılık aranmalı ve mağdurun olayın tek tanığı olduğu unutulmamalıdır. Avrupa Topluluğu Adalet Divanı “Şükran Aydın/Türkiye kararında ise; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 13. maddesi uyarınca tecavüz (saldırı/istismarı) iddialarıyla ilgili eksiksiz bir soruşturmanın, bağımsız tıp uzmanlarınca yapılacak psikolojik muayeneyi de içermesi gerektiği öncelikle belirtilmiştir. Öte yandan tanıdık kişiler (akraba, komşu, öğretmen, iş arkadaşı, amir ve benzeri) tarafından gerçekleştirilen cinsel istismar ve saldırı vakalarında, mağdurların bu kişilerle olan geçmiş ilişkileri, yakınlık düzeyleri, olay öncesi ilişkilene biçimleri ve daha sonra mağdur ile aynı çevrede kalmaya devam etmeleri sebebiyle ivedi biçimde şikayette bulunmamaları mağdurun aleyhine yorumlanmamalıdır. Çünkü bu kişiler hakkında kanuni müracaatta bulunma konusunda tereddüt yaşadıkları ve yabancı failer konusunda gösterdikleri kararlılıkları kimi zaman gösteremedikleri bilinen bir gerçeklik olarak kabul edilmiştir. Bu çerçevede, olayın intikal şekli ve zamanı, mağdurenin aşamalarındaki istikrarlı ifadeleri ile olay örgüsündeki tutarlılık, mağduru olduğu olayın hukuki anlam ve sonuçlarını algılayabildiği ve beyanlarına itibar edilebileceğine ilişkin psikolog görüşü, failin eylemlerinin hep aynı tür oluşu, mağdurenin fiili livataya maruz kalmış olduğuna dair raporlar, ifadelerini doğrulayan tanık anlatımlarındaki tutarlılık ve olayın inanırılık düzeyinin gözetilmesi gerekmektedir. (Yargıtay 14. Ceza Dairesi, 2020)

Sonuç olarak; yargı mercilerinin de cinsel suçlarda özellikle de fiili livata suçlarında fiziksel bulğunun yanı sıra psikolojik bulgulara da önem atfederek soruşturma ve inceleme yaparak karar vermesi önemlidir.

KAYNAKÇA

Arslan MM, Demirkiran DS, Akcan R, Zeren C, Kokacya MH. (2016) Child Sexual Offenders, Eurasian J Med 2016; 48: 6-9.

- Bacaksız P, Bayzıt T.(2019) Yargıtay'ın Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlarda İspata Yaklaşımı, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 21, Özel Sayı 2019.
- Ertur, E, Yayıcı, N. (2011), Erkek Mağdur Açısından Enstest , Adli Tıp Dergisi Yıl: 2011, Cilt: 25 Sayı: 3 ISSN: 1018-5275; 25 – 32.
- Fischer DG, McDonald WL. (1998) Characteristics of intrafamilial and extrafamilial child sexual abuse. Child Abuse & Neglect 1998; 22(9): 915-929.
- Goldman JDG, Padayachi UK.(1997) The prevalence and nature of child sexual abuse in Queensland, Australia. Child Abuse & Neglect 1997; 21(5): 489-498.
- Halperin DS, Bouvier P, Jaffe PD, Mounoud R, Pawlak CH, Laederach J, Wicky HR, Astie F. (1996) Prevalence of child sexual abuse among adolescents in Geneva: results of a cross sectional survey. BMJ 1996; 312: 1326-1329.
- <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/livata> Erişim Tarihi: 10.12.2021.
- Kar H, Koçyatağı, DS, Özdemir Ç, Koçar İ. (2013) Kronik Fiili Livata Olgularında Kolposkopik Değerlendirmenin Önemi: 3 Olgu Serisi. Uluslararası Katılımlı X. Adli Bilimler Sempozyumu, 2013-11-13, 2013-11-16, Ankara, Türkiye, 2013.
- Kelly RJ, Wood JJ, Gonzales LS, MacDonald V, Waterman J. (2002) Effects of mother-son incest and positive perceptions of sexual abuse experiences on the psychosocial adjustment of clinic-referred men. Child Abuse & Neglect 2002; 26: 425-441.
- Magalhaes T, Taveira F, Jardim P, Santos L, Matos E, Santos A. (2009) Sexual abuse of children. A comparative study of intra and extra-familial cases. Journal of Forensic and Legal Medicine 2009; 16: 455-459.
- Moody CW. (1999) Male Child Sexual Abuse. J Pediatr Health Care 1999; 13: 112-119
- Polat, O. (2021) Şiddet, Seçkin Yayınevi, Ankara, 3. Baskı.
- Romano E, De Luca RV. (2001) Male sexual abuse: a review of effects, abuse characteristics and links with later psychological functioning. Aggression and Violent Behavior 2001; 6: 55- 78.
- Talas M. S. , Savran M. B. , Subaşı Baybuğa M. , Irmak Z. , Talas M. , Savran M. (2021) Adli Tıp Şube Müdürlüğüne Başvuran Fiziksel Ve Cinsel Şiddet Mağduru Kadın Olgularının Değerlendirilmesi. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi. 2012; 15(3): 173-180.
- Thomlison B, Stephens M, Cunes JW, Grinnell RM, Krysik J. (1991). Characteristics of Canadian male and female child sexual abuse victims. Journal of Child and Youth Care 1991; Special Issue: 65-76.
- Tokdemir, M. & Kafadar, H. (2008). The Sociodemographic Characteristics of the Children Committed Crime Between 2005-2007 in Elazığ City. Medical Sciences, 3 (4), 154-158.
- Vander Mey BJ. (1998) The sexual victimization of male children: A review of previous research. Child Abuse & Neglect 1988; 12: 61-72.

Yavuz F, Ozarslan A, Yavuz SM. (1997) Sexual assault cases in Turkey, 1991- 1995: Türkiye’de cinsel saldırı olguları, 1991-1995 . Adli Tıp Dergisi 1997; 13 (1- 4): 21-25.

Yavuz MF, Öz H. (1993) Çocuklara Yönelik Cinsel Suçlar, 7. Ulusal Adli Tıp Günleri Kitabı, 1993: 357 - 364

Yargıtay 14. Ceza Dairesi, 08.01.2020, 2016/892 E. 2020/123 K.
Yargıtay Kararları veritabanı. Erişim Tarihi: 01.08.2021

33-YAKIN PARTNER İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA COVID-19 DÖNEMİNDEKİ KADINA YÖNELİK CİNSEL VE FİZİKSEL ŞİDDET

Melike Özcan – Psikoloji Öğrencisi – MEF Üniversitesi – 0000-0002-2528-288X – ozcanmeli@mef.edu.tr

ÖZET

Partnerler arasındaki ilişki, birçok dinamikten etkilenir. Bağlanma stilleri, eğitim düzeyleri, stresle ve belirsizlikle başa çıkabilme kabiliyetleri, güvenli ya da güvensiz bağlanma, psikolojik, duygusal ve cinsel ihtiyaçların tatmini, yaşadıkları toplum ve bu toplumun normları gibi birçok etmen ilişkiyi yönlendirebilir. Tam kapanma durumu kadınların halihazırda güvensiz hissettikleri bir ev ortamında, şikayet etme cesaretini bulamamalarına neden olur. Covid-19 gibi yüksek şiddetli kriz durumlarında, özellikle güvensiz bağlanan partnerler stres ve kaygıyı yönetmekte zorluk çeker. Bu araştırmada da, Covid-19 gibi bir kriz süresinde, kadınların partnerleri tarafından fiziksel ve cinsel şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yakın Partner Şiddeti, Kadına Yönelik Şiddet, Covid-19

ABSTRACT

The relationship between partners is affected by many dynamics. Many factors such as attachment styles, education levels, ability to cope with stress and uncertainty, secure or insecure attachment, satisfaction of psychological, emotional and sexual needs, the society they live in and the norms of this society can direct the relationship. Complete closure makes women unable to find the courage to complain in a home environment where they already feel insecure. In high-severity crisis situations such as Covid-19, especially insecurely attached partners have difficulty managing stress and anxiety. In this study, it was determined that women were exposed to physical and sexual violence by their partners during a crisis such as Covid-19.

Keywords: Intimate Partner Violence, Violence Against Women, Covid-19

GİRİŞ

Yakın partner şiddeti olarak adlandırılan ve literatürde kısaca IPV(Intimate Partner Violence) olarak adlandırılan şiddet, küresel bir problemdir ve birçok kadın partner Covid-19 sürecinde bunun kurbanı olmuştur. COVID-19 pandemisi, istikrarsız ve stresli zamanlarda ilişki kalitesi için ön görücülerin belirlenmesine olanak tanır. Belirsizlik, bireylerde kaygı ve strese yol açar. Önceki araştırmalar, stresin hem ilişki

kalitesini (yani 'iyi' insanların ilişkilerini öznel olarak nasıl algıladıklarını) (Randall & Bodenmann, 2017) hem de yakın partnerlerin birlikte stresle başa çıkma şeklini etkilediğini göstermiştir (Falconier ve ark.2015). İlişki kalitesi, psikolojik ve bedensel sağlık da dahil olmak üzere, iyi oluşun birçok parametresiyle yakından bağlantılıdır (Pieh ve diğerleri, 2020; South & Krueger, 2013). Ortaya çıkan stresten bağımsız olarak, diğer temasları ortadan kaldıran sosyal izolasyon, birlikte yaşayan çiftler için yalnızca ikili bir ilişkiyi kolaylaştırır ve hareket kısıtlamalarının uygulanmasından bu yana aile içi şiddetin artması, bunun tüm romantik ilişkiler için sağlıklı olmadığını göstermektedir (Bradbury-Jones & Isham, 2020).

Diğer bir yandan, bağlanma stilleri bu tür kısıtlamaların ve stres faktörlerinin ilişki kalitesini nasıl etkilediğini belirleyen etkili bir faktör olabilir. Bağlanma teorisi başlangıçta çocukların stresli durumlara tepkilerini açıklayan bir çerçeve olarak önerilmiştir (Ainsworth ve Bowlby, 1991). Ancak bağlanmanın bireysel gelişimsel yörüngeleri, yetişkinlikte oldukça etkili olmaya devam eder, strese maruz kalındığında aktive olur ve yetişkinler olarak yakın ilişkiler içindeki davranışları etkiler (Mikulincer ve diğerleri, 2002). İlişki memnuniyetine benzer şekilde, güvenli bağlanma, daha fazla sağlık ve esenlik ile önemli ölçüde ilişkilidir (McWilliams & Bailey, 2010), burada güvenli bağlanan yetişkinler, bir ilişki içinde olsun ya da olmasın, sıkıntıyla başa çıkmak için genel olarak daha fazla psikolojik kaynağa sahip olabilir. Çeşitli araştırmalar, güvenli bağlanan bireylerin, güvenli olmayan bağlanma stillerine sahip olanlardan daha fazla sıkıntıdan etkilendiklerini (Zakin ve diğerleri, 2003) ve bunun sonucunda kendilerine ve sosyal çevrelerine ilişkin temsillerini çarpıtmaya daha yatkın olduklarını bulmuştur. (Mikulincer ve diğerleri, 1998). Burada çarpıtmadan kasıt; kendi hatasını başkasının hatasıymış gibi gösterme, büyülenme, başkasının hatasını büyütme veya kendi hatasını küçültmedir. Ayrıca, bağlanma güvenliği, tatmin edici yakın ilişkileri sürdürmek için çok önemlidir ve nedenselliğin belirlenmesi bir sorun teşkil etse de, birçok çalışma bağlanma güvenliği ile ilişki sonuçları arasındaki bağlantıları göstermiştir.

Birkaç arabulucu bu tür etkileri açıklayabilir - örneğin, güvenli bağlanan kişilerin endişeli veya kaçınan tiplerden daha fazla karşılıklı çatışma çözme biçimleri ile meşgul oldukları bilinmektedir (Corcoran ve Mallinckrodt, 2000) ve çatışma tarzı da ilişki doyumu üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. (Cann ve diğerleri, 2008)

Feeney (2002), güvenli bağlanan kişilerin aksine, güvensiz bağlanan bireylerin kendi ilişkilerini değerlendirmelerinin, partnerlerinin son zamanlardaki davranışlarından daha güçlü bir şekilde etkilendiğini belirtmektedir. Bu nedenle, rapor edilen ilişki kalitesini tahmin ederken, partnere bağlanma stiline ek olarak son olayları (Ayrıca, aynı olaylar güvenli ve güvensiz bağlanan bireyler tarafından farklı şekilde değerlendirilebilir (Collins, 1996), bu da hem ilişkilerle ilgili gerçek olayları hem de içsel çalışma modellerini (yani partnere bağlanmayı) dikkate almayı gerekli kılar. Bu nedenle, dış stresle başa çıkmak için iç kaynaklara ve sosyal ilişkilerin içsel temsillerine bağlı olarak, COVID-19 krizi bazı ilişkiler için dengeleyici ve diğerleri için istikrarsızlaştırıcı olabilir. 2003 SARS salgını gibi stresli dönemlerin, gerçek tehditten çok daha uzun süren yakın ilişkiler üzerinde önemli etkileri olduğu bilinmektedir; bu, daha yüksek stres seviyeleri

ve artan boşanma oranları ile kanıtlanmıştır (Census and Statistics Department, 2007; Lee ve diğerleri, 2007).

Stresten ciddi şekilde etkilenen sosyal davranış sistemlerinden biri, yakın ilişkilerin önemli ve sıklıkla tanımlayıcı bir özelliği olan cinsel davranıştır (Bodenmann ve diğerleri, 2006). Bununla birlikte, kritik olarak, cinselliğin istikrarlı ilişkilerdeki rolü ve bunun refah ve ilişkiler gibi psikolojik yönler üzerindeki etkisi birçok çalışmada hala göz ardı edilmektedir (Heiman ve diğerleri, 2011). Özellikle, cinsel davranışın, şiddetli tehditlerden yaklaşık dokuz ay sonra, kültürlerde doğum oranının anlamlı bir şekilde düştüğü, düşük şiddetli uyarılar gibi daha hafif tehditlerin ise doğum oranlarının artmasına neden olduğu dış krizlerden dolayı olarak etkilendiği gösterilmiştir (Evans ve diğerleri, 2010; Chandra ve diğerleri, 2018; Richmond ve Roehner, 2018a,b).

İlişki kalitesinin belirleyicileri ülke çapındaki kısıtlamalar, romantik ilişkilerde olan insanlar için özel koşullar oluşturur; sokağa çıkma yasakları nedeniyle çiftler birbirlerinin tek sosyal kontağı haline gelir. Gerçekten de, bu tür istikrarsız zamanlarda, insanlar tıbbi tehlide ve devamında gelen toplumsal değişimlere yanıt olarak artan stres seviyelerine katlanmak zorunda kalabilirler ve bu da ilişki dinamiklerini daha fazla etkileyebilir.

Bağlanma güvenliği, sokağa çıkma yasakları ve sosyal kısıtlamalar sırasında ilişki memnuniyetinin önemli bir etkenidir. Bu, bağlanma tarzlarını ilişki kalitesiyle ilişkilendiren önceki çalışmaları desteklemektedir ve bu etki, bu kalıpları harekete geçirerek krizin stresli etkileriyle daha da artabilir (Gillath ve diğerleri, 2006).

Mikulincer ve Shaver, (2002) ilişki kalitesinin bağlanma stilinden etkilenebileceği üç ana yol önermektedir: güvenli bağlanma, bireyleri ikili etkileşimlerin olumlu yanlılığına, benliğin ve başkalarının olumlu temsillerine ve çatışma yönetimini etkileyen olumlu yanlılığa yönlendirmesi ve diğer psikolojik ihtiyaçların tatmini. Güvenli bağlanma ayrıca içsel bir kontrol odağı ile ilgili olabilir (Hexel, 2003) ve güvenli bağlanan bireyler, dünya çapında bir krizin ortaya çıkardığı stresle başa çıkmak için daha fazla mekanizmaya sahip olabilir (Feeney, 1995). Özel sağlığın bir analizi, bağlanma güvenliğinin yüksek sağlık duygusunun bir göstergesi olduğunu göstermektedir (Eder ve diğerleri, 2020, 22 Ağustos). Bu, güvenli bağlanmanın etkilerinin kendi başına ilişkiye rafine edilmediği, ancak çeşitli psikolojik mekanizmalar üzerinde bir etki uygulayabileceği anlamına gelir.

Kırsal kesimde yakın partner şiddetine maruz kalan kadınlar, COVID-19'u önlemek ve aynı zamanda şiddetten korunmak için evde kalma ve sosyal olarak uzaklaşma konusunda çelişkili tavsiyeleri (halka yönelik) nasıl uzlaştıracaklarına dair ek bir zorlukla karşı karşıya. Bu topluluklardaki kadınların evde şiddete karşı özellikle savunmasız olduklarını ve anlamlı topluluk desteklerine erişimin sınırlı olduğu durumlarda şiddet risklerinin arttığını biliyoruz.

Ağçay'ın 2009 yılında yaptığı bir araştırmaya göre, kadınların büyük çoğunluğunun şiddete uğradığı, bazı sosyodemografik özelliklerin şiddeti artırdığı, şiddet sonrası

şikayette zorluk yaşandığı ve Ailenin Korunmasına Dair Kanun hakkında yeterli bilgiye sahip olunmadığı ortaya çıkmıştır. (Ağçay, G. 2009).

Aile içi şiddet konusunda kolluk kuvvetlerinin bilgi düzeyinin düşüklüğü ve ataerkil kültürel değerlerle hareket etmesi kadınların sığınmaevine erişimlerinin önündeki engeller olarak görülmektedir. Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması’nda ise (2014) eşin veya birlikte olduğu erkeklerin fiziksel ve/veya cinsel şiddetine maruz kalmış kadınların, kurumlara ve/veya kuruluşlara başvurma oranlarının çok düşük düzeyde olduğu, şiddete maruz kalmış kadınların %89’nun bu kurum/kuruluşlardan hiçbirine başvurmadıkları bilgisine ulaşılmıştır. Başkale ve Sözer’in ŞÖNİM’e başvuran şiddet görmüş kadınlarla yaptıkları çalışmada (2015), kadınların %74,3’ü gördükleri şiddeti başkalarıyla paylaştıkları ancak paylaşmayan kadınların da ne yapacağını ve nereye başvuracağını bilmedikleri için başkalarıyla paylaşmadıkları bilgisine ulaşılmıştır (TAŞDEMİR AVŞAR, S. 2017).

Uluslararası kuruluşlar, mevcut pandemi sırasında yakın partner şiddeti raporlarında bir artış olduğunu belgeleyerek böyle bir artışın potansiyel nedenleri konusunda farkındalık yaratmıştır. Özel hizmetlere ve sağlık hizmetlerine erişim pandemi sürecinde tehlikeye girebilir ve sağlık personelleri, yakın partner şiddeti vakalarını yönetirken pandeminin getirdiği yeni zorluklarla ve taleplerle karşı karşıya kalır.

Mağdurların kontrol ve manipülasyonuna dayalı ilişki ve dinamikler üzerindeki stresi artıran, kendilerini koruma yeteneklerini ve yardıma erişimlerini kısıtlayan durumlar şiddetin sürdürülmesinde önemli faktörler olarak görünmektedir. Ne yazık ki, virüsün kendisiyle ve onu kontrol etmek için benimsenen sosyal politikalarla ilgili genelleşmiş korku ve belirsizlik, zaten stresli bir ilişkiyi daha da zorlayarak ve mağdurları daha da kısıtlayıcı izolasyonuna izin vererek mağdurlara zarar verebilir.

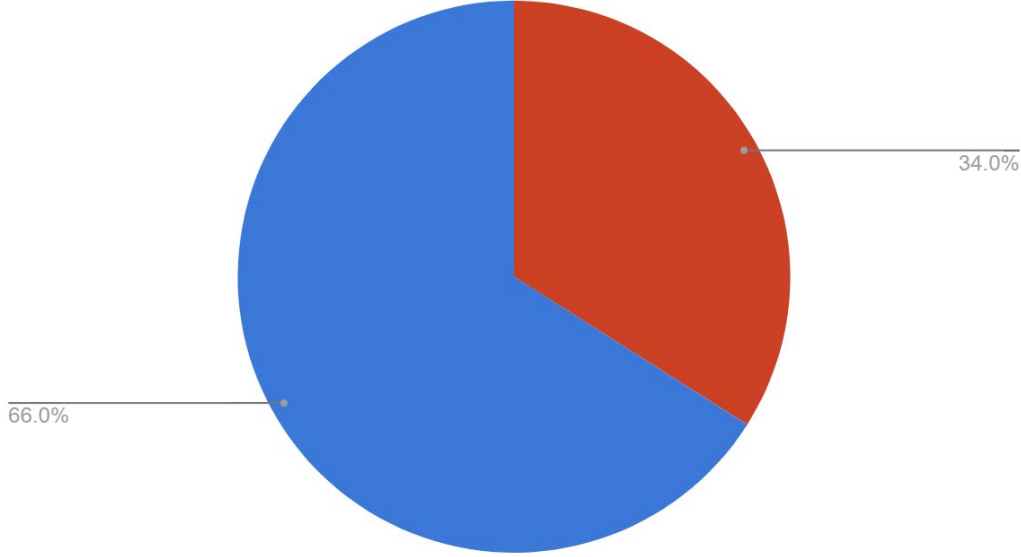
Bununla birlikte, erkek egemen bir kültüre sahip bazı toplumlarda, kadınlarda yüksek eğitim seviyeleri onları yakın partner şiddeti için risk altına sokabilir. Bu gözlem, eğitilmiş kadınların erkek otoritesine meydan okuma eğilimi ile bağlantılıdır. Aynı zamanda, kırsal ve uzak bölgelerde, intimate partner şiddeti için önceden var olan güvenlik açığı ve risk, COVID-19 tarafından daha da şiddetlenmiştir. Toplum desteğinin de azaldığı kapanma durumlarında kadınların daha savunmasız hissettiğini gözlenmiştir.

METODOLOJİ

Bu çalışma, çevrimiçi ortamda (google forms) COVID-19 Sırasında 2020 Ulusal Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Anketi (NSRHDC) kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya Türkiye’de 13 farklı ilde yaşayan her yaş grubundan 109 kadın katılmıştır. Çevrimiçi ortamda gerçekleştirilen araştırmanın bulgularına ve sonuçlarına sonraki kısımlarda değinilecektir.

BULGULAR

Romantik Partneri Tarafından Şiddete Maruz Kalan Kadınlar

İlişkilerdeki kadınların %34'ü, COVID-19'un yayılması ve bununla ilgili kısıtlamalar nedeniyle romantik partnerleriyle bir dereceye kadar çatışma yaşadıklarını bildirmiştir. Her yıl 2 ila 4 milyon kadın yakın partner şiddeti mağduru olduğunu bildirmektedir. Yakın partner şiddeti, tüm ırkların/etnik kökenlerin ve sosyoekonomik sınıfların ailelerinde görülür (Bair-Merritt, M.H., 2010).

Yakın partner şiddetinin failleri en sık kişilik bozukluklarına sahip kişilerdir ve bu kişilerde madde kullanımı ve diğer akıl hastalıkları veya beyin işlev bozukluğu da ortaya çıkabilir (Royal College of Psychiatrists, 2002).

SONUÇ

Covid-19 süresince, özellikle tam kapanma dönemlerinde, kadınların maruz kaldığı partner şiddetini bildirmeye cesaret edemediği gözlemlenmiştir. Özellikle kırsal kesimlerdeki kadınların yasal haklarından haberdar olmadığını ve yaşadıkları şiddeti daha çok komşularına aktardıklarını biliyoruz. Komşuluk ilişkilerinden dahi mahrum kaldığımız tam kapanma döneminde partneri tarafından şiddete maruz kalan kadınların çaresiz hissettiği ve birçoğunun herhangi bir şikayette bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Ataerkil bir toplum yapısında kendini güvende hissetmeyen kadınlar, kolluk kuvvetlerine başvurduğunda da onların bilgi yetersizliğiyle ve yine ataerkil düşünce yapısıyla karşılaşabilmektedir. Toplumun bilinçlendirilmesi gerektiği gibi kolluk kuvvetlerinin de derhal eğitime tabi tutulması gerekmektedir. 60 kez şikayette bulunmasına evli olduğu erkek tarafından öldürülen Sevtap Şahin (Evrensel Gazetesi, 2020), 23 kez şikayette bulunmasına rağmen boşandığı erkek tarafından katledilen Ayşe Tuba Aslan (BirGün Gazetesi, 2019), defalarca şikayette bulunmasına rağmen

boşandığı erkek tarafından katledilen E.M. (Milliyet, 2021) gibi yüzlerce kadın bu durumun aciliyetini göstermektedir.

Bağlanma stili, yalnızca çocuklukta değil yetişkinlik döneminde de karşımıza çıkar. Güvenli bağlanma, ilişki dinamiklerini olumlu yönde etkiler. Güvenli bağlanan partnerler, ilişkileri içerisinde yaşadıkları ya da dışarıdan gelen sorunlarla daha kolay baş edebilir. Stres ve kaygı düzeyleri güvenli bağlanmayan çiftlere göre daha düşüktür. Sıkıntıyla başa çıkma potansiyelleri daha yüksektir. Güvensiz bağlanan partnerler, yakın zamanda yaşanan dinamiklerden etkilenir ve kolayca başa çıkamazlar. Ayrıca, Covid-19 gibi yüksek şiddetli olaylar cinselliği de olumsuz etkilemektedir. Yüksek şiddetli olaylardan 9 ay sonraki doğum oranında düşüş gözlemlenmektedir. Cinselliğin azalması da partnerlerin sorun çözme becerilerinde düşüşe neden olmaktadır. İlişki kalitesi, partnerler arasındaki duygusal, psikolojik ve cinsel doyumu etkilemektedir. Dolayısıyla verimli bir ilişki kalitesi olmayan partnerlerin bu ihtiyaçları karşılanmayabilir. Karşılanmayan ihtiyaçlar da ilişki dinamiklerini bozar. Bir sorunla karşılaşıldığında bu sorunu olumlu yana yönlendiremeyen partnerlerde devamlı bir kaygı ve stres söz konusudur.

Ataerkil bir toplumda yetiştirilmiş ve toplumsal normları içselleştirmiş erkeklerde şiddete meyiletme gözlemlenir. Karşılaşılan ve aşılması zor olan tüm bu problemler, erkek egemen toplumda erkeklerin kadınları şiddete maruz bıraktığında, erkeklerde kendini yine toplumsal normlar üzerinden savunduğunu ortaya çıkarır. Pandemi gibi insani kriz durumlarında da, devletlerin önceliği kadına yönelik şiddet olmalıdır. Kadına yönelik şiddetin önlenilmesi için yapılması gereken çalışmaların başında ise önce kadınları haklarına ve şiddetin ne olduğuna ya da ne olmadığına dair bilgilendirme gelmektedir.

KAYNAKÇA

1. (2020, Temmuz 22). 60 kez şikayette bulundu, polisler kadın öldürülürken savcıdan izin bekledi. *Evrensel*. <https://www.evrensel.net/haber/409978/60-kez-sikayette-bulundu-polisler-kadin-oldurulurken-savcidan-izin-bekledi>
2. (2021, Mart 8). SON DAKİKA: Vahşetin mağduru olan kadından açıklama; Daha iyi olabilmek için tek şartı...-Son Dakika Haberler. *Milliyet*. <https://www.milliyet.com.tr/gundem/son-dakika-siddet-goz-gore-gore-geldi-iyi-olabilmek-icin-tek-sarti-var-6449333>
3. (2019, Kasım 30). Polis ve yargı kadın cinayetlerini görmüyor. *BirGün*. <https://www.birgun.net/haber/polis-ve-yargi-kadin-cinayetlerini-gormuyor-278258>
4. Ağçay, G. (2009). Sakarya İlindeki kadınların Aile içi şiddete uğrama durumları Ve Yasal sorumlulukları hakkındaki Bilgi düzeyleri (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).

5. Ainsworth, M. S., & Bowlby, J. (1991). An ethological approach to personality development. *American psychologist*, 46(4), 333.
6. Bair-Merritt, M. H., Shea Crowne, S., Thompson, D. A., Sibinga, E., Trent, M., & Campbell, J. (2010). Why do women use intimate partner violence? A systematic review of women's motivations. *Trauma, Violence, & Abuse*, 11(4), 178-189.
7. Baskale, H., & Sozer, A. (2015). Violence perception and victimization reasons of women exposed to spouse/partner violence. *Türk Silahlı Kuvvetleri koruyucu hekimlik bülteni*, 14(6), 1-1.
8. Birnbaum, G. E., Reis, H. T., Mikulincer, M., Gillath, O., & Orpaz, A. (2006). When sex is more than just sex: Attachment orientations, sexual experience, and relationship quality. *Journal of personality and social psychology*, 91(5), 929.
9. Bodenmann, G., Ledermann, T., Blattner, D., & Galluzzo, C. (2006). Associations among everyday stress, critical life events, and sexual problems. *The Journal of nervous and mental disease*, 194(7), 494-501.
10. Bradbury-Jones, C., & Isham, L. (2020). The pandemic paradox: The consequences of COVID-19 on domestic violence. *Journal of clinical nursing*.
11. Cann, A., Norman, M. A., Welbourne, J. L., & Calhoun, L. G. (2008). Attachment styles, conflict styles and humour styles: Interrelationships and associations with relationship satisfaction. *European Journal of Personality: Published for the European Association of Personality Psychology*, 22(2), 131-146.
12. Chandra, S., Christensen, J., Mamelund, S. E., & Paneth, N. (2018). Short-term birth sequelae of the 1918–1920 influenza pandemic in the United States: state-level analysis. *American journal of epidemiology*, 187(12), 2585-2595. <https://doi.org/10.1093/aje/kwy153>
13. Collins, N. L. (1996). Working models of attachment: Implications for explanation, emotion, and behavior. *Journal of personality and social psychology*, 71(4), 810.
14. Corcoran, K. O. C., & Mallinckrodt, B. (2000). Adult attachment, self-efficacy, perspective taking, and conflict resolution. *Journal of Counseling & Development*, 78(4), 473-483.
15. Eder, S. J., Nicholson, A., Stefańczyk, M., Pieniak, M., Molina, J. M., Pešout, O., ... & Steyrl, D. (2020). Securing your relationship: Quality of intimate relationships during the COVID-19 pandemic can be predicted by attachment security.
16. Eder, S.J., Steyrl, D., Stefanczyk, M.M, Pieniak, M., Martínez, J., Pešout, O., Binter, J., 492 Smela, P., Scharnowski, F., & Nicholson, A. (2020, August 22). Predicting fear and 493 health during the COVID-19 pandemic using machine learning: A cross-national 494 longitudinal study. Preprint. <https://doi.org/10.31234/osf.io/wdmvh>
17. Enstitüsü, H. Ü. N. E. (2014). Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması (Özet Rapor 2014).

18. Evans, R. W., Hu, Y., & Zhao, Z. (2010). The fertility effect of catastrophe: US hurricane births. *Journal of Population Economics*, 23(1), 1-36. <https://doi.org/10.1007/s00148-008-0219-2>
19. Falconier, M. K., Jackson, J. B., Hilpert, P., & Bodenmann, G. (2015). Dyadic coping and relationship satisfaction: A meta-analysis. *Clinical psychology review*, 42, 28-46.
20. Feeney, J. A. (1995). Adult attachment and emotional control. *Personal relationships*, 2(2), 143-159.
21. Feeney, J. A. (2002). Attachment, marital interaction, and relationship satisfaction: A diary study. *Personal Relationships*, 9(1), 39-55.
22. Florian, V., & Mikulincer, M. (1998). Terror management in childhood: Does death conceptualization moderate the effects of mortality salience on acceptance of similar and different others?. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 24(10), 1104-1112.,
23. Heiman, J. R., Long, J. S., Smith, S. N., Fisher, W. A., Sand, M. S., & Rosen, R. C. (2011). Sexual satisfaction and relationship happiness in midlife and older couples in five countries. *Archives of sexual behavior*, 40(4), 741-753.
24. Hexel, M. (2003). Alexithymia and attachment style in relation to locus of control. *Personality and Individual Differences*, 35(6), 1261-1270.
25. McWilliams, L. A., & Bailey, S. J. (2010). Associations between adult attachment ratings and health conditions: evidence from the National Comorbidity Survey Replication. *Health Psychology*, 29(4), 446.
26. Mikulincer, M., Florian, V., Cowan, P. A., & Cowan, C. P. (2002). Attachment security in couple relationships: A systemic model and its implications for family dynamics. *Family process*, 41(3), 405-434.
27. Randall, A. K., & Bodenmann, G. (2017). Stress and its associations with relationship satisfaction. *Current opinion in psychology*, 13, 96-106.
28. Richmond, P., & Roehner, B. M. (2018a). Coupling between death spikes and birth troughs. Part 1: Evidence. *Physica A: Statistical Mechanics and its Applications*, 506, 97-111. <https://doi.org/10.1016/j.physa.2018.04.044>
29. Richmond, P., & Roehner, B. M. (2018b). Coupling between death spikes and birth troughs. Part 2: Comparative analysis of salient features. *Physica A: Statistical Mechanics and its Applications*, 506, 88-96. <https://doi.org/10.1016/j.physa.2018.04.050>
30. Rodriguez, E., Lasch, K. E., Chandra, P., & Lee, J. (2001). The relation of family violence, employment status, welfare benefits, and alcohol drinking in the United States. *The Western Journal of Medicine*, 174(5), 317-323. <https://doi.org/10.1136/ewj.174.5.317>.
31. Royal College of Psychiatrists. Policy statement on domestic violence. Council Report CR102. London (GB): Royal College of Psychiatrists; 2002.
32. Shaver, P. R., & Mikulincer, M. (2002). Attachment-related psychodynamics. *Attachment & human development*, 4(2), 133-161.
33. TAŞDEMİR AVŞAR, S. (2017). Şiddet gören kadınların sığınmaevlerine erişimini engelleyen etmenler.

34. Zakin, G., Solomon, Z., & Neria, Y. (2003). Hardiness, attachment style, and long term psychological distress among Israeli POWs and combat veterans. *Personality and Individual Differences*, 34(5), 819-829.

34-CİNSEL İSTİSMARIN FİZİKSEL BULGULARININ ADLİ TIP AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: FİZİK BULGU ŞART MIDIR?

Dr Nagihan Öztürk, Araştırma Görevlisi Dr, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Orcid ID No: 0000-0002-3498-3688, nagihan06@outlook.com

Dr Esin Akgül Kalkan, Doçent Dr, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Orcid ID No: 0000-0002-7045-5401, dr.esin.akgul@gmail.com,

Dr Semih Petekkaya, Doktor Öğretim Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Orcid ID No: 0000-0003-3851-6953, semihpetekkaya@gmail.com

Cinsel İstismarın Fiziksel Bulgularının Adli Tıp Açısından Değerlendirilmesi: Fizik Bulgu Şart Mıdır?

Nagihan Öztürk

Esin Akgül Kalkan

Semih Petekkaya

ÖZET

Amaç: Cinsel istismar, 18 yaşından küçük kız veya erkek çocuğun bir yetişkin tarafından cinsel amaçlar için kullanılmasıdır. Cinsel istismar olaylarında çocuğun bedeninde fizik bulgu görülmemesi istismar tanısında zorluklara neden olabilmektedir. Bu çalışmada, cinsel istismar olgularının fizik muayenesinde genito-anal bulguların Adams kriterlerine göre değerlendirilip adli tıp yönünden geniş bir bakış açısıyla ele alınması amaçlanmaktadır.

Yöntem: Ulusal ve uluslararası yayınlar “cinsel istismar”. “child sexual abuse”, “adli tıp”, “Adam’s kriterleri” ve “somut delil” anahtar kelimeleri kullanılarak google akademik, pubmed arama motorları ve internet ulusal haber kaynakları taranmıştır.

Bulgular: Cinsel istismara maruz kalmış çocuklarda, muayene esnasında çoğunlukla yaralanmayı düşündürecek fizik bulgu görülmemektedir. Küçük yaralanmaların hızlıca iyileşmesi, geç başvuru olması veya istismar davranışının meydana gelme biçimi nedeniyle, çocukta herhangi bir fizik bulgu meydana gelmeyebilir. Cinsel istismara maruz kalmış çocukların çok az bir kısmı ilk 72 saat içinde muayene edilmektedir. Bu nedenle, genitoanal bölgede cinsel istismarı düşündüren kızarıklık, morluk, sıyrık, yırtılma gibi akut travma belirtileri muayene esnasında nadiren gözlenebilmektedir. Çocuk cinsel istismarı olgularında, genitoanal bulguların yorumlanmasında uluslararası klavuzların kullanılması, objektif ve bilimsel olarak standardize edilmiş bir raporlandırmayı sağlar. Bu nedenle Amerikan Pediatristler Derneği tarafından, 0-18 yaş arası cinsel istismara uğrayan çocuklarda anogenital lezyonların değerlendirilmesi amacıyla 50 maddelik Adams kriterleri yayımlanmıştır. Adams kriterleri; Fiziksel

Bulgular, Enfeksiyonlar, Cinsel İstismarın Tanısına Yönelik Bulgular olmak üzere üç bölümden oluşmakta olup istismarın değerlendirilmesi için bir rehber niteliğindedir.

Sonuç: Adli tıp ve pediatri tarafından yapılan değerlendirmelerde; cinsel istismar olgularının önemli bir bölümünde fizik muayenede genitoanal bulgu saptanmamaktadır. Çocuğun beden muayenesinde herhangi bir fizik bulgu saptanmaması, somut delil yokluğu veya cinsel istismarın meydana gelmediği biçiminde yorumlanmamalıdır. Cinsel istismar olgularındaki bulguların değerlendirilmesinde Adams kriterleri gibi uluslararası standartların uygulanması çocuk istismarın doğru tanısı açısından çok önemlidir.

Anahtar Kelimeler: çocuk istismarı, adams kriterleri, genitoanal bulgular, adli tıp,

Evaluation of the Physical Findings of Sexual Abuse in terms of Forensic Medicine: Is a Physical Finding Necessary?

ABSTRACT

Objective: Sexual abuse is the use of a girl or boy under the age of 18 by an adult for sexual purposes. In cases of sexual abuse, the absence of physical findings in the child's body may cause difficulties in the diagnosis of abuse. In this study, it is aimed to evaluate genito-anal findings in the physical examination of sexual abuse cases according to Adams criteria and to deal with them from a broad perspective in terms of forensic medicine.

Method: National and international publications "sexual abuse". Google academic, pubmed search engines and internet national news sources were searched using the keywords "child sexual abuse", "forensics", "Adam's criteria" and "concrete evidence".

Findings: In children who have been sexually abused, there are usually no physical findings suggesting injury during the examination. Due to the rapid healing of minor injuries, delayed presentation, or the way in which abusive behavior occurs, no physical findings may occur in the child. Very few children who have been sexually abused are examined within the first 72 hours. For this reason, acute trauma symptoms such as redness, bruises, abrasions and tears suggesting sexual abuse in the genitoanal region can rarely be observed during the examination. The use of international guidelines in the interpretation of genitoanal findings in child sexual abuse cases provides an objective and scientifically standardized reporting. For this reason, 50-item Adams criteria for the evaluation of anogenital lesions in children aged 0-18 years who have been sexually abused have been published by the American Association of Pediatricians. Adams criteria; It consists of three parts: Physical Findings, Infections, Findings for the Diagnosis of Sexual Abuse and is a guide for the evaluation of abuse.

Conclusion: In the evaluations made by forensic medicine and pediatrics; In a significant part of sexual abuse cases, no genitoanal finding is detected in physical examination. The absence of any physical findings in the physical examination of the child should not be interpreted as the absence of concrete evidence or the absence of

sexual abuse. The application of international standards such as the Adams criteria in the evaluation of the findings in sexual abuse cases is very important for the correct diagnosis of child abuse.

Keywords: child abuse, adams criteria, genitoanal findings, forensic medicine

GİRİŞ

Çocuklar, şiddeti en çok yaşayan gruplardan biridir ve çocuğa yönelik şiddet olguları, çocuğun gelişimini engellediğinden çocuk istismarı olarak da isimlendirilmektedir (Polat, 2016). Çocuğa yönelik cinsel şiddet kavramı, cinsel istismarın yanısıra cinsel sömürüyü de içeren şemsiye bir terimdir (Greijer ve Doek, 2016'dan çev. Uluslararası Çocuk Merkezi - ECPAT Türkiye 2019). Çocuk istismarı türlerinden biri olan cinsel istismar, mağdurlar üzerindeki yıkıcı etkileri ve artan olgu sayıları nedeniyle önemli bir halk sağlığı sorunu olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte cinsel istismar, saptanması en zor ve çoğunlukla gizli kalan çocuk istismarı türüdür (Dokgöz ve Polat, Çocuk istismarı, Adli Tıp ve Adli Bilimler içnd., 2019). Ülkemizin yasal düzenlemelerine göre çocuk deyiminden, Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 6.maddesinin 1.fıkrasının b bendinde "henüz onsekiz yaşını doldurmamış kişi", Çocuk Koruma Kanunu'nun (ÇKK) 3.maddesinin 1.fıkrasının a bendinde "daha erken yaşta ergin olsa bile, onsekiz yaşını doldurmamış kişi" anlaşılmaktadır. (5237 sayılı TCK, 2004; 5395 sayılı ÇKK, 2005). Ülkemiz yasalarının yanısıra bağlayıcılığı olan pekçok uluslararası hukuk belgesine göre de çocuk, 18 yaşını doldurmamış kişidir (Greijer ve Doek, 2016'dan çev. Uluslararası Çocuk Merkezi - ECPAT Türkiye 2019). Bu kavramlar ışığında çocuğun cinsel istismarı, 18 yaşından küçük kız veya erkek çocuğun bir yetişkin tarafından cinsel amaçlar için kullanılması biçiminde tanımlanabilir.

Türk Ceza Kanunu (TCK), bireylerin bedenleri üzerinde rızası dışında cinsel davranışlara maruz kalmasını suç olarak tanımlamış ve çeşitli yaptırımlar düzenlemiştir. (Yenerer Çakmut, 2016). Dokunulmazlığa Karşı Suçlar" başlıklı Altıncı Bölümde çocukların cinsel istismarı madde 103, reşit olmayanla cinsel ilişki madde 104 ve cinsel taciz madde 105 olmak üzere çocuklara yönelik cinsel suçlar ele alınmıştır. (5237 sayılı TCK, 2004). TCK'da çocuk olarak tanımlanan 18 yaşından küçüklere yönelik cinsel saldırılar, cinsel istismar olarak ifade edilir (Yenerer Çakmut, 2016). TCK'da cinsel istismar deyiminden: *a) On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış, b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar kastedilmektedir (5237 sayılı TCK, 2004).*

Dünya Sağlık Örgütü'ne (WHO) göre çocuğun cinsel istismarı tanımı şu şekildedir: "Çocuğun cinsel istismarı, çocuğun, tam olarak anlamadığı, onay vermesinin mümkün olmadığı ya da gelişimsel olarak henüz hazır olmadığından onay veremeyeceği ya da

toplumun yasalarını veya sosyal tabularını ihlal eden bir cinsel aktivite içinde yer almasıdır. Bir çocukla bir yetişkin ya da başka bir çocuk arasında çocuğun cinsel istismarı anlamına gelen bu durum çocuk, yaşı ve gelişim düzeyi açısından kendi sorumluluğunu taşıyan, güven ya da güç ilişkisi içinde olduğu başka bir kişi tarafından cinsel eyleme yöneltilir.” (Greijer ve Doek, 2016’dan çev. Uluslararası Çocuk Merkezi - ECPAT Türkiye 2019; Polat, 2016; Krug ve ark., ed., WHO, 2002).

Cinsel istismar, söz ile taciz etmekten, cinsel penetrasyona kadar geniş bir kavramı kapsamaktadır ve söz ile taciz etme, interfemoral ilişki (sürtünme), mağdurun erişkin cinsel aktivitesine veya pornografisine tanık edilmesi, röntgencilik, çocuk pornosu, cinsel penetrasyon şeklinde olabilmektedir (Dokgöz ve Polat, Çocuk istismarı, Adli Tıp ve Adli Bilimler içnd., 2019; Yektaş ve ark., 2018). Cinsel istismar davranışları görüldüğü üzere, temas içeren ya da temas içermeyen davranışları kapsamaktadır (UNICEF, Cinsel İstismar Mağduru Çocuklara Bakım Kılavuzu, 2015; Greijer ve Doek, 2016’dan çev. Uluslararası Çocuk Merkezi - ECPAT Türkiye 2019; Dokgöz ve Polat, Çocuk istismarı, Adli Tıp ve Adli Bilimler içnd., 2019).

Cinsel istismar olgularının %50-80’den fazlasının adli makamlara bildirilmediği ve gerçek yaygınlık oranlarının çok daha fazla olduğu ileri sürülmektedir. (Polat, 2017; Aydın ve ark., 2015). Cinsel istismarın yaygınlığına ilişkin veriler incelenecek olursa; Dünya Sağlık Örgütü (WHO) verilerine göre dünyada, çocuk cinsel istismarı oranları %6-17 arasında değişmektedir (WHO Violence Info, 2014). Barth ve arkadaşlarının 2013 tarihinde yayımlanmış olan metaanaliz çalışmasında, çocuk cinsel istismarı yaygınlık tahminleri kızlar için %8-31 ve erkekler için %3-17 arasında değişmektedir (Barth ve ark., 2013). Kloppen ve arkadaşlarının 2016 yılında yayımlanmış olan araştırmalarının sonuçlarına göre İskandinav ülkelerinde çocuk cinsel istismarının, erkekler için %3-23 ve kızlar için %11-36 arasında bir yaygınlık gösterdiği; temas içeren cinsel istismarın yaygınlık oranlarının erkekler için %1-12 ve kızlar için %6-30 iken, penetrasyon içeren cinsel istismar oranları erkeklerde %0,3-6,8 ve kızlarda %1,1-13,5 oranları bildirilmektedir (Kloppen ve ark., 2016). Türkiye’de yapılan çocuk istismarı ve aile içi şiddet araştırmasına (UNICEF, 2010) göre, 7-18 yaşlar arasındaki çocukların %10’unun cinsel istismara tanık olduğu, %3’ünün ise cinsel istismara maruz kaldığı; WHO 2014 verilerine göre ise, Türkiye’de çocuk cinsel istismar oranı genel olarak %7’dir (WHO Violence Info, 2014). Zoroğlu ve arkadaşlarının 2001 tarihli araştırmalarında, (14-17,5 yaşlarındaki 839 lise öğrencisi arasında yapılan çalışmada katılımcılar tarafından bildirilen) yaşam boyu cinsel istismar oranı genel olarak %10,7, kızlarda %13,3 erkeklerde %6,7 olarak bildirilmiştir (Zoroğlu ve ark., 2001). Alikashiöğlu ve arkadaşlarının 2006 yılında yayımlanan araştırmalarında, (15-18; 32’si 19 yaş ve 4’ü 20 yaş olan; 4153 kız lise öğrencisi arasında) kızların cinsel istismara maruz kalma oranının %13,4 olduğu ve olguların %11,3’ü temas, %4,9’unun penetrasyon ve %3’ünün ise temas ve penetrasyon içerdiği saptanmıştır (Alikashiöğlu ve ark., 2006).

Cinsel istismara maruz kalmış çocuklarda tam bir tıbbi değerlendirme yapmak hastanın tanı, tedavi ve yasal süreci açısından oldukça önemlidir. Cinsel istismar olaylarında

çocuğun bedeninde fizik bulgu görülmemesi veya bulguların normal varyantlarından ve diğer organik patolojilerinden doğru bir şekilde ayırt edilememesi istismar tanısında zorluklara neden olabilmektedir. Bulguların doğru değerlendirilmesi yargı sürecinde doğru kararlar alınabilmesine olanak sağlar. Çocuk istismarının doğru tanısı için standartlaştırılmış, kanıta dayalı bir yaklaşım olan Adams kriterleri kılavuz olarak kullanılabilir. Bu çalışmada, cinsel istismar olgularının fizik muayenesinde genito-anal bulguların Adams kriterlerine göre değerlendirilip adli tıp yönünden geniş bir bakış açısıyla ele alınması amaçlanmaktadır.

YÖNTEM

Ulusal ve uluslararası yayınlar “cinsel istismar”, “child sexual abuse”, “adli tıp”, “Adam’s kriterleri” ve “somut delil” anahtar kelimeleri kullanılarak google akademik, pubmed arama motorları ve internet ulusal haber kaynakları taranmıştır.

BULGULAR

Çocuk cinsel istismarında en önemli risk faktörlerinden birinin ailesel etkenler olduğu bilinmektedir. (Yektaş ve ark., 2018). Çocuğun davranış bozuklukları, dikkat eksikliği ve hareket bozukluğu vb bir ruhsal hastalığa sahip olması, fiziksel ve zihinsel engelliliği bulunması, düşük sosyoekonomik durum, zayıf anne çocuk ilişkisi, üvey anne-baba, anne baba ile aynı odayı veya yatağı paylaşması gibi faktörler çocukla ilgili risk faktörleri arasında sayılmaktadır (Yektaş ve ark., 2018). Çocukta cinsel istismar tespit edildiğinde ilk yapılması gereken mağdurun güvensiz ortamdan uzaklaştırılmasıdır. Olayın öyküsü mümkünse psikiyatrist veya psikolog eşliğinde alınmalı, bu süreçte psikiyatrik destek sağlanmalıdır. Cinsel istismara maruz kalan çocukların genitoanal muayeneden önce kapsamlı bir genel fizik muayenesi yapılmalı; muayeneye başlamadan önce muayene süreci çocuğun yaşına uygun bir dille anlatılmalı ve izni alınmalıdır. Muayene sırasında uygun önlük ve örtülerin kullanılması çocuğun kendisini daha az savunmasız hissetmesini sağlayabilir (Fortin, Jenny, 2012). Tıbbi öykü genel ve pediatrik-jinekolojik öyküyü, hastanın fiziksel, duygusal ve sosyal durumu ile ilgili bilgileri kapsamalı; cinsel istismarın tüm detaylarını tekrar tekrar sormak gerekli olmasa da fiziksel bulguları doğru değerlendirmek için olayın özelliklerinin ve ne olduğunun bilinmesi önemlidir (Herrmann ve ark., 2014). Çocuklarda cinsel istismardan şüphelenildiğinde dış genital ve anal bölgedeki normal ve anormal özelliklerin bilinmesi; normal bulguların cinsel istismarla ilgisi olmayan durumlardan kaynaklanan bulgulardan ayırt edilmesi önemlidir (Adams, 2018). Cinsel istismara maruz kalmış çocukların fizik muayenesinde çoğunlukla fizik bulgu görülmemektedir (Adams, 2018). Küçük yaralanmaların hızlıca iyileşmesi, geç başvuru olması veya istismar davranışının meydana gelme biçimi nedeniyle, çocukta herhangi bir fizik bulgu

meydana gelmeyebilir (Adams, 2018). Cinsel istismara maruz kalmış çocukların çok az bir kısmı ilk 72 saat içinde muayene edilmektedir. Bu nedenle genito-anal bölgede cinsel istismarı düşündüren kızarıklık, morluk, sıyrık, yırtılma gibi akut travma belirtileri muayene esnasında nadiren gözlenebilmektedir (Adams, 2018). Yapılan bir çalışmada cinsel istismara uğrayan çocukların %78,8'i kız, %21,1'i ise erkeklerden oluşmakta ve bu olgularda ensest oranı %14,4 olduğu belirtilmektedir (Bilginer, Hesapçioğlu, Kandil, 2013). Bu olgularda çoğunlukla çocuğa yönelik cinsel istismarı gerçekleştiren kişi tanıdık erkeklerdir (Bilginer ve ark., 2013). Çocuk cinsel istismarında genito-anal bulgular; olayın meydana gelme zamanına, cinsel istismarın türüne, sıklığına, mağdurun yaşına, uygulanan kuvvetin derecesine, kendini savunma gücüne bağlı olarak oldukça değişkendir (Trubner ve ark., 2013). Smith ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada; 12 yaşın altındaki çocuklarda ilk 72 saat içinde muayene edilen çocukların %14,2'sinde akut genital yaralanmalar görülürken, ilk 72 saatten sonra muayene edilen çocukların sadece %4,5'inde yaralanmaların görüldüğü saptanmıştır (Smith ve ark., 2017). Christian ve arkadaşlarının puberte öncesi cinsel istismara maruz kalmış çocuklarla ilgili yaptığı bir çalışmada, adli kanıtların giysi, çarşaf ve havlu gibi ev eşyalarında bulunma olasılığının, çocuğun vücudunda bulunma olasılığına göre daha yüksek olduğu belirtilmekte olup giysiler ve çarşaf lar olası deliller açısından mutlaka araştırılmalıdır (Christian ve ark., 2000). Literatürde çeşitli yazarların vurguladığı üzere; cinsel istismara maruz kalmış çocukların bedenlerinde herhangi bir fizik bulgu görülme durumu çeşitli faktörlere bağlı olarak değişmektedir. Yapılan bir çalışmada 62 çocuktan 26'sında (%23) anogenital yaralanma görülmüş olup; yaralanmaların % 24'ü anüs, %16'sı hymen, %16'sı labia minore, %19'u posterior fourchet, %9'u ise perinede gözlemlenmiş ve 4 çocuğun (%3) intravajinal yaralanmaya maruz kaldığı görülmüştür. Labia majör ve vestibül yaralanmaları ise nadiren görüldüğü, klitöral alanda yaralanmanın gözlemlenmediğine dikkat çekilmiştir. %38 oranında kaydedilen eritem hariç vakalar arasında en yaygın olarak tanımlanan yaralanma bulgusu yırtılma veya rüptür (%55) olarak saptanmış, geri kalan ano-genital yaralanmalar %38'i sıyrık ve %7'si morluklar olarak saptanmıştır. Fizik muayenede genital yaralanması olan çocukların %88'i saldırıdan sonraki 24 saat içinde görülmüştür. İstismardan 24 saat sonra muayene edilip genital yaralanma tespit edilen 5 çocuk olup, bunların 4'ünde adli kanıt bulunamamıştır (Christian ve ark., 2000). Berenson ve arkadaşlarının yaptığı 400'e yakın vaka kontrol çalışmasında cinsel istismara maruz kalmış çocuklarla kontrol grubu arasında genital muayenesinde anlamlı bir farklılık göstermediğini belirtmiştir. Önceki genital travmaya özgü fiziksel bulgular, cinsel istismara uğramış çocukların yalnızca %2,5'inde bulunmuştur (Berenson ve ark, 2000). Kellogg ve arkadaşlarının 36 kişilik bir kohort çalışmasında cinsel istismar olgularında gebe kalan adölesan

kızların sadece %5,5'inde genital muayenede kesin penetrasyon bulguları gözlenmiştir. Yine aynı çalışmada hamile olan adolesan kızlarda kızlık zarının görünümünü inceleyen çalışmasında ergenliğin başlangıcından sonra kızlık zarının kalınlaştığını ve ilişki esnasında yırtılmadan gerileyebileceği belirtilmiştir. Bu durumda yazarlar hymende herhangi bir bulgu görülmemesi durumunda cinsel istismar tanısını dışlamamak gerektiğini ve bununla birlikte olgunun çocukluk veya ergenlik döneminde olup olmadığına bağlı olarak fizyolojik farklılıklarının tanınmasının çok önemli olduğuna dikkat çekmektedir (Kellog, Menard, Santos, 2004). McCann ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada (puberte öncesi 113 çocuk, 126 adolesan) akut genito-anal yaralanması olup hymenal ve ekstrahymenal bulgular saptanan 239 çocuktan tam kat hymen yırtıkları hariç tamamının iyileştiği saptanmıştır. Bu çalışmada abrazyon veya küçük hematomların 3-4 günde, peteşilerin, prepubertal dönemde 48 saatte, puberte döneminde 72 saatte, daha büyük hematomların ise 11- 15 günde iyileştiği ve 2 grupta da skar izi kalmadığı gözlemlenmiştir (McCann, ve ark., 2007). Smith ve ark., 2017 yılında yaptığı araştırmasında 3569 hastanın 173 ünde (%4,8) fiziksel bulgu mevcut olduğu, tanısız bulguların 12 yaşından küçük olan çocuklarda ergenlere göre daha yüksek olduğu (sırasıyla %13,9 vs %2,2), kızlarda erkeklere göre daha fazla görüldüğü (sırasıyla %5,7 vs %1,5) ve 12 yaşından küçük çocuklarda ilk 72 saat içinde yapılan muayenelerde daha sonraki zaman diliminde yapılan muayenelere göre daha sık görüldüğü (sırasıyla % 14,2 vs %4,5) saptanmıştır (Smith ve ark., 2017). Bu çalışmada tanısız bulguları olan 173 çocukta saptanan en yaygın bulgular hymende yırtık ve/veya ekimoz, perianal yırtıklar ve iyileşmiş hymen yırtıkları; dış genital veya anal dokularda labia, penis, skrotum, posterior fourchette veya perianal dokularda yırtık veya ekimozlardı (Smith ve ark., 2017). Cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar (CYBE), ergenlik öncesi cinsel istismara uğramış çocuklarda nadiren görülür. Cinsel istismar şüphesiyle değerlendirilen 536 çocuk üzerinde yapılan çok bölgeli bir prospektif çalışmada, 14 yaşından küçük kız çocukların %8,2'sinde cinsel yolla bulaşan enfeksiyon bulunduğu, kızların %3.1'inde chlamydia trachomatis enfeksiyonları ve %3.3'ünde neisseria gonorrhoeae enfeksiyonları bulunmuş, sadece 1 kızda sifiliz testi pozitif çıkmış (%0,3) ve hiçbir çocukta HIV testi pozitif çıkmamıştır (Girardet, ve ark., 2009). Bu çalışmada genital lezyonları olan 12 kızdan 5'inde herpes simpleks virüsü pozitif olduğu görülmüş ve vajinal akıntısı olan kızların cinsel yolla bulaşan enfeksiyonları geçirme olasılığı daha yüksek olduğu saptanmıştır (Girardet ve ark., 2009). Girardet ve arkadaşları cinsel istismara uğramış ergenlerin daha yüksek CYBE riski altında olduğunu belirtmiş ve rutin bakım için başvuran cinsel açıdan aktif herhangi bir ergende olduğu gibi tüm CYBE için taranmasını önermişlerdir. Ayrıca bir çocukta herhangi bir CYBE saptanması durumunda risk faktörleri ve temaslar konusunda dikkatli bir araştıma

yapılmasını, kapsamlı bir tıbbi ve sosyal öykü alınmasını ve olası cinsel istismar açısından değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Son olarak çocuğun HIV'e maruz kalma olasılığı varsa uygun takip veya profilaksinin yapılması gerekliliğine dikkat çekmişlerdir (Girardet ve ark., 2009). Cinsel istismar mağduru olabilecek çocukların tıbbi muayenesi zaman, uzmanlık ve empati gerektirir (Herrmann ve ark., 2014). Hekim aynı zamanda rasyonel ve bilimsel kanıta dayalı yaklaşım sergilemelidir. Bu yaklaşımda dikkatli bir gözlem ve ayrıca cinsel istismarla ilgili tıbbi öykü, fiziksel ve mental bulguları tanımayı gerektirir. Cinsel istismara uğrayan çocukların yüzde 90'ından fazlasında fizik muayene bulgusu olmasa da adli açıdan önemli olabilecek delilleri saptamaya yönelik adli muayene ihmal edilmemelidir. Bununla birlikte çoğu olguda tanı çocuktan elde edilen tıbbi öyküye dayanmaktadır (Fortin, Jenny, 2012; Herrmann ve ark., 2014). Adams kriterleri şüpheli çocuk istismarı olgularında anogenital bulguların değerlendirilmesi için geniş çapta kabul görmüş olan kılavuzdur (Herrmann ve ark., 2014). Cinsel istismar maruz kalan çocukların çoğunda fizik muayenesinde travmatik bir bulgu saptanamaz. Ayrıca birçok durum travmayı taklit edebilir. Fizik muayenede normal muayeneler, normal varyantlar ve cinsel istismarı düşündürebilecek bulgular ayırt edilmelidir. Bu bulguları tanımak ve doğru değerlendirmek büyük önem taşır (Fortin, Jenny, 2012). Çocuk cinsel istismarı olgularında, genitoanal bulguların yorumlanmasında uluslararası kılavuzların kullanılması, objektif ve bilimsel olarak standardize edilmiş bir raporlandırmayı sağlar. Bu nedenle Amerikan Pediatrik Derneği tarafından, 0-18 yaş arası cinsel istismara uğrayan çocuklarda anogenital lezyonların değerlendirilmesi amacıyla 50 maddelik Adams kriterleri yayımlanmıştır. Adams ve arkadaşları çocukta cinsel istismar olgularında anogenital muayene bulgularının doğru yorumlanmasında yardımcı olabilecek standart bir yaklaşım önermişlerdir (Adams ve ark., 2018). Adams kriterleri; Fiziksel Bulgular, Enfeksiyonlar, Cinsel İstismarın Tanısına Yönelik Bulgular olmak üzere üç bölümden oluşmakta olup istismarın değerlendirilmesi için bir kılavuz niteliğindedir. Aşağıda Adams kriterleri ana hatları ile açıklanmıştır (Adams ve ark., 2018).

İstismarla Karıştırılabilir diğer durumların neden olduğu lezyonlar: Liken sklerozis, oral aft ve vulvar ülserler (behçet hastalığı), cinsel temasla bulaşmayan mikroorganizmaların neden olduğu genital veya anal bölgedeki kızarıklık, lezyon vb, üretral veya rektal prolapsus, ölüm sonrası genital yada anal bölgedeki renk değişimine bağlı koyu renk görünümüdür.

Anlamlılık derecesi konusunda uzman görüş birliği olmayan bulgular: Kabızlık, enkoprezis, sedasyon, anestezi veya diğer nöromusküler durumlar gibi diğer

predispozan faktörlerin yokluğunda iç ve dış anal sfinkterin gevşemesi ile tam anal dilatasyon, himen kenarında saat 3 veya saat 9 konumunda veya altında neredeyse himenin tabanına kadar uzanan ancak tam bir kesit olmayan çentik veya yarık (bu, aynı yerde akut bir yaralanma belgelenmedikçe dikkatle yorumlanması gereken çok nadir bir bulgudur.) ve hymenin tabanına saat 3 veya saat 9 konumunda tam yarık/ şüpheli transeksiyon. Bu fiziksel bulgular bazı çalışmalarda cinsel istismar öyküsü ile ilişkilendirilmiştir, ancak şu anda istismara ilişkin olarak ne kadar ağırlık verilmesi gerektiği konusunda uzmanlar arasında bir fikir birliği yoktur.

Travmayla ilişkilendirilebilecek fiziksel bulgular: Hymende abrazyon, peteşi veya eziklik, hymende tam kat veta tam kat olmayan akut laserasyon, hymeni ilgilendirmeyen posterior forşet veya vestibülde akut laserasyon, labia, perinei skrotum veya peniste akut laserasyon veya ezik, vajinal laserasyon, cilt altı dokuları ilgilendiren perianal laserasyon, perianal skar (tanı koyması zordur), posterior forşet veya fossada skar (tanı koyması zordur), hymende iyileşen tam kat yırtık veya saat 3-9 hizasının altındaki alanda vajen kaidesine ulaşan ve o bölgede hymenal doku artığı bulunmayan defekt, klitöral başlığın, klitorisin, labia minör/ majorün, bir kısmının veya tamamının kesilmesiyle oluşan veya klitorise komşu vertikal lineer skar izi. Bu bulgular genito-anal bölgedeki yaralanmanın kazayla ilişkili olduğuna dair mantıklı bir açıklaması olmadıkça veya genitoanal bölgede yapılmış cerrahi bir girişimin varlığı tıbbi belgelerle ispat edilmedikçe mağdur tarafından dile getirilmese de çoğunlukla cinsel istismarı düşündürür.

Hem cinsel yoldan temas ile hem cinsel olmayan temas ile bulaşabilen enfeksiyonlar: (Bu enfeksiyonların cinsel temasla bulaştığını belirleyebilmek için öykü ve fizik muayene çok önemlidir. Çocukta ağız içi lezyon (Herpes Simplex Virüs) yada vücudunun her hangi bir yerindeki lezyon varlığı (Molluscom Contagiosum), annede HPV (Human Papilloma Virus) varlığını sorgulamak ve muayene etmek gerekir.) Genitoanal bölgede Molluscom Contagiosum (daha çok ergenlerde yakın cilt temasları ile), genito-anal bölgede Condyloma Acuminatum (Human Papilloma Virüs), oral yada genito-anal bölgede Herpes Simplex Virüs tip 1 ve 2'dir.

Cinsel temas nedenli enfeksiyonlar: (Perinatal bulaş dışlanmış olmalıdır, uygun testlerle teyit edilmelidir): Genital, rektal veya faringeal neisseria gonore enfeksiyonu, sifiliz (Treponema Pallidum), genital veya rektal Chlamydia Trachomatis enfeksiyonu, Trichomonas Vaginalis enfeksiyonu ve HIV (kan veya kontamine iğneler yoluyla bulaşma olasılığı dışlanmışsa)'dır.

Cinsel temas için diagnostik bulgular ise doğrudan bir çocuğun vücudundan alınan adli örneklerde tespit edilen meni ve hamilelik durumudur (Adams ve ark., 2018).

SONUÇ

Adli tıp ve pediatri tarafından yapılan değerlendirmelerde; cinsel istismar olgularının önemli bir bölümünde fizik muayenede genital veya anal bulgu saptanmamaktadır. Çocuğun beden muayenesinde herhangi bir fizik bulgu saptanmaması, somut delil yokluğu veya cinsel istismarın meydana gelmediği biçiminde yorumlanmamalıdır. Cinsel istismar vakalarında en önemli delil hazırlanan rapor olarak görülmektedir. Bu raporda olayın ayrıntılı öyküsü, tıbbi öykü, fiziksel muayenede saptanan bulgular, mağdurun vücudundan yada olay yerinden alınan (giysi, çarşaf vb) örneklerin sonuçları, varsa olay yerindeki video kamera görüntüleri, mağdurun tıbbi laboratuvar sonuçları, istenilen konsültasyonlar, mağdurun tanı, tedavi ve bazı vakalarda klinik izlem süreci dikkate alınarak toplanan tüm bulgular, deneyimli uzmanlar tarafından birlikte değerlendirilmelidir (Akgül Kalkan, Pakiş., 2018). Cinsel istismar bulgularının başka bir çok hastalık yada normalin varyantlarıyla karışabilecek olması nedeniyle doğru bir ayırım yapabilmek için güncel kılavuzların kullanılması gerekir. Cinsel istismar olgularındaki bulguların değerlendirilmesinde Adams kriterleri gibi uluslararası standartların uygulanması çocuk istismarın doğru tanısı açısından çok önemlidir.

KAYNAKLAR

- 1.Polat, O. (2016). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1):15-34.
2. Greijer ve Doek, (2016) çeviri: ECPAT Türkiye 2019 Çocukların cinsel söürü ve cinsel istismardan korunması için terimler & kavramlar kılavuzu.. Uluslararası Çocuk Merkezi - ECPAT Türkiye.
3. Polat, O. (2017). Çocuğa Yönelik Şiddet. Şiddet. 2.Baskı, Ankara.
4. Aydın, B., Akbas, S., Turla, A., Dunder, C., Yuce, M., Karabekiroglu, K. (2015). Child sexual abuse in Turkey: an analysis of 1002 cases.J Forensic Sci 60(1):61–65.
5. Dokgöz, H., Polat, O. (2017). Çocuk İstismarı ve İhmali, Adli Tıp ve Adli Bilimler (2. Baskı). H. Dokgöz (Der).

6. 5237 sayılı TCK. (2004). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf>, et: 28.11.2021
7. 5395 sayılı ÇKK, (2005). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf>, et: 28.11.2021
8. Yenerer, Çakmut, Ö. (2016)ç “Cinsel Şiddet Mağduru Çocuk Kavramı ve Türk Ceza Kanunu’nun Çocuğa Yönelik Cinsel Şiddet Düzenlemelerine Genel Bakış”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 22(1), 2016, s. 36.
9. Krug, E.G., Dahlberg, L.L., Mercy, J.A., Zwi, A.B., Lozano, R., ed. (2002). *World report on violence and health*. World Health Organization, Geneva.
10. UNICEF. (2015). Cinsel İstismar Mağduru Çocuklara Bakım Kılavuzu. Cinsel İstismar Mağduru Çocuklara Bakım Kılavuzu. İnsani yardım ortamlarında sağlık ve psikososyal hizmet sunucuları için kılavuz. Erişim adresi: <https://www.unicef.org/turkey/raporlar/cinsel-istismar> ma%C4%9Fduru-%C3%A7ocuklara-bak%C4%B1m-k%C4%B1lavuzu,et: 8.11.2021.
11. WHO Violence Info. (2014). <https://apps.who.int/violence-info/elder-abuse>, et: 28.11.2021.
12. Barth, J., Bermetz, L., Heim, E., Trelle, S., Tonia, T. (2013). The current prevalence of child sexual abuse worldwide: A systematic review and meta-analysis. *International Journal of Public Health*, 58, 469–483.
13. Kloppen, K., Haugland, S., Svedin, C.G., Maehle, M., Breivik, K. (2016). Prevalence of child sexual abuse in the Nordic countries: A literature review. *Journal of Child Sexual Abuse*, 25, 37–55.
14. UNICEF. (2010), Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Raporu
15. Zoroğlu, S.S., Tüzün, Ü., Şar, V., Öztürk, M., Eröcal, M.K., Alyanak, B. (2001). Çocukluk dönemi istismar ve ihmalinin olası sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2(2):69-78.
16. Alikashiöğlu, M., Erginöz, E., Ercan, O., Albayrak Kaymak, D., Uysal, O., İter, O. (2006). Sexual abuse among female high school students in Istanbul, Turkey. *Child Abuse Negl*, 30(3):247-55.

17. Adams, J.A. (2018). Understanding Medical Findings in Child Sexual Abuse: An Update For 2018.
18. Yektaş, Ç., Tufan, A., Büken, B., Yurteri Çetin, N., Yazıcı, M. (2018). Cinsel istismar mağduru çocuk ve ergenlerde istismar ve istismarcıya ilişkin özelliklerin ve psikopatoloji ile ilişkili risk etkenlerinin değerlendirilmesi
19. Herrmann, B., Banaschak, S., Csorba, R., Navratil, F., Dettmeyer, R., (2014) *Physical examination in child sexual abuse, approaches and current evidence*. Dtsch. Arztebl. Int. 2014, 111, 692–703
20. Adams, J.A., Farst, K.J., Kellogg, N.D. (2018). Interpretation of medical findings in suspected child sexual abuse: an update for 2018. *J Pediatr Adolesc Gynecol* 2018;31:225–
21. Bilginer, Ç., Hesapçıoğlu, S., Kandil, S. (2013). Çocukluk Çağı Cinsel İstismarı: Mağdur ve Sanık Açısından Çok Yönlü Bakış.
22. Christian, C.W., Lavelle, J.M., De Jong, A.R., Loiselle, J., Brenner, L., Joffe, M. (2000). Forensic evidence findings in prepubertal victims of sexual assault. *Pediatrics*.;106(1 pt 1):100–104
23. Kellog, N.D., Menard, S.W., Santos, A. (2004). Genital Anatomy in pregnant adolescents: Normal does not mean nothing happened. *Pediatrics*. January;113
24. Trubner, K., Schubries, M., Beintker, M., Bajanowski, T: (2013). Genital findings in boys suspected for sexual abuse. *Int J Legal Med* 127: 967–70.
25. Smith, T., Raman, S., Madigan, S., Waldman, J., Shouldice, M. (2017). Anogenital Findings in 3569 Pediatric Examinations for Sexual Abuse/Assault.
26. Berenson, A.B., Chacko, M.R., Wiemann, C.M., Mishaw, C.O., Friedrich, W.N. (2000). A case-control study of anatomic changes resulting from sexual abuse. *Am J Obstet Gynecol*.
27. McCann, J., Miyamoto, S., Boyle, C., Rogers, K. (2007). Healing of hymenal injuries in prepubertal and adolescent girls: a descriptive study
28. Girardet, R.G., Lahoti, S., Howard, L.A., et al. (2009). Epidemiology of sexually transmitted infections in suspected child victims of sexual assault.

29. Fortin, K., Jenny, J. (2012). Sexual Abuse. *Pediatr Rev* 2012;33:19-32
30. Herrmann, B., Banaschak, S., Csorba, R., Navratil, F., Dettmeyer, R., (2014). Physical Examination in Child Sexual Abuse
31. Işık, H., Dokgöz, H. (2021). Çocukta Cinsel İstismar ve Adli Tıp Yaklaşımı. Çocuk İstismarı ve İhmali. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2021. p.12-8.
32. Akgül Kalkan, E., Pakiş, I. (2018) Fiili Livata: Anal Yoldan Cinsel Şiddete Maruz Kalan Olguların Medikolegal Değerlendirmesi

35-LİSE DÜZEYİNDEKİ ÖĞRENCİLER ARASINDA GROOMİNG ARAŞTIRMASI

Büşra Sarıyar* *Psikolog, Adli Bilimler Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi, Acıbadem Üniversitesi, Ataşehir, İstanbul busrasariyar112@gmail.com

ORCID ID NO: 0000-0001-9437-7148

LİSE DÜZEYİNDEKİ ÖĞRENCİLER ARASINDA GROOMİNG ARAŞTIRMASI

Öz

Bu çalışmanın amacı çocukların online platformlarda oyun oynama süresinin artışı ile çocuğun internette uşaklaştırma (grooming) riskini arttırıp arttırmadığı sorusuna yanıt bulmaktır. Araştırma kapsamında keşfe açık, gelişimsel evre olarak uygun, online oyun kullanımı fazla olduğu gerekçesiyle İstanbul'da lise eğitimi gören 14-18 yaş arası 120 öğrenci değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmanın sonunda ise lise çağındaki çocuklarda grooming kavramının nasıl karşılık bulduğu anlaşılmış ve onlara grooming aşamalarının nasıl ilerlediğine dair bilgi sunulmuştur. Online platformda oyun oynayan çocukların, chat kısmında tanımadıkları kişilerle konuşma süresinin ne kadar olduğu ve zamanla bu sürenin artış gösterip göstermediği belirlenmiş, internette uşaklaştırmanın adımlarından biri olan sexting yani cinsel içerikli yazışmanın çocuklarda cinsel birlikteliği normalize edip etmediği ve bu tarz konuşmalara verdikleri tepkiye bakarak groomingde sexting aktivitesinin rolünün tanımlanması yapılmıştır. Çocukların bu tarz platformlarda tanıştıkları kişi ile gerçek ortamda buluşup buluşmadığı ve bu platformlarda karışılacakları tehlikenin farkında olup olmadıkları ölçülmüş, sonucunda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Chat odaları, Online grooming, Online oyunlar, Sexting

GROOMING RESEARCH AMONG HIGH SCHOOL STUDENTS

Abstract

The purpose of this study is to find an answer to the question of whether the increase in children's playing time on online platforms increases the risk of child grooming on the Internet. Within the scope of the research, 120 students between the ages of 14-18, who are open to discovery, suitable for a developmental stage, and have high use of online games, were evaluated. At the end of the study, it was understood how the concept of grooming corresponded to high school children and they were informed about how the grooming stages progressed. It was determined how long the children playing games on the online platform talk to people they do not know in the chat section and whether this time increases over time. definition has been made. It was measured whether the children met the person they met on such platforms in real environment and whether they were aware of the danger they might encounter on these platforms, and no significant difference was found as a result.

Key Words: Chat rooms, Online Grooming, Online games, Sexting

Giriş

Yirmi birinci yüzyılda her yaştan bireyin erişebileceği yakınlıkta olan internet, başta gençler olmak üzere çoğunluğun günlük hayatında önemli bir yere sahiptir. Gençler çoğu zaman bu kolaylıkla eriştikleri platformda karşılırlarına çıkabilecek herhangi bir tehlikeden habersiz bir şekilde davranmaktadırlar. İnternet kullanımı çok küçük yaşlardan itibaren başlamakla birlikte Türkiye’de 9-16 yaş aralığı grubunda yer alan çocukların %45,9’u internet kullanımına 7-10 yaş aralığında başladığı görülmektedir (Kaşıkçı, Çağıltay, Karakuş, 2014). Kişilerin davranışlarını bazı yönlerden değişime sokan internet kullanımında, değişikliğe yol açan faktörlerden birisi de bireysel konuşmalar ve birebir görüşmelerdir (Whittle H. ve ark., 2013).

Bunlarla birlikte sanal ortam, suçların daha kolay işlenmesine de zemin hazırlayan yararları olduğu kadar zararlar da oluşturabilen bir ortamdır. Bu ortamda failer kimliklerini rahatlıkla gizleyebilmekte ve suçları örtbas edebilmektedirler. Failler, istismarcı veya saldırgan olabilmektedirler (Gönültaş,2016). Çocuk yaştaki internet kullanıcılarının, bu sanal ağda karşılaşabilecekleri olumsuzluklardan bir tanesi de kendilerinden yaşça büyük ve niyeti iyi olmayan yabancı kişilerle iletişime geçebilme tehlikesidir (Çelen, Çelik & Seferoğlu, 2011). Elde edilen kimi sonuçlar sayesinde de internet ortamının saldırgan kişinin karakterini değiştirerek bu ortamda günlük hayatında olduğundan daha farklı davranmasına sebebiyet verebildiği de anlaşılmaktadır (Whittle H. ve ark., 2013).

Günümüzde internet kullanımının, özellikle gençler ve çocukları iletişime geçebilmek adına birbirlerine bağladıkları görülmektedir. Ancak bazı durumlarda internet kullanıcısı olan genç ve çocuk kitlesi, karşısındaki kişiyi her ne kadar arkadaşı olarak tabir etse de, o kişi umdukları gibi çıkmayabilmektedir.

“İnternette uşaklaştırma” olarak adlandırılan kavram, internette aktif olan çocuk ve genç kullanıcıları sömürmek ve onlardan faydalanmak isteyen kişiler tarafından güvenlerinin kazanılmasıyla oluşturulan iletişim sonucu oluşmaktadır. Bu iletişim sonucu çocukların videolarını veya fotoğraflarını taciz amaçlı elde etmesi ve istismar etmesiyle süregelmektedir.

İnternette uşaklaştırma, saldırgan tarafın mağduru belirli bir dönem süresince isteği yönünde internet aracılığıyla kullanması ve mağdur kişiyi istismar etmek için hazırladığı süreçtir (Gönültaş, 2016). Bu kavram saldırgan kişinin fantezilerini gerçekleştirmek adına bir kurban belirlemesi ve böyle bir yol izlemesi olarak da anlatılmaktadır (Whittle H. ve ark., 2013). Yine aynı şekilde cinsel istismara yol açan uygunsuz davranış olarak da tanımlanmaktadır (Bennett & O'Donohue,, 2016). Siber uşaklaştırma Welner tarafından da sonu cinsel istismara uzanan ve mağdurun bunu çevresindeki kişilerden saklamasını istediği bir süreçtir (Welner, 2010).

Siber uşaklaştırma, saldırganın mağduru sanal ortamda çevrimiçi mesajlaşma ağları aracılığıyla uşaklaştırması ve isteklerine ulaşmak için mağduru hazırlaması sürecidir. Bu sürecin başlaması kişilerin kendi istekleriyle bu mesajlaşma araçlarını kullanmasıyla başlamaktadır (Polat, 2016).

Saldırgan, seçtiği kişiyi belirli yöntemlerde ve belirli zamanlarda istismar edebileceği düzeye getirmeye hedeflemekte ve süreç boyunca buna çalışmaktadır. Kişiyi en basit şekilde nasıl istismar edebileceğini ona cinsel temasta nasıl bulunabileceğini ve en başta ona nasıl ulaşabileceğini de sürecin başında planlamaya başlamaktadır (Gönültaş, 2016).

Bu durum çoğunlukla çevrimiçi oyunlarda görülmekle birlikte internetin herhangi bir mesajlaşma havuzunda gerçekleşebilmektedir. İstismar eden kişiler, çocukların ilgi alanlarını kendi ilgi alanlarıymış gibi gösterip onların güvenini kazanmaya çalışmakta ve yaşlarını da onlara yakınmış gibi göstererek sahte profiller oluşturmaktadırlar. Bu kişiler güven kazanma ve manipüle konusunda uzmanlaşmış olarak görülmektedirler ve fotoğraflarını karşılarındakiyle paylaşan çocuklar taciz edildiklerini bile anlamayabilmektedirler.

İnternette uşaklaştırma bir diğer deyişle “grooming” mağdurları sanal ortamda daha çabuk manipüle edilebilen on sekiz yaş ve altı gençlerden oluşmaktadır.

Risk altında olan kullanıcılar 3-7 yaş grubu, 7-11 yaş grubu, 11-14 yaş grubu ve 14-18 yaş grubu olarak ayrı ayrı incelenebilmektedir (Childnet International).

.3-7 yaş grubu dönemi, çocukların kendi tabletlerine sahip oldukları ilk dönemdir. Bu yaş grubunda ebeveyn desteği fazlasıyla önem arz etmektedir. Ebeveynlerine düşen ise, çocukların izledikleri videolarda ebeveyn kontrollerinin açık olduğuna emin olmaları gerekmektedir. Ayrıca, her ne kadar bu yaş aralığında çevrimiçi sohbetler ve online oyunlara katılma gibi durumların getirdiği tehlikeler az da olsa yine de çocuğun internet kullanımının kontrol altında tutulmasında fayda bulunmaktadır (Childnet International).

7-11 yaş arası grupta yer alan çocuklar sanal ortamda aktif olmak bakımından bir önceki gruptan daha bağımsız olmaktadır. Sanal ortamdaki her kullanıcının kötü niyetli olmadığı göz önünde bulundurulacak olsa da online oyunlar ve çevrimiçi yazışmaların hayatlarına dahil olduğu bu yaş aralığında çocuklara kötü niyetli bir mesaj aldıkları takdirde bunu nasıl karşılamaları gerektiğinin anlatılması bu konuda konuşulması gerekmektedir. Kötü niyetli internet kullanıcılarının bir çocuğa ne söylediği takdirde bunu engellemesi ve yetişkinlere bildirmesi gerektiği açıkça belirtilmelidir. Bunlar, dışarıda buluşma teklif edilmesi, kendileri veya başkaları hakkında kişisel verilerin paylaşılmasının istenmesi, kendi fotoğraflarının veya videolarının kişiyle paylaşılmasının istenmesi, cinsel mesajlar, fotoğraflar, videolar paylaşılması, çocuktan aralarındaki iletişimin gizli tutulması ve bunu bir sır olarak saklamasının istenmesi, çocuğun arkadaşları veya ailesiyle konuşmamasının istenmesi ve her zaman ulaşılabilir olup attığı mesajlara anında cevap verilmesinin istenmesi şeklinde açıklanabilmektedir (Childnet International).

11-14 yaş arası grupta yer alan çocuklar artık tamamen bağımsız bir internet kullanımına sahip olmaktadır. Yine de internet kullanımının getirebileceği olası olumsuz sonuçlar beraberinde bir yakınından destek almaları yararlı olmaktadır (Childnet International).

Yaşları ilerledikçe internette kullandıkları haberleşme uygulamaları ya da çevrim içi kaldıkları programlar, oyunlar artan çocuklar tehlikeye daha açık hâle gelmektedirler. Lakin bu tehlikeleri evlerini güvenli bir ortam olarak görerek herhangi bir tehlikeyle karşı karşıya kalmayacaklarını düşünerek göz ardı edebilmektedirler. İnternet ortamında tanıştıkları her kişinin kötü niyetli olduğu söylenemese de yine de böyle bir tehlike bulunmaktadır (Childnet International).

Grooming'i başlatan temasların tamamı aynı sayılamaz ve bu işi yapan kişilerin de yaptıkları işi oldukça profesyonelce yürüttükleri gözlemlenmiştir. İnternet kullanıcısı olan ve çevrimiçi platformlarda aktif olan bir çocuğa aşağıdaki maddeleri öneren bir kişinin tehlikeli olduğu varsayılmaktadır. Bu önerilerde bulunan kişi hakkında çocuğun derhal ebeveynleriyle konuşması, durumu bildirmesi ve yazan kişiyi engellemesi önerilmektedir (Childnet International).

- Dışarıda buluşmaya davet etmesi
- Çocuktan kendisi veya başkası hakkında kişisel bilgiler paylaşmasının istenmesi
- Fotoğraflarını ve videolarını göndermesini istemesi
- Çocuktan cinsel mesajlar, fotoğraflar ve videolar paylaşmasının istenmesi
- Aralarında geçen sohbeti ailesine ya da başka birisine anlatmaması, bunun aralarında bir sır olarak kalmasını istemesi
- Ailesi ya da arkadaşlarıyla konuşmamasını istemesi
- Attığı mesajlara anında yanıt beklemesi ve çocuğun her zaman ulaşılabilir olmasını talep etmesi

14-18 yaş arası grupta yer alan gençler sanal ortamdaki yaşantıları söz konusu olduğunda yetişkinlerin yardımına ya da desteğine ihtiyaçları olmadığı yönünde düşünceler geliştirebilmektedirler. Bu sebeple çocukların yardım isteme olasılıkları olan kişilerin yani ebeveyn ya da ondan sorumlu kişilerin onlara karşı yargılayıcı davranmamaları gerekmektedir (Childnet International).

Diğer kişilerle çevrimiçi yollardan iletişim kurmak ne kadar yetişkinlerin hayatında yeri olan bir durumsa yetişkinliğe adım atmaya hazırlanan bu yaşlarda da gençler için de aynı şekilde olmaya başlayacaktır. Bu yüzden onların güvenliklerini sağlaması açısından ebeveynleriyle uygun sınırlar hakkında konuşmaları ya da internette kullandıkları çevrimiçi sitelerdeki raporlama yollarının öğrenilmesi gerekmektedir.

Grooming temaslarında buluna kişilerin işlerini oldukça profesyonel yürüttükleri bilindiğinden normal bir mesajlar bu kişilerin mesajları arasındaki farkları ortaya çıkarmak ve gerektiği durumda kişinin birilerine durumu bildirebilmesi için bazı örnekler verilmiştir. Aşağıdaki gibi baskı yapan kişilerin niyeti olumlu olmamaktadır. (Childnet International).

- Dışarıda buluşmaya davet etmesi
- Gençten kendisi veya başkası hakkında kişisel bilgiler paylaşmasının istenmesi
- Fotoğraflarını ve videolarını göndermesini istemesi

- Gençten cinsel mesajlar, fotoğraflar ve videolar paylaşmasının istenmesi
- Aralarında geçen sohbeti ailesine ya da başka birisine anlatmaması, bunun aralarında bir sır olarak kalmasını istemesi
- Ailesi ya da arkadaşlarıyla konuşmamasını istemesi
- Attığı mesajlara anında yanıt beklemesi ve çocuğun her zaman ulaşılabilir olmasını talep etmesi

Pedofili; davranışa göre, yaş grubuna, ilgilenen-gösterilen kitleye göre sınıflara ayrılır. Pedofili durumundaki yetişkinlerin cinsel tercihi ergenlik öncesi çocuklardır. Bu kişiler için cinsiyet fark etmez ve hepsi cinsel tatmin için çocukları taciz etmemekte veya onları kullanmamaktadır. Seks fantezileri için çocuk pornoları, çocuk oyuncakları, çocuk ile ilgili herhangi bir materyali kullanabilmektedirler. Pedofiller zevk almayı farklı şekillerde sınıflandırabilmekle ve biri için fotoğraflar yeterli olmakta ama başka biri için temas gerekmektedir. Toplumun birçok kesiminde bu istismarın yabancı kişiler tarafından uygulandığı zannedilmektedir fakat istismara uğrayan çocukların çoğunun yakın çevresinden, ailesinden, arkadaşlarından biri yapmaktadır. Pedofililer cinsel istekleri için çocukları şiddet uygulayarak değil onları ikna etmeye çalışarak aralarında güven oluşturarak kullanırlar. Tehdit veya çocuğun “sır tutma” anlayışından faydalanarak çocuğun konuşmasını engellemektedirler. Evlerinde oyuncak, bilgisayar, bisiklet gibi çocukların ilgisini çekebilecek ve onları tekrar getirebilecek materyaller bulundurlar.

Pedofiller genellikle ergenlik dönemindeki çocukları cinsel eş olarak seçerler. Kız çocuklarına cinsel yönelimde bulunan kişilere hebefili, erkek çocuklarına cinsel yönelimi bulunan kişilere ephebefili denir ama hebefili kelimesi ortak terim olarak kullanılır.

FBI pedofiliyi; ‘Yaşça kayda değer büyük birinin yasalara göre çocuk tanımında olan bir kişiyi cinsel olarak tercih etmesidir. Bu kişinin cinsel fantezileri çocuk üzerine odaklanmıştır.’ şeklinde tanımlamaktadır. Pedofiller bunun yasal olarak suç olduğunu fark etmeyerek pornografik suçları işlemeye devam etmektedirler. Bazı kişiler durumsal olarak pedofilik hareketlerde bulunabilirler. Bu durumlar kişinin kendini güvensiz ve yalnız hissetmesi, merak gibi etkenlerle ortaya çıkar. Pedofiller aksine planlanmış bir şekilde değil ani oluşan kararlar cinsel istismarlarda bulunurlar bu sebeple penetrasyon oranı daha yüksektir.

İnternet ile Pedofiller (Polat, 2007):

- Kolayca başka pedofillerle iletişim kurabilme imkânı olmakta
- Kendi cinsel arzularını tatmin edecek şekilde içeriklere erişebilmekte
- Diğer pedofillerle yetişkin ve çocuk ilişkisine yönelik felsefe yaparak birbirlerine destek olurlar, bir nevi normalize ederler
- Çocuklarla rahatça kimliklerini saklayarak görüşebilme imkânı bulmakta; nasıl ve nereden çocuklara erişebileceklerini internet aracılığıyla rahatlıkla bulmaktadırlar (chat ortamları; çocuklarla iletişim kurabilecekleri oyun ortamları gibi)

- Potansiyel kurbanla uzun süreli internet ortamından fiziksel temassız iletişim kurma gibi çocuğun cinsel istismarını kolay hale getirmektedir.

Metodoloji

Araştırma kapsamında keşfe açık, gelişimsel evre olarak uygun, online oyun kullanımı fazla olduğu gerekçesiyle İstanbul'da lise eğitimi gören 14-18 yaş arası 120 öğrenci değerlendirmeye alınmıştır. Online oyunların chat kısımlarını aktif olarak kullanan çocukların groominge maruz kalabilme olasılığı üzerinde araştırmayı içeren bu çalışmada veri toplama yöntemlerinden anket metodolojisi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında öğrencilere Google Anketler üzerinden 15 soruluk anket ölçeği verilmiştir.

Hem araştırma öncesinde hem de araştırma sırasında APA2 yönergelerine göre etik prosedürler titizlikle formüle edilmiş ve uygulanmıştır. Prosedür, çocuk veya genç kullanıcılara yönelik online oyunlarda aktif olma düzeyinin grooming ile bağlantısı olup olmadığını anlamlandırmayı içermiştir.

Tüm veriler bilgisayarda SPSS (statistical package for social sciences) for Windows 22 programına kaydedilerek analiz edilmiştir. Verilerin analizinde ilk olarak hangi testlerin (parametrik/nonparametrik testler) uygulanacağına karar vermek için karşılanması gereken varsayımlar test edilmiştir. Dağılımın normallğine karar vermek için verilerin çarpıklık-basıklık katsayılarının $\pm 2,0$ arasında olması (George ve Mallery, 2010) ve Shapiro-Wilk testinden yararlanılmıştır.

Bağımsız iki grup karşılaştırmasında normal dağılım göstermeyen verilerde Man Whitney U testi, ilişkisiz iki ya da daha fazla grupların karşılaştırılmasında normal dağılım göstermeyen verilerde Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır.

Elde edilen değerlerin anlamlı olup olmadığının yorumlanmasında 0.05 anlamlılık düzeyi ölçüt olarak kullanılmıştır.

Sonuç

Tablo:1. Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları

Değişken	Grup	n	%
Cinsiyet	Erkek	76	34,55
	Kadın	144	65,45
Sınıf	1.sınıf	12	5,45
	2.sınıf	133	60,45
	3.sınıf	62	28,18
	4.sınıf	13	5,91
Kardeş Sayınız?	1	47	21,36
	2	103	46,82
	3	47	21,36

	4	23	10,45
Siz kaçınıcı çocuksunuz?	İlk	103	44,5
	Ortanca	46	21,3
	Sonuncu	71	34,3

Tablo 1 'e göre çalışmaya katılan öğrencilerin %65,45'i kadındır. %5,45'i 1.sınıf, %60,45'i 2 sınıf öğrencisidir. Katılımcıların %46,82'sinin 2 kardeşi olduğu, %44,5'inin ailede ilk çocuk olduklarını görülmektedir

Tablo:2. Öğrencilerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları (Devam)

Değişken	Grup	n	%
Anne eğitim durumu	Okur-yazar değil	0	0
	İlkokul mezunu değil	0	0
	İlkokul mezunu	11	5
	Ortaokul mezunu	12	5,45
	Lise mezunu	105	47,73
	Üniversite mezunu	69	31,36
	Yüksek lisans-doktora	23	10,45
Baba eğitim durumu	İlkokul mezunu değil	0	0
	İlkokul mezunu	11	5
	Ortaokul mezunu	0	0
	Lise mezunu	104	47,27
	Üniversite mezunu	47	21,36
	Yüksek lisans-doktora	58	26,36
Gelir durumu	0-1000	0	0
	1001-2000	0	0
	2001-3000	0	0
	3000 ve üzeri	58	26,36
	4001 ve üzeri	162	73,64
Anne Babanın birliktelik durumu	Birlikte	141	64,09
	Boşanmış	56	25,45
	Anne hayatta değil	0	0
	Baba hayatta değil	23	10,45

Tablo 2'ye göre, anne eğitim durumunun %47,73 'ü lise, %31,36'sı üniversite mezunudur. Baba eğitim durumunun %47,27'si lise, %21,36'sı üniversite mezunudur. Katılımcıların %26,36'sının gelir durumunun 3000 ve üzeri olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin %64,09'unun anne ve babaları birlikte olduğu, %25,45'inin boşanmış olduğu görülmektedir.

Tablo:3. Çalışmaya Katılan Öğrencilerin bazı sorulara verdiklerin cevapların dağılımı

Değişken	Grup	n	%
Gün içinde en çok hangisini kullanarak mesajlaşıyorsunuz?	Instagram, WhatsApp	75	34,09
	Snapchat, WhatsApp	12	5,45
	Instagram, Snapchat, WhatsApp	25	11,36
	WhatsApp	96	43,64
	Instagram, Twitter, WhatsApp	12	5,45
İnternete en çok hangi araç ile bağlanıyorsunuz?	Cep telefonu	203	92,27
	Bilgisayar	17	7,73
	Tablet	0	0
	Diğer	0	0
İnternete girme sürenizi anne/baba ya da aile büyüklerinden her hangi biri denetliyor mu?	Evet	38	17,27
	Hayır	147	66,82
	Bilmiyorum	35	15,91
İnterneti günde hangi süre ile kullanıyorsunuz?	1-2	24	10,91
	2-3	31	14,09
	3-4	0	0
	4-5	131	59,55
	5+	34	15,45

Tablo 3'e bakıldığında katılan öğrencilerin %43,64'ünün mesajlaşmak için kullandıkları platformun WhatsApp olduğu görülmüştür.

Katılımcıların %59,55'i interneti günde 4-5 saat arası kullandıklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerin % 92,27'si internete cep telefonu bağlandığı,%7,73'ünün ise bilgisayarla bağlandıklarını belirtmişler.

Ayrıca katılan öğrencilerin %66,82'sinin internete girme süresinin anne/baba ya da aile büyüklerinden her hangi biri tarafından denetlenmediği çıkarılabilir.

Tablo:4. Çalışmaya Katılan Öğrencilerin bazı sorulara verdiklerin cevapların dağılımı (Devam)

Değişken	Grup	n	%
İnterneti hangi amaçla kullanıyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)	Ders çalışmak	136	61,82
	Eğlence/Oyun	172	78,18
	E-mail	63	28,64
	Film	171	77,73
	Alışveriş	111	50,45
	Haber	87	39,55
	Sosyal Ağlar	159	72,27
	Mesajlaşmak	171	77,73

Tablo 4'e bakıldığında çalışmaya katılan öğrencilerin %61,82'sinin interneti ders çalışmak, %78,18'inin ise eğlence/oyun amacıyla kullandığı görülmüştür.

Tablo:5. Ölçek Puanının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Ölçekler	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	z	p
Grooming ölçeği	Kadın	144	1,45	-2,481	0,933
	Erkek	76	1,67		

Grooming ölçek puanları cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. (U = 14942,000 p=0,933>0,05, z=-3,329, r=-0,12)

Tablo:6. Ölçek Puanının İnternette Geçirilen Süreye Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Ölçekler	Sınıf	N	χ^2	p
Grooming	1-2	24	1,968	0,579

ölçeği	2-3	31
	3-4	0
	4-5	131
	5+	34

Grooming ölçek puanları internette geçirilen süreye göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. ($U = 14942,000$ $p=0,579>0,05$, $z=-3,329$, $r=-0,12$)

Tablo:7. Ölçek Puanının İnternetin Eğlence/Oyun amacıyla kullanılmasına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Ölçekler	İnternetin Eğlence/Oyun amacıyla kullanılması	N	X ²	p
Grooming ölçeği	172	24	1,567	0,345

Grooming ölçek puanları internette geçirilen süreye göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. ($U = 14942,000$ $p=0,345>0,05$, $z=-3,329$, $r=-0,12$)

Tartışma

İnternet, kelimenin tam anlamıyla parmak uçlarımıza geniş, yeni bilgi ve bilgi dünyaları yerleştiren güçlü bir eğitim ve iletişim aracı haline geldi. Ne yazık ki, bu araç aynı zamanda seks endüstrisi, cinsel saldırganlar ve diğer işletmeler tarafından da ele geçirilmiştir. Günümüzde iki ana İnternet tehlikesi, çocukların her tür pornografiye ücretsiz ve kolay erişimi ve cinsel saldırganların çocuklara kolay ve anonim erişimidir.

Grooming, fail kişinin özelliklerine ve kandırmaya çalıştığı çocuğun düzeyine göre değişen bir stratejidir. Çocuğun sömürüsü ve istismarından önceki aşama olarak da liteartürlerde geçmektedir. Sonucunda çocukta fiziksel, sosyal, psikolojik olarak olumsuz etkiler ortaya çıkmaktadır.

Mağdurların doğru şekilde dinlenmesi bize grooming'e maruz kalıp kalmadığını anlayabilmemizde önemlidir, çünkü grooming stratejilerinde mağdura seçme şansı vererek sonucunda failin kendi yaptığı suça ortak etmiş oluyor ve çocukta oluşan suçluluk ile onu yönlendirmesi daha kolay olmaktadır. Çocuğa bakmakla yükümlü olan kişiler çocuklarının teknolojik iletişim araçları ile yaptıkları aktiviteleri düzenli olarak takip etmeli, çocuklarının günlük davranışları dışı hareketlerinde gelişimsel evreleri olarak görmeden önce şüphe ile yaklaşımları gereklidir.

Greene-Colozzzi ve ark. (2020) yaptıkları araştırmada, retrospektif bakış açıları ile retrospektif olarak deneyimlenen çevrimiçi cinsel istismarını ve grooming (internette uşaklaştırma) incelemişlerdir. Katılımcılar, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki iki kamu kurumunda, İnternet davranışlarını, çevrimiçi cinsel istek veya grooming (internette uşaklaştırma) deneyimlerini ve deneyim algılarını geriye dönük olarak araştıran çevrimiçi bir anketi tamamlayan 1,133 lisans öğrencisidir. Sonuçlar, toplam katılımcıların dörtte birinin reşit olmayan yetişkin yabancılarla çevrimiçi olarak konuştuğunu göstermiştir. Önemlisi, reşit olmayan yetişkinlerle sohbet eden katılımcıların %65'i, yetişkin bir yabancıdan cinsel birliktelik talebi almışlardır. Toplam 1.133 katılımcının yüzde yirmi üçü, bir grooming (internette uşaklaştırma) stratejisi izleyen çevrimiçi bir sohbet odasından yetişkin bir yabancıyla küçük yaşta uzun ve samimi bir konuşma yaptıklarını bildirmişlerdir. Yetişkin bir yabancıyla yakın bir çevrimiçi ilişki içinde olan gençlerin yarısından azı (%38) yetişkinle yüz yüze tanışırken, yüz yüze görüşmelerin büyük çoğunluğu (%68) fiziksel cinsel ilişki olduğunu bildirmiştir.

Avustralya'da yapılan bir araştırmaya göre çocukların 8 yaşından itibaren sanal ortam aktif olmaya başladıkları gözlemlenmiştir. 9-16 yaş aralığındaki 400 çocuk ile yapılan bu araştırma sonucunda bu çocukların %75'sinin her gün çevrimiçi olduğu, %34'ünün daha önce tanışmadığı ve internet üzerinden tanışıp konuşmaya başladığı birileri olduğu aynı zamanda bu kişiyle yüz yüze görüşmediği, %5'lik kısmının bu kişilerle dışarıda bulunduğu ve üç çocuktan birinin çevrimiçi platformlarda rahatsız edildiği ortaya çıkmıştır. Bunun beraberinde Avrupa ülkelerinde en fazla internet kullanan ülkenin de İsveç olduğu görülmüş ve yapılan bir diğer araştırmaya göre de kızların %48'i ve erkeklerin %18'inin sanal ortamda tacizle karşılaştıkları belirlenmiştir. Ayrıca, Avrupa Çevrimiçi Çocuk Araştırma'sının yaptığı bir araştırma sonucu elde edilen verilerde İngiltere'deki çocukların %70'inin her gün aktif olarak internet kullandığı, %29'unun sanal ortamda tanışıp konuşmaya başladığı ve önceden tanımadığı kişilerle konuştuğu, %4'ünün ise bu kişilerde dışarıda bulunduğu görülmüştür (Rutai, 2013). Yaptığım araştırmada lisede okuyan öğrencilerin internette tanıştıkları yabancılarla yüz yüze yüz yüze bir araya gelmeyi tercih etmediklerini gözlemlenmektedir.

Çocukların en çok vakit geçirdikleri yer olan okuldaki öğretmenlerinin, öğretmenlerinin yalnızca %32'sinin üniversite dönemimdeyken çocuklara yönelik istismarla ilgili eğitim gördükleri %84'ünün ise bu konuda eğitim almasının gerektiğinin bildirildiği görülmüştür (Aksel & Irmak, 2015). Yalnızca öğretmenler değil çocukların da bilinçlenmesine gerek vardır ve buna yönelik çalışmalar yapılması gerekmektedir (Polat, 2007).

Bir diğer araştırmaya göre ise yine Türkiye'deki ebeveynlerin %33,6'sının kullandıkları bilgisayarlara filtre programı kurduğu belirlenmiştir. Bu sebeplerle, ebeveynlerin de internet kullanımı ve bu kullanımın olası kötücül sonuçları hakkında bilgilendirmeleri gerekmektedir (Kaşıkçı ve ark., 2014).

Çocukların cinsel istismarı üzerine suç ceza kanunları; çocuğun cinsel özgürlüğünün herhangi bir sorunla karşılaşmaması olarak söyler. İnternet üzerinden çocuk istismarı oluşturabilecek herhangi bir paylaşım da suç sayılır (Altıntop, 2017).

Dünya’da oldukça yaygın olduğu gibi ülkemiz Türkiye’de de oldukça yaygın olan çocuk istismarı ile ilgili sözleşmeler bulunmakta, bu sözleşmelerden çocukların yararına olacağı düşünülerek imzalanmış Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair sözleşmelerdir. İmzalanan protokoller ülkemizde 08.09.2000 de imzalanmış, 28.06.2002 de yürürlüğe girdiği bilinmektedir.

Çocukların korunması için pornografik durumlara malzeme olması ve bu gibi durumlara benimsenme veyahut özenilme durumlarının engellenmesi amaçlanmıştır. Bunların yanı sıra pornografik uygulamaların zanlılarını bulmak kadar zor olan bir diğer durum ise görsellerde bulunan bireyin yaşının anlaşılmasının zorluğudur. Eğer şüpheli bir durumu varsa bireyin çocuk kabul edilerek cezaya tabii tutunulması ve çocuk pornografisinin engellenmek üzere önüne geçilmesi yoksa gittikçe artan ciddi bir durum olduğu aşıkardır (Altıntop, 2017).

Çocukların kavramları ayırt etmede yaşadıkları zorlukların sebebiyet verdiği bir diğer durumda neyin müstehcen olup olmadığıdır. Çoğu çocuk yaptığı eylemlerin ne durumu temsil ettiğini bile kavrayamayabilir. Bu yüzden çocukların herhangi bir durumda müstehcen görseller ile karşılaşması engellenmek istenilerek Türk Ceza Kanunu’nun 226. Maddesinde bu durumun engellenmesi hedeflendiği belirtilmiştir (Altıntop, 2017).

Türk Ceza Kanunu’nun 227. maddesinde ise fuhuşun engellenmesi, kadın ve çocuk ticaretinin önünün kesilmesi üzerinedir. İlk olarak çocukların fuhuşa yönltilmesi ardından kadınların yani reşitlerin yönltilmesi yer almaktadır. Çocukları bu yola sokmak, teşvik etmek, girişini kolaylaştırmak birere suçtur. Burada çocuk diye adlandırılan birey kız erkek cinsiyet ayrımı olmaksızın on sekiz yaşını doldurmamış bireyleri kapsar (Altıntop, 2017).

Çocuğun cinsel istismarı ve sömürüsünün internette başlayıp fiziksel temasla devam ettiği yapılan araştırmalar sonucunda gösterilmiştir. Failler bunu belli stratejilerle yapmaktadır, ne kadar kısa sürede önlem alırsak ve bunun ispatında oluşturulması gereken kavram tanımlarını iyi yaparsak, alanında uzmanlar olarak adaleti de doğru yönlendirmiş oluruz.

Kaynakça

1. Aksel, Ş., & Yılmaz Irmak, T. (2015). Çocuk Cinsel İstismarı Konusunda Öğretmenlerin Bilgi ve Deneyimleri. Ege Eğitim Dergisi , 373-391
2. Altıntop, K.A. (2017). Online Çocuk İstismarının Hukuksal Boyutta Değerlendirilmesi. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. Tez Çalışması.
3. Bennett, N., & O'Donohue, W. T. (2016). Psychological and Investigative Pathways to Untrue Allegations of Child Sexual Abuse. W. T. O'DONOHUE, &

- M. FANETTİ içinde, Forensic Interviews Regarding Child Sexual Abuse A Guide to Evidence-Based Practice (s. 307-316). Springer.
4. Childnet International, (n.d.). *Online grooming*. (İnternet Adresi: <https://www.childnet.com/parents-and-carers/hot-topics/online-grooming>) Erişim Tarihi: 20.11.2021
 5. Childnet International, (n.d.). *Online grooming 3-7 year olds*. (İnternet Adresi: <https://www.childnet.com/parents-and-carers/hot-topics/online-grooming/3-7-year-olds>) Erişim Tarihi: 20.11.2021
 6. Childnet International, (n.d.). *Online grooming 7-11 year olds*. (İnternet Adresi: <https://www.childnet.com/parents-and-carers/hot-topics/online-grooming/7-11-year-olds>) Erişim Tarihi: 20.11.2021
 7. Childnet International, (n.d.). *Online grooming 11-14 year olds*. (İnternet Adresi: <https://www.childnet.com/parents-and-carers/hot-topics/online-grooming/11-14-year-olds>) Erişim Tarihi: 20.11.2021
 8. Childnet International, (n.d.). *Online grooming 14-18 year olds*. (İnternet Adresi: <https://www.childnet.com/parents-and-carers/hot-topics/online-grooming/14-18-year-olds>) Erişim Tarihi: 20.11.2021
 9. Çelen, F. K., Çelik, A., & Seferoğlu, S. S. (2011). Çocukların İnternet Kullanımları ve Onları Bekleyen Çevrim-İçi Riskler. Akademik Bilişim Dergisi , 1-8.
 10. Gönültaş, M. B. (2016). Cinsel İstismarcıların Çocuklara Yaklaşım Metot ve Teknikleri. Journal of World of Turks / Zeitschrift für die Welt der Türken , 289-305.
 11. Greene-Colozzi, E. A., Winters, G. M., Blasko, B., & Jeglic, E. L. (2020). Experiences and perceptions of online sexual solicitation and grooming of minors: a retrospective report. *Journal of child sexual abuse*, 29(7), 836-854.
 12. Kaşıkçı, D. N., Çağıltay, K., & Karakuş, T. (2014). Türkiye ve Avrupada'daık Çocukların İnternet Alışkanlıkları ve Güvenli İnternet Kullanımı. Eğitim ve Bilim , 230-243.
 13. Polat, O. (2016). Adli Psikolojiye Giriş. Ankara: Seçkin Y.
 14. Polat, O. (2007). Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-2. Ankara: Seçkin Y.
 15. Rutai, Z. (2013, Ocak). Online Grooming Of Children. Nicosia, Cyprus
 16. Whittle, H., Hamilton-Giachritsis, C., Beech, A., & Collings, G. (2013). A Review of Online Grooming: Characteristics and Concerns. Agression and Violent Behavior , 62-70.

36- ÇOCUK PORNOGRAFİSİ MATERYALİ: HENTAI

Büşra Sarıyar*

*Psikolog, Adli Bilimler Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi, Acıbadem Üniversitesi, Ataşehir, İstanbul busrasariyar112@gmail.com ORCID ID NO: 0000-0001-9437-7148

ÇOCUK PORNOGRAFİSİ MATERYALİ: HENTAI

Öz

Bu çalışmanın amacı Hentai kavramının aslında açık bir şekilde çocuk pornografisi olmasına rağmen hâlen legal olarak sunulmasına dikkat çekmektir. Araştırma kapsamında 1999 yılında Japonya’da çocuk pornografisine yasak konulmasıyla birlikte ortaya çıkan yeni kavram ele alınmıştır. “Hentai” olarak adlandırılan bu kavramın çocuk pornografisi ile nasıl bir ilişkinin olabileceğine dair bilgi sunulmuştur. Çalışmanın sonunda ise hentaının izleyici kitlesi tarafından nasıl algılandığı ve onlarda nasıl karşılık bulunduğu belirlenmiştir. Ayrıca hikâyesinde yetişkin insanları anlatmakta olduğu hâlde görüntüde reşit olmayan çocukları gösterebilme ihtimali olan Hentai’nin çocuk pornografisi olasılığı olan görüntüleri oldukça yaygın bir kitleye sunduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Pornografisi, Hentai, Lolita,

THE CHILDREN PORNOGRAPHY MATERIAL: HENTAI

Abstract

The purpose of this study is to draw attention to the fact that the concept of Hentai is still legally presented, despite the fact that it is clearly child pornography. Within the scope of the research, the new concept that emerged with the ban on child pornography in Japan in 1999 is discussed. Information on how this concept, which is called "Hentai", can be related to child pornography is presented. At the end of the study, it was determined how hentai was perceived by the audience and how it responded to them. In addition, it has been seen that Hentai, which is likely to show underage children in the image although it tells about adult people in its story, offers images that are likely to be child pornography to a very common audience.

Key Words: Child Pornography, Hentai, Lolita,

Giriş

Yaşı 18’in altında olan her kişi çocuk olarak sayılmalıdır ve kendi rızası olsa dahi cinsel birliktelikte bulunması yasalar tarafından çocuğun sömürüsü veya çocuğun istismarı olarak düşünülerek hareket edilmelidir. Devletler tarafından çocuğun “rızası” kavramı geçersiz görülmesi çocuğun istismarına ve sömürüne karşın önem taşımaktadır (ECPAT, 2019).

Çocuk pornografisi kavramı, pornografi kavramından ayrıdır. Çocuk pornografisi, çocuğa uygulanan bir tür cinsel istismardır ve her bir görüntü ile çocuğu tekrar tekrar mağdur durumuna getirmiş Bu görüntülerin ortaya çıkmasına dâhil olan her çocuk cinsel istismar kurbanı olarak tanımlanır (FBI, 2020).

Çocuk pornografisi görüntülerinde yer alan çocuklar yalnızca o görüntülerde cinsel tacize maruz kalmamaktadır. Bu görüntüler internete ayıldığında geri dönülmez bir şekilde orada kaldığından ve elden ele dolaştığından aslında her bir görüntülemeyle yeniden cinsel taciz mağduru konumuna düşmektedirler. Bu cinsel taciz kayıtları içerisinde yer alan çocuğun hayatını köşkü bir şekilde değiştirebilir. Bu çocuklardan birçoğu, çaresizlik, korku ve aşağılanma gibi duygulardan muzdariptir çünkü görüntülerin kayıtları birçok kişi tarafından görüntülenme olasılığı yüksektir (FBI, 2020).

Genellikle çocuk pornografisi olaylarında cinsel istismar bir kerelik değil belli bir zamana yayılan ve birden fazla kez gelişen ve sürekli bir devamlılıkta olan bir durum söz konusudur. Bu çocuk pornografilerinin üretimini sağlayan kişilerin bir çocukla internet üzerinden temasa geçmesi süreci, çocukların güvenini kazanmaları ve cinsel istismara karşı onları duyarsızlaştırarak içinde bulundukları durumu kavrayamamalarını sağladıkları bilinmektedir. Bu nedenden dolayı görüntülerde çocuk duruma kayıtsız gözüküyor olsa bile bu durum cinsel istismardır (FBI, 2020). Çocuk pornografisinin kullanıcılarının belirli bir kriterleri veya yaş aralığı olmadığı için saldırgan profilinin net bir şekilde tanımlamak mümkün değildir. Bu yüzden bu kişiler için pedofili kavramının üzerinde durulmaktadır.

Çocuk pornografinin tek bir ulusal tanımı olmamakla birlikte, ülkede ülkeye farklılık göstermektedir ve bunun sebebi toplumlar arasındaki ahlaki, kültürel, sosyal ve dini inanışlara dayanmaktadır (Polat, 2019). Önceki araştırmalar, çocukların cinselleştirilmesiyle ilgili tartışmaların çoğunun kızlara odaklandığını (Moore & Reynolds 2018), yani son derece cinsiyetçi bir yaklaşım ele alındığını göstermektedir. Bununla birlikte, araştırmalar çocukluğun farklı alanlarda, özellikle medyada cinselleştirilmesinin, doğası gereği sadece kızlara değil, tüm çocuklara zarar verdiğini göstermektedir (APA 2007).

Çocuk teriminin tanımlanmasında “Reşit Olma Yaşı” ve “Cinsellikle Rıza Yaşı” önemli bir terminolojidir (ECPAT, 2019):

- Reşit Olma Yaşı: “4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nda reşit olma halinin 18 yaşının doldurulması veya 15 yaşını dolduran küçüğün kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınması ile başlayacağı ifade edilmiştir”
- Cinsellikle Rıza Yaşı: “Cinsel aktiviteler için yasal yaş belirleyen herhangi bir uluslararası belge bulunmamaktadır” Bu konu kararı her devletin kendisine bırakılmıştır.

Çocuk Hakları Sözleşmesi Komitesinin Çocuğun Şiddetin Her Biçiminden Korunması Hakkıyla İlgili 13 sayılı Genel Görüşü, cinsel istismarı ve sömürüyü de kapsamak üzere çocuklara karşı şiddetin tanımı (ECPAT, 2019), “ (a) çocuğun yasa

dışı ya da psikolojik açıdan zararlı bir cinsel etkinliğe teşvik edilmesi ya da zorlanması; (b) çocukların ticari amaçla cinsel sömürde kullanılması; (c) çocukların, çocuğun cinsel istismarı ile ilgili sesli ya da görüntülü materyallerde kullanılması; (d) çocuğun fuhuşu, cinsel kölelik, seyahat ve turizm alanında cinsel sömürü, ticaret (ülke içi ve ülkeler arası), çocukların cinsel amaca yönelik olarak satılması ve zorla evlendirme. Pek çok çocuk fiziksel bir güç kullanımı ya da kısıtlama olmadan da cinsel saldırıya maruz kalabilmektedir. Ancak, bu tür örneklerinde psikolojik açıdan zorlayıcı, sömürücü ve travma yaratma potansiyeli bulunmakta ve sadece psikolojik açıdan değil, fiziksel, sosyal, psikolojik olmak üzere çocuğun gelişimini tehdit eden nitelikler içermektedir.”

Çocuk pornografisi yapma yollarından biri de yapay olarak yani taklitte tasarlanmış olabilmektedir. İçeriğinde çocuk ile yetişkin yer değiştirmiş olarak bulunabilir veya karıştırılmış şekilde bulunabilir. Sahte olarak adlandırılmakta ve bu çocuğun bu yolla da olan sömürsünü önemsiz göstermektedir (Polat, 2017).

Uluslararası sözleşmelerle tanımlanmakta olan “çocuk pornografisi” terimi yerine “çocuğun cinsel istismarı materyali” kullanılması gerektiğini, 11 Mart 2015 tarihinde Avrupa Parlamentosu Çocuğun Çevrimiçi Cinsel İstismarı Kararında, “Çocuklara yönelik suçlarda doğru terminoloji kullanılması çok önemlidir; buna çocuk cinsel istismarı görüntülerinin tanımlanması da dahildir ve “çocuk pornografisi” yerine kullanılması gereken uygun terim de “çocuğun cinsel istismarı materyalidir” açıklamaktadır (ECPAT, 2019). Çocuk Pornografisi terimi ile karşımızdaki çocuğa yönelik yapılan cinsel istismarı ve çocuğun sömürsünü normaliteye indirgemiş olmakla birlikte yapılan eylemleri önemsizleştirmektedir (ECPAT, 2019).

Son on yılda, çocukların cinsel istismarına ilişkin materyallere ilişkin raporlar önemli ölçüde artmıştır (Europol 2020). COVID-19 pandemisi ile birlikte çocuklara yönelik cinsel istismar materyallerine yönelik talepte keskin bir artış meydana gelmiştir. Pandemi ile ilgili karantinalar sırasında çocuklara yönelik cinsel istismar materyallerinin paylaşım ve yeniden paylaşım seviyelerinde %106 artış olduğu görülmüştür (Europol 2020).

Gerçek çocukları sömüren, çocuklara yönelik cinsel istismar materyalinin bulundurulması, üretilmesi ve yayılması çoğu ülkede suç olarak kabul edilmektedir (ICMEC 2018). Bununla birlikte kurgusal çocukları betimleyen fantezi materyalleri söz konusu olduğunda bu konu daha sorundur. Bu tür materyallerin kurgusal durumu, materyaller açık olsa bile, genellikle hentai’de olduğu gibi, ifade özgürlüğü ve sanatsal ifade üzerindeki kısıtlamalarla ilgili soruları gündeme getirir (Al-Alosi, 2018). Örneğin, “at kuyruğu yapılmış, renkli tokalı, kurdeleli saçlarıyla, çocuk kıyafeti giydirilmiş şekilde, çocuk makyajıyla, çocuk sesiyle ve elinde lolipop yalayan 18 yaşındaki bir kızı içeren pornografik görüntüler de bu kapsamda yer almaktadır” (Sağır & Balı, 2014).

1999 yılında Japonya “Lolita ticareti” yani çocuk pornosuna yasak koymuştur ancak çocuk pornografisi yapma yollarından biri de yapay olarak yani taklitte

tasarlanmış olabilmektedir. Japonya'da yazılan, üretilen ve yayımlanan porno içerikli anime (çizgi film), manga (çizgi roman) ve video oyunlarına Hentai denmektedir. Materyal bakımından bir pornografi çeşidi olan Hentai, hikâyesinde yetişkin insanları anlatmakta olduğu hâlde görüntüde reşit olmayan çocukları gösterebilmektedir. Bu yüzden içerik açısından Hentai, "Çocuk Pornografisi" başlığı altında incelenmelidir.

Ayrıca, "hentai" ve "genç"in, Porn Hub'da en sık aranan terimler arasında yer alması, reşit olmayanların cinsel tasvirlerine yönelik yaygın ilgiyi gösteren dikkat çekici bir unsurdur (Porn Hub, 2019). Taylor ve Quayle (2002) bu görüntülere erişmenin var olan fantezileri güçlendirdiğini ve bunlar üzerinde hareket etme izni vermek için kullanıldığını belirtmiştir.

Genel olarak, anime ve benzeri yerlerde reşit olmayanların cinselleştirilmesi o kadar yaygın görünmektedir ki, reşit olmayanların cinselleştirilmesini yasaklama fikri, birçok kullanıcının bu yeni kurala göre neredeyse tüm animeleri, çizgi filmleri ve karakterleri olan video oyunlarını bu gözle görmesine sebep olmuştur. Birçokları için, animeler haricinde reşit olmayanların herhangi bir biçimde cinselleştirilmesi yasaklanmış ve meşru gerekçelerle suç sayılmıştır. Anime topluluğunda reşit olmayanların cinselleştirilmesi çoğu zaman normal bir şey olarak kabul edilmiştir. Hatta bazen bunu animenin doğal bir parçası olarak savunacak kadar normalleştirilmiştir (Eelmaa, 2021).

"Pedofilleri değil, anime kültürünü savunuyorum. Lolita, anime kültürünün her zaman bir parçası olmuştur." şeklinde savunmalar meydana gelmiştir. Lolita, çocuksu nitelikleri müstehcen veya cinsel çağrışımlarla birleştirerek çocukluğa atıfta bulunur (Eelmaa, 2021).

Çocuk pornosu içeren Hentai alt dalına "Lolicon" denir. Lolicon hem kız çocuklarını hem de oğlan çocuk (Shotacon)larını içermektedir (Connolly, 2009). "Pururin.io" sitesi bedava bir şekilde hentai mangalarının okunmasına yönelik online platformda var olan en popüler sitelerden biri olarak bilinmektedir. Bu sitede, 17 Ocak 2021 tarihinde toplam 40878 hentai mangası bulunmaktadır. Bu mangaların içinden 7884 tanesi lolicon kategorisine girmektedir. Ayrıca 6758 tane manga tecavüz kategorisinde yer almaktadır. Ensest kategorisi de ise 5726 manga bulunmaktadır. Bu 3 kategorinin (Lolicon, Ensest, Tecavüz) çoğunlukla birlikte etiket seçimi olarak kullanıldığı gözlemlenmektedir. Ensest kategorisinde en fazla 18 yaş altı kardeş içerikli mangalar bulunmaktadır. Lolicon mangaların eş zamanlı etiket seçiminde BDSM kategorinin yer aldığı gözlemlenmiştir. BDSM, B"ondage (esaret), "D"iscipline (disiplin) ve "D"ominance (hakimiyet), "S"ubmission (boyun eğme), "M"asochism (mazoşizm) ve "S"adism (sadizm) kavramlarının bir araya gelmesiyle oluşan BDSM kavramı, kişilerin rızası ile fiziksel güç ve baş harfini aldığı tüm bu kavramları merkezine alarak gelişen bir cinsel yaşam tarzıdır. Bu ilişkilerde bir dominant ve rızası olan bir itaatkâr bulunur. İtaatkarın dominanta hakimiyeti bırakması şeklinde özetlenebilir (Garbioğlu ve ark., 2021).

Hentai'de küçüklerin cinselleştirilmesi genellikle bir sanat biçimi, kişinin düşünce ve fantezilerinin bir ifadesi ve dolayısıyla insanların keyfi olarak sınırlandırılmayan veya ihlal anayasal olarak edilemeyen hakkı olarak ele alınmıştır. Bir yaklaşım, anime olan çizimlerin “kimseye zarar veremez” olduğunu iddia etmiştir. Kullanıcılar, büyük ölçüde geçerli bir sebep olmadan hakların ihlal edilemeyeceği varsayımına güvenmektedir. Dahası, bazıları sanatçıların özerkliğini ve özgür ifadesini korumanın güçlü bir yükümlülüğü olduğunu savunmuştur (Eelmaa, 2021).

Metodoloji

Hentai kavramının aslında bu kadar açık bir şekilde çocuk pornografisi olmasına rağmen hâlen legal olarak sunulmasına dikkat çekme amacıyla bu konuya dair literatür taraması yapılmıştır.

Çalışmanın Bulguları

Araştırmaların çoğunda görülmektedir ki: çocuk pornografisine karşı olan savaşa ve önlemlerin en başında, çocuk pornografisini bir uluslararası sorun olarak ele alarak ortak bir tanım getirip kendi alanlarında uzman kişilerin birliği ile çocukların sömürüldüğü bu ticaret ortamından koruyabiliriz. Pedofili davranışlarını destekleyici unsur olarak internet, hem iletişim ağları ile hem de çocuk pornografisi aracılığıyla karşımıza çıkmaktadır. 2019 yılına ait verilere bakıldığında Hentai'nin oldukça yaygın bir bölgede izlendiği hatta dünya genelinde en çok izlenen dördüncü tür olduğu görülmektedir. Bu veriler ışığında hikâyesinde yetişkin insanları anlatmakta olduğu hâlde görüntüde reşit olmayan çocukları gösterebilme ihtimali olan Hentai'nin çocuk pornografisi olasılığı olan görüntüleri oldukça yaygın bir kitleye sunduğu görülmektedir.

Çocuğun sömürüldüğü çocuk istismarı materyallerinin silinmesine yönelik, alanında uzman özel kuruluşlar kurulup bu tarz internet adreslerinin takibi, var olan çocuk istismarına yönelik materyallerinden internet üzerinden silinmesine karşı doğru hedeflerle adım atacak kuruluşlar kurulmalıdır.

Pedofili, çocuk pornografisi, seks turizmi, çocuk kaçakçılığı birbirleri ile ilişkili konulardır ve ülkemizde de bu problemlerin yaşandığını göstermek, tanımlamak, anlatmak önemli bir adımdır. Bu şekilde çevrelerindeki bu tür problemleri daha iyi gözlemleyip farkına vararak gerekli kurumlara bildiride bulunulması ile erkenden önlem alınabilmesi sağlanabilir.

Tartışma & Sonuç

Araştırmaların çoğunda görülmektedir ki: çocuk pornografisine karşı olan savaşa ve önlemlerin en başında, çocuk pornografisini bir uluslararası sorun olarak ele alarak ortak bir tanım getirip kendi alanlarında uzman kişilerin birliği ile çocukların sömürüldüğü bu ticaret ortamından koruyabiliriz.

Çocuk Pornografisi mağdur çocuk, dağıtılan görsellerinin ve video kayıtlarının devamlı pornografi materyali olarak kullanılması ile mağdur çocuğun sürekli devam eden bir mağduriyetle uğraşması gerekmektedir (Polat, 2017).

Çocuk Pornografisi (Polat, 2007) Giriş bölümünde Belçikalı bir vatandaşın kendi çocuğunun bezini değiştirirken hissettiği dürtü bozukluğunun internet aracılığı ile klinik iyileştirmeyi önermesine ulaşması gerekirken pedofillerin konuştukları chatroomlarına (sohbet odalarına) girmesi, arama motorlarının bu duruma karşın düzenlenmesi gerektiğini düşündürdü. Aynı şekilde başta hissettiği duygudan rahatsız olan Belçikalı, chatroom konuşmaları ile cesaretlenmiş, bu durumu normaliteye dönüştürmüştür. Pedofili davranışlarını destekleyici unsur olarak internet, hem iletişim ağları ile hem de çocuk pornografisi aracılığıyla karşımıza çıkmaktadır. Ek olarak banka şirketleri ile ortak çalışarak bu suçluların yakalanması için gerekli uygulayıcı unsurlar belirlenmelidir. Pedofillerin internet üzerindeki gelişimi üzerinde tartışılarak, birden çok kez mağdur durumunda kalan çocuklara yönelik onları koruyucu yönde adımlar atılmalıdır.

Çocuğun sömürüldüğü çocuk istismarı materyallerinin silinmesine yönelik, alanında uzman özel kuruluşlar kurulup bu tarz internet adreslerinin takibi, var olan çocuk istismarına yönelik materyallerinden internet üzerinden silinmesine karşın doğru hedeflerle adım atacak kuruluşlar kurulmalıdır. IWF (Internet Watch Foundation) veya FBI Innocent Image Program gibi. Öncelikle çocuğun sömürüldüğü ve rızasının aranmaksızın çocuk pornografisinin bir suç olduğunu, materyalleri ve araçlarının iyi tanımlandığı araştırmalarla desteklenerek gönüllülük esasıyla multidisipliner çalışılmalıdır.

Pedofili, çocuk pornografisi, seks turizmi, çocuk kaçakçılığı birbirleri ile ilişkili konulardır ve ülkemizde de bu problemlerin yaşandığını göstermek, tanımlamak, anlatmak önemli bir adımdır. Bu şekilde çevrelerindeki bu tür problemleri daha iyi gözlemleyip farkına vararak gerekli kurumlara bildiride bulunulması ile erkenden önlem alınabilmesi sağlanabilir.

Çocuk pornografisinde bu ticareti yapan kişilerden birini tutuklamak birden fazla çocuğu kurtarıyor olması (FBI, 2020), bu suçla mücadeleyi daha da anlamlı hale getirmektedir.

Çocukların cinselleştirilmesi, genel olarak, günlük yaşamın o kadar normal bir parçası haline geldi ki, sorunlu olarak kabul edilmesi için yasadışı olması, bir suçla bağlantılı olması gerekmektedir. Görünen o ki, medya ve kültürün ahbaplığı çocukluk süresini kısaltmış, yani kanunen çocuk olarak kabul edilenlerin hepsi genel halk tarafından çocuk olarak kabul edilmemektedir. Bir çocuk ile “reşit olmayan” arasındaki ayrım önemlidir, çünkü insanlar daha küçük çocukları düşünürken küçüklerin cinselleştirilmesini yanlış olarak görme eğiliminde olduğu görülmüştür. Ergenlik öncesi çocuklar ve ergenler, gelişim aşamaları ve olgunluk düzeyi söz konusu olduğunda açıkça farklılık gösterse de, gençlerin cinselleştirilmesi, çocuklardan çok yetişkin kadınlara benzer şekilde kavramsallaştırılmıştır.

Hem bireysel hem de daha geniş sosyokültürel belirleyiciler insanların görüş ve tutumlarının oluşumunu yönlendirse de, insanların bağlı olduğu hukuk kültürüne daha açık bir referans verilebilmektedir. Genel olarak, çocukların cinselleştirilmesinin

katılımcılar tarafından apostrofize edilme şekli, farklı ülkelerin sanal çocuk cinsel istismarı materyalinin yasal statüsünü nasıl düzenledikleri ile tutarlıydı. Bazı ülkeler, reşit olmayanların herhangi bir biçimde cinsel olarak tasvir edilmesini yasaklar; sadece bazı gerçekçi tasvirler; ve bazıları yalnızca gerçek bir çocuğun materyalin üretimine fiziksel olarak dahil olduğu CSAM (ICMEC 2018). Dikkate alınması gereken bir diğer husus, yasal, tarihsel, sosyokültürel ve gelişimsel belirteçler arasında müzakere edilen rıza yaşıdır. Ortalama olarak, reşit olma yaşı on altı veya on sekiz olmasına rağmen (Clough 2012), bazı ülkelerde bunun (FRA 2017) altında, hatta on iki kadar düşük (UNFPA, 2017) derecesindedir. Bu tür önemli farklılıklar, en azından bir dereceye kadar, çocukların cinselleştirilmesinin kavramsallaştırılmasındaki eşitsizliklere ve çocuklar ile ergenler arasında tekrar eden sınırlamalara ışık tutuyor. Cinsiyet boyutları üzerinde daha bilinçaltı bir sınır ortaya çıktı. Kızlar pek çok paradigmatik temsillerle (örneğin, zayıf ve savunmasız veya sapmış ve patolojik olarak) tasvir edilirken, erkekler bu tartışmalarda büyük ölçüde yoktu. Bu, son derece cinsiyetçi bir söylemle karşı karşıya olduğumuzu doğrulamaktadır (Moore & Reynolds 2018). Ne yazık ki, bu tür tutumlar, erkek çocukların da mağdur olduğu ve korunmaya ihtiyaçları olduğu gerçeğini görmezden gelme eğilimindedir.

Bu tartışmalar bağlamında çeşitli değer temelli argümanlar yer almaktaydı, ancak çoğu kullanıcı, davalarını sürdürmek için yasal gerekçeler sağlamıştır veya sağlamaya çalışmıştır. Muhalifler, küçüklerin cinselleştirilmesinin yasadışı veya suç olmadığını iddia etmektedir. Bazıları için, bu tür uygulamaların ahlaki veya genel etkisinin önemsiz olduğu görülmüştür. İlgili tek soru, bunun bir suç eylemi olup olmadığı olmuştur; ve eğer cevap hayır ise, insanların bunu yapması gerekip gerekmediğine dair daha fazla tartışma önemsizleşmiştir. Acil bir mağdurun varlığı merkezi bir faktör olmuştur; “Mağdur yok, suç yok”, reşit olmayanların animelerde cinselleştirilmesinin bir suçun yasal gerekliliklerini karşılamadığına inananlar tarafından kullanılan temel bir argümandır. Reşit olmayanların yazı, fantezi içerik gibi farklı biçimlerde cinselleştirilmesi de bazı ülkelerde suç sayıldığından, “zarar vermeyen bir şeyi suç sayamazsınız” iddialarını gündeme getirmiştir. Yukarıdaki ifade, insanların suçları fiziksel zarar veya acil mağdurlarla ilişkilendirdiğini öne sürmektedir. Ayrıca çizimlerin hakları olmadığı, yani yasal özne olmadıkları ve bu nedenle kanunun korumasına ihtiyaç duymadıkları belirtilmiştir.

Kaynakça

1. Al-Alosi, H. (2018). The Criminalisation of Fantasy Material: Law and Sexually Explicit Representations of Fictional Children. NY: Routledge.
2. American Psychological Association, Task Force on the Sexualization of Girls. (2007). Report of the APA Task Force on the Sexualization of Girls. Retrieved from <http://www.apa.org/pi/women/programs/girls/report-full.pdf>
3. Avrupa Birliği (AB) & Avrupa Konseyi (AK) Siber Suçlara Bölgesel İşbirliği Ortak Projesi. Siber Suçlara Karşı İşbirliğinde Stratejik Öncelikler (2013). Retrieved from <https://rm.coe.int/09000016802f6a42>

4. Connolly, J. (2009). A Reader's Guide to Nabokov's "Lolita". Studies in Russian and Slavic Literatures, Cultures, and History. Boston: Academic Studies Press. doi:10.2307/j.ctt1zxsk0k. ISBN 978-1-934843-65-9.
5. Clough, J. (2012). Lawful acts, unlawful images: The problematic definition of child pornography. Monash University Law Review, 38(3), 213-245.
6. Eelmaa, S. (2021). Sexualization of Children in Deepfakes and Hentai: Examining Reddit User Views.
7. Europol. (2020). EXPLOITING ISOLATION: Offenders and victims of online child sexual abuse during the COVID-19 pandemic. European Union Agency for Law Enforcement Cooperation. <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/exploiting-isolation-offenders-and-victims-of-online-child-sexual-abuse-during-covid-19-pandemic>
8. FBI (2020, Mayıs 28). **Child Pornography**. (İnternet Adresi: <https://www.justice.gov/criminal-ceos/child-pornography>) Erişim Tarihi:22.11.2021
9. FRA. (2017). Dataset: Minimum age requirements related to rights of the child in the EU: Age of consent for sexual activity with an adult. European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). https://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/minag?dataSource=MINAG_en_62754&media=png&width=740&topic=group01&question=MINAG_MSR02&plot=MAP&subset=NONE&subsetValue=NONE&answer=MINAG_MSR02 &year=2017
10. Garbioğlu, A., Ünlütürk, Ö. & Keleş, H. (2021). İradenin Bulanık Alanı: BDSM. Olgularla Adli Tıp Adli Bilimler, 32. Bölüm. Ankara: Akademi Kitabevi.
11. ICMEC. (2018). Child Sexual Abuse Material: Model Legislation & Global Review, 9th Ed. International Centre for Missing & Exploited Children (ICMEC). <https://www.icmec.org/wpcontent/uploads/2018/12/CSAM-Model-Law-9th-Ed-FINAL-12-3-18.pdf>
12. Moore, A., & Reynolds, P. (2018). The Sexualisation of Childhood. In Childhood and Sexuality (pp. 121-141). Palgrave Macmillan, London.
13. Polat, O. (2017). Şiddet, Güncellenmiş 2.baskı, Seçkin Yayınları, pp. 181-184.
14. Polat, O. (2019). Tüm boyutlarıyla Çocuk İstismarı, Genişletilmiş-Gözden Geçirilmiş 3.Baskı. Ankara: Seçkin Yayınları
15. Porn Hub (2019) The 2019 year in review. <https://www.pornhub.com/insights/2019-year-in-review>.
16. Quayle, E., and Taylor, M. (2002). Child pornography and the internet: perpetuating a cycle of abuse. Deviant Behavior 23(4): 331-361.
17. Sağır, M. & Balı, Y. (2014). Çocuk Pornografisi Suçlarında Bilirkişi İncelemesi ve Digital Görüntülerdeki Mağdurun Yaş Tespiti. English version. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5(2). Retrieved from <http://sobild.ankara.edu.tr/index.php/sobild/article/view/799/174>
18. Uluslararası Çocuk Merkezi (ECPAT). Çocukların Cinsel Sömürü ve Cinsel İstismardan Korunması İçin Terimler & Kavramlar Klavuzu. Türkiye, 2019.

Retrieved from <https://www.ecpat.org/wp-content/uploads/2019/04/Terminology-Guidelines-sexual-exploitation-of-children-Turkish-2019.pdf>

19. UNFPA. (2017). Harmonizing the Legal Environment for Adolescent Sexual and Reproductive Health and Rights. A review of 23 countries in East and Southern Africa. United Nations Population Fund (UNFPA). https://esaro.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/2017-08-Laws%20and%20PoliciesDigital_0.pdf

37-SESİNİ DUYAMADIKLARIMIZ: ÇOCUK EVLİLİKLERİ NEVŞEHİR İLİ İNCELEMESİ

Büşra Tulumbacı, Psikolog busratulumbaci@gmail.com <https://orcid.org/0000-0002-4890-6755>

Özet

Tüm dünya genelinde yaşanan erken yaşta evlilikler listesinde ilk sıralarda yer alan Türkiye’de hala yaygınlığını sürdüren bir sorundur. Ataerkil ve geleneksel toplum yapısının hâkim olduğu toplumlarda daha da yaygın hale gelmektedir. Bu toplumlarda erken yaşta evlilik bir sorun halinden çıkmakta artık birer gelenek haline dönüşmektedir. Bu gelenekle birlikte erken yaşta yapılan evliliklerin temelinde sosyo-ekonomik, kültürel özellikler, adetler, inançlar ve eğitim bulunmaktadır. Pek çok sebepten dolayı meydana gelen bu evliliklerin bir de bireye vermiş olduğu psikolojik ve kimi zaman da fiziksel zararları bulunmaktadır. Aynı zamanda ilk defa yaşanan cinsel birlikteliğin kadın tarafından daha öncesinden bilinmediği için çeşitli zorluklar yaşamakta ve şiddete maruz kalmaktadır.

Bu araştırma ile Türkiye genelinde yaygın olan bu sorunun Nevşehir ili ile kısıtlayarak bozkırda bu olgunun nasıl işlendiğini ve geliştiğini göstermek amaçlanmıştır. Çalışmada, Nevşehir ilinde yaşayan erken yaşta evlilik yapmış 5 kadın ile görüşmeler sağlanmıştır. Bu çalışmada, kimisinin zihninden bile geçirmediği düşünceleri bu kadınların yaşamış oldukları gerçeklikleri anlatmak, hayatlarını nasıl etkilediğini, hangi hayallerden vazgeçtiklerini, fiziksel ve psikolojik olarak etkilerini göstermek adına yapılmıştır. Bu çalışma, nitel veri toplama tekniklerinden biri olan derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak elde edilecek verilere dayanarak, kadınların evlilik süreçlerini, nasıl karar verildiğini ve sonrasında neler olduğunu ele alacaktır. Bulgular sonucunda kadınların büyük çoğunluğunun evlilik öncesinde rızası alınmamış, genellikle babaları tarafından bir akrabaya verilmiştir. Görüşme sağlanan kadınların eğitim durumları göz önüne alındığında ise genelinin ortaokul döneminde terk edildiği görülmektedir. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında erken yaşta evlilik oranlarında yüksek bir il olmakla birlikte kadınların yaşadıkları süreçlerde ortaklık olduğu görülmüştür. Bu süreçlerden geçen kadınların hem fiziksel hem de psikolojik şiddete maruz kaldığı görülmektedir. En belirgin ve yaralayıcı şiddeti de cinsel olarak aldıkları şiddetlerden bahsetmektedirler. Son olarak bu çalışmada görüşülen kadınların anlattıkları ile psikolojik ve sosyolojik boyutları açısından değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Erken yaşta evlilik, Psikolojik etkileri, Kültürel etkiler, Şiddet

Unheard Realites: Child Marriages

Nevşehir Province Survey

Abstract

It is a problem that is still prevalent in Turkey, which is at the top of the list of early marriages experienced all over the world. It is becoming more common in societies where patriarchal and traditional social structure is dominant. In these societies, marriage at an early age is no longer a problem, it is now a tradition. Along with this tradition, socio-economic, cultural characteristics, customs, beliefs and education are the basis of early marriages. These marriages, which occur for many reasons, also have psychological and sometimes physical damage to the individual. At the same time, the woman experiences various difficulties and is exposed to violence because the sexual intercourse experienced for the first time is not known by the woman before.

With this research, it is aimed to show how this phenomenon is processed and developed in the steppe by limiting this problem, which is common in Turkey, to the province of Nevşehir. In the study, interviews were conducted with 5 women who were married at an early age living in Nevşehir. In this study, the thoughts that some of them hadn't even thought of were made in order to explain the realities that these women experienced, how they affected their lives, which dreams they gave up, and their physical and psychological effects. Based on the data to be obtained by using the in-depth interview technique, which is one of the qualitative data collection techniques, this study will discuss the marriage processes of women, how the decision was made and what happened afterwards. As a result of the findings, the majority of the women did not consent before marriage, and they were given to a relative, usually by their fathers. Considering the educational status of the women interviewed, it is seen that most of them were abandoned during the secondary school period. Considering the results of the research, it is seen that although it is a province with a high rate of early marriage, there is a partnership in the processes that women go through. It is seen that women who go through these processes are exposed to both physical and psychological violence. The most obvious and hurtful violence is the sexual violence they receive. Finally, the women interviewed in this study will be evaluated in terms of their psychological and sociological dimensions.

Keywords: Early Marriage, Psychological Effects, Cultural Effects, Violence

Giriş

Tüm dünya genelinde yaşanan erken yaşta evlilikler listesinde ilk sıralarda yer alan Türkiye’de de hala yaygınlığını sürdüren bir sorundur. Ataerkil ve geleneksel toplum yapısının hâkim olduğu toplumlarda daha da yaygın hale gelmektedir. Özellikle de kız çocuklarında bu algıların daha yaygın olduğu görülmektedir. Ne yazık ki erkeklerde de durumun farklı olduğunu söylemek mümkün değildir ancak kız çocuklarına oranla erkeklerde bu durumun yaşanması daha az görülmektedir.

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu’nun (UNFPA) (2021: 22-30) da belirttiği gibi erken evlilik bugün küresel bir sorun olmuştur. Gelişmemiş ve gelişmekte olan pek çok ülkelerde kız çocuklarında erken yaşta evlilikler çok daha sık görülmektedir. Ne yazık ki bu sorun sadece bu ülkelerde değil tüm dünya da yer almaktadır. Erken yaşta evlilik sadece bir evlilik olgusundan çıkmakta beraberinde cinsel istismar, fiziksel ve psikolojik şiddeti de

barındırmaktadır. Hem beden hem de ruhen bu olguya hazır olmayan kız çocukları yaşadıkları evlilikleri tanımlayamamakta ve bazen de devam ettirememektedirler. Türkiye’de de bu durumun varlığı incelendiğinde literatürde bu konuya yönelik pek çok fazla araştırmanın olmadığı olanların ise sadece olayı gözler önüne çıkardığı görülmektedir. Toplumsal olarak bu sorunu ortadan kaldırmak pek kolay olmamaktadır. Türkiye’nin her bölgesinde bulunan illerde erken yaşta evlilikler görülse de en çok yaygın olduğu iller Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesindedir. Bölgelerde evlendirilme nedenlerinde farklılıklar mevcut olsa da pek çoğunda benzerlikler görülmektedir. Aynı zamanda istatistik verilerinde evlilik yapan çocukların sayılarına tam anlamıyla ulaşılmamaktadır. Bu çocuklarda yaşları gereği resmi nikâhın olmaması, dini nikâh ile evliliğin gerçekleşmesi ve bu evliliklerden şikâyetçi olunması durumu çok az gerçekleştiği için verilerin gerçek rakamlarına ulaşmayı sınırlandırmaktadır.

Erken yaşta yapılan evlilikler ekonomik, psikolojik, fiziksel, sosyal, dini ve sağlık olarak pek çok farklı boyutları ile ele alınması gerekmektedir. Ancak çeşitli bölgelerde erken yaşta evlilik bir sorun halinden çıkmakta artık birer gelenek haline dönüşmektedir. Bu gelenekle birlikte erken yaşta yapılan evliliklerin nedenleri değişmekle birlikte temelinde sosyo-ekonomik, kültürel özellikler, adetler, inançlar ve eğitim bulunmaktadır. Pek çok sebepten dolayı meydana gelen bu evliliklerin bir de bireye vermiş olduğu zararlar mevcuttur. Bireysel özgürlüğün kısıtlandığı, kişisel gelişimin henüz tamamlanmadığı, rol değişimlerin yaşandığı birer evcilik oyunu gibi görünen acı gerçekler ile yüzleşmektedirler. Bu bireyler çocukluk evresini henüz tamamlamış olduklarından dolayı psikolojik ve kimi zaman da fiziksel zararlar almaktadırlar. Aynı zamanda erken yaşta evlilik yapan kız çocukların eğitim hakları ellerinden alınmaktadır, kendilerinden yaşça büyük erkeklerle evlendirilmekte ve aynı zamanda ilk defa yaşanan cinsel birlikteliğin kadın tarafından daha öncesinden bilinmediği için çeşitli zorluklar yaşanmakta ve şiddete maruz kalmaktadır.

Bu araştırma ile Türkiye genelinde yaygın olan bu sorunu Nevşehir ili ile kısıtlayarak bozkırda bu olgunun nasıl işlendiğini ve geliştiğini göstermek amaçlanmıştır. Bu çalışma ile erken yaşta yapılan evliliklerin Türkiye’nin belirli bölgelerinde olmadığı pek çok ilinde mevcut olduğu gösterilmeye çalışılmış, bu olguyu yaşayan kadınların evlilik öncesi yaşantıları, evlilik süreçleri ve evlendikten sonraki yaşamları olmak üzere hem psikolojik hem de toplumsal açıdan değerlendirmeye alınmıştır.

Erken Yaşta Evlilik Kavramı

Evlilik kurumu, insanoğlunun soyunun devamını sağlamaya yönelik bir toplumsal kurumdur. Evlendirme Yönetmeliği’ne göre hukuki olarak evlilik, “Bir kadının ve bir erkeğin usulüne göre yetki verilmiş bir memur önünde bir aile kurmak amacı ile yapmış oldukları medenî hukuk sözleşmesi” (Evlendirme Yönetmeliği, 1985) olarak tanımlanmaktadır. Evlilik, doğurganlığın başladığı ve biçimlendiği bir toplumsal kurum olmasının yanı sıra, aile kurumunun oluşmasındaki aracılığı ile yaşamın sürdürülmesine olan katkısı nedeniyle toplumsal bir nitelik de taşımaktadır. Bu

anlamda evlilik kişisel bir olgu olmaktan çok, her aşamasında toplumsal ve kültürel süreçlerden etkilenen bir olgu olma özelliğine sahiptir.

Erken evlilik ise bireyin ruhsal ve fiziksel gelişimini tamamlamadan 18 yaş altında yapılan evliliklere "erken evlilik" denilmektedir. Erken evliliği deneyimleyen kız çocuklarına "çocuk gelin", erkek çocuklarına ise "çocuk damat" kavramları kullanılmaktadır. Bu kavramların resmîyetinde hiçbir anlamı ifade etmemektedir. Kullanılan kavramlar toplumsal kavramlar olarak günümüzde kullanılmakta ve toplumsal açıdan anlam ifade etmektedir.

Türkiye’de de yasal evlilik yaşı 18 olarak kabul edilmiş olsa da Türk Medeni Kanunu’nun öngördüğü evlenme yaşından daha küçük -örneğin on yedi yaşını doldurmamış bir genç kızın evlenmesi anne ve babanın izni ve hakim kararıyla mümkün kılınmaktadır. Ülkemizdeki hukuk sisteminde; Türk Medeni Kanuna göre 17 yaşını doldurmamış, Türk Ceza Kanunu göre 15 yaşını doldurmamış ve Çocuk Koruma Kanunu’na göre ise 18 yaşını doldurmamış kızlar çocuk gelin olarak farklı şekillerde tanımlanmaktadırlar (Tuğrul, 2018).

Levi-Strauss’a (1967) göre, "kültür ve tabiatın dramatik çatışmasıdır" (Strauss, 1967). Locke’a göre evlilik toplumun temelidir. Evlilik kadınlarla erkeklerin gönüllü anlaşmasıyla kurulur. Aile bağı üremeye ilgili ihtiyaçlara dayanır; çocuğun ihtiyaçları kadınla erkeği evlilik bağıyla bir araya getirir (Locke, 2008). Dünyadan söylemlere baktığımızda da evliliğin sadece biyolojik bir seçim olmadığını aile faktörünün ve kültürün ne kadar etkili olduğunu görmektedir. Bir bireyin evlenebilmesi için biyolojik, bedensel, ruhsal ve zihnen erişkin bir birey seviyesine ulaşması gerekmektedir. Ancak erken yaşta yapılan evliliklerde bu seviyeye ulaşılmadığı, çocukların henüz gelişimsel evrelerini tamamlamadığı görülmektedir. Gelişimsel olarak tamamlanmayan çocuklar bir anda kadın ve anne olmaktadır. Bu olgunun da getirmiş olduğu sorumluluklar altında ezilmekte ve çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadırlar.

Erken Yaşta Evliliklerin Nedenleri

Erken yaşta yapılan evliliklerin nedenleri Dünya ve Türkiye’de farklılıklar gösterse de temelde geleneksel ve ataerkil toplum yapısının hâkim olduğu gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkeler ve bölgelerde yaygın olarak görülmektedir. Nedenlerinin neler olduğuna geçmeden önce bu toplumlarda kadınlara atfedilen rolleri ve bakış açısını biraz incelemek gerekir.

Ataerkil bir yapıya sahip olan toplumlarda kadınlar doğum yapmak ve bakımlarını üstlenmek ile dünyada var olmaktadır. Özellikle de erkek çocuk sahibi olan annelere davranış şekilleri değiştiğinden dolayı kadınların pek çoğu erkek çocuk sahibi olmak istemektedirler. Pek çok zamandan beri erkek egemenliğinin hâkim olduğu topluluklarda kız çocukları hor görülmüş ve birer namus belirtisi olarak üzerlerinde baskı oluşturulmuştur. Tüm bu olgular göz önüne alındığında ataerkil toplumlarda erken yaşta evlilik yapılması çok daha mümkün görülmektedir.

Erken yaşta yapılan evliliklerin nedenleri arasında ilk sırada ekonomik durum bulunmaktadır. Ekonomik olarak iyi durumda olmayan ailelerin ve bununla birlikte çok çocuk sayısına sahip olmalarıyla birlikte ev içerisinde birin eksilmesi niteliğinde ve başlık parasının alınmasına yönelik kız çocukları erken yaşta evlendirilmektedir. Bu ailelerde kız çocukları aileler için bir ekonomik yük olmakla birlikte birer de namus temsili olmalarından dolayı biran önce evlendirilmeleri istenmektedir. Korunması gereken bir bekâret olgusunun var olduğu toplumlarda kız çocukları erken yaşta evlendirilerek ailelerine laf gelmelerinden kendince engellemiş olduklarını düşünmektedirler.

Aynı zamanda eğitim seviyelerinin düşük olması da erken yaşta yapılan evliliklerinin nedenleri arasındadır. Eğitim seviyesi yüksek ya da yeterli olmayan ailelerde özellikle de annelerin eğitimsiz olmalarından kaynaklı olarak kız çocukları erken yaşta ve kendilerinden büyük erkeklerle evlendirilmektedir. Gelişimsel açıdan tam gelişmemiş olan bu çocukların evlilik gibi bir olgunun sorumluluğunu da yeteri kadar kaldıramamaktadırlar. Yapılan araştırmalar incelendiğinde ise eğitim düzeyinin artması ile evlenenlerin yaşın ilerlediği gözlemlenmiştir.

Çocukların erken yaşta evlendirilmesinin bir diğer nedeni ise ev içerisinde bulunan şiddet, istismar ve ihmallerin olmasıdır. Aile içerisinde şiddete maruz kalan kız çocukları evlenerek bu zulümden kurtulacaklarını ummaktadırlar.

Bir diğer etken ise geleneksel olan roller ve normlardır. Pek çok bölge de hala devamlılığını sürdüren geçerliliğinin yitirmemiş olan başlık parası, berdel, kan parası, beşik kurtmesi gibi geleneksel uygulamalardan dolayı kız çocukları hatta erkek çocukları dahi bu evliliklere zorlanmaktadır. Geç yaşta evlenenin evde kalacağı, kızların erken evlenmesi gerektiği, küçük yaş çok çocuk doğurmak için gerekli olduğu, namusuna leke gelmemesi için erken evlenmesi gerektiği gibi inanılan yanlış normlar erken evliliklere yol açmaktadır. Bu normların hala uygulanmaya devam etmesindeki etkenler içerisinde de eğitimsizlik ve yetersiz imkânlarla sahip olunması yer almaktadır. Aynı zamanda toplumsal cinsiyet rolleri yönünden kadının değersizleştirildiği, ikinci plana atıldığı toplumlarda erken evliliğin yaygınlığı gözlemlenmektedir. Bu toplumlarda kadının bir an önce bir erkeğin himayesi altında yaşaması gerektiği, geç yaşlara kadar evde kalırsa evlilik dışı birlikteliklerin olabileceği düşüncesi kız çocuklarının ergenlik sonrasında ve hatta bazı dönemlerde ergenlik öncesinde evlendirildiği görülmektedir.

Sonuç olarak, kız çocukların erken yaşta evlendirilme nedenleri arasında ekonomik sıkıntılar, ailenin eğitimsiz olması, aile içinde fiziksel ve psikolojik şiddetin varlığı, toplumsal normlara bağlı kalınması, geleneksel kadın anlayışının yer alması ve evlilik dışı gebeliğin engellenmesi gerektiği anlayışı sayılabilir.

Erken Yaşta Evliliklerin Sonucu

Erken yaşta yapılan evliliklerin bireyler üzerinde olumsuz etkileri olduğu görülmektedir. Bu etkiler sadece bireyin kendisine yönelik olmamakla birlikte toplumsal olarak da etkilemektedir. Erken yaşta evlendirilen kız çocukları henüz gelişimsel açıdan

tamamlanmadıkları için karşılaştıkları sorumluluklar karşısında ezilmekte, sosyal hayattan izole edilmekte, kaçmış oldukları aile içi şiddetine gelin geldikleri evde de yaşın küçük olması sebebiyle tekrardan karşılaşmakta, kalabalık ailelere gelin giden kız çocuklarında cinsel istismar ya da taciz olaylarına daha da açık hale gelmektedir. Fiziksel anlamda da gelişmemiş olan kız çocukları erken yaşta gebe kalmakla birlikte cinsel hayatlarında zorluklar yaşamaktadırlar. Eş ve anne olma kavramlarının farkına varamamakta ve yeteri kadar bilinçli hareket edememektedir. Erken yaşta evlenen kız çocuklarına bakıldığında eğitim ve ekonomik düzeylerinin düşük olması sebebiyle bu kız çocukları kontrollü çocuk yapma, çocuk yetiştirme, sağlıklı korunma yöntemleri ve tıbbi gereklilikler gibi sağlık açısından da mahrum bırakılmaktadırlar.

Evlilik hayatları açısından incelendiğinde erken yaşta evlendirilen çocuklarda aile birliğinin oluşmasında, karı-koca ilişkisinin sağlanmasında, sağlık cinsel yaşamın var olmasında ve yaş farkının var olmasıyla birlikte ortaya çıkan kuşak farklılığı sebebiyle evlilik uyumunda zorluklar yaşanmaktadır. Bu zorlukların getirisi olarak da erkeklerin kadınlara şiddet uygulaması, cinsel istismarın mevcut olması ve psikolojik olarak zarar verdiği görülmüştür.

Erken yaşta evlenen kız çocuklarında psikolojik olarak etkilendikleri de gözlemlenmiştir. Depresyona girme, intihar düşüncelerinin var olması, sosyal hayattan soyutlanma, tükenmişlik sendromunun yaşanması gibi çeşitli ruhsal bozukluklar görülmektedir. Ruhsal anlamda sağlıklı kalamayan kadınların ilerleyen dönemlerde daha fazla yaralandığı, kendi yetiştirdikleri çocuklarda ruhsal anlamda sorunların oluşabileceği de bir diğer sonuçlardandır. Aynı zamanda evlendikleri kişinin ruh sağlığı da bireyi etkilemektedir. Sonuç olarak bireyi birinci dereceden etkilen kişiler en yakınlarında olan kişilerdir. Dolayısıyla evlendikleri kişilerin ruh sağlığında önemli derece de rahatsızlıklar varsa bu hem evliliğe hem de kadına yansıyacak şekilde sonuçlanacaktır.

Dünya ve Türkiye’de Çocuk Evlilikleri

Erken yaşta evlilik sorunu bölgesel ya da toplumsal olmaktan ziyade tüm dünyada etkili olan küresel bir sorun haline gelmiştir. Dünya üzerinde çocuk gelin oranlarına bakıldığında iktisadi açıdan yeterli seviyede olmayan gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerde çocuk gelinlerin oranı daha yüksek görünmektedir. Bunun aksine iktisadi açıdan yeterli, eğitim kapasitesi yüksek ve nitelikli ülkelerde çocuk gelin oranının azlığı dikkat çekmektedir (Ekici, 2018).

Birleşmiş Milletler İktisadi ve Toplumsal İşler Birimi (2000)’nin Evlilik Modellemeleri Araştırması’na bakıldığında çocuk gelin sorunun gelişmiş ülkelerde çok daha az rastlanan bir durum olduğu, bunun aksine gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerde çocuk gelin oranlarının yüksek olduğu vurgulanmıştır (Ekici, 2018). Eğitim ve ekonomik seviyenin düşmesi ile çocuk yaşta evlilikler artmaktadır. Lübnan, Mısır, Arjantin, Şili, Peru gibi ülkelerde oranlar %10- %16 arasında olmaktadır (Ekici,2018). Çocuk gelin oranının en yüksek olduğu ülkeler; Nijer, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Afganistan,

Bangladeş gibi gelişmemiş ölkelerdir (World Marriage Patterns, 2000). Tablo 1’de erken yaşta yapılan çocuk evliliklerinin ölkelere göre dağılımı verilmiştir.

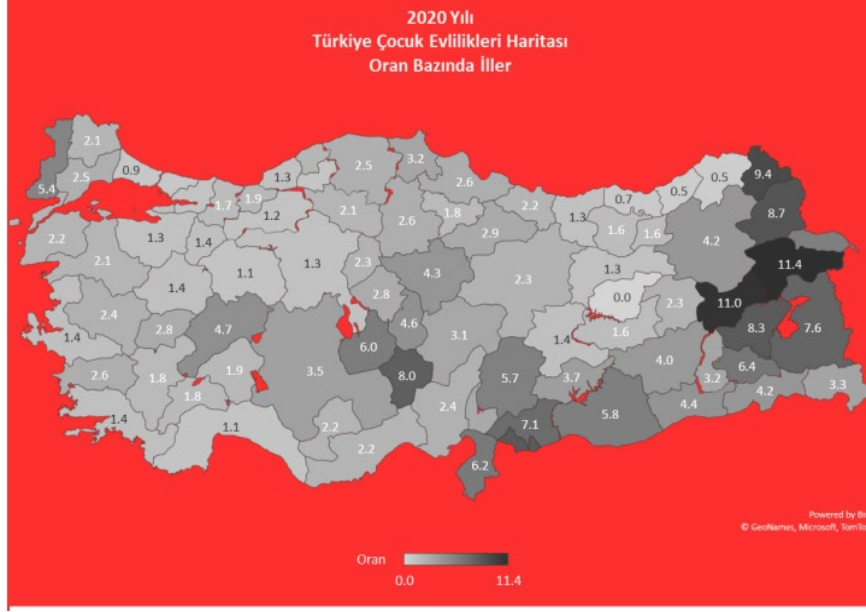
Sıra	Ölke	15 yaşından önce evlenme %	18 yaşından önce evlenme %
1	Nijer	28	76.3
2	Orta Afrika Cumhuriyeti	29	61
3	Çad	30	60.6
4	Mali	22	53.7
5	Mozambik	10	52.9
6	Burkina Faso	17	51.6
7	Güney Sudan	9	51.5
8	Bangladeş	19	51.4
87	TÜRKİYE	2	14.7

Tablo 1. Çocuk Evliliklerinin Ölkelere Göre Dağılımı

Dünyada her 3 saniyede 1 kız çocuğı evlendirilmektedir (Coşkun ve ark, 2016). Dünyada 700 milyondan fazla kız çocuğı 18 yaşından önce evlenmiş olup, bu sayının da 3’te 1’i, yani yaklaşık olarak 250 milyonu, 15 yaşından önce evlenmiş olan kız çocuklarıdır. Dünya genelindeki çocuk evliliklerinin oranları incelendiğinde en yüksek oranın Sahra Altı Afrika’da olduğu saptanmıştır.

Gelişmekte olan bir ölkede olan Türkiye de ise bu durum yüksek oranlar seyretmektedir. Ölkemizde bu evlilikler hukuksal açıdan bir değeri olmayan tamamen sosyal olgulara dayanan bir evlilik türüdür.

20 Nisan 2021 tarihinde yayınlanan TÜİK 2020 yılı istatistiklerine göre (TÜİK, 2021a); 16-17 yaş grubunda olan kız çocuklarının resmi evlenmelerinin toplam resmi evlenmeler içindeki oranı %2,7. Aynı yaş grubunda olan erkek çocuklarının resmi evlenmelerinin toplam resmi evlenmeler içindeki oranı %0,1’dir. Çocuk evliliklerinin oransal olarak en çok olduğu ilk 10 ilin 9’u Doğı ve Güneydoğı Anadolu Bölgesi’ndedir. Tablo 2’de 2020 yılına ait Türkiye çocuk evlilikleri haritası mevcuttur.

Tablo 2. 2020 Yılı Türkiye Çocuk Evlilikleri Haritası

Yapılan araştırmalar incelendiğinde Türkiye de bu konuya yönelik çalışmaların giderek arttığı gözlemlenmiştir. Yapılan evliliklerin nedenleri araştırıldığı gibi topluma farkındalık kazandırılarak ve kız çocuklarının eğitime önem vererek erken yaşta yapılan evliliklerin önüne geçmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada erken yaşta evlendirilen kadınların evlilik öncesindeki yaşantıları, evlilik süreçleri ve evlendikten sonraki deneyimleri hakkında daha kapsamlı veriler elde etmek amacıyla nitel veri toplama tekniklerinden biri olan derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Derinlemesine görüşme tekniği ile erken yaşta evlendirilen kadınların evlilik süreçlerine, deneyimlerine ve sonraki yaşamlarına ilişkin zengin verilere ulaşmak hedeflenmiştir. Çalışma da kullanılmak üzere önceden yapılandırılmış bir görüşme formu hazırlanmış ve görüşme esnasında görüşmeciye farklı alt sorular ile yanıtlarını açması sağlanmıştır. Bu çalışma için 5 kadın katılımcı ile yüz yüze ve online olarak görüşmeler sağlanmıştır.

Araştırmanın Veri Toplama ve Verilerin Analiz Süreci

Bu araştırma 2021 yılı Haziran ve Eylül ayları arasında Nevşehir merkez ve ilçeler araştırılmak üzere erken evlilik yapmış kadınlarla görüşülmüştür. Araştırma da etik verilere dikkat edilmesi sebebi ile etikliğe uygun olması açısından araştırmaya katılan katılımcılara görüşmelere başlamadan önce araştırmanın amacı, içeriği ve aktarılan bilgilerin bilimsel amaç dışında kullanılmayacağı ile ilgili bilgiler sunulmuştur. Katılımcılar yapmış oldukları evlilikler nedeniyle çevrelerindeki insanlardan ve diğer aile üyeleriyle hukuki bir sorun yaşamalarından çekindikleri için kimliklerinin gizli tutulacağına dair güvence altında olmak istemişlerdir. Bu durumu yaşayan pek çok

kadın ile iletişime geçilmesine rağmen araştırmaya katılmaya her kadın kabul etmemiştir. Yapılan açıklamalar sonucunda görüşme yapmayı gönüllü olarak kabul eden 5 kadın katılımcı ile görüşmeler yapılmıştır

Katılımcıların bir sohbet havasında geçmesine dikkat edilmiş, bu sayede amaç görüşmecilerin çekimserliğini azaltmak ve bu durum araştırmacıya daha fazla güvenmelerine olanak sağlamak olmuştur. Böylelikle katılımcıların sorulan sorulara çok daha samimi cevap verdikleri gözlenmiştir. Katılımcılarla görüşmeler kırk beş dakika ile bir saat arasında tamamlanmıştır.

Görüşmecilerin gerçek kimlikleri, konunun hassasiyeti, bölgenin sahip olduğu sosyo-kültürel kodlar ve görüşmecilerin talepleri dikkate alınarak değiştirilmiş, analizlerde farklı isimler kullanılmıştır.

Son olarak, deşifreler yapılırken, görüşmecilerin kendi ifadelerinde değişiklikler veya düzeltmeler yapılmamış olup, ifadeleri olduğu gibi çalışmada kullanılmıştır.

Sosyo-Demografik Bulgular

Araştırmanın demografik bulguları dediğimizde katılımcıların yaşı, evlenme yaşı, eğitim düzeyi, evlilik çeşitlilikleri gibi sosyo-demografik özellikleri incelenecektir. Katılımcıların evlilik yaşlarına baktığımızda görüşülen kadınların evlilik yaş oranları 14-17 aralığında olduğu görülmektedir. İstatistiklere göre (TÜİK, 2021a) göre; 16-17 yaş grubunda olan kız çocuklarının resmi evlenmelerinin toplam resmi evlenmeler içindeki oranı 2020 yılında %2,7 iken aynı yaş grubunda olan erkek çocuklarının resmi evlenmelerinin toplam resmi evlenmeler içindeki oranı 2020 yılında %0,1 oldu. Yani kız çocukları yaşıtı olan erkek çocuklarına kıyasla 27 kat daha fazla evlendirilmektedir (Türkiye Çocuk Evlilikleri Raporu,2020).

Eğitim durumları incelendiğinde ise genel olarak ilkokul mezunu oldukları evlendikten sonra devam etmedikleri görülmektedir. Böylelikle katılımcıların çoğunluğun eğitim seviyelerinin düşük olduğu ve bu düşüklüğün sebep olabileceği sonuçlara maruz kalacağı düşünülmektedir.

Erken yaşta evlendirilme nedenlerinin ilk sırasında yer alan ekonomik durumun bu araştırmada da çok belirgin bir şekilde ortaya çıktığı görülmektedir. Bazı ailelerin ekonomik durumları iyi olmasına rağmen kardeş sayısına bağlı olarak kız çocuklarını erken evlendirdikleri görülmektedir.

Evlendirilen yaş oranları incelendiğinde görüşülen kadınların çoğunun eşinin yaşının da kendilerine yakın olduğu görülmüştür. Burada aslında çocuk damat durumunun da var olduğunu görmek mümkündür. Ne kadar çocuk damat olgusundan bahsediliyor olsa da kız çocuklarına oranlandığında sayılarının daha az olduğu görülmektedir.

Evlilik çeşitlilikleri incelendiğinde genel olarak akraba evliliği yapıldığı ortaya konmuştur. Akraba evliliği ile birlikte aşk evliliği yapan katılımcıların da var olduğu görülmüştür. Genel olarak tüm görüşmecilerde çok daha az sayıda çocuk sahibi olma

olgusu önemli bir ayrıntıdır. Buna göre çocuk yaşta evlendirilen kadınlar kalabalık aile olmanın dezavantajlarını deneyimlemişler ve çok daha az sayıda çocuk sahibi olmayı tercih etmişlerdir.

Başlık parasının olup olmadığı sorulduğunda ise 5 katılımcıdan 2sinde olduğu görülmüştür. Bölgesel olarak farklılık olarak kültür açısından bu bölgede çok da fazla başlık parasından söz edilmemektedir. Alınan paranın da başlık parası olarak değil de yorgan parası gibi bir ihtiyaç doğrultusunda alındığı görülmüştür.

Araştırmanın Bulguları

Araştırma da katılımcılara çeşitli sorular sorulmuş ve alınan cevaplar doğrultusundan bulgular oluşmuştur. Bulgular incelenirken aynı zamanda katılımcılarımızın söyledikleri cevaplar paylaşılarak durumun ciddiyetinin daha iyi anlaşılması hedeflenmektedir.

Bulgulardan ilk olarak katılımcılara “ Erken evliliğin nedenleri nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Verilen cevaplar; aile içinde yaşanan sıkıntıların fazlalığı, evde huzursuzluğun var olması, fiziksel ve psikolojik şiddetin varlığı kız çocuklarında var oldukları evden ayrılıp evlendiklerinde değişeceğine umarak bu durumdan bir kaçış yolu olarak görmüşlerdir.

“ Ev içinde huzursuzdum. Beni hep dövüyorlardı. Evlenince bu değişir diye düşündüm.”

“ Ben sanıyordum ki, kaçtığımda düzelecek. Ne kadar istemesem de isteklerine boyun eğmek zorundaydım bir zaman sonra.”

“ Annemin göstermediği ilgiyi eşimden görünce evlenince de böyle devam edecek diye düşündüm”

Katılımcıların huzurlu olmak için evliliği seçtiği görülmektedir ancak umdukları şey ile karşılaşılan durum öyle olmamıştır.

Bir diğer neden olarak ise tanıdık- akraba gibi özelliklerden dolayı aile fertlerinin karşısındaki kişilere hayır diyememesinden, akrabalık bağların daha da güçlenmesini istemelerinden kaynaklı gerçekleşen evlilik nedenleridir.

“Pek çok kişi görücü geliyordu ama annem beni kimseye vermedi, yeğenine verdi. Annem dedi: ‘Bu, yeğenimin payıdır.’ diye beni ona verdi.”

“ Babam vermek istemedi ama teyzendir iyi insanlar diye onları kıramayıp beni evlendirdi ama en çok kırılan ben olmuştum.”

Kız çocuğuna yükledikleri sorumluluklardan dolayı evliliğin bir gelişimler evreye geçiş olarak görülmesi ile evlenen çocuğun büyüyeceği ve artık sorun olarak görülmemesi nedeniyle evlilikler yapılmıştır.

“Kadının başı bağlansın, sorumluluk alırsın büyüsün dediler ama nasıl büyümek bu ”

“Adın çıkacağına, başımıza dert olacağına evlendirelim dediler ve ertesi güne evlendim.”

“Ben zaten deli dönemlerimdeyim. Eskiden gözü açılmasın derlerdi kız için bunun içinde erkenden evlendirildik.”

En çok karşılaşılan neden olan ekonomik statünün düşük olması Nevşehir ilinde de erken yaşta evlilik yapmaya iten sebepler arasında yer almıştır. Kardeş sayısının fazlalığı, bakım gücünün yetersiz olması ile kız çocuklarının evlendirilip aile ekonomisinin dengelenmeye çalışılmıştır.

“ Pek çok kardeşim vardı, ailem bakmakta zorlanıyordu en iyisi mi evlendirelim dediler.”

“ Babamın durumu kötüydü. Hamallık yapardı. Bu kadar çocuğa bakamazdı. O zaman kız çocuğu olarak görevimiz evlenmekti.”

Katılımcıların söyledikleri incelendiğinde erken yaşta yapılan evliliklerin pek çok nedeni bulunmaktadır ancak bekledikleri durumlar ile gerçekleşen oldular pek de umdukları gibi olmamıştır.

İkinci olarak katılımcılara “ Evlilik öncesi nasıl bir hayatınız vardı?” sorusu sorularak aile yaşantılarına, anne ve babalarıyla olan ilişkilerine, kardeş faktörüne gibi etkenleri inceleyerek bu kadınları erken yaşta evlendiren evin içerisine bakmak istenilmiştir.

Genel olarak tüm katılımcılarda ev içerisinde sıkıntılar yaşandığı, aile fertleri tarafından dövülmek gibi fiziksel şiddetin var olduğu görülmüştür.

“ Çok fakirdik ve beni hep döverlerdi. 11 yaşında beni yurtdışına sattılar. Orada da şiddet gördüm. Geri döndüğümde de hemen evlendirdiler.

Aile içerisinde kız çocukların sevgisiz büyütülmesi, annelerin tam olarak çocuklarına destek verememeleri, toplumsal olarak erkek çocuğun yüceltilip kızların hor görülmesi gibi olguların da varlığı erken yaşta evlendirilen kız çocuklarının ev içerisindeki durumu gözler önüne sermektedir.

“ Annem beni hiç sevmezdi. Kardeşlerimden hep farklı davranırdı. Beni hep döverdi.”

“ Abilerim vardı, beni hep kendilerine yük olarak gördüler. Süreklide kendilerine hizmet ettiriyorlardı ama sonuçta bende bir boşazdım ve gitmem gerekiyordu.”

“ Tek istediğim aslında başıma sevgiyle dokunan bir el..”

Bazı katılımcılarda ise ailenin zorlamasından ziyade kendi istekleri ile kaçarak evlenen aşk evliliği olduğunu düşünen katılımcılar mevcuttur. Bu evlilikler ne yazık ki bekledikleri gibi gitmemiş ve evlendikleri ilk geceden itibaren gerçekliklerle karşılaşmışlardır.

“ Ailemin yanında rahattım. Âşık oldum ve bunun hep böyle devam edeceğini sandım. Çok aptalmışım. ”

“ Beni çok sevdiğine inanmıştım. Evlendiğimizde de böyle olacağını düşündüm ancak ilk gece bile dayak atmıştı.”

Katılımcıların cevaplarına dikkat edildiğinde erken yaşta evlenen kız çocuklarının büyük bir kısmının evlilik öncesindeki yaşantılarında da sıkıntıların olduğu, fiziksel ve psikolojik şiddetin var olduğu görülmüştür. Tüm bunlar incelendiğinde aile içindeki sorunları çözüme kavuşturulduğunda bu sorunun önüne geçilir mi sorusu da akıllara gelmektedir.

En çok dikkat edilen sorulardan bir diğeri ise “Evlilik sizin için ne ifade ediyor?” sorusu olmuştur. Bu soru ile erken yaşta evlilik yapan kız çocukların evlenmeden önce evliliğe dair neler bildiği ve evlendikten sonra neler ifade ettiğine dikkat edilmiştir.

“Hiç bilmiyordum ne olduğunu. Annemlerden bir kaçış olarak evlendim bir umut olarak evlendim. ”

“Evlilik benim için hiçbir şey ifade etmiyordu. Bir şey de anlamıyordum. ”

“ Hiçbir şey ifade etmiyordu. Bilmezdik ki. Şehre gelin gelmeyi isterdim hep. Bu olunca da mutlu olacağımı sandım. ”

Aslında evlendirilenler daha çocuk olduklarından dolayı evlenmeden önce evliliğin ne olduğuna dair bilgileri yoktu. Evlendiklerinde ise bunu en acı şekliyle öğrenmiş ve deneyimlemişlerdir.

Evliliğin en büyük getirisi olan evlendiğinde kadından beklenen sözde kadınlık görevi olarak adlandırılan ama kadınlarımızın da en çok yaralandığı olgu cinselliktir. Katılımcılara “Cinsellik nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soru ve alt başlık soruları ile katılımcıların evlilik öncesinde cinselliğe dair neler bildiklerini, ilk gecelerinin nasıl geçtiğini ve neler hissettiklerini öğrenmek ve değerlendirmek amacıyla ele alınmıştır.

“ Beni götürdüler. Gece yarısıydı yani benim hayatım bir gecede değişti diyebiliriz. Ben baba evinden sadece bir çantayla çıktım, kol çantam elimdeydi. Bir daha da dönmedim”

“ İkimizde çocuktuk ne olacağını bilemedik. Beni kimse bilgilendirmede de.”

“ O gece o kadar çok ağladım ki. Çok korkmuştum. Çok acı çektim, birkaç gün kendime gelemedim.”

“ Dağda yaşayan insan ne bilsin bende o zamanlar aynı öyleydim. Bir kuyuya atılmış gibi hissettim.”

Katılımcıların cevapları incelendiğinde evlilik öncesinde herhangi bir bilgilendirmenin yapılmadığı, evliliğin getirisi olan cinselliğe yönelik bir hazırlığın olmayışı, kız çocuklarının bir gecede büyümesi gerektiği olgusu ile bu kadınlar çok daha fazla yaralanmış ve hayatları boyunca bu acı ile yaşamaya devam etmişlerdir.

Son olarak da en çok dikkat ettiklerimizden biri de “ Evlilik sonrasında nasıl bir hayatınız oldu?” sorusudur. Bu soru ve alt başlıkları ile katılımcıların evlendikten sonra hayatında değişen olgular ve değerler incelenmiştir.

“ Gittiğim ilk günden beri dayak yedim. Küçük kaynım bile beni döverdi. Hiç huzurlu bir günüm geçmedi.”

“ Birlikte yaptığımız tek güzel şey karşılıklı sigara içmektir. Bir gün bana seviyorum diye çekirdek alıp gelmiş o zaman onu sevdiğimi anladım.”

“ 17 yaşım bitmeden 2 çocuk annesi olmuşum. Çocuk olan bir çocuk annesiydim.”

Verilen cevaplar incelendiğinde evlilik sonrasında da fiziksel ve psikolojik devam ettiği sadece yapan kişilerde farklılıklar olduğu gözlemlenmiştir. Aynı zamanda da bilinçsiz şekilde hamile kalmaları sonucunda erken yaşta evlendirildikleri gibi erken yaşta da anne olarak daha kendi gelişim evreleri tamamlanmayan çocuk anneler ortaya çıkmıştır.

Sonuç

Bu çalışma ile erken yaşta evlendirilen kız çocuklarının yaşadıkları süreçleri, evlenmeye iten nedenleri, evliliğin getirdiği sorumlukları ve sonrasında deneyimledikleri olayları birinci ağızdan dinleyerekten bu olgunun nelere sebep olduğunu ortaya çıkarmak istenmiştir. Görüşülen kadınların erken yaşta evlenmelerinin nedenlerine bakıldığında pek çok ortak nokta görülmektedir. Ekonomi, eğitim düzeyinin düşüklüğü, kardeş sayısının fazlalığı, akraba olgusunun yaygınlığı gibi pek çok etken mevcuttur. Bu çalışma Nevşehir ili merkez ve ilçelerinden pek çok kadınla görüşülmüştür ancak tüm katılımcılar toplumsal baskı ve travmalarını tekrardan yaşamamak adına çalışmada yer almak istememiştir.

Araştırmanın sonucuna bakıldığında erken yaşta evlenen kız çocuklarının evlendikten sonra yaşadıkları sıkıntıların devam ettiği hatta giderek şiddetlendiği görülmüştür. Bu kadınlar hem fiziksel hem de psikolojik şiddet gördükleri gösterilmiştir. Bu şiddet türlerinin de evlendiklerinde bile devam ettiği hatta bazı aile fertlerinin de dâhil olduğu görülmüştür.

Özellikle de cinsellik anlamında kadınlar çok fazla yaralanmış ve tüm hayatlarını etkileyecek psikolojik zararlar elde etmişlerdir. Öncesinde kız çocuklarının bilgilendirilmemesi, bu sürece hazırlık evresinin olmaması gibi nedenlerden dolayı karşılaştıkları ilk andan itibaren kadınlık görevinin atfedilmesi ve anne olmak için gebeliğin beklenmesi kadınlarda ciddi ruhsal bozukluklara neden olmuştur. Biyolojik olarak bedenleri hazır olsa da bu kadınların ruhsal gelişimleri henüz tamamlanmadığı için karşılaştıkları zorluklar karşısında ağır depresyon, anksiyete, sosyal fobi gibi duygu durum bozuklukları görülmektedir. Bugün ideal kadınlık; çoklu rolleri olan; iş hayatını, ev işlerini ve anneliği bir arada yürüten profildir (Ekici, 2018). Çoklu roller ve çoklu sorumluluklar, psikolojik problemlerle karşılaşma riskini arttırmaktadır (Ekici, 2018). Annelik, erken evlilikler ve ergen gebelikler, yoksulluk, şiddet, taciz, tecavüz, namus cinayetleri ve daha birçok faktör kadın psikolojisini doğrudan etkilemektedir (Ekici, 2018).

DSM 5 Tanı Kriterleri El Kitabı'na göre de kadınlarda ruhsal bozukluklarının erkeklere göre görülme olasılığı daha yüksektir. Ayrıca kadınlar yaşadıkları ruhsal bozukluklarının semptomlarını baş ağrısı, kalp çarpıntısı, mide bulantısı, yorgunluk gibi fiziksel hastalıklar ile de belirtmektedirler. Yaşanılan ağır depresyon, kaygı bozukluğu gibi ruhsal rahatsızlıklar zamanında tedavi edilmezse ilerleyen süreçte intihar ile sonuçlanabilmektedir.

Sonuç olarak Türkiye ve Dünya da yaygınlığı devam eden erken evlilikleri sorununun çözülmesi gerektiği, önlenmezse giderek artabileceği gibi sağlıksız bireyler ve toplumlar oluşmaktadır. Bunun içinde bireylerin bilgilendirilmesi, farkındalıkların kazandırılması, toplumda eğitim düzeyinin yükseltilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

1. Aydemir, A.,(8/6/2009 tarihli Alt Komisyon Toplantı Tutanağı). Erken Yaşta Evlilikler Hakkında İnceleme Yapılmasına Dair Rapor. TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu,2009.
2. Burcu, E., Yıldırım, F., Sırma, Ç. S., ve Sarıyaman, S. (2015). Çiçeklerin Kaderi; Türkiye’de Kadınların Erken Evliliği Üzerine Nitel Bir Araştırma. Bilig, (73), 63-98.
3. Ekici A., (2018). Çocuk Gelin Olarak Evlilik Yapmış Kadınların Ruh Sağlığının Araştırılması, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı Klinik Psikoloji, Yüksek Lisans Tezi.
4. Evrim A., Atay, İ. (2017). Çocuk Evlilikleri ve Psikososyal Sonuçları, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 9(4), 410-420.
5. Polat O. (2019). Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-I. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
6. Polat O, Reva Z. (2019). Legal Dimension of Child Marriages in Turkey: Compared with the Eastern Europe And Middle East Countries. International Journal of Research -Granthaalayah, 7(4),338–354. Erişim Tarihi: 31.03.2021

7. Poyraz T., Yıldız D., (2019). Sosyo-demografik ve Sosyo-kültürel Bağlamda Erken Evlilikler: Çocuk Gelinler ve Çocuk Damatlar, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 2020 Bahar (32), 159-186.
8. Reva Z, Polat, O. (2019). Forced marriages as human rights violation. International Journal of Social Sciences and Education Research, 5(1), 69-77.
9. Tuğrul, Y., (2018). Erken Yaşta Evlendirilen Kadınların Evlilik Süreçleri, Deneyimleri ve Sonraki Yaşamları Üzerinde Nitel Bir Çalışma, Sosyal Bilimler Dergisi.
10. 2020 Yılı Türkiye Çocuk Evlilikleri Raporu. İstanbul: Acıbadem Üniversitesi Suç ve Şiddetle Mücadele Uygulama ve Araştırma Merkezi ve Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği (İMDAT), 2021.

38-ENGELLİ BİREYLERİN MARUZ KALDIKLARI ŞİDDET VE ŞİDDET SONRASINDA SPOR VE REHABİLİTASYON

Deniz Tunalı, Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği Üyesi, denizztnl@gmail.com

Orcid-ID: <https://orcid.org/0000-0001-9279-00>

ÖZET

Şiddet; Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından, “fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması” durumu olarak tanımlanmaktadır.

Şiddet; Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından, “fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması” durumu olarak tanımlanmaktadır.

Şiddet; Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından, “fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması” durumu olarak tanımlanmaktadır.

Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyuşal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit koşullarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre koşullarından etkilenen bireydir (5378 Sayılı Engelliler Hakkında kanun).

Engelli bireyler şiddete uğrama açısından sağlıklı bireylere oranla daha büyük bir risk altındadırlar. Özellikle bakım esnasında fiziksel, duygusal, sözel ya da cinsel şiddete uğrama olasılıkları artmaktadır. Aşağılama, fiziksel temas korkusu ya da hor görme, engelli bireylerin mağduru olduğu şiddet biçimlerinden (1).

Engelli bireyler yaşadıkları fiziksel, cinsel, ekonomik ve duygusal şiddet ve ihmal sonucunda fiziksel ve ruhsal sorunlar yaşanmakta, engel durumları artmakta veya yaşamlarını yitirebilmektedirler (1).

Yaşanılan şiddet olayları, fiziksel ve psikolojik olarak bireye zarar vermektedir. Bireyin şiddet sonrasında yaşam standartlarının artabilmesi, bireyin sosyalleşebilmesi, tedavi olabilmesi için spor rehabilite edici etkiye sahiptir.

Anahtar Sözcükler: *Engelli bireylere yönelik şiddet, spor, rehabilitasyon*

ABSTRACT

Violence is defined by the World Health Organization (WHO) as a situation in which “as a result of the intentional use of physical force or power in the form of a threat or reality to someone else, the person exposed to injury, death and psychological harm is likely to cause or cause”.

Disabled: An individual affected by attitudes and environmental conditions that restrict his full and effective participation in society on an equal footing with other individuals due to various levels of loss of physical, mental, spiritual and sensory abilities (Law No. 5378 on Disabled People).

Individuals with disabilities are at a greater risk of being subjected to violence than healthy individuals. They are more likely to be physically, emotionally, verbally or sexually abused, especially during care. Humiliation, fear of physical contact or contempt are forms of violence that disabled people are victims of (1).

Disabled people experience physical, sexual, economic and emotional violence and neglect as a result of the physical and mental problems they experience, their disability status increases or they may lose their lives (1).

The violent incidents experienced cause physical and psychological harm to the individual. Sports have a rehabilitative effect on an individual's ability to increase their standard of living after violence, to socialize an individual, and to be treated.

Keywords: Violence against people with disabilities, sport, rehabilitation

TANIMLAR

Cinsel Şiddet Cinsel şiddet, zorlayıcı ve yıkıcı cinsel davranışlar yoluyla işlenen, bir şiddet suçudur. Saldırganın amacı sadece mağdurun cinselliğinden yararlanmak değil mağduru kontrol etmek, utandırmak, zorlamak, zarar vermek ve boyun eğdirmektir (2).

Engelli Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duysal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit koşullarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre koşullarından etkilenen bireydir (5378 Sayılı Engelliler Hakkında kanun).

Fail 1) Eden, yapan, işleyen. 2) Hukuki sonuç doğuracak bir suç işleyen kimse. (Türk Dil Kurumu Sözlükleri)

Fiziksel Şiddet Fiziksel şiddet en çok saptanan ve gözlenen şiddettir. Fiziksel güç kullanarak karşısındakini hırpalamak, dövmek eylemleriyle başlayan fiziksel şiddet ölümle sonuçlanan olaylara da neden olabilir (2).

Duygusal istismar Çocuk ve gençlerin kendilerini etkileyen tutum ve davranışlara maruz kalarak veya gereksinim duydukları ilgi, sevgi ve bakımdan yoksun bırakılarak toplumsal ve bilimsel standartlara göre psikolojik hasara uğratılmaları durumu (Gürol Cantürk, Adli Tıp Terimleri)

İhmal Haksız sonuca yönelmemekle birlikte, durumun ve koşulların gerektirdiği dikkat ve özeni göstermeme durumudur (Gürol Cantürk, Adli Tıp Terimleri)

İstismar 1) Birinin iyi niyetini kötüye kullanma. 2) Sömürme. (Türk Dil Kurumu Sözlükleri)

Maruz Kalmak Bir olay veya durumla karşı karşıya olmak. (Türk Dil Kurumu Sözlükleri)

Rehabilitasyon Herhangi bir nedenle oluşan engelin etkilerini mümkün olan en az düzeye indirmeyi ve engellinin hayatını bağımsız bir şekilde sürdürebilmesini sağlamayı amaçlayan fiziksel, sosyal, zihinsel ve mesleki beceriler geliştirmeye yönelik hizmetlerdir (07.07.2005 sayılı Resmi Gazete, 5378 Engelliler Hakkında Kanun).

Rehabilitasyon İyileştirme. (Türk Dil Kurumu Sözlükleri)

Şiddet Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından, “fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması” durumu olarak tanımlanmaktadır.

Spor 1) Kullanışı rahat, kolay olan. 2) Bedeni veya zihni geliştirmek amacıyla kişisel veya toplu olarak gerçekleştirilen, bazı kurallara göre uygulanan hareketlerin tümü. (Türk Dil Kurumu Sözlükleri)

Travma 1) Sarsıntı 2) Bir doku veya organın yapısını, biçimini bozan ve dıştan mekanik bir tepki sonucu oluşan yerel yara, örselenme. (Türk Dil Kurumu Sözlükleri)

Vaka Olay, hadise. (Türk Dil Kurumu Sözlükleri)

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü'nün de şiddetin tanımında belirttiği gibi; şiddeti uygulayan failin fiziksel gücünü ya da iktidarını kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanmasıyla, şiddete maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığının bulunması durumudur.

Şiddet tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de farklı kategorilerde meydana gelen bir problemdir.

Şiddete maruz kalan grupların temel alt başlıkları şu şekildedir; kadına yönelik şiddet, çocuğa yönelik şiddet, yaşlıya yönelik şiddet, akranlar arası şiddet, flört şiddeti, kardeşler arası şiddet, engelliye yönelik şiddet, LGBT şiddeti, mülteci şiddeti gibi alt başlıklara ayrılırken aynı zamanda bu alt başlıklar kendileri içinde de fiziksel şiddet, cinsel şiddet, duygusal şiddet, ekonomik şiddet ve siber şiddet olarak ayrılmaktadır.

Şiddetin uygulanması genellikle failin kendinden güçsüz/savunmasız gördüğü mağdurlara karşı gerçekleşmektedir.

Engelli bireyler farklılıklarından dolayı her ne kadar şiddete maruz kalan gruplar arasında görülme de aslında engelli bireyler farklı fiziksel ve zihinsel durumlarından kaynaklı şiddete uğrayan gruplar içerisinde yer almaktadır.

Engelli bireylerde farklı engellilik türleri söz konusudur. Engellilik türleri; zihinsel engelli, işitme engelli, görme engelli, ortopedik engelli, ruhsal ve duygusal hastalığı olanlar, süregelen hastalığı olan bireyler, dil ve konuşma engelli, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan bireyler olarak alt gruplara ayrılmaktadır.

Engelliye yönelik uygulanan şiddet vakaları incelendiğinde, bireylerin kendilerini ifade edememesinden şiddete maruz kalmaları birçok vakanın ortak noktasıdır. Bireylerin kendilerini ifade edememe nedenleri yalnızca zihinsel ya da ifade konusunda engelleri olmasından kaynaklanmamaktadır. Bireyler engellilik durumlarından daha içe kapanık, toplum tarafından ötekileştirildiğinden ya da şiddeti uygulayan fail tarafından da yaşanan durumu dile getiremeyebilir.

Türkiye'de ve dünyada vakalar incelendiğinde engellilere yönelik uygulanan şiddet vakalarında, failin genellikle yakın çevresinden olduğu, bireyin güven duyduğu biri olduğu görülmektedir. Bireyin kendini ifade etmesinin zorluğunu ya da tepkilerini fail öngörebilir.

Yaşanılan şiddet sonrasında bireylerde fiziksel ve duygusal travmalar görülmektedir. Hatta yaşanan şiddet olayları sonrasında bireylerin yaşamların yitirdiği de görülmüştür.

Engelli bireyler şiddete en çok maruz kalan gruplar arasındadır. Bireyler toplum tarafından da ötekileştirildiğinden kendilerini ifade etmede zorluk çekmektedir ve şiddete uğrayan normal bireylere göre travma daha yıkıcı olabilmektedir. Yaşanılan vakalar sonrasında bireyler fiziksel ya da duyuşal olarak tedavi edilmelidir.

Bu tedavi yöntemlerinden biri spor ile olabilmektedir. Sporun tüm bireyler üzerinde rehabilite edici bir özelliğı olduğı görölmüştür. Sporun engelli bireyler üzerindeki tedavi edici özelliğı dışında bireyleri sosyalleştirdiğı de görölmektedir.

Özellikle son dönemlerde engelli bireylerin farklı spor branşlarına yönlendirildiğı, spor yapan engelli bireylerin fiziksel ve psikolojik olarak olumlu etkilendiğı, yaşam kalitelerinin artığı gözlemlenmiştir.

AMAÇ

Şiddetin yaşandığı olgularda engellilerin birçok kategorisinde bildirimde bulunmak da önemli bir problem olarak ortaya çıkmaktadır (2).

Bunun birden çok nedeni olabilmektedir. Bireyin kendini ifade etmesindeki fiziksel zorluklar, çevre baskısı, zihinsel problemler ya da psikolojik olarak bireyin yaşadığı problemler bireyin kendisini ifade edememesindeki nedenler arasındadır.

Engelliliğın getirdiğı kısıtlama kişilerin şiddete maruz kaldıklarında tepki vermelerini de kısıtlamaktadır. Temelde problem bir veya daha çok önemli yaşam faaliyetini sınırlandıran bir fiziksel veya zihinsel yetersizliğı olan bir kimsenin tepki vermekte kısıtlı kalmasıdır (2).

Aynı zamanda engelli bireylerin ailelerin de şiddet vakaları sonunda gösterdikleri tepkiler de çok önemlidir. Engelli bireyde yaşanan travmalar sonucunda bireyde gözlemlenen değışiklikler sonucunda ailelerin profesyonellere danışmaları gerekmektedir. Ancak engelli çocuğı olan aile bireyleri yaşanan şiddet olayları karşısında vakaların sosyal kabul ile ilişkilendirerek olayları gizleyebilmektedir.

Şiddet olaylarının aileler tarafından gizlenmesinin bir diğeri nedeni ise failin aile, akraba, komşu, aile dostu gibi yakın çevrelerinden olan kimseler tarafından gerçekleşmesidir.

Ancak şiddet vakalarında görölüyor ki; şiddete maruz kalan engelli bireylerde, engelli bireyin şiddete maruz kalmasına yönelik herhangi bir suçı yoktur.

Uygulanan şiddet karşısında bireyler kendilerini sosyal çevrelerinden, eğitim, iş vb. yaşamlarından izole etmektedirler. Bu izolasyon sonucunda bireylerin yaşam kalitesinin düşmesi, fiziksel aktivitelerin kısıtlanması, toplumsal dışlanmadan kaynaklanan özgüven eksiklikleri, negatif benlik algısının oluşması gibi sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bu sorunların aşılmasında sporun önemli bir rolü vardır.

Bu çalışmanın amacı; toplumsal şiddete maruz kalan engelli bireylerin (fiziksel, duyuşal, cinsel, akranlar arası şiddet vs.) sosyalleşmeleri ve fiziksel olarak yaşam kalitesinin artmasında spor ile rehabilitasyonun faydalarının incelenmesidir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Engellilere yönelik şiddet ile ilişkili riskler; ebeveyn ve bakıcıya, aileye, engelli bireyin kendisine ve çevresel faktörlere bağlı olarak 4 grup altında toplanabilmektedir. Bakıcı veya ebeveynin akıl hastalıkları, kişilik bozuklukları, intihar girişimleri ve psikolojik sorunlar, ebeveynlik becerilerine sahip olmamak, artmış stres ve stresle mücadelede zorluk, kendine güvensizlik, otoriter ebeveynlik, çocukluk döneminde istismar öyküsü, madde bağımlılığı, kişilik gelişimi konusunda bilgi yetersizliği, gerçekçi olmayan beklentiler, davranış bozuklukları ve saldırganlık öyküleri, sosyal izolasyon, düşük ekonomik durum, tek ebeveyn olmak, istenmeyen gebelik, engelliliğe yönelik uyum eksikliği, önerilen destekleri reddetme ebeveyn ve bakıcıya yönelik önemli risk faktörleri arasında yer almaktadır. Aileye ait faktörler, zor ve karmaşık ev işleri, evin güvensiz olması, yetersiz bakım, evlilik çatışmaları ve aile içi şiddet, stresli yaşam, ebeveyn stresi, işsizlik ve ekonomik sıkıntı, kültür düzeyinin düşük olması, sosyal izolasyon, aşırı disiplin olarak sayılabilmektedir. Engelli bireye ait faktörlerde ise şiddetin sorumlusunun engelli birey olmadığı görülmektedir (1).

Yukarıda da belirtildiği üzere engelli bireylerin engellilik durumlarından kaynaklanan şiddet olaylarında, bireylerin dış çevre tarafından şiddete uğramalarının için bir çok farklı nedeni gösterilirken engelli bireyin şiddetin sorumlusu olduğu herhangi bir şiddet vakası görülmemektedir.

Aile, yakın çevre ve toplum tarafından çeşitli yetersizliklerinden kaynaklanan ve şiddete maruz kalan engelli bireyler, şiddet olaylarının yaşanmasından sonra farklı sağlık problemleriyle karşılaşmaktadırlar.

Şiddet vakalarından sonra engelli bireylerde fiziksel, duygusal ya da psikolojik problemler ortaya çıkmaktadır. Bu problemlerin engelli bireyler tarafından ifade edilememesinden ya da yaşanan vakaların engelli bireylerin aileleri veya yakınları tarafından saklanması dolayısı ile bireylerin tedavi görememe ihtimalleri bulunmaktadır. Bunun gibi durumlarda şiddet devam edebilmekte ya da travmaya bağlı olarak bireylerin aldıkları hasarlar artabilmektedir.

Engelli bireylerin, normal bireylere göre yaşam süreleri daha az olabilmektedir. Washington, Columbia ve Harvard üniversitelerinden bir grup psikoloji ve tıp araştırmacısı tarafından yürütülen çalışma sonucunda ise çocukken kötü muameleye (şiddete) maruz kalan bireylerin yaşam sürelerinin daha hızlı kısaldığı ve hücrelerinin yaşlandığı tespit edilmiştir. Ayrıca yapılan araştırmada şiddete maruz kalan çocukların, mutlu bir çocukluk geçirenlerden daha fazla hasta oldukları da rapor edilmiştir.

Ayrıca engelli bireyler yaşadıkları fiziksel, cinsel, ekonomik ve duygusal şiddet ve ihmal sonucunda fiziksel ve ruhsal sorunlar yaşamakta, engel durumları artmakta veya yaşamlarını yitirebilmektedirler (1).

Engelli bireyler aynı zamanda yaşamlarının büyük bir bölümünde cinsel ve fiziksel şiddetin dışında ekonomik ve duygusal şiddete de maruz kalmaktadır. Engelli bireyler

ile yapılan görüşmeler ve röportajlarda kendilerinin günlük yaşamlarında ötekileştirildiklerini vurgulamaktadırlar.

Son dönemlerde engelli bireyler ve şiddete uğrayan engelli bireyler için sporun birçok türü önemli hale gelmiştir. Sporun engelli bireyleri sosyalleştirdiği ve hem fiziksel hem de ruhsal olarak bireyleri tedavi ettiği görülmüştür.

Spor yapan engelli bireyler ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde ise; spor yapan engelli bireylerde, spor yapmayan engelli bireylere göre; özgüven seviyelerinin arttığı, hareket etme becerilerinin arttığı, düşme riskleri azaldığı, sosyal iletişimlerinin arttığı gibi gelişimler gözlenmektedir.

BULGULAR

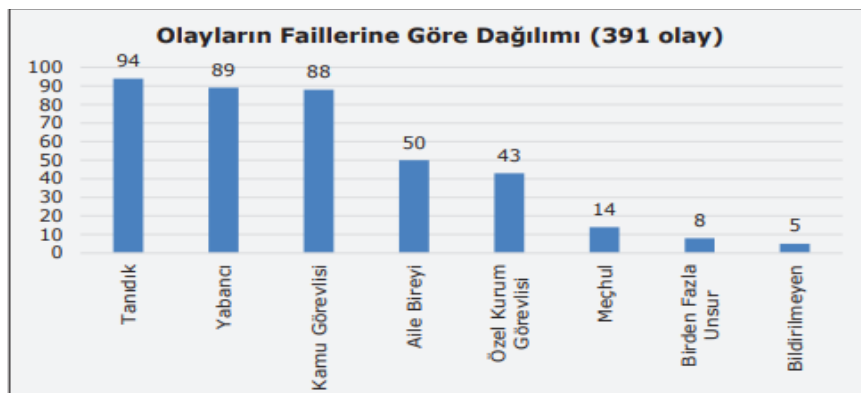
Engelli bireyler; şiddet ve istismar durumlarında karşı koyabilme yetilerini tam kazanamadıklarından ya da saldırının ifade edilememesinden dış çevreden gelecek olan şiddette kolay hedef olmaktadır.

Halk arasında engelli kişilerin şiddet ve istismara uğramayacakları düşünülmesine rağmen engelli bireyler saldırı ve şiddet eylemlerinin hedefinde yer almaktadır. Bu şiddet ve istismar olayları ise çoğunlukla engelli bireyin güven duyduğu kişilerden gelmektedir (1).

ABD’de yapılan bir çalışmada ise engelli bireylerin yarısının 10 veya daha fazla kez istismara uğradığı bulunmuştur.

Bireyin verdiği veya veremediği tepkiler bu durumun nedeni olabilmektedir. Engelli bireye şiddetin herhangi bir türüne maruz kalmasının faili aile, komşu, engelli bireyin bakıcısı, akrabası, öğretmeni gibi yakın çevresinden ise ve engelli bireyin şiddete maruz kaldığı anlaşılamamış ise vakalar hemen çözümlenemeyebilir.

Aşağıdaki grafikte engelli bireylerin maruz kaldığı 391 şiddet olayının faillerine göre dağılımları verilmiştir.

Grafik: Olayların faillerine göre dağılımı (Engelli Bireylere Yönelik Fiziksel-Cinsel Şiddet, İstismar ve Kötü Muamele Olayları İzleme Raporu 2016)

Yukarıdaki grafikte de görüldüğü üzere engelli bireylere yönelik 391 şiddet vakasının yaklaşık olarak %24,04'ünün tanındık, %22,76'sının yabancı, %22,5'sinin kamu görevlisi, %12,78'inin aile bireyi, %10,99'unun özel kamu görevlisi, %3,58'inin meçhul, %2,04'ünün birden fazla unsur tarafından ve %1,28'inin bilinmeyen kişilerden ve nedenlerden dolayı olduğu görülmüştür.

Aşağıdaki grafikte engelli bireylerin maruz kaldığı 391 şiddet olayının olayların geçtiği yerlere ve yıllara göre dağılımı dağılımları verilmiştir.

Olayların Geçtiği Yerlere ve Yıllara Göre Dağılımı							
Yer Adları	Yıllar					Toplamları	
	2012	2013	2014	2015	2016	Sayıları	Yüzdeleri
Kendi Evi	15	5	7	18	16	61	15,60
Belirtilmeyen	11	10	6	10	15	52	13,30
Sokak	9	9	10	8	12	48	12,28
Ev	7	8	5	6	7	33	8,44
Okul	4	6	2	3	11	26	6,65
Cezaevi	1	0	5	5	9	20	5,12
Çoklu	3	0	0	3	7	13	3,32
Bakımevi	3	4	0	4	2	13	3,32
İşyeri	3	2	3	1	1	10	2,56
Araba	2	1	2	1	3	9	2,30
Özel Özel Eğitim Okulu	1	5	2	0	0	8	2,05
Açık alan	0	3	1	1	2	7	1,79
Hastane	2	0	3	1	1	7	1,79
Özel Halk Otobüsü	0	0	0	0	6	6	1,53
Diğer 45 Yer ⁴¹	13	6	16	14	29	78	19,95
Toplamları	74	59	62	75	121	391	100,00

Grafik: Olayların geçtiği yerlere ve yıllara göre dağılımı (Engelli Bireylere Yönelik Fiziksel-Cinsel Şiddet, İstismar ve Kötü Muamele Olayları İzleme Raporu 2016)

Engelli bireylerin maruz kaldıkları fiziksel-cinsel şiddet, istismar ve kötü muamele olayları incelendiğinde; 391 olaydaki saldırıların 61'inin mağdurun kendi evinde (%15,60), 48'inin sokak-cadde vb. kentsel alanların insan sirkülasyonunun az olduğu noktalarında (%12,28), 33'ünün mağdurun evi dışındaki meskenlerde (%8,44), 26'sının okulda (%6,65) ve 20'si ise cezaevlerinde (%5,12) gerçekleşmiştir. (6)

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere saldırılar en çok mağdurun kendi evinde gerçekleşmiştir. Bu bağlamda evde gerçekleşen saldırıların evde olan ya da eve rahatça giriş-çıkış imkânına sahip olan aile bireyi, komşu, mahalleli ya da akrabalar gibi engelliye tanıyan bireylerden kaynaklandığını ifade etmek yanlış olmayacaktır. Kaldı ki olayların faillerinin ortaya koyduğu ve daha önceki başlıklarda paylaşılan veriler bunu doğrular niteliktedir. Bu durum, engellinin evinde korunması sorunsalını gündeme getirmektedir. Zira söz konusu engellilerin o ya da bu şekilde devletle temas etmesi mutlaklıdır. Örneğin evde bakım aylığı kapsamında yapılan ev ziyaretleri, herhangi bir sebeple hastaneye gidilmesi ya da özel eğitim kapsamında engelli kişilerin kamu

gücüyle karşılaşması mutlakdır. O halde mesleği icabı, özellikle engellilerle temas eden kişilerin bu kapsamda alacakları hizmet içi eğitimlerle donanım kazanması önemli bir fırsattır. (6)

Yapılan araştırmalar ve yukarıdaki tabloda da gözlemlendiği gibi şiddeti uygulayan failin engelli bireyin çevresinden biri olma olasılığı yüksek bir olasılıktır.

Maruz kalınan şiddetin tüm türlerinin psikolojik ve fiziksel etkilerinin azaltılabilmesi için spor/egzersizlerin büyük bir katkısı vardır. Spor; engelli bireylerin yaşadıkları bu problemlere karşı bireyin sağlığı ve sosyal yaşamına rehabilitasyonunda yardımcı olacak, yaşam standartlarını artıracaktır.

Fiziksel engelli bireylerin fiziksel aktivite, rekreasyonel veya sportif faaliyetlere katılımını sağlamak üzere kişisel ve çevresel faktörler de değerlendirilmelidir. Engelli bireyler için sosyal ve çevresel engeller, sosyal kabulün derecesiyle ilişkili olarak değişmektedir. Bu nedenle bireyin fiziksel aktivite veya spora katılımı teşvik edilmeli; okul çevresi, toplum, aile, finansal ve sosyal olanaklar sağlanmalı ve yasalarla desteklenmelidir (3).

Ayrıca engelliye yönelik şiddet vakalarının bir diğerk olumsuz tarafı ise medyanın bu olaylara karşı yetersiz kalması ve kamuoyunun yetersiz olduğu da görölmektedir.

Toplumdan dışlanan bir birey olarak engellinin maruz kaldığı fiziksel-cinsel şiddet, istismar ve kötü muamele olaylarının boyutu, Türkiye'deki kamuoyu tarafından bilinmeyen bir konudur. Şüphesiz bu durumda; bugüne kadar yapılan araştırmaların eksikliği kadar, yaşanan olayların adli mercilere intikal etmeyişinin de çok büyük bir etkisi bulunmaktadır. Zira Türkiye'de kadın ve çocuklara yönelik benzer olayların dahi gerçek oranda adli mercilere intikal etmiyorken engelli bireylerin yaşadıkları olayların, mağdur engellilerin önemli bir bölümünün zihinsel engelli olduğu düşünöldüğünde, adli makamlara intikalinin düşük olması kuvvetle muhtemeldir. Olayların önemli bir kısmının, uzun zaman dilimlerine ve tekrarlara dayanması yani sistematik oluşu ve yine çoğunun hamilelik, suçüstü hali yahut vücut travma izleri sonucu ortaya çıktığı görölmektedir. (6)

SONUÇLAR

Ölkemizde şiddete uğrayan engelli bireyler, şiddete maruz kalan bireyler arasında büyük bir bölümü oluşturmaktadır. Yapılan araştırmalar sonucunda ise şiddete maruz kalan engelli bireylerin, birden çok kez şiddet vakasına uğradıkları görölmüşür.

Engelli bireylerin şiddete maruz kalmalarındaki nedenler genellikle bireylerin kendilerini ifade etmede sorun yaşamaları ya da güç dengesizliğidir.

Tüm bireylerde olduğu gibi engelli bireylerde de, şiddet birçok yönüyle bireye zarar vermektedir.

Şiddetin herhangi birine uğrayan bireyin fiziksel ya da psikolojik olarak yardım alması gerekmektedir. Şiddete uğrayan bireylerin, şiddet sonrasında; hareket etme becerilerinin artması, stres seviyesinin üstesinden gelme becerisinin artması, depresyonun azalması, özgüvenin artması gibi gelişimler gösterebilmeleri için rehabilitasyona ihtiyaçları olabilmektedir.

Özellikle son dönemlerde hem ülkemizde hem dünyada yapılan araştırmalar gösteriyor ki sporun fiziksel ve mental sağlığı güçlendirdiği, bireyi sosyalleştirdiği, kaygı ve depresyona iyi geldiği, sinir, kas ve eklemlerin koordinasyonunun arttığını, yaşam kalitesini iyileştirdiği gibi birçok faydası gözlemlenmiştir.

Sporun olumlu etkisi, toplumda yer alan engelli bireyleri de kapsamakta, fiziksel ve zihinsel gelişimleri ile birlikte onların toplum içinde daha iyi ilişkiler kurabilmesini sağlamaktadır (4).

Egzersiz tedavideki tamamlayıcı rolünün yanı sıra engellinin motivasyonu üzerinde olumlu etkileri de bir rehabilitasyon aracı olarak dikkatleri sportif etkinliklerin üzerine çekmiştir. Ayrıca sporun rehabilitasyon etkisinin dışında, hasta ve engelli kişiler için başlı başına sosyal ve psikolojik destek unsuru olduğu da fark edilmiştir (4).

Ülkemizde toplumun bilinçlenmesiyle beraber engelli bireylerin sosyalleştirilmesi, eğitilmesi, istihdamı gibi birçok alanda gelişimler yapılmıştır. Aileler çocuklarının engellilik durumlarını erken dönemlerde fark etmeye başlamışlar, çocuklarının gelişimlerini desteklemeye başlamışlardır. Uzak eski dönemlerde engelli bireyler toplumdan izole tutulurken artık topluma katılmaya başlanmış, Engelli bireyler için özel eğitimler, istihdam imkanları ve spor sahaları yapılmaya başlanmıştır.

Engellilere yönelik sporlar Türkiye Bedensel Engelliler Spor Başkanlığı tarafınca şu branşlar ile desteklenmektedir; ampute futbol, tekerlekli sandalye basketbol, atıcılık, bilek güreşi, okçuluk, yüzme, yelken, tekerlekli sandalye tenis, badminton, atletizm, oturarak voleybol, masa tenisi, halter, boccia, kayak, tekerlekli sandalye dans, tekerlekli sandalye curling, tekerlekli sandalye eskrim.

Yukarıda Türkiye Bedensel Engelliler Spor Başkanlığı tarafından yürütülen spor branşları incelendiğinde ise engelli bireye birçok spor dalında spor yapma imkanı ve tercihinin sunulduğunu görmekteyiz.

Sonuç olarak; engelli bireylerin, şiddete maruz kaldıktan sonraki yaşam standartları incelendiğinde; engelli bireyin şiddet sonrasında yaşadığı travmaların atlatılmasında **sporun** bireylerin yaşam kalitesini artırmakta olduğu ve şiddetin fiziksel ve duygusal yönden bıraktığı olumsuz sonuçların çözülebilmesinde önemli bir rol oynadığı görülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Hülya Bilgin, Fatma Yasemin Kutlu, Kişilerarası Şiddet Yönetimi, İstanbul Üniversitesi Açık Ve Uzaktan Eğitim Fakültesi

2. Mehmet Oğuz Polat, 2021, Şiddet (3. Baskı)
3. Uzm. Fzt. Cemil Özal, Fzt. Meltem Yazıcı, Uzm. Fzt. Ayşe Numanoğlu, Prof.Dr. Mintaze Kerem Günel, Mayıs 2010, Serebral Palsili Bireylerde Fiziksel Aktivitenin Önemi, Ufkun Ötesi Bilim Dergisi Cilt 10 Sayı 1-2
4. Osman ÇEVİK, Kemal KABASAKAL, 2013, Spor Etkinliklerinin, Engelli Bireylerin Toplumsal Uyumuna ve Sporla Sosyalleşmelerine Etkisinin İncelenmesi, Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi
5. Burcu ALTUN, Ankara 2010, Bedensel Engellilerin Sportif Aktivitelere Katılımının Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi
6. Engelli Bireylere Yönelik Fiziksel-Cinsel Şiddet, İstismar ve Kötü Muamele Olayları İzleme Raporu 2016

39-CİNSEL ŞİDDET VAKALARINDA STR GENLERİNİN KULLANIMININ ADLI TIP AÇISINDAN ÖNEMİ

Eren Tuzci, Araştırma Görevlisi Doktor, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Orcid ID: 0000-0002-2925-0172, erentuzci@gmail.com

Esin Akgül Kalkan, Doçent Doktor, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Orcid ID: 0000-0002-7045-5401, dr.esin.akgul@gmail.com

Semih Petekkaya, Doktor Öğretim Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Orcid ID: 0000-0003-3851-6953, semihpetekkaya@gmail.com

Cinsel Şiddet Vakalarında STR Genlerinin Kullanımının Adli Tıp Açısından Önemi

Eren Tuzci

Esin Akgül Kalkan

Semih Petekkaya

ÖZET

Amaç: Short Tandem Repeats (STRs), DNA üniteleri üzerinde bulunan arka arkaya tekrarlayan kısa segmentlerdir. STR tekrar sayıları kişiden kişiye değişkenlik gösterir. STR segmentlerinden DNA analizi, adli genetik incelemelerde yaygın olarak kullanılmaktadır. Y kromozomu üzerinden yapılan STR analizleri, mağdurun kadın ve şüphelilerin erkek olduğu cinsel şiddet olgularında sıkça kullanılmaktadır. Bu çalışmamızda STR genlerinin adli tıpta kullanımının faydalarını incelemeyi amaçladık.

Yöntem: Bu çalışmada “STR”, “short tandem repeats”, “forensic”, “adli tıp”, “semen analizi” anahtar kelimeleri kullanılarak PubMed ve Google Akademik üzerinden literatür araştırması yapıldı. Google arama motorunda “str geni”, “Yargıtay kararı” anahtar kelimesi kullanılarak konuyla ilişkili örnek bir yüksek mahkeme kararı araştırıldı.

Bulgular: STR üzerinden yapılan DNA testi, örnekten alınan DNA miktarı az olsa bile iyi bir sonuç vermektedir. Kanıtlardan toplanan DNA örnekleri mağdur veya şüpheliden alınan örneklerle karşılaştırılır ve uyum olmazsa şüpheliye karşı yapılan suçlamalar düşebilir. Özellikle cinsel şiddet vakalarında Y kromozomuna bağlı STR örneklemeleri sıkça kullanılmaktadır. Y kromozomuna bağlı STR segmentleri ortak babadan gelen tüm erkek bireylerde aynıdır. Ancak yakın akrabaların karıştığı cinsel şiddet vakalarında ayırım yapılamamaktadır. Örneğin birden çok yakın akraba sanığın bulunduğu Anayasa Mahkemesi’nin 07/02/2018 Kararında; ası sonucu gerçekleşen ölüm olayında mağdurun tırnakları arasından elde edilen örnekler genetik olarak karşılaştırıldığında, bir sanığın otozomal STR genleri üzerinden bir ayırım yapılabilmiş

ancak sanıklar akraba oldukları için diğer sanıkların Y-STR genleri üzerinden bir ayırım yapılamamıştır.

Sonuç: Cinsel şiddet vakalarında STR'lerin kullanımı son yıllarda gittikçe artmaktadır. Az miktarda örnekten bile çalışılabilmesi ve cinsel birleşmenin olduğu ancak ejakulasyonun olmadığı vakalarda şüphelinin hücre döküntülerinden de sonuç alınabilmesi büyük fayda sağlamaktadır. Bu özellikleri sayesinde sperm örnekleme, PAP ve P30 antijenlerinin araştırıldığı test yöntemlerinin yerine altın standart olarak Y-STR DNA analizi kullanılmaya başlamıştır.

ANAHTAR KELİMELEER: STR, short tandem repeats forensic, YSTR, semen analizi, STR ilişkili yüksek mahkeme kararı

The Importance of The Use of STR Genes in Cases of Sexual Violence in Terms of Forensic Medicine

Eren Tuzci

Esin Akgül Kalkan

Semih Petekkaya

Çanakkale Onsekiz Mart University, Faculty of Medicine, Department of Forensic Medicine, Çanakkale, Turkey

SUMMARY

Purpose: Short Tandem Repeats (STRs) are repetitive short segments on DNA units. The number of STR repetitions varies from person to person. DNA analysis from STR segments is widely used in forensic genetic studies. STR analyzes on the Y chromosome are frequently used in cases of sexual violence where the victim is female and the suspect is male. In this study, we aimed to examine the benefits of using STR genes in forensic medicine.

Methods: In this study, a literature search was conducted on PubMed and Google Scholar using the keywords "STR", "short tandem repeats", "forensic", "adli tıp", "semen analizi". A sample high court decision related to the subject was searched by using the keywords "str geni", "Yargıtay kararı" in the Google search engine.

Results: DNA testing through STR gives a good result, even if the amount of DNA taken from the sample is small. DNA samples collected from the evidence are compared with samples from the victim or suspect, and if there is no compliance, charges against the suspect may be dropped. Especially in cases of sexual violence, Y chromosome-linked STR samples are frequently used. STR segments attached to the Y chromosome are identical in all male individuals from a common father. However, there is no discrimination in cases of sexual violence involving close relatives. For

example, in the Decision of the Constitutional Court dated 07/02/2018, where there is more than one close relative of the accused; When the samples obtained from the fingernails of the victim were compared genetically, a distinction could be made over the autosomal STR genes of one defendant, but since the defendants were related, no distinction could be made over the Y-STR genes of the other defendants.

Conclusion: The use of STRs in cases of sexual violence has been increasing in recent years. It is an important advantage that even a small amount of sample can be studied and the results can be obtained from the cell debris of the suspect in cases where there is sexual intercourse but no ejaculation. Due to these features, Y-STR DNA analysis has started to be used as the gold standard instead of the test methods in which sperm sampling, PAP and P30 antigens are investigated.

KEYWORDS: STR, short tandem repeats forensic, YSTR, semen analizi, STR ilişkili yüksek mahkeme kararı

GİRİŞ

Cinsel şiddet ülkemizde ve dünyada hem sosyal yaşamımızda hem de günlük pratiğimizde sıkça karşımıza çıkar. Suçu işleyen kişinin yargılanması ve gereken cezayı alması cinsel şiddet olaylarının önlenmesi açısından büyük önem taşır. Olayın aydınlatılması ve failin belirlenmesi amacıyla doğru bir *kimliklendirme yapmak* cinsel şiddet ile ilişkili adli olgularda oldukça değerlidir. Geçmişten günümüze hem cinsel şiddet vakalarında hem de diğer adli durumlarda bu amaçla birçok yöntem kullanılmıştır. Kan grupları ve ardından eritrosit enzimleri, serum proteinleri, hemoglobin ve lökosit antijenleri bu amaçla kullanılan işaretleyici testlerdir. Ancak bu işaretleyicilerin bir takım dezavantajlara sahip olması nedeniyle kimliklendirme amacıyla DNA analizleri kullanılmaya başlanmıştır. Adli amaçlı DNA incelemesi ilk olarak İngiltere’de 1985 yılında Alec Jeffreys tarafından DNA tiplendirmesi kullanılarak yapılmıştır. Jeffreys DNA üzerinde birbirine yakın tekrar bölümleri içeren alanların olduğunu, bu alanların insandan insana değişiklik gösterdiğini ve bu bölgelerin yüksek bir polimorfizme sahip olduğunu keşfetti (Eroğlu ve ark., 2015). Bu gelişmeler sonucu STR analizleri adli uygulamalarda kullanılmaya başlandı ve yaygınlığı ve üzerinde yapılan çalışmaların sayısı yıllar içerisinde gittikçe arttı. Short Tandem Repeats (STRs), DNA üniteleri üzerinde bulunan arka arkaya tekrarlayan kısa segmentlerdir (Eroğlu ve ark., 2015). STR lokuslarının alel büyüklükleri 350 baz çiftinden küçüktür ve yaklaşık 2-7 bazın sürekli tekrarlamaıyla meydana gelirler. STR lokuslarını oluşturan tekrarların sayıları kişiden kişiye değişkenlik gösterir. Bu durum özellikle kimliklendirme ve babalık davalarında STR segmentlerinin güvenilir bir şekilde kullanılmasına olanak sağlamıştır (Wyner ve ark., 2020). STR lokusları günümüzde; kimliklendirme, antropolojik araştırma, genetik haritalama, ebeveyn tayini ve akrabalık ilişkilerinin gösterilmesi amacıyla kullanılabilmektedir (Eren, 2010). Bu çalışmamızda STR segmentlerinin cinsel şiddet vakalarında nasıl kullandığını incelemeyi amaçladık.

YÖNTEM

Çalışmayı hazırlarken literatür araştırması yapıldı ve konuyla ilgisi olabilecek yüksek mahkeme kararlarına bakıldı. “STR”, “Short tandem repeats”, “forensic”, “adli tıp”, “semen analizi” anahtar kelimeleri kullanılarak Pubmed ve Google Akademik üzerinden literatür araştırması yapıldı. Google arama motorunda “str geni”, “Yargıtay kararı” anahtar kelimeleri kullanılarak konuyla ilişkili olabilecek örnek bir yüksek mahkeme kararı araştırıldı.

BULGULAR

Günümüzde adli laboratuvarlarda en çok kullanılan testlerde DNA’daki STR bölgelerine bakılır. STR lokuslarının adli tıpta yaygın kullanılmasının nedeni tekrarlayan segment sayısındaki değişikliğin insan DNA’sının benzersiz %0.1’inin parçası olmasıdır (Burg ve ark., 2011). Tekrarlayan ünite sayısının bireyler arasında yüksek değişkenliğe sahip olması kimliklendirme amacıyla analiz yapıldığında yüksek bir ayırım gücü sağlar (Wyner ve ark., 2020). STR ile DNA testleri çok küçük DNA miktarlarında bile sonuç verebilir (Burg ve ark., 2011). STR lokuslarının 350 baz çiftinden küçük olduğu bilinmektedir. Son yıllarda yapılan çalışmalarla geliştirilen 26 yeni mini STR lokusunun 150 baz çiftinden küçük örneklerle çalışma yapılabilmesine olanak sağladığı görülmüştür. Bu lokuslar içerisinde yer alan özellikle 6 lokusun ürününün 125 baz çiftinden küçük olması STR analizlerinin değerini artırmıştır. Aynı çalışmada olay yerinden alınan ve sıklıkla delil olarak kullanılan materyallere kan damlatılarak 1 hafta, 1 ay, 3 ay ve 6 ay bekletilmiş ve sonuç alınabilecek DNA miktarı ve DNA elde edilebilecek en uzun süre tespit edilmeye çalışılmış. Çalışmada kot, penye, döşeme, havlu, bıçak kabzası, laminant parke, kapı kilit demiri ve kalebodur arası dolgu derz gibi materyaller kullanılmıştır. Çalışma sonucunda 6 mini STR lokusuna ait kullanılabilecek en az DNA miktarının 0,1 ng/µL olduğu belirlenmiştir. DNA elde etmenin en zor olduğu materyalin ise havlu olduğu tespit edilmiştir. Ancak havludan alınan örnekler çalışılırken PCR döngü sayısı artırıldığında örneğin tiplendirilmesinde başarılı olma şansının arttığı vurgulanmıştır.(Unsal ve ark., 2017). STR DNA testlerinin sonucu electropherogramda STR’deki tekrar sayılarına karşılık gelen piklerle belirlenir ve bu, *DNA profili* olarak adlandırılır. Toplanan kanıtlardaki DNA profilleri kişilerden alınan örneklerle karşılaştırılır ve örneklerin aynı olup olmadığına karar verilir. Örnekler farklıysa sanık aklanabilir (Burg ve ark., 2011).

Otozomal STR analizleri, semen dışındaki tükürük / tükürük karışımları, tükürük/ vajinal sıvı karışımı gibi karışık vücut sıvıları ya da kadın kurbanın hücrelerini ve failin hücrelerini içeren tırnak doku örnekleri gibi karışık örneklerin incelenmesi gereken durumlarda sonuç vermeyebilir. Ayrıca Otozomal STR analizleri sperm sayısının az olduğu semen örneklerinde ya da spermin yüksek oranda kırılğan olduğu durumlarda da başarısız olabilir (Hanson ve ark. 2007). Böyle durumlarda kullanılmak üzere geliştirilmiş olan, adli uygulamalarda kullanılmaya başlamış ve giderek yaygınlaşmış bir diğer test Y-STR analizidir. Sadece örnekte bulunan erkek fraksiyonuna odaklanan Y-STR’nin kullanımı farklı bir ekstraksiyon sürecine olan ihtiyacı ve mevcut olan eser miktarda erkek DNA’sını kaybetme potansiyelini azaltır (Hanson ve ark. 2007). Y-STR testlerinde de kişiden kişiye farklılıklar gözlenir ancak Y kromozomuna odaklanıldığı

için sadece erkek eşeye spesifik bir testtir (Burg ve ark., 2011). Y kromozomunun %95'ini oluşturan X-Y krossoverının olmadığı bölgeler nonrekombinasyon bölgeleridir. Rekombinasyon sadece kromozomun uzun ve kısa kollarının distal bölgelerinde olur ve bu bölgelere psödootozomal bölgeler denir. Nonrekombinasyon bölgeleri haploid olarak bulunur ve babadan oğula (paternal) aynen aktarılır. Bu özellik Y kromozomu polimorfizmi için çok önemlidir (Eren, 2010). Dişi-erkek karışık örneklerde dişi DNA'sının yoğunlukta olduğu durumlarda otozomal STR tiplendirmelerinde güçlük çekilmektedir. Y-STR bazlı tiplendirmede sadece erkeğe özgü primerler kullanıldığından bu durumlarda oldukça etkili oldukları ve birden fazla kişiye ait karışık semen örneklerinin olduğu olgularda otozomal STR sistemlerine göre daha etkili sonuç verdiği kabul edilmektedir (Kayser, 2017). Y-STR analizi suçu olmayan erkek şüphelileri dışlayabilir, bilinmeyen erkek failleri bulmak için soruşturmaya ipucu sağlayabilir veya suça karışmış birden çok erkek olduğunu belirtebilir. Birden fazla kişiye ait karışım örneklerinin yorumlanması için hem analiz yapan kişi tecrübeli olması hem de matematiksel işlemlerin doğru yapılması gerekmektedir. Karışım örneklerinin doğru yorumlanması için farklı istatistiksel yaklaşımlar önerilmektedir. Bunlar; DNA profili elde edildiğinde bu profilin eşleşme olasılığını tahmin etmek, dışlanma olasılığını ve benzerlik olasılığını hesaplamak gibi işlemlerden oluşmaktadır. Birden fazla kişiye ait örneğin bulunduğu durumlarda katılımcı sayısını belirlemek amacıyla tüm lokuslardaki allel sayılarına bakılır. Bir veya birden fazla lokusta en fazla dört alel bulunursa karışımın iki kişinin DNA profilinden oluştuğu, alel sayısı beş ve üzerindeyse karışımın en az üç kişinin DNA profilinden oluştuğu kanaatine varılabilir (Zorlu ve ark., 2019).

Y kromozomunun paternal geçişli olması nedeniyle, akraba olan ve birden çok erkeğin sanık olarak bulunduğu durumlarda Y-STR üzerinden analiz yapmak sonuçsuz kalabilir. Çünkü sanıkların hepsi ortak paternal soydan geldikleri için Y-STR lokusları da ortaktır. Böyle durumlarda otozomal STR genleri üzerinden ayırım yapılmaya çalışılır (Hanson ve ark. 2007).

Türkiye'de cinsel şiddet ile ilişkili davalarda STR analizinin kullanımına yönelik yüksek mahkeme kararı ile ilgili araştırma yaptığımızda tam da yukarıda bahsettiğimiz duruma örnek olabilecek bir karar metnini olgu sunumu olarak ele aldık.

OLGU SUNUMU

15 yaşındaki H.E. 29.04.2009 tarihinde evlerinin ahırında, asılmış bir şekilde kız kardeşi tarafından ölü olarak bulundu. Aile üyeleri, kızlarının kendisini öldürecek biri olmadığını ve başkası tarafından öldürülerek intihar süsü verildiğini düşünüyordu. Kolluk kuvvetleri tarafından yapılan sorgulama sırasında H.E.'nin kardeşi M.E., cinayet düşüncesine katkıda bulunacak bir ifade verdi. M.E. ifadesinde: "Olaydan bir hafta önce H.E.'nin durgun olduğunu gördüm. Neyin var diye sorunca kendisi bana dağda hayvan otlatırken amcamın oğulları H.E. ile V.E.'nin yanına gelerek kendisini tecavüz ettiklerini, annem ve babama söylememesi için ölümle tehdit ettiğini söyledi. Hatta H.E. bu olayları annem ve babama anlatmamam için bana yalvardı. Ben de korkumdan kimseye anlatmadım. Bu tecavüz olayı olaydan 1.5-2 ay önce olduğunu düşünüyorum.

Hatta olaydan 1 hafta önce de amcamın oğlu H.'yi tek başına bizim ahırda gördüm. Ne yapıyorsun diye sorduğumda kendisi bana beni bırak bir daha buraya gelmiyecem diye yalvardı ve çekti gitti. Daha sonra kardeşi M.E. yanıma gelerek amcamın oğlu H.'nin niyetinin kötü olduğunu söyledi. Ben de korkumdan bu olayları hiç kimseye anlatamadım. Kardeşim öldükten bir kaç gün sonra amcamın kızı Z. gelip bana amcamın oğlu H.'nin dayısı olan A. isimli şahıs tecavüz olaylarını duyduğu için akrabalarını arayıp kardeşim H.'yi öldürmelerini söylemiş. Hatta olayın olduğu gün annem, H. ve Ö. oğlu M.'yi bizim evde görmüş. Annem kuzuları dışarıya salmak için dışarıya çıkmış. Geri geldiğinde evde kimseyi görmemiş." dedi.

Başvurucu annenin ifadesinde: "Bence kızım asılmadan önce öldürüldü sonra ipe asıldı diye düşünüyorum, çünkü kızım kendini asacak tipte bir insan değildi. Olayın olduğu gün neşeliydi. Olaydan önce kızım M.E. bana H.'yi tek başına bizim ahırda gördüğünü söyledi ben ve eşim ilk etapta hırsızlık için gelmiş olabileceğini düşündük. Daha sonra kızım, eşim ve benden korktuğu için H.'nin niyetinin kötü olduğunu bize söyleyemediği için olaydan sonra söyledi, niyetinin kötü olduğunu da H.'nin kardeşi M.'nin söylediğini söyledi. Ayrıca olayın olduğu gün ben kuzuları dışarı çıkartırken H. ile Ö. oğlu M.'yi bizim evde gördüm. Ben kuzuları tarlaya bırakıp geldikten sonra ikisinin evde olmadığını gördüm. Kızım öldüğü gün de H.'nin dayısı olan A. isimli şahıs tecavüz olaylarını duyduğu için akrabalarını arayıp kızım H.'nin öldürülmesi gerektiğini söylemiş. Bu olayların intihar olabileceğini düşünmüyorum. Bunu yapan kişilerin yukarıda anlattığım sebeplerden dolayı H.E., V.E., Ö. oğlu M.E. ile A.E. isimli şahıslar olduğunu düşünüyorum ve bu şahıslardan şikayetçiyim." dedi.

H.E.'nin otopsi raporunda; vücutta darp ve cebir izi bulunmadığı, kızlık zarının kısa bir zaman önce (1-5 gün) yırtıldığı, boyunda yükselen ve yüzeyselleşen vasıfta telem izi saptanması nedeniyle ası fiilinin gerçekleştiği, hiyoid kemik etrafında yumuşak dokularda kanama tespit edilmesi nedeniyle ası fiilinin H.E. canlı iken gerçekleştiği, ölümün asiya bağlı mekanik asfiksi etkisiyle meydana geldiği belirtildi.

Otopsi sırasında H.E.'den kan örneği, tırnak örneği ve vajinal sürüntü örneği alındı. Cumhuriyet Başsavcılığının talebiyle A.E., M.E., Ö. oğlu M.E., H.E. ve V.E.'den kan örnekleri alınmasına ve alınan kan örneklerinden elde edilecek DNA profilleri ile ölen H.E.'nin tırnak aralarında bulunan biyolojik örnekten elde edilen DNA profilinin karşılaştırılmasına karar verildi.

Tırnaktan alınan doku örneklerinde H.E. dışında birine ait olabilecek otozomal STR ve Y-STR profilleri bulundu. Genetik inceleme raporunda; tespit edildiği bildirilen karışık otozomal STR DNA tiplerinin; Ö. oğlu M.E. ve başka şahıslara ait otozomal STR DNA profilleri içerdikleri ve bu karışık otozomal STR DNA tiplerinin V.E., H.E., A.E. M.E.ye ait otozomal STR DNA profilleriyle uyumsuz olduğu belirtildi. Şüpheli bireyler aynı soyağacından oldukları için, tırnak aralarından alınan örneklerde bulunan Y-STR DNA tiplerinin şüphelilerin tümüne ait Y-STR DNA tipleriyle uyumlu tespit edilmiş ancak akraba olmaları nedeniyle aidiyet yönünden bir mukayese yapılamamıştır.

Bu deliller ışığında Cumhuriyet Başsavcılığı; organ sokmak suretiyle çocuğun nitelikli cinsel istismarı ve bir suçu gizlemek, delillerini ortadan kaldırmak veya işlenmesini kolaylaştırmak ya yakalanmamak amacıyla çocuğa karşı kasten öldürme suçlarını işlediği iddiasıyla suça süreklenen çocuk V.E. hakkında; şüpheli H.E.'nin organ sokmak suretiyle çocuğun nitelikli cinsel istismarı suçunu işlediği; şüpheli A.E.'nin azmettirmek suretiyle bir suçu gizlemek, delillerini ortadan kaldırmak veya işlenmesini kolaylaştırmak ya da yakalanmamak amacıyla çocuğa karşı kasten öldürme suçunu işlediği; şüpheli Ö. Oğlu M.E.'nin organ sokmak suretiyle çocuğun nitelikli cinsel istismarı ve bir suçu gizlemek, delillerini ortadan kaldırmak veya işlenmesini kolaylaştırmak ya da yakalanmamak amacıyla çocuğa karşı kasten öldürme suçlarını işledikleri iddiasıyla kamu davası açmıştır.

Ağır ceza mahkemesi tanıkların beyanlarını, ölü muayenesi ve adli otopsi tutanağını ve genetik inceleme raporunu değerlendirerek A.E.'ye ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası, organ sokmak suretiyle çocuğun nitelikli cinsel istismarı suçunu işledikleri gerekçesiyle H.E.'ye 10 yıl, V.E.'ye ise 8 yıl hapis cezası verilmiştir. Ayrıca aynı kararda, suçun onun tarafından işlendiğinin sabit olmaması nedeniyle V.E.'nin bir suçu gizlemek, delillerini ortadan kaldırmak veya işlenmesini kolaylaştırmak ya da yakalanmamak amacıyla çocuğa karşı kasten öldürme suçundan beraatine karar verilmiştir. 31/10/2010 tarihinde ölmesi nedeniyle M.E. hakkındaki davaların düşürülmesine hükmedilmiştir (kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr, 2021).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu olguda başvuruçuların kızı H.E.'nin ölümüyle ilgili yürütülen soruşturmada failer hakkında kamu davası açılmıştır. H.E.'nin tırnakları arasındaki doku örneklerinden elde edilen otozomal STR DNA tiplerinin sanık M.E. ile uyumlu DNA profili içermesi nedeniyle M.E.'nin H.E.'yi öldürdüğüne karar vermiştir. Bu olguda görüldüğü gibi STR segmentlerinin kişiye özgü tekrar yapıları içermesi, failin ve ona yardım eden kişilerin belirlenmesinde oldukça önemli bir katkı sağlamıştır. Ayrıca ölü muayenesi, otopsi raporu ve yapılan genetik analiz raporundaki bulguların da soruşturmanın ilerleyişi açısından yönlendirici olabildiği görülmüştür.

Y-STR, adli incelemelerde önemli bir test olsa da aynı paternal soydan gelen bireylerin şüpheli olduğu olgularda ayırım gücünün çok düşük olması kullanımını sınırlandıran önemli bir durumdur. Bu sorunu ortadan kaldırmak amacıyla son yıllarda yeni yöntemler geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla geliştirilen Rapidly Mutating Y-STR (RM YSTR) kitleri, daha yüksek mutasyon oranı sayesinde hem birbiriyle bağlantısı olmayan erkek bireylerin saptanmasını kolaylaştıran hem de akraba bireylerin ayırt edilmesini sağlayan önemli bir analiz yöntemi olarak kullanılmaya başlamıştır (Alghafri ve ark., 2018).

Adli genetik laboratuvarlarda çoğunlukla otozomal STR genleri, Y-STR ve mitokondriyal STR genleri üzerinden çalışmalar yapılmaktadır. Çalışmaya hazırlık amacıyla yaptığımız literatür taramalarında X Kromozomunun da STR örneklemesi amacıyla daha sınırlı durumlarda da olsa kullanılabildiğini gördük. X STR analizleri

daha karmaşık akrabalık ilişkilerinin çözülmesi amacıyla kullanılabilir. Çocuğun kız olması halinde otozomal STR, babalık davalarında babanın öldüğü durumlarda akrabalık ilişkisini ortaya koymakta başarısız olur. Bu durumda kız çocuğun sahip olduğu X kromozomlarından birini babasından aldığı ve bu X kromozomunun babasına da kendi annesinden geçtiği bilgisi kullanılarak babaanne ve kız torunu arasında akrabalık olup olmadığı X kromozomu kullanılarak ortaya çıkarılabilir. Abortus materyalinden babalık tayini gerektiğinde eğer fetüs dişi ise X-STR analizi yapılabilir. Ensest vakalarında, fetüsün dişi olması durumunda X-STR tüm fetüs alleleri hamile kişinin alelleriyle aynı ise ensest babalık kanıtlanabilir (Eroğlu ve ark., 2015).

STR lokusları kişiye özgü olsa da yapılan çalışmalarda nadiren de olsa bazı durumlarda yanlış negatif sonuç verebileceği gözlenmiştir. Örneğin allogenik periferik kan kök hücre transplantasyonu yapılmış kişilerde periferik kan, bukkal sürüntü ve saçtan alınan örneklerde transplantasyon sonrası STR sonuçlarında farklılık saptanıp saptanmayacağına yönelik yapılan bir çalışmada, periferik kandan bakılan örneklerde kimerizm geliştiği saptanmıştır. Aynı çalışmada bukkal sürüntü örnekleri için transplantasyon sonrası geçen süreye ve tükürükte donöre ait lökositler olabileceği için örnek alımı sırasında tükürük bulaşına bağlı olarak kimerizm nedeniyle STR analiz sonucunda farklılıklar gözlenebileceği, alınan saç örneklerinde ise herhangi bir farklılık görülmediği ifade edilmiştir. Karaciğer nakli yapılan hastalarda ise kan, saç ve bukkal sürüntü örnekleri birbirinin aynısı olabilir. Karaciğer nakli sonrası kimerizm gelişimi Graft versus Host Hastalığı (GVHD) ile ilişkilidir. GVHD gelişmiş ise özellikle kan hücrelerinde kimerizm görülebilir. Bu nedenle transplantasyon yapılan hastalarda kimliklendirme ve diğer adli işlemler için DNA analizi yapmak gerektiğinde kan ve bukkal sürüntü örneklerinin yerine kişinin saç örneğinden analiz yapmak daha doğru ve güvenilir sonuçlar verecektir (Zeybek, 2012).

Cinsel şiddet vakalarında iyi bir anamnez alınmalı ve muayene bulguları ile laboratuvar bulguları birlikte değerlendirilmelidir. Tüm vücut yüzeyleri ve kıyafetler dikkatli bir şekilde incelenmelidir. Kıyafetler üzerinde görülebilecek yırtıklar, sökükler delil niteliğinde olabileceği için özenle incelenmeli, kıyafetler üzerinde kan, saç, deri, semen kalıntıları olabileceği için uygun koşullarda incelenebilmesi amacıyla dikkatli bir şekilde toplanmalıdır. Semen lekelerinin ultraviyole ışık altında mavi-beyaz refle vermesi ön tanı amacıyla kullanılabilir. Sperm örneklerini göstermek tanı amacıyla kullanılan bir yöntemdir. Eş zamanlı semen analizi de yapılmalıdır. Semen analizinde semen içerisinde yer alan p30, SVSA, D-mikrosemino protein gibi antijenlerle birlikte pSA antikorlarına bakılır. Ancak bu testlerin uygulanabilmesi için şiddetin ejakulasyonla sonuçlanmış olması gereklidir. Cinsel şiddet olayları her zaman ejakulasyonla sonuçlanmayabilir. Böyle durumlarda sperm örnekleme ve diğer ejakulasyon sıvıları üzerinden yapılan testler sonuçsuz kalacaktır. STR analizleri şüphelinin hücre döküntülerinden alınan örneklerden de sonuç verebilmesiyle diğer testlere göre ön plana çıkar. Bu nedenle sperm örnekleme, PAP ve P30 antijenlerinin araştırıldığı test yöntemlerinin yerine altın standart olarak Y-STR DNA analizi özellikle cinsel şiddet vakalarında kullanılmaya başlamıştır (Recommended Guidelines, 2017).

STR genlerinin kullanımı gittikçe artmaktadır. Her ne kadar ülkemiz koşullarında maliyeti yüksek olsa da az miktarda örnekten bile çalışılabilmesi, kısa zamanda sonuç vermesi, otomasyon ve çoklu analize imkan sağlaması, neredeyse tüm dünya popülasyonlarında allel sıklıklarının bilinmesi ve yıpranmış, iyi korunmamış DNA örneklerinden veri elde edilebilir olması STR lokuslarının ideal genetik işaretleyiciler olarak kullanılmasını sağlamıştır (Ülküer ve ark., 2004).

Cinsel şiddet vakaları toplumda ve özellikle bu şiddete maruz kalmış kişilerde ciddi ruhsal hasarlara ve kişilerde güvensizlik duygusunun oluşmasına sebep olmaktadır. Faillerin doğru ve çabuk bir şekilde tespit edilip cezalandırılmaları bu sebeple oldukça önemlidir. STR analizleri doğru kimlik tespitinde güvenilir ve etkili bir kaynak olarak görülmektedir. Ancak nadiren de olsa yanlış pozitif veya negatif sonuçlar da verebileceği bilinmelidir. Bu nedenle tek başına DNA örneğinin varlığı cinsel şiddetin meydana geldiğini kanıtlamaz. DNA örneği şüpheliyle eşleşse bile bu durum iyi bir olay yeri incelemesinin yapılmasının ve kanıt zincirinin dikkatli bir şekilde oluşturulmasının önemini bir kez daha ortaya koymaktadır (Burg ve ark., 2011).

KAYNAKLAR

1. Eroğlu A., Yüksel B., Ergüder B. İ., Kayaaltı Z., Rüstemoğlu A., (2015). X-STR Analizinin Adli Bilimlerdeki Önemi. *Adli Tıp Dergisi*, 29(3), 187 - 194.
2. Wyner, N., Barash, M., & McNevin, D. (2020). Forensic Autosomal Short Tandem Repeats and Their Potential Association With Phenotype. *Frontiers in genetics*, 11, 884.
3. EREN, A., (2010) Semen Lekelerinde Y kromozomu Short Tandem Repeat'lerin Farklı Ortam Koşullarında Zamana Bağlı Olarak Saptanabilirliğinin Araştırılması, *Adli Tıp Uzmanlık tezi*.
4. BURG, A., Kahn, R., & Welch, K. (2011). DNA testing of sexual assault evidence: The laboratory perspective. *Journal of Forensic Nursing*, 7, 145-152.
5. Unsal, T., Filoglu, G., Altuncul, H., Dastan, K., & Bulbul, O. (2017). Profiling of 6 mini STR loci (D1S1677, D2S441, D4S2364, D10S1248, D14S1434, D22S1045) on blood spots waited on various surfaces. *Medicine*, 6(1), 51-6.
6. Kayser, M. (2017). Forensic use of Y-chromosome DNA: a general overview. *Human genetics*, 136(5), 621-635.
7. ZORLU, T., BÜLBÜL, Ö., & FİLOĞLU TÜFEK, G. Ö. N. Ü. L. (2019). Karışım DNA Örneklerinde STR Analizi ve Yorumlanması. *Türkiye Klinikleri Adli Tıp ve Adli Bilimler Dergisi*, 16(2), 104-119.
8. Hanson, E. K., & Ballantyne, J. (2007). An ultra-high discrimination Y chromosome short tandem repeat multiplex DNA typing system. *PLoS One*, 2(8), e688.
9. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/4616> ET: 15.09.2021 (Alıntıdır)

10. Alghafri, R., Pajnič, I. Z., Zupanc, T., Balažic, J., & Shrivastava, P. (2018). Rapidly mutating Y-STR analyses of compromised forensic samples. *International journal of legal medicine*, 132(2), 397-403.
11. ZEYBEK, V. (2012). Transplantasyon sonrası hastaların kan, saç ve bukkal sürüntü örneklerinin DNA profilleri (Doctoral dissertation, *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi*).
12. Ülküer, Ü., Kurtuluş-Ülküer, M., Elma, C., Kesici, T., & Menevşe, S. (2004). Short tandem repeat (STR) polymorphisms in Turkish population. *Journal of genetics*, 83(2), 197-199.
13. Recommended Guidelines, (2017). Sexual Assault Emergency Medical Evaluation Adult and Adolescent. Washington State, USA.

40-ATAERKIL AILE YAPISININ KADINA UYGULANAN DUYGUSAL ŞİDDET ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

*Elif Sude Türkoğlu Öğrenci Yeditepe Üniversitesi 0000-0003-0412-2606
Elifsude.turkoglu@std.yeditepe.edu.tr*

*Elifsu Çakır Öğrenci Yeditepe Üniversitesi 0000-0002-1799-9493
Elifsu.cakir@std.yeditepe.edu.tr*

*Pınar Cön Öğrenci Yeditepe Üniversitesi 0000-0003-2262-1468
pinar.con@std.yeditepe.edu.tr*

ÖZET

Kadına uygulanan duygusal şiddet toplumumuzda geçmişten bugüne kendini gösteren önemli bir sorundur. Fiziksel şiddet kadar gözle görülür olmayan ancak sonuçları yıkıcı olabilen duygusal şiddetin nedenini anlama ve önleme çalışmaları artan şiddet olaylarıyla birlikte hızlanmıştır. Duygusal şiddetin birden fazla nedeni vardır. Bunlardan biri kalıplaşmış ataerkil aile yapısıdır. Benimsenen ataerkil aile yapısı ile kadına uygulanan duygusal şiddet arasında ilişki araştırılmıştır. Bu ilişkinin değerlendirilmesi amacıyla ataerkil aile düzeninin getirdiği duygusal şiddet hakkında 149 kişilik çalışmada Yeditepe Üniversitesi öğrencilerine internet üzerinden dolduracakları 61 soruluk Ataerkil Aile Yapısı ve Duygusal Şiddet ölçekleri verilmiştir. Araştırmada duygusal şiddet olguları ele alınmış, ataerkil aile yapısı üzerinde durulmuştur. Verilerin analizinde SPSS ve JASP istatistik paket programları kullanılmıştır. Baskı, finansal özgürlüğünün olmaması ve toplumdan izole etme gibi duygusal şiddetin ölçütü olan belirtiler aynı zamanda ataerkil aile yapısı düzeyi belirlemek için kullandığımız ölçütlerle benzerlik göstermektedir. Bulgular ışığında ataerkil aile yapısı düzeyi ile kadına uygulanan duygusal şiddet arasındaki ilişki saptanmıştır. Araştırmada kadına uygulanan duygusal şiddet ve ataerkillik düzeyi ile ilgili araştırmaların devamını sağlamak, araştırma kapsamındaki konulara dikkat çekmek ve toplumu bilinçlendirmek amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler

Duygusal şiddet, Ataerkil aile düzeni, Kadına şiddet, Kadının ikincilliği, Toplum yapısı, Ataerkil yapı

Effect of Patriarchal Family Structure on Emotional Abuse

ABSTRACT

Emotional abuse to the women, had been a big problem for our society. Since the consequences of emotional abuse is vague and intense in contrast to physical abuse, both have devastating results. By the reason of it, studies about understanding and prohibiting the emotional abuse are accelerated. Emotional abuse have more than one origin. One of them is constructed patriarchal family structure. As patriarchal family structure is more adopted the degree of women emotional abuse is increased with the secondarily position of the women. To evaluate the relationship between the patriarchal family structure and emotional abuse, study done with 155 voluntarily

assigned students of Yeditepe University. They filled 61 question survey about both evaluate the degree of patriarchal family structure and emotional abuse. SPSS and JASP analyze programs had been used. Patriarchally structured family symptoms like being under the pressure, having no economic liberty and isolated from the society are display resemblance with emotional abuse symptoms. In the light of the findings, relationship had been found between emotional abuse and patriarchal family structure. In consideration of the results of this research; it may be used for getting more attention to the topics that are pointed out.

Key words

Patriarchy, Patriarchal family structure, Emotional Abuse, Abuse

GİRİŞ

Günümüze süregelen kadına uygulanan şiddet türleri içerisinde kanıtlanması en zor türü olan duygusal şiddettir. Duygusal şiddet, kişiye yaptırım uygulamak, toplumdaki soyutlamak veya cezalandırmak amacıyla uygulanan bir istismar türüdür. Kişi daima kendini baskı altında hisseder ve duygusal olarak ihmal edilir. Depresyon gibi psikolojik sorunların dışında hayati sonuçları da muhtemeldir. Kadına uygulanan duygusal şiddetin birden fazla orijini vardır. En fazla rastlanan şiddet türlerinden olmasının yanı sıra sonuçları en az diğer şiddet türleri kadar yıkıcı olan duygusal şiddetin orijini çeşitli araştırmalara konu olmuştur. Türkiye’de %44 oranında görülen duygusal şiddet diğer şiddet türlerinden daha fazla görülmektedir (Başar, 2016). Kadına uygulanan duygusal şiddetin nedenini anlamak farkındalık yaratmak açısından önemlidir. Toplumun en alt birimi olan aile ise bu farkındalığı perçinlemek adına başlangıç noktasıdır. Bu çalışmanın sonuçlarının belirttiği üzere ailedeki ataerkillik düzeyi ile kadına uygulanan duygusal şiddet arasında bir ilişki bulunmasına rağmen, çalışmadaki katılımcıların sayısından dolayı ilişkinin türü hakkında yorum yapılamamaktadır.

Ataerkil kelimesi baba yani “patriark”ın rolü anlamına gelmektedir. Kelime spesifik olarak erkek egemenliğini tanımlamak için kullanılmıştır. Ataerkillik ailenin cinsiyet ve yaşa göre sınıflandırılmasıdır (Kandiyoti, 1988). Ataerkil düzenin temeli kadın üzerinde iktidar kurma ve hiyerarşik bir yapı oluşturmaktır. Duygusal şiddetinde belirtisi olan baskı kurma ve kısıtlama ataerkil düzenin kadın üzerinde iktidar kurma yollarından biridir. Walby’e göre ataerkillik erkeklerin kadınlara hükmettiği, baskı yaptığı, istismar ettiği pratik ve sosyal bir yapıdır (Walby, 1990). Kadının ikincilliğinden dolayı kadınlarda güçsüz hissetme ve özgüven eksikliği baş gösterir. Ataerkil sistem kadınların ve erkeklerin farklı karakter ve niteliklere sahip olduğunu savunur. Ataerkil bir aile yapısında ev içi görev dağılımı da kadın ve erkek niteliklerinin ayrı olduğu düşüncesinden dolayı farklıdır. Örneğin; evin işleri eş ve kızları tarafından yapılırken erkeğin bu tür işlerle uğraşmaması gerektiği düşünülür. Ataerkillikte kadının erkek kontrolünde durmasını sağlamak amacıyla çocuklarının kadın ve erkek olarak sosyalleşme süreçlerini de farklı bir şekilde yönlendirmektedir. Erkek ve kız çocuklarının ebeveynleri tarafından dışarı çıkış saatleri, küçüklüğünde oynadığı

oyunlar ve sosyal medyalarını kullanma şekilleri ayrıştırılır veya kontrol altına alınır. Örneğin; kız çocuklarının evcilik gibi oyunlar oynaması hoş karşılanır çünkü bu onlara gelecekte yüklenecek olan spesifik rolün bir pratiğidir. Erkeğin tercih edildiği ve kadının baskılandığı bir ortam yaratan ataerkillik kadında kendini yetersiz ve güçsüz görme, yok sayılma gibi duyguları perçinler. Kişi daima eleştirilir ve güç hiyerarşisine göre daima haksız olandır. Bu gibi duyguların birleşiminde duygusal istismar örnekleri görülür.

Çalışmada toplumun genel yapısı olan ataerkil aile yapısı saptanıp kadın üzerinde iktidarlık kuran yapının, duygusal istismar belirtilerini ne derecede gösterdiği incelenmiş, yöntemi anlatılmış ve analiz yöntemiyle bulgular değerlendirilmiştir.

YÖNTEM

Araştırma 31.03.2021 tarihinde verileri toplamaya başlamıştır. Araştırmada 18-25 yaş arası Yeditepe Üniversitesi öğrencisi olan 149 kişi kullanılmıştır. (*Ort.* = 21.23, *S* = 1.44). Bu kişilerden 33'ü erkek (*Ort* = 21.57 *S* = 1.54) 113'ü kadındır (*Ort* = 21.12, *S* = 1.42) Örneklem, gönüllülük esasına dayanarak seçilmiştir. Öğrencilere sosyal medya aracılığı ile form iletilmiştir. Forma başlamadan önce bilgilendirilme metni verilmiştir. Form toplam 61 soruluk üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde 7 tane demografik soru yer alırken ikinci bölümde 25 soruluk ataerkil aile yapısı ölçeği üçüncüsünde ise 29 soruluk duygusal şiddete maruz kalma ölçeği (Eskici & Tinkir, 2019) bulunmaktadır. SPSS 15.0 istatistik programları ile analiz yapılmıştır. Formun yaklaşık 20-25 dk sürmesi beklenmiştir. Katılımcıların %76.8'i kadın, %23.2'si erkektir. İki koşulda $p>0.05$ 'dir. Her iki durumda normal dağılmıştır. Duygusal şiddete maruz kalma ölçeği ile Ataerkil aile yapısı düzeyi arasında Pearson korrelasyonu $p>0.01$ 'dir.

Ataerkil Aile Yapısı Ölçeği:

Ölçek likert tipi 5 seçenekten oluşmaktadır. Bunlar sırasıyla hiçbir zaman, nadir, orta, sık ve çok siktir. Ataerkil aile yapısı ölçeği farklı kaynaklardan literatür taraması ile oluşturulmuştur. Veriler gruplar arası dizayna sahiptir. (Lale, 2004), (Yavuz, 2015), (Korkmaz, 2018), (Demren, 2003). Ölçek 25 soruluktur ve alınabilecek en düşük puan 25 tir. Araştırmada bütün değerler $p<0.001$ değerindedir. Verilerin analizi SPSS 17.0 ile gerçekleştirilmiştir ve bu kapsamda aritmetik ortalama, standart sapma, pearson korrelasyonu, tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) Bonferroni ve Dunett testi uygulanmıştır.

Duygusal Şiddete Maruz Kalma Ölçeği:

Ölçek Menekşe Eskici ve Nilüfer Saatçioğlu tarafından geliştirilmiştir. 29 soruluk ölçekte likert tipidir ve 5 seçenekten oluşmaktadır. Bunlar sırasıyla hiçbir zaman, nadir, orta, sık ve çok siktir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 29 iken en yüksek 145'tir.

Verilerin analizi SPSS 17.0 ile gerçekleştirilmiştir ve bu kapsamda aritmetik ortalama, standart sapma, Spearman korrelasyonu ve tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Anlamlı farklılığın ortaya çıkması durumunda farklılığın hangi gruplar arası olduğunu belirlemek için varyansların homojenliği kontrol edilmiştir. Sonuçlar homojen olduğundan çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey testi uygulanmıştır. Cronbach alpha değeri .92 dir.

BULGULAR

Sosyo-Demografik Özellikler

Araştırmaya katılanların %77.4'i kadın (n=113), %22.6'si erkektir (n=33). Okulu Yeditepe Üniversitesi olanların sayısı (n=146) ve şu anda almakta olduğu eğitim seviyesi lisans düzeyi olanların sayısı (n=146) bütün örneklemini kapsamaktadır. Tamamı Yeditepe Üniversitesi öğrencilerinden oluşmaktadır. Ailesiyle yaşayanların yüzdeliği %83.6 (n=122), yaşamayanların %15.8 (n=23) olarak saptanmıştır. Cinsiyeti kendisinden farklı kardeşi olan kadınların %78.6 (n=55) erkeklerin %21.4 (n=15) dir. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri Tablo 1'de belirtilmiştir.

Tablo 1

Sosyo-Demografik Özellikler	Yeditepe Üniversitesi (Lisans)	Evet	Hayır
Okulunuz	100%		
Şu anda almakta olduğunuz eğitim seviyesi nedir	100%		
Ailenizle mi yaşıyorsunuz		%83.6	%15.8
Cinsiyeti sizden farklı kardeşiniz var mı		%65.8	%32.9

Cinsiyeti sizden farklı kardeşiniz var mı?	Erkek Kardeşim Var	Kız Kardeşim Var	Sütun1
Kadın	78.6%	75%	
Erkek	25%	21.4%	
Kardeşim yok (toplam)			15.1%

Katılımcıların Ataerkil Aile Yapısına Sahip Olma Düzeyi

Belirli yaş grubundan (18-25) olan farklı cinsiyetlerdeki katılımcıların ataerkil aile yapısına sahip olma düzeyini saptamayı amaçlayan bu çalışmadan elde edilen veriler analiz edilmiş ve analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

Aynı eğitim düzeyinden gelen belirli yaş grubundan olan erkek ve kadın katılımcıların sorulara verdiği cevaplara ilişkin istatistiksel sonuçları görülmektedir. Ataerkil aile yapısı düzeyi ölçeğine cevap verenlerin sayısı n=109 olarak saptanmıştır. ($Ort = 3.45$, $S = 0.29$) Ataerkil aile yapısına sahip olma ölçeği normal olarak dağılmıştır. ($p > 0.05$). Normal dağılım olduğundan Pearson korrelasyonu kullanılmıştır. Yaşa göre ataerkil

düzeyin Pearson korrelasyon katsayısı $r_s = 1$, $p = 0.8$ olarak saptanmıştır. Bu verilerin ışığında, korrelasyon olduğu belirlenmiştir. $F[(7,104) = .75, p = .631]$.

Tablo 2

ANOVA					
Ataerkil					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	,467	7	,067	,749	,631
Within Groups	9,265	104	,089		
Total	9,732	111			

Tablo 3

Tests of Normality						
	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Ataerkil	,096	109	,014	,972	109	,023
Duygusal	,198	109	<,001	,810	109	<,001

a. Lilliefors Significance Correction

Tablo 4

Correlations			
		ataerkildüzey	2. Yaşınız
ataerkildüzey	Pearson Correlation	1	,020
	Sig. (2-tailed)		,836
	N	112	112
2. Yaşınız	Pearson Correlation	,020	1
	Sig. (2-tailed)	,836	
	N	112	146

Genel tabloya bakıldığında, kız arkadaşlarıyla görüştüğünde rahat izin alabileceğini düşünenler 155 kişide 116 kişi ile %74 orandadır. Bu oran erkek arkadaşlarıyla görüşmek için izin alanlarda dağılıma uğramıştır. Tanımlayıcı istatistiksel veri incelendiğinde kadınlar erkeklere kıyasla erkek arkadaşları ile görüşürken daha az izin alabilmektedirler. Erkeklerin çok sık izin alabilme oranı %77 (n = 28) iken kadınların oranı %50'dir (n = 60). Kadınların sayısı örnekleme erkeklerin sayısından daha fazla olmasına rağmen kadınların nadir ve hiçbir zaman şıklarına dağılımı daha fazla olduğundan yüzdelik dilimi daha azdır. Bütün sorulara cevap veren kadın ve erkek arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p < .001$). Ev işlerinde ara sıra iş bölümü yaptıklarını söyleyenlerin sayısı 155 kişide 54 kişiyle %34 orandadır. Erkekler orta ve nadir bir şekilde ev işlerine yardımcı olurken, kadınlar çok sık evde işbölümü olduğunu düşünmektedir. Erkeklerin çok sık şikkını işaretleme oranı %77'iken (n = 28) kadınların oranı %50'dir (n = 60) Anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p > 0.05$). Kardeşiyle eve dönüş saatinin yaklaşık olarak aynı olduğunu ara sıra (%24) ve sık olarak (%26) düşünenlerin yüzdeliği yaklaşık olarak aynıdır. Aralarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p < 0.05$). Kendisinden farklı cinsiyette kardeşi olan kadınların kardeşi ile eve dönüş saati sık olarak aynı %27 (n = 15) iken erkeklerin bu oran %35 (n = 6) ile sık işaretlemişlerdir.

Ailede son kararı arada hemcinsinin verdiğini düşünen erkeklerin oranı %38 iken (n = 14) kadınlarda bu oran %28'dir (n = 34). Genel tabloya bakıldığında kendine bir birey olarak güvenenlerde sıkı işaretleyenlerin sayısı 155 kişide 97 ile %62'dir. Kendine bir birey olarak çok sık güvenen erkeklerin oranı %66 (n = 24) iken kadınların %61' dir (n = 73). Kadın ve erkekler için sevgilisyle babasını tanıştırmaktan çekinenler genel olarak (n=60) %38 ken çekinmeyenler (n=54) %34'tür. Yapılan araştırmada kadınların %27'si (n = 33) sevgilileriyle babalarını tanıştırmaktan çok çekinirken, erkeklerin %33'ü (n = 12) sıklıkla çekinmez olarak belirlenmiştir. Eve geç geldiğinde olumsuz tepki alabileceğini düşünenler dağılıma uğramıştır. Sonuçlarda anlamlı bir farklılık yoktur ($p < 0.05$). Eve geç geldiğinde olumsuz tepki almaktan çekinen kadınlar %19 iken (n = 23) çekinen erkekler %5 (n = 2) oranındadır. Çocukluğunda karşı cinsle özdeşleşmiş oyunlar oynamasına izin verilen örneklemin oranı (n=110) %70'dir. Örneklemin (n=95) %61'i kardeşleri arasında adil harçlık dağılımı olduğunu düşünmektedir. Başarılarının ailesi tarafından desteklendiğini düşünenlerde "çok sık" işaretleyenler (n=112) %72'dir. "Çok sık" işaretleyen kadınlar (n=89) %74, erkeklerde ise bu oran %63 daha düşük çıkmıştır (n = 23). Küçük olan kardeşinin nadiren onları kısıtladığını düşünenler (n=94) %60'dır. Nadiren kardeşleri tarafından kısıtladığını düşünen kadınların oranı %85 erkeklerin ise %56'dır. Bunun yanında hemcinsleriyle de benzer oranlar görüldüğünden anlamlı bir farklılık yoktur. ($p > 0.05$).

Kendini evin dışında kontrol altında hisseden erkekler ve kadınlar dağılıma uğramıştır ve anlamlı bir farklılık yoktur ($n > .05$). Hissetmeyenlerin oranı (n=57) %36'dır. Kendilerini evden çıktığında kontrol altında çok sık olarak hissetmeyen

erkekler %41 (n = 15) iken kadınlar %35 (n = 42) daha yüzdelerindedir. Nadir olarak kontrol altına alınmamış hissedenden kadınlar ise %19' luk (n = 23) bir dilimi kapsamaktadır. Sosyal etkileşiminde hareketlerini belirlerken kendini sorumlu hissedendenler arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Örneklem yaklaşık olarak dağılmıştır. Ancak sosyal çevresi ile etkileşimlerinde hareketlerini belirlerken kendisini orta sorumlulukta hissedenden erkeklerin yüzdesi %36 ile çoğunlukta, kendisini sıklıkla sorumlulukta hissedenden kadınların yüzdesi %31 ile erkeklerden fazladır. Genele bakıldığında örneklemede aile içinde etkili rol oynadığını düşünenlerin yüzdeliği %29 (n=46) düşünmeyenlerden (n=11) %7 fazladır. Aile içinde alınan kararlarda etkili rol oynamadığını nadir olarak düşünen erkekler %41 ile çoğunlukta (n = 15), kadınlarda ise hiçbir zaman ve nadiren şikâyetlerine eşit oranda (%30) tercih edilmiştir. Eğitim hayatı boyunca ailesi tarafından desteklendiğini düşünenler (n=111) %71 oranındadır. Kadınlar kendilerinin eğitim hayatı boyunca ailesi tarafından desteklendiğini sık olarak %75 düşünmektedirler. Erkeklerde ise bu oran % 61'dir. Evden uzakta olunması ailesi tarafından sorun teşkil eder sorusuna yanıtlarda anlamlı bir farklılık yoktur ($p<.05$). Cevapların dağılımı birbirine yakındır. Evden uzakta olunması ise kadınlarda %18 çok sık sorun teşkil ederken (n = 22), erkeklerde ise bu oran %8'dir (n = 3). Kardeşlerimle arasında güç hiyerarşisi hiçbir zaman yoktur işaretleyenlerin oranı (n=70) %45 ile çoğunlukta ancak sık ve arada yoktur işaretleyenlerin oranı ise (n=49) %31'dir. Farklı cinsiyetten kardeşi olanlar cinsiyet bazında analiz edildiğinde kadınlarda kardeşiyle arasında bir güç hiyerarşisi olması düşüncesi nadiren %62 iken erkeklerde ise bu durumun nadiren %35 olduğu ortaya çıkmıştır. Eve giriş çıkış saatinin hiçbir zaman katı kurallarla belirlenmediğini düşünenlerin oranı (n=66) %42'dir. Erkeklerde bu oran (n=20) %55 kadınlarda ise soruyu cevaplayanların sayısı erkeklerin iki katından fazla olmasına rağmen (n=46) %38'dir. Hayallerinin desteklendiği bir ortamda büyüdüğünü nadiren düşünenlerin oranı (n=17) %10'dur. Hayallerinin desteklendiği bir ortamda büyüdüğünü nadiren düşünen erkekler (n=5) %8 iken, nadiren düşünen kadınların sayısı daha fazla olmasına rağmen (n=12) %1' lik dilimdedir. Zaman zaman özgürlüğüne engel olduğunu düşünenler arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($p<.05$) ve yaklaşık olarak dağılımları aynıdır. Sık ve çok sık olarak engel olduğunu düşünenlerin oranı (n=43) %56'dır. Sıklık ve çok sıklıkla özgürlüğüne engel olduğunu hissedenden kadınlar (n=37) %30'luk dilimdeyken erkekler (n=6) %16'lık bir dilimdedir. Ailesinde herkesin birbirine eşit aygı ve anlayış gösterdiğini düşünenlerde çok sıklıkla işaretleyenlerin oranı (n=70) %45'dir." Çok sık" l işaretleyen erkeklerin oranı (n=15) %41, kadınların oranı ise (n=55) %46'dır. Erkeklerin bu soruya olan toplam cevabı 36, kadınların ise 119'dur. Buna göre kadınlardaki diğer şikâyetlere dağılımının erkeklerle oranla daha fazla olduğu sonucuna ulaşılabilir.

10. Kardeşler arasında adil harçlık dağılımı vardır.		
1	4	2
2	4	2
3	12	7
4	18	11
5	95	61
Total	155	100.000
11. Başarılarım ailem tarafından desteklenir.		
1	2	1.290
2	1	0
3	8	5
4	28	18
5	112	72
Total	155	100.000
12. Küçük olan kardeşim genellikle beni kısıtlamaya çalışır.		
1	94	60
2	12	7
3	8	5
4	2	1
5	7	4
Total	155	100.000
13. Kendimi evin dışına çıktığımda ailem tarafından kontrol altına alınmış hissetmem.		
1	26	16
2	18	11
3	21	13
4	28	18
5	57	36
Total	155	100.000
14. Sosyal çevremle etkileşimimde hareketlerimi belirlerken kendimi eve karşı sorumlu hissederim.		
1	20	12
2	29	18
3	28	18
4	51	32
5	21	13
Total	155	100.000
Frequency Tables		
	Sıklık	Yüzdelik

1. Kız arkadaşlarımla görüşürken rahat izin alabilirim.		
2	1	0
3	8	5
4	25	16
5	116	74
Total	155	100.000
2. Erkek arkadaşlarımla görüşmek için rahat izin alabilirim.		
1	5	3
2	7	4
3	21	13
4	27	17
5	88	56
Total	155	100.000
3. Genelde ev işlerinde, bütün aile fertleri arasında iş bölümü vardır.		
1	8	5
2	28	18
3	54	34
4	29	18
5	32	20
Total	155	100.000
4. Kardeşimle eve dönüş saatimiz yaklaşık olarak aynıdır.		
1	9	5
2	20	12
3	38	24
4	24	15
5	41	26
Total	155	100.000
5. Ailede son kararı hemcinsim verir.		
1	23	14
2	22	14
3	48	30
4	28	18
5	27	17
Total	155	100.000
6. Kendime bir birey olarak güveniyorum.		

1	1	0.645
2	4	2
3	19	12
4	30	19
5	97	62
Total	155	100.000
7. Sevgilimle babamı tanıştırmaktan çekinmem.		
1	36	23
2	24	15
3	34	21
4	11	7
5	43	27
Total	155	100.000
8. Eve geç geldiğimde aile fertleri tarafından olumsuz bir tepki almaktan çekinirim.		
1	43	27
2	32	20
3	25	16
4	25	16
5	25	16
Total	155	100.000
9. Çocukluğumda karşı cinsle özdeşleşmiş oyunları oynamama izin verilmezdi.		
1	110	70
2	22	14
3	16	10
4	1	0
5	2	1
Total	155	100.000

Tablo 5

15. Akademik yönden başarılı olmanın evlenmekten daha öncelikli olduğunu düşünürüm.		
1	2	1
2	1	0
3	9	5
4	29	18
5	108	69
Total	155	100.000

16. Bir karar aldığımda ailemin bana güvendiğini hissedirim.		
1	7	4
2	3	1
3	25	16
4	43	27
5	71	45
Total	155	100.000
17. Aile içinde alınan kararlarda etkili rol oynamam.		
1	46	29
2	51	32
3	29	18
4	14	9
5	11	7
Total	155	100.000
18. Eğitim hayatım boyunca ailemin beni desteklediğini düşünürüm.		
1	2	1
3	14	9
4	24	15
5	111	71
Total	155	100.000
19. Evden uzakta olmam ailem için sorun teşkil etmez.		
1	25	16
2	22	14
3	30	19
4	29	18
5	45	29
Total	155	100.000
20. Kardeşimle/lerimle aramda güç hiyerarşisi vardır.		
1	70	45
2	24	15
3	25	16
4	7	4
5	4	2
Total	155	100.000
21. Hayallerimin desteklendiği bir ortamda büyüdüm.		

1	5	3
2	17	10
3	24	15
4	32	20
5	73	47
Total	155	100.000
22. Eve giriş ve çıkış saatlerim katı kurallarla belirlenmiştir.		
1	66	42
2	35	22
3	26	16
4	14	9
5	10	6
Total	155	100.000
23. Zaman zaman özgürlüğüme engel olduğunu hissederim.		
1	59	38
2	28	18
3	21	13
4	23	14
5	20	12
Total	155	100.000
24. Yakın çevremde başarılı kadınlar takdir görür.		
2	1	0
3	8	5
4	33	21
5	109	70
Total	155	100.000
25. Ailemde herkes birbirine eşit saygı ve anlayış gösterir.		
1	2	1
2	15	9
3	31	20
4	33	21
5	70	45
Total	155	100.000

Duygusal Şiddete Maruz Kalma Ölçeği

Aynı yaş grubundan olan (18-25) katılımcının duygusal şiddete maruz kalma derecesi 29 soruluk Duygusal Şiddete Maruz Kalma Ölçeği ile değerlendirilmiştir. Duygusal şiddete maruz kalma ölçeğinin normallik derecesinin Shapiro-Wilk değeri her iki durum için (kadın,erkek) $p < 0.001$ olduğu tespit edilmiştir. Spearman

korrelasyon katsayısı $r_p > 0.05$ $p < 0.05$ olarak saptanmıştır. Yaş ve duygusal şiddete maruz kalma ölçeğinde korrelasyon olmadığı tespit edilmiştir. [$F(7,131) = .36$, $p = .926$]

Tablo 6

ANOVA					
Duygusal	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1,065	7	,152	,356	,926
Within Groups	56,079	131	,428		
Total	57,144	138			

Tablo 7

Tests of Normality						
	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Ataerkil	,096	109	,014	,972	109	,023
Duygusal	,198	109	<,001	,810	109	<,001

a. Lilliefors Significance Correction

Tablo 8

Correlations				
Spearman's rho	2. Yaşınız		2. Yaşınız	Duygusal şiddet düzeyi
			Correlation Coefficient	
			1,000	-,025
			Sig. (2-tailed)	,774
		N	146	139
	Duygusal şiddet düzeyi	Correlation Coefficient	-,025	1,000
		Sig. (2-tailed)	,774	.
		N	139	139

Duygusal ölçeğe kadın ve erkek katılımcıların ayrı ayrı verdiği cevaplara bakıldığında anlamlı bir farklılığın olmadığı gözlemlenmiştir ($p < .05$).

Yetersiz olduğu hiçbir zaman hissetirilmediğini düşünenlerin tanımlayıcı istatistiğine göre oranı (n=79) %50'dir. Örenklemin çoğu fiziksel şiddete hiçbir zaman uğradığını düşünenlerin oranı (n=133) %85'dir. Ancak nadiren ve arada şıklarını işaretleyenlerin oranı (n=53) %33'dür. Kadınlarda nadiren ve arada işaretleyenlerin oranı (n=12) %9, erkeklerin oranı ise (n=5) %13'dür. Soruya cevap verenlerin sayısı kadınlarda 119, erkeklerde ise 36'dır. Erkeklerin sayısının kadınlara göre azlığına göre erkeklerin fiziksel şiddete uğrama oranı kadınlardan daha fazladır. Önem verdiği değerlere saygı duyulmadığını orta düzeyde hissedenlerin ortalaması (n=17) %10'dur. Kadınların ortalaması %12 (n = 15), erkeklerin oranı %5 (n = 2) dir. Başarılı olabileceği konularda arada önüne engel konduğunu düşünenlerin oranı (n=12) %7'dir. Kadınların oranı %10 (n = 12), erkeklerin oranı %0'dır. Erkekler nadir ve hiçbir zaman şıklarına daha çok dağılım sağlanmıştır. İletişimlerinde ima hissedenlerin nadir ve hiçbir zaman şıklarını işaretleyenlerin (n=108) %59'dur. İletişimlerinde ima hisseden erkeklerin (n=26) nadir ve hiçbir zaman (%71) şıkları kadınların (n=82) nadir ve hiçbir zaman şıklarından fazladır (%68). Aynı şekilde fiziksel şiddet göreceği konusunda tehdit edildiğini düşünenlerin oranı (n=141) %90'dır. Fiziksel şiddet göreceği konusunda tehdit edilen kadınların nadir ve hiçbir zaman cevapları (n=107) %89 iken, erkeklerin (n=34) %94 'dür.

Duygu ve düşüncelerini ifade etmekte hiç kısıtlanmadığını düşünenlerin ortalaması (n=100) %64'dür. Kadınlar (n=73) %61 iken erkeklerin yüzdesi %75 (n=27) ile daha fazladır. İstemediği şeyleri yapmakta arada baskı altında hissedenlerin oranı (n=14) %9'dur. Kadınların oranı %10 iken (n=13) erkeklerde bu oran %2 dir. (n=1). Hiçbir zaman adaletsizliğe uğramadığını ve nadiren çeşitli durumlarda adaletsizliğe uğradığını düşünenlerin ortalaması (n=120) %81'dir. Kadınlar çeşitli durumlarda erkeklere nazaran daha çok adaletsizliğe uğradığını düşünmektedir. Nadir ve hiçbir zaman şikkını işaretleyen erkekler %80 (n=29) iken kadınlarda oran %75 dir. (n=91) Manevi olarak hiçbir zaman yıpratıldığını düşünmeyenlerin ortalaması (n=112) %72'dir. Kadıların hiçbir zaman manevi olarak yıpratılmadığını düşünenlerin oranı %52 (n=62) erkeklerden (%63) fazladır. (n=23) Manevi olarak yıpratıldığını düşünenlerin genel oranı (n=85) %54'dür. Manevi olarak yıpratıldığını düşünen kadınların oranı %7, erkeklerden %2 daha fazladır. Öz güvenimi olumsuz etkileyecek tavırlara maruz kalıyorum sorusuna cevapların arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Ancak (n=85) %54'ü hiçbir zaman şıklarını işaretlemiştir. Konuştuklarının arada inkar edilerek yalancı durumuna düşüklerini düşünenlerin oranı (n=19) %12'dir. Kadınların oranı %14 (n=17) iken erkeklerin oranı (n=2) %5 dir.

Erkeklerin kendilerine genellikle maddi yük getirdiğini düşündüğü olayların yaşanmasına %12 (n=4) iken kadınlarda bu durum %6 dır (n=8). İftiraya uğradığını düşünen kadınların yüzdeleri erkeklerle yaklaşık olarak aynıdır. Davranışlarının nadiren taklit edildiğini düşünenlerin oranı (n=31) %20'dir. Kadınların nadiren davranışlarının taklit edildiğini düşünme oranı (n=21) %17, erkeklerin oranı ise (n=10) %27'dir. Erkekler kadınlara göre %10 daha fazla nadiren davranışlarının taklit edildiğini düşünmektedirler.

Maddi yük getirecek olaylar yaşatıldığını sıklıkla hissedenlerin oranı (n=8) %5'dir. İftiraya uğradığını nadiren düşünenlerin oranı (n=127) %81'dir. Kadınlarda hiçbir zaman iftiraya uğradığını düşünme oranı (n=99) %83'dür. Erkeklerin sayısı ise kadınlara oranla çok daha az olmasına rağmen (n=28) %77'dir. Bu durumda kadınlar erkeklere göre daha çok diğer seçenekleri işaretlemiştir. Erkekler kadınlara göre daha çok iftiraya uğramadıklarını hissetmişlerdir. Ancak örneklem sayısı az olduğundan anlamlı bir farklılık yoktur. ($p<.05$).

Hiçbir zaman kendilerini maddi olarak kullanıldığını hissetmeyenlerin oranı (n=122) %78'dir. Erkeklerin hiçbir zaman kendilerini maddi olarak kullanıldığını hissetmeyenlerin oranı (n=25) %69, kadınların oranı ise (n=97) %81'dir. Kadınlar erkeklere göre kendilerinin daha az maddi olarak kullanıldığını düşünmektedir.

Tehditkar davranışlarla sık ve çok sık karşılaşanların oranı (n=5) %2'dir. Kadınlar erkeklere nazaran daha çok tehditkar davranışlara maruz kaldığını belirtmiştir. Kadınların sık ve çok sık şıkları %7 (n=9) iken erkeklerin bu oran %2 dir. (n=1) Bunun yanında sözlerinin sık ve çok sık olarak kesildiğini düşünenlerin oranı (n=13) %7'dir. Kadınlar kendilerinin sözlerinin genelde daha sık olarak kesildiğini düşünmektedirler. Sık orta ve çok sık seçenekleri kadınlar tarafından %24 (n=30) olarak doldurulmuşken, erkekler tarafından %16 (n=20) olarak doldurulmuştur. Boyun eğmesi için gözdağı verildiğini hiçbir zaman düşünmeyenlerin oranı (n=115) %74'dür. Erkekler boyun eğmek için kendilerine gözdağı verildiği düşüncesini %77 (n=28) oranla hiçbir zaman olarak işaretleseler de kadınlar sık olarak bu düşünceye erkeklerden %5 (n=2) daha fazla katılmaktadırlar.

Kendileriyle hiçbir zaman öfkeli bir ses tonuyla konuşulmadığını düşünenlerin oranı (n=67) %43'tür. Kadınlar kendileriyle öfkeli bir ses tonunda konuşulduğu sorusuna erkeklere nazaran %12 daha az hiçbir zaman şıkkını işaretlemiştir. Kadınlar %36 oranla erkeklere göre nadir şıkkını daha fazla işaretlemişlerdir. Hakkında bazı söylentilerin dolaştığına tanık olanların oranı (n=5) %3 olarak saptanmıştır. Erkeklerin oranı %10 kadınlardan daha fazladır. Sosyal ortamlarda gülünç duruma düştüğünü düşünenlerin oranı nadiren (n=23) %14'tür. Erkeklerin oranı kadınlara göre %7 daha fazladır. Psikolojik sorunluymuş gibi muamele gördüklerini nadiren hissedenlerin oranı (n=29) %18'dir. Erkekler kadınlara nazaran %11 daha sık kendilerinin psikolojik sorunluymuş gibi muamele gördüklerini düşünmektedir. Sürekli eleştirildiklerini çok sık düşünenlerin oranı (n=13) %8'dir. Kadınlar erkeklere göre %4 daha sık sürekli eleştirildiğini düşünüyor. Erkeklerin oranı (n=2) %5, kadınların oranı ise (n=11) %9'dur. Şıklara sağılım söz konusudur ve az sayıda erkek olduğundan anlamlı bir farklılık yoktur ancak hiçbir zaman şıkkını işaretleyen erkeklerin oranı (n=21) %58 kadınlardan (n=55) %46 fazladır. Kadın katılımcılar sayılarının fazla olmasına rağmen diğer şıklara dağılımı daha fazla yapmıştır. Bu nedenle kadınların eleştirildiklerine dair hisleri erkeklerden daha fazladır.

Tablo 9

Frequency Tables		
	Sıklık	Yüzdelik
1. Bana yetersiz olduğum hissettiriliyor.		
1	79	50
2	37	23
3	16	10
4	14	9
5	5	3
Total	155	100.000
2. Fiziksel şiddete uğruyorum.		
1	133	85
2	13	8
3	4	2
4	1	0
Total	155	100.000
3. Önem verdiğim değerlere saygı duyulmuyor.		
1	71	45
2	44	28
3	17	10
4	8	5
5	11	7
Total	155	100.000
4. Başarılı olabileceğim konularda önüme engeller konuluyor.		
1	109	70
2	24	15
3	12	7
4	3	1
5	3	1
Total	155	100.000
Frequencies for 5. İletişimlerimizde ima hissediyorum.		
1	70	45
2	38	24
3	24	15
4	6	3
5	13	8
Total	155	100.000

6. Fiziksel şiddet göreceğim konusunda tehdit ediliyorum.		
1	132	85
2	9	5
3	6	3
4	2	1
5	2	1
Total	155	100.000
7. Duygu ve düşüncelerimi ifade etmem kısıtlanıyor.		
1	100	64
2	31	20
3	8	5
4	5	3
5	7	4
Total	155	100.000
8. İstemediğim şeyleri yapmam için baskı altında kalıyorum.		
1	90	58
2	36	23
3	14	9
4	8	5
5	3	1
Total	155	100.000
9. Çeşitli durumlarda adaletsizliğe uğruyorum.		
1	69	44
2	51	32
3	12	7
4	11	7
5	7	4
Total	155	100.000
10. Tehditkar söylemlerle karşılaşıyorum.		
1	112	72
2	19	12
3	10	6
4	5	3
5	4	2
Total	155	100.000

11. Manevi olarak yıpratılıyorum.		
1	85	54
2	25	16
3	16	10
4	13	8
5	12	7
Total	155	100.000
12. Özgüvenimi olumsuz etkileyecek tavırlara maruz kalıyorum.		
1	86	55
2	24	15
3	21	13
4	10	6
5	10	6
Total	155	100.000
13. Konuştuklarımızı inkar ederek yalancı durumuna düşürülüyorum.		
1	105	67
2	21	13
3	19	12
4	3	1
5	3	1
Total	155	100.000
14. Arkadaşlarımın jest, mimik ve bakışlarını aşağılayıcı buluyorum.		
1	98	63
2	37	23
3	8	5
4	7	4
5	1	0
Total	155	100.000
15. Davranışlarım taklit ediliyor.		
1	79	50
2	31	20
3	29	18
4	8	5
5	4	2
Total	155	100.000
16. Bana maddi yük getirecek olaylar yaşatılıyor.		
1	127	81

2	15	9
3	1	0
4	8	5
Total	155	100.000

17. İftiraya uğruyorum.		
1	127	81
2	13	8
3	7	4
4	3	1
5	1	0.645
Total	155	100.000
18. Maddi olarak kullanılıyorum.		
1	122	78
2	20	12
3	7	4
4	2	1
Total	155	100.000
19. Tehditkar davranışlarla karşılaşıyorum.		
1	127	81
2	13	8
3	6	3
4	4	2
5	1	0.645
Total	155	100.000
20. Konuşurken sözüm kesiliyor.		
1	65	41
2	49	31
3	24	15
4	10	6
5	3	1
Total	155	100.000
21. Boyun eğmem için gözdağı veriliyor.		
1	115	74
2	15	9
3	8	5

4	10	6
5	3	1
Total	155	100.000
22. Gözümün korkması için hafif fiziksel şiddete uğruyorum.		
1	142	91
2	3	1
3	5	3
5	1	0
Total	155	100.000
23. Benimle öfkeli bir ses tonuyla konuşuluyor.		
1	67	43
2	50	32
3	19	12
4	7	4
5	8	5
Total	155	100.000
24. Hakkımda bazı söylentilerin dolaştığına tanık oluyorum.		
1	103	66
2	24	15
3	14	9
4	5	3
5	5	3
Total	155	100.000
25. Sosyal ortamlarda gülünç duruma düşürülüyorum.		
1	116	74
2	23	14
3	9	5
4	1	0
5	2	1
Total	155	100.000
26. Psikolojik sorunluymuşum gibi muamele görüyorum.		
1	104	67
2	29	18
3	8	5
4	5	3
5	5	3

Total	155	100.000

27. Özelliklerimle alay ediliyor.		
1	96	61
2	36	23
3	13	8
4	3	1
5	3	1
Total	155	100.000
28. Sürekli eleştiriliyorum.		
1	76	49
2	43	27
3	12	7
4	6	3
5	13	8
Total	155	100.000
29. Aşağılayıcı bakışları üzerimde hissediyorum.		
1	119	76
2	19	12
3	6	3
4	2	1
5	5	3
Total	155	100.000

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmada kadınların duygusal şiddete maruz kalma ve ataerkil aile yapısına sahip olma düzeyi arasında istatistiksel bir anlamlılık katılımcı sayısının azlığından dolayı bulunamamıştır. Çalışmanın duygusal şiddet hakkında bir ön çalışma olması amaçlanmıştır. Araştırmaların ışığında, ailedeki ataerkillik düzeyi ile maruz kalınan duygusal şiddet arasında bir ilişki saptanıp, katılımcı sayısının azlığından dolayı ilişkinin yönü belirlenemeyip bununla birlikte bir genelleme yapılamamaktadır.

Verilere göre erkekler duygusal şiddet ölçeğindeki sorulardan başkalarının düşüncelerine kadınlara göre daha çok değer vermektedirler. Özelliklerimle alay ediliyor psikolojik sorunluymuş gibi muamele görüyorum ve sosyal ortamlarda gülünç duruma düşüyorum sorularına erkeklerin verdiği cevapların sıklığı kadınlardan daha fazladır. Yeditepe Üniversitesi öğrencileriyle yapılan bu çalışmada örneklemin demografik özellikleri de dikkate alındığında ataerkil aile yapısının seviyesinin artması kadınların akademik anlamda desteklenmesinin önünde bir engel olmadığını göstermektedir. Ataerkil aile yapısına sahip bireylerdeki ataerkil özelliklerden olan ekonomik beklenti kadınlara göre erkeklerde daha fazladır. Kadınların akademik olarak desteklenmesi örneklemelere göre ailedeki ataerkillik seviyesinden bağımsız bir durumdur. Ataerkil aile düzeni örneklerinden kadınların etkilendiği koşullar daha çok insan ilişkileri üzerine olduğu tespit edilmiştir. Sosyal çevresiyle olan etkileşiminde kadınlar kendini erkeklere nazaran daha kontrol altına alınmış hissetmektedirler. Bunun yanında sevgilisiyle babasını tanıştırmaktan çekinenlerin oranı kadınlarda erkeklere nazaran çok daha fazla olduğu saptanmıştır. Erkeklerde ise ataerkil aile yapısına sahip olma düzeyinin etkilerinin kendilerinden ekonomik beklenti, çevreden gelen baskı gibi toplumsal rollerin getirdiği davranışlarla saptanmıştır. Kadınların toplumsal ataerkil kurallarla belirlenmiş cinsiyetçi rolün etkisi olarak, önceliği çocuk bakımı olduğundan, iş hayatına aktif bir şekilde katılmakda zorluk yaşayıp erkeklere göre daha az iş tecrübesi sahibi olmaktadırlar. (Özçatal, 2011). Kadınlara yüklenilmiş çocuk bakımı rolü gibi erkeklere de kendi isteğinin dışında yüklenen maddi beklenti kaynağı rolü, erkeklerin başkalarının düşüncelerini benimseyen yapıya bürünmeleri ve ataerkil yapının benimsediği roller daha çok destekler. Toplumun sosyo-demografik özelliklerinin kadınların şiddete uğrama oranları ile ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Bu nedenle de çalışmamızın ilk düzeyinde demografik sorular yöneltilmiştir. Ataerkil toplumun atasözlerinden biri olan “kızını dövmeyen dizini döver” söylemi bu kültür hakkında bazı ipuçları göstermektedir. Kırklareli’nde yapılan bir çalışmada, 396 kadın katılımcının %29.5’u duygusal şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Aynı çalışmada, eğitim düzeyi yükseldikçe şiddet oranının düştüğü gözlemlenmiştir (Yanık, Hanbaba, Soygür, Ayaltı, Doğan, 2014). Bu noktadan ilerleyerek, çalışmamız Yeditepe Üniversitesi öğrencileri katılımcılardan oluşmuştur ve lisans eğitim düzeyindeki kişilerin maruz kaldığı ataerkillik ve duygusal şiddet incelenmek istenmiştir. Kadınların meslek sahibi olsalar da ev işlerindeki sorumluluklarının, evde yaşayan diğer erkek veya erkeklerden daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Bu durumun sebebi, insanların çocukluğundan itibaren cinsiyetine göre belirlenmiş olan kalıplaşmış görevleridir. Çalışmada da bu nedenle ev işlerindeki görev paylaşımıyla ilgili soru yer almaktadır (Korkmaz, 2018). Trabzon’daki ataerkil kültürü inceleyen bir çalışmada belirtildiği üzere, erkek çocuklar küçüklüklerinden itibaren kadınsı olmaktan uzak kalarak yetişirler. Örneğin ataerkil kültüre göre “kadın gibi” evde oturmak kadınsı bir kalıptır. Ayrıca aynı çalışmada, ailedeki kız kardeşlerin erkek kardeşlerle kıyaslandığında hiçbir özgürlüklerinin olmadığı bir örnek verilmiştir (Yavuz, 2015). Bunlardan yola çıkarak çalışmamızın ataerkillik ölçme düzeyinde cinsiyet rolleri ile ilgili sorular bulunmaktadır. Ataerkil düzenin vermiş olduğu cinsiyet rollerini hala benimseyen ve ev içindeki görevlerin kadınlara ait olduğunu düşünen kadınların oranı %25’tir. Ataerkilliğin vermiş

olduğu roller değişmese de, kadınların yaşadıkları yerin kırsal ya da şehir olması, mesleki durum, eğitim durumu gibi faktörler cinsiyet rollerindeki istatistikleri etkilemektedir (Lale, 2004). Bu nedenle de çalışmamızdaki katılımcılar Yeditepe Üniversitesi öğrencileri olarak belirlenmiştir. Ataerkillik bağlamında kadın hükümlüler hakkında yapılan bir çalışmada, kadın hükümlüler duygusal istismara maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Hükümlüler, erkek kardeşe yapılan ayrımcılıktan ve evin bütün sorumluluğunun kendilerine ait olduğundan bahsetmişlerdir (Akgün, 2018). Bu noktadan yola çıkarak, çalışmamızda kardeşlerle ilgili sorulara yer verilmiştir.

Duygusal şiddetin cinsiyet veya eğitim düzeyinden bağımsız olarak geliştiği saptanmıştır. Ataerkilliğin etkileri kadınları daha fazla etkiliyor olarak düşünülse de erkeklerinde toplumun söylediklerine ve dayattıklarına bağlı bireyler olmasına neden olur.

KAYNAKÇA

1. Akgün , R. (2018). Cinsiyete Dayalı Patikalar Yaklaşımı Ve Ataerkillik Bağlamında Kadın Hükümlüler. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 1-17.
2. Altay, S. (2019). Ataerkillik ve Kadının İkincilliği; Kuramsal Bir Analiz. *e-Şarkiyat İlimi Araştırmalar Dergisi*, 417-427.
3. Korkmaz, S. (2018). Ataerkil Kültürel Yapının Ailedeki İşbölümüne etkileri : Niğde Örneği. 1-85.
4. Lale , M. İ. (2004). Türk Aile Düzeni ve Aile İçi İlişkiler. 1-110.
5. Yanık , A., Hanbaba, Z., Soygür, S., Ayaltı, B., & Doğan , M. (2014). Kadına Yönelik Şiddet Davranışlarının Değerlendirilmesi: Türkiye'den Kanıt. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 1-8.
6. Özçatal, E. Ö. (2011). *Ataerkillik, Toplumsal Cinsiyet ve Kadının Çalışma Yaşamına Katılımı* . Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi , 1 (1) , 21-39 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/ckuiibfd/issue/32888/365347>
7. Şahinde Yavuz, "Ataerkil egemen erkeklik değerlerinin üretiminde kadınların rolü: Trabzon örneği" *Fe Dergi* 7, no. 1 (2015), 117-130

41-TÜRKİYE'DE KADIN CİNAYETLERİNDE KULLANILAN YÖNTEMLER VE BU YÖNTEMLERİN DETAYLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME: KULLANILAN YÖNTEMLERİN CİNAYET ÇÖZÜMLEMEDEKİ ÖNEMİ

Burçak Ünal Colorado State University Criminal Justice and Law Enforcement Administration

E-mail: burcak.unal@csuglobal.edu ORCID: 0000-0001-5840-1606

TÜRKİYE'DE KADIN CİNAYETLERİNDE KULLANILAN YÖNTEMLER VE BU YÖNTEMLERİN DETAYLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Özet

Suç ve suçlunun psikolojisini anlamak failin dürtülerini yakından incelemeyi gerektirir. Bu nedenle failin ya da failerin cinayeti işlerken kullandıkları yöntemleri ve araçları bilmek hayati önem taşımaktadır. Çözüme giden yolda bulunan her ayrıntı, keşfedilen her yeni delil ve bunların doğru analizleri cinayet çözümlemenin temelini oluşturmaktadır. Cinayet cinayeti işleyen ve cinayete kurban giden arasında gerçekleşen kapalı bir kutudur. Maktûlün öldürülüş şekli bize faili tanıma şansı verir. Cinayet silahı ve bu silahın seçiminin bize fail-maktûl ilişkisinin arasındaki bağı anlama imkanı verdiği bilimsel araştırmalarca da kanıtlanmış bir durumdur. Ülkemizde ve dünyada sürekli yükselen bir grafik çizen cinayet olgusu özel birimler oluşturularak çözülmeye ve temel sebepleri anlaşılmaya çalışılmaktadır. Bu çalışma Türkiye'de 2021 yılında işlenen kadın cinayetlerinde kullanılan öldürme yöntemlerini, bu yöntemlerin kullanım şekillerini, altında yatan psikolojiyi ve şiddetin derecesini incelemiştir. İnceleme vakalar üzerinden yapılmış ve 2021 yılını kapsayacak bir arşiv araştırması metodolojisi kullanılmıştır. Toplam 234 vaka üzerinden inceleme yapılmıştır. Vakalarda suç aleti ve öldürülme şeklinin bulunmuş olması referans alınmıştır. Araştırmada, şiddetten ölen kadınlar için dijital anıt ismiyle oluşturulmuş bir internet sitesinin arşivinden (www.anitsayac.com) ve çeşitli gazete haberlerinden yararlanılarak sağlanması yapılmıştır. Araştırma kapsamında toplam 234 cinayetin 112'sinin ateşli silahlarla, 65'inin bıçakla, 14'ünün darp, 19'unun boğma, 2'sinin yakılarak, 5'inin ipe ası ve 2'sinin işkence uygulanarak öldürüldüğü saptanmıştır. Kullanılan öldürme metodlarını ve bunların alt yapılarını derinlemesine inceleyen bu çalışmanın, faili meçhul dosyaların çözümünde ya da gelecekte işlenmesi muhtemel cinayetlerin önlenmesinde etkili olması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadın Cinayetleri, öldürme yöntemleri, şiddet, cinayet silahı.

METHODS USED IN WOMEN'S MURDERS IN TURKEY AND A REVIEW OF THE DETAILS OF THESE METHODS

Abstract

Understanding the crime and the psychology of the criminal personality requires a closer look at the offender's impulses. Therefore, it is vital to know the methods and tools used by the offender or offenders in the process of committing the murder. Every detail on the path to the solution, every new evidence discovered, and their accurate analysis are the basis of solving the murder. Homicide is a closed box between murderer and victim. The way the victim was killed gives us a chance to identify the perpetrator. It's also proven by scientific research,

where the murder weapon and the choice of this weapon allow us to understand the connection between the perpetrator-victim relationship. The murder phenomenon, which is constantly drawing a rising graphic in our country and in the world, is being try to solved by special units and try to understood the root of causes of crime. This study examined the methods of killing used in women's murders in Turkey in 2021, the use of these methods, the degree of underlying psychology and violence. An archive research methodology, conducted through cases, covering 2021 years, has been used. A total of 234 cases have been investigated. The cases reference the fact that the crime weapon and the motivation. The research utilized the archive (www.anitsayac.com) and various newspaper for women who died of violence. The research included a total of 234 murders, 112 with guns, 65 with knives, 14 of them battered, 19 of them strangled, 2 of them burned. it has been determined that 5 of them were killed by the rope and 2 of them were tortured. This study, which examines the methods of killing used and their infrastructure in-depth, is intended to be effective in resolving unsolved files or in preventing possible murders in the future.

Keywords: Female murders, femicide, methods of killing, violence, murder weapon.

Giriş

Cinayet tüm suçlar içinde şiddetin en üst noktasıdır. Tedbirsizlik sonucu ya da kazara işlenen cinayetler dışında, bir çok disiplinle neden yapıldığına dair sebep aranan çok değişkenli bir olgudur. Cinayet suçunu işlemenin sebepleri araştırmacılar tarafından yıllardır araştırılmakta ve bir sebep sonuç ilişkisine bağlanmaya çalışılmaktadır. Cinayet işlemenin çevresel etkilerine baktığımızda küçük yaşta yaşanan istismar öyküsü, aile içi şiddet, toplumdan itilme ve başarısızlık öykülerinin yanısıra biyolojik olarak genetik yatkınlık gibi faktörlerin de etkili olduğu düşünülmektedir (Tiihonen, Rautiainen, Ollila, Repo-Tiihonen, Virkkunen, Palotie & Paunio, 2015). Fakat üstünde bulunduğu oynak zemin cinayet işlemenin nedenlerini net olgulara bağlamamıza engel olmaktadır. Bir cinayet soruşturmasında, kullanılan silahı, maktülün öldürülme şeklini ve kullanılan şiddetin dozunu bilmek ve anlamak failin profil analizini oluşturabilmek için büyük önem taşımaktadır. Failin seçtiği öldürme yönteminin ve buna bağlı olarak kullandığı silahın altında yatan psikolojik nedenler cinayet çözümlemenin en önemli safhalarından biri olmasına rağmen literatürde bu konu hakkında hala yeterli çalışma yapılmadığı görülmektedir. Cinayetleri kategorilendirip genel bir çatı altında toplayıp tek bir fail profili oluşturmak ve olayları buna bağlı olarak çözmeye çalışmak yerine her cinayeti kendi dinamiğine uygun şekilde yorumlamak faili tespit açısından daha doğru bir adım olacaktır. Suç psikolojisi ve ilişkili suç davranışı geniş bir yelpazede incelenmeli ve soruşturmayı sıralı bir liste haline getirmekten ziyade her olay mahalline özgü bir metodoloji oluşturmanın önemi vurgulanmalıdır. Suç mahalline bakmak ve ne kadar planlama içerdiğini öğrenmek resmi çizmemize yardımcı olur, modus operandi olayları birbirine bağlamamıza yardımcı olur ve fiziksel kanıtlar ise tüm büyük resmi desteklemeye yardımcı olur. Sonuç olarak her olayın davranışsal analizinin çok iyi bir şekilde yapılması ve bu analizlerin fiziksel kanıtlarla kusursuzca eşleştirilmesi olayın çözümünde ve failin yakalanmasında hayati önem taşımaktadır.

Şiddet ve Saldırganlık Davranışı

Saldırganlık, öfke duygusunun açığa çıkmasıyla beraber kontrol edilemeyen davranıştır. Kontrol edilemeyen saldırganlık ve şiddet davranışı toplumlarda ciddi bedellere sebep olur. Şiddetin psikolojik kökenine ilişkin çeşitli kuramsal yaklaşımlar mevcuttur.

Davranışçılara göre şiddet öğrenilen bir davranıştır, engellenme-saldırganlık varsayımcılarına göre ise şiddet içgüdüsel değil engellenme sonucu ortaya çıkan bir güdüdür. Bireyin gelişimi esnasında önüne konan engeller onu zorunlu olarak topluma ayak uydurmaya yönlendirir. Bu yönelim zamanla bireyi kendinden uzaklaştırır ve kendine yabancılaştırır. Bu baskının altında ezilen birey engellendikçe onu güdülerini şiddete iter (Bandura, 1973). İç güdücülere göre ise şiddet bir iç güdüdür ve dış uyaranlara karşı bir tepki sonucu olması gerekmez (Güleç, Topaloğlu, Ünsal & Altıntaş, 2012). Konrad Lorenz, Sigmund Freud ve Donald Woods Winnicott'a göre saldırganlık davranışı doğuştandır. Bu kuramcılara göre iç güdüsel olan şiddet gerekli koşulları bulduğunda insanın içinden çıkmayı bekleyen bir canavar gibidir (Fromm, 1993). Aslında şiddeti tek bir kuramla açıklamak yeterli olmayacaktır. Bu yüzden tüm kuramların ışığında sosyal, biyolojik ve psikolojik bakış açılarıyla çok yönlü olarak bu olguyu ele almak daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

İnsanlar doğumlarından itibaren kendileriyle kurulan ilişkilerin yansımalarıdır. Özellikle 0-6 yaş arası dönem insan hayatındaki kişilik gelişimi açısından en kritik dönemdir (Güneş, 2017). Bu dönemde yaşanan travmalar çocuğun öfke, saldırganlık ve sosyal olarak geri çekilme geliştirmesine ve bunun sonucu olarak dış dünyayı ve insanları güvenilmez olarak tanımlamasına sebep olur. Kasten adam öldürme suçu işlemekten hükümlü 100 kişi üzerinde "çocukluk çağı travmalarının hükümlü olma durumunu ne denli etkilediği" konusunda bir araştırma yapılmış ve bu araştırmanın sonucunda öfke duygusunun çocukluk çağı travmasıyla yakından ilişkili olduğu saptanmıştır. Ek olarak bu travmatik deneyimlerin suç ve suç davranışı üzerinde risk faktörü olduğu görülmüştür. Tüm bunların ışığında, travmatik çocuğun benlik saygısını kaybetmesi sonucunda ise somatizasyon bozuklukları, kişilik bozuklukları, şiddete başvurmada artış, cinsel bozukluklar, sosyal iletişim kurmada sorunlar gibi zincirleme oluşan ve birbirini tetikleyen durumlar baş gösterir (Öztürk, 2020). Corder ve arkadaşlarının 1976'da ailesel faktörler üzerine yaptıkları çalışmanın sonuçları bize, genç katillerin geçmişlerinde fiziksel istismar, cinsel istismar, bakıcının durumunun/ikametinin istikrarsızlığı, babanın yokluğu, ebeveyn alkol/uyuşturucu kullanımı, ebeveyn psikiyatrik geçmişi, kriminal geçmişi ve aile içi şiddet dahil sekiz olumsuz ailesel faktör göstermektedir. Çocuğa fiziksel istismar ve evde şiddete tanık olmak ise en en önemli iki faktör olarak başı çekmektedir. Fiziksel istismar ve şiddete maruz kalma iki farklı şekilde etkilemiş olabilir. İlk olarak, istismar ve şiddetin yaygın olduğu evlerde yaşayan çocuklar, bakıcılardan yeterli bakım ve sosyalleşmeyi deneyimleyemeyebilirler (Corder, Ball, Haizlip, Rollins & Beaumont, 1976). Zamanla, bu çocuklar, engellendiklerinde periyodik olarak saldırgan patlamalarla sonuçlanan, anında tatmin kaynakları arayabilir. İkincisi, evdeki şiddet, modelleme ve normalleştirme etkileri üretebilir (Sorrells, 1977). Travma yaşamamış çocuklarda problem çözme becerisi iletişim kurarak, sosyalleşerek gelişirken travmatik bireylerde problem çözümü için iletişim kurmak yerine daha saldırgan tutumlar ön plana çıkar. İlerleyen yaşlarda ise bu davranış iyice pekiştirilerek karakter buna göre şekillenir. White ve Widom'un 2003 yılında yaptığı çalışmanın sonuçları bize aile içinde şiddete tanık olan ya da şiddete maruz kalan çocukların ileride kendi eşlerini de suistimal etme oranlarının çok yüksek olduğunu göstermiştir (White & Widom, 2003). Dolayısı ile çocuklukta yaşanan şiddete dayalı travmalar ilerleyen zamanlarda büyük olasılıkla etrafa karşı şiddete dönüşürler (Mihalic & Elliott, 1997).

Ergenlik ve sonrasında, sorun çözmedeki yetersizlik, iletişim kurmada yaşanan zorluk, mantıklı karar vermede başarısızlık ve tüm bunların getirisi olan sosyalleşememe ve yalnızlaşma bu tür bireylerdeki şiddeti iyice körükleyebilir (Güleç ve ark., 2012). Madde kullanım öyküsüne bakıldığında ise bu tür bireylerde kadınların %50 si, erkeklerin ise %31 inde çocukluk çağı fiziksel ve cinsel istismarı olduğu görülmüştür (Clarke, Stein, Sobota, Marisi & Hanna, 1999). Tüm bunların ışığında, iç güdücülerin penceresinden baktığımızda

saldırganlığın doğuştan varolduğu iddiası bir noktaya kadar doğruluk taşımaktadır. Diğer yandan insan öğrenen bir varlıktır ve sosyal öğrenme kuramcılarına göre şiddet öğrenilip geliştirilebilen bir olgudur. Bunun en güzel örneği olan “Bandura” deneyi şiddetin görerek ve öğrenilerek geliştirilebilen bir olgu olduğunu güçlü bir şekilde desteklemiştir. *“Öğrenme iki yönlüdür: biz çevreden öğreniriz ve çevre de bizim eylemlerimiz sayesinde kendisini değiştirir”* (Bandura & Walters, 1977). Saldırganlık olgusunun içeriğine baktığımızda küçük yaşlarda aile içinde başlayan istismarlar psikolojik olarak ciddi travmalara, ergenlikte davranış bozukluklarına, kin ve nefret duygularının körüklenmesine ve bu duyguların suistimale uğrayan çocuk tarafından zaman geçtikçe normalleştirilmesine sebep olurlar. Hatta bu davranışlar çocuk tarafından kopyalanır ve hayatı boyunca çeşitli şekillerde devam ederler. Yani, doğuştan da varolan şiddetin nasıl sergileneceğini belirleyen otorite toplum ve ailedir.

Cinayet İşlemenin Psikolojisi

Bazı insanlar öfkelerini ve hayal kırıklıklarını yönetebilir ve yıkıcı eylemlere dönüştürmezler. Bazı insanlar ise bu duyguları yönetebilecek kadar yeterli değildirler. İşte bu yetersizlik ve kontrolsüz öfke kimi zaman fiziksel saldırı ya da fiziksel şiddetin en üst noktası olan cinayete kadar uzanır. Bir çok cezaevinde yapılan araştırmalar bize adam öldürme ve yaralama suçlarının anlık öfke kontrolü kaybı ile gerçekleştiğini göstermektedir (Mertoğlu, 2020). Genel olarak baktığımızda insanları kötülüğe yönlendiren üç ana motivasyon bulunmaktadır. Bunlar, para hırsı, cinsellik ve güç arayışıdır. Cinayet senaryolarına baktığımızda da bu üç ana unsurdan birini yada daha fazlasını görmekteyiz (Myers, Husted, Safarik & O'toole, 2006). Bir cinayeti çözümlerken ön plandaki bu itici unsurların yanı sıra sahne arkasındaki karakterlerin de iyi anlaşılması gerekmektedir. Örneğin çocukluk ve ergenlik çağı travmaları bu sürecin şekillenmesinde en önemli aktörlerdendir (Öztürk, 2020). Yapılan bir çok araştırma da bize bu konuda net veriler sağlamaktadır.

Cinayet işlemenin psikolojisini anlamak için en derinde yatan sorunla bu sorunun yarattığı sonuç arasında iyi bağlantılar kurmak gerekmektedir. Failin bu suçu işlerken onu tetikleyen dürtülerinden, kullandığı cinayet aletine ve bunu kullanım şekline kadar çok dikkatli bir şekilde yorumlamak cinayet sebebini anlamada ve dolayısı ile cinayeti çözümleme de çok büyük yarar sağlamaktadır. “Cinayet şiddetli bir duygusal patlamayla anlık gelişebilir ya da üzerine düşünülmüş ve planlanmış bir eylemi gerçekleştirmek şeklinde olabilir” (Canter, Dönmez, Başer & Güler, 2011). Yani yaşanan duygusal süreçler ve bu süreçlerin kişilerdeki tezahürü farklıdır. Her cinayetin kendine özgü dinamikleri vardır ve bu dinamikler fail ile maktül arasında olay anında gerçekleştiği için gizemlidir. Fakat olay sonrasında maktülün öldürüş şekli ve öldürme esnasında maktüle karşı olan şiddetin derecesi bu gizemin anlaşılması ve failin analizi açısından çok büyük ip uçları sağlamaktadır. Failin iç dünyasındaki gizemi anlamak için cinayetin oluş anından geriye doğru gitmek ve buna sebep olan öncüyü ya da öncülerini bilmek önemlidir. Suçun kökleri genellikle daha önceki kötü deneyimlere dayalıdır (Canter ve ark., 2011). Kötü deneyimler zamanla normal davranışların yerini alır ve sıradan duygular haline gelir. Suçlu zihin herhangi bir problemle karşılaştığı zaman çözüm olarak konuşmak ya da anlaşmak yerine çözümü kendince normalleştirdiği şiddet duygusunda arar. Buna maruz kalan şiddet mağduru da yine aynı süreci yaşar ve bu döngü devam eder. Kaufman ve Zigler’in (1987) Suistimal Edilmiş Çocuklar İleride Suistimal Eden Ebeveynler Olur mu? adlı makalesinde şiddetin nesilden nesile aktarımı ile ilgili bir çok çalışmaya yer verilmiştir. Ehrensaft ve arkadaşları 543 çocuktan oluşan 20 yıl süreli bir araştırma gerçekleştirmişler ve bu araştırmalarının sonucunda ise küçük yaşta ebeveynler arasındaki şiddete şahit olmanın ileriki yaşlarda eşi tarafından şiddete maruz kalma olasılığını arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır (Ehrensaft, Cohen, Brown, Smailes, Chen & Johnson, 2003). İşte bu

şiddet sahnelerinin içinde yoğrulmak çocukta iletişim kuramama, sosyalleşememe, algıda bozukluk, duygusal gelişimde gerilik, öfke kontrolsüzlüğü gibi ciddi travmatik etkilere neden olmaktadır. Uygun koşullar bir araya geldiğinde ise bu eksiklikler birer tetikleyici görevi görmekte ve ucu cinayete kadar giden sonuçlarla karşılaşılabilir.

Her kötü çocukluk geçiren bireyin cinayet işleyeceğine dair kesin bir sonuç bulunmamaktadır. Diğer taraftan çocukluk çağı travmalarının cinayet işlemiş bireylerde önemli tetikleyiciler oldukları araştırmalarla da kanıtlanmıştır (Bandura, 1977). Bir başka araştırmada ise erişkin 908 suçluda çocukluk çağı kötü muamelenin etkisi araştırılmış ve çocukluk çağı ihmal öyküsü olan kişilerin daha fazla şiddet suçu işlediği bulunmuştur (Manchikanti Gómez, 2011). Tüm bu çalışmaların ve araştırmaların ışığında travmatik çocukluk yaşamış ve şiddete maruz kalmış bireylerde bu travmaların kısa dönem ergenlik öncesi (altını ıslatma, öğrenmede gerilik, konuşma sıkıntıları, parmak emme) ya da uzun dönem ergenlik sonrası (alkol-madde kötüye kullanımı, şiddet suçu işleme, şiddet uygulama, şiddete yatkınlık) bir çok negatif etkiye sebep olduğu açıktır.

Cinayette Silah Seçiminin Anlamı

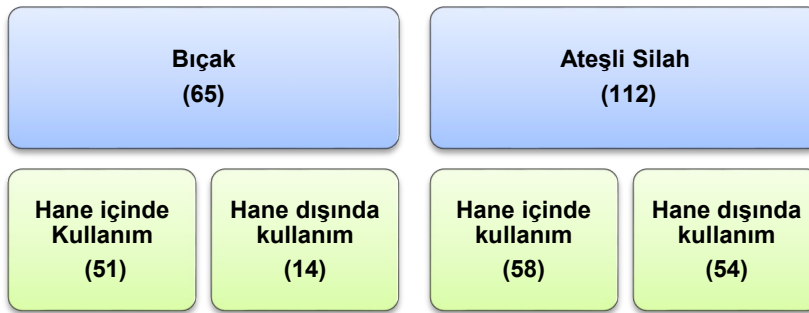
Çalışmalar tüm cinayet olaylarının yaklaşık %70'inin ateşli silahlarla işlendiğini göstermektedir (Planty & Truman, 2013). Failin silah seçimi ve kullanım şeklinin altında yatan psikolojiyi anlamak, bu psikolojinin hangi durum dinamiklerine göre değiştiğini saptayabilmek cinayet çözümlemede hayati önem taşımaktadır. Türkiye'de 2021 yılında işlenen 234 kadın cinayetine baktığımızda (Şekil-1), ateşli silah (112) ve bıçağın (65) en çok kullanılan cinayet silahı olduğunu görmekteyiz. Diğer kullanılan yöntemler ise sırasıyla boğma (19), darp (15), yüksekten itme-düşme (5), ipe ası (5), yakma (2) ve işkence (2) olarak kayıtlara geçmiştir (Anıtsayaç, n.d.).

Şekil-1 Türkiye'de 2021 yılında işlenen 234 kadın cinayetinde kullanılan öldürme yöntemleri.

Şekil 1'de sayılarını gördüğümüz öldürme yöntemlerinden ateşli silahların daha çok tercih edilme sebebi öldürücü olması ve maktül ile fiziksel teması minimuma indirmeleridir. Bu seçimi rasyonel seçim teorisi ile açıklamamız mümkündür. Çünkü failin potansiyel kurbanını öldürmeyi garanti altına almak ve temas ederek delil bırakmaktan kaçınmak gibi bir gayesi bulunmaktadır. Ateşli silah taşıyan kişiler kendilerini daha cesaretli hissederler. Bu durum

kurbanıyla yüzleşmeyi kolaylaştırır. Silahın kullanan kişiye sağladığı güvenlik hissi normalde yapamayacağı eylemleri gerçekleştirme cesareti verir (Kleck & DeLone, 1993; Phillips & Maume, 2007; Watkins, Huebner ve Decker, 2008). Ayrıca ateşli silaha daha kolay ulaşım sağlanan ülkelerde de silah tercihi daha yüksek orandadır. Suçlular cinayet işlerken seçimlerini baskı altında ve ani şekilde verilebilirler dolayısı ile silah seçimi an içinde gerçekleşebilir. Olayın o anki durumu ve failin geçmiş deneyimleri de bu seçimi etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Bıçak kullanım oranına baktığımızda 234 cinayetin 65 tanesinin bıçakla işlendiğini görmekteyiz (Anıtsayaç, n.d.) Ateşli silahlarla karşılaştırıldığında bıçak ya da künt nesnelerin olay yerinde bulunma ihtimali daha fazladır. Decker (1993), fail-maktül ilişkisi ne kadar yakınsa kişisel bir silah kullanma oranında o kadar arttığı konusunda çalışmalar yapmıştır.

Şekil-2 Hane içi-dışı ateşli silah ve bıçak kullanım sayıları.

Şekil 2'deki sayılara baktığımızda toplam 65 bıçaklama vakasının 51'inin, 112 ateşli silah vakasının 58'inin hane içinde gerçekleştiğini görmekteyiz (Anıtsayaç, n.d.). Bıçak kullanımı ateşli silahlara göre hane içinde sayı olarak düşük görünse de oran olarak daha yüksektir. Ayrıca boşanma aşamasındaki kadınların ya evden uzaklaşmış ya da mahkeme kararı aldirarak erkek eşin eve gelmesini engellemiş olduğunu, dolayısı ile eşlerin silahla dışardan gelerek hane içinde ölüme sebebiyet verdiklerini de unutmamak gerekir. Silah ve bıçak kullanımı arasındaki farkı daha da netleştirecek olursak, failin daha fazla öldürücü silah kullanma kararı, mağdurla olan ilişkinin düzeyine ve durumun büyüklüğüne bağlıdır. Rasyonel seçim teorisine göre fayda maliyet analizi yapan suçlu öldürme başarısını garanti altına almak için en ölümcül ve en az zarar göreceği silahı seçecektir. Bu tür cinayetler genellikle önceden planlıdır. Bıçakla, künt bir cisimle ya da kişisel silahlarla hareket eden suçlular ise genellikle sınırlı rasyonelliğe sahiptirler. Bu tür suçlular genellikle duygusal ve tepkisel hareket ettikleri için işledikleri cinayetlerin plansız olma ihtimali daha yüksektir. (Cook, 1983).

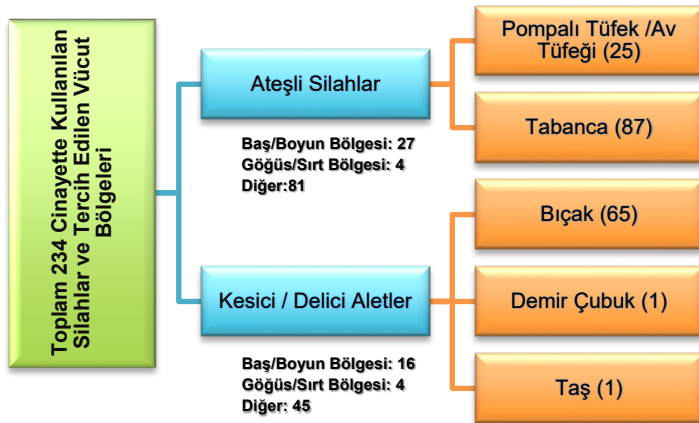
Birden fazla öldürme yöntemi kullanan failerde (Şekil-3) ise genellikle motivasyonun intikam odaklı olduğu görülmektedir. Bu yöntemi kullanan katillerin kesme, boğma ya da bıçaklama eylemini fiziksel güçle birleştirdikleri gözlemlenmiştir. Ayrıca bu suçlular diğerlerine göre daha sadist ve saldırganlardır.

Şekil-3 Birden fazla öldürme yöntemi kullanım sayıları.

Çalışmada 10 vakanın (Şekil-3) aşırı şiddet ve çoklu öldürme yöntemi içerdiği görülmüş ve ortak motivasyonun intikam olduğu gözlemlenmiştir. Araştırmalara baktığımızda bu yöntemi seçen katillerde minimizasyon özellikleri üst düzeydedir. Ayrıca fiziksel güç kombinasyonları kullanarak maktüle karşı üstünlük sağlarlar (Kamaluddin, Shariff, Nurfariza, Othman, Ismail & Mat Saat, 2014).

Cinayet silahı seçimi kadar öldürme esnasında silahın kullanıldığı vücut bölgesi ve kullanım şekli de önem taşımaktadır. Failin silahı kullanım şekli motivasyonu hakkında bilgi verebilir. Bu yüzden silahın kullanım şeklini ve yerini iyice incelemek önemlidir. Araştırmamızdaki verilere baktığımız zaman (Şekil-4) ateşli silahlarda toplam 27 cinayetin baş ve boyun bölgesini hedef alarak işlendiği, kesici delici aletlerde ise 16 tanesinin baş ve boyun bölgesini hedef aldığını görmekteyiz (Anıtsayaç, n.d.). Bu veriler belki tek başına bir şey ifade etmeyebilirler ama diğer verilerle beraber değerlendirildiğinde failin psikolojik durumu ve cinayetin içeriği hakkında bize önemli detaylar sunarlar. Bu detaylardan biri failin yaşı hakkındaki öngörülerdir. Yapılan bir araştırmada cinayet işleyen genç çiftlerde kocanın karısını boğma oranı daha yüksekken yaşlı çiftlerde kocanın uzun namlulu ateşli silah ya da künt bir nesne kullanım oranı daha yüksektir (Fox & Allen, 2014).

Şekil-4 Toplam 234 Cinayette Kullanılan Silahlar ve Tercih Edilen Vücut Bölgeleri

Sonuç ve Öneriler

Bir cinayet soruşturmasında çözümleme için delilleri bir araya getirip onları doğru sırayla okuyabilmek çok önemlidir. Bunu doğru yapabilmek için adli deliller, suç mahalli ve potansiyel şüpheli olabilecek kişiler ile ilgili öngörülerini çok dikkatli bir şekilde oluşturmak gerekir. Bu delilleri değerlendirirken diğer yandan failin psikolojik durumuna ilişkin bir profil oluşturmak nasıl bir şüpheliyle karşı karşıya olunduğu konusunda daha net resimler ortaya koyabilir. Cinayet suçlularının yüksek bir yüzdesi, istismar, aile içi şiddet, ebeveyn yokluğu ya da yetersiz ebeveynlik veya genel istikrarsızlık ile karakterize edilen evlerden gelmektedir (Shumaker & Prinz, 2000). Araştırmalar çocukluk çağındaki istismarın gelecekte şiddet suçu işlemenin ve mağdur olmanın önemli bir belirleyicisi olduğunu göstermiştir. Ek olarak travmatik çocukluk dönemi ve sonrasında gelişen toplumdan izole bir yaşamın kişideki öfke düzeyinin gittikçe artmasına sebebiyet verdiğini göstermektedir. Yalnızlaşma ve toplumdan uzaklaşmanın verdiği öfke önüne geçilemez yıkımlar ve toplumsal yaralar açmaktadır. Kadına

ve çocuğa uygulanan şiddet tüm dünyada yaşanan ve gittikçe artan evrensel bir sorundur. Şiddete maruz kalan kadınların bir çoğu kolluk kuvvetleri, resmi görevliler ya da ailelerinden yardım istediklerinde durumun ciddiye alınmaması sebebi ile yoğun bir çaresizlik ve hatta ölüme varan sonuçlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Karşılaşılan cinayetlerde olayın faillerinin çabuk yakalanması, olayın hızlıca aydınlatılması ve cezaların gecikmeden uygulanması toplum refahı açısından hayati önem taşımaktadır. Yapılan bu çalışma faillerin silah kullanım şiddeti, tercih edilen vücut bölgesi ve silah tercihlerine göre profil analizlerinin çıkarılabilmesi, öfke derecelerinin belirlenebilmesi ve tüm bunlara bağlı olarak cinayet motivasyonunun net olarak anlaşılıp failin kim olduğu konusunda fikir sahibi olabilmeyi amaçlamıştır. Faillere çabuk ulaşılabilmesi açısından profil analizlerini hızlıca yapabilmek ve motivasyonların ne olduğunu bilmek faili meçhul cinayetler için de önemli bir adım olacaktır. Örneklemin kadın cinayetleri ile kısıtlı olması ve sadece bir yılı kapsamaması sonuçlar için yeterli olmayabilir. Daha geniş bir metodoloji ile yapılması halinde daha tutarlı sonuçlara ulaşılabileceği düşünülmektedir.

Teşekkür

III. Uluslararası Şiddeti Anlamak Kongresini düzenleyen Prof.Dr. Oğuz Polat başkanlığında tüm kongre ekibine ve bu çalışmayı değerlendiren bilimsel komiteye, hakemlere ve diğer eleştirmenlere teşekkür ederim.

Referanslar

1. Anıtsayaç, (n.d.). Şiddetten Ölen Kadınlar İçin Dijital Anıt. Retrieved from: <http://www.anitsayac.com/>
2. Bandura, A. (1973). *Aggression: A Social Learning Analysis*. New Jersey. Prentice-Hall.
3. Bandura, A., & Walters, R. H. (1977). *Social learning theory* (Vol. 1). Prentice Hall: Englewood cliffs.
4. Canter, D. V., Dönmez, A., Başer, I. Ç., & Güler, M. (2011). *Suç psikolojisi*. İmge Kitabevi.
5. Clarke, J., Stein, M. D., Sobota, M., Marisi, M., & Hanna, L. (1999). Victims as victimizers: physical aggression by persons with a history of childhood abuse. *Archives of internal medicine*, 159(16), 1920–1924. <https://doi.org/10.1001/archinte.159.16.1920>
6. Corder, B. F., Ball, B. C., Haizlip, T. M., Rollins, R., & Beaumont, R. (1976). Adolescent parricide: a comparison with other adolescent murder. *The American journal of psychiatry*.
7. Demirbaş, T. (2016). Şiddet suçlarına genel bir bakış. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65(4), 3345-3353.

8. Ehrensaft, M. K., Cohen, P., Brown, J., Smailes, E., Chen, H., & Johnson, J. G. (2003). Intergenerational transmission of partner violence: a 20-year prospective study. *Journal of consulting and clinical psychology*, 71(4), 741.
9. Fromm, E. (1993). *İnsandaki Yıkıcılığın Kökenleri I*. (Çev. Alpagut, Ş.). İstanbul. Payel Yayınevi. The Anatomy of Human Destructiveness. (Eserin orijinali 1973 yılında yayımlandı).
10. Güleç, H., Topaloğlu, M., Ünsal, D., & ALTINTAŞ, M. (2012). Bir kısır döngü olarak şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(1), 112-137.
11. Güneş, N. (2017). 0-6 yaş arası çocukların gelişim düzeyleri ile annelerinin aile işlevleri ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi.
12. Kamaluddin, M.R., Shariff, N.S., Nurfarliza, S., Othman, A., Ismail, K.H., & Mat Saat, G.A. (2014). Psychological traits underlying different killing methods among Malaysian male murderers. *The Malaysian journal of pathology*, 36 1, 41-50 .
13. Kaufman, J., & Zigler, E. (1987). Do abused children become abusive parents?. *The American journal of orthopsychiatry*, 57(2), 186–192. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1987.tb03528.x>
14. Manchikanti Gómez, A. (2011). Testing the cycle of violence hypothesis: Child abuse and adolescent dating violence as predictors of intimate partner violence in young adulthood. *Youth & Society*, 43(1), 171-192.
15. Mertoğlu, M. (2020). Öfke Kontrolü.
16. Myers, W. C., Husted, D. S., Safarik, M. E., & O'toole, M. E. (2006). The motivation behind serial sexual homicide: Is it sex, power, and control, or anger?. *Journal of Forensic Sciences*, 51(4), 900-907.
17. Öztürk, E. (2020). Psikotarih, travma ve dissosiyasyon: Çocukluk çağı travmaları, savaşlar ve dissosiyasyonun anamnezi. *Psikotarih içinde (1-21)*. Ankara: Türkiye Klinikleri.
18. Pelletier, K. R., & Pizarro, J. M. (2019). Homicides and Weapons: Examining the Covariates of Weapon Choice. *Homicide Studies*, 23(1), 41–63. <https://doi.org/10.1177/1088767918807252>
19. Tiihonen, J., Rautiainen, M. R., Ollila, H. M., Repo-Tiihonen, E., Virkkunen, M., Palotie, A., ... & Paunio, T. (2015). Genetic background of extreme violent behavior. *Molecular psychiatry*, 20(6), 786-792.
20. White, H. R., & Widom, C. S. (2003). Intimate partner violence among abused and neglected children in young adulthood: The mediating effects of early aggression, antisocial personality, hostility and alcohol problems. *Aggressive behavior: Official journal of the international society for research on aggression*, 29(4), 332-345.

42- ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARINDA MAĞDUR SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ RİSK FAKTÖRLERİ

Arş.Gör.Dr. Zehra Vangölü, Prof. Dr. Hakan Kar, Prof. Dr. Halis Dokgöz, Prof. Dr. Nursel Gamsız Bilgin

Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı

ORCID ID: 0000-0002-2707-5673

E-mail:vangoluzehra@gmail.com

ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARINDA MAĞDUR SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ RİSK FAKTÖRLERİ

Arş.Gör.Dr. Zehra Vangölü,
Prof. Dr. Hakan Kar,
Prof. Dr. Halis Dokgöz,
Prof. Dr. Nursel Gamsız Bilgin

Amaç: Çocuk cinsel istismarı(ÇCİ) psikososyal gelişimini tamamlamamış çocuğun cinsel stimulasyon için kullanılmasıdır. Bu çalışmada cinsel istismara maruz kalmış çocukların istismarla ilişkili ve sosyodemografik özelliklerinin incelenmesi ve mağdura ait muhtemel risk faktörlerinin saptanması amaçlandı.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışmada Haziran2020-Temmuz2021 tarihleri arasında Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp AD'na adli değerlendirme için başvuran 116 çocuğa ait dosyalar retrospektif olarak incelendi. Çocukların sosyodemografik ve klinik bilgileri analiz edildi. İstatistikler için SPSS programı kullanıldı.

Bulgular: Polikliniğimize 1 yıllık süreçte 116 ÇCİ başvurusu olduğu saptandı. Mağdurların %78,4'i(n:91) kız, %21,5'i (n:25)erkek, başvuru yaş ortalaması kızlarda 13,46, erkeklerde 9,2 iken, istismara uğradıkları yaş kızlarda 12,8, erkeklerde 7,95 olarak tespit edildi. İstismara uğrayanların %15,5i (n:18) mental retarde, %44,8'inin (n:52) şehir merkezinde, %13,8'inin(n:16) köy- kasabada yaşadığı, %88,8'inin (n:103) saldırganı tanıdığı, vakaların %69,0'unda (n:80) olay yerinin kapalı bir alan olduğu ve %69 (n:80) gündüz saatlerinde meydana geldiği saptandı.

Sonuç: Çalışmamızda istismar yaşı ile başvuru yaşı arasında anlamlı fark saptanması ÇCİ olgularının bildiriminde belirgin gecikmeler yaşandığını ortaya koymaktadır. Çalışmada ÇCİ ortalama 11,8 yaşında, sıklıkla kız çocuklarına karşı, sıklıkla gündüz saatlerinde ve kapalı alanlarda, çocuk tarafından tanınan biri tarafından meydana geldiği, kız çocuklarının istismar yaş ortalamasının erkek çocuklarından daha yüksek olduğu saptandı. Çalışmamızda olduğu gibi ÇCİ vakalarında risk faktörlerinin ortaya konularak bu risk faktörlerine yönelik önleyici ve koruyucu tedbirlerin alınması ve risk faktörlerine yönelik yapılması gerektiğini düşünmekteyiz.

Anahtar Kelimeler: mağdur çocuk, sosyodemografik özellikler, risk faktörleri

SOCIODEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS AND RISK FACTORS IN VICTIMS OF CHILD SEXUAL ABUSE

Objective: Child sexual abuse (CSA) can be defined as using children who has not completed their psychosocial development for sexual stimulation. In this study, it was aimed to examine the abuse-related and sociodemographic characteristics of children who were exposed to sexual abuse and to determine possible risk factors for the victims. **Materials and Methods:** In this study, files of 116 children who applied to Mersin University Faculty of Medicine, Department of Forensic Medicine between June 2020 and July 2021 were analyzed retrospectively. Sociodemographic and clinical information of the children were analyzed. SPSS program was used for statistical study.

Results: It was determined that there were 116 CSA applications to our outpatient clinic in a 1-year period. While 78.4% (n: 91) of the victims were girls, 21.5% (n: 25) were boys, mean age of admission was 13.46 for girls and 9.2 for boys, age of abuse was 12.8 for girls and 7.95 for boys. It was determined 15.5% (n:18) of the abused were mentally retarded, 44.8% (n:52) lived in the city center, 13.8% (n:16) lived either in villages or in towns, 88.8% (n:103) of them knew the abuser beforehand, in 69.0% (n:80) of the cases the crime took place indoors, and 69% (n:80) occurred during daylight hours.

Conclusion: The significant difference between the age of abuse and the age of application in our study reveals that there is an apparent delay in reporting of CSA cases. In the study, it was found that victims of CSA was 11.8 years old on average. CSA took place often against girls, often during daylight hours and indoors, by someone known to the child, and mean age of abuse of girls was higher than that of boys. We think that the risk factors for CSA should be revealed as in our study, preventive and protective measures should be taken against these risk factors, and legal arrangements should be made.

Keywords: child victim, sociodemographic characteristics, risk factors

GİRİŞ Cinsel istismar, çocuğun, kendisinin tam olarak kavrayamadığı, tam onay vermesi mümkün olamayacak veya gelişme düzeyi açısından hazır olmadığı, ya da toplumun verili yasalarını veya toplumsal tabularını ihlal eden bir cinsel etkinliğe dâhil edilmesi olarak tanımlanır.

Çocukların cinsel istismarında failer; yaşları gereği, mağdur üzerinde belirli bir yetki, otorite veya sorumluluk taşıyan yetişkinler olabileceği gibi, başka çocuklar da olabilir. (1) Failler genellikle erkeklerdir. Cinsel istismar vakalarının %70-90'ı çocuğun tanıdığı biri tarafından gerçekleştirilmektedir. sıklıkla sırasıyla baba ve diğer akrabalar cinsel istismar eyleminden sorumludur.(2) Diğer taraftan ergenlik dönemindeki çocukların ise yaşlıları tarafından istismara açık olduğunu bilinmektedir.(3) Failin başka çocuklar olduğu durumlarda cinsel istismar ve cinsel oyun arasındaki ayrımı yapmak önemlidir. Cinsel oyunda zorlama yoktur. Katılımcılar gelişim veya yaşında (yaşları arası 4 yıldan fazla olmayan) asimetri bulunmayan veya karşılıklı ilgi veya merak nedeniyle birbirlerinin genital organlarını görüntüleme veya dokunma şeklinde eylemlerde bulunan gelişim düzeyindeki çocukları içerir. Cinsel oyun normal bir davranış olarak kabul edilir. (4,5) Cinsel oyunlara ek olarak, pek çok okul öncesi yaş grubundaki çocuklar, aile üyelerinin davranışlarını örnek alır; flört, göz kırpması ve seksi yürüyüş gibi davranışları taklit eder. bu davranış aynı zamanda normal gelişimin bir parçası olarak düşünülür. (4)

Cinsel istismara her yaştan ve sosyoekonomik gruptan çocuklar maruz kalmakta, olguların yaklaşık % 30'u 2-5 yaş, % 40'ı 6-10 yaş ve %30'u 11-17 yaşları arasında olmaktadır. (6) Araştırmalara göre cinsel istismarın 7-13 yaşları arasında zirve yaptığı ancak %20 vakada daha küçük yaşlarda istismara maruz kalındığını belirtilmektedir. (3) Erkek çocuklar kız çocuklara göre daha küçük yaşlarda istismar edilmektedir.(6,3) 18 yaşına kadar kız çocuklarının %12-25 'inin, erkek çocuklarının %8-10'unun cinsel istismara maruz kaldığı tahmin edilmektedir. (5) Cinsel istismara uğrayan çocukların ve ergenlerin % 71'i kız, % 29'u erkektir. Vakaların yaklaşık yarısında yineleyici cinsel istismar vardır (18) İstismarın neden olduğu utanç, suçluluk gibi tepkilerden dolayı cinsel istismar çoğu kez gizli olarak kalmakta ve sır olarak saklandığı için de gerçek istatistiksel verilere ulaşmak zor olmaktadır. Cinsel istismara uğrayanların yalnızca %15'inin bildirildiği dikkate alınırsa ulaşabildiğimiz olgular buzdağının görünen kısmı ile sınırlı gibi düşünülebilir.(7) Yapılan çalışmalar erkek çocuklarının kız çocuklarına oranla daha az cinsel istismara maruz kaldığını gösterse de erkek çocukların cinsel istismarında bildirimlerin kız çocuklarına oranla çok daha az olduğu düşünülmektedir. Bunun nedenleri arasında yetişkinlerden yardım istemek istememeleri, yardım istedikleri durumda özgürlüklerinin yetişkinler tarafından kısıtlanacağı düşüncesi, mağdur olduklarını kabul etmeleri durumunda eşcinsellik damgası yiyeceklerinden ve erkeksi imajlarının kaybolacağından endişe duyuyor oldukları belirtilmektedir. (3) Cinsel istismar eyleminin gerçekleşme biçimlerine göre sınıflandırılmasında; cinsel içerikli konuşma, teşhircilik röntgencilik gibi temasın olmadığı davranışlar, dokunma okşama, sürtünme gibi cinsel içerikli temaslara, oral-genital ilişki, istismarcının penisini mağdurun bacakları arasında hareket ettirdiği interfemoral ilişki, saldırganın parmaklarını mağdurun vajina ve/veya anüsüne yerleştirdiği digital penetrasyon, saldırganın penisini mağdurun vajina ve/veya anüsüne soktuğu seksüel penetrasyon(8) ve çocuğun pornografiye ve/veya fuhuşa zorlandığı

cinsel sömürü alt başlıkları bulunmaktadır.(9) Araştırmalara göre çocukluk cinsel istismarında % 51 dokunmadan istismar varken, sadece % 5'inde anal ya da vajinal ilişki vardır. Başka bir çalışmada erkeklerin % 42'si anal ilişki ya da ilişki girişiyle karşılaşırken, kızlarda bu oran % 72'dir (18) TÜİK istatistiklerine göre Güvenlik birimlerine suç mağduru olarak gelen 206 bin 498 çocuğun %15,2'si (n:31.387) cinsel suçlardan mağdur oldu. 2020 yılında ise 150 bin 615 çocuğun %12,2'si cinsel suçlardan mağdur oldu.(19) Bildirim oranlarının düşük olduğu göz önüne alınınca buzdağının görünen küçük kısmında sayıların bu kadar yüksek olması cinsel istismar vakalarının birçok çocuğu etkileyen bir sorun olduğunun trajik bir göstergesidir.

GEREÇ- YÖNTEM

Çalışmamızda Haziran 2020 - Temmuz 2021 tarihleri arasında Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı'na adli değerlendirme için başvuran 116 çocuğa ait ifade tutanakları, yapılan görüşmeler sırasında alınan anamnezler, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı konsültasyon notları retrospektif olarak incelendi. Çocukların sosyodemografik ve klinik bilgileri analiz edildi. analizlerde SPSS İstatistiksel Paket Programı kullanıldı.

BULGULAR

Çalışmamıza cinsel istismar mağduru olduğu iddia edilen 2-18 yaş aralığındaki 116 çocuk dahil edildi. Başvuru sırasındaki yaş ortalaması 12,53, istismara uğradıklarını belirttikleri yaş ortalaması 11.81 olarak tespit edildi. Kız çocukların başvuru esnasındaki yaş ortalamaları 13,46, istismara uğradıkları sıradaki yaş ortalamaları 12,8 iken erkeklerin başvuru esnasındaki yaş ortalamaları 9,2, istismara uğradıkları sırasındaki yaş ortalaması 7,95 olarak tespit edildi. Mağdur çocukların başvuru yaş ortalamaları ile istismara uğradıkları yaş ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıydı (p:0,000). Benzer şekilde cinsiyetlere göre yaş ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıydı. (p:0,000)

TABLO1: Cinsel İstismar mağdurlarının sosyodemografik özellikleri

	n	%
CİNSİYET		
kadın	91	78,4
erkek	25	21,6
BİLİNEN HASTALIK		
Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu	7	6,0
Major Depresif Bozukluk	4	3,4
Epilepsi	2	1,7
Motor gerilik	1	0,9
Bipolar Bozukluk	1	0,9
ZEKA DÜZEYİ		
Doğal	93	80,2
Sınırdaki Zeka	7	6,0
Hafif Düzeyde Mental Retardasyon	6	5,2
Orta Düzeyde Mental Retardasyon	4	3,4
Motor Mental Gerilik	1	0,9
EĞİTİM DURUMU		
Okul yaşında değil	12	10,3
Okula devam ediyor(ilkokul)	12	10,3
Okula devam ediyor(ortaokul)	15	12,9
Okula devam ediyor(lise)	38	32,8

Okulu bırakmış	20	17,2
Özel eğitim	2	1,7
Okula gitmemiş	3	2,6
Lise mezunu	1	0,9
YAŞADIĞI YER		
Şehir	52	44,8
İlçe	34	29,3
Köy-kasaba	16	13,8
BİRLİKTE YAŞADIĞI KİŞİLER		
Anne-Baba	72	62,1
Anne-Üvey baba	8	6,9
Anne ile	16	13,8
Baba-Üvey anne	2	1,7
Baba ile	7	6,0
Akraba yanında	8	6,9
Kurumda	3	2,6
ANNE BABA DURUMU		
Anne Baba sağ birlikte	72	62,1
Anne- Baba sağ ayrı	36	31,0
Anne sağ Baba ölü	5	4,3
Baba sağ anne bilinmiyor	1	0,9
Anne sağ baba bilinmiyor	2	1,7

Mağdur çocukların %78,4'ü (n:91) kız, %21,5'i (n:25) erkek çocuklardan oluşmaktadır. Kız çocuklarının sayısı erkek çocuklardan 3,6 kat daha fazla olarak tespit edildi.

Mağdur çocukların zeka durumlarına bakıldığında %80,2'inde (n:93) zeka klinik olarak normal, %6 (n:7) sınırdaki zeka, %5,2 (n:6) hafif düzey mental retarde, %3,4 (n:4) orta düzey mental retarde olduğu tespit edildi. Mağdur çocukların %10,3'ü (n:12) okul yaşında değilken %10,3 (n:12) ilköğretim, %12,9 (n:15) ortaokul, %32,8 (n:38) liseye devam ettiği, %17,2'sinin (n:20) okulu bıraktığı belirlendi.

Mağdur çocukların %44,8'i (n:52) şehir merkezinde, %29,3'ü (n:34) ilçelerde, %13,8'i (n:16) köy ve kasabalarda yaşamaktaydı. Bu çocukların %62,1'sinin (n:72) anne babası ile birlikte yaşadığı, %31'inin (n:36) anne babasının ayrı olduğu, %13,8'sinin (n:16) annesi, %6,9'unun (n:8) anne ve üvey babası, %6'ünün (n:7) babası, %1,7'sinin (n:2) baba üvey annesi ile ve %6,9'sının (n:8) akraba yanında yaşadığı tespit edildi.

Tablo 2: Çocuk cinsel istismarında saldırgan, istismar niteliği ile ilgili özellikler

	n	%
SALDIRGANI TANIMA		
tanıyor	103	88,8
tanımıyor	8	6,9
SALDIRGAN İLE OLAN YAKINLIK DERECE		
1. derece akraba	20	17,2
2. derece akraba	11	9,5
üvey akraba	8	6,9
arkadaş	10	8,6
komşu	12	10,3
partner	32	27,6
diğer	10	8,6
SALDIRGAN SAYISI		
1	98	84,5
2	10	8,6
3	3	2,6
OLAY YERİ		
açık alan	23	19,8
kapalı alan	80	69,0
İSTİSMARIN ÖZELLİĞİ		

anal	27	23,3
vajinal	45	38,8
anal oral	2	1,7
anal vajinal	11	9,5
cinsel amaçla bedene dokunma/öpme	13	11,2
oral ilişki	1	0,9
vajinal oral	2	1,7
İSTİSMARIN GERÇEKLEŞTİĞİ ZAMAN		
gündüz	80	69,0
gece	8	6,9
TEHDİT VE ZORLAMA VARLIĞI		
var	71	61,2
yok	26	22,4
TEHDİT VE ZORLAMININ ŞEKLİ		
fiziksel zorlama/şiddet	21	18,1
silahlı tehdit	6	5,2
sözel tehdit	30	25,9
görüntü ses kaydı veya yaymakla tehdit	8	6,9
uyuşturucu veya alkol etkisinde zorlama	8	6,9
zorlama yok(yaş küçüklüğü)	21	18,1

Mağdur çocukların %88'inin (n:103) saldırganlarını tanıdığı, yakınlık derecelerine bakıldığında saldırganların %17,2 (n:20) 1.derece akraba, %9,5 (n:11) 2. derece akraba, %6,9 (n:8) üvey akraba, %8,6 (n:10) arkadaş, %10,3 (n:12) komşu, %27,6 (n:32) partner olduğu, cinsiyet ve yaşa göre saldırganların değiştiği, kız çocuklarda saldırganın en sık %40(n:32) partner, erkek çocuklarda en sık %34,8 (n:8) komşu olduğu, cinsiyetlere göre saldırgan ile yakınlık derecesi arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edildi. (p:0,000) Cinsel istismara uğradıkları yaş ile saldırgan ile olan yakınlık derecesi arasındaki farkın anlamlı olduğu (p:0,000), 1.derece akrabaları tarafından istismara uğradığını iddia eden 2-16 yaş aralığındaki olguların yaş ortalamasının 8,16, üvey akrabaları tarafından istismara uğradığını iddia eden 5-12 yaş aralığındaki olguların yaş ortalamasının 9,14 ve partnerleri tarafından istismara uğradığını iddia eden 13-18 yaş aralığındaki olguların yaş ortalamasının 14,72 olduğu tespit edildi. 1. derece akraba, 2. Derece akraba ve üvey akrabalar ensest grubu olarak kabul edildiğinde cinsiyete göre ensest cinsel istismarına maruz kalmada istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmadı.(p.0,776)

Olguların %84,5'inde (n:98) tek bir saldırgan, %8,6'sında (n:10) ik saldırganın olduğu tespit edildi.

İstismarın %69 (n:80) kapalı bir alanda, %19,8 (n:23) açık alanda meydana geldiği, %69 (n:80) gündüz, %69 (n:8) gece saatlerinde meydana geldiği izlendi. Olayın gerçekleştiği zaman ile olayın gerçekleştiği yer arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmadı. (p:0,984)

İstismarın özelliği incelendiğinde, tüm olgularda %38,8 (n:45) vajinal yolla, %23,3 (n:27) anal yolla, %11,2 (n:13) cinsel amaçla bedene dokunma şeklinde istismar öyküsü olduğu, saldırganların mağdur çocuklar üzerinde kullandıkları tehdit ve zorlamaların %25,9'unun (n:30) sözel tehdit, %18,1'inin (n:21) fiziksel şiddet olduğu, uyuşturucu ve alkol etkisinde istismara maruz kalanların oranının sadece %6,9'larda (n:8) olduğu tespit edildi. Olguların %18,1'inde (n:21) zorlama olmamasına rağmen yaş küçüklüğü nedeniyle çocuğun cinsel istismarı olarak kabul edildi. Mağdur çocukların %11,2 (n:13) kaçırıldığı, %8,6 (n:10) evden kaçtığı belirlendi.

İstismar bildirimini %63,8 (n:74) oranla en sık ailelerin yaptığı, %16,4 (n:19) mağdur çocuğun kendisi, %8,6 (n:10) öğretmenler tarafından istismar bildirimi yapıldığı tespit edildi.

TARTIŞMA

Cinsel istismar her yaştan ve sosyoekonomik düzeyden çocuğun karşılaşabileceği bir problemdir. bildirim oranlarının %15'lerde olduğu düşünülürse sadece bir yıllık bir süreçte kurumumuza 116 başvurunun olması durumun ne kadar ciddi olduğunu göstermektedir. Literatür çalışmalarında cinsel istismarın kızlarda erkeklere göre 4 kat daha fazla görüldüğü belirtilmektedir.(7,9) Isparta ilinde 2014-2018 yılları arasında yapılan bir çalışmada 183 olgunun %80,3'ü (n:147) kız çocuğu, %19,72'si (n:36) erkek çocuğuydu.(10,10) İnönü ve Erciyes üniversitelerinde 2008 yılında yapılan çalışmada 127 olgunun %70'u (n:89) kız çocuğu, %30'u (n:38) erkek çocuğuydu. (11,11)Çalışmamızda diğer çalışmalar ve literatür ile benzerlik gösteriyordu. Erkeklerin cinsel istismarı kliniğe daha az yansımakta ve istismar erkeklerde daha az görülmesine karşın , cinsel temas göreceli olarak daha ciddidir.(4,2) Erkeklerde cinsel istismarın daha az görünmesi ile ilgili araştırmacıların yaptığı başka bir açıklama ise, genç erkeklerin yetişkin kadınlarla cinsel ilişkide bulunmasının toplum tarafından kabul gördüğü yönündedir.(12,12)

Çocuğun yaşı istismara maruz kalmada önemli bir etkidir. Çocuklar korumasız oldukları için her yaşta istismara açık olmalarına rağmen bazı yaşlarda bu durum doruk noktasındadır. ESOĞÜ Tıp Fakültesinde 2011-2014 tarihleri arasında değerlendirilen 135 çocuğun yaş ortalaması 13, kızların yaş ortalaması 13,2, erkeklerin yaş ortalaması 12,4 olarak belirtilirken(13) Gaziantep Çocuk Hastanesinde yapılan başka bir çalışmada 234 çocuğun yaş ortalaması 12,6, kızlarda 13,07, erkeklerde 11,06 olarak tespit edildi. bu çalışmada kızların yaş ortalaması ile erkeklerin yaş ortalaması arasından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuş. (21) Çalışmamızda tüm olgularda istismar yaş ortalaması 11,8 iken kızlarda 12,8, erkeklerde 7,95 olarak tespit edildi. Yapılan çalışmalar erkek çocuklarının kız çocuklarına göre daha düşük yaşlarda cinsel istismara maruz kaldığını göstermektedir.

Çalışmamızda başvuru yaş ortalamaları ile istismar yaş ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olması bildirimlerde gecikmeler olduğunu düşündürmektedir. ESOĞÜ Tıp Fakültesinde yapılan çalışmada olguların %34'ü (n:46) olay günü, %50'si (n:68) ilk 3 ay içinde, %15,6'sı 3 aydan sonra adli başvuru yaptıkları tespit edilmiş.(13) İlk adli muayeneye kadar geçen süre ve tüm bu koşullar dikkate alındığında; cinsel istismarın tıbbi delili niteliğindeki bulgular kaybolmakta ve buna bağlı olarak sanığın kimliklendirmesi zorlaşmakta hatta yapılamamakta, mevcut bulgular hatalı değerlendirilmektedir(14)

Yapılan çalışmalar ve literatür bilgileri çocuğun cinsel istismara çok büyük oranda tanıdığı biri tarafından maruz kaldığını göstermektedir. Bu durum tehlikenin daha çok çocuğun yakın çevresinde olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda istismarın çocuğun tanıdığı biri tarafından meydana gelmesi istismarın sayısını ve süresini de artırarak çocuğun kronik bir istismara maruz kalmasına neden olmaktadır. (5) Ülkemizde yapılan iki farklı çalışmada istismarcıların %78 ve %90,8 oranında istismarcıların mağdurun ailesinden veya tanıdık biri olduğu bulunmuştur.(15,16) Çalışmamızda da istismarcıların %88,8'inin tanıdık

olması diğer çalışmalarla uyumluydu. Çocuğun yaşı arttıkça istismarcının da değiştiği, çocukların daha küçük yaşlarda akrabaları tarafından cinsel istismara maruz kaldığı, partner cinsel istismarının 13 yaşından sonra meydana gelmeye başladığı, partner istismarına maruz kalan tüm olguların kız çocuğu olduğu çalışmamızda ortaya çıkan bulgularıdır. Genç erkeklerin yetişkin kadınlarla cinsel ilişkide bulunmasının toplum tarafından kabul gördüğü yönündeki görüş erkek çocuklarda ergen yaş grubunda partner istismarı başvurusunun olmaması ile ilişkili olabilir.

Zihinsel engelli bireylerin normal popülasyona göre 4-10 kat daha fazla cinsel istismar riski taşıdığı belirtilmektedir. Zihinsel engelli çocuklar kendilerine gösterilen ilgi ve sevgiye olumlu yanıt vermeleri, yargılama ve değerlendirme yeteneklerinin yetersizliği gibi nedenlerle cinsel ilişki için yapılan bir teklifi veya yakınlaşmayı cinsel olarak sömürülebileceklerini bilmeden kabul edebilir. (21) Bizim çalışmamızda olguların %15,5'i (n:18) mental retardeydi. İstismar sıklıkla kapalı alanlarda gerçekleşmiştir. Bu alanların genelde şüphelinin evi veya mağdur ile şüphelinin beraber kaldıkları ev olması dikkat çekicidir. Başka bir çalışmada da bizim çalışmamızla benzer olarak istismar olayı %74,1 kapalı mekanda gerçekleştiği, kapalı mekanlar içerisinde en sık istismarcının evinde gerçekleştiği saptanmıştır.(13) Araştırmalar çocukluk cinsel istismarında % 51 dokunmadan istismar olduğu belirtilmesine rağmen bizim çalışmamızda anal, vajinal ilişki veya ilişki girişiminin ve cinsel amaçlı dokunma öpme oranlarının oldukça yüksek olmasının nedeninin adli değerlendirme için çocukların bedene karşı bir saldırı veya saldırı girişimi ifade ettiklerinde ya da bu konuda şüphe bulunduğu durumlarda genel beden muayenesi yapılması amacıyla tarafımıza yönlendirilmeleri olduğu düşünülmektedir.

SONUÇ

Çocuklar kolay korkutulabildikleri ve kandırılabilirdikleri için istismar açısından risk altındadır. Tecavüzcülerin %5'i ortaya çıkarken %95'inin gizli kaldığı, ensest ilişkilerin ise binde birinin ortaya çıktığı tahmin edilmektedir. (17). Ülkemizde de yeterince çalışma olmaması nedeniyle çocuk cinsel istismarı ile ilgili yeterli veriye sahip değiliz. Bildirimlerin az olması ile birlikte bildirimlerin de gecikmesi saldırganların ortaya çıkması, cezalandırılması, çocuğa yönelik gerekli koruma tedbirlerinin alınması önünde engellere sebep olmaktadır. Çocuk cinsel istismarında saldırganın çoğunlukla çocuğun yakın çevresinden tanıdığı, güvendiği biri olması mağdur çocuğa ait risk faktörleri belirlenmeye çalışılırken saldırganlara ait risk faktörlerini de ortaya çıkaracak araştırmalar yapılmalıdır. Çocuk cinsel istismarı vakalarında risk faktörlerinin ortaya konularak bu risk faktörlerine yönelik yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- 1- World Health Organization. (2006). *Preventing child maltreatment: a guide to taking action and generating evidence*. World Health Organization.
- 2- Modelli, M. E., Galvão, M. F., & Pratesi, R. (2012). Child sexual abuse. *Forensic science international*, 217(1-3), 1-4.

- 3-Finkelhor, D. (1984). Child sexual abuse. *New York*, 186f.
- 4-Adli Tıp Adli Bilimler Kitabı, Akademisyen Kitabevi, Ankara, 2020,
- 5-Lahoti, S. L., McClain, N., Girardet, R., McNeese, M., & Cheung, K. (2001). Evaluating the child for sexual abuse. *American family physician*, 63(5), 883.
- 6-Dokgöz, H., & Kar, H. (2017). Çocukta cinsel istismar. *Türkiye Klinikleri J Child Psychiatry-Special Topics*, 3(3), 169-74.
- 7-Aktepe, E. (2009). Çocukluk çağı cinsel istismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(2), 95-119.
- 8-Çocuk İstismarı ve Çocukla Adli Görüşme, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020
- 9-Curtis, R., Terry, K., Dank, M., Dombrowski, K., Khan, B., Muslim, A., ... & Rempel, M. (2008). The commercial sexual exploitation of children in New York City. *New York: Center for Court Innovation*.
- 10-Işık, Ü., Aktepe, E., Şimşek, F., Akyıldız, A., & Yıldız, A. (2019). Isparta ilinde bir üniversite hastanesinde değerlendirilen cinsel istismar mağdurlarının sosyodemografik, klinik ve ailevi özellikleri: 2014–2018 verileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(1), 53-57.
- 11-Öztop, D. B., & Özcan, Ö. Ö. (2010, October). Cinsel İstismar Vak'alarının Sosyodemografik ve Klinik Özelliklerinin Değerlendirilmesi. In *Yeni Symposium* (Vol. 48, No. 4).
- 12-Finkelhor, D. (1994). The international epidemiology of child sexual abuse. *Child abuse & neglect*, 18(5), 409-417.
- 13-Urazel, B., Fidan, S. T., Gündüz, T., Şenlikli, M., & Asfuroğlu, B. Ö. (2017). Çocuk ve Ergen Cinsel İstismarlarının Değerlendirilmesi Assessment of Sexual Abused Child Anadolescent. *Osmangazi Tıp Dergisi*, 39(2), 18-25.
- 14-Zengin BY, 9-17 Yaş Grubunda Cinsel İstismar Olgularının Adli Süreçte Yaşadıkları Örselenmenin Değerlendirilmesi ve Çözüm Önerileri 2014, Asistanlık tezi
- 15-Erdoğan, A., Tufan, E., Karaman, M. G., Atabek, M. S., Koparan, C., Özdemir, E., ... & Ankaralı, H. (2011). Türkiye'nin dört farklı bölgesinde çocuk ve ergenlere cinsel tacizde bulunan kişilerin karakteristik özellikleri. *Anadolu Psikiyatr Derg*, 12, 55-61.
- 16-Uytun, M. Ç., Yılmaz, R., Öztop, D. B., & Özdemir, Ç. (2016). Cinsel istismara uğrayan çocuk ve ergenlerin kendine zarar verme, intihar davranışı ve psikiyatrik bozukluklar açısından değerlendirilmesi. *Adli Tıp Bülteni*, 21(3), 137-143.
- 17-IMDAT | Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği & ASUMA | Acıbadem Üniversitesi Suç ve Şiddetle Mücadele Uygulama ve Araştırma Merkezi Çocuk İstismarına Yönelik Rapor, 2016
- 18-Çamurdan AD, Yalın A, Gökler B, Çolak B, Ulukol B, Dedeoğlu C, Öztop D, Özdemir DF, Dağlı ET, İşeri E, Yağmur F, Karadağ F, Paslı F, Şahin F, Yılmaz G, Kocaoğlu G, Evinç G, Dokgöz H, Kaynak H, Kezer 1, Kondolot M, Inancı MA, Çekin N, Yayıcı N, Fiş NP, Derman O, Bezirci Ö, Kalyoncu R, Akçan R, Akço S. Bülbül SH, Polat S, Şişmanlar Ş, Akar T, Soyer T, Beyazova U. Hastane Temelli Çocuk Koruma Merkezleri İçin Başvuru Kitabı, UNİCEF Ankara, 2011

19-TÜİK Güvenlik Birimlerine Gelen Getirilen Çocuk İstatistikleri, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2015-2019-33632>, Erişim Tarihi, 17.10.2021

20-TÜİK Güvenlik Birimlerine Gelen Getirilen Çocuk İstatistikleri, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2020-37200>, Erişim Tarihi, 17.10.2021

21-Soylu, N., ğEntÜRk PĖLan, B., Ayaz, M., & Sönmez, S. (2012). Cinsel istismar mağduru çocuk ve ergenlerde ruh sağlığını etkileyen etkenlerin araştırılması. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 13(4).

43-SUÇ SONUCU OLUŞAN GEBELİĞİN SONLANDIRILMASI HAKKINDA BİR ANAYASA MAHKEMESİ KARARININ ANAYASAL VE MEDENİ HAKLAR IŞIĞINDA İNCELENMESİ

EXAMINATION OF A CONSTITUTIONAL COURT DECISION ON TERMINATION OF PREGNANCY RESULTING FROM CRIME IN THE LIGHT OF CONSTITUTIONAL AND CIVIL RIGHTS

Sena VURAL AÇANAL, LL.M., Öğr. Gör., Maltepe Üniversitesi, Meslek Yüksek Okulu, ORCID NO: 0000-0001-9773-1309, senavural@maltepe.edu.tr.

Seden DÜRÜSTKAN, LL.M., Öğr. Gör., Maltepe Üniversitesi, Meslek Yüksek Okulu, ORCID NO: 0000-0002-1892-8128, sedendurustkan@maltepe.edu.tr.

Simge DOĞAN, LL.M., AV. ORCID NO: 0000-0002-4316-3040, simge@librahukukburosusu.com.

Özet:

Mağdurun rızası ile cinsel şiddetin bir görünüş biçimi olan ve ceza yasasında da kanuni şekli tanımlı olan “cinsel saldırı, cinsel istismar ve reşit olmayanla cinsel ilişki suçu” neticesinde oluşan gebeliklerin sona erdirilmesi, yalnızca Anayasa’nın 17. maddesi ile güvence altına alınmış bulunan “kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkı” ileri sürülerek, mümkün olamamaktadır. Gebeliğin sona erdirilmesi, ceninin korunması amacıyla Türk Ceza Kanunu m. 99/6 hükmü ile yasal izne bağlanmıştır. İş bu inceleme suç sonucu oluşan gebeliğin sonlandırılması talebinin mahkeme tarafından sürüncemede bırakılması sebebiyle yasal kürtaj süresi geçtiği için doğum yapan mağdurun bireysel başvurusu üzerine verilmiş olan Anayasa mahkemesi kararı anayasal ve medeni haklar bakımından ele alınmıştır. Reşit olmayanla cinsel ilişki suçunun kovuşturulması ve soruşturulması yasal düzenleme ile mağdurun şikâyetine tabi kılınmış iken, aynı suç neticesinde oluşan gebeliğin sonlandırılmasının hem mağdur küçüğün hem de anne babasının birlikte şikâyetine tabi kılınması hukuk uygulaması bakımından çelişkilidir. Çalışmamıza konu karar; davaların mümkün olan süratle sonuçlandırılması yükümlülüğü, adil yargılanma hakkı, tıbbi müdahale kapsamında sağlık hakkı ile anayasal temel hak ve özgürlükler bakımından incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler:

Gebeliğin sonlandırılması, cinsel şiddet, kişilik hakları, tıbbi müdahale, suç neticesinde oluşan gebelik.

Abstract:

Termination of pregnancies as a result of "sexual assault, sexual abuse and sexual intercourse with a minor", which is a form of appearance of sexual violence with the consent of the victim and whose legal form is defined in the penal code, can only be terminated by the "person's", which is guaranteed by Article 17 of the Constitution the right to protect his/her material and spiritual existence" is not possible. Termination of pregnancy is subject to legal permission with the provision of article 99/6 of the Turkish Penal Code in order to protect the fetus. In this review, the decision of the Constitutional Court, which was given upon the individual application. The victim who gave birth, since the legal abortion period has expired, has been discussed in terms of constitutional and civil rights, since the request for termination of pregnancy, which was the result of a crime, was left on hold by the court. While the prosecution and investigation of the crime of sexual intercourse with a minor are subject to the complaint of the victim with the legal regulation. It is contradictory in terms of legal practice that the termination of pregnancy resulting from the same crime is subject to the complaint of both the victim minor and his parents. The decision that is the subject of our study is examined within the scope of medical intervention, the rights of the individual in terms of the obligation to conclude the cases as quickly as possible, and constitutional personal rights and freedoms.

Keywords:

Termination of pregnancy, sexual violence, personal rights, medical intervention, pregnancy as a result of crime.

GİRİŞ

Çalışmamız; AYM'nin suç sonucu oluşan gebeliğin konu edildiği yargılama sonucunda verilen kararın ihlal niteliğinde olduğuna hükmettiği 23/07/2020 tarihli 31240 sayılı kararın incelenmesi üzerinedir. Karara konu olayda onyed i yaşı ndaki başv urucu kü çü k, mağ dur oldu ğ u suç sonucu oluşan gebeliğ inin sonlandırılmasını talep etmiş , ancak bu talebinin sürü ncemede bırakılması sonucunda gebelik sonlandırılmamıştır. Bu sebeple başv urucu, maddi ve manevi varlığ ın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğ i iddiası ile AYM'ye başvurmuştur. İş bu çalışmanın kapsamı, AYM kararına konu olan yargılama sürecinin usuli açıdan ve ihlal edilen haklar bakımından hukuki açılardan değ erlendirilmesinden ibaret olup, ceninin hakları kapsam dı ş ında bırakılmış tır.

AYM, yapılan yargılama sonucunda başv urucunun AY m. 17'de yer alan maddi ve manevi varlığ ın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlaline hükmetmiş olsa da, somut olay bakımından ihlale konu hakların çerçevesini daha geniş bir perspektifte değ erlendirilmesi gerekmektedir.

Karara konu somut olayda başv urucu, çocuğ un nitelikli cinsel istismarı ve reş it olmayanla cinsel ilişki suçunun mağ durudur. Mağ durunun anne babası, suç sonucu oluşan gebeliğ in sonlandırılması talebiyle hakimliğ e başvurmuştur. Hakimlik ö nce TCK m. 99/6'da yer alan

koşulların sağlanmadığını gerekçe göstererek, daha sonra ise bu talebin kişiye sıkı sıkıya bağlı hakka yönelik olması nedeniyle mağdur tarafından bizzat talep edilmesi gerektiğini ifade ederek talebi reddetmiştir. Ret kararını takiben mağdur küçük, istemeyerek yaşadığı cinsel birlikteliklerden gebe kaldığını öğrendiğini, psikolojisinin çok kötü durumda olduğunu, doğum gerçekleşirse babasının kendisini kabul etmeyeceğini, intihardan korktuğunu belirttiği dilekçesi ile gebeliğin sonlandırılmasını talep etse de, bu defa hakimlik usulen reşit olmayan çocuk ile anne ve babasının birlikte başvurusu gerektiğini ifade ederek talebi reddetmiştir. Ardından usuli eksiklik giderilmiş, gebeliğin sonlandırılmasına yönelik başvuru çocuk, anne ve baba ile birlikte yapılmış ve dosya hakimliğe gönderilmiştir.

Dosyada, gebeliğin istismar neticesinde oluştuğu, annenin yaş küçüklüğü ve geçirdiği travmatik süreç göz önüne alındığında gebeliğin sonlandırılmasının hem anne hem de cenin için tıbben yararlı olacağı kanaatini bildirir Adli Tıp raporunun varlığına rağmen Sulh Ceza Hakimliği; raporun gebeliğin mağdur üzerinde oluşturacağı risk ve gebeliğin sonlandırılmasının bir zorunluluk olup olmadığına dair yeterli değerlendirme ihtiva etmediği ve ceninin yaşam hakkı bulunduğu gerekçesiyle başvurusunun talebini reddetmiştir. Ret kararına karşı başvuru itiraz etmiş olsa da bu defa Sulh Ceza Hakimliği talebe ilişkin bunun bir çekişmesiz yargı işi olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiştir. Dosyanın Sulh Hukuk Hakimliğine gönderilmesini takiben, gebeliğin suç sonucunda oluşması nedeniyle bir görevsizlik kararı daha verilerek dosya tekrardan Sulh Ceza Hakimliğine tevdi edilmiştir. Hakimlik, başvuru hakkında evvelce kesinleşmiş bir karar olduğu için yeniden karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Tüm bu süreçte, suç sonucu oluşan gebeliğin sonlandırılması bakımından 20 haftalık sürenin dolmasıyla birlikte doğum gerçekleşmiştir.

Başvurucunun, doğum yapmak zorunda bırakılması, telafisi mümkün olmayan bir sonuç doğurmuştur. Suç tarihinde çocuk olan mağdur, psikolojisinin bozuk olduğunu ve yaşı itibarıyla doğum yapmak istemediğini, intihardan ya da kendine zarar vermekten korktuğunu belirtmesine rağmen, iki – iki buçuk aylık uzun bir süre zarfında gebeliğin sonlandırılmasına dair karar verilememiştir. Suç tarihinde çocuk olan başvurusunun AYM'ye yaptığı bireysel başvuru neticesinde AYM, gebeliğin sonlandırılması talebinin sürüncemede bırakılarak makul sürede karara bağlanmaması nedeniyle AY m. 17/1'de güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Bu ihlalin de hâkimlik kararından kaynaklandığı belirtilmiş ve başvuru net 100.000-TL manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir.

Karar her ne kadar AY m. 17'nin ihlali üzerine verilmiş ise de, esasen yapılan yargılamada tek ihlal veya hukuka aykırılığın bu olmadığını ifade etmek gerekmektedir. İhlal kararına konu yargılamada; yargılamanın temel ilkelerinden usul ekonomisi ilkesi ihlal edilmiş, TCK 99/6 hükmü yanlış yorumlanarak hatalı şekilde uygulanmış, sağlık hakkı çerçevesinde tıbbi müdahaleye erişim hakkı ihlal edilmiş, özerklik ve bütünlük hakkı ve hatta özel hayatın gizliliği kapsamında mahremiyet hakkı dahi ihlal edilmiştir.

TARTIŞMA

Yargılamanın Usuli Yönden İncelenmesi

1. Usul Ekonomisi İlkesi ve Makul Süre Kavramları

Yargılamanın temel ilkelerinden biri olan usûl ekonomisi ilkesi, AY. m. 141/4'te; *“Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir”* şeklinde düzenlenmiştir. HMK m. 30'da ise bu ilke *“Hâkim, yargılamanın makûl süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür”* şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Rüzgaresen, 2014:173).

Bir yargılama faaliyetinin usul ekonomisi ilkesine uygun yapılması onun makul giderle, makul bir süre içerisinde, kalite standartlarına uygun bir hizmetle ve düzenli bir biçimde yürütüldüğü anlamını taşımaktadır. İlkenin bu unsurlarından birinin ihlal edilmesi, usul ekonomisi ilkesinin ihlali sonucunu doğurur. Bu ilkenin ihlal edildiğini ileri süren tarafların dayanağı, hakim yargılamayı yönetme biçimi veya verdiği karar nedeniyle bir hakka erişmelerinin engellendiği, geciktirildiği veya giderleri arttırdığı iddiasıdır. Yargılamanın usul ekonomisine aykırı yürütülmesi dolayısıyla zarara uğradığını ileri süren taraf, uğradığı zararın giderilmesi için kanun yolları dahil olmak üzere tüketilecek iç hukuk yollarına başvurur. Bunlara, tazminat davası ve iş bu incelemeye konu somut olayda olduğu gibi bireysel başvuru hakkı örnek verilebilir (Rüzgaresen, 2014:174).

AYM'nin görev ve yetkilerinin düzenlendiği AY. m. 148/3'te yer alan; *“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.”* şeklindeki düzenlemede AYM'ye başvuru için öngörülen şartlardan birisinin ihlalin kamu gücü tarafından gerçekleştirilmiş olması gerektiği ifade edilmekle birlikte, bahse konu kamu gücünü kullanan organın devletin yasama, yargı ve yürütme organlarından hangisi olabileceği düzenlenmemiştir. Bu nedenle, yargı organı ile verilebilecek bir zarar aleyhinde bireysel başvuruda bulunulabileceği kabul edilmelidir (Şahbaz, 2011:81).

AYM kararına konu olan başvuruda, yargılamanın sürüncemede bırakılmak suretiyle başvuru zarara uğradığı iddia edilmektedir. Usul ekonomisi ilkesinin ihlal edilmesi haline karşı dava ve başvuru yollarına gidilebilmesi için başvuru zarara uğraması gerekmektedir (Gemalmaz, 2003:53). Keza 6216 sayılı AYMnin Kuruluşu Ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun m. 48/2 hükmünde de bireysel başvuru için başvuru zarara uğramadığının tespit edilmesi halinde başvurunun kabul edilmeyeceği hususu açıkça düzenlenmiştir. İhlal nedeniyle doğacak zararın niteliği maddi zarar olabileceği gibi manevi zarar da olabilir (Rüzgaresen, 2014:177).

Çalışmamıza konu kararda, ilke ihlal edilmese idi suç sonucu oluşan gebeliğin vaktinde sonlandırılması olanaklı iken yargılamanın sürüncemede bırakılması nedeniyle doğum gerçekleşmiş; bu durum başvuruda zarara yol açmıştır. Başvurucu, yargı organının usul ekonomisi ilkesini ihlali sonucu uğradığını iddia ettiği zarara yönelik maddi ve manevi tazminat talep etmiştir. Mahkeme, manevi zararın olduğu kabulüyle manevi tazminata hükmetmiştir.

Makul süre kavramı, usul ekonomisi ilkesinin gözetilebilmesi için olmazsa olmaz unsurlardan biri olarak gerek AY, gerek HMK'da yer alan düzenlemelerde gerekse AİHS'de vurgulanmıştır. Yargılamanın makul sürede bitirilmesi ilkesi aynı zamanda bir anayasal hak olan adil yargılanma hakkının varlığından söz edebilmek için gereklidir (Yenisey ve Cihan, 1998:28). Adil yargılanma hakkı, AY m. 36/1'de, *“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”* şeklindeki ifadelerle düzenlenmiştir.

Başvuru konusu olayda, mercilerin gebeliğin sonlandırılmasına hızlı karar verememesi sebebiyle, adil yargılanma hakkının da ihlal edildiği düşünülmektedir (Badur,2020: 4102). Zira zaman kriterinin önemli olduğu bir olguda mercilerin karar verememesi başvuru aleyhine geri dönülemez bir hak kaybına sebep olmuş ve aşırı bir külfet yüklemiştir.

AY m. 36'da yer alan adil yargılanma hakkının unsurlarından biri, davaların makul sürede sonuçlandırılmasıdır (Karahana, 2019:30; Yağcı, 2019:164). Yargılamaların sürüncemede kalması, neticede doğru olmayan kararlarla sonuçlanan yargılamalarda olduğu gibi yargıya güveni azaltan bir etkidir (Alangoya,1979: 89). Makul sürede yargılanmaya ilişkin maddenin amacı, bireylerin haklarına bir an evvel kavuşmasının sağlanması olduğu gibi, yargılama sürecinin uzaması sebebiyle oluşacak maddi ve manevi sorunlara da engel olmaktır (Gözübüyük ve Gölcüklü, 2016: 306; Yağcı, 2019:164).

Adil yargılanma hakkı, kişiye davasının makul bir süre içerisinde sonuçlandırılmasını isteme hakkı verir. Makul sürede yargılanma ilkesinin varlık sebebi; yargılama hızının artmasını sağlamak değildir. Makul sürede yargılanma ilkesinin amacı, yargılamanın tüm taraflarını çok uzun usul gecikmelerine, yargılama faaliyetlerinin sürüncemede kalmasına karşı korumaktır. Yargılamanın makul sürede sonuçlanması ile, tarafların dava konusu hakka bir an evvel ulaşabilmesi, davanın ne şekilde sonuçlanacağı endişesini uzunca bir müddet taşıyamaması sağlanmış olur (Çelik, 2008:42; Çakır, 2018:234). AYM'ye de bir kararında, *“Makul sürede yargılanma hakkının amacı, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunmasıdır. Hukuki uyumsuzlukların çözüm sürecini uzatarak çoğu zaman elde edilecek hükmün yararını ortadan kaldıran bir yargılama, adaletin yerine getirilmesindeki etkililiğe ve güvenliğe zarar verecektir.”* şeklinde hüküm tesis etmekle makul sürenin önemini vurgulamıştır (Anayasa Mahkemesi Kararı, Başvuru No:2012/13, 02.07.2013 Tarihli Kararı. E.T. 25.10.2021).

Yargılamanın sürüncemede bırakılması hali bir yandan tarafların yargıya olan güvenini sarsarken diğer yandan yargılamanın uzamasından yarar sağlayacak olan yanlara cesaret vermektedir. Yargılamanın makul sürede gerçekleşmemesi, çalışmamıza konu somut olayda olduğu gibi ileride telafi edilmesi olanaksız veya çok zor hak kayıpları yaşanmasına sebebiyet vermektedir (Çakır, 2018:234). Makul sürede yapılacak yargılama, özellikle ceza davaları bakımından masumiyet karinesinin işlerliğine katkı sağlamaktadır. Nitekim yargılama makul sürede tamamlandığında suç delilleri de ivedi şekilde toplanıp sanığın en kısa sürede aklanması da sağlanacaktır.

Makul süre kavramından anlaşılması gereken sürenin ne kadar olduğu konusunda ulusal hukukta kesin bir süre saptanmamıştır. AİHS’de makul süre, m. 6/1’de adil yargılanma hakkının bir gereği olarak, m. 5/3’te ise tutuklama gibi hürriyeti kısıtlayıcı önlemlerin süresi bakımından ifade edilmiştir. “*Makul*” ifadesi, “*aşırı olmayan, akla uygun, elverişli*” olarak açıklanmış olduğuna göre (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/>); makul süre de kabul edilebilir sınırdadır, aşırıya kaçmayan uygun süre olarak tanımlanabilecektir. Ancak yargılamanın makul sürede sürüncemede bırakılmadan gerçekleştirilmesi, onun en hızlı şekilde bitirilmesi olarak da anlaşılmamalıdır. Makul süre, yargılamanın doğru ve hukuka uygun şekilde gerçekleştirilebileceği, akla, yol ve yöntemine en uygun sürede yapılması anlamına gelmektedir (Çetin, 1995:57; Çakır, 2018:235). Bu bakımdan makul süre sabit bir değerlendirmenin konusu olmayıp, mahkemece her bir olayın özellikleri ile yapılması gereken usuli işlemlerin süresi göz önüne alınarak hesap edilmelidir (Çakır, 2018:236).

Hakimlik talebi bir sonuca bağlarken, usuli işlemlerin süresini göz ardı etmiştir. İlgili hukuki süreç işlemekte iken gebeliğin sonlandırılması bakımından yasal sürenin de geçmesi ile birlikte doğum gerçekleşmiş olup, mağdur anne bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru sonucunda AYM, gebeliğin sonlandırılmasına yönelik talebin sürüncemede bırakılarak makul sürede karara bağlanmaması nedeniyle başvurucunun maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirmesi hakkının ihlal edildiği hususunu karara bağlamıştır.

Makul süre hesap edilirken, dava konusunun niteliği ile mahkemenin davranışlarının makul sürede yargılamayı etkileyip etkilemediği gözetilmelidir. Yargı organı içinde yetkili bulunan kimselerin kusurlu davranışları sebebiyle yargılama uzamışsa makul süre aşılmış sayılır (Çakır, 2018:239). İncelememize konu kararda, dava konusunun niteliği bakımından makul sürede sonuçlandırılmasının ilgililer nezdindeki önemi göz ardı edildiğinden kararın usuli yönden de hatalı olduğu söylenebilecektir.

2. TCK m. 99/6 Hükmünün Uygulanış Şekline Yönelik Değerlendirmeler

İncelememize konu somut olayda başvuru küçük, birden fazla kişiyle cinsel birliktelik yaşadığını, bunların bir kısmının rızası ile bir kısmının ise zora dayalı gerçekleştiğini beyan etmiştir. Tespit edildiğinde 10 hafta 3 günlük olan gebeliğin ise kimden olduğu bilinmemektedir. Bu halde karara konu gebeliğin **çocuğun cinsel istismarı suçu** sonucunda mı yoksa **reşit olmayanla cinsel ilişki suçu** sonucunda mı gerçekleştiği bilinmemektedir. Hakimlik gebeliğin sonlandırılması yönündeki ilk talebin reddi kararının gerekçesinde, suç sonucu oluşan gebeliğin sona erdirilmesi bakımından TCK m. 99/6 hükmünün hangi suçlar bakımından geçerli olduğu hususunun açık olmadığını ifade ederek; ceninin yaşam hakkının ihlal edilmemesi gerekliliğini vurgulamıştır.

TCK’ m. 99/6 hükmü “*Kadının mağduru olduğu bir suç sonucu gebe kalması halinde, süresi yirmi haftadan fazla olmamak ve kadının rızası olmak koşuluyla, gebeliği sona erdirene ceza verilmez. Ancak, bunun için gebeliğin uzman hekimler tarafından hastane ortamında sona erdirilmesi gerekir.*” şeklinde olup, sonlandırılması istenen gebeliğin hangi suç neticesinde gerçekleşmesi gerektiğine dair herhangi bir düzenlemeye yer vermemiştir. Bu bakımdan somut olay nezdinde gebeliğin hangi suç neticesinde oluştuğunun bir önemi olmaksızın

talebin kabulü kararı verilmesi gerekirken, bu gerekçe ile ret kararı verilmesi yerinde olmamıştır. Kaldı ki suç sonucu oluşan gebeliğin bir cinsel birliktelikle oluşması dahi gerekmemektedir. Gebeliğin aydınlatılmış onam olmaksızın bir diğer deyişle mağdurun rızası olmaksızın mağdurun rahmine laboratuvar ortamında embriyo yerleştirilmesi suretiyle gerçekleşmesi dahi mümkündür. Bu bakımdan TCK m. 99/6 hükmü, tüm suçlar bakımından kapsayıcı bir hükümdür.

TCK m. 104'te düzenlenmiş olan reşit olmayanla cinsel ilişki suçunun soruşturulması ve kovuşturulması, mağdurun şikayetine tabidir. İstenmeyen gebeliğin sona erdirilmesi talebi kişisel özerklik ve ruhsal veya bedensel bütünlükleriyle doğrudan ilgilidir. Kişisel özerklik kavramı ile bireyin vücut bütünlüğüne yönelik müdahaleler özel hayat boyutuyla AY m. 17'de düzenlenen maddî ve manevî varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamındadır. Gebe küçük ise, suç sonucu oluşan gebeliğin sonlandırılması bir tıbbi müdahaleyi gerektirdiği için gebeliğin sonlandırılması yönündeki talebin küçük ile birlikte anne ve babası ile birlikte yapılması gerektiği yönünde karar tesis edilmiştir. Oysa ki her iki suç bakımından ortak olan, şikayet edenin suçun mağduru olmasıdır.

Velayet hakkı, soybağı ilişkisinin bir sonucu olarak anne babaya çocuğun doğumundan erginliğine kadar olan dönemde beslenme, barınma, eğitim, sağlık sorunları, soysal ve etik olarak erginliğe ve topluma hazır hale getirilme, çocuğun mallarının idaresi ve temsilini kapsar (Ergün, 2004:592). Dolayısıyla velayet hakkı, sahibine bir takım yükümlülükler de yüklemektedir. Bu bağlamda velayet hakkı, çocuğun bakımı, gereksinimlerinin karşılanması, çıkarlarının korunması, malvarlığının çocuğun yararına olacak şekilde yönetilmesi ve çocukların temsiline ilişkin hakların ve yükümlerin toplamıdır (Serozan, 2005:250). Her ne kadar velayet hakkının kapsamına küçüğün her türlü menfaatinin korunması kavramı giriyor olsa da, somut olaydaki aksi şekilde anne babanın doğumun gerçekleşmesini mağdurun rızası hilafına istiyor olabileceği ihtimali göz ardı edilmemelidir. Bir diğer deyişle kanuni düzenleme suçun mağdurunun maddi ve manevî varlığına yönelik haklarını incelemelidir. Bu bakımdan suç sonucu gebe kalan küçüğün TCK m. 99/6'ya yönelik gebeliğin sonlandırılması şeklindeki talebinin tek başına yeterli olması gerektiği kanaatindeyiz.

Yargılamanın Tıbbi Müdahale ve Sağlık Hizmetleri Kavramları Işığında İncelenmesi

1. Tıbbi Müdahale Kavramı

Bireylerin, AY m. 17'de koruma altına alınmış maddi ve manevî varlıklarını koruma ve geliştirme hakkının bir görünümü de sağlıklı olarak hayatlarını idame ettirmeleridir. Bu nedenle devletler açısından bireylerin sağlık hizmetine erişimi, temel hak ve özgürlükler açısından en önemlisi kabul edilen yaşama hakkının devamı için olmazsa olmazdır. Sağlık hizmetinin gerçekleştirilmesi için ise ortaya bir tıbbi müdahale fiilinin konulması gerekmektedir. Tıbbi müdahale kavramının tanımına bakıldığında *“tıbbın ve biyolojinin uygulanması için bu bilimlerin yöntemleriyle vücut bütünlüğüne yapılan her türlü müdahale”* olarak kabul edildiği görülmektedir (Hakeri, 2020:48; Yücel, 2021a:39; Badur, 2017:27; Çilingiroğlu, 1993:15). Buna ek olarak kişiler açısından da hastalıkların önlenmesi, tanı konulması, tedavi edilmesi ya da rehabilitasyon amaçları ile tıbbi müdahalenin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bireyler suç delilinin toplanması, bilimsel deneylerin

yapılması ya da gelenekler için de tıbbi müdahalenin süjesi olabilmektedir. Söz konusu tanımdan hareketle tıbbi müdahalenin kurucu unsurlarına ek olarak AY m. 17/II'de hüküm altına alınmış hukuka uygunluk unsurları da bulunmaktadır. Kurucu ve hukuka uygunluk unsurlarının bir arada bulunmasıyla geniş bir tıbbi müdahale kavramı ortaya çıkmış olacaktır.

2. Tıbbi Müdahalede Hukuka Uygunluk Sebepleri

Tıbbi müdahalenin kurucu unsurları tıp ve biyoloji yöntemleriyle insan üzerinde yapılan müdahale; hukuka uygunluk unsurları ise bu müdahalenin hukuk nezdinde geçerli olmasını sağlayan unsurlar olan yetkili kişinin faaliyeti, hukukun öngördüğü amaçlara uygunluk, tıbbi standartlara uygunluk ve aydınlatılmış onamdır (Yücel, 2021b; Kurt. 2020:189). Kurucu unsurlar tıbbi müdahaleyi ortaya çıkarmak için yeterli olsa da temel hak ve özgürlüklerin korunması açısından hukuka uygunluk unsurlarının, kanun koyucu tarafından öngörülen şekilde müdahale de bulunması gerekmektedir.

Tıbbi müdahaleyi hukuka uygun hale getiren ilk şart bu faaliyetin **yetkili bir kişi** tarafından yapılmasıdır. Yetkili gerçek kişiden ne anlaşılması gerektiği 1219 sayılı Tababet Ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun kanunda tarif edilmiş, kanunda gösterilen şartlara sahip olması gerektiği kaleme alınmıştır. Tıbbi müdahale için yetkili kişi ilgili kanun uyarınca hekim/dış hekimi olarak tanımlanmış ve kanun koyucu tarafından küçük – büyük olarak tıbbi müdahaleler arasında ayrıma gidilmiştir. Buna göre tıp fakültesinden mezun olan bir kimse ancak uzmanlık alanı dâhilinde genel ya da lokal anestezi gerektiren büyük cerrahi tıbbi müdahale gerçekleştirebilmekteyken, küçük cerrahi müdahaleler, teşhis ve tedavi için belirli bir uzmanlık alanına ihtiyaç duyulmayacağı hükme bağlanmıştır (Tandoğan, 2010:420; Gökcan, 2017:190; Yücel, 2021b:196; Ersöz. 2010:110; Badur, 2017:37).

Hukukun öngördüğü amaçlara uygunluk olarak belirtilen ikinci şart kapsamında, hekime hastanın vücut bütünlüğü üzerinde tıbbi müdahaleyi gerçekleştirme yetkisi vermek için, kural olarak, **tıbbi bir zorunluluk** olmasının ya da bir yasa normunun müsaadesinin şart olduğu kabul edilmiştir (Oğuzman ve Öz, 2020:23). Burada tıbbi bir zorunluluk bulunup bulunmadığına karar verecek mercii sağlık hizmeti kapsamında tıbbi müdahaleyi gerçekleştirecek olan hekimdir. Buna göre hukukun öngördüğü amaçlara uygun olarak tıbbi müdahale, bir şikâyete tıbbi tanı koymak, hastalıklara karşı bireyleri korumak ya da hastalık potansiyellerine karşı önlem almak için yapılmaktadır.

Tıbbi müdahaleyi hukuka uygun hale getiren üçüncü unsur, **tıp biliminin kabul edilmiş standartlara uygun** olarak yapılan tedavidir. Standartlar ifadesi ile müdahale gerçekleştirilirken geçmişten günümüze tıp dünyası tarafından kabul edilmiş yöntemlerden ve teknolojik gelişmelerden faydalanılması anlaşılmaktadır. Buna göre, bu şart kapsamında kişinin vücut bütünlüğü üzerindeki tıbbi müdahale tasarrufu ancak mesleki standartlar içinde gerçekleşirse hukuka uygun kabul edilecektir (Oğuzman ve Öz, 2020:24; Hakeri, 2020:543; Gökcan, 2017:197; Polat, 2019:20; Kurt, 2020:191).

Tıbbi müdahaleyi hukuka uygun hale getiren son ve en önemli unsur hastanın müdahale için **aydınlatılmış onam**ının bulunmasıdır. Aydınlatılmış onam, tıbbi müdahaleye maruz kalacak kişinin sağlık süreci ile ilgili detaylı şekilde bilgilendirilerek ve müdahaleden önce rızasının alınmasıdır. Söz konusu rızanın temelinde Anayasa m. 17’de düzenlenmiş, kişinin maddi ve manevi bütünlüğü üzerinde özerklik hakkı bulunmaktadır. Bütünlük ile özerklik hakkı hastaya kendi geleceğini tayin etme kabiliyeti vermektedir. Bu nedenle kişinin özerkliği, kendini geliştirmesi, kendi geleceğini belirleyebilmesi hiçbir surette kısıtlanamaz ya da ortadan kaldırılamazdır. Kural olarak aydınlatılmış onam başlığının muhatabı tıbbi müdahale ile sağlık hizmetini alacak olan hastadır. Ancak yaş küçüklüğü ya da ayırt etme gücünün olmaması bu muhatabın değişmesine sebebiyet verir. Tam fiil ehliyetine sahip durumlarda hastanın aydınlatılmış onamı aranırken, fiil ehliyetinin olmadığı ya da sınırlı ehliyetsiz olan hastalarda, hastanın yasal temsilcisinin tıbbi müdahaleye rıza göstermesi gerekmektedir.

3. Sağlık Hakkı ve Sağlık Hizmeti

Bireylerin maddi ve manevi varlıklarının korunması ve gelişmesi için devletler tarafından koruma altına alınması gereken temel hak ve özgürlüklerden biri de sağlık hakkıdır. Sağlık hakkının hayatın olağan akışından ortaya çıktığı bir durum da, sağlık hizmeti ve bu hizmetin ifası için yapılan tıbbi müdahaledir.

Geleneksel sağlık tanımı DSÖ tarafından 1946’da yapılmıştır. Buna göre sağlık, “*sadece sakatlığı olmayışı değil, aynı zamanda fiziksel, sosyal ve ruhsal yönden tam bir iyilik hali*” olarak tanımlanmıştır. Bu tanım kapsamında kişilerin tam bir iyilik hali içerisinde hayatlarını idame ettirme durumunun korunması ise sağlık hakkı olarak kabul edilebilir. Gerek taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerde, gerekse Anayasamızda sağlık hakkı bir temel hak ve özgürlük sayılmış ve koruma kapsamına dahil edilmiştir. Bu koruma içerisinde ve insan haklarına ilişkin uluslararası araçlarda sağlık hakkının üç parçası ortaya konmuştur: temel bir insan hakkı olarak sağlık hakkının bildirilmesi; belirli kişi gruplarının sağlık ihtiyaçlarını karşılama amaçları ve sağlık hakkının uygulanması için yöntemler (Leary, 1994:29). Söz konusu parçalar incelendiğinde sağlık hakkı için devletler hakkı koruma altına alan, kullanım alanını ve yöntemlerini belirleyen hukuk kuralları ortaya koymuştur. Ulusal mevzuatımız göz önüne alındığında sağlık hakkı AY m. 56’da bir temel hak ve özgürlük olarak düzenlenmiştir. Hâli hazırda sağlık hakkının amaçlarını ve uygulama yöntemlerini belirlemek için çıkarılan tüm normlar da bu maddeye dayanmaktadır. Sağlık hakkının yatay ve dikey başlıklarda genişleyen bir yapısı olması sebebi ile amaç ve yöntem için uygulamada olan mevzuatlar çeşitlilik gösterecektir. Bu nedenle söz konusu derinlik çalışmamız açısından ilgili olan sağlık hizmeti ile sınırlı olacaktır.

Sağlık hizmeti kavramı 224 sayılı kanunda “*İnsan sağlığına zarar veren çeşitli faktörlerin yok edilmesi ve toplumun bu faktörlerin tesirinden korunması, hastaların tedavi edilmesi, bedeni ve ruhi kabiliyet ve melekeleri azalmış olanların işe alıştırılması (Rehabilitasyon) için yapılan tıbbi faaliyetler*” olarak tanımlanmıştır. Buna göre sağlık hizmetleri önleyici, tedavi edici ve

rehabilitasyon olmak üzere üç sınıfa ayrılmaktadır. Her sınıf açısından yapılacak olan tıbbi müdahale yöntemi farklılık gösterecektir.

Sağlığın bir hak olarak hayata geçirilmesi için devletin söz konusu hizmet türlerini topluma sunması gerekmektedir. Ancak, devlet tarafından bu hizmetlerin sadece topluma sunulması devletin yükümlülüğünü yerine getirme açısından yeterli olmamaktadır. BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar komitesi aynı isimli Sözleşmesi m. 12'nin detaylandırılması için düzenlenen 14 No'lu Genel Yorum uyarınca sağlık hakkının unsurları belirlenmiştir. Buna göre devletlerin sadece hakkın kullanımı için imkân kılmasının sorumluluğunu ortadan kaldırmadığını ayrıca sağlık hakkı için sağlık hizmetlerinin erişilebilir olması gerektiğini bildirmişlerdir. Bireyler sağlık hizmetlerine erişemediklerinde sağlık haklarının devlet tarafından ihlal edilmesi sonucu ile karşılaşacaklardır. Sağlık hizmetlerine erişim, tıbbi müdahaleye sùje olmak manasına geldiğinden kişi hukuka uygunluk sebeplerini içeren tıbbi müdahaleye erişemediğinde sağlık hakkına erişememiş olacaktır. Bu da temel hak ve özgürlüğün zarar görmesi anlamına gelecektir (Uçar Akbulut ve Akbulut, 2012:268 – 269).

4. İhlal Kararının Sağlık Hakkı Bakımından Değerlendirilmesi

23/07/2020 tarihli karar, tıbbi müdahale, sağlık hizmeti ve sağlık hakkı bakımından değerlendirildiğinde, ihlalin temel hak ve özgürlüklere erişimin engellenmesi sebebi ile meydana geldiğine hükmetmektedir. 5237 ve 2827 sayılı kanunlar beraber incelendiğinde gebeliği sona erdirmeye müdahalesi, gebeliğin 10. Haftasına kadar, sadece hastanın ya da yasal temsilcisinin talebi ile gerçekleştirilebilmektedir. Gebeliğin 10. Haftasından sonra ise yasal süre aşıldığından söz konusu müdahale çocuk düşürtme suçunu oluşturacaktır. Ancak istisnai olarak gebeliğin bir suç sonucu meydana gelmesi söz konusuysa bahsi geçen 10 haftalık süre 20 hafta olarak uygulanacaktır. Karara konu olayda uğradığı istismar sonucu gebe kalan başvuru, gebeliği sona erdirmek istemekte ancak yasal sürenin geçmesi nedeni ile tıbbi müdahale talebini yargı makamları aracılığıyla kullanmak durumunda kalmıştır. Bu süreç içerisinde başvuru, sağlık hizmeti sunucusuna sevkine ilişkin kanuni usul açık olmaması nedeni ile gebeliği sona erdirmeye müdahalesi gerçekleştirilememiştir. Yargı mercileri tarafından talep sürüncemede bırakılmıştır.

Mevzuat içerisinde takip edilmesi gereken prosedürün muğlak şekilde düzenlenmesi sağlık hakkı yaklaşımına sahip olmayan yargı mercileri tarafından dürüstlük kuralına aykırı şekilde yorumlanmasına imkân sunmuştur. Sağlık hakkı ve sağlık hizmeti alma hakkı olan bireyin herhangi bir hukuki temele dayanmadan tıbbi müdahale talebinin yerine getirilmemesi sağlık hizmetlerinin erişilebilir olma yükümlülüğünü ihlal sonucunu doğurmuştur. Bu noktadan hareketle AYM'nin ihlal kararı yerinde bir karardır. İhlal kapsamında açıklanan gerekçelerle m. 17'nin ihlal edildiği mahkeme tarafından kabul edilse de tıbbi müdahale sağlık hizmeti ve sağlık hakkından bağımsız düşünölemeyeceğinden m. 56'nın da ihlal edildiğinin kabulü gerekmektedir.

Yargılama Sonucunda İhlal Edilmiş Olan Diğer Anayasal Haklar

1. Kişisel Özerklik ve Bütünlük Hakkı

Söz konusu AYM kararı suç sonucu oluşan gebeliğin sonlandırılmasına talebine ilişkin olup, gebeliğin sonlandırılmasına ilişkin hukukumuzda yer alan somut olayla ilgili kanuni düzenlemelerden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

Gebeliğin normal şartlar altında sonlandırılabilmesi için 2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun'un 5. maddesine göre; *"Gebeliğin onuncu haftası doluncaya kadar kadının sağlığı açısından tıbbi sakınca olmadığı takdirde, istek üzerine rahim tahliye edilir."* denilmek suretiyle istisnai durumlar hariç gebeliğin onuncu hafta doluncaya kadar sonlandırılabilir.

Onuncu haftadan sonra, istisnai olarak gebeliğin ne zaman ve ne şartlar altında sonlandırılabilirliği hüküm altına alınmış olup, 2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun'un 5. maddesindeki; *Gebelik süresi, on haftadan fazla ise rahim ancak gebelik, annenin hayatını tehdit ettiği veya edeceği veya doğacak çocuk ile onu takip edecek nesiller için ağır maluliyete neden olacağı hallerde doğum ve kadın hastalıkları uzmanı ve ilgili daldan bir uzmanın objektif bulgulara dayanan gerekçeli raporları ile tahliye edilir."* hükmüyle annenin hayati tehlikesinin bulunması ya da ağır maluliyete sebep olacak hallerde onuncu haftadan sonra gebeliğin gerekli koşulların bulunması durumunda sonlandırılabilirliğine belirtilmiştir.

Ayrıca TCK m. 99/6'da; *"Kadının mağduru olduğu bir suç sonucu gebe kalması halinde, süresi yirmi haftadan fazla olmamak ve kadının rızası olmak koşuluyla, gebeliği sona erdirene ceza verilmez. Ancak, bunun için gebeliğin uzman hekimler tarafından hastane ortamında sona erdirilmesi gerekir."* denilmek suretiyle gebeliğin bir suç sonucu oluşması durumunda yirmi haftadan fazla olmamak koşulu ile gebeliğin sonlandırılabilirliği hüküm altına alınmıştır.

İncelenen kararda AYM, AY m. 17'nin ihlal edildiği yönünde karar vermiştir. AY m. 17/1'e göre; *"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir"*.

İnsanın yaşamı boyunca yaşam hakkının dışında, çeşitli hak ve özgürlükleri de bulunmaktadır. Bu hak ve özgürlükleri kullanmak suretiyle hareket edilen her an, aynı zamanda insanın maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkını da gerçekleştirmek üzere hareket ettiği söylenebilir (Alçık, 2018:3).

Kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı, insanın var olma amacını teşkil etmekte birlikte diğer hürriyetlerin de varlık nedenini teşkil etmektedir (Gören, 1999: 412; Gümüş, 2005: 135-136).

Kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı, yargılamaya konu olay açısından değerlendirilecek olursa; başvuru, 18 yaşından küçük olup, suç sonucu oluşan gebeliği tespit edildiğinde on hafta üç günlük gebedir. Mağdur, TCK. m. 99 kapsamında kendine tanınan yirmi haftadan fazla olmamak koşuluyla gebeliği sonlandırmak istemiştir. Ancak başvuru, gerek savcılığa gerekse de hakimliğe dilekçeler vermek suretiyle bu hakkını kullanmak istediye de; gebeliğin sonlandırılması kararı verilmemiş ve yirmi haftalık süre geçmiştir. Bu sebeple, başvuru doğum yapmak zorunda bırakılmıştır.

Anayasa’da tanınan kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkı herkese tanınan bir hak olup, buradaki koruma, maddi ve manevi varlık ile ilişkili olan hakların kullanımının zorlaştırılmaması ve daraltılmaması olarak anlaşılmalıdır. Gelişme ise, maddi ve manevi varlık ile ilişkili hakları daha ileriye götürmek, haklara ulaşmak imkânını genişletmek ve kolaylaştırmak olarak anlaşılmalıdır. (Kalabalık, 2017: 430; Alçık, 2018:6). Anayasa Mahkemesi’ne göre de kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkı ile insan onurunun korunması amaçlanmıştır (Anayasa Mahkemesi Kararı, Başvuru No:2014/17177, 19.04.2018 Tarihli Kararı. E.T. 25.10.2021).

Özel yaşama saygı hakkı çerçevesinde korunan hukuksal çıkarlardan biri, bireyin fiziksel ve ruhsal bütünlük hakkıdır. Bireyin fiziksel ve ruhsal bütünlük hakkı, AİHS m. 8 anlamında özel yaşama saygı hakkı kapsamında korunan bir hukuksal çıkardır. Taraf devletler, bu hukuksal çıkarı ihlal etmeme negatif yükümlülüklerinin yanı sıra etkili bir şekilde koruma pozitif yükümlülüğü altındadırlar. Bu çerçevede devletin, egemenlik alanında yaşayan ve kontrolü altında bulunan kişilerin fiziksel ve ruhsal bütünlük hakkına yönelen müdahaleleri önleme, önlenememiş olan müdahaleler bakımından etkili soruşturma, kovuşturma, failleri tespit edip cezalandırma ve gerektiğinde bundan doğan zararları etkili bir şekilde bizzat karşılama veya sorumlularına karşılatma yükümlülüğü bulunmaktadır (Öncü, 2019: 25-26).

Bu bağlamda AY m. 17’de yer verilen maddi ve manevi varlığı koruma ve geliştirme hakkı, AİHS m. 8 çerçevesinde özel yaşama saygı hakkı kapsamında güvence altına alınan fiziksel ve ruhsal bütünlük hakkı ile bireyin kendisini gerçekleştirme ve kendisine ilişkin kararlar alabilme hakkına karşılık gelmektedir (Öncü, 2019: 62). Özel yaşama saygı hakkı ebeveyn olmaya ya da olmamaya karar verme hakkı bakımından da uygulanabilir bir hak olmakla, içeriğinde bireye kendi geleceğini tayin etme hakkını da ihtiva eder (Öncü, 2019: 74).

Kadınların istenmeyen gebeliği sona erdirmeyi talep etmesi, kişisel özerklik ve ruhsal veya bedensel bütünlükleriyle doğrudan ilgilidir. Kadın ve cenin arasındaki ilişki hakkında hem hukuki hem de etik yönden farklı görüşlerin bulunuyor olması bu konuyla ilgili fikir birliğinin sağlanamaması sonucuna sebebiyet vermektedir. Ancak, tüm bunlara rağmen Türk Hukuku açısından gebeliğin sonlandırılmasına imkân tanınması ve bunun birtakım şartlara bağlanması, ceninin potansiyel manada korunmasına karşılık kadının özerklik hakkının da ihlal edilmemesini sağlamaktadır. Bu nedenle kadının, suç sonucu bir fiil sebebi ile gebe kalmasında cenin ve anne arasındaki terazinin artık normal bir gebelikte olduğu gibi yorumlanamaması; burada kadının özerkliğinin AY m. 17 kapsamında daha önemli kabul edilerek ivedilikle karar verilmesi gerekmektedir. Söz konusu ivedilik temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması aşamasında temel bir ilke olan ölçülülük ilkesi ile de bağdaşmaktadır. AY. m. 13 hükmünce *“temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz”*.

Temel hak ve özgürlük ancak başka bir temel hak ve özgürlüğün korunması amacıyla hakkın imkân verdiği oranda sınırlandırılabilir. Daha genel bir ifade ile, ölçülülük ilkesi gözetilerek

yapılan temel hak ve özgürlük sınırlandırılmasında, beklenen amaç ve kullanılan araç arasında adil ve makul bir dengenin sağlanması gerekmektedir (Metin, 2002:110-128).

Olayda başvurucunun kişisel özerklik ve bütünlük hakkı, ceninin anayasal olarak koruma altında olmayan yaşam potansiyeli gözetilerek ikinci planda bırakılmış ve ölçülülük ilkesi ihlal edilmiştir. Ayrıca karara konu sürüncemede bırakmak şeklindeki yaklaşımının, devlet tarafından güvence altına alınan bir negatif statü temel hak ve özgürlüğün tamamıyla yine devlet tarafından, alenen, ihlal edilmesine sebebiyet vermiştir. Zira AY m. 17, AY m. 5 ile birlikte değerlendirildiğinde, kişinin temel hak ve hürriyetleri, insanın maddi ve manevi varlığını geliştirmesi devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılarak güvence altına alınmıştır.

2. Mahremiyet Hakkı

Her ne kadar kararda ihlal konusu, sadece maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi olarak değerlendirilmiş olsa dahi, ihlal edilen hak AY m. 17. maddesiyle sınırlı değildir. Kişinin özel hayatı ile ilgili bir konuda, hukuka uygun karar alınamıyor olması ya da alınan bu kararın yargı mercilerince uygulamaya konulmasına müsaade edilmiyor olması AY m. 20. kapsamında da özel hayatın gizliliği yani bir mahremiyet ihlali gündeme getirmiştir.

Mahremiyet kişi özgürlüğünün bir parçası olduğundan mahremiyetin ihlal edilmesi özgürlüğünün de ihlali sayılır (Karahisar, 2011: 602; Korkmaz, 2014:101). Bu kapsamda kişilerin özel ve aile hayatlarına ilişkin konularda saygı gösterilmesini isteme hakkı bulunmaktadır. Söz konusu hak ancak m. 20/2’de yer alan özel sınırlama sebeplerinden millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması gerekçelerinden en az biri ile sınırlandırılabilir iken, suç sonucu oluşan gebeliğin sona erdirilmesine ilişki karar verilmesi bu kapsamda değerlendirilemeyeceğinden mahremiyet hakkının ihlali kaçınılmaz olmuştur.

3. Çocuk Koruma Kanunundan Kaynaklanan Haklar

Başvurucunun suç tarihi itibarıyla çocuk olması sebebiyle, ulusal hukuk açısından 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu açısından da hakları koruma altındadır.

Çocuk Koruma Kanunu m. 4’e göre; çocuğun haklarının korunması amacıyla; çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının güvence altına alınması, çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi, çocuk ve ailesi bilgilendirilmek suretiyle karar sürecine katılımlarının sağlanması, çocuğun, ailesinin, ilgililerin, kamu kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği içinde çalışmaları, insan haklarına dayalı, adil, etkili ve süratli bir usûl izlenmesi, soruşturma ve kovuşturma sürecinde çocuğun durumuna uygun özel ihtimam gösterilmesi, kararların alınmasında ve uygulanmasında, çocuğun yaşına ve gelişimine uygun eğitimi ve öğrenimini, kişiliğini ve toplumsal sorumluluğunu geliştirmesinin desteklenmesi, ilkeleri gözetilir.

Yine Çocuk Koruma Kanunu m. 5/1 hükmünde; “*Koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirlerdir d) Sağlık tedbiri, çocuğun fiziksel ve*

ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbî bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına... yönelik tedbirlerdir.” şeklindeki düzenleme ile çocuğın haklarının korunması bakımından alınabilecek tedbirler ortaya konmuş bulunmaktadır.

Çocuk Koruma Kanunu’nun 4. ve 5. maddesi gereği; çocuk haklarının korunması, güvence altına alınması, çocuğın fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması, insan haklarına dayalı adil, etkili ve süratli bir usul izlenmesi gerekmektedir. Ayrıca sağlık tedbiri, koruyucu ve destekleyici tedbirler arasında yer alan en önemli tedbirlerden biri olup, usulüne uygun, etkin bir biçimde uygulanması çocuk için hayati önem arz etmektedir (Yenişol, 2019:43). Ancak somut olay açısından, başvurucunun gebeliğinin sonlandırılmasına karar verilmeyerek, başvurucunun bir çocuk olduğu, fiziksel ve ruhsal sağlığı gözetilmemiştir. Başvurucunun, sonlandırılmayan gebelikten dolayı bütün hayatı geri dönülemez şekilde değişmek zorunda kalmıştır ve başvurucunun kanunla güvence altına alınan hakları ihlal edilmiştir.

SONUÇ

Adli makamlar nezdinde, başvurucunun kendisi, ailesi ve de vekili tarafından suç sonucu oluşan gebeliğin sonlandırılması için defalarca talepte bulunulması ve Adli Tıp Kurumu raporunda gebeliğin sona erdirilmesi gerektiği belirtilmesine rağmen; talebin sürüncemede bırakılması neticesinde gebeliğin sonlandırılması kararı verilmemiştir. Yargılamanın makul sürede gerçekleştirilememesi dolayısıyla başvurucunun maddi ve manevi varlığını koruması ve geliştirilmesinin önüne geçilmiştir. Yapılan bireysel başvuru neticesinde verdiği kararında AYM “*Bu durum söz konusu adil dengenin başvuru aleyhine bozulmasına yol açmış, başvurucunun maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkına yapılan müdahalenin orantısız olması sonucunu doğurmuştur.*” demek suretiyle başvurucunun Anayasa’nın 17. maddesi olan maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

Her ne kadar ihlal kararı AY m. 17’nin ihlali üzerine verilmiş olsa da, AYM kararına konu yargılama bakımından adil yargılanma hakkı, tıbbi müdahale ve sağlık hakkı, sağlık hizmetlerine erişim, kişisel özerklik ve bütünlük ile özel hayatın gizliliğe saygı gösterilmesini talep haklarının ve ayrıca Çocuk Koruma Kanunu’nun ihlal edilmiştir.

Başvurucunun bireysel başvurusuna dayanak yargılamada, suç sonucu oluşan gebeliğin sonlandırılması bakımından mevcut kanuni düzenlemenin hangi suçlar bakımından geçerli olacağını düzenlememesi gerekçe gösterilerek talebin reddedilmiş olması, kanunda böyle bir şart aranmazken, başvuruya kanunla tanınan hakkın kullanılmasının önüne geçildiğinin kabulü gerekmektedir.

KAYNAKÇA

1. ALANGOYA, H. Y. (1979). *Medeni Usul Hukukunda Vakıaların ve Delillerin Toplanması İlişkin İlkeler*, İstanbul: Fakülteler Matbaası.
2. ALÇIK, M. (2018). *Türk Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Maddi ve Manevi Varlığın Korunması ve Geliştirilmesi Hakkı. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı İnsan Hakları Hukuku Programı Yüksek Lisans Tezi.*
3. BADUR, E. (2017). *Tıbbi Müdahaleye Rızanın Özellik Gösterdiği Haller*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
4. BADUR, E. (2020). *Gebeliğin Sona Erdirilmemesi Nedeniyle Suç Mağduru Çocuğun Kişilik Hakkının İhlali. Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(2), 4075-4107.
5. ÇAKIR, C. (2018). *Makul Sürede Yargılanma Hakkının Sınırları Nelerdir?*, İstanbul Barosu Dergisi, C.92, S.5, 232-243.
6. ÇELİK A. (2008). *1982 Anayasasında Adil Yargılanma Hakkı (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk Hukuku)*, Ankara.
7. ÇETİN, A. (1995). *Doğru ve Güvenli Yargılanma Hakkımız Var!*, Ankara.
8. ÇİLİNGİROĞLU, C. (1993). *Tıbbi Müdahaleye Rıza*. İstanbul: Filiz Kitapevi.
9. ERGÜN, Z. (2004). *Boşanma Davaları Nişanlanma Evlenme Butlan Velayet Kişisel İlişki Nafaka Maddi ve Manevi Tazminat*, Ankara: Adil Yayınevi.
10. ERSÖZ, K. (2010). *Tıbbi Müdahale Kavramı ve Tıbbi Müdahalenin Hukuka Uygunluğunun Şartları. Terazi Hukuk Dergisi*, 5 (45), 105 - 122.
11. GEMALMAZ, M. (2003). *İnsan Hakları Belgeleri*, C.I. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi
12. GÖKCAN, H. T. (2017). *Tıbbi Müdahaleden Doğan Hukuki ve Cezai Sorumluluk*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
13. GÖREN, Z. (1999). *Anayasa Hukukuna Giriş T.C. Anayasası Eki ile*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını.
14. GÖZÜBÜYÜK, Ş. & GÖLCÜKLÜ, F. (2016). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması-Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İnceleme ve Yargılama Yöntemi*. Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları.
15. GÜMÜŞ, A.T. (2005). *Türk Anayasasında Kişinin Maddi ve Manevi Varlığını Koruma ve Geliştirme Hakkı. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13(2), 133-172.
16. HAKERİ, H. (2021). *Tıp Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
17. KALABALIK, H. (2017). *İnsan Hakları Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları.
18. KARAHAN, İ. (2019). *Adil Yargılanma Hakkı Çerçevesinde Türk Hukuku'nda Makul Sürede Yargılanma Hakkı. Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı Kamu Hukuku Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.*
19. KARAHİSAR, T. (2011). *Özel Hayatın Gizliliği ve İnternette İşlenen Suçlar, II. Medya ve Etik Sempozyumu, Medya-Kültür İlişkisinde Etik*, 599-606, Elazığ.
20. KORKMAZ, A. (2014). *İnsan Hakları Bağlamında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 16 (I), 99-103.
21. KURT, M. G. (2020). *Tıbbi Müdahalelerde Aydınlatılmış Onam. Türkiye Barolar Birliği Dergisi*(146), 187 - 218.

22. LEARY, V. A. (1994). *The Right to Health in International Human Rights Law. Health and Human Rights*, 1 (1), 24 - 56.
23. METİN, Y. (2002). *Ölçülülük İlkesi: Karşılaştırmalı Bir Anayasa Hukuku İncelemesi*. 110-128. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
24. OĞUZMAN, M. K., & ÖZ, M. T. (2020). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler C.2*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
25. ÖNCÜ, G. (2019). *Özel Yaşama Ve Aile Yaşamına Saygı Hakkı Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi – 8*. Ankara: Avrupa Konseyi
26. POLAT, O. (2019). *Tıbbi Uygulama Hataları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
27. RÜZGARESEN, C. (2014). *Usul Ekonomisi İlkesinin İhlaline Karşı Başvuru Yolları*. S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, C.4, S.2(MİHBİR Özel Sayısı), 173 – 213.
28. SEROZAN, R. (2005). *Çocuk Hukuku*, İstanbul: Vedat Kitapçılık.
29. ŞAHBAZ, İ. (2011). *Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru ve Sorunlar (Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru)*. Türkiye Barolar Birliği, Panel, 71-128.
30. TANDOĞAN, H. (2010). *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri C.II*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
31. UÇAR AKBULUT, S., & AKBULUT, E. (2012). *BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nin 12. Maddesi Çerçevesinde Sağlık Hakkı ve İdarenin Sorumluluğu*. İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi, 15 (1), 261 - 279.
32. YAĞCI, Z. (2019). *Adil Yargılanma Hakkı Bağlamında İvedi Yargılama Usulü*. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Kamu Hukuku Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
33. YENİSEY, F. & CİHAN, E. (1998). *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 3.Bası, İstanbul.
34. YENİYOL, K. (2019). *Çocuk Koruma Kanununda Yer Alan Tedbirlerin Çocuk Sağlığına Etkisi*. İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sağlık Hukuku Yüksek Lisans Programı Yüksek Lisans Tezi.
35. YÜCEL, Ö. (2021). *Sağlık ve Tıp Hukukuna İlişkin Temel Kavramlar ve Özneler*. Ö. YÜCEL, & G. SERT içinde, *Sağlık ve Tıp Hukukunda Sorumluluk ve İnsan Hakları*, 23 – 46. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
36. YÜCEL, Ö. (2021). *Tıbbi Müdahalenin Hukuka Uygunluğunun Koşulları ve Hasta ve Hekim ile Sağlık Hizmeti Sunucusu Arasındaki Hukuksal İlişkinin Niteliği*. Ö. Yücel, & G. Sert içinde, *Sağlık ve Tıp Hukukunda Sorumluluk ve İnsan Hakları*, 193 - 234. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yararlanılan Kanunlar ve Anayasa Mahkemesi Kararları

1. 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası.
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf> E.T. 09.10.2021.
2. 2827 Sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun.
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2827.pdf> E.T. 09.10.2021.
3. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu.
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf> E.T. 09.10.2021.
4. 5295 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu.
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf> E.T. 09.10.2021.
5. Anayasa Mahkemesi Kararı, Başvuru No:2012/13, 02.07.2013 Tarihli Kararı.

6. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2012/13?BasvuruNoYil=2012&BasvuruNoSayi=13> E.T. 25.10.2021.
7. Anayasa Mahkemesi Kararı, Başvuru No:2014/17177, 19.04.2018 Tarihli Kararı.
8. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/17177> E.T. 25.10.2021.

İnternet Kaynakları

1. <https://sozluk.gov.tr/>

44- PSİKOLOJİK İLK YARDIM VE CİNSEL ŞİDDET

Esra Gürgezoğlu Yapar, Uzman Adli Psikolog, Türk Silahlı Kuvvetleri, <https://orcid.org/0000-0003-3898-6111>, e.gurgezoglu@gmail.com

Özet

Cinsel şiddet, zorlayıcı ve yıkıcı cinsel davranışların sindirme, tehdit ve manipülasyon aracı olarak kullanılmasıdır. Saldırganın amacı sadece mağdurun cinselliğinden yararlanmak değil mağduru kontrol etmek, utandırmak, zorlamak, zarar vermek ve boyun eğdirmektir. Cinsel saldırılar daha çok kadınları hedef almakla beraber, her yaş grubundan ve cinsiyetten kişiyi de hedef alabilmektedir. Diğer şiddet türleriyle bir arada görülen cinsel saldırılar, mağdurda fiziksel yaralanmalarla beraber ciddi bir psikolojik travmaya da sebep olmaktadır. Bu nedenle cinsel şiddet mağdurlarına ilk müdahale, mağdurun yaşadığı travmanın kısa ve uzun vadeli etkilerini etkilemektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, mağdurda psikolojik travmaya sebep olan cinsel şiddet olgularında psikolojik ilk yardımın rolü ve etkisini tartışmaktır. Çalışmada psikolojik ilk yardımın tanımı, amacı, aşamaları ve cinsel şiddet olgularındaki işleyişi ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cinsel şiddet, psikolojik ilk yardım, travma.

Summary

Sexual violence is the use of coercive and destructive sexual behaviors as a tool of intimidation, threat and manipulation. The attacker's aim is not only to exploit the victim's sexuality, but to control, embarrass, coerce, harm, and subjugate the victim. Although sexual assaults mostly target women, they can also target people of all age groups and genders. Sexual assaults, which are seen together with other types of violence, cause serious psychological trauma as well as physical injuries to the victim. For this reason, the first response to victims of sexual violence affects the short and long-term effects of the trauma experienced by the victim. In this context, this study aims to discuss the role and effect of psychological first aid in cases of sexual violence that cause psychological trauma to the victim. In this study, the definition of psychological first aid, its purpose, stages and its functioning in sexual violence cases are discussed.

Keywords: Psychological first aid, sexual violence, trauma.

Giriş

Cinsel şiddet, zorlayıcı ve yıkıcı cinsel davranışların sindirme, tehdit ve manipülasyon aracı olarak kullanılmasıdır (Polat, 2016; Eskin ve ark., 2016). Saldırganın tek amacı mağdurun cinselliğinden yararlanmak değil mağduru kontrol etmek, utandırmak, zorlamak ve boyun eğdirmektir. Cinsel saldırılar daha çok kadınları hedef almakla beraber, her yaş grubundan ve cinsiyetten kişiyi de hedef alabilmektedir (Polat, 2016). Diğer şiddet türleriyle bir arada görülen cinsel saldırılar, mağdurda fiziksel yaralanmalarla beraber ciddi bir psikolojik

travmaya da sebep olmaktadır. Bununla ilgili yapılan bir çalışmada cinsel saldırı iddiası ile T.C. Adalet Bakanlığı Adli Tıp Kurumu II. İhtisas Kurulu'na muayene için gönderilen 93 kadının %61,3'ünde travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) belirtileri saptanmıştır (Gölge ve ark. 2013). Bununla birlikte cinsel saldırı sonrası mağdurun güvenlik algısında ciddi bozulmalar meydana gelmekte ve adil dünya inancı sarsılmaktadır. Bu noktada cinsel şiddet sonrası mağdura erken dönem psikososyal müdahaleler arasında kullanılabilecek psikolojik ilk yardım hayati önem taşımaktadır. Çünkü psikolojik ilk yardımın temel amacı kişinin güvende ve sakin kalmasını sağlamak, mağdurda ortaya çıkan kontrol kaybı hissini sınırlamaktır (Tetik ve ark., 2021).

1. Psikolojik İlk Yardım

Psikolojik ilk yardım, herhangi bir afet, kaza, terör saldırısı veya bireysel/toplumsal düzeyde olumsuz etkiler yaratan herhangi bir olay sırasında veya sonrasında yapılan erken psikososyal müdahaleye yönelik bir yaklaşım biçimini ifade etmektedir (Brymer ve ark., 2006). Ulusal Travma Sonrası Stres Bozukluğu Merkezi (2006) ise psikolojik ilk yardımı “afet ve terörün hemen ardından insanlara yardım etmek, ilk sıkıntıyı azaltmak ve kısa ve uzun vadeli uyumlu işleyişi teşvik etmek için kanıtlara dayalı, modüler bir yaklaşım” olarak tanımlamaktadır. Herhangi bir olay sırasında veya sonrasında kişilerin temel fiziksel veya psikolojik ihtiyaçlarını karşılamayı ve bu tür bir olayın bireyler üzerindeki etkilerini ve olası travma sonrası stres belirtilerini mümkün olduğu ölçüde en aza indirmeyi, kısa ve uzun vadeli uyum işlevselliğini desteklemeyi amaçlar. Psikolojik ilk yardım uygulamaları da koruyucu ruh sağlığı müdahaleleri olarak değerlendirilebilir. Psikolojik ilk yardım, bir teşhis veya tedavi yöntemi olmaktan çok psikolojik krizlere müdahale için kullanılan bir yöntemdir (Brymer ve ark., 2006).

Afet ve çeşitli olumsuzluklar sonrasında kullanılmak üzere çeşitli kuruluşlar tarafından hazırlanmış çok sayıda ilk yardım rehberi bulunmaktadır. Temel adımlar aynı kalsa da çeşitli durumlar ve ortamlar, afet sahneleri, hastaneler ve onkolojik çalışmalar örnekleri ile küçük farklılıklar gözlemlenmesine yol açmaktadır (Demircioğlu ve ark., 2019).

2. Psikolojik İlk Yardımın Aşamaları

Demircioğlu ve arkadaşları (2019) psikolojik ilk yardımın aşamalarını temel olarak üç basamakta ele alabileceğimizi belirtmişler ve bu basamakları hazırlık, triyaj ve 8 basamaklı psikolojik ilk yardım modeli olarak sıralamışlardır.

a. Hazırlık: Bu aşamada 2 tür hazırlıktan bahsedilmektedir. Birincisi bireysel düzeyde hazırlık; yani psikolojik ilk yardım sürecinde rol alacak kişinin hem ruhsal anlamda kendini koruması hem de süreç esnasında karşılaşılabileceği zorluklara karşı zihinsel bir hazırlığı olması kolaylaştırıcı bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. İkincisi ise olaya özgü hazırlıktır. Olaya özgü hazırlık, karşılaşılan her durumun kendine ait özellikleri olduğu göz önüne alınarak çalışmanın ona göre planlanmasını içermektedir.

b. Trijaj: Akut dönemde öncelikli kişilerin belirlenmesi aşamasıdır. Bu aşamada dikkatli yapılacak alan gözlemiyle olaydan etkilenme düzeyi yüksek olan bireylerin tespiti yapılarak, etkili ve hızlı bir yardım sağlama amaçlanır.

c. 8 Basamaklı İlk Yardım Modeli (Brymer ve ark., 2006):

- **İlişki ve Bağ Kurma:** Psikolojik ilk yardım uygulayıcısının olaydan etkilenen kişiyle ilk defa iletişime geçtiği süreçtir. Dolayısıyla ilk adım kendisini tanıtmaktır. Burada öncelikli olarak kişinin kendini daha güvende ve iyi hissetmesi için fiziksel ihtiyaçları sorularak temin edilir.
- **Güvenlik ve rahatlamanın sağlanması:** Kişinin güvenli bir yere alınarak riskten uzaklaştırılması sağlanır. Bu aynı zamanda kişinin kaygısının azaltılması amacıyla bazı müdahaleleri de içerir.
- **Dengeleme:** Olay sonrası kişide ortaya çıkabilecek semptomların (korku, panik, unutkanlık, algıda bozulma vb.) müdahale edilerek kişinin psikolojik olarak stabil duruma getirilmesi amaçlanır.
- **Bilgi Edinme:** Olay sonrasında kişinin gereksinimlerini doğru anlayarak gerekli psikososyal müdahaleleri belirlemeyi ve planlamayı içerir.
- **Temel İhtiyaçlar Konusunda Yardımcı Olma:** kişilerin temel gereksinimlerine yönelik doğru tespitlerin yapılarak, aciliyet durumuna göre karşılanmaya başlanması ve bununla ilgili gerekli planlamaların yapılmasını içerir.
- **Sosyal Destek:** Kişilerin sosyal kaynaklar ile buluşturulmasını içerir. Mevcut kaynakların haricinde yeni sosyal kaynakların oluşturularak kişiyle buluşturulması süreç açısından faydalı olmaktadır.
- **Bilgilendirme:** Kişilere sürece ve ihtiyaçlarına dair bilgi vermeyi içerir. Bazı temel ihtiyaçlarının ne şekilde karşılanacağı bilgisinin verilmesi kişinin kaygı seviyesinin azalmasına yardımcı olacaktır. Bununla beraber kişide ortaya çıkabilecek psikolojik semptomlarla ilgili bilgilendirmelerin yapılması da kişinin bunlarla başa çıkabilmesini kolaylaştıracaktır.
- **İş Birliği Kurulabilecek Diğer Hizmetlerle İlişkilendirme:** Psikolojik ilk yardım uygulayıcısı olaydan etkilenen kişi ile diğer görevliler arasında ilişki kurulmasına yardımcı olur. Aynı zamanda sürecin tamamlanmasından sonraki zamanlarda çalışmaların kim ya da hangi kurumlar tarafından sürdürüleceğinin bilgisini kişiyle paylaşır.

3. Cinsel Şiddet Olgularında Psikolojik İlk Yardım

Cinsel şiddet sonrası mağdurda meydana gelen travmanın psikolojik etkileri her mağdurda farklılık göstermektedir. Bu etkiler kimi mağdurda hemen ortaya çıkarken, kimisinde uzun dönemde ortaya çıkabilmektedir. Ne olursa olsun cinsel şiddet mağdurlarının yoğun bir duygusal desteğe ihtiyaçları vardır (Eskin ve ark., 2016).

Cinsel şiddet mağdurlarına ilk müdahale genel olarak erken dönemde olmaktadır. Cinsel şiddet mağduriyetiyle gelen kişiye ilk müdahale fiziki muayenenin hemen öncesi ya da sonrasında yapılabilir. Bu müdahalenin, ilerleyen dönemde kişide meydana gelebilecek psikolojik hasarın en aza indirilmesinde önemli rolü vardır (Eskin ve ark., 2016).

Bu noktada Robert'ın (2002) önerdiği 7 Aşamalı Krize Müdahale Modeli cinsel şiddet mağdurları açısından, Tetik ve arkadaşları (2017) tarafından şu şekilde tartışılmıştır:

- *Tehlike değerlendirmesi:* Cinsel şiddet mağdurunun maruz kaldığı saldırının süreklilik içerip içermediği ve devam eden bir tehdit olup olmadığının tespitini içerir. Hala devam eden bir durum varsa durdurulması amaçlanmalıdır.
- *Kişiyile ilişkinin kurulması:* Mağdurun erken dönemde en çok ihtiyaç duyduğu şey destek görmek ve anlaşılmaktır. Burada dikkatli dinleme, yansıtma, açık uçlu sorularla kişinin kendisini ifade etmesine izin verme önemlidir.
- *Problemlerin tanımlanması:* Mağdurun fiziksel, sosyal ve psikolojik zararının tanımlanmasını içermektedir. Bu, ilgili sağlık çalışanı tarafından yapılacak muayene, fiziksel yaralanmaların yanı sıra cinsel yolla bulaşan hastalıkların, varsa gebeliğin tespitini içermektedir.
- *Duyguların ele alınması:* Mağdurun duygularının tanımlanması, anlamlandırılması ve normalize edilmesi önemlidir. Tekrar eden saldırıların olması halinde sürecin başından bu yana mağdurun neler hissettiğinin konuşulması da gereklidir.
- *Alternatifleri keşfetmek:* Mağdurun yaşadığı çaresizlik hissi yardım arama davranışını etkilemiş olabilir. Mağdurla birlikte alternatif çözüm yollarının keşfedilmesi, mağdurun yalnız olmadığının vurgulanmasını sağlarken, çaresizlik hislerinin de azalmasına yardımcı olacaktır.
- *Eylem planı geliştirmek:* Mağdurun gerekli durumlarda sığınma evine yerleştirilmesi, acil bir durum olduğunda arayacağı numaraların kendisine sağlanması, adli bildirimin yapılması süreçlerini içerir. Bu aşamada kişi özelinde titizlikle süreç planlanmalıdır.
- *Takip:* Eylem planının işlerliğinin takibi, mağdurun tehlike durumunda olması halinde ulaşabileceği kaynakların güncelliğinin takibi önemlidir. Mağdurun iyilik halinin devamlılığı için aile üyelerinin de sürece dahil edilmesi önemli olabilir.

Sonuç

Cinsel şiddet olgularında mağdur ciddi bir psikolojik travma etkisi altında olmaktadır. Çoğu olguda saldırganı teşhis edebilecek ya da tanıyabilecek tek kişi de bu travma altındaki mağdur kişidir. Bu nedenle cinsel şiddet mağdurunun erken dönemde psikolojik olarak desteklenmesi hayati önem taşımaktadır. Ülkemizde hali hazırda cinsel şiddet olgularına ilk müdahalede bulunan ya da başvuru yapılan kurumlar mevcuttur (Çocuk İzlem Merkezleri ve Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri). Bu kurumlarda görevli personelin psikolojik destek ve ilk yardım konusunda donanımlı hale gelmesi, cinsel şiddet mağdurlarına yönelik yürüttükleri çalışmaları daha sağlıklı hale getireceği düşünülmekte ve mağdurun ikincil travmaya maruz kalmasının önüne geçileceği öngörülmektedir.

Kaynakça:

2. Brymer M, Layne C, Jacobs A, Pynoos R, Ruzek J, Steinberg A et al (2006). Psychological First Aid Field Operations Guide, 2nd Edition. Los Angeles.

3. Demircioğlu, M., Şeker, Z. ve Aker, A.T. (2019). Psychological First Aid: Objectives, Practicing, Vulnerable Groups and Ethical Rules to Follow. *Current Approaches in Psychiatry*, 2019, 11(3), 351-362.
4. Eskin, M., Öztürk, C.Ş. ve Şakiroğlu, M. (2016). Cinsel Şiddet Olgularında Psikolojik Yaklaşım ve Değerlendirilmesi. *Türkiye Klinikleri J Foren Med-Special Topics* 2016, 2(2), 47-55.
5. Gölge, Z.B., Yavuz, M.F., Korkut, S. ve Kahveci, S. (2013). Yetişkin Kadın Mağdurlarda Cinsel Saldırı Sonrası Görülen Ruhsal Ve Sosyal Sorunlar. *Adli Tıp Bülteni*, 18, 82-91.
6. Polat, O. (2016). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Mart 2017, 22(1).
7. Roberts, A.R. (2002). Assessment, Crisis Intervention, And Trauma Treatment: The Integrative ACT Intervention Model. *Brief Treat Crisis Interv*, 2, 1–21.
8. Ulusal Travma Sonrası Stres Bozukluğu Merkezi. *Psychological First Aid: Field operations guide*. 2nd Edition, (2006).
9. Tetik, S., Mutlu, A. Ve Ünlübilgin, E. (2021). Cinsel Saldırı Olgularında Psikolojik İlk Yardım. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 2021, 13(4), 751-762.

45- KADINA YÖNELİK CİNSEL ŞİDDET VE CİNAYET OLAYLARININ KADINLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Esra Gürgezoğlu Yapar, Uzman Adli Psikolog, Türk Silahlı Kuvvetleri, <https://orcid.org/0000-0003-3898-6111>, e.gurgezoglu@gmail.com

Esra Berberoğlu, Uzman Adli Psikolog, Öncü Okulları, <https://orcid.org/0000-0003-1888-1494>, esraberberoglu85@gmail.com

Özet

Suç korkusu, kişinin bir suça ya da suç ile ilişkilendirdiği sembollere karşı geliştirdiği korku veya kaygıyı içeren olumsuz bir duygusal tepki olarak tarif edilmektedir. Özellikle suç oranlarının yüksek olduğu şehir yaşamında yaygın olan bu korku, kişinin yaşam biçimini doğrudan etkilemektedir. Bu bağlamda; bu araştırmanın amacı, son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olguları nedeniyle İstanbul, İzmir ve Ankara'da ikamet eden, en az lise mezunu, 18 yaş üstü kadınların gündelik yaşantılarının ne şekilde etkilendiğini ortaya koymaktır. Bu amaçla yapılan literatür taraması sonucu, 20 soruluk beşli likert tipi (1- Genellikle, 2-Sık sık, 3-Kararsızım, 4-Nadiren, 5-Hiçbir zaman) bir anket oluşturulmuştur. Anket elektronik ortamda gönüllülük esasına dayalı olarak 323 kişiye uygulanmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların %43'ü (n=139) 26-35 yaş aralığında, %59,8'i (n=193) evli ve %52'si (n=168) üniversite mezunudur. Katılımcıların yaşadığı il dağılımı ise şöyledir; %61 (n=197) İstanbul, %21,4 (n=69) Ankara, %17,6 (n=57) İzmir. Anket sonuçlarına göre; katılımcıların değerlendirmesini istediğimiz günlük yaşama dair verilen 20 ifadenin 16'sında kadınların kendilerini tedirgin hissettiklerine dair anlamlı fark bulunmuştur. Bununla birlikte bazı durumlar için zaman değişkeninin belirleyici olduğu, kadınların geceleri, gündüz vaktine oranla daha çok tedirgin oldukları tespit edilmiştir. Sonuç olarak kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olgularının mağdur dışındaki kadınların da gündelik yaşantılarını doğrudan etkilediği görülmektedir. Kadınlar kendilerini korumak adına tehlikeli olduğunu düşündükleri duruma göre gündelik hayatlarını yeniden düzenlemektedir.

Anahtar Kelimeler: Suç, Suç Korkusu, Kadına Yönelik Cinsel Şiddet, Kadın Cinayetleri

Summary

Fear of crime is defined as a negative emotional reaction involving fear or anxiety that a person develops against a crime or symbols associated with it. This fear, which is especially common in city life where crime rates are high, directly affects a person's lifestyle. In this context; this study aims to reveal how the daily lives of women over the age of 18, who are at least high school graduates and residing in İstanbul, İzmir and Ankara, are affected due to the increasing incidence of sexual violence and murder against women in the recent period. As a result of the literature review conducted for this purpose, a five-point Likert-type questionnaire (1- Usually, 2- Often, 3- Undecided, 4- Rarely, 5- Never) was created. The questionnaire was applied to 220 people on a voluntary basis in electronic environment. 43% (n=139) of the participants are between the ages of 26-35, 59,8% (n=193) are married and 52% (n=168) are university graduates. The province distribution of the participants is as

follows; 61% (n=197) İstanbul, 21,4% (n=69) Ankara, 17,6% (n=57) İzmir. According to the results of the survey; A significant difference was found in 16 of 20 statements about daily life that we wanted the participants to evaluate, indicating that women felt uneasy. However, it has been determined that the time variable is determinant for some situations and that women are more anxious at night than the daytime. As a result, it is seen that the cases of sexual violence femicides directly affect the daily lives of women other than the victims. In order to protect themselves, women rearrange their daily lives according to the situation they think is dangerous.

Keywords: Crime, fear of crime, sexual violence against women, femicide

Giriş

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) şiddeti, kişinin kendisine, başka bir kişiye veya bir gruba veya topluluğa karşı, yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, gelişme geriliği veya yoksunlukla sonuçlanan veya sonuçlanma olasılığı yüksek olan fiziksel güç veya gücün tehditle veya fiili olarak kasıtlı kullanımı olarak tanımlamaktadır. Buna kişiler arası şiddet (bireyler arasında meydana gelen), kendine yönelik şiddet (intihar ve diğer kendine zarar verme biçimleri) ve toplu şiddet (savaşlar gibi gruplar arasında meydana gelen) dahildir.

Kişiler arası şiddetin en yaygın biçimi kadına yönelik şiddettir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2021) tarafından 2013-2014 yıllarında yürütülen “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması” sonuçlarına göre Türkiye genelinde kadınların %12’si yaşamının herhangi bir döneminde, %5’i ise son 12 ay içinde cinsel şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Kadınların %38’i yaşamlarının herhangi bir döneminde fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmıştır. Bununla birlikte Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’nun (2021) yayınladığı 2020 raporuna göre Türkiye’de 2020 yılında toplam 300 kadın öldürüldü, 171 kadın ise şüpheli şekilde ölü bulundu.

Bu bağlamda araştırmamızın amacı son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olguları nedeniyle İstanbul, İzmir ve Ankara’da ikamet eden, en az lise mezunu, 18 yaş üstü kadınların gündelik yaşantılarının ne şekilde etkilendiğini ortaya koymaktır.

1. Kavramsal Çerçeve

1. Cinsel Şiddet

Cinsel şiddet, zorlayıcı ve yıkıcı cinsel davranışların sindirme, tehdit ve manipülasyon aracı olarak kullanılmasıdır (Polat, 2016; Eskin ve ark., 2016). Saldırganın tek amacı mağdurun cinselliğinden yararlanmak değil mağduru kontrol etmek, utandırmak, zorlamak ve boyun eğdirmektir. Cinsel saldırılar daha çok kadınları hedef almakla beraber, her yaş grubundan ve cinsiyetten kişiye de hedef alabilmektedir (Polat, 2016). Cinsel saldırılar, mağdurda fiziksel yaralanmalarla beraber ciddi bir psikolojik travmaya da sebep olmaktadır. Bununla birlikte cinsel saldırı sonrası mağdurun güvenlik algısında ciddi bozulmalar meydana gelmekte ve adil dünya inancı sarsılmaktadır.

Kadına yönelik şiddetin yıkıcı etkisi sadece mağdur üzerinde sınırlı kalmamakta, aynı toplum içerisindeki tüm bireyleri etkilemektedir. Bu noktada karşımıza “suç korkusu” kavramı çıkmaktadır.

2. Suç Korkusu

Suç korkusu, bireyin içinde yaşadığı toplumda suç oluşturan veya suç sayılan eylemlerden korkması ya da bunlardan normalin üzerinde endişe duymasıdır (Karasu, 2017). Burada kişi, aslında kendisine karşı bir suç işlenmesi olasılığından korkmaktadır. Bu durumun yarattığı tedirginlik hali kişinin hem günlük yaşamını hem de ruhsal gelişimini etkilemektedir (Skogan, 1986; Moore ve Trojanowicz, 1988). Bu etkilenme durumunu sadece tedirginlik olarak tanımlayamayız. Kişinin yaşadığı şey suç olasılığı karşısında tedirginlik hissine kapılmasından öte yaşadığı ortamla ilgili güvenlik duygusunun sarsılması durumudur. Bu karmaşık korku suçtan daha yaygın bir niteliğe sahiptir (Visser, Scholte ve Scheepers, 2013).

Suçla karşı duyulan korku günümüz kentlerinde günlük yaşamın bir parçası haline gelmiştir. Var olan suç korkusu yaşamın günlük işleyişini zorlaştırmakta, kişinin kentsel yaşamın içinde yer alma isteğini azaltmaktadır (Karasu, 2017).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayınlanan “İstatistiklerle Kadın, 2020” çalışmasındaki yaşam memnuniyeti araştırması sonuçlarına göre; 2020 yılında yaşadıkları çevrede gece yalnız yürürken kendilerini güvensiz hissedenlerin oranı toplamda %19,1 iken, bu oran kadınlarda %27,3, erkeklerde ise %10,7 olarak tespit edilmiştir. Kadınların %48,7’si, erkeklerin ise %69,9’u yaşadıkları çevrede kendilerini güvende hissettiklerini ifade etmişlerdir. Aynı çalışmada evde yalnız otururken kendilerini güvensiz hissedenlerin oranı 2020 yılında toplamda %4,8, kadınlarda %6,2, erkeklerde %3,4 olarak tespit edilmiştir. Kadınların %78,3’ü, erkeklerin ise %85,4’ü evde yalnız otururken kendilerini güvende hissettiklerini belirtmişlerdir. Türkiye genelinde yapılan farklı bir çalışmada, katılımcıların %60,4’ü gece tek başına dışarı çıkmayı güvenli bulmadığını dile getirmiştir (Sipahi, 2016).

Şanlıurfa ili özelinde yapılan bir çalışmada katılımcıların %26,1’i gece vakti tek başına dışarı çıkmayı güvenli bulmakta iken, %44,1’i gece vakti dışarı çıkmayı güvenli bulmamakta, %8,2’si ise oldukça güvensiz bulmaktadır (Karasu, 2017). Katılımcıların %10,2’si bu konuda kararsız kalmaktadır. Bu rakamlardan hareketle, Şanlıurfa’da gece dışarı çıkmayı güvenli bulmayanların oranı %52,3’tür. Cinsiyet özelinde araştırma sonuçlarına baktığımızda ise, kadınların %66,7’sinin gece vakti dışarıya çıkmayı güvensiz bulduğu, bu oranın erkeklerde %31’de kaldığı görülmektedir. Aynı çalışmada zaman değişkeni değiştirildiğinde katılımcıların kendilerini tedirgin hissetme oranları değişmektedir. Gece vakti tek başına dışarı çıkmaktan tedirgin olanların toplamı %52,3 iken, gündüz vakti tek başına dışarı çıkmaktan tedirgin olanların oranı yalnızca %7,4’dür. Araştırmada katılımcılara “Evinizde gece vakti tek başına kalmayı ne derece güvenli buluyorsunuz?” sorusu yöneltilmiş ve kadın katılımcılardan yalnızca %14,4’ünün güvenli bulduğu tespit edilmiştir. Erkek katılımcılarda bu oran %58,1 gibi yüksek bir orandır (Karasu, 2017).

Araştırmada katılımcılara “Kent içinde gece vakti tek başına otobüse binmeyi ne derece güvenli buluyorsunuz?” sorusu da sorulmuştur. Katılımcıların %6,9’ü otobüse tek başına gece vakti binmeyi çok güvenli bulurken, %30,2’i güvenli, %37,1’i güvensiz, %12,7’si oldukça güvensiz bulmaktadır. Bu konuda kararsız olanların oranı %13,1 olarak tespit edilmiştir (Karasu, 2017). Bununla birlikte Türkiye genelinde yapılan bir başka çalışmada gece otobüse binmeyi güvenli bulmayanların oranı %66,9 olarak tespit edilmiştir (Sipahi, 2016). Latin Amerika ülkelerinde yapılan bir çalışmada ise toplu taşıma sistemini kullanan yolculardan %64’ünün seyahat sırasında korku duyduğu belirlenmiştir (Dammert ve Malone, 2003).

Şanlıurfa ilindeki çalışmada katılımcılara son olarak “Medyada yer alan suçla ilgili haberler sizi tedirgin ediyor mu?” sorusu sorulmuştur. Suçla ilgili yayınlardan etkilenenlerin oranı tüm katılımcıların %42’sidir. Kadınların %75,6’si medyadan etkilenirken, erkeklerde bu oran yalnızca %22,6’dır (Karasu, 2017).

Suçla karşı korku ebeveynler üzerinde de olumsuz etkiler yaratmaktadır. Suç korkusuna sahip ebeveynlerin, çocuklarının parklarda oyun oynaması ile okul sonrası kurs ve etkinliklerde yer alması konusunda diğer ebeveynlere göre daha isteksiz davrandıkları görülmüştür (Öztoprak, 2012).

2. Araştırmanın Metodolojisi

Araştırmada anket tekniği kullanılmıştır. Tarafımızdan hazırlanan anket iki bölümden oluşmakta olup ilk bölümde katılımcıların yaş, medeni durum, eğitim durumu ve yaşadıkları il bilgileri istenmiştir. Anketin ikinci bölümü likert tipi ankettir. Bu amaçla yaptığımız literatür taraması sonucu, 20 soruluk beşli likert tipi (1-Genellikle, 2-Sık sık, 3-Kararsızım, 4-Nadiren, 5-Hiçbir zaman) bir anket oluşturulmuştur. Anket soruları alanda konuyla ilgili yapılan araştırmalar örnek alınarak hazırlanmış olup, kadınların gündelik yaşantılarında karşılaşılabilecekleri durumlara ilişkin verilen ifadeleri değerlendirmeleri ve bu durumu hangi sıklıkta yaşadıklarını işaretlemeleri istenmiştir. Anket elektronik ortamda gönüllülük esasına dayalı olarak 14 Eylül-17 Ekim 2021 tarihleri arasında 323 kişiye uygulanmıştır.

3. Bulgular

1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Araştırmamıza İstanbul, İzmir ve Ankara'da ikamet eden, 18 yaş üstü ve en az lise mezunu toplam 323 kadın katılmıştır. Katılımcılarımızın demografik bilgileri Tablo-1'de yer almaktadır. Buna göre katılımcıların %43'ünün (n=139) 26-35 yaş aralığında olduğu, %59,8'inin (n=193) evli ve %52'sinin (n=168) üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaşadığı ile baktığımızda ise %61 (n=197) ile İstanbul'un ilk sırada yer aldığını; bunu %21,4 (n=69) ile Ankara ve %17,6 (n=57) ile İzmir'in takip ettiğini görmekteyiz.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

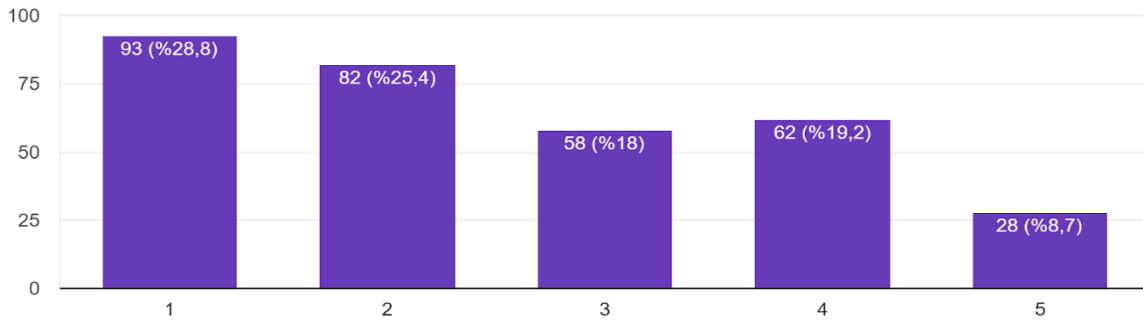
		N	%
Yaş	18-25	59	18,3
	26-35	139	43
	36-45	103	31,9
	46-55	12	3,7
	56 ve üstü	10	3,1
	Toplam	323	100,0
Medeni Durum	Bekar	110	34,1
	Boşanmış	20	6,2
	Evli	193	59,8
	Toplam	323	100,0
Eğitim Durumu	Lise Mezunu	48	14,9
	Önlisans Mezunu	38	11,8
	Üniversite Mezunu	168	52
	Yüksek Lisans/Doktora	69	21,4
	Toplam	323	100,0
Yaşadığı İl	İstanbul	197	61
	İzmir	57	17,6
	Ankara	69	21,4
	Toplam	323	100,0

2. Katılımcıların Ankete Verdiği Yanıtlar

Katılımcılara ilk olarak son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle aynı şeyin kendi başlarına gelebileceği düşüncesine kapılma durumlarını değerlendirmelerini istedik. Katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir fark bulunmazken, çoğunluğu aynı suçun mağduru olma düşüncesini “genellikle” ve “sık sık” yaşadıklarını belirtmişlerdir (Şekil-1).

1. Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle benim de başıma aynı şeyin gelebileceği düşüncesine kapılıyorum.

323 yanıt

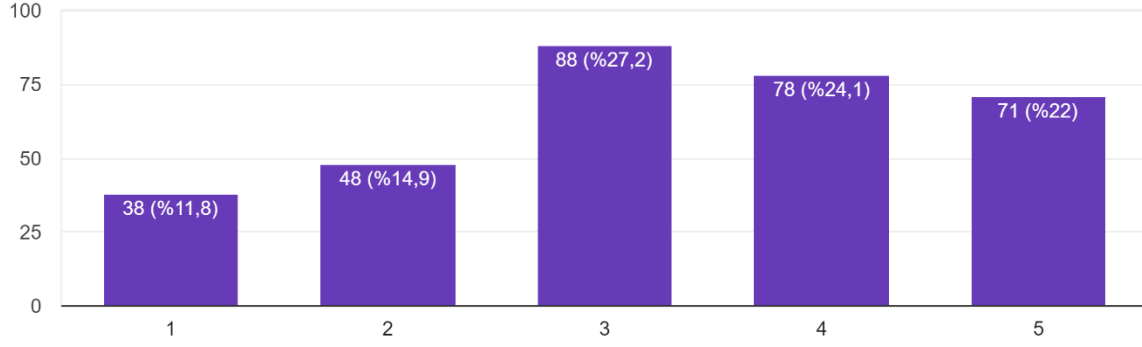

Şekil 1: Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle benim de başıma aynı şeyin gelebileceği düşüncesine kapılıyorum.

Katılımcıların “Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle kendimi daha güvende hissetmek için, tanıdığım herhangi birinden gideceğim yere kadar bana eşlik etmesini isterim.” ifadesine ilişkin değerlendirmeleri Şekil-2’de yer almaktadır. Buna göre katılımcıların %27,2’si bu ifade karşısında «kararsızlık» yaşarken, %24,1’i «nadiren» de olsa tanıdıkları birinden kendilerine eşlik etmelerini istediklerini belirtmişlerdir. Bununla birlikte %22’si «hiçbir zaman» böyle bir şey istemediklerini ifade etmişlerdir.

2. Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle kendimi daha güvende hissetmek için, tanıdığım herhangi birinden gideceğim yere kadar bana eşlik etmesini isterim.

323 yanıt

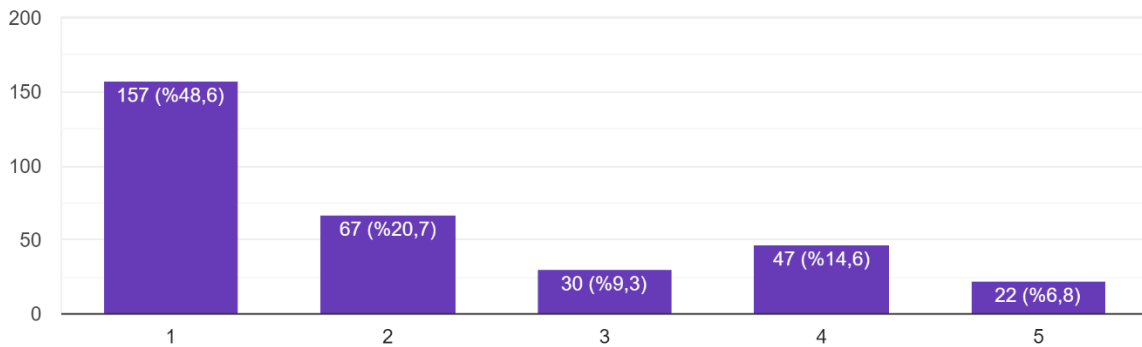

Şekil 2: Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle kendimi daha güvende hissetmek için, tanıdığım herhangi birinden gideceğim yere kadar bana eşlik etmesini isterim.

Katılımcıların “Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle toplu taşıma araçlarında tek başıma kaldığım zaman tedirgin olurum.” ifadesini değerlendirmelerini istedik. Buna göre katılımcıların %48,6’sı toplu taşıma araçlarında yalnız kaldıklarında «genellikle» tedirgin olduklarını ifade etmişlerdir (Şekil-3).

3. Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle toplu taşıma araçlarında tek başıma kaldığım zaman tedirgin olurum.

323 yanıt

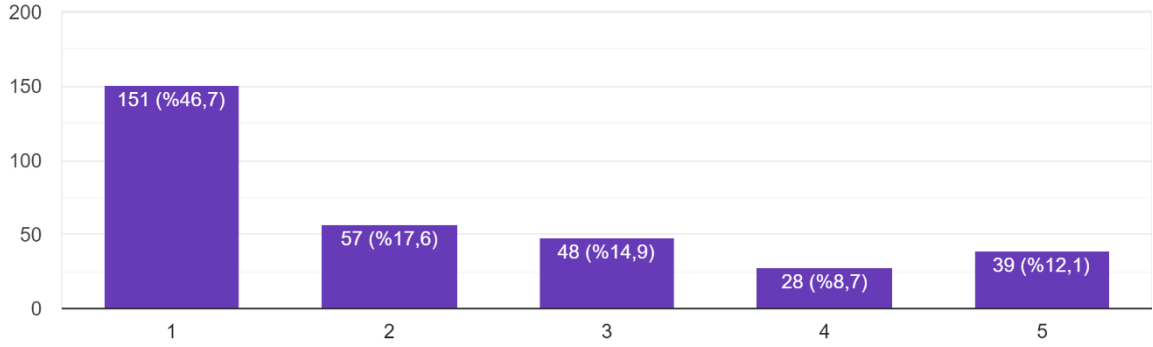
Şekil 3: Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle toplu taşıma araçlarında tek başıma kaldığım zaman tedirgin olurum.

Katılımcıların “Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle gece bindiğim taksinin plakasını güvendiğim bir tanıdığımıza yollarım.” ifadesini değerlendirmelerini istedik. Buna göre katılımcıların %46,7’si kendilerini güvende hissetmek

için «genellikle» gece bindikleri taksinin plakasını güvendiği bir kişiye yolladığını ifade etmiştir (Şekil-4).

4. Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle gece bindiğim taksinin plakasını güvendiğim bir tanıdığma yollarım.

323 yanıt

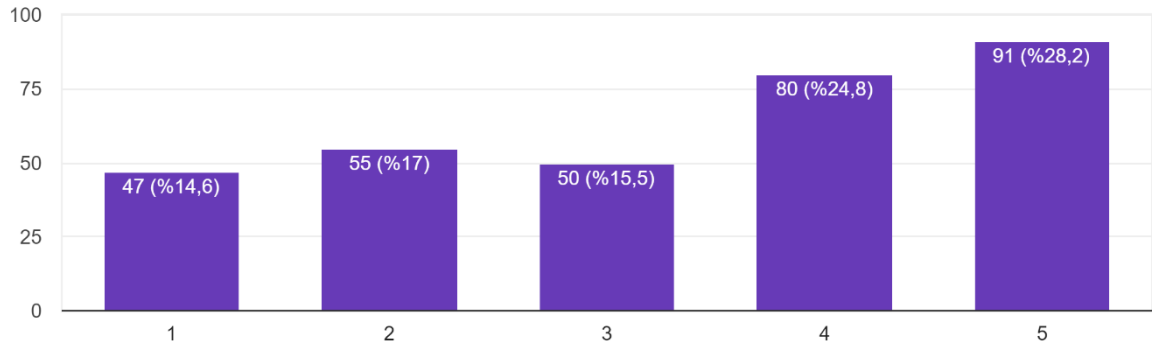

Şekil 4: Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle gece bindiğim taksinin plakasını güvendiğim bir tanıdığma yollarım.

Katılımcıların “Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle gece evimde tek başıma kalmak beni tedirgin eder.” ifadesine ilişkin değerlendirmeleri Şekil-5’te yer almaktadır. Buna göre katılımcıların %28,2’si bu ifade karşısında «hiçbir zaman», %24,8’i ise «nadiren» cevabını vermişlerdir. Bu durum kadınların evlerini güvenli alan olarak görmelerinden kaynaklanıyor olabilir.

5. Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle gece evimde tek başıma kalmak beni tedirgin eder.

323 yanıt

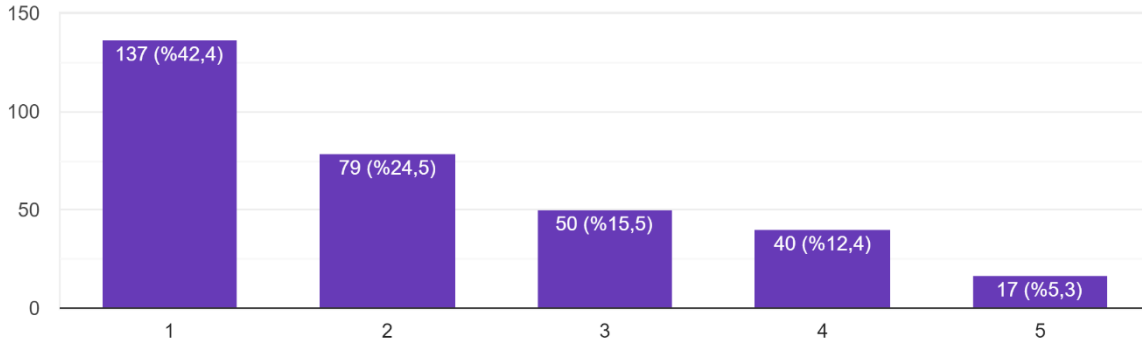

Şekil 5: Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle gece evimde tek başıma kalmak beni tedirgin eder.

Katılımcıların “Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle kapımı çalan yabancılardan tedirgin olurum.” ifadesini değerlendirmelerini istediğimizde %42,4’ünün kapılarını çalan yabancılardan «genellikle» tedirgin olduklarını belirttiklerini tespit ettik (Şekil-6). Bununla birlikte %24,5’i «sık sık» seçeneğini işaretlerken, sadece %5,3 (n=17) katılımcı «hiçbir zaman» seçeneğini işaretlemişlerdir.

6. Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle kapımı çalan yabancılardan tedirgin olurum.

323 yanıt

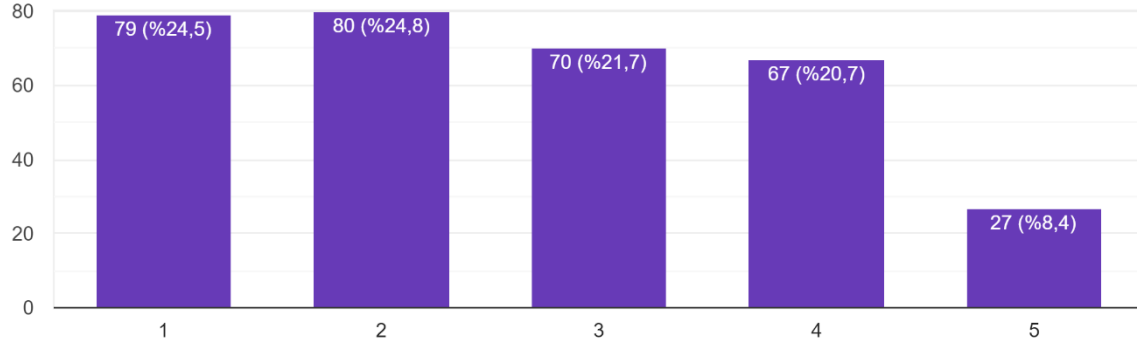

Şekil 6: Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle kapımı çalan yabancılardan tedirgin olurum.

Katılımcıların “Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle gündüz vakti, تنها bölgelere gitmekten çekinirim.” ifadesine ilişkin değerlendirmeleri Şekil-7’de yer almaktadır. Buna göre katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir fark bulunmazken, %24,5’i «genellikle», %24,8’i «sık sık» bu durumu yaşadıklarını belirtmiştir. Bununla birlikte %21,7’sinin bu ifade karşısında «kararsız» kaldığı tespit edilmiş, %20,7’sinin ise «nadiren» de olsa tedirginlik yaşadığı görülmüştür.

7. Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle gündüz vakti, تنها bölgelere gitmekten çekinirim.

323 yanıt

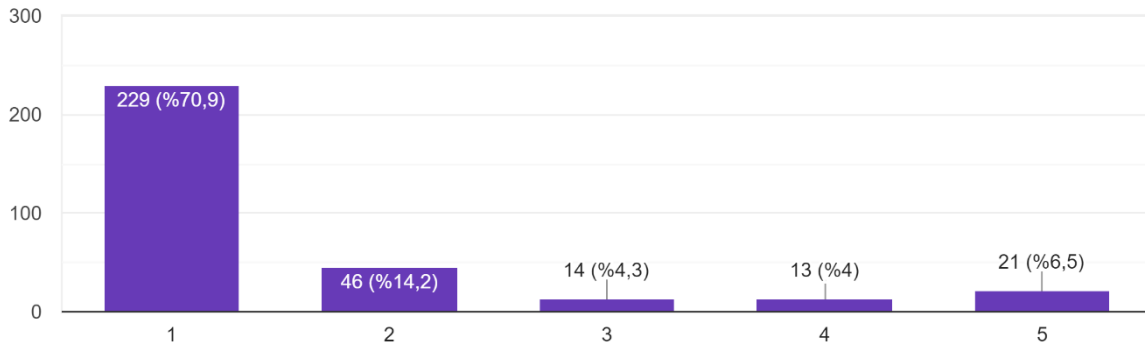

Şekil 7: Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle gündüz vakti, تنها bölgelere gitmekten çekinirim.

Katılımcıların “Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle gece vakti, تنها bölgelere gitmekten çekinirim.” ifadesini değerlendirmelerini istedik. %70,9’u gece vakti تنها yerlerde bulunmaktan «genellikle» tedirgin olduklarını ifade ederken sadece %6,5’i «hiçbir zaman» cevabını vermişlerdir (Şekil-8).

8. Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle gece vakti, تنها bölgelere gitmekten çekinirim.

323 yanıt

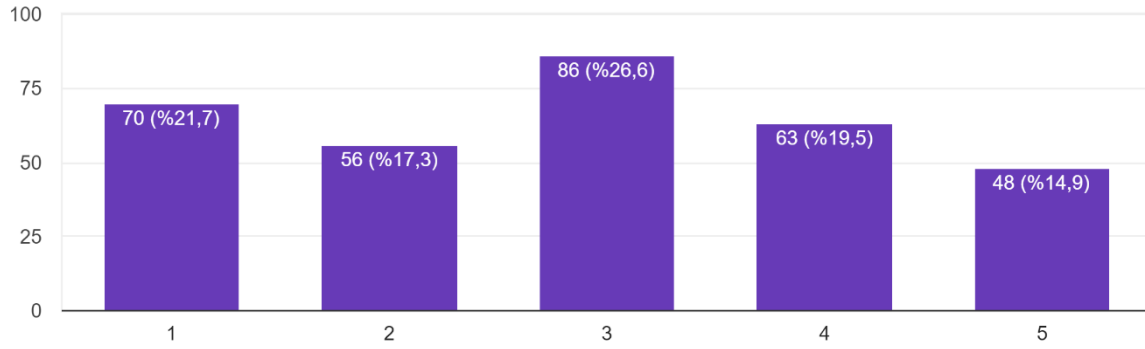

Şekil 8: Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle gece vakti, تنها bölgelere gitmekten çekinirim.

Katılımcıların “Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle gündüz vakti dışarı çıkarken kıyafet seçimimde daha dikkatli olmaya özen gösteririm.” ifadesine ilişkin değerlendirmeleri Şekil-9’da yer almaktadır. Cevapları arasında

anlamalı bir fark bulunmazken, gündüz vakti kıyafet seçimiyle ilgili soru karşısında çoğunlukla «kararsız» oldukları belirlenmiştir.

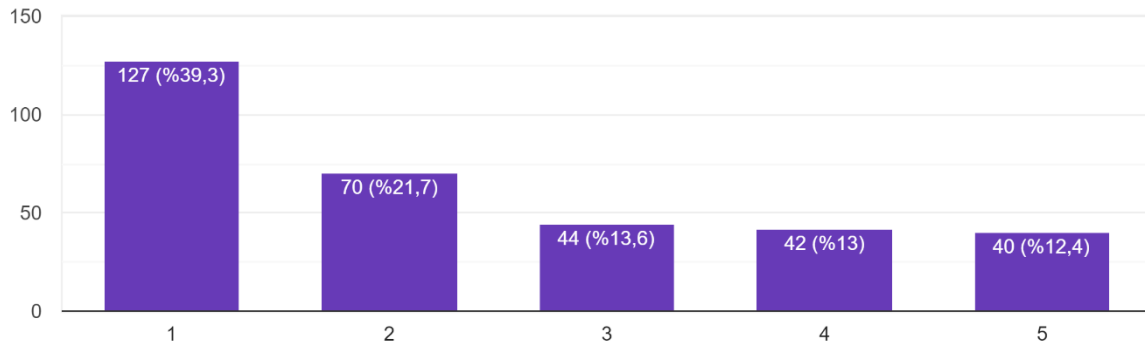
9. Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle gündüz vakti dışarı çıkarken kıyafet seçimimde daha dikkatli olmaya özen gösteririm.
323 yanıt

Şekil 9: Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle gündüz vakti dışarı çıkarken kıyafet seçimimde daha dikkatli olmaya özen gösteririm.

Katılımcıların zaman değişkenini değiştirerek bir önceki ifadeyle benzer şekilde “Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle gece vakti dışarı çıkarken kıyafet seçimimde daha dikkatli olmaya özen gösteririm.” ifadesini değerlendirmelerini istedik. %39,3’ü «genellikle», %21,7’si gece vakti dışarı çıkarken kıyafet seçiminde «sık sık» daha dikkatli olmaya özen gösterdiklerini ifade etmişlerdir (Şekil-10).

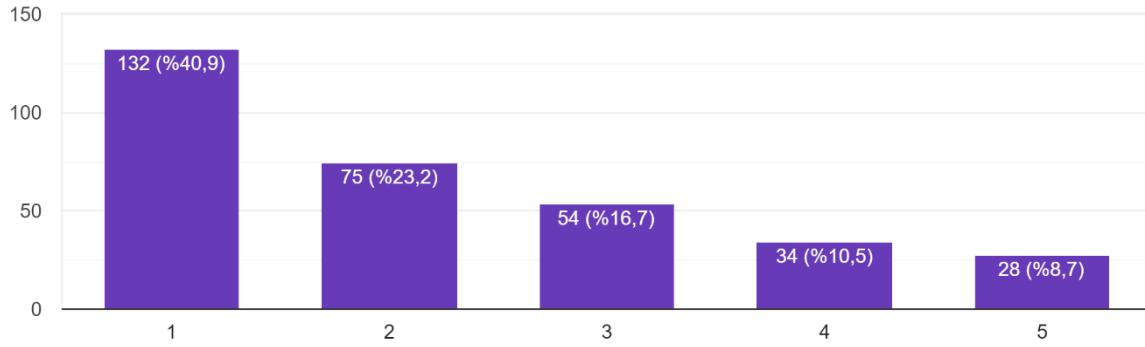
10. Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle gece vakti dışarı çıkarken kıyafet seçimimde daha dikkatli olmaya özen gösteririm.
323 yanıt

Şekil 10: Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle gece vakti dışarı çıkarken kıyafet seçimimde daha dikkatli olmaya özen gösteririm.

Katılımcıların “Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle gece tek başıma dışarı çıkmaya çekinirim.” ifadesini değerlendirmelerini istedik. %40,9’u gece tek başına dışarı çıkmaktan «genellikle», %23,2’si «sık sık» tedirgin olduklarını ifade etmişlerdir (Şekil-11).

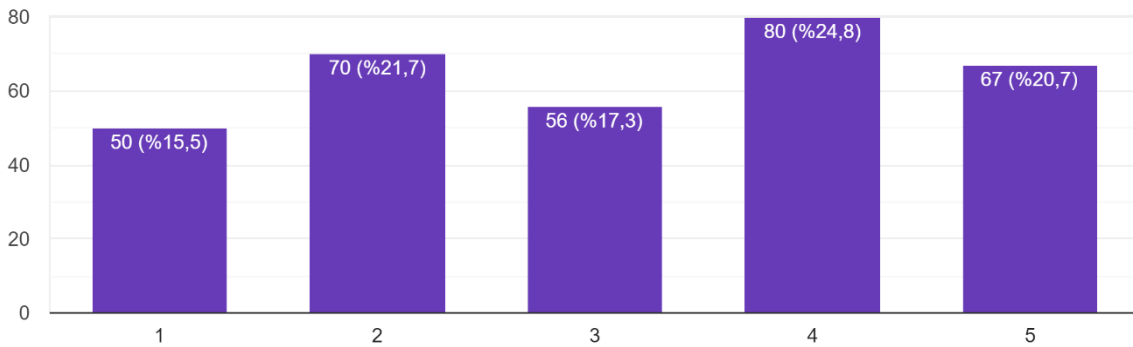
11. Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle gece tek başıma dışarı çıkmaya çekinirim.
323 yanıt

Şekil 11: Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle gece tek başıma dışarı çıkmaya çekinirim.

Katılımcıların bir önceki ifadeyle benzer şekilde “Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle gece arkadaşlarımla dışarı çıkmaya çekinirim.” ifadesini değerlendirmelerini istedik. Şekil-12’deki sonuçları incelediğimizde kadınların gece vakti tek başlarına dışarı çıkarken «genellikle» yaşadıkları tedirginlik duygusunun, arkadaş değişkenini devreye soktuğumuzda bu kadar net olarak bir cevapta toplanmadığını görüyoruz.

12. Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle gece arkadaşlarımla dışarı çıkmaya çekinirim.
323 yanıt

Şekil 12: Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle gece arkadaşlarımla dışarı çıkmaya çekinirim.

Katılımcıların “Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle gece dışarı çıktığımda geç saatlere kalmamak için eve erken döndüğüm zamanlar olur.” ifadesini değerlendirmelerini istedik. Katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir fark bulunmazken, %24,8’i «genellikle», %25,7’si ise «sık sık» gece dışarı çıktığında eve erken döndüklerini belirtmişlerdir (Şekil-13).

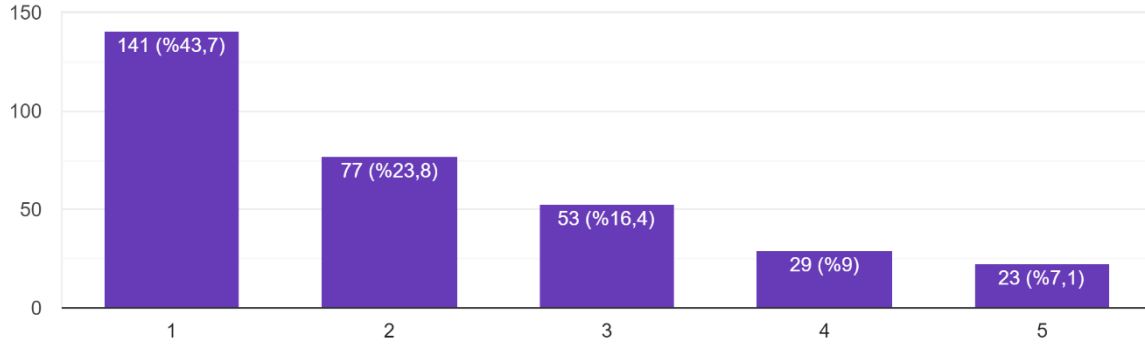

Şekil 13: Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle gece dışarı çıktığımda geç saatlere kalmamak için eve erken döndüğüm zamanlar olur.

Katılımcıların “Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle yeni tanıştığım bir erkeğe karşı güvenmekte zorlanırım.” ifadesine ilişkin değerlendirmeleri Şekil-14’te yer almaktadır. Buna göre katılımcıların %43,7’si «genellikle» yeni tanıştıkları erkeklere karşı güvenmekte zorlandıklarını belirtmişlerdir.

14. Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle yeni tanıştığım bir erkeğe karşı güvenmekte zorlanırım.

323 yanıt

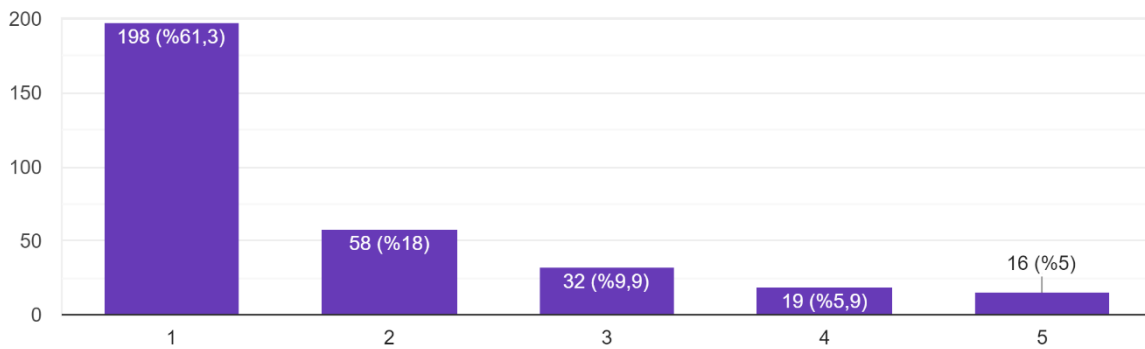

Şekil 14: Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle yeni tanıştığım bir erkeğe karşı güvenmekte zorlanırım.

Katılımcıların “Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle yeni tanıştığım bir erkekle nerede yaşadığım, aile bilgilerim gibi kişiye özel bilgilerimi hemen paylaşmam.” ifadesini değerlendirmelerini istediğimizde %61,3’ünün «genellikle» yeni tanıştıkları erkeklerle özel bilgilerini paylaşmadıklarını gördük (Şekil-15).

15. Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle yeni tanıştığım bir erkekle nerede yaşadığım, aile bilgilerim gibi kişiye özel bilgilerimi hemen paylaşmam.

323 yanıt

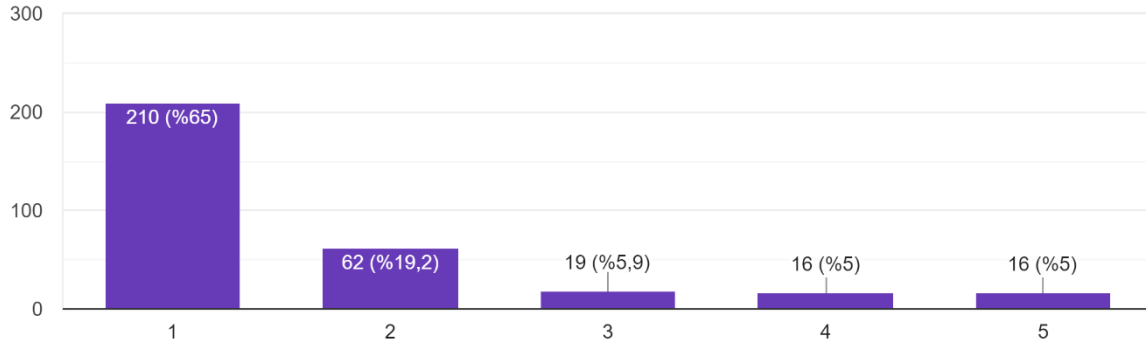
Şekil 15: Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle yeni tanıştığım bir erkekle nerede yaşadığım, aile bilgilerim gibi kişiye özel bilgilerimi hemen paylaşmam.

Katılımcıların “Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle yeni tanıştığım bir erkekle bilmediğim bir yere gitmekten çekinirim.” ifadesini

değerlendirmelerini istedik. Katılımcıların %65'i «genellikle» yeni tanıştıkları bir erkekle bilmedikleri bir yere gitmekten çekinmektedir (Şekil-16).

16. Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle yeni tanıştığım bir erkekle bilmediğim bir yere gitmekten çekinirim.

323 yanıt

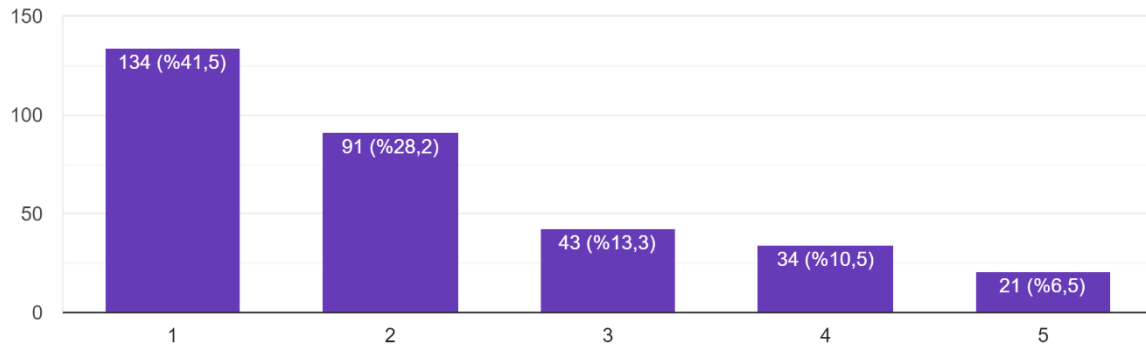

Şekil 16: Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle yeni tanıştığım bir erkekle bilmediğim bir yere gitmekten çekinirim.

Katılımcıların “Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle karanlık veya تنها bir yerde yabancı biriyle karşılaştığımda kendimi güvende hissetmek için tanıdığım birini arar telefonda konuşurum.” ifadesine ilişkin değerlendirmeleri Şekil-17’de yer almaktadır. Buna göre katılımcıların %44,5’i «genellikle», %28,2’si «sık sık» تنها ya da karanlık yerlerde yabancı birileriyle karşılaştıklarında kendilerini güvende hissetmek için tanıdığı birini aramaktadır.

17. Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle karanlık veya تنها bir yerde yabancı biriyle karşılaştığımda kendimi g...mek için tanıdığım birini arar telefonda konuşurum.

323 yanıt

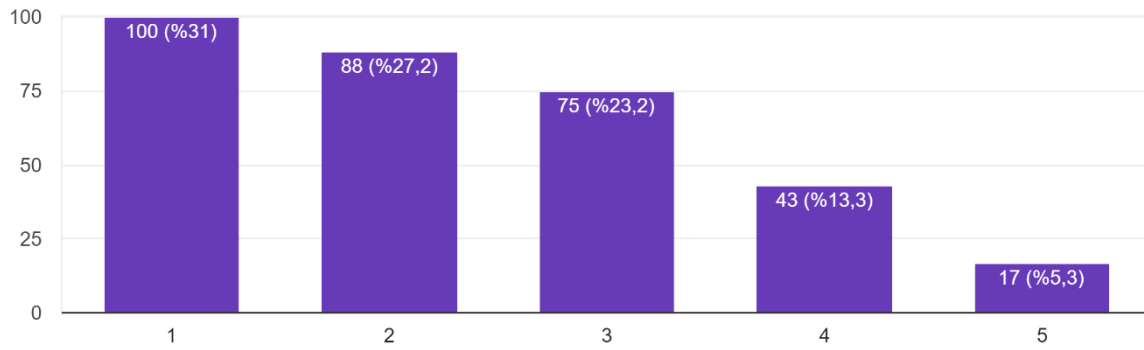

Şekil 17: Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle karanlık veya تنها bir yerde yabancı biriyle karşılaştığımda kendimi güvende hissetmek için tanıdığım birini arar telefonda konuşurum.

Katılımcıların “Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle sokakta benden yardım isteyen yabancılara karşı çekingen davranır, tedirgin olurum.” ifadesini değerlendirmelerini istedik. Bu ifade karşısında katılımcıların %23,2’si kararsızlık yaşarken, %31’i «genellikle», %27,2’si «sık sık» tedirgin olduklarını belirtmişlerdir (Şekil-18).

18. Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle sokakta benden yardım isteyen yabancılara karşı çekingen davranır, tedirgin olurum.

323 yanıt

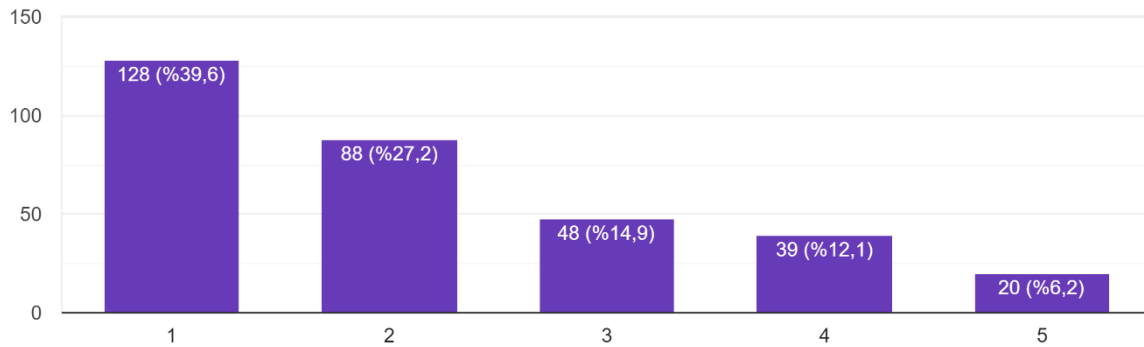

Şekil 18: Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle sokakta benden yardım isteyen yabancılara karşı çekingen davranır, tedirgin olurum.

Katılımcıların “Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle sokak satıcısı, dilenci vb. erkeklerden tedirgin olurum.” ifadesine ilişkin değerlendirmeleri Şekil-19’da yer almaktadır. Buna göre katılımcıların %39,6’sı «genellikle», %27,2’si «sık sık» sokak satıcısı, dilenci vb. erkeklerden tedirgin olduklarını belirtmişlerdir.

19. Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle sokak satıcısı, dilenci vb. erkeklerden tedirgin olurum.

323 yanıt

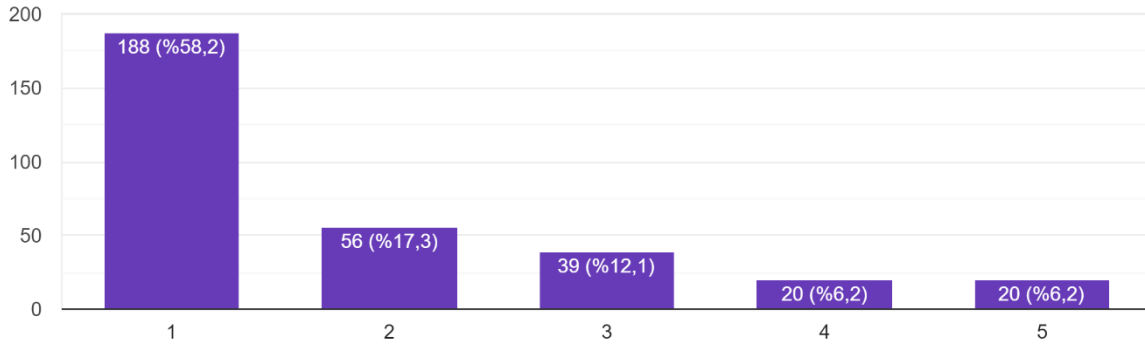

Şekil 19: Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle sokak satıcısı, dilenci vb. erkeklerden tedirgin olurum.

Son olarak katılımcıların “Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle orman, park gibi ıssız yerlerde tek başıma spor yapmaktan çekinirim.” ifadesini değerlendirmelerini istedik. Bu ifade karşısında katılımcıların %58,2’si «genellikle» orman ve park gibi ıssız olabilecek yerlerde tek başlarına spor yapmaktan çekindiklerini belirtmişlerdir (Şekil-20).

20. Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle orman, park gibi ıssız yerlerde tek başıma spor yapmaktan çekinirim.

323 yanıt

Şekil 20: Son dönemde artan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olayları nedeniyle orman, park gibi ıssız yerlerde tek başıma spor yapmaktan çekinirim.

4. Sonuç

Son dönemde artarak karşımıza çıkan ve basında geniş yer alan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olgularının, diğer kadınlar üzerinde de korku yarattığı yadsınamaz bir gerçektir. Bununla birlikte kadınların bu olgular karşısında güvenlik duygularının sarsıldığı, bu motive gündelik yaşantılarında bazı düzenlemeler yaptığı görülmektedir.

Araştırmamıza katılan kadınların %54,2’sinin yaşanan cinsel saldırı olaylarından etkilendiği ve kendilerinin de başlarına aynı şeyin gelebileceği endişesini taşıdıkları görülmektedir. Benzer şekilde Karasu’nun (2017) çalışmasında da kadınların %76,6’sı medyada yer alan suç haberlerinden etkilendiklerini belirtmişlerdir. Bu durum bir toplum içerisinde artan suç oranının, toplumun diğer üyelerinde yarattığı suç korkusunu gözler önüne sermektedir.

Suç korkusuna yönelik literatür incelemesi yaptığımızda, katılımcıların toplu taşımayla ilgili benzer kaygılar taşıdıklarını görmekteyiz. Sipahi’nin (2016) Türkiye genelinde yaptığı araştırmasında katılımcıların %66,9’u gece otobüse binmeyi güvenli bulmadıklarını belirtmişlerdir. Latin Amerika ülkelerinde yapılan bir çalışmada ise toplu taşıma sistemini kullanan yolculardan %64’ünün seyahat sırasında korku duyduğu belirlenmiştir (Dammert ve Malone, 2003). Bizim araştırmamızda da benzer şekilde katılımcıların %69,3’ünün toplu taşıma araçlarında tek başlarına kaldıklarında tedirgin olduklarını tespit ettik. Bu noktada özellikle basında geniş yer tutan “Özgecan Aslan” gibi cinayet olguları nedeniyle kadınların benzer durumlar için suç korkusu geliştirdiklerini öngörebiliriz.

Araştırmamızda katılımcılara gece vakti yaşadıkları evde tek başına kaldıkları durumu değerlendirmelerini istediğimizde %31,6'sı tedirgin hissettiğini, %15,5 kararsız kaldıklarını, %53'ü ise nadiren tedirgin olduklarını ya da hiçbir zaman tedirgin olmadıklarını belirtmişlerdir. Yani araştırmamıza katılan kadınların çoğunluğu evlerini güvenli alan olarak görmektedirler. Bu sonuçlar Şanlıurfa örneğinde yürütülen çalışmayla uyuşmamaktadır (Karasu, 2017). Bu araştırma sonuçlarına göre kadın katılımcıların yalnızca %14,4'ü güvenli bulmaktadır.

Araştırmamızın sonuçlarını incelediğimizde zaman değişkeninin önemli bir faktör olduğunu görmekteyiz. Örneğin; kadınlar gündüz vakti تنها yerlere gitmekten çekindiklerini (%49,3) belirtirler de %21,7'si bu ifade karşısında kararsız kalmış, %29,1'i ise bu durumu nadiren yaşadıklarını ya da hiçbir zaman yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Ancak zaman değişkenini değiştirdiğimizde, yani gece vakti تنها yerlere gitmekten ne derece çekindiklerini sorduğumuzda ise %85,1 oranında katılımcının bu durumdan çekindiklerini ifade ettiklerini tespit ettik. Benzer şekilde kıyafet seçimiyle ilgili olarak gece ve gündüz değişkenini farklılaştırdığımızda sonuçların değiştiğini görmekteyiz.

Araştırma sonuçlarımıza göre kadınların yeni tanıştıkları erkeklere karşı da temkinli davrandıklarını söyleyebiliriz. Örneğin; katılımcılarımızın %67,5'i yeni tanıştığı bir erkeğe karşı güvenmekte zorlandığını belirtirken, %79,8'i kişiye özel bilgilerini paylaşmadıklarını ifade etmişlerdir. Aynı şekilde katılımcılarımızın %84'2'sinin yeni tanıştığı bir erkekle bilmediği bir yere gitmekten çekindiğini de görmekteyiz. Bu noktada yine basında geniş yer tutan ve hukuki süreci uzun olan “Şule Çet” olgusunun kadınların benzer durumlara karşı suç korkusu geliştirmelerine sebep olduğunu öngörebiliriz.

Sonuç olarak son dönemde yaşanan kadına yönelik cinsel şiddet ve cinayet olguları nedeniyle kadınlar genel anlamda gündelik yaşantıları içerisinde kendilerini belli durumlar karşısında tedirgin hissetmekte ve bu yönde kendilerine göre tedbirli davranmaya çalışmaktadırlar. Bu noktada basında yer alan kadına yönelik şiddet ve cinayet haberlerinin etkisi yadsınamaz. Özellikle olaylara ilişkin ayrıntıların açıkça yazılı ve görsel basında yer alması kadınlarda dehşet hissini yaratabilmekte ve duruma karşı korku geliştirmelerine sebep olabilmektedir. Bununla birlikte basının bu olaylar karşısında kullandığı dilin de önemi büyüktür. Kadınların güçsüz, aciz ve savunmasız olarak betimlenmesi, kadınları hedef haline getirirken aynı zamanda kadının kendine güvenini de olumsuz yönde etkilemektedir.

Bu araştırma İstanbul, İzmir ve Ankara özelinde duruma yönelik bir tespit yapabilmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Ancak pandemi koşulları nedeniyle anket uygulamasının sadece çevrimiçi platformlar üzerinden yürütülmesi katılımcı sayısının belli bir sınırdan kalmasına; yaş, il ve eğitim düzeyi gibi değişkenler arasında sayısal farklılıklar oluşmasına sebep olmuştur. Bu konuda ilerleyen dönemde yapılacak çalışmaların daha fazla katılımcıyla gerçekleştirilmesi, demografik veriler açısından katılımcı sayılarının çalışılan evreni daha iyi temsil etmesi ortaya konan sonuçlar açısından daha gerçekçi bir tablo çıkarılmasına yardımcı olacaktır. Aynı şekilde farklı değişkenlerin de araştırma desenine katılarak duruma yönelik yapılan tespitlerin iyileştirilmesi kadınların yaşadığı bu korku ve tedirginlikle ilgili alınacak tedbirler açısından katkı sağlayacaktır.

Son olarak günümüzde yaşanan şiddet olaylarının, tüm toplum üzerindeki olumsuz etkileri yadsınamaz bir gerçektir. Bu noktada toplumun genelinde oluşan suç korkusu, sosyal ilişkiler başta olmak üzere, karşılıklı güven ve dayanışmayı da zedelemektedir. Bu nedenle bu konuda yapılacak araştırmalar şiddeti ve ona yönelik oluşan korkuyu önleme çalışmalarına ışık tutacaktır.

Kaynakça

1. Dammert, L. ve Malone, M. F. (2003). Fear of Crime or Fear of Life? Public Insecurities in Chile. *Bulletin of Latin American Research*. 22(1): 79-101.
2. Dünya Sağlık Örgütü. "Sağlık Konuları: Şiddet". Erişim 15 Ekim 2021. <https://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/violence-and-injuries/areas-of-work/violence>
3. Eskin, M., Öztürk, C.Ş. ve Şakiroğlu, M. (2016). Cinsel Şiddet Olgularında Psikolojik Yaklaşım ve Değerlendirilmesi. *Türkiye Klinikleri J Foren Med-Special Topics* 2016, 2(2), 47-55.
4. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu. "Veriler". Erişim 15 Ekim 2021. <http://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/>
5. Karasu, M.A. (2017). Kentsel Mekânda Suç Korkusu "Şanlıurfa Örneği". *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 20 (1), 41-76.
6. Moore, M. ve Trojanowicz, R. C. (1988). *Policing and the Fear of Crime*. New York: National Institute of Justice.
7. Öztoprak, Y. (2012). Çocukların Sokakta Oyun Oynamalarına İzin Verilmemesi-Ebeveynin Suç Korkusu İlişkisi. [tip.baskent.edu.tr/kw/uploan.](http://tip.baskent.edu.tr/kw/uploan/), 9.11.2016.
8. Polat, O. (2016). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Mart 2017, 22(1).
9. Sipahi, E. B. (2016). *Suç Korkusu*, Konya: Çizgi Yayınları.
10. Skogan, W. G. (1986). *Fear of Crime and Neighborhood Change*. Şikago Üniversitesi Yayını.
11. T.C. Aile, Çalışma Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2021). Türkiye'de Kadın. <https://www.aile.gov.tr/media/67948/turkiyede-kadin-20-02-2021.pdf>
12. Türkiye İstatistik Kurumu. "İstatistiklerle Kadın, 2020". Erişim 15 Ekim 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2020-37221>
13. Visser, M., Scholte, M. ve Scheepers, P. (2013). Fear of Crime and Feelings of Unsafety in European Countries: Macro and Micro Explanations in Cross-National Perspective. *The Sociological Quarterly*. 54: 278-301.

46-ÇOCUĞA YÖNELİK CİNSEL İSTİSMAR SUÇUNUN İŞLENMESİNDE ALGILANAN ADALET VE ALGILANAN DENETİMİN ROLÜ

Hasibe Canan YILMAZ Psikolojik Danışman, Nişantaşı Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Klinik Psikoloji, Yüksek Lisans Öğrencisi, ORCID ID: 0000-0003-3487-3152, e-posta: pd.hcananyilmaz@gmail.com

Emre KULUŞ Psikolojik Danışman, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Yüksek Lisans Öğrencisi, ORCID ID: 0000-0002-8248-3274, e-posta: emre.kulus@gmail.com

Özet

Bu çalışmada, çocuğun cinsel istismarında adalet ve denetim mekanizmalarının etkisinin nasıl ve ne düzeyde olduğu sorusundan yola çıkılarak, adaletin sağlanmasında görev alan yargı mensuplarının var olan denetim ve adalet mekanizmaları hakkındaki görüşlerine, yine bahsedilen suça ilişkin kendi gözlemleri doğrultusunda faillerin suça yönelme sebeplerine, mağdurlara ilişkin gözlemlerinin neler olduğuna, bu olayın engellenmesinde veya en aza indirilmesinde nelerin yapılabileceğine ilişkin görüşlerine ulaşmak hedeflenmiştir. Çalışma nitel veri toplama yöntemleri ile ele alınmış olup, mahkemelerde görev alan hakim, savcı ve avukatlardan oluşan toplam altı katılımcı ile araştırmacılar tarafından geliştirilen ve bir uzman tarafından değerlendirilen görüşme formu aracılığıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler düzenlenmiştir. Görüşmeler sonucunda katılımcıların tamamı ülkemizde uygulanan yaptırımları miktar açısından yeterli bulmaktadır ancak yargılama sürecinde karşılaşılan aksaklıklar neticesinde etkin yargılamada sorunlarla karşılaşıldığı kanaatindedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu hapis cezaları dışında gündeme gelen idam gibi farklı cezaların gerek yaşama hakkının olmasından ve gerekse suçun saklı kalması ihtimalinden ötürü mantıklı bulmamaktadır. Yine katılımcıların bir kısmı özellikle kitle iletişim araçlarının ve sosyal medyanın yansıttığı adalet anlayışının toplumda mevcut olduğunu ve toplumdaki bireylerin ancak yargı karşısında uygulanan gerçek adaleti gördüğünü savunmaktadır. Adalet ve denetim mekanizmaları birbirini tamamlayan kavramlar olmakla beraber yargıda esas olan kavram adalettir anlayışı katılımcıların büyük çoğunluğunda mevcuttur. Ayrıca yine katılımcıların büyük çoğunluğu failin tekrar aynı suçu işlemesini önlemek için hem cezasını çekerken hem de cezası bittikten bir süre sonrasına kadar rehabilite edilmesi gerektiğini savunmakta ve mağdurun yaşadığı travmayı en aza indirmek için kurulmuş olan Çocuk İzlem Merkezlerinin aktif olarak uygulamaya geçirilmediği görüşüne sahiptir.

Anahtar kelimeler: Çocuk istismarı, cinsel istismar, algılanan adalet, algılanan denetim, yargı ve adalet.

Abstract

This study aims, based on the question of how and to what extent justice and control mechanisms affect the sexual abuse of the child, to obtain the opinions of the judicial members tasked with the provision of justice about the control and justice mechanisms in existence, their observations regarding victims and about the reasons for the perpetrators to turn to crime, and their views on what to do to prevent or minimize such incidents. Qualitative data collection methods were used in the study, and semi-structured interviews were held with six participants, including judges, prosecutors, and lawyers, using an interview form developed by researchers and evaluated by an expert. According to the results of the interviews, all the participants think that the sanctions imposed in our country are sufficient, however, there are problems in effective judgment as a result of the problems encountered during the trial process. The majority of the participants do not find it reasonable to apply different penalties such as execution besides prison sentence, either on the basis of the right to life or because of the possibility of the crime remain covered up. Some of the participants argue that the understanding of justice reflected by the mass media and social media is common in society and that only the individuals see the true justice applied before the judiciary. Although justice and control mechanisms are concepts that complement each other, the majority of the participants have an understanding that justice is essential in the judiciary. In addition, the majority of the participants argue that the perpetrator should be rehabilitated both while serving and for a while after serving is over in order to prevent the perpetrator from committing the same crime again and that the Child Monitoring Centers established to minimize the trauma experienced by the victim are not actively utilized.

Keywords: Child abuse, sexual abuse, perceived justice, perceived control, judgment and justice.

Giriş

Çocuğun cinsel istismarı çocuk haklarının en büyük ihlalidir ve dünyanın her yerinde günden güne artarak karşımıza çıkan bir gerçektir. Her ülkenin bu suça yönelik birbirinden farklı yaptırımları mevcuttur. Bizim ülkemizde de bu suça yönelik olarak mağdurun yaşı ve suçun niteliği göz önünde bulundurulmak kaydıyla hapis cezası uygulanmaktadır. Türk Ceza Kanununda çocuğun cinsel istismarı suçuna yönelik olarak mağdur on beş yaşından küçük olup suç basit nitelikte ise üç ile sekiz yıl; suç nitelikli ise sekiz ile on beş yıl hapis cezası hükmolunmuştur. Ayrıca olayın failinin yakın akraba, veli ya da vasi olması durumunda bahsedilen cezalar yarı oranda artırılarak uygulanır.

Yasalarca kesin olarak belirlenmiş cezai yaptırımlar olmasına karşın bu suçun ülkemizde ve dünyada giderek artmış olması var olan adaletin ya da denetim mekanizmalarının yeterli olup olmadığı konusunda şüpheler uyandırmaktadır.

Çocukluk hayatın temel evresidir ve bu evrede yaşanan olumlu ya da olumsuz her şey hayatın tamamına etki etmektedir. Bu evrede maruz kalınan ihmal ve istismar gibi ağır travmalar çocuğun hayatında büyük bir hasara sebep olmaktadır (Küçük, 2018).

Çocuk istismarı, kaza dışı zarar verici nitelikte ve uygun olmayan şekilde, çocuğun beden, ruhen ya da sosyal açıdan olumsuz yönde etkilenmesine sebep olan her türlü eylemi kapsamaktadır (Kaytez, Yüceliyiğit & Kadan 2018).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nın çocuk istismarı tanımı; "çocuğun sağlığını, yaşamını ve gelişmesini tehlikeye atacak şekilde bir yetişkin, toplum veya ülkesi tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan davranışlar, haklarını ihlal eden her türlü eylem ve eylemsizliklerin tümüdür" şeklindedir(WHO, 2006).

İstismar kabaca üç başlık altında sıralanabilir. Bunlardan ilki fiziksel istismardır. Fiziksel istismar, çocuğa yönelik kasten her türlü zarar verici fiziksel eylem fiziki istismar olarak nitelendirilir. Duygusal istismar ise tüm istismar türleri ile birlikte ortaya çıkan çocuğun ruhsal veya duygusal olarak hırpalanmasına ve yaralanmasına sebep olan her türlü girişimi içerir. Cinsel istismar ise çocuğa yönelik cinsel içerikli söylem veya eylemleri barındıran istismar türüdür (Topçu, 2009).

Çocuğun cinsel istismarı suçu basit ve nitelikli olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Basit istismar; her türlü cinsel davranışı içinde barındıran ve cinsel arzuların tatminine yönelik olmakla birlikte cinsel ilişki düzeyine varmayan davranışların sergilenmesinden ibarettir. Nitelikli cinsel istismar ise; istismarcının çocuğa yönelik herhangi bir organ ya da bir cisimle cinsel anlamda eyleme geçmesidir (Horozgil, 2011).

Cinsel istismar suçunun tanımı ve sonuçları Türk Ceza Kanununun 103. maddesinde düzenlenmiş olup çocuğun yaşına göre üç ayrı kategoriye ayrılmıştır.

- 15 yaşını tamamlamamış çocukların cinsel istismarı,
- 15 yaşını tamamlamış olmakla birlikte kendisine yönelen fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş çocukların cinsel istismarı,
- 15-18 yaş grubunda olan çocukların, sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak cinsel istismarı (Özmen, 2020).

Türk Ceza Kanunu, cinsel istismar suçu için on beş yaşını kriter olarak kabul etmektedir. Buna göre cinsel istismar suçunun cezası şu şekildedir:

Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Maruz kalanın on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza, istismar durumunda on yıldan, sarkıntılık durumunda beş yıldan az olamaz. Sarkıntılık düzeyinde kalmış suçun failinin çocuk olması hâlinde soruşturma ve kovuşturma yapılması maruz kalanın, velisinin veya vasisinin şikayetine bağlıdır. Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on altı yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Maruz kalanın on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza on sekiz yıldan az olamaz. Suçun birden fazla kişi tarafından birlikte, insanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle, üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş veya evlat edinen tarafından, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından, kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanılmak suretiyle, işlenmesi hâlinde, yukarıdaki cezalara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır. Çocuklara karşı silah kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi hâlinde, yukarıdaki cezalara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır. Cinsel istismar için başvuru olan cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması hâlinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

Suç sonucu maruz kalanın bitkisel hayata girmesi veya ölümü hâlinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur. Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, on beş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikâyet üzerine, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Suçun maruz kalan ile arasında evlenme yasağı bulunan kişi tarafından işlenmesi hâlinde, şikâyet aranmaksızın, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Suçun, evlat edineceği çocuğun evlat edinme öncesi bakımını üstlenen veya koruyucu aile ilişkisi çerçevesinde koruma, bakım ve gözetim yükümlülüğü bulunan kişi tarafından işlenmesi hâlinde, şikâyet aranmaksızın ikinci fıkraya göre cezaya hükmolunur. Bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında, maruz kalanın şikâyeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına veya adlî para cezasına fiilin çocuğa karşı işlenmesi hâlinde altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur (Özmen, 2020).

Cinsel istismar suçunda aranan yaş kriteri ve suçun cezai yaptırımları ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Bazı ülkelerin kriter aldıkları yaş ve cezalar şu şekildedir:

Fransa 15 yaş kriter almış olmasına karşın, 15 yaşından büyük çocuklara yönelik cinsel davranışları da istismar kapsamına alarak hapis ve para cezası öngörmektedir. Fransa'da çocuğa yönelik nitelikli cinsel istismar on beş yıl hapis, cinsel davranışta bulunmak beş yıl hapis ve para cezası anlamına gelmektedir. Ancak suçun maruz kalanın üzerinde otorite ve güven sahibi biri tarafından işlenmesi gibi bazı haller, hapis cezasını on yıla kadar çıkarabilmektedir. ABD'de, çocuğun rıza yaşı eyaletlere göre 16 ve 18 arasında değişiklik göstermektedir. Bazı istisnalar dışında çocuğa istismar suçlarında yerel otoriteler olan eyaletlerin kendi yasaları kapsamında on beş ila otuz yıl arasında hapis cezası verilmektedir. Suçlunun kaçırarak ya da tehdit, ağır şiddet ve ölüme varan sonuçlarla çocuğu istismara zorladığı durumlarda ceza daha da ağırdır. Almanya'da ise, 14 yaşın altındakiler çocuk, 14-18 yaş genç, 18-21 ise genç yetişkin olarak sayılmaktadır. Yasa, 14, 16 ve 18 yaş altı için farklı hükümler getirirken, cezalar altı ay ile on yıl arasında değişmektedir. Ülkede, failin yaşı ve pozisyonuna göre de farklı hükümler verilmektedir. Belçika'da ise yaş kriteri 18 olup bu yaşın altındaki çocuklara yönelik her türlü davranış cinsel istismar olarak kabul edilmektedir. İspanya ve İsviçre 16 yaş benimserken, suçun niteliğine göre İsviçre 18 yaşına kadar yaş kriterini genişletmektedir. Japonya'da cinsel istismar mağduru çocuk yaşı 13 ve Çin'de 14'tür. Mısır'da ise cinsel istismar mağduru çocuk için 16 yaş baz alınmıştır ve daha küçük olması halinde cezaların oranı artmaktadır. Brezilya'da ise 14 yaş kriter olarak kabul edilir (Şirin. M. C., 2016).

Avrupa ülkelerinde suçun niteliği ve birlikte işlenen farklı suçlara göre farklı yaptırımları vardır. Hindistan'da yaşa bakılmaksızın ceza alt ve üst sınırını belirleyerek, suçun niteliğine göre ceza uygulamasına gitmektedir. Ayrıca hapis cezasına ek olarak para cezası da verilebilmektedir. Fransa'da da benzer bir uygulama söz konusudur. Hindistan'da ve İngiltere'de bazı durumlarda cinsel istismar suçu için müebbet hapis cezası da verilmektedir. Almanya hapis cezalarının en düşük olduğu ülkeler arasındadır, İsviçre'de ise hapis cezasına alternatif olarak para cezası uygulanabilmektedir. İspanya'da cinsel istismar suçunu işleyen kişi eğer devlet memuru ise görevden atılmakta ve yeniden böyle bir göreve alınmamaktadır. Mısır'da ise çalışma kampları vardır ve çocuk cinsel istismarı suçunu işleyen kimseler bu kamplarda ağır işler altında çalıştırılmaktadır. İsviçre'de ek bir suç bulunmamak kaydıyla cinsel istismar suçundan sonra mağdur ve failin evlenmesi durumunda şikâyet varsa bile dava kapanabilmektedir. Ayrıca, mağdur ve failin yaşları farkı üç ya da daha küçük ise söz konusu davranışlar suç sayılmaz ve cezalandırılmaz. İtalya'da da yaş farkı kriterine benzer bir durum vardır (Şirin. M. C., 2016).

Amerika Birleşik Devletleri'nde suç basit düzeyde ise on iki yıl hapis cezası ve bir miktar para cezası; nitelikli suç eylemi varsa, mağdurun 12 yaşından küçük olduğu durumlarda otuz yıldan ömür boyu hapis cezasına kadar, mağdur 12-16 ya arasında ise on beş yıla kadar hapis cezası uygulanmaktadır. Avusturya'da mağdur 14 yaşından küçük olup suç basit düzeyde ise altı ay ile beş yıl hapis cezası, suç nitelikli ise bir ile on yıl hapis cezası uygulanır. Eğer mağdur 16 yaşından küçük ise suçun niteliğine bakılmaksızın bir yıl hapis cezası ve ek para cezası; eğer mağdur 18 yaşından küçük ise yine suçun niteliği ihmal edilerek üç yıl hapis cezası uygulanır (Özkara, Kavaklı, Can, Tepe & Özbek 2011).

Çocuk cinsel istismarı vakalarının sayısı ve adli makamlara bildirim oranı göz önüne alındığında önleme çalışmalarının büyük bir önem arz ettiği gerçeği karşımıza çıkmaktadır. Önleme çalışmalarının temel çıkış noktası cinsel istismarın oluşmasını engellemek veya maruz kalanın göreceği zararı asgariye indirebilmektir. Bu noktada önleme çalışmalarının birincil, ikincil ve üçüncül düzey olmak üzere aşamalara ayrıldığı görülmektedir. Birincil düzey önleme çalışmaları genellikle okullarda yürütülmekte olup, çocukların istismara maruz kalma riskini göz önünde bulundurarak konu hakkında bilgi ve farkındalık kazanmaları için hazırlanır. İkincil düzey önleme çalışmaları toplumsal boyutta yapılan çalışmalardır. Risk altındaki grupların belirlenmesiyle birlikte maruz kalanın korunması ve psikososyal destek verilmesi gibi ihtiyaç duyulan yasal ve sosyal uygulamaları kapsamaktadır. Bu düzeydeki önleme çalışmaları kamuoyunda bir farkındalık oluşturmayı hedeflemektedir. Üçüncül düzey önleme çalışmaları ise olayın gerçekleşmesinden sonraki aşamayı kapsayan çalışmalardır. Maruz kalanın olaydan doğan mağduriyetin zararını en aza indirmekle birlikte kısa ve uzun vadede yürütülen iyileştirici çalışmalardır (Yılmaz, 2013).

Cinsel istismar olgusu maruz kalan çocuk açısından büyük bir travma yaratmasının yanında toplumsal açıdan da büyük bir infial oluşturur. Bu durum konunun yalnızca maruz kalan çocuk açısından değil toplumsal bağlamda ele alınması gerekliliğini de ortaya çıkarmaktadır.

Tüm dünyada var olan bu problemle ilgili pek çok farklı cezai yaptırımların önleme faaliyetleri olmasına karşın bu suçun ciddiyetini koruyucu olması akıllara 'Algılanan adalet ve algılanan denetim kavramlarının çocuğun cinsel istismarı üzerine etkisi nasıldır?' sorusunu getirmektedir. Bu çalışmada bu sorudan yola çıkılarak algılanan adalet ve denetim kavramlarının çocuğun cinsel istismarı suçuna etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitel bir araştırma olarak yürütülmüştür. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması, durumun derinlemesine araştırılarak, ayrıntılı sonuçlar elde etmeyi hedeflemektedir. Durum çalışmasının genellenabilirliği düşüktür. Ancak farklı durum çalışmalarında veriler kullanılabilir (Köse, 2015).

Veri Toplama Aracı ve Katılımcılar

Araştırmanın veri toplama aşamasında görüşme tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme, araştırmaya yönelik belirli

soruların önceden hazırlanması koşulu ile görüşmelerin akışına göre ek soruların da eklenmesi ile yürütülen, katılımcı ile yüz yüze ya da telefon gibi iletişim araçları ile sağlanan görüşme şeklidir (Şahin, 2015).

Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırmacılar tarafından hazırlanmış olup, uzman görüşü alındıktan sonra veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Form toplamda beş adet açık uçlu sorudan oluşmaktadır.

Katılımcılar Erzurum'da görev yapmakta olan hakim, savcı ve avukatlardan oluşmaktadır. Veri toplama sürecinde her bir katılımcıdan randevu alınmış, belirlenen gün ve saatte görüşmeler sağlanırken katılımcılardan kayıt öncesinde alınan izin doğrultusunda araştırmacının telefonu ile görüşmeler sesli kayıt altına alınmıştır. Sesli kayıt başladıktan sonra bir kez daha katılımcının izni sözel olarak kayıt altına alınmıştır. İki katılımcı ses kaydını kabul etmemiştir ve bu katılımcılarla yapılan görüşmeler de yazılı kayıt altına alınmıştır.

Çalışmaya katılan toplam altı katılımcıdan 2'si kadın,4'ü erkektir. Katılımcıların kimlikleri tamamen gizli tutulmak amacıyla her katılımcıya bir kod verilmiş, araştırmada katılımcılardan sadece bu kodlarla bahsedilmiştir.

Katılımcıların bilgileri tabloda yer almaktadır:

Tablo 1 Araştırmanın Katılımcıları			
Kod Adı	Cinsiyet	Meslek	Meslekteki Süresi
K1	Erkek	Hakim	12 yıl
K2	Kadın	Hakim	10 yıl
K3	Kadın	Hakim	11 yıl
K4	Erkek	Savcı	13 yıl
K5	Erkek	Savcı	25 yıl
K6	Erkek	Avukat	7 yıl

Verilerin Analizi

Katılımcılarla görüşmeler gerçekleştirildikten sonra alınan ses kayıtları bilgisayar ortamında herhangi bir değişiklik yapılmaksızın yazıya aktarılmıştır. Daha sonra betimsel analiz yöntemiyle önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Sonraki aşamada elde edilen veriler düzenlenip yorumlanması tamamlanınca bulgular tanımlanmıştır.

Bulgular

Bulgular, araştırmanın temel amacını oluşturan “Toplumun ya da suçluların algıladıkları adalet ve denetim kavramının çocuğa yönelik cinsel istismar suçunu işlenmesine etkisi nedir?” sorusuna yanıt bulmak amacıyla oluşturulan alt sorulara verilmiş olan cevapları içermektedir. Bu kapsamda veriler incelenmiş ve 5 ana temada toplanmıştır.

Katılımcılara ilk etapta “Adalet ve denetim kavramları sizin için ne anlam ifade eder?” sorusu yöneltilmiştir. Verilmiş olan cevaplar ve frekans dağılımları aşağıdaki tablolarda yer almaktadır:

Tablo 2 Katılımcılara göre adalet kavramı		
Temalar	Sıklık (f)	Yüzdelik (%)
a. Hak edene hak ettiğini vermektir.	3	%37,5
b. Kim olursa olsun herkese eşit muamelenin yapılmasıdır.	2	%25
c. Yasaların hukuk ve toplumsal kurallar çerçevesinde uygulanabilir olmasıdır.	1	%11,5
d. Hukukun genel ilkeleri içinde hakkın yerine getirilmesidir.	1	%11,5
e. Adalet her şeydir.	1	%11,5

Katılımcıların ilk soruya verdikleri cevaplar tablodaki gibidir ve katılımcılar en fazla ‘Hak edene hak ettiğini vermektir.’ Ve sonrasında da ‘Kim olursa olsun herkese eşit muamelenin yapılmasıdır.’ cevabını vermişlerdir.

‘Kim olursa olsun herkese eşit muamelenin yapılmasıdır.’ cevabını veren katılımcılardan bazılarının ifadeleri şu şekildedir:

“Adalet genel, toplumsal veya soyut anlamda her konuda hak edene hak ettiğini vermek olarak algılanabilir. Örneğin en basiti sosyal hayattan iki yaşındaki bir çocuğa yiyeceği kadar yemek koymakla kırk yaşındaki birine daha fazlasını koymak adalet kavramını açıklar. Bu nedir, herkesin hak ettiği eşitliktir.

Eşitlik ve adalet kavramları birbirinden farklı kavramlardır. Maalesef adalet ve eşitlik çoğu zaman karıştırılıyor. Herkese verilecek hakkın eşit olması kabul edilir ancak hukukta esasen eşitlik değil adalet vardır. Adaletin mantığı da herkese yaptığı eyleme veya konumuna göre hak ettiğini vermektir. Adaleti geniş olarak bu şekilde kabul edebiliriz.”

“Adalet ve denetim aslında her şeyi ifade eder. Çünkü bir ülkenin ayakta kalabilmesi aslında adil olabilmesine bağlıdır, adalet sisteminin güçlü olmasına bağlıdır. Adalet sistemini güçlü kılacak olan şey de denetimdir. Çünkü belli kurallar konulur ama bunlara uyulması için uyulup uyulmadığının kontrol etmek gerekir. Bu sebeple denetim de önemlidir. Yani adalet ve denetim aslında ayrılmaz bir bütündür ve bir ülkenin bence temel taşlarıdır.”

Katılımcılara ikinci aşamada “Algılanan adalet ve denetimin insanların çocuğa yönelik istismar suçuna yönelmesinde nasıl bir rolü vardır, bu konuda neler düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Verilmiş olan cevaplar ve frekans dağılımları aşağıdaki tablolarda yer almaktadır:

Tablo 3 Algılanan adalet ve denetimin çocuk istismar suçunun işlenmesindeki rolü		
Temalar	Sıklık (f)	Yüzdelik (%)

a.Suçu işleyen ya da teşebbüs eden kimseler, bazen sosyal medyanın etkisiyle bazen de benzer suç işleyen kimselere bir zarar gelmediğinden bana da bir şey olmaz mantığıyla hareket etmektedirler. Uygulanan adalet algılanan adaletten çok daha büyüktür.	3	%50
b.Delil yetersizliği gibi durumlarda beraati sağlanan kimselerin masum olduklarına inanarak bulundukları eylemleri devam ettirebilmektedirler.	1	%16,6
c.Algılanan adalet ile uygulanan adalet arasında bir fark yoktur, asıl problem etkin yargılamadır.	1	%16,6
d.Adalet sisteminin ya da anlayışının bu noktada bir etkisi yoktur.	1	%16,6

‘Suçu işleyen ya da teşebbüs eden kimseler, bazen sosyal medyanın etkisiyle bazen de benzer suç işleyen kimselere bir zarar gelmediğinden bana da bir şey olmaz mantığıyla hareket etmektedirler. Uygulanan adalet algılanan adaletten çok daha büyüktür.’ cevabını veren katılımcılardan bazılarının ifadeleri şu şekildedir:

“Mesela birey delil yetersizliğinden beraat etti ve çıktı. Ne de olsa delil bulunamadı, ben yine aynı suçu işleyeceğim yine bulunamayacak, çünkü ben masumum gibi düşünebilmektedir. Aslında öyle bir mekanizmamız olmalı ki, bu kişi bir süre şüpheli konumunda değerlendirilmeli ve gizli bir şekilde izlenmeli. Örneğin gittiği yerlere bakılmalı, mesela çocuk parklarına gidiyor mu, oraya gidip ne yapıyor, çocukları niçin izliyor bunları sorgulamak gerekir. Herkesin başına bir polis dikemeyiz ama herkes şüpheli bir şeyler sezdiğinde aslında ona bir tepki gösterse bu tarz suçlar git gide azalır. bu durum biraz da toplumdan kaynaklı. Başıma bir şeyler gelir mi diye korkuyor herkes oysa gelecek hiçbir şey yok. Toplumsal bilincimizi arttırsak bu suçlar daha çok azalacak.”

“Algılanan adalet vatandaşın dolayısıyla mağdur çocuk, bu çocuğun ailesi, suç işleyen şüpheli, sanık tarafının algıladığı adalet şeklinde aklıma geliyor. Bunların algıladığı adalet ise günümüzde sosyal medya olsun, yazılı görsel basın olsun bu tip mecralardan vatandaşın adaleti algılıyor dolayısıyla vatandaşın uygulanan adaletten farklı bir adalet anlayışı ortaya çıkıyor. Örneğin çocuğa karşı şöyle bir eylem de bulundu tutuklanmadı, mahkeme salıverdi, şu eylemi yaptı ama para cezasına hükmedildi gibi haberler yansıtılıyor ve sosyal medyada paylaşıyor bunlar algılanan adaleti oluşturuyor. Ama uygulanan adaletle ben bambaşka bir adalet olduğunu düşünüyorum algılanan adaletin. Çünkü bizler işin içindeyiz ve hakkaniyet ne gerektiriyorsa gerek mevzuata uygun, gerek vicdanımıza uygun mağdur çocuğu düşünerek diyelim ki doğru kararı adil kararı veriyoruz.

Algılanan adaletin uygulanan adaletten farklı olması yani, daha az ceza veriliyormuş ya da yeterli denetim yapılmıyormuş şeklindeki yanlış algı vatandaşı suç işlemeye daha çok yönlendiriyor.

Vatandaşa çocuğun yanağından öpersem hemen yakalanırım ya da bunun cezası çok şeklindeki bir algı olsa, yani kamuoyunda yansıtılan adalet olmasa, uygulanan adalet olduğu gibi yansıtılsa caydırıcı olacak. Ama eksik ve yanlış algılandığından caydırıcı olmuyor. “

Katılımcılara üçüncü olarak ‘İstismara uğrayarak karşınıza gelen çocuklara yönelik gözlemleriniz nelerdir?’ sorusu yöneltilmiş olup, verilen cevaplar tabloya dönüştürülmüştür:

Tablo 4

İstismara maruz kalan çocukların özellikleri		
Temalar	Sıklık (f)	Yüzdelik (%)
a.Kendilerini ifade etmekte güçlük çekebiliyorlar.	3	%33,3
b.Toplumsal baskılar sonucunda abartılı tepkiler verebiliyorlar.	1	%11,1
c.Üzgün, kaygılı, mutsuz ve utangaç olabiliyorlar.	2	%22,2
d.Olayı anlatırken yeniden yaşıyormuş gibi olabiliyorlar.	1	%11,1
e.Olay hiç olmamış gibi davranabiliyorlar.	1	%11,1
f.Birebir gözlemde bulunmadım.	1	%11,1

‘Kendilerini ifade etmekte güçlük çekebiliyorlar.’ cevabını veren bir katılımcı kendini şu şekilde ifade etmektedir:

“Anlatmakta zorlanıyorlar ve çoğu kez ayrıntıya girmek istemiyorlar, önemli ayrıntıları kaçırabiliyorlar, aile ile olan ilişkileri ve iletişimleri genelde problemlili olup kopukluklar mevcuttur. Bazı çocuklar toplum baskısı sebebiyle bastırılarak sorun başka türlü ortaya çıkabiliyor. Abartılı ifadelerde bulunabiliyorlar, anne ve babalarının baskısı sebebiyle yanlış ifadelerde bulunabiliyor. Çocuk duruma önce rıza gösterip, yine anne ve babanın etkisi altında kalarak, sonrasında reddedebiliyor. Kendi halinde içe kapanık çocuklar maruz kaldığı olayı anlatamayabiliyorken, biraz girişken hareketli kızlar durumu rahatlıkla anlatabiliyor. Tabi hep kızlardan bahsediyoruz ancak az da olsa erkek çocukları da istismara maruz kalabiliyor.”

Bu soruya verilen cevaplar arasından bir katılımcının açıklamaları şu yöndedir:

“...Mağdurları dediğim gibi kişilik özelliklerine göre, eğitim durumuna göre, anne-babanın tavrına göre durum farklılık gösterebiliyor. Dediğimiz gibi çok az etkilenen var, mesela yine küçük bir çocuktı, biz sorular sormuştuk, hiç cevap vermemişti. Bu şekilde tavır gösteren çocuklar da var. Bunun en uç noktasını gösteren de var, hiç tepkisiz gayet net anlatan var, çok az tepkiyle ya da hiç cevap vermeyen de var. Bu mağdurun özelliğine göre değişiyor. Aynı kategoride işte bu yaştakiler şöyle yapar demek de aslında mümkün değil.”

Katılımcılara dördüncü olarak “Yargılama sürecinde mağdur çocuklar açısından karşılaşılan olumsuzlukları nasıl değerlendiriyorsunuz, bu durum için çözüm önerileriniz neler olabilir?” sorusu yöneltilmiştir. Verilmiş olan cevaplar ve frekans dağılımları aşağıdaki tablolarda yer almaktadır:

Tablo 5		
Yargılama aşamasında maruz kalan çocuğa yönelik olumsuzluklar ve çözüm önerileri		
Temalar	Sıklık (f)	Yüzdelik (%)
a.Hem yargılama devam ederken hem de yargılama sonunda etkin bir danışmanlık tedbiri hizmeti alınamaması çocuğu olumsuz yönde etkilemektedir .	1	%12,5
b.Çocuğun birden fazla kez ifadesinin alınması onu olumsuz yönde etkilemektedir.	2	%25
c.Yargılama alanlarının çocuğun ruh sağlığı açısından uygun olmaması nedeniyle onu olumsuz etkilemektedir.	2	%25

d.Ebeveynlerin bilinçsiz olma durumu çocukları olumsuz yönde etkilemektedir.	1	%12,5
e.Mevcut olan mevzuatta çocukların yargılama aşamasında daha fazla mağdur olmaları söz konusu dahi değildir.	2	%25

‘Çocuğun birden fazla kez ifadesinin alınması onu olumsuz yönde etkilemektedir.’ cevabını veren bir katılıcının ifadeleri şu şekildedir:

“Mağdur çocukların beyanını alırken emniyette, savcılıkta, mahkemede sırasıyla çocuk ifade veriyor, sanık ile aynı mahkeme salonu içersinde ve hatta bir sürü kişinin de duruşma salonunda izleyici olarak bulunması çocukta utancı artırıyor ve tekrar tekrar bu travmayı yaşamasına sebebiyet verecektir.

Bizim isteğimiz çocuğun ilk beyanı ile birlikte tekrar beyanına ihtiyaç duyulacak çok önemli bir soru yoksa duruşmaya ya da savcılık beyanındaki ifadesine başvurmadan, duruşma salonunun dışında bir yerde, mesela çocuk doktorları nasıl ki odalarını çocuklara göre ayarlıyor ve onlara yönelik konuşuyorsa aynı böyle bir ortam hazırlanarak böyle bir ortamda beyanlarının alınması sağlanmalıdır. Çünkü çocuk zaten bir travma geçirmiş, zaten üzülmüş, zaten mağdur olmuş bir de mağduriyetinin tekrarlanmaması için yargılamanın da en hızlı biçimde sonuçlanması gerekiyor ki tekrar tekrar bu travma yenilenmesin diye.”

Dördüncü soruya, ‘Yargılama alanlarının çocuğun ruh sağlığı açısından uygun olmaması nedeniyle onu olumsuz etkilemektedir.’ cevabını veren bir başka katılımcının ifadeleri ise şöyledir:

“...Mağdur olan küçük bireyin etkilenmemesi ve kişiliğinin zedelenmemesi için farklı bir yargılama platformu olabilir. Mesela tiyatroya bir yargılama olabilir, yani oranın bir mahkeme alanı değil bir oyun alanı gibi düşünmesi sağlanabilir çocuğun. 6-7 yaşındaki bir çocuğu mahkeme salonuna getirip bir köşeye oturarak ifade almakla bir oyun salonunda çocuk arkadaşlarıyla oyun oynarken, muhabbet ederken yani mahkeme salonu içeriğinin olmadığı bir alanda bu tip bir yargılamanın yapılması önemlidir. Çocuk kendini daha çok ifade edebilir. Tabi üzerinde daha çok düşünülmesi gerekir. Batıda böyle bir şey görmedi ama farklı uygulamaları mevcut. Mesela batıda çocuklar mahkemeye çıkarılmaz, yargılama esnasında mahkeme salonunda ifadeleri alınmaz, farklı ortamlarda ifadeleri alınıyor. Bizim de bunu yapmamız lazım.

Hukuk toplumun refah seviyesi, gelişme düzeyiyle doğru orantılıdır. Bir ülkede insan hakları, bireysel özgürlükler ne kadar gelişmişse, bireyin söz söyleme hürriyeti ne kadar gelişmişse bu tip yargılamalarda da mesafe kat edilir. Bunlar yoksa çocuklar ile ilgili yapmaya çalışılan şeyler yavan kalır, bir anlam ifade etmez.”

Katılımcılara beşinci ve son olarak ‘İstismar suçu işlemiş olan bireylere yönelik yaptırımları nasıl değerlendiriyorsunuz?’ sorusu yöneltilmiş olup, verilen cevaplar frekansları yüzdelikleriyle birlikte aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 6		
İstismar suçuna yönelik yaptırımlar		
Temalar	Sıklık (f)	Yüzdelik (%)

a.Yaptırımlar caydırıcılık açısından yeterli değildir.	2	%33,3
b.Çocuk cinsel istismarı süreli hapis cezası kapsamında değerlendirildiğinden ötürü yeterli değildir.	1	%16,6
c.Mevcut yaptırımlar yeterli olup bazı durumlarda arttırılabilir.	2	%33,3
d.Yaptırımlar yeterlidir ancak tam olarak uygulanma açısından problemler mevcuttur.	1	%16,6

‘Yaptırımlar caydırıcılık açısından yeterli değildir.’ Cevabını veren bir katılımcının ifadeleri şu şekildedir:

“...Yaptırımlar maalesef caydırıcı değil. Bu kişi hem cezaevinde hem de cezaevinden çıktıktan sonraki süreçte tedaviye mutlaka devam edilmeli, bu kişiler mutlaka gözlem altına alınmalı, hatta, bizim kanunda maalesef böyle bir şey mümkün değil ama, bu kişiler toplumda deşifre edilmeli mesela, yakasına bir bu şahıs şu suçtan hükümlüdür gibi bir ibare yazılarak teşhir edilse, böyle bir durumda çocuklar hem rahatlıkla uzak tutulur hem de denetim mekanizması kendi içerisinde işlemiş olacaktır...”

Son soruya ‘Çocuk cinsel istismarı süreli hapis cezası kapsamında değerlendirildiğinden ötürü yeterli değildir.’ Cevabını veren katılımcının ifadeleri de şu şekildedir:

“...Cezalar yeterli değil. Zaten süreli hapis cezaları olduğundan ön görülen cezanın tamamını da yatmayabilir. Mesela 10 yıl cezası bulunan bir şahıs 5 yaşında bir çocuğu istismar ettiği düşünülürse bu şahıs içerden çıktığında çocuk 15 yaşında olacaktır ve tekrardan karşılaşma olasılıkları vardır. Zaten yapılan araştırmalar bu çocukların daha çok intihar meyilli olduklarını göstermektedir, böyle bir duruma da zaten çocuk kaybedilmiş olur. Bu sebeple denetim mekanizmasının çok iyi çalışıyor olması gerekir...”

Sonuç ve Öneriler

Çocuğun cinsel istismarı dünya düzeninde oldukça geniş bir yer bulan ve hatta insanın varoluşundan bu yana farklı şekillerde görülen evrensel bir sorun olmuştur. İnsanlık kadar eski olan bu problem günümüz dünyasında ve Türkiye’inde de ciddi ve artan bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Artmakta olan bu probleme karşılık pek çok farklı çalışma ve uygulama yürütülmesine rağmen vaka sayılarındaki artış ciddiyetini korumaktadır. Yapılan ve yürütülen tüm çalışmalara rağmen böyle bir tablonun mevcut oluşu bu çalışmaların yetersiz ya da eksik bir özveri ile yürütüldüğünün en büyük kanıtıdır. Ayrıca bu hizmet ve çalışmaların belli bir sistem dahilinde olmamasının da etkisiz olmasında büyük rolü vardır(Sanay, 2018).

Türkiye’de istismarın artarak devam etmesinin sebeplerinden biri de uygulanan cezai yaptırımların süresi ve etkililiğidir. Çocuğa yönelik istismar suçu süreli hapis cezaları kapsamında değerlendirilmektedir ve bir takım indirimlerden de yararlanabilmektedir. Bastırılmış her duygu yaşamın başka bir döneminde şiddetli bir şekilde yeniden ortaya çıkar. İstismara maruz kalan çocuğa psikolojik destek tam anlamıyla sağlanamaz ve travmayı atlatamazsa ileride bir istismarcı olarak karşımıza çıkması kaçınılmaz olabilmektedir (Wolynn, 2016). Çocukluk dönemi istismarları bastırılmış olsa da yetişkinlikte yaşanan hemen her psikolojik problemi etkilemekte ve yapılan terapilerde çocukluk dönemi istismar olaylarının etkisinin büyük olduğu gözlemlenmektedir(Butcher, Mineka & Hooley 2013). Dolayısıyla hem yargılama sürecinde hem de bir süre sonrasında kadar çocuğa psikolojik destek sağlanması hayati önem taşımaktadır.

Ayrıca çocuğun evi, yaşadığı yer ya da okulu da istismara maruz kalmasına zemin oluşturabilmektedir. Çocuğun korunması ve ileride potansiyel bir suçlu haline gelmemesi için ebeveynlerin okulda, öğretmenlerin ya da çocuktan sorumlu diğer kişilerin çocuğun yaşadığı yerde ya da evinde, çocuğun güvende olduğundan emin olmalıdır. Devlet eliyle de yapılacak denetim ve düzenlemeler hem çocuğun yaşadığı yer ya da kurumda hem de okulda güvende olmasına büyük oranda katkı sağlayacaktır (Bortollas & Schmallegger 2017).

İstismar suçu gerçekleşip yargıya intikal ettikten sonra yaş kriteri göz önüne alınarak ifadesinin alınması için çocuk, Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM) denilen bir merkeze gönderilir. Burada çocuğun belli baskılar altında kalmadan, tek seferde ve psikolojik olarak çok yıpranmadan ifadesinin alınması sağlanır. Amaç çocuğun psikolojik sağlığını korumak ve kısa süre içerisinde ifadesinin ve muayenesinin uzman kişiler eşliğinde tamamlanmasıdır (Topdemir, 2021). Aslında bakıldığında zaman bu yerinde bir uygulamadır ancak çoğu kez tam anlamıyla işlevsel olarak kullanılamayabilmektedir. İfadesi alınan çocuk, istismarın niteliğinin anlaşılması üzerine fiziksel muayeneye gönderilir. Muayenede doktor ve diğer sağlık çalışanları ile bir süre muhatap olur. ÇİM'lerde genelde çocuğun ifadesi alındıktan sonra psikolojik destek alması önerilir. Yani bu durum aile inisiyatifine bırakılmaktadır. Oysa başvurudan mahkeme bitimine kadar çocuğa psikolojik destek sağlanmalı sonrasında da yine bir süre psikolog veya psikiyatrist tarafından izlenmesi sağlanmalıdır.

Bir çocuğun istismardan korunmasında en temel rol aileye ya da ona bakmakla yükümlü olan kurum ya da kişilere düşmektedir. Eğitim ve iletişim temelde ailede başladığı için çocuğun istismara karşı kendini korumaya yönelik eğitimi ilk olarak aile tarafından verilmeli ve bunun devamı okullarda sağlanmalıdır. Aile ya da çocuğa bakmak ile yükümlü olan kimseler, aile içi ve genel mahremiyet eğitimlerini, cinsiyet rolleri ve belli yaş gruplarına özgü olacak şekilde cinsellik eğitimlerini kademeli olarak çocuğa kazandırmalıdır. Tüm bunların yapılabilmesi için de aslında ebeveynlerin çocuk ile iletişim kurmayı ve aynı zamanda çocuğa verecekleri eğitimlerin bilincinde olmaları gerekmektedir. Bu kapsamda ailelere düzenli olarak devlet eli ile eğitim desteklerinin sağlanması gerekmektedir. Hatta kişilerin evlilik müessesesine adım attıkları ilk dönemde bilgilendirici bir takım eğitimlerinin sağlanması bilinçli birer anne babaya sahip olan ve istismara daha az açık çocukların olmasına önemli katkılarda bulunacaktır. Çocuğa bir birey olduğunun, kendisine ve bedenine ait bir takım haklara sahip olduğunun ve bu hakları kimsenin ihlal edemeyeceğinin, ettiği durumlarda ne yapması gerektiğinin tamamı ilk etapta aile tarafından sağlanmalıdır. Çocuğun anne ve babasına güvenle bağlanması sağlanmalı, her türlü problemi ebeveynleri ile paylaşabileceği ve her koşulda dinlenileceği güvencesinin çocuğa verilmesi şarttır.

İyi bir aile eğitimi bu konudaki temel faktörler arasında yer alsa da çocuğun okul ile girdiği sosyal hayatının da güvenli devam edebilmesi için öğretmen ve ebeveynlerin koordineli bir şekilde hareket etmesi büyük önem arz etmektedir. Bu konuda da öğretmenlere büyük sorumluluklar düşmektedir. Tüm öğretmenler belirli aralıklarla hizmet içi eğitimler kapsamında çocuk istismarını önleyici ve istismarla mücadele edici şekilde bilinçlendirilmelidir. Yine düzenli aralıklar ile çocuklara öğretmenleri tarafından gerekli bilgilendirmeler sağlanmalıdır. Bunların sağlanabilmesi ve çocuğun okulda da korunabilmesi için öğretmen ve arkadaşları ile iletişimi de çok önemlidir. Öğretmen dinleyen, yargılamayan, güven duyulan ve her türlü problemin anlatılabileceği bir rol model olmalıdır. Özellikle okul öncesi eğitimi sağlayan kurumların bu konulara dikkat etmesi daha da büyük önem taşımaktadır. Yapılan araştırmalar bu dönemde eğitim almış çocukların istismara karşı kendilerini daha iyi koruyabildiklerini ispatlamıştır. Çocuğun yaş grubuna göre cinsiyet ve mahremiyet eğitimlerinin bu dönemde sağlanması gerekir (Adler, 2016).

Öte yandan özellikle ortaokul ve lise çağındaki öğrencilere de belirli kurallar dahilinde eğitimlerin sağlanması şarttır. Çocuklar bu dönemde ergenliğe adım atacaktır ve ergenliğin getirmiş olduğu ruh hali ile farklı konularda merak geliştireceklerdir. Bu dönemde öğrencilerin yanlış kaynaklardan meraklarını gidermeleri tehlikesine karşın iyi bir eğitim içeriğiyle bu dönemi sağlıklı bir şekilde geçirmeleri sağlanmalıdır. Aynı zamanda ailenin de bu dönemde çocuğa nasıl yaklaşacağı gibi hususlar konusunda da okul tabanlı eğitimler verilmelidir. Ancak sadece aile ve okul ile iş bitmemektedir. Toplumun tüm kesimlerine ulaşarak tamamı bilgilendirilmelidir(Adler, 2016). Çocuğun istismara maruz kalmadan önce eğitilmesi ve alınacak önlemler kadar maruz kaldıktan sonra çocuğa yönelik uygulamalar da büyük önem arz eder. Aile bireylerinin çocuğu desteklemesi ve onun yanında olduklarını hissettirmeleri gerekir. İstismar sonrasında evin güvenli bir yer olduğunu kanıtlamaları gerekir ve bunun için tüm aile bireylerinin birbirlerinin özel alanlarına saygı göstermesi, yaşadıklarını hatırlamaması için aşırı ve istemediği durumlarda temastan kaçınmaya, yetişkin cinselliğinin gizli tutulmasına dikkat edilmelidir. Çocuk duygusal ve davranışsal olarak gözlemlenmeli ve mutlaka profesyonel yardım desteği almasına özen gösterilmelidir. Bunlara ek olarak öğretmenlerin de okulda gözlemler yapması ve çocuğun arkadaşları ile oyun ve iletişimi, okul içi etkinliklerdeki katılımı gibi durumları değerlendiriyor olmaları gerekir. Ailede ve öğretmenlerin empati kurarak çocuğa yaklaşmaları bu dönemde çok önemlidir (Baker & Doğan 2018).

Sonuç olarak; adalet ve denetim mekanizmaları birbirini tamamlayan kavramlar olmak ile birlikte yargıda esas olan kavram adalettir. Ülkemizde uygulanan yaptırımları miktar açısından yeterli olmak ile birlikte yargılama sürecinde karşılaşılan aksaklıklar neticesinde etkin yargılamada sorunlar yaşanmaktadır. Hapis cezaları dışında gündeme gelen idam ve kimyasal kastrasyon gibi farklı cezalar, gerek yaşama hakkının bulunması ve gerekse de suçun saklı kalması ihtimalinden ötürü mantıklı değildir. Toplumda hakim olan adalet anlayışı kitle iletişim araçlarının ve sosyal medyanın yansımaları neticesinde şekillenmektedir ve toplumdaki bireyler sadece yargı karşısında uygulanan gerçek adaleti görmektedirler. Failin tekrar aynı suçu işlemesini önlemek için hem cezasını çekerken hem de cezası bittikten bir süre sonrasında kadar rehabilite edilmesi gerekmektedir ve istismara maruz kalan çocuğun yaşamış olduğu travmayı en aza indirmek için kurulmuş olan Çocuk İzlem Merkezlerinin aktif olarak uygulamaya geçirilmelidir.

Tüm bunların yanında bu suçun en aza indirilebilmesi için, toplumun temel yapıtaşı olan ailenin ve dolayısıyla toplumun tamamı çocuk cinsel istismarına yönelik olarak eğitilmelidir. Bu eğitimler hem okul aracılığıyla hem de okul dışındaki eğitim faaliyetleriyle çocuk, veli ve tüm toplumu kapsayacak şekilde sağlanmalıdır. Bu kapsamda evlenecek çiftler ve çocuk sahibi olacak kimseler için gerekli bilgilendirmeler ücretsiz ve kolay ulaşım imkanlarıyla sağlanabilir. Ayrıca çocuğun bu konu ile ilgili eğitilmesi, kendini koruyabilmesinin sağlanması, maruz kaldığı takdirde ona yönelik tutum ve davranışları içeren eğitim paketlerinin de belirli dönemlerde özellikle ebeveynlere verilmesi suçun azalmasına katkı sağlayacaktır. Ek olarak; çocuğun cinsel istismarı suçunda toplumda yer edinmiş adalet ve denetim algısı güçlendirilmeli, gerek failin etkin bir şekilde yargılanabilmesi, gerekse yeterli ve etkili bir cezanın verilebilmesi adına yargıda bir takım düzenlemelerin sağlanması gerekir.

Kaynakça

1. Adler, A. (2016).Çocuk eğitimi. (K. Şipal, Çev.) İstanbul: Say Yayıncılık. (Orijinal çalışma basım tarihi 1934).
2. Aygöl, H , Şensoy, A . (2018). Çocuklara karşı işlenen cinsel suçlara verilen cezalar ve beklenen toplumsal adalet. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 17 (2), 533-551.
3. Bartollas, C. Ve Schmallegger F.(2017). Çocuk suçluluğu.(D. Yücel ve B. Gönültaş, Çev.) Ankara: Nobel Yayıncılık.
4. Baker Ö. E. ve Doğan, T. (Ed.). (2018). Kriz danışmanlığı.. (2.baskı) Ankara:Pegem Akademi Yayıncılık.
5. Butcher, J.N., Mineka, S. Ve Hooley J. M. (2013). Anormal psikoloji.(O. Gündüz, Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayıncılık. (Orijinal çalışma basım tarihi 2010).
6. Çavuş, Ş. (2015). Veri Toplama Teknikleri. R.Y. Kincal (Ed.), Bilimsel araştırma yöntemleri (4. baskı) içinde (s.125-182). Ankara: Nobel Yayıncılık.
7. Çocuk Vakfı Çocuk ve Medeniyet Dergisi. (2016). Çocuğa yönelik cinsel istismar -ceza kanunu maddesi-raporu çocuk hukuku bakışıyla cinsel istismar. <http://cocukvemedenyet.cocukvakfi.org.tr/index.php/CMD/article/view/50/24>
8. Horozgil, D.(2011). Çocukların Cinsel İstismarı Suçunun Basit Şekli. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, (93), 108-145.
9. Işık, E. ve Demircioğlu, H. (2019). Çocuk cinsel istismarını önlemeye yönelik geliştirilen okul temelli programlar ve etkililikleri. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1 (1), 32-51.
10. Kaytez, N , Yücelyiğit, S , Kadan, G . (2018). Çocuğa yönelik istismar ve çözüm önerileri. Avrasya Sağlık Bilimleri Dergisi ,1 (1) , 18-24 .
11. Köse, E. (2015). Bilimsel Araştırma Modelleri. R.Y. Kincal (Ed.), Bilimsel Araştırma Yöntemleri (4. baskı) içinde (s. 99-123). Ankara: Nobel Yayıncılık.
12. Küçük, S. (2018), Anlatırsam şeker almaz. Ankara:Nobel Tıp Kitapevi.
13. Özmen. R. (2020). Türk ceza kanunu.Ankara:Seçkin Yayıncılık.
14. Sanay, B. (2018), Kardeşini doğurmak, İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık.
15. Topçu, S. (2009). Silinmeyen izler. Ankara:Phoenix Yayıncılık.
16. Topdemir, C. (2016).İstismar mağduru çocuğun korunmasında bir uygulama: çocuk izlem merkezi(ÇİM). Anadolu Bilimleri Meslek Yüksekokulu Dergisi,(43), 0-0.
17. Yılmaz, E. B. (2013). Çocuk istismarının önlenmesinde kullanılan programlar ve özellikleri. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 16(4),255
18. Özkara, E.,Kavaklı, U.,Can İ.Ö.,Tepe İ. Ve Özbek V.Ö. (2011). Çocuklara yönelik cinsel istismarın yasal boyutunun türkiye ve diğer ülkeler ile karşılaştırılması. Adli Tıp Dergisi, 25(1), 11 - 24.
19. World Health Organization (WHO)., (2006), Preventing child maltreatment: a guide to taking action and generating evidence, Genova.
20. Wolynn, M. (2016).Seninle başlamadı kalıtsal aile travmalarının kim olduğumuza etkileri ve sorunların üstesinden gelmenin yolları. (M. Madenoğlu, Çev.). İstanbul: Solo Yayıncılık. (Orijinal kaynak basım tarihi 2016).

47-ÇOCUK ASKERLERİN MEDYADAKİ DEĞERLENDİRMESİYLE İLE İLGİLİ HABERLER ÜZERİNDEN KESİTSEL BİR ÇALIŞMA

Stj. Av. Özlem YİĞİTOĞLU yigitogluozlemy@gmail.com

ORCID ID: 0000-0001-8474-9139

Anahtar Kelimeler: Çocuk asker, silah altına alınan çocuklar, çocuk savaşçılar

Amaç: BM Genel Sekreteri Çocuklar ve Silahlı Çatışma Özel Temsilciliği tarafından tanımlanan altı ağır çocuk hakları ihlalleri arasında çocukların askeri kullanımı ikinci sırada yer almaktadır. Devletler, pozitif yükümlülükleri gereği bireylerin AİHS ile güvence altına alınan temel haklarını korumak için gerekli tedbirleri almak kapsamında, altı ağır çocuk hakları ihlallerinden olan çocuk asker kullanımının engellenmesiyle yükümlüdürler. Çocuk asker kullanımının engellenebilmesi için öncelikle sorunun tespitine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Türkiye'nin tarafı olduğu ÇHS Ek İhtiyarı Protokolü m.8'e göre taraf devletlerin çocuk askerlere ilişkin durumları raporlama yükümlülüğü mevcuttur. Çalışmamın amacı, medyaya yansıyan çocuk asker haberlerinin içerik ve söylem analizini yaparak çocuk askerlere ilişkin duruma göz atabilmek ve çocuk hakları çerçevesinde bir yaklaşımın olup olmadığını tespit etmektir.

Araştırma, konuyla ilgili tespit edilen anahtar kelimeler üzerinden haberler araştırılıp, haberlerin içerik ve söylem analizlerinin yapılması şeklinde gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler excel formatında derlenerek incelenmiştir.

Araştırma sonucunda tespit edilen 81 haber çocuk asker sorununun geçmişten günümüze var olduğu ve soruna yönelik adımlar atılmadığına yönelik açıklamalar içermektedir. Söylem analizi açısından ise, haberlerde çocuk askerlerin birer hak öznesi olmaktan ziyade, “mağdur” ya da “tehlikeli kişiler” olarak ele alınmıştır. İncelenen haberlerde “çocuk terörist” ifadesinin kullanılması, “çocuk asker” ifadesinden sonra sık kullanılan ifadenin “silah altına alınan çocuk”, “çocuk savaşçı” olması çocukların savaştırılmasına, silahla olan ilişkilerine vurgu yapıldığını göstermektedir.

Sonuç olarak, çocuk asker kullanımı, dört temel ilke olan çocuğun korunması, yaşatılması, geliştirilmesi ve katılımının sağlanması ilkelerine aynı anda aykırılık teşkil eden istismar biçimidir. Çocukların asker olarak kullanılmaları biyolojik, psikolojik ve sosyal gelişimlerine zarar vererek sonraki yaşamlarını da risk altında bırakmaktadır. Medyada çocuğa dair “suçlu”, “tehlikeli” algısının yaratılması çocuğun topluma kazandırılmasına, önyargısız ve kabullenici yaklaşımın benimsenmesine engel olmaktadır. Çocuk medyada temsil edilirken; esas olan “çocuğun üstün yararı ilkesi” olmalıdır.

Keywords: Child soldiers, children recruited by armed forces, child warriors.

Objective: States are obliged to prevent the use of child soldiers, which is one of the six serious violations of children's rights. In order to prevent the use of child soldiers, first of all, studies should be carried out to determine the problem. The aim of my study is to analyze the content and discourse of child soldier news reflected in the media, to take a look at the situation regarding child soldiers and determine whether there is an approach within the framework of children's rights.

The research was carried out in the form of researching the news on the keywords determined on the subject and analyzing the content and discourse of the news. The obtained data were analyzed in excel format.

81 news items identified as a result of the research contain explanations that the problem of child soldiers has existed from the past to the present and that no steps have been taken to address the problem. In terms of discourse analysis, child soldiers are handled as "victims" or "dangerous persons" rather than being subjects of rights in the news. The use of the word "child terrorist" in the news examined, and the fact that the expression "children recruited by armed forces " or "child warrior" is frequently used after the expression "child soldier" shows that children's fighting and their relationship with weapons are emphasized.

The creation of a "criminal" and "dangerous" perception of the child in the media makes it difficult to integrate the child into society. Therefore, while the child is represented in the media; the main thing should be "the principle of the best interests of the child".

Geçmişten günümüze dek savaşlarda ve çatışmalarda yaşanan insan hakları ihlallerine maruz kalan kırılgan grupların başında çocuklar gelmektedir. Çocukların haklarını ihlal eden insan hakları ihlalleri çeşitli şekillerde meydana gelmekle beraber çocukların asker olarak kullanılması kendi içerisinde birçok çocuk hakları ihlallerini barındırmaktadır. Çocukların savaşlarda ve silahlı çatışmalarda devletlerin bünyesindeki düzenli ordular içerisinde ve paramiliter kuvvetler tarafından asker olarak kullanımı köklü bir geçmişe sahiptir. Günümüzde çocuk asker kullanımı yasaklanmış olmasına karşın halen çatışmalarda yaygın bir biçimde çocukların silah olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Uluslararası hukukta çocuk hakları ve çocukların savaş alanlarında kullanımlarının yasaklanmasına ilişkin birçok düzenlemenin mevcut oldu görülmektedir. (Kekevi/ Kılıçoğlu, 2016) Bununla beraber çocuk asker kullanımının yasaklanması kapsamında en önemlilerinin BM Güvenlik Konseyi Kararları, 1949 Cenevre Sözleşmeleri Ek Protokolleri, Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) Statüsü ve Kararları kararlari olduğu belirtilmektedir. (Azarkan, 2009) Çocukların askeri personel olarak kullanımının ilk kez 1949 Harp Zamanında Sivillerin Korunmasına İlişkin Cenevre Sözleşmesi ile uluslararası hukuka konu edilerek on beş yaşından aşağı yaşıta olan küçüklerin özel olarak korunması gereken kişiler içinde sayıldığı belirtilmiştir. (Kekevi/ Kılıçoğlu, 2016) 1997 yılında Cape Town Prensipleri ile çocuk asker kavramı ilk kez tanımlandıktan sonra Cape Town Prensipleri, UNICEF tarafından geliştirilerek

bağlayıcı olmamakla beraber beyanat niteliğini haiz olduğu ifade edilen Paris İlkeleri halini almıştır. Bunun neticesinde çocuk asker kavramının “*bir silahlı kuvvet veya grup ile bağlantılı çocuk*” şeklinde ele alındığı ifade edilmiştir. Bu tanımdan hareketle çocuk asker kavramı, bir silahlı kuvvet veya grup ile silah altına alınmak suretiyle veya silah altına alınmaktan başka şekillerde faydalanılmak suretiyle bağlantısı olan 18 yaşından küçük çocukları ifade etmektedir. (War Child International, 2018)

War Child International ise çocuk asker kavramını “*Silahlı kuvvet veya silahlı grupla ilişkili çocukların, erkek çocuklarla sınırlı olmamak üzere kız çocuklarını da kapsayarak herhangi bir sıfatla bir silahlı kuvvet veya silahlı grup tarafından işe alınmış veya savaşçı, aşçı, hamal, casus olarak veya cinsel amaçlarla kullanılmış olan 18 yaşın altındaki herhangi bir kişiyi ifade eder.*” şeklinde tanımlamaktadır. (War Child International, 2018)

UCM Statüsü ile yapılan düzenlemelerin ve UCM kararlarının çocuk askerlere ilişkin önemli düzenlemeler olduğu vurgusu yapılmaktadır. UCM Statüsünün 8. maddesi ile 15 yaşının altındaki çocukların askere alınması ve çatışmalara katılmasının yasaklandığı ve savaş suçu sayıldığı; UCM kararları ile ise 15 yaşından küçük çocukların askere alınmasına veya zorla silahlı altına alınmasına önemli yaptırımlar getirildiği belirtilmiştir. Örnek olarak ise, UCM'nin 2006 yılında Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nde Tanrının Direnişi Ordusu mensubu beş komutan ile örgütün lideri olduğu ifade edilen Thomas Lubango Dyilo çocukları zorla silah altına almak suçundan ve birçok çocuğu zorla askere almak suçundan dolayı vermiş olduğu tutuklama kararı verilmektedir. T. L. Dyilo aleyhine UCM tarafından 14 yıl hapis cezasına hükmedilmesi, çocuk asker kullanılmasına yönelik verilmiş olan ilk ceza olarak anıldığı için oldukça önemlidir. (Mordeniz/ Sunal, 2015)

Çocuk askerlerin kullanımının üç ana şekilde gerçekleştiği ifade edilmiştir: “*İlki çocukların silahlı kuvvetler veya gruplar tarafından casus, haberci, gözcü ve cinsel köle gibi çatışmalarla dolaylı şekillerde kullanımını içermektedir. İkinci kullanım çocukların propaganda amaçlı ve insan kalkanı olarak kullanılmasıdır. Üçüncü kullanım şekli ise çocukların doğrudan saldırılarda ve sıcak çatışmalarda kullanılmasıdır.*” (Polat/ GÜldoğan, 2016)

Günümüzde dünyada fiilen çocuk asker kullanımının tam sayısı bilinmemekle beraber farklı yıllarda yapılan raporlar neticesinde çocuk asker kullanımının yaygınlaştığı söylenebilir. War Child International tarafından 2019 yılında yayımlanan “Rethink Child Soldiers” adlı raporda belirtildiği üzere çocuk askerlerin yalnızca Demokratik Kongo Cumhuriyeti gibi Afrika ülkelerinde var olduğu yanılgısı karşısında günümüzde çocuk askerlerin Yemen, Irak, Kolombiya, Suriye ve birçok farklı ülkede farklı fonksiyonlarda kullanıldığı bilinmektedir. (War Child International, 2019) 2020 yılında Çocuk Askerlerin Kullanımını Durdurma Koalisyonu'nun raporu ile çocuk askerlerin sayısında azalma olmadığı, aksine üç yıl önce çocuk asker kullanan hükümet sayısının 30 iken, 2020 yılı itibarıyla 41 hükümete yükseldiği ifade edilmiştir. Raporda ek olarak, çatışma veya savaşta olmayan ülkelerde de çocuk asker kullanımının mevcut olduğu PKK terör örgütü bünyesindeki çocuk askerler örneği üzerinden vurgulandığı ifade edilmiştir. 2020 yılında Uluslararası Af Örgütü tarafından yayımlanan raporda Irak'ta İslam Devleti adlı silahlı grup tarafından işkenceye maruz bırakılan, zorunlu

olarak savaştırılan, tecavüze uğrayan ve birçok ağır hak ihlallerine maruz bırakıldıktan sonra ailelerine geri dönen 1.992 çocuk tespit edilmiştir. Bu rapora göre maruz kaldıkları şiddetin sonucunda çocukların birçok kalıcı yaralar ve hastalıkların yanı sıra travma sonrası stres bozukluğu, kaygı, depresyon, kabus görme gibi sağlık sorunları yaşadıkları belirtilmiştir. Ayrıca zorla savaştırılan ve askeri eğitimlere tabi tutulan çocuk askerlerin çoğunlukla fiziksel sakatlıklar yaşadıkları tespit edilmiştir. İslam Devleti adlı silahlı grup tarafından çocuk asker olarak kullanıldıktan sonra ailelerine dönen 14 eski çocuk asker ile görüşen Uluslararası Af Örgütü birçok çocuğun geri döndükten sonra herhangi bir sağlık desteği, psikososyal destek veya mali destek almadığını tespit ettiklerini belirtmiştir. (Uluslararası Af Örgütü, 2020)

Çocuk askerlerin çocuk işçiliğinin farklı biçimlerinden biri olduğunu vurgulamak gerekir. 182 sayılı Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Sözleşmesi'nde "çocukların alım- satımı ve ticareti, borç karşılığı veya bağımlı olarak çalıştırılması ve askeri çatışmalarda çocukların zorla ya da zorunlu tutularak kullanılmasını da içerecek şekilde zorla ya da mecburî çalıştırılmaları gibi kölelik ve kölelik benzeri uygulamaların tüm biçimleri" şeklinde ifade edilmek suretiyle çocuk askerleri en kötü biçimdeki çocuk işçilikleri arasında kabul etmektedir. (ILO, 2016) ILO tarafından Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi 8.7 kapsamında öngörülen, 2025 tarihine kadar çocuk işçiliğinin her türünün sona erdirilmesi hedefi ise çocukların zorunlu askere alınması ve çatışmalarda kullanılmasının yasaklanması ve çocukların asker olarak kullanımını ortadan kaldıracak güvencelerin alınması hedeflenmiştir. (ILO, 2017)

Türkiye tarafından Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dahil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokolün Onaylamasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun TBMM'den geçirilmiştir. Dolayısıyla günümüzde Türkiye'de devletle bağlı kuvvetler tarafından çocuk asker kullanılmadığı belirtilmektedir. (Polat/ GÜldoğan, 2016)

Türkiye'de çocuk asker kullanımına terör örgütleri kapsamında rastlanmakla birlikte Türkiye'de en yaygın çocuk asker kullanan terör örgütünün PKK olduğu bilinmektedir. (Polat/ GÜldoğan, 2016) PKK'nın çocukları kaçırmak, kandırmak veya zorla alıkoymak şekillerinde bünyesine dahil ederek genellikle doğrudan çatışmalarda veya propaganda amaçlı kullandığı bilinmektedir. (Öztürk, 2019) Veriler net bilinmemekle birlikte PKK terör örgütü tarafından 1994 yılından beri sistematik bir şekilde çocukların çatışmalarda kullanıldığı ve 1990'lı yıllarda PKK terör örgütü içerisinde çatışmalarda yaşları 14- 15'e kadar inen çocukların olduğu ifade edilmiştir. (Kekevi/ Kılıçoğlu, 2016) Coalition to Stop the Use of Child Soldiers raporuna göre ise 1997 yılında Türk ordusunun, Cudi Dağları'nda gerçekleştirdiği operasyon sonucunda ele geçirilen 14 yaşındaki kız çocuğunun bir yıl önce PKK'ya katılarak askeri ve siyasi eğitim aldığı ve 1998 yılında bünyesinde 300 tane çocuk asker bulunduran PKK'nın içindeki kız çocukları oranının %10 olduğunun tespit edildiği ifade edilmektedir. (Özçelik, 2016) PKK terör örgütünün üyelerinin büyük bir kısmını 15-18 yaş arası çocukların oluşturduğu belirtilmektedir. 2012 yılında yapılan bir çalışma neticesinde 2001-2011 yılları arasında hayatını kaybeden 1.362 terör örgütü üyesinin %33,41'inin 16-18 yaş grubuna dahil olduğu, %9,25'inin ise 15 yaş altında olduğunun tespit edildiği ve rapora göre en küçük örgüt üyesinin yaşının 9 olarak bilindiği ifade edilmektedir. Aynı zamanda PKK'nın 8-12 yaş arasında beş çocuk tarafından yönetildiği iddia edilen "Şehit Agit Çocuk Taburu" adında bir çocuk taburu olduğu

belirlenmektedir. (Sümer, 2016) Human Rights Watch raporuna göre PKK'nın günümüzde özellikle Suriye'deki silahlı çatışmalarda çocuk askerleri keşif ve nöbet faaliyetlerinin yanı sıra çatışmalarda aktif olarak kullandığı belirtilmiştir. 2010 yılında ise Berlingske Tidende adlı bir gazetede yayımlanan rapor sonucunda da PKK terör örgütünün eğitim kamplarında 8-9 yaşlarında çocuklarında aralarında bulunarak askeri eğitimler ve patlayıcı madde eğitimleri aldığı yaklaşık 3 bin çocuğun bulunduğu ifade edilmektedir. (Sarı/ Tinas, 2018)

2013 yılında TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tarafından hazırlanan "Terör ve Şiddet Olayları Kapsamında Yaşam Hakkı İhlallerini İnceleme Raporu" sonuçlarına göre, PKK tarafından 2011-2016 yılları arasında 18 yaşından küçük toplam 2 bin 52 çocuğun kaçırıldığı bilinmektedir. (Milliyet, 2019) ABD Dışişleri Bakanlığının 2015 Türkiye İnsan Hakları Rapor'una göre hükümet tarafından PKK'nın iki yıl içinde 2 bin 152 çocuğu kaçırarak ya da başka yöntemler kullanarak saflarına kattığı ve aynı yıl 419 çocuğun PKK'nın hakimiyetinden kaçarak Türk güvenlik güçlerine teslim olduğu belirtilmiştir. Ayrıca PKK'nın çocukları intihar bombacısı olarak kullanıldığı ifade edilmiştir. (Sümer, 2016)

Çocuklar zorunlu askerlik yoluyla veya gönüllü olarak silahlı kuvvetler bünyesine dahil olmaktadır. Çocukların zorunlu olarak silahlı kuvvetlere dahil olmasının genellikle kaçırılma veya aile üyelerine yönelik şiddet ve tehdit yollarıyla gerçekleştiği bilinmektedir. Çocukların gönüllü olarak silahlı kuvvetlere dahil olma sebepleri temelde aşırı yoksulluk ve umutsuzluktan kaynaklanmaktadır. (Mordeniz/ Sunal, 2015) Aşırı yoksulluk ve umutsuzluk dışındaki sebepler ise şu şekilde sayılmaktadır: çatışmalar sonucunda ortaya çıkan ülke güvenliği kaygısı, aileleri ile evlerini kaybeden çocukların güvenlik ihtiyacı, yoksulluk, işsizlik, eğitim alamama, aile içi şiddet ve istismar, askeri değerlerin yüceltilmesi, akran baskısı gibi kültürel sebepler, bir dava uğruna mücadele etmek isteğini yücelten ideolojik sebepler, kahraman olma düşüncesi gibi prestij kazanma isteği. (Safi, 2020)

War Child tarafından silahlı gruplara gönüllü olarak katılarak hamal, casus, aşçı, cinsel amaçlarla kullanılan 150 çocuk asker ile yapılan araştırma sonucunda da çocukların gönüllü olmasına sebep olan dinamikler "itici nedenler" ve "çekici nedenler" olarak ikiye ayrılmıştır. Bu araştırmaya göre itici nedenler: yoksulluk, işsizlik, açlık, sığınma ihtiyacı, kabilecilik, intikam alma arzusu, ev içi şiddet, polisler veya diğer silahlı gruplar tarafından kötü muamele görmek olarak tespit edilmiştir. Çekici nedenler ise yiyecek ihtiyacının karşılanması, korunacak olmak, para kazanmak, toplumsal statünün iyileşmesi, ailelerini koruyacak olmak olarak tespit edilmiştir. (War Child International, 2018)

Çocukların asker olarak kullanılmasında ulusal, bölgesel ve küresel faktörlerin etkili olduğu belirtilmektedir. Ancak çocukların asker olarak kullanımının tercih edilmesinin genel nedenleri şu şekilde derlenerek sayılmıştır: Yetişkin askerlere kıyasla daha ucuz olmaları ve öldüklerinde yaşanan kaybın daha önemsiz görülmesi, yöneticiler için tehdit oluşturmamaları, karşı taraftakileri ahlaki olarak ikileme sürükleme ihtimalleri, bilinçlerinin olgunlaşmamış olması sebebiyle kaçakçılık ve fuhuş gibi yasa dışı alanlara kolaylıkla yönlendirilebilmeleri, cezai ehliyetlerinin olmaması veya az olması, çeviklikleri sebebiyle barikatlardan ve aramalardan geçme ve korunan hedeflere ulaşma kolaylıkları, devlet güvenlik güçlerinin

çocuklara karşı daha dikkatli güç kullanacak olması; çocuklara şiddet veya orantısız güç uygulanması durumunda da ilgili devlet aleyhine propagandanın daha kolay kamuoyunda karşılık bulması, yetişkinlere kıyasla silahlı gruplardan kaçma eğilimlerinin daha az olması. (Yıldız, 2021)

A. METEDOLOJİ

Nitel araştırma niteliği taşıyan araştırmam, medyada konumuz özelinde kullanılan dilin durum analizine yöneliktir. Dijital ortamda sık tıklanan ve arşivi bulunan internet sitelerinin 01.01.2020 – 13.09.2021 tarihleri arasındaki ilgili haberleri incelenmiştir. Bu inceleme yapılırken **“çocuk asker”, “çocuk savaşçı”, “zorla silah altına alınan çocuklar”, “çocukların silah altına alınması”** anahtar kelimeleri kullanılmıştır. İlgili anahtar kelimeler ile 81 haber tespit edilmiştir. Tespit edilen haberler kapsamında haberlerin benzer içerik taşıyıp taşımadığı, haberlerde genellikle ele alınan konular, çocuk askerler hakkında medyanın kullanmış olduğu dil açısından sıklıkla kullanılan kelimeler, haberleştirme yapılırken çocuk askerlere yönelik bir dikkat çekici açıklamaların yapılıp yapılmadığı, çocuk askerlerin durumunun anlatımı noktasında hikayeleştirme yapılıp yapılmadığı, çocuk askerler sorununa değinilen haberlerde sık bahsedilen ülkeler ve çocuk askerlerin kişisel verilerinin alenileştirilip alenileştirilmediği söylem analizi odaklı olmak üzere çocuk hakları çerçevesinde incelenmiştir.

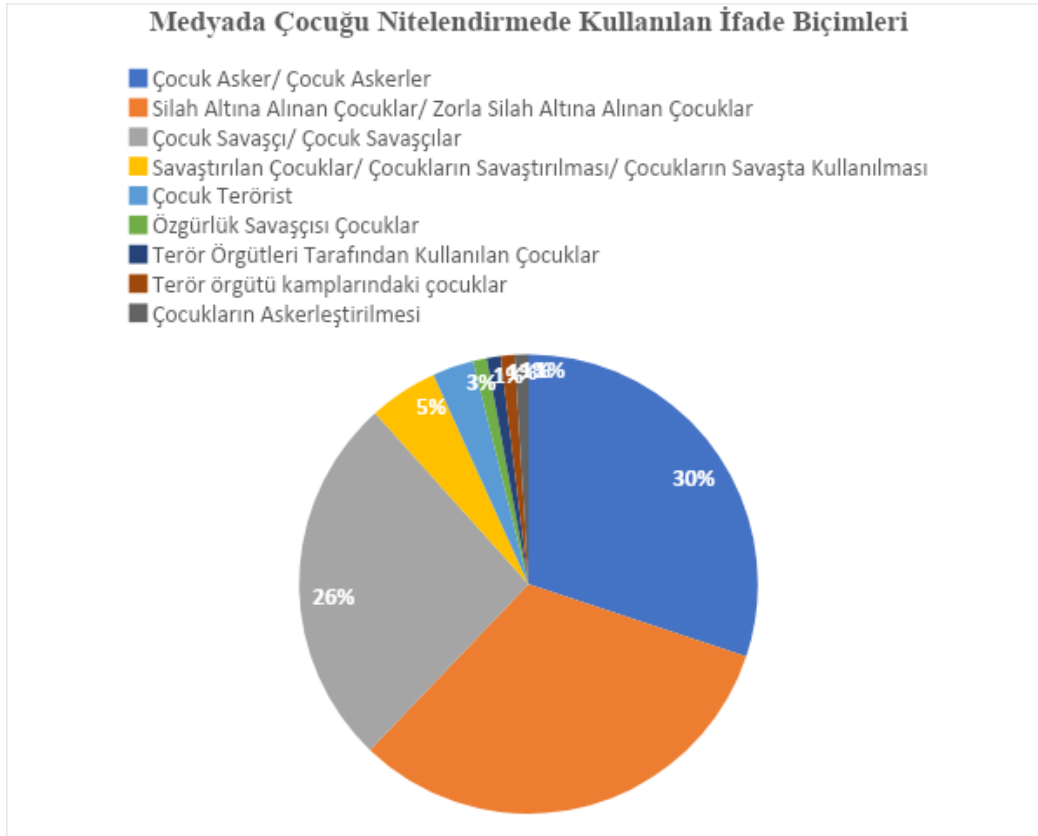
A. BULGULAR

Çalışmamızda 01.01.2020 – 13.09.2021 tarihleri arasında 81 haber tespit edilmiştir. Tespit edilen tüm haberlerde çocuk askerler konusu çocukların haklarını ağır ihlal eden, birçok istismar biçimini içinde barındırmaya elverişli bir istismar biçimlerinden biri olan bir sorun olarak ele alınmıştır. Bu noktada incelenen haberlerin benzer içerik taşıdığı tespit edilmiştir. İncelenen haberlerin içeriğini çoğunlukla, uluslararası arenada yayımlanan raporlar neticesinde geçmişte veya günümüzde çocuk asker kullanan ülkeler sayılmak suretiyle çocuk asker kullanımının devam ettiği durumu üzerine açıklamalar oluşturmaktadır.

Tespit edilen 81 haberin, çocukların asker olarak kullanılmasına yönelik tespitler içeren raporların yayınlanmalarını izleyen süreçte yoğunlukla yapıldığı tespit edilmiştir. İncelenen 81 haber kapsamında değinilen raporlar şu şekilde tespit edilmiştir: Birleşmiş Milletler (BM) çocuklar ve silahlı çatışmalarla ilgili 2020 yılı yıllık raporu, ABD Dışişleri Bakanlığı’nın Haziran 2020 tarihinde yayımladığı İnsan Kaçakçılığı Raporu, BM tarafından Ocak 2020 yılında yayımlanan “Çocukların Hayallerini Sildiler: Suriye’de Çocuk Hakları Raporu”, ABD Dışişleri Bakanlığı’nın Haziran 2021 tarihinde yayımladığı İnsan Kaçakçılığı Raporu.

Çocuk askerler sorununun haberleştirilmesi noktasında incelenen 81 haber doğrultusunda sık kullanılan kelime öbeği olarak, farklı ifade kalıplarının bir arada kullanıldığı haberler ile tek bir ifade kalıbının kullanıldığı haberler dahil olmak üzere: **“çocuk asker”** ifadesinin kullanıldığı haberler ve farklı ifadeler ile birlikte kullanılan haberler dahil olmak üzere, 33 haber ile çocuk askerleri ifade etmek için en sık kullanılan ifade biçimi olarak **“silah altına alınan çocuklar/ zorla silah altına alınan çocuklar”** tespit edilmiştir. Yine **“çocuk asker”** ifadesinin kullanıldığı haberler ve farklı ifadeler ile birlikte kullanılan haberler dahil olmak üzere, 31 haberde **“çocuk asker”** ifadesi karşımıza çıkarken, Üçüncü olarak ise,

çocuk askerleri ifade etmek için birden çok farklı ifade ile birlikte kullanılan haberler dahil olmak üzere 27 haberde “**çocuk savaşçı/ çocuk savaşçılar**” ifadesinin kullanıldığı tespit edilmiştir. 5 haberde “**savaştırılan çocuklar/ çocukların savaştırılması/ çocukların savaşta kullanılması**”, 3 haberde “**çocuk terörist**”, 2 haberde “**çocukların askere/ orduya alınması**”, 1 haberde “**çocukların silah altına alınması ve düşmanlıklarda kullanılması**”, 1 haberde “**özgürlük savaşçısı çocuklar**”, 1 haberde “**çocukların askerleştirilmesi**”, 1 haberde “**terör örgütleri tarafından kullanılan çocuklar**” , 1 haberde “**terör örgütü kamplarındaki çocuklar**” ifadeleri kullanılarak medyanın sık kullandığı ifadeler ve ifade grupları olarak tespit edilmiştir.

Çocuk askerlere yönelik çocuğun nitelendirilmesi noktasında ise, 81 haber kapsamında 4 haber dikkat çekmiştir. 4 haber kapsamındaki 3 haberde “**çocuk terörist**” ifadesi kullanılmıştır. 3 haberdeki “çocuk terörist” ifadesinin ise hükümet mensupları tarafından kullanıldığı belirtilmiştir.

Ek olarak incelenen 81 haber kapsamında yalnızca 1 köşe yazısı niteliğindeki haberde, çocuk askerlerin kullanımının algı nezdinde olmak üzere çocukların yurt savunmasında kullanılması kisvesiyle meşrulaştırılmaya çalışıldığı tespit edilmiştir. İlgili haberde:

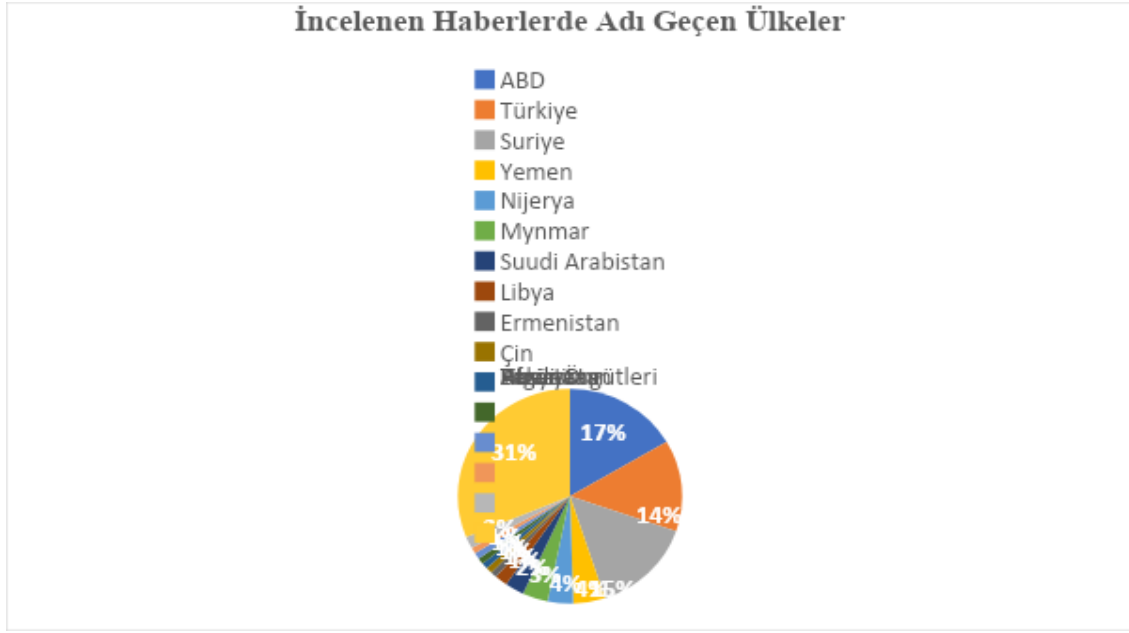
“Diğer yandan “çocuk asker” kategorik olarak yok sayılacak bir konu değildir. Yurt savunması savaşlarında, istenmeyen bir durum olsa bile, çocuklar da kadınlar da yurdunu düşmana karşı savunmak zorunda kalabilir ne yazık ki...Ama saldırı ve haksız savaşlarda, bırakın çocuk askerlerin varlığını, ordunun toplamı tümünden gayrimeşrudur zaten! Yani ABD’nin Afganistan ve Irak’ı işgal eden ordularındaki askerler “çocuk” değiller diye meşru olmuyorlar mazlum halklar nezdinde!” ifadesi yer almaktadır. Oysa zorunluluk halinde dahi çocukların birer hak öznese olarak korunmasının gerekliliği ve çocuğun üstün yararı ilkesi göz ardı edilmemelidir.

İncelenen 81 haber kapsamında hikayeleştirme yapılıp yapılmadığı noktasında ise, 15 haberin anlatımında hikayeleştirme yoluna gidildiği tespit edilmiştir. Hikayeleştirme yapılırken başvurulan yöntemlerin benzerliği noktasında ise dikkat çekenler şunlardır:

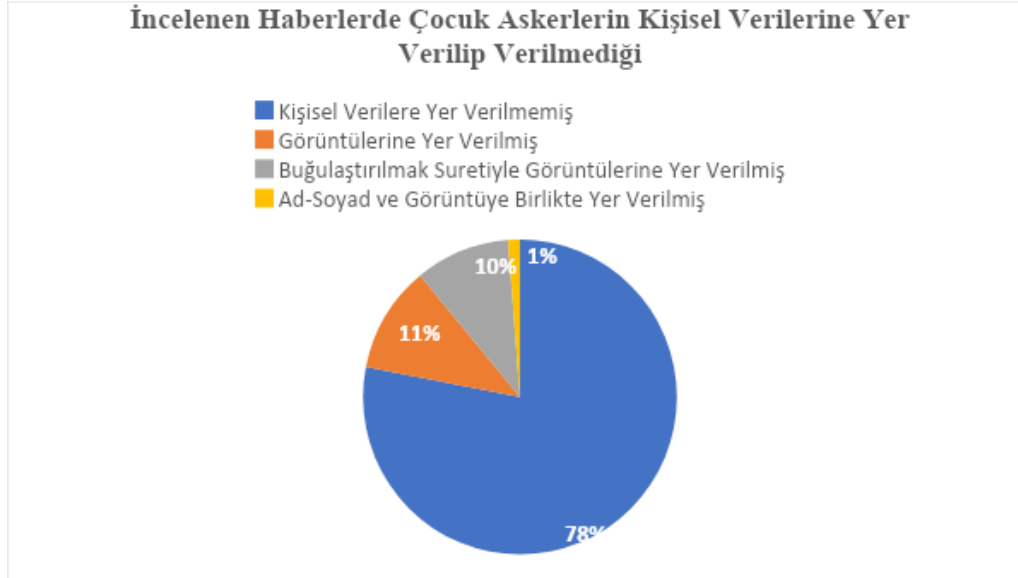
"Örneğin yıllardır bölücü terör örgütü PKK okul çağındaki çocukları, kızları dağa kaçırdı, evlatlarını vermek istemeyen anne, babaları tehdit etti öldürdü. Ve o çocukların hepsini, katliamlarda kullandı."

Örnek alıntıda olduğu gibi terör örgütlerinin çocukları kaçırmak suretiyle asker olarak kullandığının anlatılması, zorla silah altına alınan çocukların boylarından uzun silahlar taşıdıklarına vurgu yapılması, terör örgütlerinin kaçırdığı çocukların asker olarak kullanmak maksatlı bulunduruldukları kamplardaki durumlarının uzun uzadıya anlatılması, özellikle kız çocuklarında çocuk asker olarak kullanıldığına vurgu yapılması, çocuk askerlerin ve ailelerinin yaşadığı durumların- yaşlarının- isimlerinin- görüntülerinin anlatılması suretiyle hikayeleştirme yapılmıştır. Ayrıca hikayeleştirme yapılan 15 haberin 4' ünde "Diyarbakır anneleri" konusu üzerinden hikayeleştirme yapıldığı tespit edilmiştir.

İncelenen 81 haber kapsamında sık bahsedilen ülkeler çeşitlilik göstermektedir. Çoğunlukla hemen hemen her haberde birden çok ülkenin adı geçmektedir. Adı geçen ülkeler çocuk asker kullanan ülkeler, çocuk asker kullanılması hakkında açıklama yapan ülkeler, çocuk asker kullanımına ilişkin rapor yayımlanması üzerine birbirine karşı açıklama yapan ülkeler olarak tespit edilmiştir. Ayrıca çocuk asker kullanımına yönelik haberlerde çoğunlukla terör örgütlerinden bahsedilmekte ve çocuk asker kullandığı ifade edilen terör örgütlerinin adı sayılmaktadır. Bu noktada çocuk asker kullanan ülkelere yer vermekten ziyade, çocuk askerler hakkındaki incelediğim 81 haber kapsamında ülkelerin adlarının kaç kez anıldığını incelediğimi hassasiyetle belirtmek isterim. Buna göre ise 81 haber kapsamında; Terör örgütlerinden 34, ABD'den 18, Suriye'den 16, Türkiye'den 15, Yemen'den 5, Nijerya'dan 4, Mynmar'den 4, Suudi Arabistan'dan 3, Libya'dan 2 , Liberya'dan 2 defa bahsedilmiştir. Çocuk askerler hakkındaki incelediğimiz 82 haberde diğer adı geçen ülkeler ise şu şekildedir: Ermenistan, Uganda, Etiyopya, Çin, Küba, İran, Kuzey Kore, Rusya, Mozambik, Kongo, Somali, Sierra Leone, Hindistan, Pakistan, Afganistan, Filipinler, Tayland, Güney Sudan ve Orta Afrika.

Çocuk askerlerin kişisel verilerinin alenileştirilip alenileştirilmediği noktasında, 64 haberde çocuk askerlerin herhangi bir kişisel verisine rastlanmamıştır. Ancak 9 haberde çocuk askerlerin görüntülerine yer verilmiş; 8 haberde ise çocuk askerlerin görüntülerine buğulaştırılmak suretiyle yer verilmiştir. Ayrıca 1 haberde ise çocuk askerinin görüntüsünün yanında ek olarak ad-soyadına açıkça yer verildiği tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, uluslararası hukuktaki mevcut düzenlemeler çocuklardan askeri faaliyetlerde kullanılmalarını yasaklamıştır. Mevcut düzenlemeler ile taraf devletler çocuk asker kullanmamakla yükümlü olup, sınırları içerisinde de silahlı örgütler tarafından çocuk asker kullanımının engellenmesi için gerekli tedbirleri almakla yükümlü kılınmıştır. (Sümer,2018) Devletler, mevcut uluslararası düzenlemelere taraf olsunlar veya olmasınlar pozitif yükümlülüklerinin gereği olarak bireylerin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerini korumak için gerekli tedbirleri almak kapsamında, altı ağır çocuk hakları ihlalleri arasında yer alan çocuk asker kullanımının engellenmesi ile

yükümlüdürler. Çocukların asker olarak kullanımı, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi tarafından dört temel ilke olarak benimsenen çocuğun korunması, yaşatılması, geliştirilmesi ve katılımının sağlanması ilkelerine aynı anda aykırılık teşkil eden bir istismar biçimi ve ağır çocuk hakları ihlali olarak karşımıza çıkmaktadır. (Sümer,2018) Çocukların asker olarak kullanılmaları çocukların biyolojik, psikolojik ve sosyal gelişimlerine zarar vererek sonraki yaşamlarını da risk altında bırakmaktadır. (Polat/Güldoğan, 2016) Medyada çocuğa dair “suçlu”, “tehlikeli” algısının yaratılması çocuğun topluma kazandırılmasına, önyargısız ve kabullenici yaklaşımın benimsenmesine engel olmaktadır. Dolayısıyla çocuk medyada temsil edilirken; esas olan “çocuğun üstün yararı ilkesi” olmalıdır.

KAYNAKÇA

1. Azarkan, E. “Uluslar arası Antlaşmalar ve Uluslar arası Mahkeme Kararları Çerçevesinde Çocuk Askerlerin Korunması” , Uluslar arası Hukuk ve Politika, C. 5, 2009, S.90, (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/398551>), [Son Erişim Tarihi: 08.11.2021]
2. Kekevi, S./ Kılıçoğlu, G. “Uluslar arası Hukuk Açısından Çocuk Askerler ve PKK’nın Çocuk Askerleri Militanları” , Ankara Barosu Dergisi, 2016/3, S.489,(<https://dergipark.org.tr/en/pub/abd/issue/33842/374744>), [Son Erişim Tarihi: 08.11.2021]
3. Milliyet Gazetesi, “PKK’nın Kirli Yüzü Meclis Raporunda”, 2019,[<https://www.milliyet.com.tr/gundem/pkknin-kirliyuzu-meclis-raporunda-6037210>], (Son Erişim Tarihi: 11.08.2021)
4. Mordeniz, M. /Sunal, C., “Yoksulluk Kaynaklı Çocuk Asker Sorunu”, Gençlik Konseyi, 2016, S.5, [<https://docplayer.biz.tr/2526209-Arastirma-raporu-genclik-konseyi-yoksulluk-kaynakli-cocuk-asker-sorunu-dogus-mordenizve-cem-ekin-sunal-pozisyon-baskan-ve-baskan-vekili.html>], (Son Erişim Tarihi: 11.08.2021)
5. NTV, “41 Ülkede Çocuk Asker Kullanıldı”, 2020,(<http://arsiv.ntv.com.tr/news/88239.asp#BODY>), [Son Erişim Tarihi: 11.08.2021]
6. Öztürk, B. “PKK’nın Çocuk ve Genç Devşirmesi”, Kriter Dergisi, Sayı 39, 2019, (<https://kriterdergi.com/siyaset/pkknin-cocuk-ve-genc-devsirmesi>), [Son Erişim Tarihi: 08.11.2021]
7. Polat, O. / Güldoğan, E. “Çocuk Askerler: Psikolojik, Sosyal ve Fiziksel Sorunlar”, Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi, C.1, S.107, 2016 ,(<http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423936151.pdf>), [Son Erişim Tarihi: 08.11.2021]
8. Safi, S. “Mülteci Hukukunda Uluslar arası Koruma Dışında Bırakma ve Çocuk Askerlerin Durumu”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2020, S.26, (<https://dergipark.org.tr/en/pub/suhfd/issue/51759/644550>), [Son Erişim Tarihi: 08.11.2021]
9. Sarı, B. / Tinas, M. “İnsanlığa ve Demokrasiye Terör Tehdidi: PKK Örneği” ,Polis Akademisi Yayınları, 2018, S.19,

- (https://www.pa.edu.tr/Upload/editor/files/PKK_Ornegi_Raporu_TR.pdf), [Son Erişim Tarihi: 08.11.2021]
10. Sümer, F. “PYD / YPG’nin ocuk Askerleri”, SETA, Sayı:237, 2018, S.11, (https://setav.org/assets/uploads/2018/05/237.-PYD_YPG%E2%80%99NI%CC%87N-C%CC%A7OCUKASKERLERI%CC%87.pdf), [Son Erişim Tarihi: 08.11.2021]
 11. Uluslararası alışma rgt, “ocuk İşçiliği”,(<https://www.ilo.org/ankara/areas-of-work/child-labour/lang--tr/index.htm>), [Son Erişim Tarihi: 08.11.2021]
 12. Uluslararası alışma rgt, “Modern Kölelik ve ocuk İşçiliği” ,(https://www.ilo.org/ankara/news/WCMS_575650/lang--tr/index.htm), [Son Erişim Tarihi: 08.11.2021]
 13. Uluslararası Af rgt, “Legacy of Terror the Plight of Yazidi Child Survivors of Isis”, 2020,(<https://www.amnesty.org/en/documents/mde14/2759/2020/en/>), [Son Erişim Tarihi: 08.11.2021]
 14. Yıldız, M. “Silah Tutmaya Zorlanan Minik Bedenler: PKK/ PYD’nin ocuk Askerleri”, İNSAMER, 2021, (https://insamer.com/tr/silah-tutmaya-zorlanan-minik-bedenler-pkkpydnin-cocuk-askerleri_3588.html), [Son Erişim Tarihi: 08.11.2021]
 15. War Child International, “Protection”, (<https://www.warchild.org.uk/what-we-do/protection/risks-for-child-soldiers-are-huge-and-the-effects-can-last-a-lifetime>), [Son Erişim Tarihi: 08.11.2021]
 16. War Child International, “Rethink Child Soldiers” , 2019,(https://www.warchild.org.uk/sites/default/files/linkfiles/War_Child%20UK_Rethink_Child_Soldiers_Report_Final.pdf), [Son Erişim Tarihi: 11.08.2021]
 17. War Child International, “Why Do Children Become Child Soldiers?”, 2018, (<https://www.warchild.org.uk/whats happening/features/why-do-children-become-child-soldiers-armed-groups>), [Son Erişim Tarihi: 08.11.2021]

İMDAT derneği; Prof.Dr. Oğuz POLAT başkanlığında 2015 yılının Nisan ayında farklı meslek gruplarına sahip şiddet karşıtı gönüllüler tarafından kurulmuş bir sivil toplum kuruluşudur.

Şiddetle ilgili durum tespiti, rehabilitasyon, verilen hizmetlerin yeterliliğinin incelenmesi, geliştirilmesi ve önleme konularında araştırmalar yapmak, konuyla ilgili eğitim ve danışmanlık hizmeti vermek derneğin ana faaliyet alanları arasında yer alır.

Dernek; suça itilen, sokakta ya da güç koşullarda yaşayan çocuklara ve şiddet mağduru kadınlara yönelik durum saptama, rehabilitasyon, araştırma, önleyici ve koruyucu hizmetlerde çözüm odaklı bir yaklaşımı benimser.

Emniyetin ilgili müdürlük ve şubelerinin yanı sıra Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu gibi kamu kurum ve idareleri, üniversiteler ve ilgili bakanlıklarla iş birliği içinde; bu amaçla kurulmuş ya da kurulacak olan dernek ve vakıflarla dayanışma içinde hareket eder.

Özetle dernek, toplumdaki her türlü şiddetin önlenmesi için çözümler üretir ve toplumda şiddeti doğuran tüm unsurların ortadan kalkacağı, aslında kendisine ihtiyaç olmayacak bir gelecek için çalışır.

Amacı;

- Öncelikle çocuklara ve kadınlara yönelik olmak üzere, onların şiddetten korunmasını sağlamak,
- Çocuk ve kadın haklarına ilişkin tüm ulusal ve uluslararası hukuk düzenlemelerini topluma tanıtarak; farkındalık, bilgilendirme ve bilinçlendirme faaliyetlerini yürütmek,
- Toplumdaki şiddeti önlemek ve şiddet mağdurlarına rehabilitasyon hizmeti vermek,
- Derneğe destek sağlayacak etkinlikler yaparak bu çalışmaların yaygınlık ve süreklilik gösterecek şekilde sürdürülmesini sağlamaktır.

ASUMA (Acıbadem Üniversitesi Suç ve Şiddetle Mücadele Uygulama ve Araştırma Merkezi)

Vizyonu şiddetle mücadele denilince ilk akla gelen, çalışmalarına en çok güvenilen merkez olmak olan ASUMA'nın vizyonu;

Suç konusunda ve özellikle kadınlar ve çocuklara karşı şiddetle mücadele edilmesinde aktif rol alınması, şiddetin önlenmesine yönelik çalışmalar ve projeler geliştirilmesi, çalışma ve projeleri teorik boyutun ötesine geçen ve pratik faydası ile çalışılmasının sağlanmasıdır.

2015 yılında Prof. Dr. Oğuz Polat direktörlüğünde kurulan ASUMA'nın temel çalışma alanları arasında;

- Konuyla ilgili araştırma ve projeler yapmak
- Konferans, panel ve kongreler düzenlemek
- Haritalama çalışmaları yapmak
- Risk analizleri yapmak
- Konuyla ilgili periyodik raporlar hazırlamak
- Koruma stratejileri konusunda modelleme çalışmaları yapmak
- Önleme çalışmaları yapmak
- Haklar konusunda bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları yapmak bulunmaktadır.